

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9239

CALL No. BPa8/Fau

D.G.A. 79

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

1871

25860

~~A.A.A.~~

~~6077~~

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

1883

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALI

BY

V. FAUSBÖLL

VOL. III

BPa8
Fau

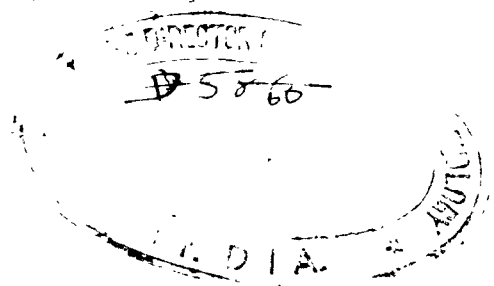
LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER

KOPENHAGEN
H. HAGERUP.

1883.

[All Rights Reserved.]

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ~~794 to 7959~~ 7239

Date. 3-8-57

Call No. ~~6028~~

Fau

TO THE GREAT SCHOLARS, MY INTIMATE FRIENDS,

REINHOLD ROST

AND

VILHELM TRENCKNER,

THIS VOLUME IS DEDICATED

WITH PROFOUND RESPECT AND IN THANKFUL
ACKNOWLEDGMENT OF ASSISTANCE RENDERED.

PRELIMINARY REMARKS 4.

In issuing this third volume of the Jātaka I have only to state that I, as will be seen by the foot-notes, for pp. 1—227 have had the before mentioned MSS., C^k C^s Bⁱ B^d, for pp. 228 to the end C^k C^s B^d, and for pp. 419 to the end a transcript of the verses in Burmese characters on paper which Prof. Forchhammer has been kind enough to send me from Rangoon. C^{s2} means a duplicate transcript of some Jātakas. sent by Subhūti, and B^s the readings of a Burmese MS. which the same Reverend gentleman has now and then noted down.

Kopenhagen, June 26, 1883.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page 6,⁹ read „Kālīṅgassa
 — 7,⁹ — upatthā-
 — 9,¹⁷ — Bala-
 — 9,¹⁸ — khandhā-
 — 13,⁸ Ekarāja-, cfr. Morris Ca-
 riyāp. p. 101.
 — 16,²³ read -sāmiti
 — 18,⁷ — camarī
 — 19,²⁵ — nikkamo
 — 23,¹² — upatthānaṃ
 — 26,¹⁸ cfr. Dhṛ. p. 147.1
 — 28, v 1 4. cfr. Vinaya IV p
 204; Dhṛ. p. 215,28.
 — 32,⁸ cfr. supra p. 29.
 — 42,¹¹ cfr. Alwis, Sidhat San-
 garawa p. CLX.
 — 51 Sasa-, cfr. Morris, Caryāp.
 p. 82.
 — 63,⁹ read niminni. cfr. p. 221
 — 65,¹⁰ — paripanthē
 — 72,¹⁶ — ti
 — 75,⁹ — -rukkha-
 — 115,¹⁷ — nam
 — 133,¹⁸ — ure

Page 157,¹⁸ read osiñcam.
 — 196,²² — Dhṛ. v. 205.
 — 205,⁵ cfr. supra p. 114,13
 — 208,⁸ read Pañña-, cfr. p. 18,4
 — 214,¹² dele tasmā tvaṃ, cfr
 p. 390,10.
 — 224,²³ read Lolavatthum
 — 224,²⁶ — lolatāya
 — 232,²⁴ — mānave
 — 233,¹⁸ — ācariya
 — 233,³⁰ — patiññam
 — 243,²⁰ — kamesu
 — 264,²¹ — Suci-
 — 272,²³ — rāja-
 — 285,⁵ — ācariya ekam
 — 305,²⁵ — bhikkhunamassane
 — 384,³ — Ghosita-
 — 384,²³ — Buddha-
 — 409,¹⁵ — p. 255.
 — 418,¹⁸ — Agamissati
 — 421,²³ — likkhitam
 — 444,¹¹ — Aṅgāra-
 — 488,¹⁶ — vv. 328 30.

IV. CATUKKANIPĀTA.

1. VIVARAṬṬAGGA.

1. Cullakālīṇgajātaka.

Vivaratha imāsaṃ¹ dvāraṇ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto catunnam paribbājikānaṃ pabbajjāṃ ārabba kathesi. 5
Vesāliyaṃ kira Licchavirājūnaṃ sattasahassāni sattasatāni satta ca Licchavī vasiṃsu. Te sabbe pi paṭipucchāvitakkā ahesuṃ. Ath' eko pañcasu vādasatesu vyatto nigaṇṭho Vesāliyaṃ² pāpuṇi³. Te tassa saṅgahaṃ akaṃsu. Aparāpi evarūpā⁴ nigaṇṭhī sampāpuṇi. Rājāno dve pi jane vādaṃ kāresuṃ. Ubho⁵ sadiṣā va ahesuṃ. Taṭo Lic- 10
chavīnaṃ etad ahoṣi: „ime dve⁶ paṭicca uppanno putto vyatto⁷ bhavissatīti“ tesāṃ vivāhaṃ kāretvā dve pi ekato vāsesuṃ. Atha nesaṃ samvāsaṃ anvāya paṭipāṭiyā catasso dārikā eko ca dārako jāyi. Dārikānaṃ Saccā⁸ Lolā Avavādakā⁹ Paṭācārā¹⁰ ti nāmaṃ akaṃsu, dārakassa Saccako ti. Te pañca janā viññūtaṃ patvā mātito pañca- 15
satāni pitito pañcasatāni¹² vāda-sahassaṃ uggaṇṭhiṃsu. Mātāpitāro dārikānaṃ evaṃ¹³ ovādiṃsu¹⁴: „sace koci gihī tumbhākaṃ vādaṃ bhindati“¹⁵ tassa pādapariacārikā bhavēyyātha sace pabbajito bhindati¹⁶ tassa santike pabbajeyyāthā¹⁷ ti. Aparabhāge mātāpitāro kālāṃ akaṃsu. Tesu kālakesu¹⁸ Saccakanigaṇṭho¹⁹ tatth' eva Vesāliyaṃ 20
Licchavī-sippaṃ²⁰ sikkhanto²¹ vasi. Bhagīniyo jambusākhāṃ gahetvā

¹ B'd vivarithumasaṃ ² C's -ya ³ B'i -liya ⁴ B'd sampāpuṇi ⁵ C's adds va.
⁶ B'd add pi ⁷ C's adds pi. ⁸ B'd byatto ⁹ B'i saccakā. B'd saccā corr. to saccākā ¹⁰ B'i avacārikā. B'd avivādaka corr. to avadānika. ¹¹ B'd pattechāda.
¹² B'd add ti. ¹³ B'i adds ovādaṃ ¹⁴ B'd ovādiṃsu. ¹⁵ B'd -dissati ¹⁶ B'i pabbāj-, B'd pabbajje-. ¹⁷ B'd kālānika- ¹⁸ B'i saccakanigaṇṭho. B'd saccako nigaṇṭho ¹⁹ C's -vī-, B'd -īnaṃ sippaṃ. ²⁰ B'd sikkhāpento

- vādatthāya¹ nagare nagare² caramānā Sāvatthiyaṃ³ patvā⁴ nagaradvāre jambusākhā⁵ nikhanitvā⁶ „yo amhākaṃ vādaṃ āropetuṃ sakkoti gihī vā pabbajito vā so etaṃ paṃsupuññaṃ⁷ pādehi vikiritvā pādeh’ eva sākhaṃ maddassū⁸ ‘ti dārakānaṃ vatvā bhikkhāya⁹
- 5 nagaraṃ pavisimsu. Atha āyasmā Sāriputto asammattāhānaṃ¹⁰ sammajjitvā rittaghaṭṭesu pāṇīyaṃ¹¹ upatṭhapetvā gilāne ca¹² patijaggitvā divātaraṃ Sāvattthiṃ piṇḍāya pavisanto taṃ sākhaṃ disvā¹³ pucchitvā¹⁴ dārakeh’ eva pātāpetvā maddāpetvā „yehi ayaṃ sākhaṃ ṭhapitā te katabhattakiccā¹⁵ āgantvā Jetavana-dvārakoṭṭhake maṃ
- 10 passantū¹⁶ ‘ti dārakānaṃ vatvā nagaraṃ pavisitvā katabhattakicco vihāradvārakoṭṭhake atṭhāsi. Tāpi paribbājikā bhikkhaṃ caritvā āgatā¹⁷ sākhaṃ madditaṃ disvā „kenāyaṃ madditā¹⁸ ti vatvā „Sāriputtattherena¹⁹, sace tumbe vādatthikā vihāradvārakoṭṭhakaṃ²⁰ kira gacchathā²¹ ‘ti dārakehi puna vuttā²² puna nagaraṃ pavisitvā mahā-
- 15 janaṃ sannipātetvā²³ vihāradvārakoṭṭhakaṃ gantvā therāṃ vādasahassaṃ pucchimsu. Thero²⁴ vissajjetvā „aṇṇaṃ kiñci jānāthā²⁵ ‘ti pucchi. „Na jānāma sāmīti²⁶. „Ahaṃ pana vo kiñci pucchāmi²⁷. „Pucchā sāmī²⁸, jānantiyo kathessāmi²⁹ ‘ti. Thero ekaṃ nāma kinti³⁰ pucchi. Tā na jānimsu. Thero vissajjesi. Tā „amhākaṃ sāmī parā-
- 20 jayo tumhākaṃ jayo³¹ ti āhaṃsu. „Idāni kiṃ karissathā³² ‘ti³³. „Amhākaṃ mātāpitūhi ayaṃ ovādo diṇno: ‘sace vo gihī vādaṃ bhindati³⁴ tassa pajāpatiyo³⁵ bhavēyyātha, sace pabbajito tassa santike pabbajeyyāthā³⁶ ‘ti³⁷ pabbajjāṃ no dethā³⁸ ‘ti. Thero „sādhū³⁹ ‘ti vatvā tā Uppalavaṇṇātheriya⁴⁰ santike pabbājesi. Sabbā⁴¹ nacirass’ eva
- 25 arahattaṃ pāpuṇimsu. Ath’ ekadivasaṃ⁴² dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuttāpeṣum: „āvuso Sāriputtatthero catunnaṃ paribbājikānaṃ avassayo hutvā sabbā arahattaṃ pāpesīti⁴³. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁴⁴ ti pucchitvā „imāya nāmā⁴⁵ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa etāsaṃ avas-

¹ B¹ tavattāya ² B¹ nagaram, B² nagarū nagaram ³ B¹ sāvattthi ⁴ B¹ gantvā
⁵ B¹ sākhaṃ, B² jambusākhāṃ. ⁶ C¹ nikhanitvā corr. to -hi-, B² nikkhanitvā
⁷ C¹ -pūjaṃ, B¹ -puñcaṃ ~ B² maddatū. ⁸ B² bhikkhatthāya ⁹ B¹ sam-
majjanathānaṃ, B² asammajjanathānaṃ ¹⁰ B² pāṇīyaṃ ¹¹ C¹ va, B² omit
ca ¹² B² add dārake ¹³ B² add dārakā taṃ pavatti ācakkhimsu thero
¹⁴ B¹ adds va ¹⁵ B¹ āgantvā ¹⁶ B¹ -nā ti. ¹⁷ B¹ jetavanavih-, B² jetavane-
¹⁸ B¹ -hi vatvā, B² -hi vuttā ¹⁹ C¹ -pātāpetvā. ²⁰ B² add tam. ²¹ B¹ puc-
chissami ti ²² B¹ pucchassāmi ²³ B¹ -mi. ²⁴ B¹ kiñci. ²⁵ B² add āha
²⁶ B¹ -dissati. ²⁷ B¹ -tikā ²⁸ B¹ -tha and omits ti. ²⁹ C¹ -vanta-, B¹ -van-
nāya theriya ³⁰ B¹ tā sabbā. ³¹ B² add bhikkhū.

sayo ahosi, idāni pana pabbajjābhisekam¹ dāpesi, pubbe rājamahe-
sittihāne t̥hapesīti² vatvā³ atitām āhari:

Atite Kālīngarat̥the Dantapurānagare Kālīṅge raj-
jam kārente Assakarat̥the Potalinagare⁴ Assako⁵ rajjam
kāresi. Kālīṅgo sampannabalavāhano sayam pi nāgabalo pati- 5
yodham⁶ na passati. So yuddhakāmo hutvā amaccānam āro-
cesi: „aham yuddhatthiko, paṭiyodham⁷ pana na passāmi, kiṃ
karomā“⁸ 'ti⁹. Amaccā „atth¹⁰ eko mahārāja upāyo, dhītaro¹¹
te catasso uttamarūpadharā, tā pasādheta¹² paṭicchannayāne
nisīdāpetvā balaparivuto gāmanigamarājadhāniyo carāpetha, yo 10
rājā tā¹³ attano gehe kātukāmo bhavissati tena saddhiṃ yud-
dham karissāmā“¹⁴ 'ti vadimsu. Rājā tathā kāresi. Tāhi gata-
gatat̥thāne¹⁵ rājāno bhayena tāsāṃ nagaram pavisitum na
denti, paṇṇākāram pesetvā bāhiren¹⁶ eva¹⁷ vasāpenti¹⁸. Evaṃ
sakala-Jambudīpam caritvā¹⁹ Assakarat̥the Potalinagaram²⁰ 15
pāpuṇimsu. Assako pi nagaradvārāni pidahāpetvā paṇṇākāram
pesesi. Tassa Nandiseno nāma amacco paṇḍito vyatto²¹ upā-
yakusalo. So cintesi: „imā kira rājadhītaro sakala-Jambudī-
pam caritvā²² paṭiyodham²³ na labhimsu, evaṃ sante Jambu-
dīpo tuccho nāma hoti²⁴, aham Kālīṅgena saha²⁵ yūjjhissā- 20
mīti“ so nagaradvārām²⁶ gantvā dovārike āmantetvā tāsāṃ
dvārām vivarāpetum paṭhamam gātham āha:

1. Vivaratha imāsāṃ²⁷ dvārām, nagaram pavisantu²⁸

Aruṇarājassa sīhena susatthena²⁹ surakkhitaṃ³⁰ Nandi-
senenā³¹ 'ti. 1. 25

Tattha Aruṇarājassā 'ti so hi rajje patitthito³² Kālīngarat̥thanāma-
vasena³³ Kālīṅgo viya³⁴ Assako nāma jāto. kuladattikaṃ³⁵ pan³⁶ assa nāman

¹ Bī pappajānibhi-. ² Bīd add tunhi ahosi tehi yācito. ³ C^s potali- corr. to potalika-, Bīd pātali-. ⁴ Bī assakanāma rājā. Bīd assako nāma rājā. ⁵ Bīd paṭi-
yuddham ⁶ Bī adds amacce pucchī ⁷ Bīd add ca ⁸ Bīd omits tā. ⁹ Bī C^s
omit one gata. ¹⁰ C^s ba-, Bīd bahinagare yeva. ¹¹ C^s yāpenti, Bī sūpenti.
¹² Bīd vica-. ¹³ Bīd pā- ¹⁴ Bīd by-, Bī omits vyatto. ¹⁵ Bīd ahosi ¹⁶ Bīd
saddhiṃ. ¹⁷ C^s nagaram. ¹⁸ Bīd -thimāsam. ¹⁹ Bī pavisitum tayā. Bīd pavisi-
tum tayā corr to -mayā ²⁰ Bīd susīthena ²¹ Bīd omits sur- ²² Bīd -ta.
²³ Bī kolerathā-, Bīd kāleratha-. ²⁴ Bīd omit kālīṅgo viya. ²⁵ Bīd -yam.

Aruno ti, tenāha Arunarājassā 'ti, sīhenā 'ti purisasīhena, susatthenā¹ 'ti ācariyehi surthu anusāsītena. Nandisenenā ti mayā² Nandisenena nāma.

So evaṃ vatvā dvāraṃ vivarāpetvā tā³ gahetvā Assaka-
rañño dassetvā⁴ „tumhe mā bhāyatha⁵, yujjhe⁶ sati ahaṃ jā-
nissāmi, imā uttamarūpadharā rājadhītaro mahesiyo⁷ karothā⁸“
5 'ti tāsāṃ abhisekaṃ dāpetvā tāhi saddhiṃ āgatapurise⁹ „gac-
chatha, tumhe rājadhītānaṃ¹⁰ Assakarājena mahesiṭṭhāne ṭha-
pitabhāvaṃ tumhākaṃ rañño ācikkhatha¹¹“ 'ti uyyojesi. Te
gantvā ārocesuṃ. Kālīṅgo „na hi nūna¹² so mayhaṃ balaṃ
10 jānātīti“ vatvā tāvad eva mahatiyā senāya nikkhami. Nandi-
seno tassa āgamaṇaṃ¹³ űatvā „attano¹⁴ rajjasīmāyaṃ eva
hotu, mā amhākaṃ¹⁵ rajjasīmaṃ otaratu¹⁶, ubhinnaṃ rajjānaṃ
antare yuddhaṃ bhavissatīti¹⁷“ sāsanaṃ pesesi. So lekhaṃ¹⁸
sutvā attano rajjapariyante yeva¹⁹ atṭhāsi. Assako pi attano
15 rajjapariyante²⁰ atṭhāsi. Tadā Bodhisatto isipabbajjaṃ pab-
bajītvā tesāṃ dvinnaṃ²¹ rajjānaṃ antare paṇṇasālāya²² vasati.
Kālīṅgo²³ „samaṇā nāma kiñci jānauti²⁴, ko jānāti²⁵ kassa
jāyo vā parājāyo vā²⁶ bhavissati, tāpasam²⁷ pucchissāmīti“
aṇṇātakavesena Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vandītvā ekaman-
20 taṃ nisīdītvā²⁸ paṭisanthāraṃ katvā „bhante Kālīṅgo ca Assako
ca yujjhitukāmaṃ attano attano rajjasīmāyaṃ eva ṭhitā, etesu kassa
jāyo hoti²⁹ kassa parājāyo bhavissatīti³⁰“ pucchi. „Mahāpuñña,
aham 'asukassa jāyo asukassa parājāyo' ti na jānāmi³¹, Sakko
pana³² devarājā idhāgacchati, tam ahaṃ pucchītvā kathessāmi³³,
25 sve³⁴ āgaccheyyāsīti³⁵“ Sakko³⁶ Bodhisattassa upaṭṭhānaṃ

¹ *Bd* susīhenā ² *Bd* mayā ³ *Ck* na *Cs* na *corr.* to nā ⁴ *Bd* datvā ⁵ *Bd* bhāyā, *Bd* bhāyītha. ⁶ *Bd* yuddhe ⁷ *Bd* āgama- ⁸ *Bd* āgate- ⁹ *Bd* dhi-
tunaṃ, *Bd* -dhītunaṃ. ¹⁰ *Ck* bahānuna, *Cs* bahānūna ¹¹ *Bd* bahutana, *Bd* nahi-
nuna *corr.* to nanuna. ¹² *Bd* tāsāṃ āgamaṇaṃ. ¹³ *Bd* add kira ¹⁴ *Bd* add
rañño. ¹⁵ *Bd* uttaratu ¹⁶ *Bd* sāsanaṃ. ¹⁷ *Bd* -yantaṃeva ¹⁸ *Bd* -yantaṃ
¹⁹ *Cs* di-, ²⁰ *Bd* -yam ²¹ *Bd* add cintesi. ²² *Bd* jānissanti ²³ *Bd* add
kiṃ bhavissati kassati, *Bd* kiṃ bhavissati ²⁴ *Bd* add ki ²⁵ *Bd* -ssam. ²⁶
Bd nisīno ²⁷ *Bd* bhavissati ²⁸ *Bd* omit bhavissati ²⁹ *Bd* adds atha kho
³⁰ *Bd* pana sakko, *Bd* onits pana ³¹ *Bd* kathessāmi. ³² *Ck* yeva, *Cs* seva ³³
Bd add āha ³⁴ *Bd* add pi.

āgantvā nisīdi. Atha nam Bodhisatto tam attham pucchi.
 „Bhante, Kālīṅgo jinissati, Assako parājissati, idaṇ c' idaṇ
 ca¹ pubbanimittam paññāyissatīti“. Kālīṅgo punadivase āgan-
 tvā pucchi. Bodhisatto pi 'ssa ācikkhi. So „kiṃ nāma pub-
 banimittam bhavissatīti“ apucchitvā² va „aham kira³ jini- 5
 sāmīti“ tuṭṭhiyā pakkāmi. Sā kathā vitthārikā⁴ ahosi. Tam
 sutvā Assako Nandisenam pakkosāpetvā „Kālīṅgo kira jini-
 sati, mayam parajjhissāma⁵, kin nu kho kattabban⁶“ ti āha.
 So „ko etam mahārāja⁷ jānāti⁸: kassa jayo vā⁹ parājayo vā,
 tumhe mā cintayitthā“ 'ti rājānam assāsetvā Bodhisattam 10
 upasamkamitvā vanditvā ekamantam nisinno „bhante ko jini-
 sati, ko parajjhissatīti¹¹“ pucchi. „Kālīṅgo jinissati, Assako
 parajjhissatīti¹²“. „Bhante, jinantassa kiṃ¹³ pubbanimittam¹⁴
 bhavissati, kiṃ parajjhantassā¹⁵“ ti. „Mahāpuñña, jinantassa
 ārakkhadevatā¹⁶ sabbaseto usabho bhavissati, itarassa sabba- 15
 kālako¹⁷, ubhinnaṃ pi ārakkhadevatā yujjhivā jāyaparājayaṃ
 karissantiti“. Nandiseno tam sutvā utthāya gantvā „rañño
 sahāyasahassamattā¹⁸ mahāyodhā, te¹⁹ gahetvā avidūre pabba-
 tam āruya²⁰ ambho²¹ ambhakaṃ rañño jīvitaṃ dātuṃ sakkhi-
 sathā“ 'ti pucchi. „Āma sakkhissāmā“ 'ti. „Tena hi imas- 20
 siṃ papāte patathā“ 'ti. Te patitum ārabhiṃsu²². Atha ne
 vāretvā „alam ettha patanena²³, ambhakaṃ rañño suhadā²⁴
 anivattino hutvā yujjhathā“ 'ti²⁵. Te sampatichhiṃsu.
 Ubho pi atha saṃgāme paccupaṭṭhite²⁶ Kālīṅgo „aham
 kira jinissāmīti“ vosānam āpādi²⁷, balakāyo²⁸ pi 'ssa „am- 25
 hakaṃ kira jayo“ ti vosānam āpajji²⁹, sannāham katvā³⁰

¹ B'd omīd idañe ² Ck āpu- ³ B'd omīd kira ⁴ B'd add utthāya ⁵ B'd vittā-
⁶ B' parajjhissamā ti, P'd parajjhissamā ti. C's parajjhissāma ⁷ B'd kātā-. ⁸ B'd
 etam and omīd mahārāja. ⁹ B'd add mahārāja. ¹⁰ P'd add kassa ¹¹ C's P'd
 parajjhissa-. B' parajjhissa-. ¹² C's P'd parajjhissa-. B' parajjhissa- ¹³ B'd omīd kiṃ.
¹⁴ B'd add kiṃ. ¹⁵ P'd parajjhantassā ¹⁶ B'd ārakkha ¹⁷ B'd add ti. ¹⁸ B'd
 sahāyā- ¹⁹ Ck ne, C's ne ²⁰ B'd abhiruya. ²¹ B'd adds tumhe ²² B'd te
 sādhu ti patissuṃsiṃsu. ²³ B' pappathanena ²⁴ P'd -dayā ²⁵ B'd add āha. ²⁶
 P'd upatthite ²⁷ B' -ti te sāsanaṃ pāpesi ²⁸ B'd -yā ²⁹ P'd āpajjisiṃsu,
 P' ti the vosānaṃ āpajjisi ³⁰ B' akatvā, B'd agahetvā

vaggavaggā hutvā yathāruccim pakkamimsu, viriyakaraṇakāle viriyam na karimsu. Ubho pi rājāno assam abhiruhitvā¹ „yujjhisāmā“² 'ti aññamaññam upasāṃkamanti. Ubhinnaṃ āra-khadevatā purato gantvā³ Kālīngassa⁴ āra-khadevatā sabba-
 5 seto usabho ahosi itarassa sabbakāḷako⁵, te pi⁷ aññamaññam yujjhanākāraṃ dassetvā⁶ upasāṃkamimsu, te pana usabhā dvina-mam⁷ rājūnam yeva paññāyanti na aññesaṃ. Nandisenā Assa-
 kam pucchi: „paññāyati te mahārāja āra-khadevatā“ ti.
 „Āma paññāyātīti“⁸. „Kenākārena“⁹ 'ti. Kālīngassa⁵ āra-
 10 khadevatā sabbaseto usabho hutvā paññāyati, amhākaṃ āra-khadevatā sabbakāḷo¹⁰ kilanto¹¹ hutvā“ ti¹². „Mahārāja, tumhe mā bhāyatha¹³, mayam jinissāma, Kālīṅgo parajjhissati¹⁴, tumhe assa piṭṭhito otaritvā imaṃ sattiṃ gahetvā su-sikkhitasindhavaṃ udarapasse vāmahatthena uppiḷetvā¹⁵ iminā
 15 purisa-sahassena saddhim vega-sā¹⁶ gantvā Kālīngassa⁵ deva-tam¹⁷ sattippahārena pādettha, tato mayam sahasamattā satti-sahassena paharissāma, evam Kālīngassa āra-khadevatā nas-sissati¹⁸, tato Kālīṅgo parajjhissati, mayam jinissāmā“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti Nandisenena dinnasaññāya gantvā sattiya
 20 pahari¹⁹, amaccāpi sattisahasena paharimsu, āra-khadevatā tatth' eva jīvita-kkhamam pāpuṇi. Tāvad eva Kālīṅgo paraj-jhitvā palāyi. Tam²⁰ disvā sahasamattā-maccā²¹ „Kālīṅgo palāyatīti“ unnadimsu²². Kālīṅgo maraṇabhaya-bhito palā-yamāno tam tāpasam akkosanto dutiyam gātham āha:

25 2. 'Jayo Kālīṅgānam asayhasālinam²³,
 parājayo anayo²⁴ Assakānam',

¹ C^s -rū-, P^d -rūyhi- ² B^s purito katvā ³ B^d kalīngarañño ⁴ C^s -lako, B^s -koliko, P^d -kāhko ⁵ B^d tā'adeva, ta'pi ⁶ B^d dassento. ⁷ B^d ubhinnaṃ.
⁸ C^{ks} -yati ⁹ C^s kena kāreṇā, B^s te kāraṇā, P^d kenākāraṇenā. ¹⁰ B^d -kāhko, B^s adds ettha pavatto, P^d ettha pavitho ¹¹ P^d kilamanto. ¹² B^d add titha-titi. ¹³ B^d -yitha ¹⁴ B^s parajj-, P^d parajh-. ¹⁵ B^d uppiḷitva. ¹⁶ B^d vega-gena. ¹⁷ P^s āra-khadevatā, P^d āra-khadevatam, C^{ks} devataya ¹⁸ P^d nassati.
¹⁹ B^d adds sūrayodhā sahasāpi, P^s suyova sahasāpi ²⁰ B^d add palāyamā-nam. ²¹ B^d -tta amacca ²² B^d unnā- ²³ P^d a-eyha ²⁴ B^s anvāto, P^d anvato

icc-eva te bhāsitaṃ brahmacāri,
na ujjubhūtā vitathaṃ bhaṇatīti. 2.

Tattha asayhasāhinaṃ¹ ti asayhaṃ² dussahaṃ sahituṃ samatthanaṃ³,
icceva⁴ te bhāsitaṃ ti evaṃ tayā kūṭatāpasa lañcam⁵ gahetvā parajjhana-
rājānaṃ⁶ jinissati jīnanarājānaṃ ca parajjhissatīti⁷ bhāsitaṃ, na ujjubhūtā 5
ti ye kāyena vācā manasā⁸ ca ujukā⁹ na te evaṃ musā bhaṇatīti.

Evaṃ so tāpasam akkosanto palāyitvā¹⁰ attano nagaram
eva gato, nivattitvā oloketuṃ pi nāsakkhi. Tato katipāhacca-
yena Sakko tāpasassa upatṭhanaṃ agamāsi. Tāpaso tena
saddhīm kathento tatiyaṃ gātham āha: 10

a. Devā musāvādaṃ upātivattā¹¹,
saccan dhanam paraman tesu Sakka¹²,
tan te musā bhāsitaṃ devarāja
kiṃ vā paṭicca Maghavā¹³ mahindā ti. 3.

Tattha tan te musā bhāsitaṃ ti yaṃ tayā mayhaṃ bhāsitaṃ tam¹⁴ 15
atthabhañjanakamusāvādaṃ karontena¹⁵ tayā musā bhāsitaṃ, tam¹⁴ tayā kiṃ
kāraṇam¹⁶ paṭicca evaṃ bhāsitaṃ ti.

Tam sutvā Sakko catuttham gātham āha:

4. Nanu te sutam brāhmaṇa bhañṇamāne:
devā na issanti purisaparakkamassa, 20
damo samādhi manaso adejjho¹⁷
avyaggaṭā nikkamanaṃ ca kāle
daḷhaṇ ca viriyaṃ purisaparakkamo ca
ten' eva āsi¹⁸ vijayo Assakānaṃ ti. 4.

Tass' attho: kiṃ tayā brāhmaṇa tattha tattha vacane bhañṇamāne idaṃ 25
na sutapubbaṃ yaṃ¹⁹ devā purisaparakkamassa na issanti na usūyanti²⁰, assa²¹

¹ Bīd asyha. ² Bīd aseyham. ³ Bīd as-. ⁴ Bīd -vaṃ. ⁵ Bīd duthatā-. Bīd -lañ-
cam. ⁶ Bīd kalīṅgaparajjhanakarā-. ⁷ Bīd jinissatīti parājayo na anvāto assa-
karājānaṃ ca anvāto bujhāssatīti. Bīd jinissatīti parājayo anvayato assakarājānaṃ
ca anvayato parajjhissatīti. ⁸ Bīd vācāya mānasā. ⁹ Bīd ujubhūtā. ¹⁰ Bīd palā-
yanto. ¹¹ Bīd ubatipattā, Bīd upativatta, C' upativatvā. ¹² Bīd saccam kata pe-
makarana sakkā, Bīd saccam katham paramam karam nu sakka. ¹³ C' saccavā,
Bīd māghara. ¹⁴ Bīd omīti tam. ¹⁵ Bīd kathentena. ¹⁶ Bīd -nā. ¹⁷ C' adejjho,
Bīd abhesajjo, Bīd abhajjo. ¹⁸ Bīd asi. ¹⁹ Bīd tatthā. Bīd yathā. ²⁰ Bīd ussuyanti.
²¹ Bīd assakassa

ca rañño¹ viriyakara² avasena attadamanasamkhīto damo samaggabhāvena manaso³ adējjho⁴ abhejjasamādhi, Assakarañño saḥāyanaṃ⁵ viriyakaraṇakāle avyaggaṭṭya yathā Kālīṅgassa manussā vaggavaggā⁶ hutvā osakkimisu evaṃ⁷ anosakkānaṃ⁸ samaggabhāvena pana⁹ abhejjaeittān.¹⁰ viriyaṃ ca urisaparakkamo
5 ca¹¹ dhīro¹² ahoṣi, ten' eva kāraṇena Assakānaṃ¹³ jayo āsīti¹⁴.

Palāte ca pana Kālīṅge Assakarājā vilopaṃ gāhāpetvā attano nagaraṃ gato. Nandiseno Kālīṅgassa sāsaṇaṃ pesesi: „Imesaṃ catunnaṃ rājakañṭhānaṃ dāyajjakotṭhāsaṃ pesetu, sace na peseti¹⁵ kātābham ettha jānissāmīti“. So taṃ sāsaṇaṃ
10 sutvā tthitatasito tāhi laddhabba¹⁶ dāyajjaṃ pesesi. Tato paṭṭhāya samaggavāsaṃ vasimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kālīṅgarañño dūtaro imā daharabhiḥkhuniyo abhesuṃ. Nandiseno Sāriputto, tāpaṇo pana aham evā¹⁷ ti. Cullakālīṅgajātakaṃ¹⁸.

15 2. Mahāassāroha jātaka.

Adēyyesu dadaṃ dānaṃ¹⁹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anandattheraṃ ārabba kathesi. Paccuppannavatthum²⁰ heṭṭhā²¹ kathitam eva. Porāṇakapaṇḍitāpi attano upakāravasen' eva karimsu²² ti vatvā idhāpi atitaṃ āhāri:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasīrājā hutvā dhammena samena rajjaṃ kareti dānaṃ deti sīlaṃ rakkhati. So „paccantaṃ kupitaṃ²³ vūpasameśsamīti“ balavāhana²⁴ parivuto gantvā parājito assaṃ abhinūhitvā²⁵ palāyamāno ekaṃ paccanta²⁶ gāmaṃ pāpuni. Tattha tiṃsa janā rājasevakā vasanti. Te pāto va
25 gāmanajjhe sannipatitvā gāmakiccaṃ karonti. Tasmiṃ khane rājā vammitaṃ²⁷ assaṃ āruya²⁸ alamkatapaṭiyatto va²⁹ gāma-

¹ B¹ assakāñṇā mātā ² B¹ d¹ manaso ³ B¹ d¹ abhajo ⁴ P¹ d¹ mahaviriyanaṃ
⁵ C¹ vaggavaggā cor to vaggā- ⁶ C¹ s¹ sam ⁷ C¹ s¹ anosakkānaṃ. ⁸ P¹ d¹ omit
pana. ⁹ B¹ abhajaṭṭhāna, P¹ d¹ abhejjaeittānaṃ. ¹⁰ C¹ s¹ va ¹¹ B¹ riyō, P¹ d¹ dhīro
api. ¹² P¹ d¹ assakarañño ¹³ P¹ d¹ ahoṣi, P¹ d¹ ahoṣīti ¹⁴ P¹ d¹ -si. ¹⁵ P¹ d¹ cullaka-
kāliṅga-, P¹ d¹ cullakālīṅga- ¹⁶ C¹ d¹ dada dānaṃ. B¹ dadantānaṃ, P¹ d¹ adantānaṃ. ¹⁷
C¹ d¹ J II p 23 ¹⁸ P¹ d¹ kuppi- ¹⁹ C¹ -ruh- P¹ d¹ -ruy- ²⁰ C¹ s¹ vammikā
cori. to -tam. P¹ d¹ dhammikaṃ ²¹ P¹ d¹ abhirūḍhi- ²² P¹ d¹ omit va

dvārena antogāmaṃ pāvisi. Te „kinnu kho idan“ ti bhītā
 palāyitvā sakasakagehāni pavisiṃsu. Eko pan' ettha attano
 gehaṃ agantvā¹ raṇṇo paccuggamanaṃ katvā „rājā kira pac-
 cantam gato ti², tvaṃ ko si³, rājapuriso, corapuriso?“ ti.
 „Rājapuriso sammā“ ti. „Tena hi ebhīti“ rājānaṃ gehaṃ 5
 netvā attano pīṭhake nisīdāpetvā „ehi bhadde, sahāyassa⁴ pāde
 dhovā“ ti bhariyāya⁵ pāde dhovāpetvā attano balānurūpena āhā-
 raṃ datvā „muhuttaṃ vissamathā“ ti sayanaṃ paññāpesi. Rājā
 nipajji. Tato⁶ itaro assassa sannaṃhaṃ mocetvā caṃkamāpetvā
 udakaṃ pāyetvā piṭṭhiṃ telena makkhetvā tinaṃ adāsi. Evaṃ tayo 10
 cattāro divase rājānaṃ paṭijaggitvā „gacchāṃ āhaṃ⁷ samma“
 ti vutte puna raṇṇo ca assassa ca kattabbayuttakaṃ sabbam
 akāsi. Rājā bhuñjitvā gacchanto „ahaṃ samma mahāassāroho“
 nāma, nagaramajjhe ambhakaṃ gehaṃ, sace kenaci kiccena
 nagaraṃ āgacchasi dakkhiṇadvāre ṭhatvā dovārikaṃ mahā- 15
 assāroho⁸ kataragehe vasatīti⁹ vatvā⁹ dovārikaṃ¹⁰ gahetvā am-
 bhakaṃ gehaṃ āgaccheyyāsīti¹¹ vatvā¹¹ pakkāmi. Balākāyo pi
 rājānaṃ adisvā bahinagare kandhāvāraṃ bandhitvā ṭhito rājā-
 naṃ disvā paccuggantvā parivāresi. Rājā nagaraṃ pavisanto
 dvārantare ṭhatvā dovārikaṃ pakkosāpetvā mahājanaṃ paṭik- 20
 kamāpetvā „tāta eko paccantagāmaṃvāsi¹² maṃ datṭhukāmo
 āgantvā mahāassārohassa kahaṃ gehaṃ“ ti taṃ¹³ pucchissati,
 tvaṃ hatthe gahetvā va¹⁴ ānetvā maṃ dasseyyāsi¹⁵, tadā
 tvaṃ¹⁶ sahasaṃ lacchaṣīti¹⁶ āha. So na āgañchi¹⁷. Tasmiṃ
 anāgacchante rājā tassa vasanagāmaṃ¹⁸ balin vaddhāpesi. Ba- 25
 linhi vaddhite na āgacchati¹⁷. Evaṃ dutiyyaṃ pi tatiyaṃ pi
 balin vaddhāpesi, n' eva āgacchati. Atha naṃ gāmaṃvāsino
 sannipatitvā āhaṃsu: „ayyo¹⁹ tava²⁰ assārohassa āgatakalato

¹ C^s I i āg- ² I i d add suyyati. ³ I i d ko si tvaṃ ⁴ B d -yakassa. ⁵ B d
 bhariyam tassa. ⁶ B d omīti tato ⁷ C^s I i -maham, P d -ma mayam ⁸ P d
 -assa- ⁹ P d pucchitvā. ¹⁰ C^k vari, C^s dovāri ¹¹ B i ṭhatvā pucchā ti vatvā
 samma ito nivattathā ti vatvā ¹² all four MSS -si. ¹³ B i d omīti taṃ. ¹⁴
 C^s B i omīti va ¹⁵ C^s B i -sīti ¹⁶ P d add pi. ¹⁷ B d nāgacchati. ¹⁸ I i d -me.
¹⁹ I i d ayya. ²⁰ B i add sahāyakā mahā, B d sahāya mahā.

paṭṭhāya mayam balinā pīḷiyamānā sīsam ukkhipitum na sak-
koma, gacchatha¹ mahāassārohassa vatvā ambhākam balim vis-
sajjayehīti²“. „Sādhu³ gacchissāmi, na pana sakkā tuccha-
hatthena gantum, mayham sahāyassa dve dārakā atthi, tesañ
5 ca bhariyāya c' assa sahāyakassa ca me nivāsanapārupana-
pīḷandhanāni⁴ sajjethā“ ti. „Sādhu sajjessāmā“ ti te sabbam
paṇṇākāram sajjayimsu. So tañ ca attano ghare pakkapūvañ
ca ādāya gantvā dakkhiṇadvāram patvā dovārikam pucchi:
„kham samma mahāassārohassa gehan“ ti. So „ehi das-
10 semi⁵ te“ ti tañ⁶ hatthe gahetvā rājadvāram gantvā „dovā-
riko⁷ paccantagāmavāsim⁸“ gahetvā āgato“ ti paṭivedesi⁹.
Rājā¹⁰ sutvā va āsanā vuṭṭhāya¹¹ „mayham sahāyo ca tena
saddhim āgatā ca pavisantu“ ti paccuggamanam katvā disvā
va nam parissajjivā¹² „mayham sahāyikā ca dārakā¹³ c' assa¹⁴
15 ārogā¹⁵“ ti pucchitvā hatthe gahetvā mahātaḷam āruya¹⁶ se-
tacchattassa heṭṭhā rājāsane nisīdāpetvā aggamahesim pakko-
sāpetvā „bhaddhe, sahāyassa me pāde dhovā¹⁷“ ti āha. Sā
tassa pāde dhovī. Rājā suvaṇṇabhīmkārena udakam āsiñci¹⁸.
Devī pāde dhovitvā gandhatelena makkhesi. Rājā „kiñ samma
20 atthi kiñci ambhākam khādaniyam“ ti pucchi. So „atthīti“
pasibbake¹⁹ pūve nīharāpesi. Rājā suvaṇṇatattakena gahetvā
tassa saṅgaham karonto „mama sahāyena ānītam²⁰ khādathā“
ti deviyā ca amaccānañ ca dāpetvā²¹ sayam pi khādi. Itaro
itaram pi paṇṇākāram dassesi. Rājā tassa gaṇhanattham²²
25 kāsivatthāni²³ apānetvā tena ābhatavattayugam²⁴ nivāsesi,

¹ *Bd* sakkoma ayya gaccha tava sahāya. ² *Bd* visajjajjehīti. ³ *Bd* so sādhu ti. ⁴ *Bd* -pārumpatāpīḷandhanādīni. ⁵ *Bd* dassāmi. ⁶ *Bd* tassa. ⁷ *Bd* addh-
erham, *Bd* ekam. ⁸ *Ck* paccantavāsim. ⁹ *Bd* paṭivedesa, *Ck* vutte. ¹⁰ *Bd* add-
tam. ¹¹ *Bd* uthāya. ¹² *Ld* parissajjivā, *Ld* parimajjivā. ¹³ *Bd* dārakāyo. ¹⁴
Bd ca. ¹⁵ *Cs* aroga cori to arogā. *Pd* arogā. ¹⁶ *Bd* abhiruyhitvā, *Bd* abhi-
ruya. ¹⁷ *Bd* -vahi. ¹⁸ *Bd* abhisiñci. ¹⁹ *Bd* passibbakate, *Bd* passipakato.
²⁰ *Bd* ānītakhadaniyam. ²¹ *Bd* khādāpetvā. ²² *Bd* saṅgahanattam, *Bd* saṅga-
hanattham. ²³ *Bd* kāsikava. ²⁴ *Bd* tena bhatavattayuggam, *Pd* tenābhatavatra-
yuggam, *Ck* āhata-, *Cs* tenāham tam-

devi¹ pi kāsikasāṭakaṇ² c' eva ābharaṇāni ca apanetvā tena
 ānitaṃ sāṭakaṃ³ nivāsetvā ābharaṇāni piḷandhi. Atha naṃ
 rājārahamaṃ bhojanaṃ bhojāpetvā ekaṃ amaccaṃ ānāpesi:
 „gaccha⁴ imassa mama karaṇaniyāmen' eva massukammaṃ
 kāretvā gandhodakena nahāpetvā⁵ satasahassagghaṇikaṃ kāsī- 5
 kavatthaṃ nivāsāpetvā rājālaṃkārena alaṃkārapetvā ānehi⁶.
 So tathā akāsi. Rājā nagare bheriṃ carāpetvā amacce sanni-
 pātetvā⁷ setacchattassa majjhe jātihinḍulakasuttaṃ⁸ pātetvā
 upaḍḍharajjaṃ adāsi. Te tato paṭṭhāya ekato bhuñjanti pi-
 vanti sayanti, vissāso thiṛo ahosi kenāpi⁹ abhejjo. Ath' assa 10
 rājā⁹ puttadāre pi pakkosāpetvā antonagare nivesanaṃ māpetvā
 adāsi. Te samaggā sammodamānā rajjaṃ kārenti. Atha
 amaccā kujjhivā rājaputtaṃ āhaṃsu: „kumāra, rājā ekassa
 gahapatikassa upaḍḍharajjaṃ datvā tena saddhiṃ ekato bhuñ-
 jati pivati sayati dārake vandāpeti¹⁰, imināpi rañño¹¹ kata- 15
 kammaṃ pi¹² na jānāma, kiṃ karoti rājā, mayāṃ lajjāma¹³,
 tvaṃ rañño kathehi¹⁴. So „sādhū“ 'ti sampatichchitvā sab-
 baṃ taṃ kathaṃ rañño ārocetvā „mā evaṃ karoḥi mahārājā“
 'ti āha. „Tāta, ahaṃ yuddhaparājito¹⁴ kahaṃ vasiṃ¹⁵, api
 nu jānāthā¹⁶“ ti. „Na jānāma devā“ 'ti. „Ahaṃ etassa 20
 ghare vasanto ārogo¹⁷ hutvā āgantvā rajjaṃ kāresiṃ¹⁸, evaṃ
 mama upakārino kasmā sampattiṃ na dassāmi¹⁹“ evaṃ vatvā
 ca pana¹⁹ Bodhisatto „tāta, yo hi adātabbayuttakassa deti dā-
 tabbayuttakassa na deti so āpadaṃ patvā kañci²⁰ upakāraṃ²¹
 na labhatīti“ dassento imā gāthā²² āha:

25

¹ Cks devī. ² Bī kāsikavattaraṇ, Bā kāsikavattaṇ ³ Bī tenābhaṭavattanaṃ. Bā tenābhaṭavasāṭakam, C' tenānitaṃ sā-. ⁴ Bā add tvaṃ ⁵ Bī nhā-. ⁶ Bā -pātāpetvā. ⁷ Bā -li-. ⁸ Bī yena. Bā kenaci ⁹ Bā omī rājā. ¹⁰ Pī ca vandāpesi. Bā ca vaddhāpesi. ¹¹ Bā iminā raññā. ¹² Bā omī pi. ¹³ Bā rājā amhe lajjāpeti ¹⁴ Bā add tāthā. ¹⁵ Bā vasiṃti. ¹⁶ Bī aññe pi hana pucchanaṭṭā, Bā maññasi nu putta jānāthā. ¹⁷ Cks ar-. ¹⁸ Bī karemi Bā kāremi. ¹⁹ Bā omī ca pana ²⁰ Bī omī kañci, Bā kiñci ²¹ Bā -rakampī. ²² Bā pathamaṃ gātham.

1. Adeyyesu dadam dānam¹ deyyesu na-ppavecchati²
 āpāsu³ vyasanam patto sahāyam nādhigacchati. 5.

2. Nādeyyesu dadam dānam⁴ deyyesu yo pavecchati⁵
 āpāsu³ vyasanam patto sahāyam adhigacchati. 6.

3. Saññogasambhogavisesadassanam
 anariyadhammesu saṭhesu⁶ nassati,
 katañ ca ariyesu ca añjavesu⁷ ca
 mahapphalam hoti anum⁸ pi tādisu. 7.

4. Yo pubbe katakalyāṇo akā lokesu dukkaram
 pacchā kayirā⁹ na vā kayirā¹⁰ accantañ pūjanāraho ti. 8.

Tattha adeyyesū¹ ti pubbe akatūpakāresu. deyyesū² ti¹¹ katūpakāresu.
 nappavecchatīti¹² na pavesati¹³ na deti, āpāsu³ ti āpadāsu, vyasanam
 ti dukkham, saññogasambhogavisesadassanam ti yo mittena kato sañ-
 ñogo c' eva sambhogo c' eva¹⁴ tassa viśesanadassanam¹⁵ gunadassanam¹⁶ su-
 15 kamañ mayham iminū ti etañ sabham¹⁷ asuddha¹⁸hamvattā anariyadham-
 mesu kerāṭikattā¹⁹ saṭhesu²⁰ nassati, ariyesū²¹ ti attano katagunajānanena²²
 ariyesu paṇisuddhesu. añjavesū²³ ti ten²⁴ eva karanena ūjukesu akutilesu, anum²⁵
 pi²⁶ ti appamattakam pi. tādisū²⁷ ti ye tādisā paṇealā honti²⁸ ariyā ūjū tesu²⁹
 ariyesu³⁰ appam pi³¹ kamañ mahapphalam hoti mahāvijjābāram mahājutikam³².
 20 sukhette³³ vuttabījameva³⁴ na³⁵ nassatīti³⁶ attho. vuttam pi c' etañ: yathā
 bījameva azzismim³⁷ dayhati na virūhati evam kamañ asappurise dayhati na virūhati

Ketaññumhi ca posamhi sīlavante ariyavuttine

sukhette viya bījameva kamañ tam³⁸ pi³⁹ na nassatīti.

Pubbekatakalyāṇo⁴⁰ ti pathamatareñ upakārañ katvā⁴¹ thito, akā ti akari,
 25 ayam lokesu dukkaram nāma akāsi⁴² attho. pacchā kayirā⁴³ ti so pacchā

¹ Bī dadantāna, Pā dadantānam. ² Ck -jjati. Bī na pācchati, Pā na pavecchasi.
³ Bīd āvāsu. ⁴ Bī adesu dadantānam. Bī adeyyesu adantānam. ⁵ Pā -pavecc-
 chati, Bī deyyayyesu yo yā pāgacchati. ⁶ Ck saṭthesu. Bī tesu, Pā sapathesu.
⁷ Bī añjavesu, Pā añjavesu. ⁸ Bī anum, Pā anuram. Ck anum. ⁹ Ck -ram, Bī
 kariyā, Pā kariyā. ¹⁰ Bīd kariyā. ¹¹ Pā add pubbe. ¹² Bī nappagacchatīti, Pā
 nappavacchasi. ¹³ Pā -sasi. ¹⁴ Pī cati, Pā cāti. ¹⁵ Bī viśesan, Pā viśe-
 sadassanam. ¹⁶ Ck gunam-, Pī guramdaśānam. ¹⁷ Pā etamattam. ¹⁸ Pī
 karotikattā, Pā karotikattā. ¹⁹ Bī saṭhesu, Pā sapatesu. ²⁰ Ck -jānatākena.
 Pā -jānananesu. ²¹ Bīd añjavesu, Pī añjavesu. ²² Ck anum, Bī anum. ²³
 Pā add mahapphalam hoti. ²⁴ Ck ūjutesu, Bīd ūjūhutesu. ²⁵ Bīd omi ari-
 yesu. ²⁶ Pā omi pi. ²⁷ Pā mahāju - mahāvī-. ²⁸ Pī supappabī-, Pā supap-
 pabī-. Ck vuttabījameva, Pā add itarasmim pana pāpe bahum pi kamañ ag-
 gimhi khittabījameva. ²⁹ Pā omi na. ³⁰ Bīd aggimhi. ³¹ Bī kamañnakamañ,
 Pā kamañkamañ. ³² Bīd omi pi. ³³ Pā tattha yo pubbe. ³⁴ Bīd kariyā.

aññaṃ kiñci guṇaṃ karotu¹ vā mā vā ten² eva paṭhamakatena³ guṇena accanta pūjanāraho⁴ hoti⁵ sabbam sakkārasammānaṃ arabhātū.

Idaṃ pana sutvā n⁶ eva amaccā na⁷ rājabutto puna⁸ kiñci kathesi⁹.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: 5
„Tadā paccantagāmaṃvāsi¹⁰ Anando aho, Bārāṇasirājā pana aham evā¹¹ 'ti. Mahāassāroha jātakam¹².

3. Ekarājajātaka.

Anuttare kāmagaṇe samiddhe ti. Idaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto aññataraṃ Kosalarājasevakaṃ ārabha kathesi. 10
Paccuppannavatthum heṭṭhā Seyyamañjātaka¹³ kathitam eva. Idha
pana Satthā „na tvam ñeva anathena atthaṃ āhari, porāṇakapaṇ-
ḍitāpi attano anathena atthaṃ āharimsū¹⁴ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasirañño upaṭṭhāko amacco rājan tepure
dubbi. Rājā paccakkhato tassa dosaṃ disvā raṭṭhā pabbājesi. 15
So Dabbasenaṃ¹⁵ nāma Kosalarājānaṃ upaṭṭhahanto ti sabbam
Mahāsīlavajātake kathitam eva. Idha pana Dabbaseno¹⁶ mahātale
amaccamajjhe nisinnaṃ Bārāṇasirājānaṃ gaṇhāpetvā¹⁷ sik-
khāya¹⁸ pakkhipāpetvā uttarummāre heṭṭhāsīsakaṃ olambāpesi.
Rājā corarājānaṃ ārabha mettāṃ bhāvetvā kasiṇaṃ¹⁹ pari- 20
kammaṃ katvā jhānāni²⁰ nibbattesi, bandhanaṃ chindit-
tvā²¹ rājā ākāse pallaṃkena nisīdi. Corassa²² sarīre dāho
uppajji, „dayhāmi dayhāmīti“ bhūmiyaṃ aparāparaṃ pavat-
tati²³, „kiṃ etan“ ti ca vutte „mahārāja, tumhe evarūpaṃ
dhammika rājānaṃ²⁴ niraparādhaṃ dvārassa uttarummāre heṭṭhā- 25
sīsakaṃ olambāpethā“ 'ti vadimsu. „Tena hi vegena gantvā
mocetha nan“ ti. Purisā gantvā rājānaṃ ākāse pallaṃkena

¹ Bī karonto, Bā karontu ² Bīd -kata ³ Bīd accantaṃ- ⁴ C^s Bīd ti ⁵ C^s naṃ. ⁶ C^s na, Bī omits puna, C^k pana ⁷ Bī -sati, Bā -siti. ⁸ C^s paccan-
tavāsi ⁹ Bīd add dutiyaṃ. ¹⁰ Bīd seyyajā- ¹¹ Bīd dubbhise- ¹² Bīd ban-
dhitvā ¹³ Bīd sikkhāya ¹⁴ Bīd -na, C^k -nā. ¹⁵ Bīd -naṃ ¹⁶ C^s add gatam.
¹⁷ Bī vorājassa, Bā corarājassa ¹⁸ C^k pavaddhati, C^s pavaddhati cori. to pavad-
dhati, Bīd parivatteti. ¹⁹ C^k dhammikamahārā-.

nisinnaṃ disvā āgantvā Dabbasenassa¹ kathesum². So vegena gantvā taṃ vanditvā khamāpetvā³ paṭhamam gātham āha:

1. Anuttare kāmaguṇe samiddhe

bhutvāna pubbe vasi ekarājā,

5 so dāni dugge narakamhi khitto

na-ppajahe vaṇṇabalaṃ purāṇan ti. 9.

Tattha vasīti vuttho⁴, ekarājā ti Bodhisattaṃ nāmenālapati, so dānīti so tvaṃ idāni, dugge ti visame, narakamhīti āyāte, olambitatthānam sandhāy' etaṃ vuttam, na-ppajahe vaṇṇabalaṃ purāṇan ti evarūpe visa-
10 matthāne khitto pi porāṇaka-annaṃ⁵ ca balaṃ ca na-ppajahasīti⁶ pucchi.

Taṃ sutvā Bodhisatto sesagāthā avoca:

2. Pubbe va khantī ca tapo ca mayhaṃ

sampatthitā⁷ Dabbasenā⁸ ahosi,

taṃ dāni laddhāna kathan⁹ nu rāja

15 jahe ahaṃ vaṇṇabalaṃ purāṇam. 10.

3. Sabbam kir' evaṃ¹⁰ pariniṭṭhitāni

yasassinam pañṇavatam¹¹ visayha¹²,

yaso ca laddhā purimam ulāram

na-ppajahe vaṇṇabalaṃ purāṇam. 11.

20 4. Panujja dukkhena sukhaṃ janinda

sukhena vā dukkham asayhasāhi¹³

ubhayattha sattā abhinibbutattā¹⁴

sukhe ca dukkhe ca bhavanti tulyā ti. 12.

Tattha khantīti adhiyāsanakhantī, tapo¹⁵ ti tapakaranam¹⁶, sampat-
25 thitā¹⁷ ti icchitā abhikānikkhitā. Dabbasenā⁸ ti taṃ nāmenālapati, taṃ dāni laddhānā ti taṃ patthanam¹⁸ dānāham labhītvā, jahe ti kena karanena¹⁹ jaheyyam²⁰, yassa hi dukkham vā domanassam vā hoti so taṃ jaheyyā ti dīpeti, sabbam kir' eva²¹ pariniṭṭhitānīti anussavasesena attano sampattim dassento

¹ *Bid* dubbhise- ² *Bid* ārocesum. ³ *Bid* -petum. ⁴ *Ck* *Bid* vutto. *Cs* vutto corr. to vuttho. ⁵ *Bd* pu-. ⁶ *Ck* -tīti, *B* nappaheṣīti, *Bd* -hasīti. ⁷ *Bd* -pathitā. ⁸ *Cs* -na, *Bid* dubbhiseṇa. ⁹ *Bd* -tham. ¹⁰ *Cs* kireva, *B* sabbakireva, *Bd* sabbamkireva. ¹¹ *Bd* -vantam. ¹² *Ck* -ha, *Cs* -ham, *B* vīseyham, *Bd* vīseyha. ¹³ *Cs* -sāni corr. to sāhi. *Ck* dukkha ca sayhasāhi, *B* dukkhamaseyhati, *Bd* dukkhapaseyhasāhi. ¹⁴ *Cs* -tattā corr. to -tatthā, *B* -ppikattā. ¹⁵ *Ck* tapa. ¹⁶ *Bd* tapacara. ¹⁷ *Ck* -pattitā, *Cs* -pattinā corr. to -tthitā, *Bd* sam pathitā. ¹⁸ *Bd* pathanam. ¹⁹ *Bd* add aham. ²⁰ *Cs* jaheyyam corr. to jaheyam. ²¹ *Bd* kideva.

āha, idaṃ vuttaṃ hoti: sabbān' eva mama kattabbakiccāni dānasīlauposatha-
kammāni¹ pubbe yeva² niṭṭhitāni, yasassināṃ paññāvatam³ visayhā⁴
ti parivūrasampattiya⁵ saddhīm⁶ paññāsampadāya⁷ paññāvatā⁸ asayhasāhitāya⁷
visayhā⁸, tīpi p' etāni ālapanatthe, nan⁹ ti pan' ettha nipāto vyañjanasilīṭṭha-
vāsena¹⁰ nakārassa anuñāsikā katā ti paccetabbā, yaso cā'ti yasañ c' eva, lad- 5
dhā purimaṃ ti labhivā purimaṃ pubbe aladdhapubbaṃ ulārikaṃ mahantaṃ,
kilesavikkhambhanamettabhāvanajjhānupattiyo¹¹ sandhāy' evam āha, na-
pajaheti evarūpaṃ yasaṃ laddhā kiṃkāraṇā vannabalaṃ¹² jahissāmīti attho,
dukkhena¹³ 'ti tayā uppāditeṇa nirayamhi¹³ khīpanadukkhena panujja sukhaṃ¹⁴
panuditvā¹⁵, sukhena vā dukkhaṃ ti¹⁶ jhānasukhena vā taṃ dukkhaṃ panu- 10
ditvā¹⁷, ubhayattha sattā¹⁸ ti ye sattā¹⁸ hontī mādisā te dvīsu pi etesu koṭ-
thāsesu abhinibbutasabbhāvā majjhataṃ, sukhe¹⁹ dukkhe¹⁹ bhavanti tulyā
ekasadisā nibbikārā va hontīti.

Idaṃ sutvā Dabbaseno²⁰ Bodhisattaṃ khamāpetvā „tum-
hākaṃ rajjaṃ tumhe va kāretha²¹, ahaṃ vo core paribāhis- 15
sāmīti²²“ vatvā tassa dutṭhāmacassa rājāṇaṃ katvā²³ pakkāmi.
Bodhisatto pi rajjaṃ amaccānaṃ niyyādetvā isipabbajjaṃ pab-
bajitvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Dabbaseno Ānando ahoṣi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā“ 'ti. 20
Ekarājajātakaṃ²⁴.

4. Daddarajātaka.

Imāni man ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
kodhanaṃ²⁵ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva. Tadā
hi dhammasabbhāyaṃ tassa kodhanabbhāvakathāya samuṭṭhitāya Satthā 25
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte taṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira
tvam bhikkhu kodhano²⁶“ ti vatvā „āma bhante“ ti vutte „na bhik-

¹ *Bid* dānasīlabhāvanāupo- ² *B* ca. *Bd* va. ³ *Bid* paññāvantam. ⁴ *Bid* visayhā
⁵ *B* yasassānaṃ. *Bd* yasassināṃ. ⁶ *Bid* paññāya sampadāya ⁷ *Bid* aseya-. ⁸ *Cks*
-ham, *Bd* visayhaṃ, and add evam. ⁹ *Bid* ālapanāne vauan ¹⁰ *B* byañjanassa-
līṭṭhāvāsena, *Bd* byañjanasilīṭṭhāva-. ¹¹ *Cks* *B* -nupattiyo. ¹² *Bid* purānavagga-.
¹³ *Bid* narakamhi. ¹⁴ *Cks* -dukkhena panuyujja sukhaṃ, *Bid* -dukkhena mama
rajasukhaṃ. ¹⁵ *Cs* *B* panudisvā, *Bd* anusarivā ¹⁶ *Cks* dukkhenti ¹⁷ *B* anup-
pādetvā, *Bd* anupāditvā ¹⁸ *Bid* santo ¹⁹ *Bid* add ca ²⁰ *Bid* dubbhise- ²¹
Bid karotha. ²² *B* pati-, *Bd* pati- ²³ *Bd* kāretvā. ²⁴ *Bid* add tatīyam. ²⁵
Bid kodhanabhikkhuṃ. ²⁶ *Bid* add si.

khare idān' eva pubbe p' esa kodhano yeva. kodhanabhāven' ev' assa' porāṇakapaṇḍitā parisuddhā nāgarājabhāve t̥hitāpi t̥ipi vassāni gūthabharitāya' ukkārabhūmiyaṃ vasimsū' 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
 5 dhisatto — Himavantapadese³ Daddarapabbatapāde Daddara-
 nāgabhavanam⁴ atthi — tattha rajjaṃ kārentassa⁵ Sūradadda-
 raiañño⁶ putto Mahādaddaro nāma ahosi, kaniṭṭhabhātā pan'
 assa Culladaddaro⁷ nāma. So kothano pharusō nāgamāpavikā
 akkosanto⁸ paharanto carati⁹. Nāgarājā tassa pharusabhāvaṃ
 10 nātvā taṃ nāgabhavanato nīharāpetuṃ ānāpesi. Mahādaddaro
 pana pītaṃ khamāpetvā vāresi¹⁰. Dutiyam pi tassa rājā¹¹
 kujjhi, dutiyam pi khamāpesi. Tatiyavāre pana „tvam mām'
 imam anācāraṃ¹² nīharāpetam¹³ vāresi¹⁴, gacchatha, dve pi
 jānā imamhā nāgabhavanā nikkhamitvā Bārānasiyaṃ ukkāra-
 15 bhūmiyaṃ t̥ipi vassāni vasathā¹⁵ 'ti nāgabhavanā nikkadḍhāpesi.
 Te tattha gantvā vasimsu. Atha ne ukkārabhūmiyaṃ¹⁶ udaka-
 pariyaṇṭe gocaraṃ pariyesaṃāne¹⁷ gāmadārakā disvā paharantā
 ledḍudandādayo khipautā¹⁸ „ke ime puthulasīsā sūcinaṅgutṭhā'
 udakadeḍḍubhā¹⁹ 'ti ādīni vatvā akkosanti²⁰. Culla daddaro
 20 caṇḍapharusatāya tesam taṃ avamānaṃ asahanto „bhātike ime
 dārakā, amhe paribhavantī²¹. āśīvisabhāvaṃ no na jānanti, ahaṃ
 etesaṃ²² avamānaṃ sabhitum na sakkomi, nāśavātena te uāses-
 sāmīti²³ bhātaraṃ saddhuṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Imāni mām Daddara tāpayanti

25 vācāduruttāni meṇussaloke

‘maṇḍūkabhakkhā’ ‘udakantasevī’

āśīvisaṃ mām avisā sapantitī. 13.

¹ Ck yeva eassa. B' veva nevassa. ² B' gupiparitaya, B'd gūḍhaparitaya. ³ B'd
 -capā-... ⁴ B'd add. nāma. ⁵ C's karentum. ⁶ C's sūra, B'd omitt sūra. ⁷ B'd
 -cūra-... ⁸ B'd add. paribhāsanto. ⁹ B'd viraṇṭi. ¹⁰ B'd nīvas. ¹¹ B'd rāja tassa.
¹² B'd omitt mām. ¹³ B'd anācāriyaṃ. ¹⁴ B'd nīharāpetum. ¹⁵ B'd add. ca. ¹⁶
 C's -ni. ¹⁷ B'd -... ¹⁸ Ck sūcā, C's B'd sūcā-... ¹⁹ Ck deḍḍubhā, B'd denḍu
 bhakkhā, B'd denḍubhā. ²⁰ B'd add. paribhāsanti. ²¹ B'd eula-... ²² B'd pahara-
 yanti, B'd abhāvayanti. ²³ B'd tesam.

Tattha tāpayantīti dukkhāpentī, maṇḍūkabhakkhā udakantasevīti maṇḍūkabhakkhā ti¹ udakantasevīti ca vadantā ete avīsā gāmadārakā² mam āsīvisam samānam sapanti akkosantīti

Taṣṣa vacanam sutvā Mahādaddaro sesagāthā abhāsi:

2. Sakā raṭṭhā pabbajito³ aññaṃ janapadam gato 5
mahantaṃ koṭṭhaṃ kayirātha duruttānaṃ nidhetave. 14.
3. Yattha posam na jānanti jātiyā vinayena vā
na tattha mānaṃ kayirātha vasam aññātake jane⁴. 15.
4. Videsavāsam vasato jātavedasamena⁵ pi
khamitabbaṃ sapaññaṃ api dāsassa tajjitan ti. 16. 10

Tattha duruttānam nidhetave ti yathā dhaññaṃ nidhānatthāya mahantaṃ koṭṭham katvā pūretvā kicce uppanne dhaññaṃ valañjenti⁶ evam evam videsagato⁷ antohadaye paṇḍito puṇiso⁸ duruttānaṃ nidhānatthāya mahantaṃ koṭṭham kayirātha. tattha tūni duruttāni nidahitvā⁹ puna attano pahonakālaṃ¹⁰ kūtābbaṃ karissati, jātiyā vinayena vā ti ayam¹¹ khattiyo 15
brāhmaṇo ti vā silavā bahussuto guṇasampanno ti vā evaṃ yattha¹² jātiyā vinayena vā na jānantīti attho. mānaṃ ti evarūpaṃ mam¹³ lāmakavohārena¹⁴ vohāraṇti na sakkareṇti na garukareṇti¹⁵ mānaṃ na kareyya, vasam aññātake jane ti attano jātigottam¹⁶ ajānantassa santike vasanto, vasato ti vasatā¹⁷ ayam eva vā pātho 20

Evam¹⁷ tattha tiṇi vassāni vasiṃsu. Atha¹⁹ pitā pakko-sāpesi²⁰. Te¹ tato paṭṭhāya nihatanānā jātā.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne²² kodhano bhikkhu anāgāmiphale pa-tiṭṭhahi) Tadā Culladaddaro kodhano bhikkhu ahoṣi. Mahādaddaro 25
pana aham evā 'ti. Daddarajātakaṃ²³.

¹ Bā add ca. ² Ck -kam, Cs -kam cor to -kū ³ Bā pabbā-. ⁴ Cs -tatejano. Bā -tathejane. ⁵ Bā jātivedasayena Bā jātiyā vinayena. ⁶ Ck val-, Bā valañ-janti. ⁷ Cs -sagato, Bā -savāsam vasato, Bā -savāsam vasanto ⁸ Bā poso. ⁹ Bā niddāyitvā, Bā niddahitvā. ¹⁰ Bā pahonakakāle. ¹¹ Bā aham ¹² Bā yatta evam, Bā omits evam. ¹³ Bā omiṭ mam ¹⁴ Bā omits voh-, Bā ravasena. ¹⁵ Bā garukka-. ¹⁶ Bā -ttādīni ¹⁷ Ck vasanā na, Cs vasatāva, Bā vasatā ti ¹⁸ Bā add te ¹⁹ Bā add ne ²⁰ Bā -petvā. ²¹ Bā omiṭ te. ²² Bā add so. ²³ Bā add catuttham.

5. Sīlavīmaṇṣanaajātaka.

N' atthi loke raho nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto kilesaniggaham ārabba kathesi. Vatthum Ekādasanipāte Pāṇiyajātake¹ āvibhavissati. Ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: pañ-
 5 casatā bhikkhū anto Jetavane vasantā majjhimayāmasamanantare kāmavitakkam vitakkayimsu. Satthā chasu pi rattimdivā-
 koṭṭhāsesu yathā ekacakkhuko cakkhum ekaputto puttam cāmarī² vālam appamādena rakkhati evaṃ niccakālam bhikkhū³ oloketi⁴. So rattibhāge dibbacakkhunā Jetavanam olovento cakkavattiraṇṇo anto⁵
 10 nivesane uppannacore viya te bhikkhū disvā gandhakuṭim vivaritvā Ānandattheram pakkositvā⁶ „Ānanda, anto⁷ koṭisanthāre⁸ bhikkhū⁹ sannipādetvā¹⁰ gandhakuṭidvāre āsanam paṇṇāpehiti¹¹“ āha. So tathā katvā Satthu paṭivedesi. Satthā paṇṇattāsane nisīditvā sabbasaṃgāhikavasena āmantetvā „bhikkhave, porāṇakapaṇḍitā pāpakaraṇe raho
 15 nāma n' atthiti¹²“ pāpam na karimsū¹³ 'ti vatvā¹⁴ atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tatth' eva Bārāṇasiyam disāpāmokkhassa¹⁵ santike pañcannaṃ mānavakasatānam jettḥo¹⁶ hutvā sippam uggaṇhi¹⁷. Ācariyassa¹⁸
 20 vayappattadhītā¹⁹ atthi. So cintesi: „imesam mānavakānam sīlam vīmaṇsitvā sīlasampannass' etaṃ²⁰ dassāmīti²¹“ so ekadivasam mānavake āmantetvā „tātā, mayham dhītā vayappattā, vivāham assā kāressāmi, vatthālamkāram laddhum vaṭṭati²²,
 25 tumhe attano nītakānam apassantānam²³ thenetvā vatthālamkāre āharatha, kenaci adiṭṭham eva gaṇhāmi²⁴, dassetvā ābhataṃ na gaṇhāmīti²⁵“ āha. Te „sādhū²⁶“ 'ti sampaticchitvā tato paṭṭhāya nītakānam apassantānam thenetvā vatthapilandhanādīni āharanti, ācariyo ābhataṃ ābhataṃ²⁷ visuṃ visuṃ yeva²⁸ ṭhapesi. Bodhisatto²⁹ na kiñci āhari. Atha nam ācariyo āha:

¹ Ck^s paññajā-, B¹ paññāsaja-, B² paññajā-, Ck^s camari, C^s camari, B¹ cāmari ² B¹ -um, C^s B¹ -u. ³ C^s -kesi. ⁴ B¹ add attano ⁵ B¹ āmantetvā. ⁶ B¹ add Jetavane. ⁷ B¹ -sandhāre, B² -sandhāgāre ⁸ B¹ vasaṇakabhī- ⁹ B¹ -pātāpetva. ¹⁰ B¹ add tehi yācito ¹¹ B¹ add ācariyassa ¹² B¹ jethako. ¹³ B¹ -hiti, B² -hati ¹⁴ B¹ add pana ¹⁵ B¹ -tta-. ¹⁶ B¹ -nnasseva dhī-taram. ¹⁷ B¹ add gacchatha. ¹⁸ B¹ -nañ ñeva. ¹⁹ B¹ gaṇhatha. ²⁰ B¹ ābhatabhataṃ, Ck^s ābatam. ²¹ B¹ omitt' yeva. ²² B¹ add pana.

„tvaṁ pana tāta na kiñci āharasīti“. „Āma ācariyā“ 'ti.
 „Kasmā tātā“ 'ti. „Tumhe¹ kassaci passantassa ābhataṁ
 na² gaṇhatha, ahaṁ pana pāpakaraṇe raho³ na passāmīti“ di-
 pento ime dve gāthā āha:

1. N' atthi loke raho nāma pāpakammaṁ pakubbato, 5
 passanti vanabhūtāni, taṁ bālo maññati⁴ raho. 17.
2. Ahaṁ raho na passāmi, suññaṁ vāpi na vijjati,
 yattha aññaṁ⁵ na passāmi asuññaṁ hoti tam mayā ti. 18.

Tattha raho ti patiechannatthānaṁ, vanabhūtānīti vane nibbattabhūtāni.
 taṁ bālo ti taṁ pāpakammaṁ raho nāma⁶ mayā katan ti bālo maññati, 10
 suññaṁ vāpīti yaṁ vā thānaṁ sattehi suññaṁ tucchaṁ bhaveyya tam pi
 n' atthīti āha

Ācariyo tassa pasīditvā „tāta, na' mayhaṁ gehe dhaṇaṁ
 n' atthi, ahaṁ pana sīlasampannassa dhītaraṁ dātukāmo ime
 māṇavake vīmaṁsanto evaṁ akāsiṁ, mama dhītā tumhaṁ⁸ ñeva 15
 anucchavikā“ ti dhītaraṁ alaṁkaritvā Bodhisattassa adāsi,
 sesamāṇavake „tumhehi ābhataābhataṁ⁹ tumhākaṁ gehaṁ eva
 nethā“ 'ti āha.

Satthā „iti kho bhikkhave¹⁰ dussīlamāṇavakā attano dussīlatāya
 taṁ itthiṁ na labhiṁsu. itaro paṇḍitamaṇavo sīlasampannatāya la- 20
 bhīti¹¹“ vatvā abhisambuddho hutvā itarā dve gāthā abhāsi:

3. Dujjacco ca ajacco¹² ca nando ca sukhavacchano¹³
 vajjho¹⁴ addhuvasīlo¹⁵ ca te dhammaṁ jahum atthikā¹⁶. 19.
4. Brāhmaṇo ca kathāṁ jahe sabbadhammāna pārāgū
 yo dhammam anupāleti dhitimā saccanikamo ti. 20. 25

Tattha dujjacco ti ādayo cha¹⁷ jethamāṇavakā¹⁸, tesāṁ nāmaṁ gaṇhi,
 avasesānaṁ nāmaṁ agahetvā sabbasaṅgāhikavaseṇ' eva te dhammam jahu-
 matthikā¹⁶ ti āha. tattha te ti sabbe pi te māṇavā dhammam ti itthi-

¹ Bā add na ² Bā omit na ³ Bā add nāma ⁴ Bā -te. ⁵ Bā suññaṁ.
⁶ C^k nā, Bā omit nāma ⁷ so all four MSS. ⁸ C^s tumhākaṁ corr to tumhaṁ.
 Bī tuyhaṁ ⁹ Bā ābhataābhataṁ. ¹⁰ Bā add te. ¹¹ Bā labhatīti. ¹² Bā su-
 jacco, Bī succo. ¹³ Bā -valhito ¹⁴ Bī vajho. Bā vajho? C^ks vejjo. ¹⁵ Bī
 andhaca-, Bā andhāca-. ¹⁶ Bā -mattikā ¹⁷ C^k ja, Bī sa. C^s omits cha. ¹⁸ Bā
 jethakamā-

5 patilābhasabhāvaṃ jahumattikā¹ ti jahuattikā² ayam eva va pātho. ma-
 karo pana³ vyaññanasandhivasena vutto, idam vuttam hoti: sabbe pi te mānavā
 tāya itthiya⁴ attikā va hutva attano dussīlatāya tam itthipatilābhasabhāvaṃ⁵
 jahiṃsu⁶. brāhmaṇo eā⁷ ti itaro pana sīha-sampanno brāhmaṇo kathaṃ hi⁷
 kena kāraṇena tam itthipatilābham⁸ jahiṃsati, sabbadhammānaṃ ti imasmiṃ
 thāne lokyēṃ pañca sīlāni dasa sīlāni tīni sucaṇṭhāni sabbadhammā nāma,
 tesam so⁹ pāram gato ti paragu, dhammaṃ ti vuttappākāraṃ eva dhammaṃ
 so¹⁰ pāleti rakkhati, dhitimā ti sīlarakṣhanādhitīyā¹¹ samannāgato, sacca-
 nikkamaṃ ti sacce¹² sabhāvaabhūte¹³ yathāvutte¹⁴ sīladhamme¹⁵ nikkamena
 10 samannāgato

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāṇṇeva jātakāni samodhānesi: (Saccapariyosāne tāni pañcabhikkhusatāni arahatte paṭiṭṭhahimsu) .Tadā ācariyo Sāriputto aho-i. paṇḍitamāṇavo pana aham evā¹⁶ ti. Sīlavīmaṇṣaṇa jātakam¹⁶.

15

6. *Sujātajātakā.*

Kim añḍakā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Mallikaṃ¹⁷ devīm ārabbha kathesi. Ekadivasam kira raṇṇo tāya saddhim sirivivādo ahoṣi. sayanakalaho ti pi vadanti yeva. Rājā kujiḥvitvā tassā atthibbhāvaṃ pi¹⁸ na jānāti. Mallikā¹⁹ „Satthā raṇṇo mayi
20 kuddhabbhāvaṃ na jānāti“²⁰, maññe²¹ ti cintesī. Satthāpi űatvā „imesaṃ samagghabhāvaṃ kari-sāṃṇi“ pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacivaraṃ ādāya pañcabbikkhusataparivāro²² Sāvattim pavisitvā rājadvāraṃ agamaṃ. Rājā Tathāgataṃ pattam gahe tvā nive-saṇaṃ pavesetvā paṇṇattāsaṇe niṣḍāpetvā Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ²³
25 dakkhiṇodakaṃ datvā yāgukhaḥḥajakaṃ āhara²⁴. Satthā pattam hatthena pidahitvā „mahārāja kaṃhaṃ devitī“ āha. „Kim bhante tāya. attano yasena mattā eṣā“ ti²⁵. „Mahārāja. sayam eva yaṃaṃ datvā mātugāmaṃ ukkhipitvā tāya kaṭassa aparādhassa asahanaṃ nāma ayuttan“ ti. Rājā Satthu vacanaṃ sutvā taṃ pakkosāpesi. Sa

¹ *Bāḍ* -mattika. ² *Bāḍ* jahimattikā. ³ *Bāḍ* pada. ⁴ *Bā* adds paṇḍabha sabhavam
jahiya. ⁵ *C* itthim-. ⁶ *B* vijahimsu. ⁷ *Bāḍ* jahoti. ⁸ *Bāḍ* -bhasabhāvam. ⁹
Bāḍ so tesam. ¹⁰ *Bāḍ* yo. ¹¹ *Bāḍ* -na-. ¹² *Bāḍ* sacca. ¹³ *B* -to. *Bāḍ* -tena.
C -reti. ¹⁴ *Bāḍ* -ttena. ¹⁵ *Bāḍ* -mma. ¹⁶ *Bāḍ* add pañcamam. ¹⁷ *C* -ka
corr. to -kam. *Bāḍ* -ka. *Bāḍ* -kā. ¹⁸ *Bāḍ* omit pi. ¹⁹ *B* adds devipissa. *Bāḍ* de-
vipi. ²⁰ *Bāḍ* -titi. ²¹ *Bāḍ* omit maññe. ²² *Bāḍ* pañcasetabbhikkhu-. ²³ *Bāḍ*
bhikkhusa-. ²⁴ *C* -rati. *B* -ritva. ²⁵ *Bāḍ* batthena pattam. ²⁶ *Bāḍ* mattāyāti

Satthāraṃ parivisi. Satthā „aṇṇamaṇṇaṃ samaggehi bhavitum” vat-
 tatīti¹ sāmaggīyarasassa vannaṃ kathetvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
 ubho samaggavāsaṃ vasiṃsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ
 samutṭhāpesum: „āvuso, Satthā ekavacanen” eva ubho samagge akā-
 sīti². Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya 5
 sannisinā” ti pucchitvā „imāya nāma” ti rutte „na bhikkhave idān”
 eva pubbe p’ āhaṃ ete ekovāden” eva³ samagge akāsin” ti vatvā⁴
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amaccō ahoṣi. Ath’ 10
 ekadivasam rājā mahāvātapaṇaṃ⁵ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ oloka-
 yamāno aṭṭhāsi. Tasmim̐ khaṇe ekā paṇṇikadhītā abhirūpā
 paṭhamavaṇe thitā⁶ badarapacchim̐ sīse katvā „badarāni gaṇ-
 hatha”⁷, badarāni gaṇhathā⁸ “ti vadamānā rājaṅgaṇena gac-
 chati”⁹. Rājā tassā saddaṃ sutvā¹⁰ paṭibaddhacitto hutvā as- 15
 sāmikabhāvaṃ ūtvā pakkosāpetvā taṃ aggamahesitṭhāne ṭha-
 petvā mahantaṃ yasaṃ adāsi. Sā raṇṇo piyā ahoṣi manāpā.
 Ath’ ekadivasam rājā suvaṇṇataṭṭake badarāni khādanto
 nisīdi¹¹. Sujātā devī rājānaṃ badarāni khādantaṃ disvā
 „mahārāja, kiṃ nāma¹² tumhe khādathā”¹³ ti pucchantī paṭha- 20
 maṃ gātham āha:

1. Kiṃ andakā¹⁴ ime deva nikkhittā kaṃsamallake
 upalohitakā vaggū, te¹⁵ me akkhāhi pucchito ti. 21.

Tattha kiṃ andakā¹³ ti kiṃ phalāni nāma¹⁴ etanīti¹⁵ paṇṇamālavasena
 pana andakā ti āha, kaṃsamallake ti suvaṇṇataṭṭake, upalohitakā ti 25
 rattavannā, vaggū ti vakkhā¹⁶ nimmalā

Rājā kujjhitvā „badarapakkavāṇijake¹⁷ paṇṇikagahapati-
 kassa dhīte¹⁸ attano kulasantakāni badarāni pi na jānāsīti”,
 vatvā dve gāthā abhāsi:

¹ C* vasitum ² Ck vaddhatīti, B¹ pathatīti, B² vattatīti ³ C* ekovādena corr.
 to -vādeneva, B² ekavāreneva, B¹ ekavacaneneva ⁴ B² add tehi yācīto. ⁵ B²
 omīti mahā. ⁶ B² add sujātā nama ⁷ B² kinatha ⁸ B² kināthā ⁹ B² aga-
 māsi. ¹⁰ B² add tāya. ¹¹ B² add tadā ¹² B² nāmetam, B² nāmapetam ¹³
 B² -kānt. ¹⁴ B² tam ¹⁵ B² etāni. ¹⁶ Ck vakkā, B² cakkhā ¹⁷ B² -pan-
 navāṇijake ¹⁸ B² dhītā.

2. Yāni pure tuvaṃ¹ devi bhaṇḍu nantakavāsini²

ucchaṅgahatthā pacināsi ta-sā te koliyaṃ phalaṃ. 22.

3. Udayhate³ na ramati, bhogā vippajahanti taṃ,

tatth' ev' imaṃ paṭinetha⁴ yattha kolaṃ pacissatīti. 23.

5 Tattha bhaṇḍū ti mundasīsā hutvā, nantakavāsini⁵ jinnapilotika-
nivatthā, ucchaṅgahatthā pacināsi⁶ ataviṃ pavisitvā amkusakena sākhaṇ
nametvā⁶ oetocitāṃ hatthena ucchaṅge pakkhipanavasena ucchaṅgahatthā hutvā
pacināsi ocināsi, tassā te koliyaṃ phalaṃ ti tassā tava evaṃ pacinantiyā⁷
yam mayāṃ idāni khādāma imaṃ⁸ koliyaṃ kuladatthikāṃ⁹ phalaṃ ti attho,
10 udayhate na ramatīti ayam jambī imasmim rājakule vasamānā lohakum-
bbiyaṃ pakkhittā viya dayhati nābhīramati, bhogā ti rājabhogā imaṃ alak-
khikāṃ vippajahanti, yattha kolaṃ pacissatīti yattha gantvā puna badaram
eva pacinitvā¹⁰ vikkhanti jīvikaṃ kappessatī tatth' eva naṃ nethā 'ti¹¹

Bodhisatto „thapetvā maṃ aṇṇe ime samagge kātum na
15 sakkhissatī¹², rājānaṃ saṇṇāpetvā imissā anikkadḍhanaṃ ka-
rissāmiti“ cintetvā catuttham gātham āha:

1. Honti h' ete mahārāja iddhipattāya nāriyā,

khama¹³ deva Sujātāya, māssā¹⁴ kujjhi rathesabhā 'ti. 24.

Tass' attho: mahārāja ete evarūpā pamādadossāya sampattāya¹⁵ nāriyā
20 honti na na honti¹⁶, etam evarūpe uce thāne thapetvā idāni ettakassa apa-
rādhassa asahanam nāma na yuttam tumhākaṃ, tasmā khama¹⁷ deva Sujātāya,
etissā¹⁸ mā kujjhi rathesabhā¹⁹ rathajetthakā 'ti²⁰.

Rājā tassa vacanena deviyā taṃ aparādham sahitvā yathā-
thāne yeva naṃ thapesi. Tato paṭṭhāya ubho samaggavāsaṃ
25 vasiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Bārāṇasirājā Kosalarājā ahoṣi. Sujātā Mallikā, amacco²² aham evā'
'ti. Sujātajātakaṃ²³.

¹ C's tvam ² B's nandavāsini, B'd nandakavāsini ³ C's udda- ⁴ B'd pati-. ⁵
B's nand-gāvāsini. ⁶ B'd sakhaṇ nā-. ⁷ B'd pacināya ocināya. ⁸ B'd idam.
⁹ B'd -yam ¹⁰ B'd vier-. ¹¹ B'd add vadati ¹² B'd -titi ¹³ B'd khamatha
¹⁴ C's māssu, B'd māsu. ¹⁵ B'd pamattāya. ¹⁶ B'd omit nana honti. ¹⁷ B'd
khamatha ¹⁸ B'd etissā Sujātāya ¹⁹ B'd -bhā ti. ²⁰ B'd add attho. ²¹ B'd
dhammade-. ²² B'd add pana ²³ B'd chatham

7. Palāsajātaka.

Acetanam brāhmaṇā¹ 'ti. Idam Satthā parinibbānanañce
 nipanno Ānandattheram ārabha kathesi. So h' āyasmā „ajja
 rattiyaṃ paccūsasamaye Satthā parinibbāyissatī“² ūtvā „ahañ c' amhi
 sekho karaṇiyo“³ Satthu ca me parinibbānaṃ bhavissati³, pañcavisati⁵
 vassāni Satthu kataṃ upaṭṭhānaṃ nipphalaṃ bhavissatī“⁴ sokābhi-
 tunno⁴ uyyānovarake⁵ kapisise⁶ ālambitvā parodi. Satthā taṃ apas-
 santo „kahaṃ bhikkhave Anando“ ti pucchitvā taṃ atthaṃ sutvā⁷
 pakkosāpetvā⁸ „katapuṇṇo si tvaṃ Ananda, padhānaṃ anuyuṇja“⁹,
 khippaṃ hosi anāsavo¹⁰, mā cintayī¹¹, idāni tayā mama kataṃ upaṭ-
 ṭhānaṃ kiṃkāraṇaṃ nipphalaṃ bhavissati. yassa te pubbe sarāgādikāle¹⁰
 pi mama kataṃ uppaṭṭhānaṃ nipphalaṃ nāhosīti“¹¹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Bārānasito avidūre palāsarukkhadevatā hutvā
 nibbatti. Tadā Bārānasivāsino¹² devatāmaṅgalikā¹³ ahesuṃ¹⁵
 niccaṃ balikaraṇādīsu payuttā. Ath' eko duggatabrāhmaṇo
 „aham p' ekaṃ¹⁴ devataṃ paṭijaggissāmīti“¹⁵ ekassa unnatap-
 padese¹⁵ ṭhitassa mahato¹⁶ palāsarukkhassa mūlaṃ samaṃ nit-
 tiṇaṃ¹⁷ katvā parikkhipitvā vālikaṃ¹⁸ okirāpetvā¹⁹ sammajjitvā
 rukkhe²⁰ gandhapaṇḍāṅgulikāni datvā mālāgandhadhūpehi pū-
 jetvā dīpaṃ jāletvā „sukhaṃ sayā²¹“²² 'ti vatvā rukkhaṃ padak-
 khaṇaṃ katvā pakkamati. Dutiyadivase²² pāto va gantvā su-
 khaseyyaṃ pucchati. Ath' ekadivasaṃ rukkhaddevatā cintesi:
 „ayaṃ brāhmaṇo ativiya maṃ paṭijaggati, imaṃ brāhmaṇaṃ
 vīmaṃsitvā yena kāraṇena maṃ paṭijaggati taṃ dassāmīti²³“²⁴ sā²⁵
 tasmiṃ²⁴ brāhmaṇe²⁵ āgantvā rukkhamūlaṃ²⁶ sammajjante ma-
 hallakabrāhmaṇavesena samīpe ṭhatvā paṭthamaṃ gātham āha:

¹ Bā -na asunantan. ² Bā saka-. ³ Bā -tīti. ⁴ Bā -bhībhūto. ⁵ Bā uyyā-
 nadvārakothake. ⁶ Bā -sah. ⁷ Bā kathesi. Bā karhasi taṃ. ⁸ Bā adds ova-
 ditvā, Bā ovāditvā. ⁹ Bā -jāhi. ¹⁰ Bā anāsavo hosi Ānanda. ¹¹ C^s cintesi.
¹² Bā add manussā. ¹³ Bā -tanamman-. ¹⁴ Bā i ekaṃ. ¹⁵ C^s Bā -tapa-.
¹⁶ C^k mahato, Bā bahato. ¹⁷ Bā nithinaṃ, Bā natinam. C^k nittinaṃ, C^s nitti-
 nam corr. to -nam. ¹⁸ Bā vālu-. ¹⁹ Bā okiritvā. ²⁰ Bā rukkham. ²¹ Bā
 seyyāsi. ²² Bā dutiyatatiyadivase. ²³ Bā pucchissāmi. ²⁴ Bā add khane. ²⁵
 Bā add ca ²⁶ Bā -le.

1. Acetanāṃ brāhmaṇa assunantāṃ
 jāṇo ajānantam imaṃ palāsaṃ
 āradhaviṛiyo dhuvaṃ appamatto
 sukhaseyyaṃ pucchasi¹ kissa hetū 'ti. 25.

5 Tattha asunantaṃ ti acetanāṃ nāma asunantam, jāṇo ti tuvam jāṇa-
 māno hutvā, dhuvaṃ appamatto ti niceppamatto.

Taṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Dūre suto c' eva brahā ca rukkho
 dese t̥hito bhūtanivāsarūpo,
 10 tasmā namassāmi imaṃ palāsaṃ
 ye c' ettha bhūtā te ca² dhanassa hetū 'ti. 26.

Tattha dūre suto ti brāhmaṇa ayaṃ rukkho dūre suto vissuto³, na
 āsannatthūne yeva pakato, brahā cā ti mahanto ca, dese t̥hito ti unnate
 same bhūmippadese t̥hito, bhūtanivāsarūpo ti devatānivāsabhāvo addhā ettha
 15 mahesakkhadevatā nivutthā⁴ bhavissati⁵, te ca dhanassa hetū 'ti imaṃ ca
 rukkham ye c' ettha rukkhe nivutthā bhūtā te⁶ ca dhanassa hetu namassāmi
 na nikkāraṇā⁷ ti

Taṃ sutvā rukkhaddevatā brāhmaṇassa pasannā „ahaṃ
 brāhmaṇa imasmiṃ rukkhe nibbattadevatā, mā bhāyi, dhanāṃ
 20 te dassāmīti“ taṃ assāsetvā attano vimānadvāre mahantena
 devatānubhāvena ākāse t̥hatvā itarā dve gāthā abhāsi:

3. So te karissāmi yathānubhāvaṃ
 kataññutaṃ brāhmaṇa pekkhamāno,
 katharṃ hi āgamma sataṃ sakāse⁸
 25 moghā te assu⁹ pariphanditāni¹⁰. 27.
 4. Yo tindurukkhassa paro pilakkhu¹¹
 parivārito pubbayañño ulāro
 tass' esa¹² mūlasmiṃ nidhī¹³ nikhāto
 adāyādo¹⁴, gaccha, taṃ uddharāhīti. 28.

¹ C^{ss} -ti ² B¹ omits ca ³ C^k -te, C^s -te corr. to -to ⁴ C^k ti vutthā, C^s
 tiv- corr. to niv-, B^d nivuttā, B^c omits vutthā ⁵ B^d -tīti ⁶ Bⁱ rukkhe de-
 vatā te, B^d rukkhe nivutthā devatā te ⁷ B^d -rañāya. ⁸ C^k -sa, C^s -sa corr.
 to -se ⁹ C^{ss} assa ¹⁰ C^k parivaṇ-, C^s paripaṇ- corr. to pariphaṇ-, Bⁱ pari-
 man-, B^d paribandhitani ¹¹ B^d milakkhu ¹² Bⁱ tassevasamma. B^d tasse-
 vasa. ¹³ C^s nidhim, C^k nidhin, B^d nidhi. ¹⁴ C^k adāyado C^s adāyado corr. to
 adāyādo.

Tattha yathānubhāvan ti yathāsatti yathābalaṃ, kataññūtan ti tayā
mayham katagunāṃ jānanto taṃ attani vijjamaṇaṃ kataññūtaṃ pekkhamāno,
āgamā ti āgantvā, sataṃ sakāse ti sappurisaṇaṃ santi ke, moghā ti moghāni,
pariphanditāni ti sukhaseyyāpucchanaśasena vācā¹ phanditāni² sammajjanādi-
kāraṇena kāyaphanditāni³ ca tava kathaṃ⁴ aphaḷāni bhavissanti. yo tindu-
rukkhassa⁵ 'ti yo esa tindurukkhassa parato⁶ pilakkhurukkho⁷ 'thito ti
vimānadvāre thitā va hattham pasāretvā dasseti. parivārito ti ādisu tassa
pilakkhurukkhassa⁷ mūle, esa te⁸ rukkhamūlaṃ parikkhipitvā nihitatāya⁹ sam-
parivārito¹⁰, pubbe pi¹¹ yitthayaññāśasena purimasāmikānaṃ uppannattā¹² pub-
bayaññō, anekaniḍḍhikumbhībhāvena mahantattā ulāro, bhūmiṃ khamtvā thapi-
tattā nikkhāto, idāni dāyādānaṃ abhāvato adāyādo, idāni vuttaṃ hoti: esa taṃ
rukkhāmūlaṃ parikkhipitvā gīvāya gīvaṃ jaharanūtaṃ kumbhīnaṃ¹³ śasena
mahāniḍḍhi nikkhāto assāṃiko, gaccha naṃ¹⁴ uddharitvā gaṇḍhā ti

Evañ ca pana vatvā sā devatā „brāhmaṇa, tvaṃ etaṃ
uddharitvā gaṇhanto kilamissasi, gaccha tvaṃ, aham eva¹⁵ 15
tava gharaṃ netvā asukasmiṃ¹⁶ asukasmiṃ ca thāne nidahis-
sāmi, tvaṃ yāvajīvaṃ etaṃ dhaṇaṃ paribhuñjanto dānaṃ deli
silaṃ rakkhā¹⁷ 'ti brāhmaṇassa ovādaṃ datvā taṃ dhaṇaṃ
attano ānubhāvena tassa ghare patitthāpesi.

Satthā imam desanaṃ¹⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 20
brāhmaṇo ānando aho si, rukkhadevatā aham evā¹⁹ 'ti. Palāsa-
jātakaṃ¹⁹.

8. Javasaṅkajātaka.

Akaramhase te kiccaṃ ti. Idam Satthā Jetavane²⁰
viharanto Devadattassa akataññūtaṃ ārabha kathesi — pe — 25
„na bhikkhave Devadatto idāṃ²¹ eva pubbe pi²² akataññū yevā²³ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadese²⁴ rukkhakoṭṭhasakuno²⁵

¹ *Bd* vācāya. ² *B* parassavarahitāya, *Bd* pharusasavarahitāya ³ *Bd* -bandhitāni.

⁴ *Bd* kathaṃ ⁵ *B* yo tindurukkhassa paro milakkhu, *Bd* -ssa puro milakkhu.

⁶ *Cs* pha-, *Id* pūrato ⁷ *Bd* mi- ⁸ *B* mūle eva etthakaṃ, *Bd* mūle eva esa
taṃ. ⁹ *Id* nidahitattā. ¹⁰ *Bd* pari-. ¹¹ *Bd* omit pi. ¹² *Bd* uppannatāya.

¹³ *Bd* niḍḍhikumbhīnaṃ ¹⁴ *Cs* *B* taṃ ¹⁵ *Id* add taṃ ¹⁶ *Cks* omit asukas-
miṃ. ¹⁷ *Id* -āhi ¹⁸ *Bd* dhammade-. ¹⁹ *Bd* add sattamaṃ. ²⁰ See Five

Jātakas p 12, cfr. Weber, Ind Stud. . 128. ²¹ *Bd* veluvane. ²² *Bd* idāneva
pubbepi devadatto. ²³ *B* ppa- ²⁴ *B* -kothakasa-, *Id* -kothakasa-.

hutvā nibbatti. Ath' ekassa sīhassa maṁsaṁ khādāntassa
 atthi gale laggi, galo uddhumāyi, gocaraṁ gaṇhituṁ na sak-
 koti, kharā vedanā vattanti¹. Atha naṁ so sakuno goca-
 rapasuto disvā sākāyā nilīno „kin te samma dukkhatīti“
 5 pucchi. So tam atthaṁ ācikkhi. „Ahan te samma etaṁ
 atthiṁ aṇeṇṇaṁ, bhayena² te mukhaṁ pavasiṁ na visahāmi,
 khādeyyāsi pi³ man“ ti. „Mā bhāyi samma, nāhan taṁ khā-
 dāmi, jīvitaṁ me dehīti“. So „sādhū“⁴ 'ti taṁ passena⁵ ni-
 pajjāpetvā „ko jānāti kiṁ p' esa karissatīti“⁶ cintetvā yathā
 10 mukhaṁ pidahituṁ na sakkoti tathā tassa adharotthe ca utta-
 rotthe ca dandakāṁ tṭhapetvā mukhaṁ pavasiṁ atthikoṭiṁ
 tuṇḍena pahari. Atthi patitvā gataṁ. So atthiṁ pātetvā sī-
 hassa mukhato nikkhamanto dandakāṁ tuṇḍena paharitvā pā-
 tento nikkhamitvā sākāgga nilīyi⁷. Siho nīrogo⁸ hutvā eka-
 15 divasaṁ⁹ vanamahisaṁ vadhitvā khādati. Sakuno „vīmaṁ-
 sissāmi nan“ ti tassa uparibhāge sākāyā nilīyitvā tena sad-
 dhuṁ sallapanto¹⁰ paṭhamāṁ gāthā āha:

1. Akaramhase te kiccaṁ yaṁ balāṁ ahuvamhase,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase. 29.

20 Tattha akaramhase te¹¹ ti bho sīha. maṇaṁ¹² pi tava ekaṁ kiccaṁ
 akarimha, yaṁ balāṁ ahuvamhase ti yaṁ amhākaṁ balāṁ ahoṣi tena ba-
 lena tato kiñci ahāpetvā¹³ akarimha yeva¹⁴.

Taṁ sutvā siho dutiyaṁ gāthā āha:

2. Mama lohitabhakkhassa niccaṁ luddāni kubbato
 25 dantantaragato santo taṁ bahūṁ yaṁ hi¹⁵ jīvasīti. 30.
 Taṁ sutvā sakuno itarā dve gāthā abhāsi:
 3. Akataññuṁ akattāraṁ katassa appatikāraṁ¹⁶
 yaṁmiṁ kataññutā n' atthi niratthā tassa sevanā. 31.

¹ B¹ javatīti, B² pavattati. ² B² dukkhaṁ ti. ³ P² add pana. ⁴ B² omit pi. ⁵ B² vānapa-. ⁶ B² janāti ko passati kiṁ me bhavissatīti. ⁷ all four MSS nilīyi. ⁸ all four MSS ni-. ⁹ B² add ekam. ¹⁰ B² -pento. ¹¹ B² add kiccaṁ. ¹² C² yaṁ. C² yaṁ corr. to maṇaṁ. ¹³ C² āhāpetvā. C² āhāpetvā corr. to ahāpetvā. ¹⁴ C² seva. ¹⁵ B² yaṁji. ¹⁶ B² apatikāraṁ, B² aparikāraṇaṁ.

4. Yassa sammukhacinnena mittadhammo na labbhati
anusuyyam¹ anakkosam² sanikaṃ³ tamhā apakkame ti. 32.

Tattha akataññum ti katagunam ajānantaṃ, akattāraṃ ti sayam kiñci
akaraṇtaṃ, sammukhacinnena ti sammukhe katena gunena, anusuyya-
manakkosan ti tam puggalaṃ na usūyanto³ na akkosanto⁴ sanikaṃ⁵ tamhā 5
puggalā⁶ apagaccheyyā⁷ 'ti

Evam vatvā so sakūṇo pakkāmi.

Satthā imam desanaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sīho
Devadatto ahosi, sakūṇo pana aham evā“⁸ 'ti. J a v a s a k u ṇ a j ā t a k a ṃ⁹.

9. Chavakajātaka.

10

Sabbam idam⁹ carimavatan¹⁰ ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chabbaggiye¹¹ ārabba kathesi. Vatthum Vinaye
vitthārato āgatam eva. Ayam pan' ettha saṃkhepo. Satthā chab-
baggiye pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave nīce āsane
nisīditvā uce āsane nisinnassa dhammaṃ desethā“¹² 'ti pucchitvā 15
„evam bhante“ ti vutte te bhikkhū garahitvā „ayuttaṃ bhikkhave
tumbhakaṃ mama dhamme agāravakaraṇaṃ, porāṇakapaṇḍitā hi nīce
āsane nisīditvā¹² bāhiramante pi vācente garahiṃsū¹⁴“ 'ti vatvā
atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
Bodhisatto caṇḍālayoniyaṃ nibbattitvā¹⁴ vayappatto ku-
ṭumbaṃ saṇṭhapesi¹⁵. Tassa bhariyā ambadohaṇī¹⁶ hutvā
taṃ āha: „icchāṃ ahaṃ sāmi¹⁷ ambaṃ khāditaṃ“¹⁸ 'ti. „Bhadde,
imasmiṃ kāle ambaṃ n' atthi, aṇṇaṃ kiñci ambilaphalaṃ¹⁸
āharissāmi¹⁹“. „Sāmi, ahaṃ²⁰ ambaṃ labhamānā va jīvis- 25
sāmi, alabhamānāya²¹ me jīvitaṃ n' atthīti“. So tassā paṭi-

¹ Ck ana-. ² Ck san-. ³ Ck suyanto, C^s suyanto, Bⁱ ussuyanto, B^d ussuyanto.

⁴ Ck na asakko-, I^t na sakko-, B^d anakkosanto ⁵ so all four MSS ⁶ B^d papapu- ⁷ B^d dhammade-, ⁸ B^d omit java and add athamam ⁹ B^d idañ
¹⁰ B^d makatan. ¹¹ I^t add bhikkhū ¹² B^d add uce āsane nisīdante ¹³
Bⁱ garahamakamsū. ¹⁴ B^d add so ¹⁵ Ck santhā- ¹⁶ B^d omit amba ¹⁷
Ck^s sāmi. B^d sāmi icchāmaham ¹⁸ B^d omit ambila ¹⁹ B^d add aha ²⁰ B^d
omit sāmi ahaṃ. ²¹ B^d -nā

baddhacitto „kahaṃ nu kho ambaṃ¹ labhissāmīti“ cintesi. Tena kho pana samayena Bārāṇasirañño uyyāne ambo dhuva-phalo hoti. So „tato ambapakkaṃ āharitvā inissā dohaḷaṃ paṭippassambhessāmīti“ rattibhāge uyyānaṃ gantvā ambaṃ
 5 abhirūhitvā² sākāya sākhaṃ ambaṃ olokeno vicari³. Tassa tathā karontass’ eva ratti vibhāyi⁴. So cintesi: „sace idāni⁵ otaritvā gamissāmi disvā maṃ ‘coro’ ti gahessanti⁶, rattibhāge gamissāmīti“. Ath’ ekaṃ viṭapaṃ abhirūhitvā nilīno acchi. Tadā Bārāṇasirājā purohitassa santike mante ganhāti⁷,
 10 so uyyānaṃ pavisitvā ambarukkkhamūle uccāsane⁸ nisīditvā ācariyaṃ nīcāsane¹¹ nisīdāpetvā mante ganhi¹². Upari nisīno¹ cintesi: „yāva¹⁴ adhammiko ayaṃ rājā¹⁵ uccāsane nisīditvā mante ganhāti¹⁶, brāhmaṇo pi adhammiko yo nīcāsane¹¹ nisīditvā¹⁷ vāceti, ahaṃ pi adhammiko yo mātugāmaṃsa vasaṃ
 15 gantvā mama¹³ jīvitaṃ aganetvā ambaṃ āharāmīti¹⁹“ so rukkhato otaranto ekaṃ olambanisākhaṃ gahetvā tesaṃ ubhinnaṃ pi antare paṭiṭṭhāsi²⁰, „mahārāja, ahaṃ nattho, tvaṃ thūlo²¹, purohito mato²²“ ti āha. So raññā „kiṃkāraṇā“ ti puttḥo paṭṭhamaṃ gātham āha:

- 20 1. Sabbam idaṃ carimavataṃ²³, ubho dhammaṃ na passati²⁴,
 ubho pakatiyā cutā yo cāyaṃ²⁵ sajjhāpayati²⁶
 yo ca dhammaṃ adhiyati. 33.

Tattha sabbam idaṃ carimavataṃ²³ ti yaṃ ambohi rīhi janhī katam
 sabbam idaṃ kiccaṃ lāmakam nimmaritvā idam adhammikaṃ, evaṃ attano cora-
 25 bhāvaṃ tesaṃ ca mantesu agatavāṃ garahitva puna itare²⁷ yeva gatahanto

¹ *Boḍ* ambaphalaṃ ² *Boḍ* -bhi- ³ *Boḍ* add nilīno ⁴ *Boḍ* vicarati. ⁵ *Ck* viṭāyi corr. to vibhāyi. *Ck* viṭāyi. *Li* vibhaya ⁶ *Boḍ* -peva ⁷ *Boḍ* maṃ disva ⁸ *Boḍ* gahissanti ⁹ *Ck* ganhati. *Boḍ* ugghahissāmīti ¹⁰ *Boḍ* uccāsane. ¹¹ *Boḍ* uccāsane ¹² *Boḍ* ugghahiti. *Boḍ* ugghahiti. ¹³ *Boḍ* so upari nilīno ¹⁴ *Boḍ* omat yava. ¹⁵ *Boḍ* add so ¹⁶ *Ck* ganhati. *Boḍ* ugghahiti. *Boḍ* ugghahiti ¹⁷ *Boḍ* add uccāsane nisīnassa mantam ¹⁸ *Ck* -gamassa vāhasā maṃ. ¹⁹ *Boḍ* ahattissamati. *Boḍ* aharissāmīti. ²⁰ *Boḍ* paṭiṭṭhaya ²¹ *Boḍ* mūḥo. ²² *Boḍ* luddho. *Boḍ* uddo. ²³ *Ck* carimavataṃ. *Boḍ* carimam katam ²⁴ *Boḍ* -anti ²⁵ *Boḍ* add mante. ²⁶ *Boḍ* sajjhāpeti ²⁷ *Li* -makataṃ. *Boḍ* mamkataṃ. ²⁸ *Boḍ* add dve.

ubho dhammaṃ na passantīti¹ ādim āna. tattha ubho ti² dve pi janā
garukārāhaṃ³ porāṇakadhammaṃ na passanti. tato ca dhammapakatite
cutā. dhammo hi paṇāsuppattivasena pakati nāma, vuttam pi c' etaṃ:

Dhammo have⁵ pātur ahosi pubbe
paccā adhammo udapādi loke ti.

5

yo cāyaṃ ti yo ca ayaṃ nīcāsane nisīditvā maṇḍe sajjhūpeti⁶ yo ca uccāsane⁷
nisīditvā adhiyati

Taṃ sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Nālīnaṃ bhojanam⁸ bhuñje suciṃ⁹ mamsūpasecanam¹⁰,
tasmā etaṃ na sevāmi dhammaṃ isibhi sevitam ti. 34. 10

Tass¹ attho: ahaṃ hi bho imassa rañño santakaṃ sāluṃ odanaṃ suciṃ
pandarāṃ nānapakārāya mamsavikatiyā sittaṃ¹¹ mamsūpasecanam¹² bhuñ-
jāmi, tasmā udare baddho hutvā etaṃ esitagnnehi isibhi sevitam dhammaṃ
na sevāmiti.

Taṃ sutvā itaro¹³ dve gāthā abhāsi:

15

3. Paribbaja, mahā loko¹⁴, pacant¹⁵ aññe pi¹⁶ pāṇino,
mā tvaṃ adhammo ācarito¹⁷ asmā kumbham¹⁸ ivābhida¹⁹. 35.
4. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ²⁰ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
yā vutti vimipātena adhammacaranena vā ti. 36.

Tattha paribbajā 'ti ito aññattha paccā, mahā²¹ ti ayaṃ loko nāma 20
mahā, paccantaññe²² pīti imasmim Jambudīpe aññe pi pāṇino pacanti²³, na
ayaṃ ev'eko rājā, asmā kumbhamivā²⁴ 'ti pāsāno ghaṭam viya, idaṃ vuttaṃ
hoti: yaṃ tvaṃ²⁵ aññattha āgantvā²⁶ idha vasanto adhammaṃ ācarasi²⁷ so
adhammo evaṃ ācarito pāsāno ghaṭam viya mā taṃ²⁸ bhindī²⁹, dhiratthū³⁰
'ti gāthāya ayaṃ saṃkhepattho: brāhmaṇa yo esa evaṃ tava yasalābho ca 25
dhanalābho ca³¹ dhi-r-atthu taṃ, garahāma taṃ mayā³², kasmā³³ yasmā ayaṃ

¹ Ck passanti, C^s passāmi corr. to passāti. ² C^s pi. ³ B^d ime dve. ⁴ B^e
garukārāha, B^d garukārāha, C^s garukārāha corr. to -rārahāṃ. ⁵ B^d vo corr. to ve.
B^e būve. ⁶ C^s -si. ⁷ B^d uce ās-. ⁸ B^e odhanam. B^d odanam, citr Dh^p p. 215.
⁹ C^s B^d suci, B^e sukhi. ¹⁰ B^d mamsū-, C^s -sevanam. ¹¹ C^s sitta. B^e satta. ¹²
C^s -sevanā. ¹³ C^s -ra, B^d -re. ¹⁴ C^s paribbajamhāloke. B^e paṇāsuppajja pa-
hābrahme, B^d mahābrahme. ¹⁵ C^s -aññe, C^s paccantaññeva corr. to pacant-
B^e paccantaññepi, B^d paccantaññepi. ¹⁶ B^d acari. ¹⁷ C^s -bham corr. to bhām
¹⁸ B^e ivābhida, B^d ivābhida. ¹⁹ C^s yasalā-, ²⁰ C^s mūhā. ²¹ B^e paccantaññe.
B^d paccantaññe. ²² B^d paccanti. ²³ B^d -vābhida. ²⁴ C^s yaṃ taṃ. ²⁵ C^s
āgantvā corr. to ag-, B^d āgantva. ²⁶ C^s -rasi, C^s -rasi corr. to -rasi. B^e ācarasi,
B^d acarasi. ²⁷ B^e tvaṃ. ²⁸ B^d -diti. ²⁹ B^d dhiratthutan. ³⁰ B^e vammalobho
ca, B^d ceva dhanalābho ca, C^s omit dhanalābho ca. ³¹ C^s -hāma yaṃ. C^s
-hāma kam mayā corr. to -tam mayā

tayā laddhalābho āyatim apāyesu vinipātanahetu nāsampatti ca¹ adhammacaranena jīvitavutti nāma hoti. yā c' esā vutti iminā āyativinipātena idha adhammacaranena vā nippajjati kim tāya, tena tam evam vadāmīti.

Ath² assa dhammakathāya³ rājā pasīditvā „bho purisa,
5 kimjātiko sīti“ pucchi. „Caṇḍālo aham devā“⁴ ti. „Bho,
sace tvaṃ jātisampanno abhavissa rajjam te adassam⁵, ito
paṭṭhāya pana aham divā rājā bhavissāmi, tvaṃ rattim rājā
hohīti“ attano kaṇṭhe pilandhanapupphadāmaṃ tassa gīvāya⁶
pilandhāpetvā taṃ nagaraguttikaṃ akāsi. Ayaṃ nagaragutti-
10 kānaṃ kaṇṭhe rattapupphadāmalabhanassa⁷ vaṃso. Tato paṭ-
ṭhāya ca pana rājā tass⁸ ovāde ṭhatvā ācariye⁹ gāravaṃ katvā⁷
nice āsane nisinnō¹⁰ mante gaṇhi⁹.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahosi. caṇḍālaputto pana aham evā“¹¹ ti.
15 Chavaka jātakam¹¹.

10. Sayhajātaka.

Sasamuddapariyāyan¹¹ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So¹² Sāvatti-
yam piṇḍāya caranto ekaṃ abhirūpaṃ¹³ itthim disvā ukkaṇṭhito sā-
20 sane anabhirami¹⁴. Atha naṃ¹⁵ bhikkhū Bhagavato dassesum¹⁶.
So Bhagavatā¹⁷ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“¹⁸ ti puṭṭho
„saccan“¹⁹ ti vatvā „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti“²⁰ vutte taṃ atthaṃ ārocesi.
Satthā „kasmā tvaṃ evarūpe niyyānika-āsane pabbajitvā ukkaṇṭhi“²¹.
pubbe paṇḍitā purohitaṭṭhānaṃ labhantā²² naṃ²³ paṭikkhupitvā pabba-
25 jimsū²⁴ ti vatvā atitaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahma datte rajjam kārente
Bodhisatto purohitassa brāhmaṇiṇi kucchismiṃ²⁵ patisandhim

¹ *Bul* omit ca. ² *Ck* dhammikātāya. *Cs* dhammakathāya corr. to dhammikātāya?

³ *Ck* adassa. *Cs* adassa corr. to adassam. *Bul* aham dassam. ⁴ *Bul* -yam. ⁵ *Bul* -dāmapilandhana. ⁶ *Bul* -yassa. ⁷ *Bul* karitvā. ⁸ *Bul* nisīditvā. ⁹ *Bul* uggan-
hāti. ¹⁰ *Cs* javakajā-. *B* savajā-. *Bul* add navamam. ¹¹ *Bul* -patisasan. ¹² *Bul*
add hi. ¹³ *Bul* add alankatapatiyattam. ¹⁴ *Bul* nabhiramati. ¹⁵ *Bul* omit nam.
¹⁶ *Bul* ārocesum. ¹⁷ *Cs* bhagava. *Bul* -to. ¹⁸ *Bul* add sī. ¹⁹ *Bul* ukkaṇṭhito
sīti. ²⁰ *Bul* -t upi. ²¹ *Bul* tam. ²² *Bul* -imhi.

gahetvā¹ rañño puttena saddhim ekadivase jāyi². Rājā „atthi
 nu kho me koci puttena saddhim ekadivase jāto“ ti amacce
 pucchi. „Atthi mahārāja purohitassa putto“ ti. Rājā
 nam³ āharāpetvā dhātinaṃ datvā puttena saddhim ekato va⁴
 paṭijaggāpesi, ubhinnaṃ pi ābharaṇāni c’ eva pānabhojanādāni 5
 ca ekasadisān’ eva abhesuṃ. Te vayappattā ekato va Takka-
 silaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā āgamaṃsu. Rājā put-
 tassa oparajjam⁵ adāsi, mahāyaso ahosi. Tato paṭṭhāya
 Bodhisatto rājaputtena saddhim ekato va⁴ khādati pivati sa-
 yati, aññamaññaṃ viśāsō thiro ahosi. Aparabhāge rājaputto 10
 pitu accayena rajje paṭiṭṭhāya mahāsampattiṃ anubhavi. Bo-
 dhisatto cintesi: „mayhaṃ sahāyo rajjam anusāsati⁶, sallak-
 khitaṃ yeva kho⁷ pana mayhaṃ purohitaṭṭhānaṃ dassati,
 kim me gharāvāsena, pabbajitvā vivekam anubrūhessāmīti“ so
 mātāpitaro vanditvā pabbajjaṃ anujānāpetvā mahāsampattiṃ 15
 chaddetvā⁹ ekako¹⁰ va nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā
 manorame bhūmibhāge paṇṇasālaṃ māpetvā isipabbajjaṃ pab-
 bajitvā abhiñña ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhānakīlaṃ
 kīlanto vihāsi. Tadā rājā nam³ anussaritvā „mayhaṃ sahāyo
 na paññāyati, kahaṃ so“ ti pucchi. Amaccā tassa pabbajita- 20
 bhāvaṃ ārocetvā „ramaṇīye kira vanasaṇḍe vasatīti“ āhaṃsu.
 Rājā tassa vasanokāsaṃ pucchitvā Sayhaṃ¹¹ nāma amaccaṃ¹²
 „gaccha, sahāyaṃ me gahetvā ehi, purohitaṭṭhānaṃ assa das-
 sāmīti“ āha. So „sādhū“ ti paṭisunitvā Bārāṇasito nik-
 khamma¹³ anupubbena paccantaḡāmaṃ patvā tattha khandhā- 25
 vāraṃ ṭhapetvā vanacaraṃkehi¹⁴ saddhim Bodhisattassa vasano-
 kāsaṃ gantvā Bodhisattaṃ paṇṇasāladvāre suvaṇṇapaṭimaṃ
 viya nisinnaṃ¹⁵ disvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā katapaṭi-
 santhāro „bhante, rājā te¹⁶ purohitaṭṭhānaṃ dātukāmo āga-

¹ *Bad* ganhitvā. ² *Bad* vijāyi. ³ *Bad* tam. ⁴ *Bad* omīti va. ⁵ *Bad* upa-. ⁶ *Bad* -ssāsati. ⁷ *Bad* so, C^{ks} ko kha. ⁸ all four MSS. -hi- ⁹ C^{ks} chaddhetvā. ¹⁰ B⁺ ekato, C^s ekato corr. to ekako. ¹¹ *Bad* seyhaṃ. ¹² C^s adds pakkosāpetvā. ¹³ *Bad* nikkhamitvā C^s nikkamma. ¹⁴ *Bad* -rikehi. ¹⁵ C^s -nno. ¹⁶ C^s ti, *Bad* tuyhaṃ.

manam¹ icchatīti² āha. Bodhisatto „tiṭṭhātu, purohitatṭhānam
 aham sakalam Kāsikosalam Jambudīparajjam cakkavattisirim
 eva vā labhanto pi na gacchissāmi³, na hi paṇḍitā sakim jāhi-
 takilese puna gāhanti, sakim jāhitam hi nuṭṭhubhakkheḷasa-
 5 disam⁴ hotīti⁵“ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Sasamuddapariyāyam⁶ mahim sāgarakundalam
 na icche saha nindāya, evam Sayha⁷ vijānahi⁸. 37.

2. Dhi-r-atthu nam⁹ yasalābham dhanalābham ca brāhmaṇa
 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena vā. 38.

10 3. Api ce pattam ādāya anāgāro¹⁰ paribbaje
 sā eva¹¹ jīvika seyyo¹² yā cādhammena esanā. 39.

(Cfr. supra II p. 422).

4. Api ce pattam ādāya anāgāro¹³ paribbaje
 aññam ahimsayan loka api rajjena tam varan ti. 40.

15 Tattha sasamuddapariyāyam¹⁴ ti pariya¹⁵ vuccati parivāro samudde
 parivāretvā thitena cakkavālapabbatena saddhim samuddasamkhātena vā¹⁶ pari-
 vārena saddhim ti attho, mahim¹⁷ sāgarakundalam ti sāgaramajjhe dīpa-
 vasena thitattā tassa kundalabhūtan ti attho, nindāyā¹⁸ ti jhānasukhasampannam
 pabbajjam chaletvā¹⁹ issariyam gāhīti imāya nindāya. Sayhā²⁰ ti tam nā-
 20 menālapati, vijānāhīti²¹ dhammam vijānāhi, yā vutti vinipātenā²² ti yā
 purohitatṭhānavasena²³ laddha yasalābhadhanalābhavutti jhānasukhena tato²⁴
 attavinipātanasamkhātena vinipātena tato²⁵ gantvā issariyamadamattassa adham-
 macaraṇena vā hoti tam vuttam dhi-r-atthu, pattam ādāya²⁶ ti bhikkhābhājanam
 gahetvā, anāgāro²⁷ ti api aham āgāravirahito parakulesu carissam²⁸, sā eva²⁹
 25 jīvika ti sā eva me³⁰ jīvika seyyo varatarā³¹, yā cādhammena³² ti yā ca
 adhammena esanā, idam vuttam hoti yā adhammena esanā tato esa va jīvika
 sundaratarā ti, ahimsayan ti avihethento, api rajjena³³ ti evam param
 avihethento kapālahatthassa mama jīvika kappanam rajjena pi varan uttaman ti

Iti so punappuna³⁴ yācantam³⁵ pi tam patikkhipi. Sayho³⁶
 30 pi tassa manam alabbhivā³⁷ vanditvā gantvā³⁸ tassa anāga-
 manabhāvam rañño ārocesi.

¹ B¹ adds vo, B² te. ² B² āga- ³ C¹ -khela-, B¹ mithukhela-, B² duthukhela- ⁴ B²
 -parisāsam. ⁵ B² seyha ⁶ B² -nāhi ⁷ B² tam. ⁸ B² -re ⁹ B² yeva. ¹⁰ B²
 seyyā ¹¹ B² -parisāsan ¹² B² -parisāso ¹³ B² cakkavala ¹⁴ B² omit mahim.
¹⁵ B¹ chaddhe-. ¹⁶ B² seyha. ¹⁷ B² -nā- ¹⁸ B¹ vitiechavasena. B² mahic-
 chāvasena ¹⁹ B¹ jhānam sukhato, B² jānasukhato ²⁰ B² ito ²¹ B² cariyam.
²² B² yeva. ²³ B¹ omits me, B² evam eva. ²⁴ B² -ro ²⁵ B² -nam ²⁶ B²
 -to. ²⁷ B² seyyo. B² seyho ²⁸ B² add tam ²⁹ B² āgantvā

Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi, apare pi bahū sotāpatti-phalādīni sacchikarimsu) Tadā rājā Anando ahosi, Sayho² Sāriputto. purohitaputto³ aham evā 'ti. Sayhajātakaṃ⁴. Viva ravaggo⁵ paṭhamo. 5

2. PUCIMANDAVAGGA.

1. Pucimandajātaka.

Uṭṭhehi corā 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto āyasmantaṃ Mahāmoggallānaṃ ārabha kathesi. There⁶ kira Rājagahaṃ nissāya⁷ Araṇṇakuṭikāya viharante⁸ eko coro nagaradvāragāme 10 ekasmiṃ gehe sandhim chinditvā hatthasāraṃ⁹ ādāya palāyitvā therassa kuṭiparivenaṃ pavisitvā „idha mayham ārakkho bhavissatīti, therassa paṇṇasālamukhe¹⁰ nipajji. Thero tassa pamukhe sayitabhāvaṃ ūtvā tasmiṃ āsaṃkam katvā „corasamsaggo¹¹ nāma na vaṭṭatīti“ nikkhamitvā „mā idha sayīti“ nīhari¹². So coro tato nik- 15 khamitvā padaṃ mocetvā¹³ palāyi. Manussā ukkam ādāya corassa padānusaṛena tattha āgantvā tassa āgaṭṭhaṇaṭṭhitatṭhānanisinnatṭhānasayitattṭhānāni disvā „coro ito āgato, idha tṭhito, idha nisinno, iminā tṭhānena palāto, na diṭṭho no“ ti ito c' ito ca pakkhanditvā¹⁴ adisvā va paṭigatā¹⁵. Punadivase thero pubbaṇhasamaye¹⁶ Rājagahe 20 piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṭṭhikkanto Veluvanaṃ gantvā taṃ pavattim Satthu ārocesi. Satthā „na kho Moggallāna tvaṃ nēva āsaṃkitabbayuttakaṃ¹⁷ āsaṃki¹⁸. porāṇakapaṇḍitāpi āsaṃkim-sū¹⁹. 'ti vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

¹ B^d dhammade- ² Bⁱ seyho, B^d seyho ³ B^d tāpaso pana. ⁴ B^d seyya - dasamaṃ. ⁵ B^d kalīṅgavaggo. ⁶ B^d -ro ⁷ B^d upani- ⁸ B^d -to ⁹ Bⁱ kattasā-, B^d hatthena sā-. ¹⁰ Bⁱ -lāya patimukhe. B^d -lāya pamukhe. ¹¹ B^d corena saddhim samsaggo. ¹² C^{ks} sayitīhari ¹³ B^d bhedāpetvā ¹⁴ B^d pakkau-. ¹⁵ B^d pati-. ¹⁶ B^d -yaṃ ¹⁷ B^d saṃki- ¹⁸ B^d āsaṃkaṃ kari. ¹⁹ B^d āsaṃkaṃ karim-sū.

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ kārente
 Bodhisatto nagaṛassa susānavane nimbarukkhe¹ devatā
 hutvā nibbatti. Ath' ekadivasāṃ nagaṛadvāragāme katakam-
 macoro taṃ susānavanaṃ pāvisi. Tadā² pana tattha nimbo
 5 ca assattho cā 'ti dve jetṭhakarukkā³. Coro nimbarukkhasa⁴
 mūle bhaṇḍikaṃ ṭhapetvā nipajji. Tasmim̐ pana kāle cora⁵
 gaḥetvā nimbasūle⁶ uttāsenti. Atha sā devatā cintesi: „sace⁷
 manussā āgantvā imāṃ corāṃ gaṇhissanti imassa⁸ nimbarukkhasa⁹
 sākhaṃ chinditvā sūlaṃ katvā etaṃ uttāsessanti¹⁰, evaṃ sante
 10 rukkho nassissati, handa naṃ ito nīharissāmi¹¹“ sā tena sadḍhiṃ
 sallapantī paṭhamāṃ gātham āha:

1. Uṭṭhehi cora, kiṃ sesi, ko attho supinena te,
 mā taṃ gaḥesuṃ rājāno gāme kibbisakārakan ti. 41.

Tattha rājāno ti rājapurise sandhāya vuttam. kibbisakārakaṃ ti dī-
 15 runasāhasikarorakamamakārakan.

Iti naṃ vatvā „yāva taṃ rājapurisā na gaṇhanti tāva aṇ-
 ñattha gaḥchā¹²“ 'ti bhāyāpetva palāpesi. Tasmim̐ palāte as-
 satthadevatā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yan nu corāṃ gaḥessanti gāme kibbisakārakan
 20 kiṃ tattha pucimandassa vane jātassa tiṭṭhato ti. 42.

Tattha vane jātassa tiṭṭhato ti nimbo¹³ vane jāto c' eva thito ca.
 devataṃ¹⁴ pana tattha nibbattatā rukkhasamudāren' eva samudāraṃ¹⁵.

Taṃ sutvā nimbadevatā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Na tvaṃ assattha jānāsi mama corassa c' antarāṃ¹⁶:
 25 corāṃ gaḥetvā rājāno gāme kibbisakārakan
 appenti¹⁷ nimbasūlasim̐, tasmim̐ me¹⁸ saṃkate¹⁹ mano
 ti. 43.

¹ P¹l -kkha. ² B²l add ca. ³ P¹l adds santi. ⁴ B²l -kkha. ⁵ C¹s -ro. ⁶ P¹l -lena. ⁷ B²l add ettha. ⁸ B²l -sseva. ⁹ C¹s nimba. ¹⁰ B²l attāseyyam. P¹l uttāseyyamnti. ¹¹ B²l gaḥchāhi. ¹² B²l rukkho. ¹³ B²l -tā. ¹⁴ B²l -ca. ¹⁵ B²l ti. ¹⁶ C¹s mantaran. ¹⁷ C¹l abbenti. B²l apenti. C¹s accenti. ¹⁸ C¹s cō. ¹⁹ C¹l saṃkate. B²l saṃgate.

Tattha assatthā 'ti purīmanayen' eva tasmiñ nibbattadevatān¹ samudā-
carati, mama corassa cantaran ti mama corassa ca ekato avasanakēraṇaṇi.
appenti² nimbasūlasmin ti imasmiñ kāle rājāno³ coraṇi nimbasūle āvu-
nanti⁴, tasmiñ me samkate mano ti tasmiñ kāraṇe mama cittaṃ saṅkati.
sace⁵ hi imaṃ sūle āvunissanti⁶ vimānaṃ me nassissati, atha sākāya olaṇ- 5
bessanti, vimāne me kunapagandho bhavissati, tenāha: evaṃ⁷ palāpesin ti⁷

Evaṃ tāsāṃ devatānaṃ aññamaññaṃ sallapantīnaṃ ñeva⁸
bhaṇḍasāmikā ukkāhatthā padānusāreṇa āgantvā corassa sayi-
taṭṭhānaṃ disvā „ambho idāni⁹ coro uṭṭhāya palāto¹⁰ ti, na
laddho no¹¹ coro, sace alabhissāma¹² imass' eva¹³ nimbassa 10
mūle vā āvunitvā¹⁴ sākāya vā olambetvā āgamissāmā¹⁵ 'ti
vatvā ito c' ito ca pakkhanditvā coraṇi adisvā va gatā. Te-
saṃ¹⁶ sutvā assatthadevatā catutthaṃ gātham āha:

4. Samkeyya samkitabbāni, rakkheyya¹⁹ nāgataṃ bhayaṃ.
anāgatabhayā dhīro ubho loke avekkhatīti. 44. 15

Tattha rakkheyya²⁰ nāgataṃ bhayaṃ ti dve anāgatabhayāni duttha-
dhammikaṃ c' eva samparāyikaṃ ca, tesu pāpamitte parivajjento²¹ duttha-
dhammikaṃ rakkhati, tiṇi duccaritāni parivajjento²² samparāyikaṃ rakkhati.
anāgatabhayā ti anāgatabhayahetukaṃ²³ bhayaṃ bhāyamāno dhīro paṇīto
puriso pāpamittasamsaggam na karoti, tihi²⁴ dvārehi duccariteṃ na carati. 20
ubho loke ti evaṃ bhāyanto h' esa idhalokaṃ aralokasamikkhāte ubho loke
avekkhati oloketi, olokayamāno idhalokabhayena pāpamitte vajjeti²⁵ para-
lokabhayena pāpakammaṃ²⁶ na karotīti

Satthā imaṃ desanaṃ²⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
assatthe nibbattadevatā Sāriputto²⁷ ahoṣi, nimbadevatā aham eva²⁸ 25
'ti. Pucīmandajātakaṃ²⁹.

¹ B'd -tā. ² Ck abbentīti, Cs accentīti. ³ Cs B² omitt imasmiñ, kāle rājāno. ⁴ Ck āvunanti. Cs P'd āvunanti. ⁵ Cs same. ⁶ Cs B² -m-. ⁷ B'd etam, B² tenā-
ham etam. ⁸ P² -pesi, B'd -pemi, B'd add attho. ⁹ B'd -pentānaññeva. ¹⁰ B'd
-neva. ¹¹ Ck palāyano. Cs palāyato. ¹² Ck -te. ¹³ B² labhissāmi, P'd labhis-
sāma. ¹⁴ Cs imassa va nam. ¹⁵ B² imas-seva, P'd imassevanam. ¹⁶ Ck B²
-ni-, B'd āvunetvā. ¹⁷ B'd ga-. ¹⁸ P'd add vacanam. ¹⁹ B'd -yyā. ²⁰ Cs
B'd -yyā. ²¹ P'd -jjanto. ²² B'd -tam. ²³ B'd add pi. ²⁴ Ck vajjesi, P² vi-
vajjeti, B'd vissajjeti. ²⁵ B'd pāpam. ²⁶ P'd dhammade-. ²⁷ B'd ānando. ²⁸
B'd add pathamam.

2. Kassapamandiyajātaḁa.

Api Kassapa mandiyā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṁ mahallakabhikkhuṁ¹ ārabba kathesi. Sāvatthiyam kir' eko kulaputto kāmesu ādinavaṁ disvā Satthu santike pab-
 5 bajitvā kammaṭṭhāne anuyutto nacirass' eva arahattaṁ pāpuṇi. Tas-
 sāparabhāge² mātā kālam akāsi. So mātu accayena pitarāṇ ca
 kaniṭṭhabhātikaṇ ca pabbājetvā Jetavane vasitvā³ vassūpanāyikasamaye
 cīvarapaccayassa sulabhataṁ sutvā ekaṁ gāmakavāsaṁ⁴ gantvā tayo
 pi tatth' eva⁵ vassam upagantvā vutthavassā⁶ Jetavanam eva aga-
 10 maṁsu⁷. Daharabhikkhu Jetavanassāsannaṭṭhāne⁸ „sāmaṇera theram⁹
 vissāmetvā¹⁰ āneyyāsi, aham puretaram gantvā pariveṇaṁ paṭijaggis-
 sāmīti“ Jetavanam pāvisi. Mahallakathero saṇikaṁ¹¹ gacchati¹².
 Sāmaṇero punappuna sīsena uppilento viya „gaccha bhante“ ti taṁ
 balakkārena neti. Thero „tvam maṁ avasaṁ¹³ ānesīti¹⁴“ puna ni-
 15 vattitvā koṭito paṭṭhāya gacchati. Tesam evaṁ aññamaññaṁ kalahaṁ
 karontānaṁ nēva suriyo¹⁵ atthaṁgato¹⁶, andhakāro jāto. Itaro pi
 pariveṇaṁ sammajjitvā udakaṁ paṭṭhapetvā¹⁷ tesam āgamanam apas-
 santo ukkam gahetvā paccuggantvā¹⁸ te āgacchante disvā „kiṇ cirā-
 yitthā“ ti pucchi. Mahallako taṁ kāraṇam kathesi. So te dve pi
 20 vissāmetvā¹⁹ saṇikaṁ²⁰ ānesi. Taṁ divasaṁ Buddhupaṭṭhānass' okā-
 sam²¹ na labhi. Atha naṁ dutiyadvase Buddhupaṭṭhānam āgantvā
 vanditvā²² nisinnam Satthā „kadā āgato sīti“ pucchi. „Hiyyo bhante“
 ti. „Hiyyo āgantvā ajja Buddhupaṭṭhānam karosīti²³“. So „āma
 bhante“ ti vatvā taṁ kāraṇam ācikkhi. Satthā mahallakaṁ²⁴ gara-
 25 hitvā „na esa idān' eva evarūpaṁ kammaṁ karoti, pubbe pi akāsi,
 idāni pana tena tvam kilamito, pubbe²⁵ paṇḍite kilamesīti“ vatvā tena
 yācito atitāṁ āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsinigame²⁶ brāhmanakule nibbatti. Tassa

¹ *Bid* -kam- ² *Bid* tassa ap- ³ so all four MSS instead of vasi, te? ⁴ *Cs* -kavā- corr. to -kāvā-, *Bid* gāmava-. ⁵ *Ck* tatthe, *Cs* tattha ⁶ *Cks* vutta-, *Bid* vutha-. ⁷ *Bi* āg-, *Bid* āgamaṁsu. ⁸ *Cs* -nassa asana corr. to -āsana-, *Bid* -nassa āsanna-. ⁹ *Bid* -nera tvam theram. ¹⁰ *Bid* visāmetvā. ¹¹ *Cs* sani- corr to sani-, *Bid* sani-. ¹² *Cks* gacchā ti ¹³ *Bid* attano vasaṁ. ¹⁴ *Bd* anevassati. ¹⁵ *Cks* -ye. ¹⁶ *Bd* atthaṇḅamito. ¹⁷ *Bd* upathap-. ¹⁸ *Bi* paccuggamanam katvā. ¹⁹ *Bd* visāmitvā. ²⁰ *Ck* sani-, *Cs* sani- corr. to sani-, ²¹ *Bd* -nassa ok-. ²² *Bd* omits vanditvā. ²³ *Cks* karohīti. ²⁴ *Bd* add theram. ²⁵ *Bid* add pi. ²⁶ *Cs* kāsizāme, *Bid* kāsikani-

vayappattassa¹ mātā kalam akāsi. So mātu sarīrakiccam katvā
 māsaddhamāsaccayena ghare vijjamānaṃ dhanam dānam datvā
 pitaraṃ ca kaniṭṭhabhātaraṃ ca² gahetvā Himavantapadese
 devadattiyam vakkalam gahetvā isipabbajjam pabbajitvā uñ-
 chācariyāya mūlaphalehi³ yāpento ramaṇīye vanasaṇḍe vasi. **5**
 Himavante pana vassāratte acchinnadhāre deve vassante na
 sakkā hoti khandhamulam⁴ khaṇitum⁵ na phalāphalāni⁶ ca,
 paṇṇāni ca patanti, tāpasā yebhuyyena Himavantato otaritvā⁷
 manussapathe vasanti. Tadā Bodhisatto pi⁸ pitaraṃ ca kaniṭ-
 ṭhabhātaraṃ ca gahetvā manussapathe vasitva puna Himavante **10**
 pupphitaphalite⁹ te ubho pi gahetvā Himavante attano assa-
 mapadam āgacchanto assamassāvidūre¹⁰ suriye atthamente¹¹
 „tumhe saṇikam¹² āgaccheyyātha. aham purato gantvā assa-
 mam paṭijaggissāmīti“ vatvā te ohāya gato. Khuddakatāpasō
 pitarā saddhim saṇikam¹³ gacchanto tam kaṭippadese¹⁴ sīsena **15**
 uppilento¹⁵ gacchati¹⁶. Mahallako „tvam¹⁷ maṃ na¹⁸ attano
 ruciya ānesīti“ paṭinivattitvā koṭito paṭṭhāya āgacchati.
 Evaṃ tesam kalaham karontānaṃ nēva andhakāro ahoṣi.
 Bodhisatto pi paṇṇasālam sammajjitvā udakam upaṭṭhapetvā¹⁹
 ukkam ādāya paṭipatham āgacchanto²⁰ te disvā „ettakam **20**
 kalam kiṃ karitthā²¹“ ti āha. Khuddakatāpasō pitarā kata-
 kāraṇam kathesi. Bodhisatto ubho pi te saṇikam²² netvā
 parikkhāram paṭisāmetvā pitaram nahāpetvā²³ pādadhovana-
 makkhanapiṭṭhisambāhanāni²⁴ katvā aṅgārakapallam²⁵ upaṭṭha-
 petvā paṭippassaddhakilamatham²⁶ pitaram upanisīditvā „tāta, **25**
 taruṇadārakā nāma mattikabhājanasadisā, mulutten²⁷ eva bhij-

¹ B^d add kāmē. ² C^{ks} omitt kaniṭṭhabhātaraṇa. ³ B^e vanamūlaphalehi, B^d vanamūlaphalāphalehi. ⁴ B^d kanda-. ⁵ C^k khaṇi-, C^s khaṇi- corr. to khaṇi-.
⁶ B^d phalāni. ⁷ B^d nikkhāmitvā. ⁸ B^d omitt pi. ⁹ B^d pupphite-. ¹⁰ C^s assāvi-.
¹¹ B^d atthaṅgamite. ¹² C^k B^d saṇi-, C^s saṇi- corr. to saṇi-. ¹³ B^d saṇi-, C^s saṇi- corr. to saṇi-. ¹⁴ B^d kaṭipahāre. ¹⁵ B^d viya. ¹⁶ B^d add tam balakkārena neti. ¹⁷ B^e tam. ¹⁸ B^d omitt na. ¹⁹ B^d upaṭṭhā-, B^d add aticirāyati. ²⁰ B^d ga-. ²¹ B^d karissathā. ²² C^s saṇi- corr. to saṇi-. ²³ C^k nāhā-, B^d nhā-. ²⁴ B^d -nāḍim. ²⁵ -llakam. ²⁶ C^s -saddham-.

janti, sakiṃ bhinnakālato paṭṭhāya puna na sakkā honti gha-
retum, te akkosante pi mahallakehi¹ adhivāsetabbā² ti vatvā
pitaraṃ ovadanto³ imā gāthā āha⁴:

1. Api Kassapa mandiyā yuvā sapati⁵ hanti vā,
- 5 sabbān taṃ khamate dhīro, paṇḍito taṃ titikkhati. 45.
2. Sace pi santo vivadanti khippaṃ sandhiyare⁶ puna,
- bālā pattā va bhijjanti, na te samatham ajjhagū. 46.
3. Ete bhiyyo samāyanti⁷ sandhi tesāṃ na jirati
- yo cādhipannaṃ jānāti yo ca jānāti desanaṃ. 47.
- 10 4. Eso hi uttaritaro bhāravāho dhurandharo
- yo pares⁸ ādhipannānaṃ sayāṃ sandhātum arahatīti. 48.

Tattha Kassapa ti pitaraṃ nāmaṇālapati, mandiyā ti mandabbhāvena⁹
tarunatāya, yuvā sapati hanti vā ti tarunadārako akkosati pi paharati pi,
dhīro ti dhikkatapāpo⁹, dhī¹⁰ vuccati paññā, tāya samannāgato ti pi attho,
15 itaraṃ pana imassa¹¹ vevacanaṃ, ubhayenāpi sabbān taṃ bālādārakehi katam
aparādham mahallako dhīro paṇḍito sahati titikkhatu dasseti, sandhiyare
ti puna mittabhāvena sandhiyanti ghatiyanti. bālā pattā vā ti bālākā pana
mattikapattā¹² va bhijjanti, na te samatham ajjhagū ti te bālākā appamatta-
kama pi vivadam katvā veravūpasamaṇaṃ¹³ na viṇḍanti¹⁴ nādhigacchanti, ete
20 bhiyyo ti ete dve janā bhinnāpi puna samāgacchanti, sandhiṃ mittasandhi,
tesaṃ ti tesāṃ űeva dmmam¹⁵ na jirati, yo cādhipannaṃ ti yo ca attanā¹⁶
ādhipannaṃ atikkantaṃ asmiṃ katam dosam jānāti, desanaṃ ti yo ca tena
attano dosam jānanta¹⁷ pi na¹⁸ accayadesanaṃ¹⁹ jatigāhitum²⁰ jānati,
yo paresādhipannānaṃ ti yo paresāṃ ādhipannānaṃ dosenādhivāsetānaṃ²¹
25 aparādhakārakānaṃ²², sayāṃ sandhātum arahatīti tesu akhamaṇtesu pi
ehi bhaddramukha uddesaṃ ganha atthakatham suna bhāvanam²³ ammuṇya kasmā
paribāhiro hositi evaṃ sayāṃ sandhātum arahati mettabhāvaṃ ghateti²⁴, eso²⁵
evārūpo mettāvihāri uttaritaro mettabhārasa²⁶ mittadhurāya ca vahanato bha-
ravāho ti ca dhurandharo ti ca samukham gacchatīti

¹ Ck^s -kolu. ² Ck^s -bbo. ³ B^u ovādentō. ⁴ B^u abhāsi. ⁵ B^u sampati. ⁶
C^s B^u -dhiyare. ⁷ C^s samāsenti. ⁸ B^u mandiyabhā-. ⁹ C^s dikk- cori. to
dhikk-, B^u dhitapāpo, B^u vīgatapāpo, and adds vīriyavā. ¹⁰ C^s B^u dhi, B^u
dhirā. ¹¹ B^u -sseva. ¹² Ck^s -kā-. ¹³ B^u -samatham. ¹⁴ Ck^s viṇḍati. ¹⁵ B^u
has added sandhi. ¹⁶ B^u -no. ¹⁷ C^s -te. ¹⁸ B^u desitaṃ in the place of pi
nam. ¹⁹ C^s -dosānaṃ, Ck^s -dosanaṃ. ²⁰ B^u pati-. ²¹ B^u dosena abhi-
bhū-. ²² B^u -dhakāraṇam. ²³ Ck^s suna bhāvanam, C^s suna bhāvanam corr. to
suna-, B^u suna bhāvanam, B^u suka bhāvanam. ²⁴ B^u mitta-. ²⁵ C^s so. ²⁶
C^s B^u mitta-, B^u mettabhāva-sa

Evam Bodhisatto pitu ovādaṃ akāsi¹. So pi tato pa-
bhuti² ahoṣi sudanto³.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
pitā tāpaso mahallakathero ahoṣi. khuddakatāpaso sāmaṇero, pitu ovāda-
dāyako pana aham evā⁵” ti. Kassapaṃandiyajātakaṃ⁶. 5

3. Khantivāḍijātaka.

Yo te hatthe ca pāde cā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ kodhanaṃ⁸ ārabba kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā kathi-
tam eva. Satthā pana taṃ bhikkhuṃ „kaṃ⁹ tvaṃ¹⁰ akkodhanassa
Buddhassa sāsane pabbajitvā kodhaṃ¹¹ karosi, porāṇakapaṇḍitā sarīre 10
pahārasahas¹² patante¹³ hatthapādakaṇṇanāsāsu¹⁴ chijjamaṇesu¹⁵
parassa¹⁶ kodhaṃ¹⁷ na karimsū” ti vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bārānasiyaṃ Kalābu¹⁸ nāma Kāsirājā¹⁹ rajjaṃ
kāresi. Tadā Bodhisatto aṣṭikoṭivibhave brāhmaṇa kule
nibbattitvā Kuṇḍaka kumāro²⁰ nāma māṇavo hutvā vayap- 15
pato Takkaṣilāyaṃ²¹ sabbasippāni uggaṇhitvā kuṭumbani saṇ-
ṭhapetvā mātāpitunnaṃ accayena dhanarāsiṃ oloketvā „imaṃ
dhanam uppādetvā mama nātakā agahetvā va gatā, mayā pa-
etaṃ gahetvā gantuṃ vaṭṭatīti” sabbam taṃ²² dhanam viceyya²³
dānavasena yo yaṃ arahati²⁴ tassa taṃ²⁵ datvā Himavantaṃ 20
pavisitvā pabbajitvā phalāphalena yāpento ciraṃ vasitvā lo-
ṇambilasevanatthāya manussapathaṃ gantvā²⁶ anupubbena Bā-
rānasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadvase nagare bhikkhāya
caranto senāpatissa gehadvāraṃ²⁷ sampāpuṇi. Senāpati ssa
niyāpathe²⁸ paṣiditvā gharaṃ pavesetvā attano paṭiyādita- 25

¹ Bā adāsi. ² C^s ppa- ³ Bⁱ danto hoti sunando, Bā danto hoti sudanto ⁴
Bā dhamma- ⁵ Bā add dutiyaṃ. ⁶ Bā kodhanabhikkhum. ⁷ Bā add pana
⁸ Bā add bhikkhu ⁹ C^s kodhanam ¹⁰ Bā -ssena. ¹¹ Bⁱ parivāraṇtesu, Bā paha-
raṇtesu ¹² C^k add ca. ¹³ so C^k; C^s -ne. Bā chindamānesu ¹⁴ Bā piparesam
¹⁵ Bā -pu ¹⁶ C^s kāsī-, Bā kāsika-. ¹⁷ Bā kuṇḍala-. ¹⁸ Bā -lam. Bā add
gantvā ¹⁹ Bā omit tam. ²⁰ Bⁱ visajjeyya, Bā visajjeyyā cori to viceyyā ²¹
Bā āharati ²² Bā tassa tam tam ²³ Bā āg- ²⁴ Bā nivesanadvā- ²⁵ Bā -thesu.

bhojanam¹ bhojetvā paṭiññam gahetvā tatth' eva rājuyyāne
 vasāpesi. Ath' ekadivasam Kalāburājā surāmadamatto² nāṭa-
 kaparivuto³ mahantena yasena uyyānam gantvā maṅgalasilā-
 paṭṭe sayanam attharāpetvā ekissā piyamanāpāya itthiyā
 5 amke⁴ sayi, gītavāditanaccesu chekā nāṭakitthiyo gītādīni pa-
 yojayimsu, Sakkassa devaraṇṇo viya mahāsampatti⁵ ahosi, rājā
 niddam okkami. Atha tā itthiyo „yass' atthāya mayam gītā-
 dīni payojayāma so niddam upagato, kin no gītādīhiti“ vīṇā-
 dīni turīyāni tattha tatth' eva chaddetvā uyyānam pakkantā
 10 pupphaphalaphallavādīhi palobhiyamānā⁶ uyyāne abhiramiṃsu.
 Tadā Bodhisatto tasmim uyyāne sampupphitasālamūle⁷ pab-
 bajāsukhena vīṇāmento mattavaravāraṇo viya nisinnu hoti.
 Atha tā itthiyo caramānā tam disvā „etha ayyā ti“, yo¹⁰ etas-
 mim rukkhamūle pabbajito nisinnu yāva rājā¹¹ pabujjhati tāv'
 15 assa santike kiñci kiñci¹² sunamānā nisīdissāmā¹³ 'ti gantvā
 vanditvā parivāretvā nisinnā „amhākam kathetabbayuttakam
 kiñci¹⁴ kathethā“ 'ti vadimsu. Bodhisatto tāsam dhammam
 kathesi. Atha sā itthi amkam cāletvā rājānam pabodhesi.
 Rājā pabuddho tā apassanto „kham gatā vasaliyo“ ti āha.
 20 „Etā mahārāja gantvā ekam tāpasam parivāretvā nisīdimisū“
 'ti¹⁵. Rājā kupito¹⁶ khaggaṃ gahetvā „sikkhāpesāmi nam kū-
 ṭajaṭṭilaṃ“ ti vegena agamāsi. Atha¹⁷ tā itthiyo rājānam kud-
 dham¹⁸ āzacchantam disvā tāsū¹⁹ vallabhatarā gantvā raṇṇo
 hatthā²⁰ asim gahetvā rājānam vūpasamesum. So āgantvā
 25 Bodhisattassa santike thatvā „kimvādī tvaṃ samaṇā“ 'ti
 pucchi. „Khantivādī mahārāja“ 'ti. „Kā esā khanti nāmā“
 'ti. „Akkosantesu paharantesu paribhāsantesu akujjhana-
 bhāvo“ ti. Rājā „passissāmi“²¹ dāni te khantiyā atthibhāvan²²

¹ Bī -yārikam-, Bā patiyaditam- ² Bā suramatto. ³ Bā chekanataka- ⁴ Bā
 ange. ⁵ Ck -ttim- ⁶ Bā -bha-. ⁷ Bā supu- ⁸ Bā ahosi ⁹ Bā omit ti.
¹⁰ C¹ so ¹¹ Bā adds na ¹² Bā add dhammam. ¹³ Bā adds dhammam.
¹⁴ Bā add so. ¹⁵ Bā kuppi-. ¹⁶ Ck add nam. ¹⁷ Bā kudhabhāvenā ¹⁸
 Bā tassa, Bā tāsū corr to tassa. ¹⁹ Bā hatthe ²⁰ Bā vimamsissāmi.

ti coraghātakaṃ¹ pakkosāpesi. So attano cārittena pharasuṇ ca
 kaṇṭhakakasaṇ ca ādāya kāsāyanivāsano rattamāladharo āgantvā
 rājānaṃ vanditvā „kiṃ karomīti²“ āha. „Imaṃ coraṃ duṭṭha-
 tāpasāṃ gahe tvā kadḍhitvā³ bhūmiyaṃ pādetvā kaṇṭhakakasaṃ
 gahe tvā purato⁴ pacchato⁴ ubhosu ca passesu⁵ 'ti catusu pi 5
 passesu dve pahārasahassam assa⁵ dehīti“. So tathā akāsi.
 Bodhisattassa chavi⁶ chijji⁷, cammaṃ chijji⁸, maṃsaṃ chijji⁷,
 lohitaṃ paggharati. Puna rājā „kiṃvādī tvāṃ bhikkhū“ 'ti
 āha. „Khantivādī mahārājā 'ti, tvāṃ pana mayhaṃ camman-
 tare khantīti maññasi⁹, na⁹ mayhaṃ cammantare khanti, tayā 10
 pana¹⁰ daṭṭhuṃ asakkuṇeyye¹¹ hadayabbhantare mama khanti
 patitṭhitā, mahārājā“ 'ti. Puna coraghātako „kiṃ karomīti“
 pucchi. „Imassa kūṭajaṭiḷassa ubho hatthe chindā¹²“ 'ti. So
 pharasuṇ gahe tvā gaṇḍiyā¹³ ṭhapetvā hatthe chindī. Atha
 naṃ „pāde chindā“ 'ti āha. Pāde¹¹ chindi. Hatthapādakoṭṭhi 15
 ghaṭacchiddehi lākhāraso¹⁵ viya lohitaṃ paggharati. Puna¹⁶
 rājā „kiṃvādī sīti“ pucchi. „Khantivādī¹⁷ mahārājā¹⁸, tvāṃ
 pana mayhaṃ hatthapādakoṭṭisu khanti atthīti maññasi¹⁹, n'
 atth' esā ettha, mayhaṃ hi²⁰ khanti gambhīraṭṭhāne patitṭhitā“
 ti. So „kaṇṇanāsāṃ assa chindā¹²“ 'ti āha. Itaro kaṇṇa- 20
 nāsāṃ chindī. Sakalasarīraṃ lohitaṃ²¹ ahosi. Puna naṃ
 „kiṃvādī nāma tvāṃ“ ti pucchi. „Mahārājā khantivādī nāma,
 mā kho pana tvāṃ kaṇṇanāsakoṭṭisu²² patitṭhitāssa²³ khantīti
 maññasi, mama khanti gambhīre hadayabbhantare patitṭhitā“
 ti. Rājā „kūṭajaṭiḷa, tava khantiṃ²⁴ tvāṃ eva ukkhipitvā ni- 25
 sīdā²⁵“ 'ti Bodhisattaṃ hadaye pādena paharitvā pakkāmi.
 Tasmīṃ gate senāpati Bodhisattassa sarīrato lohitaṃ puṇ-

¹ Ck^s -ghātān. ² B^d -mi devā ti ³ B^d āka- ⁴ B^d add ca ⁵ B^d -ssāni
 and omīti assa. ⁶ Ck^s -vīm ⁷ B^d bhijji ⁸ Ck^s maññasi. B^d maññesi ⁹ B^d
 natthi. B^d atthi. ¹⁰ B^d omīti pana ¹¹ C^s -yyo, B^d -yyam ¹² B^d
 -dāhi ¹³ B^d bhaṇḍikāya. B^d bhaṇḍikāyam ¹⁴ B^d add pi. ¹⁵ B^d -sasadiṣo
¹⁶ B^d add pi. ¹⁷ B^d add meva ¹⁸ B^d -jā ti ¹⁹ Ck^s -nisū ti maññasi.
²⁰ B^d omīti hi ²¹ B^d lohitaṃ paggharanam. ²² C^s -tisū. B^d -nāsikakoṭṭisu.
²³ B^d patitṭhitassa. B^d patitṭhita corr. to -tassa ²⁴ Ck^s B^d -ti. ²⁵ B^d sanni-

chitvā¹ hatthapādakaṇṇanāsakoṭiyo sātakakapne katvā² Bodhisattamāṃ saṇikamā³ nisīdāpetvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā „sace bhante tumhe kujjhitukāmā tumhesu katāparādhassa⁴ raṇṇo va kujjheyyātha mā aṇṇesaṃ“ ti yācanto paṭhamamā⁵ gātham āha:

1. Yo te hatthe ca pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca chedayi
tassa kujjha mahāvīra, mā raṭṭham vinasā⁶ idan ti. 49.

Tattha mahāvīra⁷ ti mahāvīriya, mā raṭṭham vinasā⁸ idan ti idam niraparādham Kāsiraṭṭham⁹ mā vināsesi¹⁰.

- 10 Tam sutvā Bodhisatto dutiyam gātham āha:
2. Yo me hatthe ca pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca chedayi
ciraṃ jīvatu so rājā, na hi kujjhanti mādisā ti. 50.

Tattha mādisā ti manā sadisā khaṇṭhaleṇa samannāgatā paṇḍitā ayaṃ manā akkosi paribhavi¹¹ pahaṃ chindī bhūṇitū¹² na¹³ kujjhanti.

- 15 Raṇṇo uyyānā nikkhamantassa Bodhisattassa cakkhupatham vijāhanakāle yeva ayaṃ cattālīsasahassādhikāni¹⁴ dve yojana-satasahassāni¹⁵ bahalā¹⁶ mahāpaṭhavī balitthaddhasāṭako¹⁷ viya phalitā¹⁸. avicito jālā nikkhamitvā rājānaṃ kuladattikena rattakambaleṇa¹⁹ pārupanti²⁰ viya gaphi. So uyyānadvāre
20 yeva paṭhavim pavisitvā²¹ Avicimānūraye patiṭṭhahi. Bodhisatto²² tam divasaṃ eva²³ kālam akāsi. Rājāpurisā²⁴ ca nāgarā ca gandhamāladhūpabattā āgantvā Bodhisattassa sarīra-kiccam karimsu²⁵. Keci paṇḍu: Bodhisatto pana²⁶ Himavan-tam eva gato ti, tam abhūtaṃ.

¹ C¹ pucchi- corr. to puñhi-, B¹ puñci- - B¹ thapetva ² C¹ B¹ sam- corr. to sanī-, B¹ satikam. ³ B¹ parādhassa, B¹ katapa- corr. to pa-. ⁴ B¹ vināsa, B¹ vinassa corr. to vināsa ⁵ B¹ kāsikara- ⁶ B¹ vinassesi, B¹ vinassati ⁷ B¹ -bhāsi B¹ -bhāvi corr. to -bhāsi ⁸ C¹ chinditū ⁹ B¹ tam na. ¹⁰ B¹ catunahutādhikāni. ¹¹ B¹ dvī ¹² C¹ bahalām. C¹ bahām ¹³ C¹ khalī-, B¹ khalitasādhako, B¹ khalibaddhasāṭako corr. to khalitaddha- ¹⁴ C¹ phalitā, C¹ pā- corr. to pha-. ¹⁵ C¹ ratanakaṃ ba- ¹⁶ C¹ -ti, B¹ parumpantam, B¹ pārupanti corr. to -tam. ¹⁷ B¹ add va ¹⁸ B¹ add pi ¹⁹ B¹ -sam tattheva. ²⁰ B¹ rājāpariyā, B¹ rājāparisā ²¹ B¹ akamsu. ²² B¹ puṇa

3. Ahu atītamaddhāne samaṇo khaṇṭidīpano,
taṃ khaṇṭiyā tveva hitaṃ Kāsīrājā achedayi. 51.

4. Tassa kammaṣa pharusassa vipāko kaṭuko ahu
yaṃ Kāsīrājā vedesi nīrayamhi samappito ti 52.

imā¹ dve² abhisambuddhagāthā.

5

Tattha atītamaddhāne ti atīte addhāne, khaṇṭidīpano ti adhivāsa-
nakhaṇṭisaṃvaṇṇaṇo³, achedayīti mārāpesi, ekacce pana therā Bodhisattassa
puna hatthapādā⁴ ghaṭṭita ti vadanti, tam pi abhūtam eva, samappito ti
paṭiṭṭhito.

Satthā imaṃ desanaṃ⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo- 10
dhānesi: (Saccapariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahī,
bahū⁶ sotāpattiphalādini pāpuṇṇiṃsu) „Tadā Kalābu Kāsīrājā⁷ Deva-
datto ahosi, senāpati Sāriputto, khaṇṭivādatāpasō⁸ aham eva“ ti.
Khaṇṭivādijātakaṃ⁹.

4. Lohakumbhijātaka.

15

Dujjīvitān ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosala-
rājānaṃ ārabbhū kathesi. Tadā kira Kosalarājā rattibhāge catun-
naṃ nerayikasattānaṃ¹⁰ saddaṃ suṇi, eko dukāraṃ eva bhaṇi. eko
sakāraṃ. eko nakāraṃ, eko sokāraṃ¹¹. Te kira atītabhave Sāvatthi-
yaṃ nēva paradārikā rājaputtā ahesuṇi. Te paresaṃ rakkhitagopite 20
mātugāme aparajjhitvā cittakeḷṇi kilantā¹² bahuṃ¹³ pāpakammaṃ
katvā maraṇacakkena chinṇā Sāvatthi-sāmaṇte¹⁴ catūsu¹⁵ lohakumbhīsu
nibbattā saṭṭhivassa-ahasāni¹⁶ tattha pacitvā¹⁷ uggaṭā lohakumbha-
mukhavatṭhiṃ¹⁸ disvā „kadā nu kho imamaṃ dukkhā muccissāma¹⁹“
ti cattāro pi mahantena saddena anu paṭipāṭiyā viraviṃsu. Rājā 25
tesaṃ saddaṃ sutvā maraṇabhayaatajjito²⁰ nisinnako va aruṇaṃ utṭha-
pesi²¹. Aruṇuggamanavelāya brāhmaṇā āgantvā rājānaṃ sukhasaṃ-
yitā²² pucchīṃsu. Rājā „kuto me ācariyā²³ sukhasaṃyitā²⁴, ajjāhaṃ

¹ Ck^s ime ² Bā addh gāthā. ³ B¹ -khaṇṭiyā sampanno, Bā -khaṇṭisaṃvaṇṇaṇo.

⁴ Bā -dakaṇṇatāsā ⁵ Bā dhammāde-. ⁶ Bā aṇṇe bahū. ⁷ Bā kāsīkarājā.

⁸ Bā -dī-, and add pana ⁹ Bā add tatiyaṃ. ¹⁰ Ck^s -kā-, C^s -kānaṃsattānaṃ.

¹¹ Bā -ranti ¹² Bā kilanti. ¹³ Bā bahu ¹⁴ Bā -tā ¹⁵ Ck^s B¹ -usu. ¹⁶

Ck^s satthim-, C^s satthim- corr to satthi-. ¹⁷ Ck^s pacci- ¹⁸ Ck^s -vaṭṭhiṃ, B¹

-kumbhisukhapatham, Bā -kumbhimukhavatthim corr. to -vattim ¹⁹ Bā muṇṇi-.

²⁰ Ck^s -tā. ²¹ Bā utthā-. ²² B¹ sukhaseyyam sayitam, Bā sukhasaṃyitam corr.

to sukhaseyyam sayitam. ²³ Ck^s -ya ²⁴ Bā sukham-

evarūpe cattāro bhīmsanakasadde supīn¹ ti. Brāhmaṇā hatthe dhu-
 nimisu². „Kim ācariyā“ ti³. „Sāhasikasaddā mahārājā“ ti. „Sap-
 paṭikammā⁴ appaṭikammā“ ti⁵. „Kāmaṃ appaṭikammā⁶, mayam pana
 susikkhitā mahārāja“. „Kim katvā paṭibāhissathā“ ti. „Mahārāja.
 5 paṭikammaṃ pana⁷ mahantaṃ sakkā⁸ kātum⁹. mayam pana sabba-
 catukkayaññaṃ¹⁰ yajitvā hāressāmā“ ti. „Tena hi khippam cattāro
 hatthi cattāro asse cattāro usabhe cattāro manusse ti¹¹ laṭukikasaku-
 nikā¹² ādiṃ katvā cattāro cattāro pāṇe gahetvā sabbacatukkayaññaṃ
 yajitvā mama sotthibhāvaṃ karoṭhā“ ti āha. „Sādhu mahārājā“ ti
 10 yen¹³ attho tam gahetvā yaññāvātaṃ paccupaṭṭhapesuṃ, bahū pāṇe
 thūṇupanite katvā ṭhapesuṃ, „bahum¹⁴ macchamaṃsam khādissāma¹⁵.
 dhanam labhissāmā“ ti ussāhappattā¹⁶ ahesuṃ¹⁷. „idam laddhum
 vaṭṭati devā¹⁸“ ti aparāparam caranti. Mallikā devī rājānam upa-
 saṃkamitvā „kin nu kho mahārājā brāhmaṇā ativiya umhāyanta¹⁹
 15 vicarantīti“ pucchi. „Devi²⁰ kim tuyh²¹ iminā, tvaṃ attano yasen²²
 eva mattā pamattā, dukkham pana amhākam eva na jānā-ṭi²³“.
 „Kim mahārājā“ ti. „Devi²⁴. aham evarūpaṃ nāma asotabbam
 supīṃ. tato²⁵ imeṣaṃ saddānaṃ sutattā ‘kin bhaviṣṣatīti’ brāhmaṇe
 pucchim. brāhmaṇā ‘tumhākaṃ mahārāja rajjassa vā bhogaṇaṃ vā
 20 jīvītaṃ vā āntarāyo paññāyati²⁶, sabbacatukkena²⁷ yajitvā sotthi-
 bhāvaṃ karissāmā’ ti vadimsu. te mayham vacanaṃ gahetvā yaññā-
 vātaṃ katvā yena yen²⁸ attho tassa tassa kāraṇā āgacchantīti“.
 „Kim pana deva meṣaṃ saddānaṃ nipphattiṃ sadevake loke agga-
 brāhmaṇaṃ²⁹ pucchitthā³⁰“ ti. „Ko esa devī³¹ sadevake loke ag-
 25 gabrāhmaṇo nāmā“ ti. „Mahāgotamo Sammāsambuddho“ ti. „Devi³²
 Sammāsambuddho me na pucchito“ ti. „Tena hi gantvā pucchathā“
 ti. Rājā tassā vacanaṃ sutvā³³ bhuttaṭātarāso rathavaram abhi-
 ruyha³⁴ Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā pucchi. „aham bhante
 rattibhāge cattāro sadde sutvā brāhmaṇe pucchim³⁵, te³⁶ ‘sabbacatuk-

¹ *But* sunomi. ² *But* nīsunutva nissutisu. *But* dhumutva nīsidimsu. ³ *But* add
 vutte. ⁴ *Cs* -mmam. ⁵ *But* add pucchi. ⁶ *But* -mmam. *But* sapatikammam cor-
 to -mmā. ⁷ *Cs* adds na. ⁸ *But* sakkaram. ⁹ *But* adds vattati. ¹⁰ *But* -kkam-
¹¹ *But* omīti ti. ¹² *But* -ke. ¹³ *But* -hu. ¹⁴ *But* add bahu. ¹⁵ *Ck* -hapa-
¹⁶ *But* hutvā. ¹⁷ *Cs* yeva. ¹⁸ *Ck* umbhā. *But* umpa-. *But* nmma-. ¹⁹ *Ck* *But*
 -vī. ²⁰ *Ck* -kamevā ti, *Cs* -kam mevā ti. *But* -kam eva bhavīti. *But* -kam meva
 na jānāṣīti cor- to -kameva-. ²¹ *But* devī. ²² *But* add me. ²³ *But* -aññā-
 yissatīti. ²⁴ *But* adds yaññaṃ. ²⁵ *Ck* -no, *Cs* -nā cor- to nam. ²⁶ *But* puc-
 chatā. ²⁷ *Cs* *But* -vī. ²⁸ *But* gahetvā. ²⁹ *But* āruiha. ³⁰ *Ck* pucchi cor- to
 -mī. *Cs* *But* -i. ³¹ *But* adds sabbe. *But* sabba.

kayaññaṃ yajitvā sotthim karissāma' 'ti vatvā yaññāvātakakammaṃ¹ karonti. tesam saddānaṃ sutattā mayham kim bhavissatīti. „Na kiñci mahārāja, nerayikasattā dukkham anubhavanta evaṃ viravimsū 'ti². na ime saddā³ idāni tayā va⁴ sutā⁵, porāṇakarājūhi⁶ pi sutā⁷ yeva. te pi brāhmaṇe pucchitvā pasughātayaññaṃ⁸ kattukāmā hutvā⁹ 5 paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā na karimsu, paṇḍitā tesam saddānaṃ antaram kathetvā mahājanaṃ vissajjāpetvā sotthim akaṃsū' 'ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto aññatarasmiṃ Kāsīgāme⁹ brāhmaṇakule nib- 10 battitvā vayappatto¹⁰ kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhīññaṃ¹¹ uppādetvā jhānakīlaṃ kilanto Himavante ramaṇīye vanasaṇḍe vasati. Tadā Bārāṇasirājā catunnaṃ nerayikānaṃ ime cattāro sadde sutvā bhūtasito iminā va niyāmena brāhmaṇehi „tiṇṇam antarāyānaṃ aññataro bhavissatīti, 15 sabbacatukkayaññaṇaṃ naṃ¹² vūpasameśsamā¹³ 'ti vutte samapaṭicchī. Purohito brāhmaṇehi saddhim yaññāvātaṃ paccupatthāpesi, mahājano thūnūpanīto ahosi. Tadā Bodhisatto mettābhāvanam purecārikam katvā dībbena cakkhunā lokam olokento imam kāraṇam disvā „ajja mayā gantum vaṭṭati, 20 mahājanassa sotthim¹⁴ bhavissatīti“ iddhibalena vehāsam uppatitvā Bārāṇasirañño uyyāne otaritvā maṅgalasilāpaṭṭe kaṇcanarūpakam¹⁵ viya nisīdi. Tadā purohitassa jeṭṭhantevāsiko ācariyam upasamkamitvā „nanu ācariya amhākam vedesu¹⁶ param¹⁷ māretvā sotthikaraṇam¹⁸ nāma n' atthīti“ āha. Puro- 25 hito „tvam rājadhanam va¹⁹ nayasi²⁰, mayam bahum²¹ maccham²² khādissāma²³, tuṇhī²⁴ hohiti²⁵ tam paṭibāhi. So

¹ *Bd* -vāte kammam. ² *Bd* add vatvā. ³ *B* imesam saddānam, *Bd* ime saddā corr. to -saddānaṃ. ⁴ *Bd* eva corr to va ⁵ *Ck* suna. *B* sutatāte, *Bd* sutā corr. to sutabhāvo. ⁶ *Ck* *B* -jūti, *C* -jūti corr to -jūhi ⁷ *Ck* sunā. ⁸ *B* -ghata-, *Bd* -ghāta- corr to -ghata- ⁹ *Bd* kāsikagā-. ¹⁰ *Bd* add kāmesu ādīnavam disvā. ¹¹ *Bd* abhiñña ca samāpattiyo ca. ¹² *Bd* tam ¹³ *Ck* sotthim, *Bd* sotthi ¹⁴ *B* -rūpato, *Bd* -rupako ¹⁵ *Bd* bede-, *B* deve-su. ¹⁶ *Bd* pānam. ¹⁷ *Ck* -nan, *Bd* -kāram ¹⁸ *B* omits va, *Bd* ca crossed over. ¹⁹ *Bd* rakhasi. ²⁰ *C* *B* -u. ²¹ *Bd* macchamaṇisaṃ. ²² *Bd* add dhanam labhis-sāma. ²³ *Bd* -i ²⁴ *Bd* hohiti, *Ck* hoti

- „nāhaṃ ettha saḥāyo bhaviṣṣāmiti“ nikkhamitvā rājuyyānaṃ gartvā Bodhisattaṃ diṣvā vanditvā katapaṭisanthāro ekamantaṃ nisīdi. Bodhisatto „kiṃ māṇava rājā dhammena rājjaṃ kāretīti“¹ pucchi. „Bhante, rājā dhammena rājjaṃ kāretīti, rattibhāge pana cattāro sadde sutvā brāhmaṇe pucchi, brāhmaṇā ‘sabbacatukkayaññaṃ yajitvā sotthiṃ karissāmā’² ti vadiṃsu, rājā pasughātakammaṃ³ katvā attano sotthiṃ kātukāmo, mahājano thūṇūpanīto, kiṃ nu kho bhante tumhādisānaṃ sīlavantānaṃ tesāṃ saddānaṃ nipphattiṃ vatvā⁴
- 10 mahājanaṃ maraṇamukhā mocetuṃ na⁵ vaṭṭatīti“. „Māṇava, rājā amhe na jānāti, mayā pi taṃ na jānāma, imesaṃ⁶ pana saddānaṃ nipphattiṃ jānāma, sace rājā amhe upasaṃkamitvā puccheyya rājānaṃ nikkamkhaṃ katvā kathessāmā⁷“ ti. „Tena hi bhante muhuttaṃ idh’eva botha, ahaṃ rājānaṃ
- 15 ānessāmiti“. „Sādhu māṇava“ ti. So gantvā raṇṇo taṃ atthaṃ ārocetvā rājānaṃ ānesi. Rājā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno pucchi: „saccaṃ kira tumhe mayā suta-saddānaṃ nipphattiṃ jānathā“⁸ ti. „Āma mahārājā“⁹ ti. „Kathetha bhante“ ti. „Mahārāja, ete purimabhaye paresāṃ
- 20 rakkhitagopitesu¹⁰ cārittaṃ āpajjitvā Bārāṇasī-sāmaṇe catūsu¹¹ lohakumbhīsu nibbattā kaṭṭhine¹² khāralohodake¹³ phenuddehakaṃ pacamānā¹⁴ timsavassasahassāni¹⁵ adho gantvā kumbhitalaṃ āhaṇṇa uddhaṃ ārohaṇṇa timsavassasahassen’¹⁶ va¹⁷ kālena kumbhimukhaṃ diṣvā bahi oloketvā cattāro janā catasso
- 25 gāthā paripuṇṇaṃ katvā vattukāmāpi tathā kātuṃ na¹⁸ sakkontā ekekam’eva akkharāṃ katvā¹⁹ puna lohakumbhīsu²⁰

¹ B^d -resiti ² B^d -resi ³ B^d -ghāta- ⁴ B^d diṣvā ⁵ B^d omitt na. ⁶ C^s imassa. ⁷ B^d katheyyāmā ⁸ B^d jīnā- ⁹ B^d -ja jīnīmī ¹⁰ B^d add para-dāresu. ¹¹ C^k Bⁱ catu- ¹² Bⁱ pakkuthite, B^d cattāro janāpakkuthite ¹³ Bⁱ khāralomodakena. B^d khāralohodakena. ¹⁴ C^k pañca-. B^d pacca-. ¹⁵ Bⁱ so thitissa saḥassāni, P^d timsavassasahassāni ¹⁶ Bⁱ sathivassa-, P^d timsavassa-corr. to sathivassa- ¹⁷ B^d a ¹⁸ B^d vatvā. ¹⁹ B^d abhi.

yeva nimuggā tesu dukāraṃ vatvā nimuggasatto¹ evaṃ vattukāmo ahosi:

1. Dujjīvitāṃ ajīvimba² ye sante³ na dadamhase⁴,
vijjamānesu bhogesu dīpaṃ nākamha⁵ attano ti⁶, 53.

na pana sakkhīti⁷ vatvā Bodhisatto attano nānena tam gā- 5
thaṃ paripuṇṇaṃ katvā kathesi. Sesāsu pi⁸ es' eva nayo,
tesu sakāraṃ vatvā⁹ vattukāmassa ayaṃ gāthā:

2. Saṭṭhivassasahassāni paripuṇṇāni sabbaso,
niraye paccamānānaṃ kadā anto bhavissatīti. 54.

Nakāraṃ vatvā⁹ vattukāmassa ayaṃ gāthā: 10

3. N' atthi anto kuto anto na anto patidissati,
tadā hi pakataṃ pāpaṃ mama tuyhaṃ ca mārisā 'ti. 55.

Sokāraṃ vatvā⁹ vattukāmassa ayaṃ gāthā:

4. So hi¹⁰ nūna ito gantvā yonim laddhāna mānusiṃ
vadaññū sīlasampanno kābāmi kusalaṃ bahun ti. 56. 15

Tattha dujjīvitaṃ ti tīni dūceartāni carantā dujjīvitaṃ lāma-
kaṃ jīvitaṃ jīvanti nāma so pi tad eva sardhāyāha dujjīvitaṃ ajīvimhā¹¹
'ti, ye sante¹² na dadamhase¹³ ti ye mayam deyyadhamme ca patiggābake
ca vijjamāne¹⁴ yeva na dadāma¹⁵, dīpaṃ nākamhā¹⁶ ti attano patitthaṃ na
karimhā¹⁷, sabbaso ti sabbākūrena, paripuṇṇānāni anānāni anadhikāni, 20
paccamānānaṃ ti amhakaṃ imasmim niraye paccamānānaṃ, natthi anto
ti amhakaṃ asukakāle nūna mokkha bhavissatīti evaṃ kālaparicechedo n' atthi,
kuto anto ti kena kāraṇena anto paññāyissati, na anto ti antam datthu-
kāmaṇaṃ pi no dukkhassa anto¹⁸ na patidissati¹⁹, tadā hi pakataṃ ti tas-
miṃ kāle mārisa mama²⁰ tuyhaṃ ca pakataṃ pāpaṃ pakatthaṃ kataṃ atibahuṃ 25
eva kataṃ, tathā hi pakataṃ ti pi pātho, tena kāraṇena²¹ kataṃ yena²²

¹ C^k -ggā- corr. to -ggo-. B² -ggā- C^s ajimha, B² -tamajīvamhā, B^d -tama-
majīvamhā. ² C^s se sante corr. to -to. B² yasano, P^d yesam no. ³ Bⁱ dīdā-
mase, P^d dadāmhase ⁴ C^s dīpaṃ nākamma corr to kamha, C^k dīpaṃ nā-
kamma, Bⁱ dīppaṃ na kamham, P^d dīpaṃ nākamhām corr. to -ham. ⁵ B^d add
tam gāthaṃ paripuṇṇaṃ kātum. ⁶ Bⁱ nasakkhinti, P^d nasakkhinti corr. to nā-.
⁷ C^s sesāpiṣu corr. to sesāpi. ⁸ B^d omit vatvā ⁹ B^d ham. ¹⁰ C^k ajimhā
corr. to ajīvimhā, Pⁱ ajīvamhā ¹¹ C^s sante corr to santo, Bⁱ santo corr. to
saṃ no? ¹² Bⁱ dadāmaso, P^d dadāmhase ¹³ B^d sanivijj-. ¹⁴ B^d dadamhā.
¹⁵ Bⁱ na kumbhamattano, P^d na kamhamattano corr. to nā-. ¹⁶ B^d -hā. ¹⁷
B^d add pi. ¹⁸ Bⁱ ati-, P^d pati corr. to pati-. ¹⁹ B^d mamañca. ²⁰ C^k add
anto. ²¹ B^d yeva

tassa anto va¹ datthum na sakkā ti² attho, mārīsā 'ti mayā sadisa³. piyā-lapanam etam etesaṃ⁴, nūnā⁵ 'ti ekamsatthe nipāto, so aham ito gantvā yoniṃ mānusiṃ laddhā vadaññū silasampanno hutvā ekamsen' eva bahuni kusalaṃ karissāmi⁶, ayam ettha attho.

- 5 Iti Bodhisatto ekamekaṃ⁷ gātham vatvā „mahārāja, so nerayikasatto imaṃ gātham paripuṇṇaṃ katvā vattukāmo attano pāpassa mahantatāya tathā kātum⁸ uāsakkhi, iti so attano kammavipākaṃ anubhavanto viravi⁹, tumhākaṃ etassa saddassa savanapaccayā antarāyo nāma n' atthi, tumhe mā
10 bhāyathā^{10a} 'ti rājānaṃ saññāpesi. Rājā mahājanaṃ vissajjā-petvā suvaṇṇabheriṃ carāpetvā yaññāvātaṃ viddhamāsāpesi. Bodhisatto mahājanassa sotthiṃ katvā katipāhaṃ vasitvā tatth' eva gantvā aparihīnajjhāno Brahmaloce uppajji.

- Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā¹² jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
15 purohitamāṇavo¹⁴ Sāriputto ahoṣi. tāpaso¹⁴ aham evā¹⁴ 'ti. Loha-kumbhijātakaṃ¹⁵.

5. Maṃsajātaka.

- Pharusā vata te vācā ti. Idam Satthā Jetavane viha-ranto Sāriputtattherena pītavirecanānaṃ¹⁶ dinnarasapiṇḍapātāṃ¹⁷
20 ārabha kathesi. Tadā kira Jetavane ekacce bhikkhū snehavirecanāṃ¹⁸ pīviṃsu, tesāṃ rasapiṇḍapātena¹⁹ attho hoti, gilānupaṭṭhākā „rasabhattam āharissāmā²⁰ 'ti Sāvatthiyaṃ²⁰ pavisitvā odanikagharavithiyaṃ²¹ piṇḍāya caritvāpi²² rasabhattam alabbhivā nivattiṃsu. Thero divātaraṃ piṇḍāya pavisaṃsāno te bhikkhū disvā „kiṃ āvuso atipage²³ va nivattathā²⁴ 'ti
25 pucchi. Te tam attham ārocesuṃ. Thero „tena hi ethā²⁵ 'ti te ga-

¹ B^d anto ca, C^{ks} omit anto va. ² Bⁱ sakkotiti. B^d sakkatipi corr. to sakkotiti.

³ B^d -sā. ⁴ B^d omit etesaṃ. ⁵ Bⁱ sohaṃ nunā, B^d nunā corr. to sohaṃ nunā.

⁶ B^d -māti ⁷ B^d -ka. ⁸ B^d kathetum ⁹ Bⁱ vicarati, B^d vicaranti ¹⁰ B^d

-yitthā. ¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d add saccāni pakāsetvā. ¹³ B^d purohitaje-

thantevāsikamāṇavo. ¹⁴ B^d add pana. ¹⁵ B^d add catuttham. ¹⁶ B^d pitam-.

¹⁷ B^d dinnam-. ¹⁸ Bⁱ rasapitavi-, B^d pitavi- corr. to snehavi- ¹⁹ B^d -pi-

dena. ²⁰ B^d -iṃ ²¹ C^k -kam-, C^s -kambhara- corr. to -kabhara-, Bⁱ otanī-

kaghara-. ²² Bⁱ -tvā va, B^d omits pi. ²³ Bⁱ ativiyaṇṇaṃ, B^d atipage corr. to

ativiyaṇṇaṃ.

hetvā tam eva vīthim agamāsi¹. Pūretvā rasabhaddam adamsu. Gilānu-
 paṭṭhākā vihāram² āharitvā gilānānam adamsu. te paribhūñjimsu.
 Ath' ekadivasam dhammasabhāyam³ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso
 thero kira⁴ pītavirecanānam upaṭṭhāke rasabhaddam alabhitvā nik-
 khamante gahetvā odanikagharavīthiyam caritvā bahum' rasapiṇḍa-
 pātam⁵ pesesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
 kathāya sannisānā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhik-
 khave idāni⁷ Sāriputto va` maṃsam labhi⁸. pubbe pi muduvācā¹⁰
 piyavacanam vattum chekā paṇḍitā labhimū“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bo-
 ddhisatto seṭṭhiputto ahoṣi. Ath' ekadivasam eko miga-
 luddako bahum maṃsam labhitvā yānakam pūretvā „vikkiṇi-
 sāmīti“ nagaram āgacchati. Tadā Bārāṇasi-vāsikā cattāro
 seṭṭhiputtā nagarā nikkhamitvā ekasmiṃ maggasabhāgaṭṭhāne¹¹
 kiñci¹² diṭṭhasutam samullapantā¹³ nisīdimsu. Tesu eko seṭ-
 ṭhiputto tam maṃsayānakam¹⁴ disvā „etaṃ luddakam maṃ-
 sakhaṇḍam āharāpessāmīti“ pucchi. „Gaccha āharāpehīti“.
 So upasamkamitvā „are¹⁵ luddaka, dehi me maṃsakhaṇḍam“
 ti āha. Luddako „param kiñci yācantena nāma piyavacanena
 bhavitabbam, tayā kathitavācāya anucchavikam¹⁶ maṃsakhan-
 ḍam labhissasīti¹⁷“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Pharusā vata te vācā samma¹⁸ yācanako c' asi¹⁹,
 kilomassa²⁰ sadisī vācā, kilomam samma dadāmi te ti. 57.

Tattha kilomassa sadisīti pharusataya²¹ kilomaka sadisīti, kilomam
 samma dadāmi te ti haṇḍa gāthā idam te vācāya sadisam kilomam dammīti²⁵
 nīrasam²² salomakam²³ kilomam masakhaṇḍam²⁴ ukkhipitva adāsī-

Atha naṃ aparo seṭṭhiputto „kin ti vatvā yācīti“²⁶ puc-
 chi. „Are¹⁵ ti vatvā²⁶ ti. So „aham pi naṃ yācissāmīti“ vatvā

¹ Bā add te ² Bā rasabhaddam ³ Bā add bhikkhu ⁴ Bī gilānā. Bā gilāna
⁵ Bā -hu. ⁶ Bā add vihāram āharitvā ⁷ Bā -neva. ⁸ Bā vara Bī omits va.
⁹ Bī -itta Bā -i corr to -itttha ¹⁰ Bā -cāya. ¹¹ Bā maggasamipathāne. ¹² Ck
 kiñci kiñci ¹³ Bā sallapantā ¹⁴ C has added pure ¹⁵ Bā hare ¹⁶ Bā -ka.
¹⁷ C Bī -tūti ¹⁸ Ck yam mam in the place of samma. ¹⁹ Bā omit c. ²⁰
 Bā -ma ²¹ Bā pharusavacāya ²² C Bā mi- ²³ Bī nimamsalehitam, Bā
 nimamsam ²⁴ Bā kilomakakha- ²⁵ Bā yācasīti ²⁶ Bā adds yāci

gantvā „jettḥakabhātika¹ mamsakhaṇḍam me dehīti² āha. Itaro „tava vacanassa anucchavikam labhissasīti³“ dutiyaṃ gātham āha :

2. Aṅgam etaṃ manussānam bhātā loke pavuccati,
aṅgassa⁴ sadisī⁵ vācā, aṅgam samma dadāmi te ti. 58.

5 Tass⁶ attho : imasmim loke manussanam aṅgasadhisatta aṅgam etaṃ yadidaṃ bhāta bhaginīti, tasmā tav⁷ esā aṅgasadisā vācā ti etassa anucchavikam aṅgam eva dadāmi te ti

Evañ ca pana vatvā aṅgamamsam ukkhipitvā adāsi. Tam⁸ pi aparo seṭṭhiputto „kin ti⁹ vatvā yācīti¹⁰“ puechi. „Bhātikā
10 ti vatvā¹¹“ ti. So „aham pi naṃ yācissāmīti¹²“ gantvā „tāta mamsakhaṇḍam me dehīti¹³ āha. Luddako „tava vacanānurūpaṃ labhissasīti¹⁴“ vatvā tatiyaṃ gātham āha :

3. Tātā¹⁵ ti putto vadamāno kampeti hadayaṃ pitu,
hadayassa sadisī vācā, hadayaṃ samma dadāmi te ti. 59.

15 Tañ ca¹⁶ pana vatvā hadayamamsena saddhim madhuramamsam ukkhipitvā adāsi. Tam¹⁷ catuttho seṭṭhiputto „kin ti vatvā¹⁸ yācīti¹⁹“ puechi²⁰. „Tātā²¹ ti vatvā²²“ ti. So „aham pi yācissāmīti²³“ gantvā „sahāya mamsakhaṇḍam me dehīti²⁴ āha. Luddo „tava vacanānurūpaṃ labhissasīti²⁵“ catuttham²⁶ gātham āha :

4. Yassa gāme sakha²⁷ n²⁸ atthi yathāraññaṃ tath²⁹ eva taṃ,
sabbassa sadisī vācā, sabbam samma dadāmi te ti. 60.

Tass attho : yassa puttassa gāme sukhadukkhesu saha āyatho³⁰ saha yasamkhato sakha³¹ n³² atthi tassa taṃ thanam yatha³³ amanussam ataññaṃ³⁴
25 tath³⁵ eva taṃ³⁶ hoti, iti³⁷ ayam³⁸ tava vaca sabbassa sadisī³⁹ sabbeva attano santakena vibhavena sadisī, tasmā sabbam eva idam⁴⁰ mama santakam manisayānakam⁴¹ dadāmi te ti

Evañ ca pana vatvā „ehi samma sabbam ev⁴² idam⁴³ manisayānakaṃ tava geham harissāmīti⁴⁴“ āha. Seṭṭhiputto tena

¹ *But* jethabha- ² *C* has -titi. *But* labhatiti. ³ *But* anga. ⁴ *But* add te. ⁵ *But* tvam. ⁶ *C* has kinci. ⁷ *But* yacasi. ⁸ *But* add yac. ⁹ *But* vatva. ¹⁰ *But* lacchasi. ¹¹ *But* evañca. ¹² *C* has naṃ. ¹³ *C* has vatvam. ¹⁴ *But* yacasi. ¹⁵ *But* add so. ¹⁶ *But* add yac. ¹⁷ *But* vatva ca. ¹⁸ *But* ay-. ¹⁹ *C* has sakha, *But* santakhaṭho, *But* sahāya. ²⁰ *But* omit yatha. ²¹ *But* ataññaṃ. ²² *But* omit tathavatham. ²³ *C* has hoti ti in the place of hoti iti. ²⁴ *C* omits ayam. ²⁵ *But* -siti. ²⁶ *But* mam. ²⁷ *But* mansam. *But* manisayanam. ²⁸ *But* eva mam. ²⁹ *But* ah-

yānakaṃ pajāpento¹ attano gharani gantvā² māṃsaṃ otāre-
tvā³ luddakassa sakkārasammānaṃ⁴ katvā puttadāraṃ pi 'ssa
pakkosāpetvā luddakakammato⁵ apanetvā attano kuṭumbamaj-
jhe vasāpento⁶ tena saddhiṃ abhejjasahāyo hutvā yāvajīvaṃ
samaggavāsaṃ vasi⁷.

5

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
luddako Sāriputto ahosi, sabbamaṇisalābhiseṭṭhiputto⁹ aham evā 'ti.
Maṃsajātakaṃ¹⁰.

6. Sasajātaka.

Satta me rohitā macchā ti. Idam Satthā Jetavane vi- 10
haranto sabbaparikkhārādānaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ
kir'¹¹ eko kuṭumbiko Buddha-pamukhassa saṃghassa¹² sabbaparikkhā-
radānaṃ sajjetvā¹³ gharadvāre maṇḍapaṃ karetvā Buddha-pamukhaṃ
bhikkhusaṃghaṃ nimantetvā sajjitamaṇḍape paṇṇattavarāsaṇesu¹⁴ mi-
dāpetvā nānaggarasapaṇḍitadānaṃ¹⁵ datvā „puna svātānāya puna svāta- 15
nāyā“ 'ti sattāhaṃ nimantetvā sattame divase Buddha-pamukhānaṃ
pañcaṇaṃ bhikkhusatānaṃ sabbaparikkhāre adāsi. Satthā bhatta-
kiccāvasāne anumodanaṃ karonto „upāsaka, tayā pītisomanassaṃ
kātuṃ vaṭṭatiti, idam hi dānaṃ nāma porāṇakapaṇḍitānaṃ vaṃso,
porāṇakapaṇḍitā hi sampattayācakānaṃ jīvitam pariccajivā attano 20
mamsaṃ pi adamsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto sasa yoniyaṃ nibbatitvā araṇṇe vasati. Tassa 26
pana araṇṇassa ekato pabbatapādo¹⁷ ekato¹⁸ nadī¹⁹ ekato¹⁸
paccantaḡāmako²⁰. Apare pi 'ssa tayo sahāyā ahesuṃ: makkaṭo²¹ 25
sigālo²¹ uddo²² ti. Te cattāro pi paṇḍitā ekato vasantā attano

¹ Be pajento. *Bd* pājento. ² Be omits gantvā. ³ *Bd* oharape. ⁴ *Bd* sam-
manasakkaram. ⁵ *Bd* luddakammato. ⁶ Be -pesutti. ⁷ *Bd* vasitasutti. ⁸ *Bd*
dhamma-de. ⁹ C^s -labhase. *Bd* add paṇa. ¹⁰ *Bd* sabbamaṇisalābhija- and add
pañcaṇaṃ. ¹¹ Cfr. Five Jatakas p. 51. ¹² *Bd* kira. ¹³ *Bd* bhikkhusa-. ¹⁴
Bd viassa-jj-. ¹⁵ C^s paṇṇatte-. Be paṇṇāvarabuddhasaṇe, *Bd* paṇṇattavarabuddhā-
saṇe. ¹⁶ *Bd* -tabhojanam. ¹⁷ *Bd* tala. ¹⁸ C^s -te. ¹⁹ C^s eke. ²⁰ *Bd* omitt
ekato nadī. ²¹ *Bd* add ahosi. ²² *Bd* add ca. ²³ *Bd* add ca.

- attano gocarattṭhāne gocaraṃ gahetvā sāyaṇhasamaye ekato sannipatanti. Sasapaṇḍito „dānaṃ dātabbaṃ sīlaṃ rakkhitabbaṃ uposathakammaṃ kātappaṃ“ ti tinnaṃ janānaṃ ovā-davasena dhammaṃ deseti¹. Te tassa ovādaṃ sampaticchitvā
- 5 attano attano nivāsa-gumbhaṃ pavasitvā vasanti. Evaṃ kāle gacchante ekadivasam Bodhisatto ākāsaṃ oloketvā candaṃ disvā „sve uposathadivaso“ ti ñatvā itare tayo āha: „sve uposatho², tumhe tayo pi³ janā sīlaṃ samādiyitvā⁴ uposathikā⁵ hotha, sīle patiṭṭhāya dinnadānaṃ mahapphalaṃ hoti, tasmā
- 10 yācake sampatte tumhehi khāditabbāhārato datvā khādeyyātha“ ti. Te „sādhū“ ti sampaticchitvā attano⁶ vasanaṭṭhānesu vasitvā punadivase tesu uddo pāto va „gocaraṃ pariyesissā-mīti“ nikkhamitvā Gaṅgātīraṃ gato. Ath' eko bālīsiko⁷ satta rohitamacche uddharitvā valliya āvurivā⁸ netvā⁹ Gaṅgātīre
- 15 vālikāya¹⁰ paticchādetvā macche gahanto¹¹ adho Gaṅgaṃ bhassi¹². Uddo macchagandhaṃ ghāyitvā vālikāṃ¹³ viyūhitvā macche disvā nīharitvā „atthi nu kho mesam¹⁴ sāmiko¹⁵“ ti tikkhattuṃ ghesetvā sāmikaṃ apassanto valliyaṃ¹⁶ ḍasitvā¹⁷ attano vasana-gumbe thapetvā „velāyam eva¹⁸ khādissāmīti“
- 20 attano sīlaṃ āvajjanto¹⁹ nipajji. Sigālo pi²⁰ nikkhamitvā go-caraṃ pariyesanto ekassa khettagopakassa kuṭiyaṃ dve maṃsa-sūlāni²¹ ekaṃ godhaṃ²² ekaṃ ca dadhivārakam²³ disvā „atthi nu kho etassa sāmiko²⁴“ ti tikkhattuṃ ghesetvā sāmikaṃ adisvā dadhivārakassa uggaḥaṇarajjukaṃ²⁵ gīvāya pavesetvā²⁶
- 25 maṃsa-sūle²⁷ ca godhaṃ²⁸ ca mukhena ḍasitvā²⁹ netvā attano sayana-gumbe³⁰ thapetvā „velāyam eva khādissāmīti“ attano

¹ *Bd* deseti. - *Bd* add ti. ² *Bd* pi tayo. ³ *Bd* -dayi, *Bd* -dayittha? ⁴ *Bd* add ca. ⁵ *Bd* repeat attano. ⁶ *Bd* gāma-asi. *Bd* gamavasiko. ⁷ *Bd* -mi, *Cs* -mi-corr to -ni-. ⁸ *Bd* omit netvā. ⁹ *Bd* valukam viyūhitvā. ¹⁰ *Bd* gahanaṭṭhaya. ¹¹ *Bd* gahanaṭṭhaya. ¹² *Bd* gacchati. ¹³ *Bd* -lu-. ¹⁴ *Bd* etesam. ¹⁵ *Bd* add no va. ¹⁶ *Bd* valli-kam. ¹⁷ *Bd* add netvā. ¹⁸ *Cs* velayame. ¹⁹ *Cs* -jento. ²⁰ *Bd* add vasana-thanato. ²¹ *Bd* -la ca. ²² *Bd* godhake ca. ²³ *Bd* ekaṃ dadhivārakaṇṇa. ²⁴ *Cs* uggaḥana-, *Cs* uggaḥana-. ²⁵ *Bd* add dve. ²⁶ *Bd* -lā. ²⁷ *Bd* godhakaṇṇa. ²⁸ *Bd* -lassitvā, *Bd* -dassitvā. ²⁹ *Bd* gumpe, *Bd* vasana-gumpe.

sīlam āvajjanto nipajji. Makkato pi¹ vanasaṇḍam pavisitvā ambapiṇḍim² āharitvā³ vasanagumbe ṭhapetvā „velāyam eva⁴ khādissāmīti“ attano sīlam āvajjanto nipajji. Bodhisatto pana velāyam eva⁵ nikkhamitvā „dabbatināni khādissāmīti“ attano gumbe⁶ yeva nipanno⁷ cintesi: „mama santikaṃ āgatānaṃ 5 yācakānaṃ tināni dātum na sakkoti“, tilataṇḍulādayo pi mayhaṃ n⁸ atthi, sace me santikaṃ yācako āgacchissati attano sarīramamsaṃ dassāmīti“. Tassa sīlatejena Sakkassa paṇḍukambalasilā-anaṃ uphākāraṃ dassesi. So āvajjamāno imaṃ⁹ kāraṇaṃ disvā „sasarājaṃ¹⁰ vīmaṇississāmīti“ paṭha- 10 maṃ uddassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā brāhmaṇavesena aṭṭhāsi, „brāhmaṇa kimatthaṃ ṭhito sīti“ ca vutte „paṇḍita, sace kiñci āhāraṃ labheyyaṃ uposathiko hutvā samanadhammaṃ kareyyaṃ“ ti. So „sādhū, dassāmi te āhāraṃ“ ti tena saddhiṃ sallapanto paṭhamāṃ gāthaṃ āha: 15

1. Satta me rohitā macchā udakā thalam ubbhatā,
idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ¹¹ bhutvā vane vasā¹² ti. 61.

Tattha thalamubbhatā ti udakato thale ṭhapitā thale patiṭṭhitā¹² kenāpi¹³ vā uddhatā¹⁴, etaṃ bhutvā ti etaṃ mama santikaṃ macchāhāraṃ pacitvā bhuñjitvā¹⁵ samanadhammaṃ karonto ramaṇīye rukkhamaṇe nisinnō 20 imasmiṃ vane vasā ti

Brāhmaṇo „pāto va¹⁶ tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ si-
gālassa santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte¹⁷
tath' evāha. Sigālō¹⁸ „sādhū dassāmīti“ tena saddhiṃ salla-
panto¹⁹ dutiyaṃ gāthaṃ āha: 25

¹ B¹ adds nikkhamitvā, B^d vasanathānato nikkhamitvā ² B¹ -dam ³ B^d add attano ⁴ C^s B¹ -lāyame ⁵ B^d add vasanathanato. ⁶ B^d vasanagumbe. ⁷ B¹ nisinnō. B^d niphphanno, both add attano sīlam āvajjanto. ⁸ B¹ āgatā yācakā nina khādītum na sakkuneyya, B^d āgatā yācakā tināni khādītum na sakkuneyy-
yumi. ⁹ B^d idam ¹⁰ B¹ -rajanam ¹¹ C^s eso ¹² B^d omit thale patiṭṭhitā.
¹³ B^d kevattena ¹⁴ B¹ uddhatā. B^d uddharitā ¹⁵ C^s bhuji-, B¹ bhuñci-, B^d
bhutvā. B^d add yathāsukham ¹⁶ B¹ pageva ¹⁷ C^k vutto. ¹⁸ C^ks add te.
¹⁹ B^d -pento

2. Dussa¹ me khettpālassa rattibhattan² apābhatan³
 mamsasulā ca dve godhā ekañ ca dadhivārakam.
 idam brāhmaṇa me atthi, etam bhutvā vane vasā⁴ ti. 62.

Tattha dussa me² ti yo esa mamāvidūre³ khettpālo vasati dussa
 5 asammussā⁴ ti attho, apābhatan ti ābhatan ānītam⁵, mamsasulā ca dve
 godhā ti aṅgūrapakkāni dve mamsasulāni ekā ca godhā⁶, dadhivārakan⁷ ti
 dadhivārake⁸, idam ti idam⁹ ettakan atthi, etañ sabbam pi tavābhiraññi-
 kena¹⁰ cakkena pavitvā paribhūjītvā uposathiko huteva ramanīye rukkhamaññe ni-
 nisīdītvā samanadhammañ karonto etasmim vanasane vasā¹¹ ti attho.

- 10 Brāhmaṇo „pāto va¹² tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ mak-
 katassa santikaṃ gato, tenāpi „kimattham¹³ tthito sīti“ vutte¹⁴
 tath' evāha. Makkato „sādhū dammīti“¹⁵ tena saddhīm salla-
 panto tatiyaṃ gātham āha:

3. Ambapakk¹⁶, odakam¹⁷ sītam¹⁸ sītacehāyaṃ manoramañ,

- 15 idam brāhmaṇa me atthi, etam bhutvā vane vasā¹⁹ ti. 63.

Tattha ambapakkam ti mahuram¹⁴ ambaphalam, udakam¹⁵ sītam ti
 Gaṅgāyaṃ¹⁶ udakam¹⁷ sītalam, etañ bhutvā¹⁸ ti brāhmaṇa etañ ambaphalam¹⁹
 paribhūjītvā sītalam udakam²⁰ pivītvā yathāruce²¹ ramanīye rukkhamaññe ni-
 sinno samanadhammañ karonto imasmim vanasane vasā²² ti.

- 20 Brāhmaṇo „pāto va²³ tāva hotu“, pacchā jānissāmīti“
 sasapanḍitassa santikaṃ gato, tenāpi „kimattham²⁴ tthito sīti“
 vutte²⁵ tath' evāha. Tam sutvā Bodhisatto somapass-appatto
 „brāhmaṇa, sutthū te katañ²⁶ āhāratthāya mama santikaṃ
 āgacchantena, ajjāham mayā adinnapubbam²⁷ dānañ dassāmi,
 25 tvaṃ pana silavā pānātipātāṃ na karissasi²⁸, gaccha tāta²⁹
 dārūni³⁰ samkaḍḍhitvā aṅgāre katvā mayham ārocehi³¹, aham

1 Cks dussa. 2 Cks dussam me. 3 Pd mama avi-. 4 Pd dussā ti amussā. 5
 mamsasulā - - - ānītam wanting in B. 6 Pd ekañca godhāñca. 7 Cks dadhi-
 tāla-. 8 Pd ekañca dadhivārakam in the place of dadhīphālakanti dadhivārako.
 9 Pd add mama. 10 Pd yathābhū- 11 B pageva. 12 Cks vutto. 13 Pd das-
 samīti. 14 B d -ta. 15 B d -pāya. 16 Pd add vane vasā. 17 Pd ambapakkam.
 18 Pd yathābhiraññe. 19 B pageva. Cks omit va. 20 Cks omit hotu. 21 Ck
 vutto. 22 Pd te su gatam, B te sutu katam. 23 B adinnapubbam, Pd
 adinnapubba. 24 B -ssati. 25 Pd brahmaṇa. 26 Pd nānādā-. 27 Cks
 B -eesi.

attānaṃ pariccajītvā aṅgāragabbhe¹ patissāmi, mama sarīre
pakke tvaṃ maṃsaṃ khādītvā samanadhammaṃ kareyyāsīti²
tena saddhiṃ sallapanto³ catutthaṃ gātham āha:

4. Na sasassa tilā atthi na muggā nāpa⁴ taṇḍulā,

iminā agginā pakkaṃ mamaṃ⁵ bhutvā vane vasā⁶ 'ti. 64. 5

Tattha mamaṃ⁴ bhutvā ti yaṃ tam ahaṃ⁵ agginī karohīti vadāmi
iminā agginā pakkaṃ mamaṃ⁴ bhuñjītvā māsmin vane vasa⁶, ekassa sasassa
sarīraṃ nāma ekassa purisassa yā: anamattam hoti.

Sakko rassa kathaṃ⁷ sutvā attano ānubhāvena ekaṃ aṅ-
gārārāsīm⁸ māpetvā Bodhisattassa ārocesi. So clabbatīna- 10
sayanato utthāya tattha gantvā „sace me lomantaressu pānakā
atthi te mā maṃsaṃ⁹ 'ti vatvā⁹ tikkhattum sarīraṃ vidhū-
nitvā sakalasarīraṃ¹¹ dānamukhe datvā¹¹ lamghitvā padma-
puñje¹² rājahaṃso viya pamuditacitto aṅgārārāsīmhi pati. So
pava aggi Bodhisattassa sarīre lomakūpamattam pi unhaṃ 15
kātum nāsakkhi, himagabbhaṃ pavitṭho viya ahoṣi. Atha
Sakkaṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tayā kato aggi atisītaḥ mama
sarīre lomakūpamattam pi unhaṃ kātum na sakkoti, kiṃ nāṃ¹³
etan¹⁴ 'ti āha. „Paṇḍita¹⁵, nāhaṃ brāhmaṇo, Sakko ahaṃ¹⁴
asmi¹⁵ tava vīmaṃsanarthāya āgato¹⁶ 'ti „Sakka, tvaṃ 20
tāva titttha, sakalo pi ce lokasannivāso maṃ dānena vī-
maṃseyya n' eva me adātukāmatāṃ¹⁷ passeyya¹⁸“ 'ti Bodhi-
satto sīhanadaṃ nadi. Atha naṃ Sakko¹⁹ „sasapaṇḍita, tava
guno sakalakappaṃ pākato hotū²⁰ 'ti pabbataṃ pīletvā pabba-
rarasaṃ ādāya candamandale sasalakṣhaṇaṃ ālikhitvā²¹ Bo- 25
dhisattaṃ āmantetvā tasmīṃ vanasande tasmīṃ yeva vana-
gumbe tarunadabbatinapitṭhe nipajjāpetvā attano devatṭhānam²²

¹ Bī -rakuppe Bd -rakupe ² Bd -pento ³ Ck^s Bī napi, Bd nampi ⁴ Bd
maṃsaṃ ⁵ Ck^s yaṃvam ahaṃ, Bī yenāham, Bd yena aham ⁶ Bd vasaṃ ti ⁷
Bd vacanam. ⁸ Ck -sīm ⁹ Bīd omīti vatvā. ¹⁰ Ck sakasārī-. ¹¹ Bīd tha-
petvā. ¹² Bīd -masare ¹³ Bīd sasapa- ¹⁴ Bīd ham. ¹⁵ Bī adds pi, Bīd ti.
¹⁶ Bīd adds mhi. ¹⁷ Ck -kāmam ¹⁸ Bīd add aha ¹⁹ Bīd likkhitvā ²⁰ va-
sanattha-

eva gato. Te pi cattāro paṇḍitā samaggā sammodamānā sīlaṃ
pūretvā¹ uposathakammaṃ katvā yathākammaṃ gatā .

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modbhānesi: (Saccapariyosāne sabbaparikkhārādānadāyako gahapati so-
5 tāpattiṭṭhale patiṭṭhaṃhi) „Tadā uddo Anando ahoṣi, sigālo Moggallāno,
makkaḥ Sāriputto², sasapaṇḍito³ aham evā⁴ ti. Sasajātakam⁵ .

7. Matarodanajātaka.

Matamataṃ eva rodathā⁶ ti. Imaṃ Satthā Jotavane
vihāranto aññatarāṃ Sāvatti-vāsi-kuṭumbiyaṃ⁷ ārabbha kathesi.
10 Tassa kira bhātā kālaṃ akāsi. So tassa kālakiriyāya sokābhibhūto
na nahāyati⁸ na bhuñjati na vilīnpati pāto va susānaṃ gantvā so-
kasamappito rodati. Satthā paccūsa-amaṇe lokam olokeno tassa so-
tāpattiṭṭhalassa upanissayaṃ disvā „Imassa atitakāraṇam āharitvā
sokam vūpasametvā sotāpattiṭṭhalaṃ dātum tṭhapetvā maṃ añño koci
15 samattho n⁹ atthi. Imassa mayā avassayena bhavitum vaṭṭatīti¹⁰ puna-
divase pacchābhantaṃ piṇḍapātapaṭikkanto¹¹ pacchāsaṃaṇaṃ ādāya tassa
gharadvāraṃ gantvā „Satthā āgato¹² ti sutvā āsanaṃ paññāpetvā
„pavesethā¹³ ti kuṭumbikena rutte¹⁴ pavisitvā paññattāsane¹⁵ nisīdi.
Kuṭumbiko¹⁶ pi āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
20 naṃ Satthā „kiṃ kuṭumbika¹⁷ cintesīti¹⁸ āha. „Ama bhante, mama
bhātu matakālato paṭṭhāya cintenīti¹⁹. „Avuso, sabbe saṃkhārā
aniccā, bhijjītabbayuttakaṃ bhijjati, na tattha cintetabbaṃ, porāṇaka-
paṇḍitāpi bhātari²⁰ mate²¹ bhijjītabbayuttakaṃ bhīnnaṃ²² ti na cinta-
yimsū²³ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto asītikotivibhave seṭṭhikule nibbatti²⁴. Tassa
vayappattassa mātāpitāro kālaṃ akaṃsu. Tesu kālakesu²⁵
Bodhisattassa bhātā²⁶ kuṭumbam vicāreti²⁷ Bodhisatto taṃ

¹ *Bod* add dānaṃ datva. ² *Ck* *Bd* gato. ³ *Pa* dhammade-. ⁴ *Bd* add sakkā
arutuddho. ⁵ *Bd* add jāta. ⁶ *Bd* add chathanam, *Bd* chathan. ⁷ *Cs* -tūm-,
Bd -tumbikaṃ. ⁸ *Bd* niddayati. ⁹ *Cs* -ntam, *Bd* piṇḍapātapaṭikkanto. ¹⁰
Ck s-sathā. ¹¹ *Bd* rutto. ¹² *Pa* -tto-. ¹³ *Cs* -tto-. ¹⁴ *Bd* -ta. ¹⁵ *Cs* *Bd* -to.
¹⁶ *Bd* bhijjati. ¹⁷ *Bd* -ntiva. ¹⁸ *Pa* kālakā-. ¹⁹ *Ck* -tu-, *Cs* -tu- cori to
-tā. ²⁰ *Bd* -resi.

nissāya jīvati. So aparabhāge tathārūpena vyādhinā¹ kālaṃ
 akāsi. Nātimittāmaccā² sannipatitvā bābā paggayha kandanti
 rodanti, eko pi sakabhāvena saṅṭhātum nāsakkhi³. Bodhi-
 satto pana n' eva kandatī na rodati⁴. Manussā „passatha
 bho, imassa bhātari mate mukhasamkocanamattam pi n' atthi, 5
 ativiya thaddhahadayo, 'dve pi koṭṭhāse aham eva paribbuñ-
 jissāmīti' bhātu maraṇaṃ icchati⁵ maññe⁶ ti Bodhisattaṃ
 garahiṃsu. Nātakāpi „na⁷ tvaṃ bhātari mate⁷ rodasīti⁸ gara-
 hiṃsu yeva⁸. So tesaṃ kathaṃ sutvā „tumhe attano andha-
 bālabhāvena aṭṭhalokadhamme ajānanta 'mama bhātā mato' 10
 ti rodatha, aham pi marissāmī⁹, tumhe pi marissatha, attānaṃ
 pi¹⁰ 'mayam pi marissāmā¹⁰ ti kasmā na¹¹ rodathā¹² ti, sabbe
 samkhārā aniccā hutvā na honti¹³, ten' eva sabhāvena sa-
 ṅṭhātum¹⁴ samattho ekasamkhāro pi n' atthi. tumhesu andha-
 bālesu aññānatāya¹⁵ aṭṭhalokadhamme ajānitvā rodantesu ahaṃ 15
 kimatthaṃ rodissāmīti¹⁶ vatvā imā gāthā abhāsī:

1. Matamatam eva rodatha, na hi tam rodatha yo marissati,
 sabbe va¹⁶ sarīradhārino anupubbena jahanti jīvitaṃ. 65.
2. Devamanussā¹⁷ catuppadā pakkhigaṇā uragā¹⁸ ca bhogino
 asmiṃ¹⁹ sarīre anissarā ramamānā va jahanti jīvitaṃ. 66. 20
3. Evaṃ calitaṃ asanṭhitaṃ sukhadukkhāṃ manujesu apek-
 khiya²⁰
 kanditaruditaṃ²¹ uṇatthakaṃ, kiṃ vo sokaganābhukī-
 rare²². 67.

4. Dhuttā²³ soṇḍā akatā bālā sūrā vīrā²⁴ ayogino 25
 dhīraṃ²⁵ maññanti²⁶ bālo ti ye²⁷ dhammassa akovidā ti. 68.

¹ *Bd* byā- ² *Bd* nātimittāsubhajj. ³ *Bd* add tadā ⁴ *Bd* neva rodati na kandatī ⁵ *Bd* icchati. ⁶ *Bd* kiṃ ⁷ *Bd* add na ⁸ *Ck* meva ⁹ *Bd* adds tasmā na rodāmi ¹⁰ *Bd* omits attānaṃ pi ¹¹ *Bd* tasmāmā ¹² *Bd* -tha ¹³ *Bd* ni ruḥanti in the place of na honti ¹⁴ *Bd* sandharetum. ¹⁵ *Bd* aññātabhave ¹⁶ *Bd* pi ¹⁷ *Bd* devā- ¹⁸ *Ck* aha ¹⁹ *Bd* asmi *Bd* sakampi, *Ck* sampi ²⁰ *Bd* aye- ²¹ *Bd* -tam rodi- ²² *Ck* -nabhi- ²³ *Bd* add ca ²⁴ *Bd* omit vīrā ²⁵ *Ck* dhīra, *C* dhīra cor. to -tam. ²⁶ *Ck* maññenti. ²⁷ *Ck* yo corr. to ye. *Bd* yo.

- Tattha matamatamevā¹ ti mataññ matam yeva, anupubbena² ti attano maraṇavāre samṇatte paṇipītiyā jahanti jīvitāññ, na ekato va sabbe maranti, yadi evaññ marayyūññ³ lokapavatti uccijjeyya, bhogino ti mahāpetaṇa sarīrabhogena samannāgatā, ramamāññā vā⁴ ti tattha tattha nibbattā sabbe pi te
- 5 devādayo sattā attano attano nibbattatthāne abhiromamāññā va anukkaṭṭhitā⁵ va jīvitam jahaññ, evaññcalitan ti evaññ tisu bhavesu niccalabhāvassa ca saṇṇitabhāvassa ca abhāvā⁶ caññam asaṇṇhitam, kim vo sokaganā-bbhikīrāre ti kimkāraññā⁷ tumhe sokarāsī abbhikīraññi ajjhotṭharanti, dhutṭa sonḍā⁸ akatā bālā ti itthidhuttā surādhuttā akkhadhuttā va surā-
- 10 sonḍādayo sonḍā⁹ ca¹⁰ akatābuddhino¹¹ asikkhitakā¹² va bālā ti bāleṇa samannāgatā viddasuno¹³ sūrā, ayogino ti ayonisoṇaṇasikārassa yoge¹⁴ vyuttatāya ayogino, ayodhino¹⁵ ti pi pāṭho, kilesamāreṇa saddhīm yujjhittum asamatthā¹⁶ ti attho, dhīram maññhantī bāso ti ye dhammassa akovidā ti ye eva-
- 15 kkhadhamme uppanne attanā kandamaññi odamaññā atthalokadhamme tattvato na jāññitvā¹⁷ nātamarāṇodisū akandantam mādisam dhīram paññitum bāso aya-
- yo¹⁸ na totaritu maññhantī

Evaññ Bodhisatto tesam dhammaññ desetvā sabbe pi te nissoke akāsi.

- 20 Satthā inaññ dhammadeśanam āharitvā saccāññi pakāsetvā jāta-
- kaññ samodhāññesi: (Saccapariyosāṇe kuṭumbiko sotāpatti-phale paṭi-
- ṭṭhabhi) „Tadā mahājanassa dhammaññ desetvā nissokakarapaṇḍito¹⁹ aham
- evā²⁰ ti. Matarodana-jātakam²¹.

8. Kanaverajātaka.

- 25 Yantaññ vasanta-samaye ti. Idam Satthā Jetavane vi-
- haranto purānadutiyyakapalobhanam ārabha kaṭhesi. Vatthum
- Indriyajātake āvibhavissati. Satthā pana taññ bhikkhūññ „pubbe²²
- tvaññ²³ etaññ nissāya asinā sīsacchedanam²⁴ paṭilabbhīti²⁵, vatvā²⁶
- atītam āhari:

¹ Cks mā- ² Cks anuka- ³ Be add ti, Ed c- ⁴ Cks -nam ⁵ Cks omitt sonḍa

⁶ Be omitt dayo sonḍā. ⁷ Be add attasonḍa ca cattāro sonḍādayo sonḍā. ⁸ Be add ca ⁹ Be asakkhitaka, Pe -tatāya ¹⁰ Be ayodas- ¹¹ Be -kāreṇa sura-yogesu ¹² Be ayoniso ¹³ Be -ttho ¹⁴ Ck -dhammenattano, Cs -dhammena attano, Be -dhammehi tattvato jāññitvā, Be -dhammehi atthato jāññitvā. ¹⁵ Be omitt yo ¹⁶ Be nissokabbhāvaka- ¹⁷ Be add sattaññam ¹⁸ Be add pi ¹⁹ Be add bhikkhūññ. ²⁰ Be -di, Be -nadi ²¹ Be -bhatīti, Be labhasīti. ²² Be add tena yāciṇo

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsigāmake¹ ekassa gahapatikassa ghare cora-
 nakkhattena jāto vayappatto corikaṃ² katvā jīvikaṃ kappento
 loke pākaṭo ahosi sūro nāgabalo, koci naṃ gahhituṃ nāsak-
 khi. So ekadivasaṃ ekasmiṃ seṭṭhigahare sandhiṃ chinditvā 5
 bahuṃ dhanam avahari³. Nāgarā rājānaṃ upasaṃkamitvā „deva,
 eko mahācoro nagaraṃ vilumpati, taṃ gahāpethā“⁴ „ti va-
 diṃsu“. Rājā tassa gahanatthāya nagaraguttikaṃ ānāpesi.
 So rattibhāge tattha tattha vaggabandhanena⁵ mauusse tha-
 petvā naṃ⁶ sabhogam⁷ gāhāpetvā raṇṇo ārocesi. Rājā „sīsaṃ 10
 assa chindathā“⁸ „ti nagaraguttikaṃ űeva ānāpesi. Nagara-
 guttiko naṃ⁹ paccābāhaṃ¹⁰ gāḷhabandhanam¹¹ bandhāpetvā
 gīvāy¹² assa rattakanaveramālaṃ¹³ lagetvā sīse itṭhakacunnam
 okiritvā catukke catukke kasāhi tālāpento kharassarena panavena¹⁴
 āghātanam neti. „Imasmiṃ kira nagare vilopakhādako¹⁵ coro 15
 gahito“ ti sakalanagaram saṃkhubhi. Tadā ca Bārānasiyaṃ
 sahasaṃ gahantī Sāmā nāma ganikā hoti rājavallabhā paṇ-
 casatavannadāsiparivārā, sā¹⁶ pāsādatale vātapānaṃ vivaritvā
 thitā naṃ¹⁷ niyyamānaṃ passi. So pana abhirūpo pāsādiko
 ativiya sobhaggappatto devavannī¹⁸ sabbesaṃ matthakena 20
 paṇṇāyati. Sā niyyamānaṃ¹⁹ disvā va paṭibaddhacittā hutvā
 „kena nu kho upāyenaṃ imaṃ purisaṃ attano sāmikam
 kareyya“ ti cintayanti²⁰ „atth²¹ eso upāyo“ ti attano attha-
 carikāya ekissā batthe nagaraguttikassa sahasaṃ pesesi“:
 „ayaṃ coro Sāmāya bhātā, aṇṇatra Sāmāya aṇṇo etassa 25
 nissayo²² n²³ atthi, tumhe kira idaṃ sahasaṃ gahetvā etaṃ

¹ *Bd* -gāme. ² *Bd* corakammaṃ. ³ *B* ahari, *Bd* ahāri. ⁴ *Bd* -pehi. ⁵ *Bd* add taṃ sutvā. ⁶ *Bd* -bandhena. ⁷ *Bd* taṃ. ⁸ *B* sabhogacoram, *Bd* saho-
 dhamecoram. ⁹ *Bd* chindā. ¹⁰ *Bd* taṃ. ¹¹ *C* -bālham corr. to -balham. *B* -bāhum.
¹² *C* galha- corr. to gālha-. ¹³ *Bd* rattakanavira-. ¹⁴ *C* pana-, *C* pana- corr.
 to pana-. ¹⁵ *C* -kāḍako, *Bd* vilopako. ¹⁶ *Bd* omīti sā. ¹⁷ *B* thitā pā. *Bd*
 thitā ti. ¹⁸ *Bd* -vanno viya. ¹⁹ *Bd* sāmā taṃ, *C* sā niyyamaṇā corr. to -naṃ.
²⁰ *B* pathayanti, *Bd* pattharanti. ²¹ *B* dāpesi, *C* pesi. ²² *Bd* avassayo.

vissajjethā“ ‘ti. Sā’ tathā akāsi. Nagaraguttiko „ayaṃ
 coro² pākato, na sakkā etaṃ evaṃ vissajjetuṃ, aññaṃ pana
 manussaṃ labhivā imaṃ paṭicchannayānake nisīdāpetvā pe-
 setuṃ sakkā“ ti āha. Sā gantvā tassā ārocesi. Tadā paṇ’
 5 eko seṭṭhiputto Sāmāya paṭibaddhacitto devasikaṃ¹ sahaṣsaṃ
 deti, so taṃ divasaṃ pi suriyatthaṃzamanavelāya sahaṣsaṃ
 ganhitvā taṃ gharaṃ agamāsi. Sāmāpi sahaṣsabhaṇḍikaṃ
 gahetvā ūrusu⁴ thapetvā paridantī nisinnā hoti „kim etaṃ“ ti
 ca⁵ vuttā⁶ „sāmi, ayaṃ coro mama bhātā, ahaṃ nīcakammaṃ
 10 karomīti mayhaṃ santikaṃ na eti, nagaraguttikassa pahite⁷
 „sahaṣsaṃ labhamāno vissajjessāmīti“ sāsanaṃ pesesi, idāni
 imaṃ sahaṣsaṃ ādāya nagaraguttikassa santikaṃ gacchantaṃ⁸
 na labhāmīti“. So tassā paṭibaddhacittatāya „ahaṃ gami-
 sāmīti“ āha. „Tena hi tayā ābhatam“ eva gahetvā gacchā-
 15 hīti⁹. So taṃ gahetvā nagaraguttikassa gehaṃ gañchi¹⁰. So
 taṃ seṭṭhiputtaṃ paṭicchannaṭṭhāne thapetvā coraṃ paṭicchannayānake¹¹
 nisīdāpetvā Sāmāya pahinitvā¹² „ayaṃ coro raṭṭhe
 pākato, samandhakāraṃ¹³ tāva hotu, atha naṃ manussānaṃ
 paṭisallānavelāya¹⁴ ghātāpessāmīti“ apadesaṃ katvā muhuttaṃ
 20 vītināmetvā manussesu paṭisallīnesu seṭṭhiputtaṃ mahantenā-
 rakkhena¹⁵ āghātanam netvā asinā sīsaṃ chinditvā sarīraṃ
 sūlaṃ¹⁶ āropetvā nagaraṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya Sāmā aññe-
 saṃ hatthato kiñci na ganhāti¹⁷. Ten’ eva saddhim abhira-
 mamānā vicarati. So cintesi „sace ayaṃ aññasmiṃ paṭi-
 25 baddhacittā bhavissati mam pi mārāpetvā¹⁸ tena saddhim
 abhiramissati, accantamittadubbhinī¹⁹ esā, mayā idha avasitvā
 khippaṃ palāyituṃ vattatīti²⁰“. Gacchanto²¹ pana „tucca-

¹ *Bd* add gantvā. ² *Bd* add negate. ³ *Bd* repeat do-. ⁴ *Ck* ūrusu. *Cs* ūrusu corr to ūrusu. *Bd* ūrusu. ⁵ *Bd* omits ca. ⁶ *Bd* vutte. ⁷ *Bd* -taṃ. ⁸ *Bd* gantvā. ⁹ *Bd* āha-. ¹⁰ *Bd* gacchati. ¹¹ *Bd* -yane. ¹² *Ck* -ni-. *Cs* paham- corr to paham-. *Bd* pahinitvā. *Bd* pahinetvā. ¹³ *Ck* -raṃ. *Bd* mantakāraṃ. *Bd* tamandhakāraṃ. ¹⁴ *Ck* -lī-. ¹⁵ *Bd* -narak-. ¹⁶ *Bd* sūle. ¹⁷ *Bd* ganhi. ¹⁸ *Cs* *Bd* nāpetvā. *Bd* hanāpetvā. ¹⁹ *Bd* accantam. ²⁰ *Bd* vattati. ²¹ *Bd* add ca.

hattho agantvā etissā ābharanabhaṇḍam gahetvā gacchissā-
 mīti¹ cintetvā ekasmiṃ divase tam āha: „bhadde, mayam
 pana pañjare² mittakukkuṭo³ viya niccam ghare⁴ homa, eka-
 divasam uyyānakīlam karissāmā⁵ ‘ti. Sā „sādhū⁶ ‘ti sam-
 paṭiccitvā khādanīyabhojanīyādini⁷ sabbam paṭiyādetvā sabbā- 5
 bharanapatimaṇḍitā tena saddhim paṭicchannayāne nisīditvā
 uyyānam⁸ agamāsi. So⁹ tāya saddhim kilanto „idāni mayham
 palāyitum vattatīti¹⁰ tāya saddhim kilesaratiyā ramitukāmo
 viya ekam kaṇaveragacchantaram¹¹ pavisitvā tam āhnganto
 viya nippīletvā¹² visaññam katvā pātetvā sabbābharanāni omuñ- 10
 citvā tassā yeva uttarāsaṅge¹³ bandhitvā bhaṇḍikam khandhe
 ṭhapetvā uyyānavatim lamhītvā pakkāmi. Sāpi paṭiladdha-
 saññā¹⁴ utthāya paricārīkānam santikam āgantvā „ayyaputto
 kahan¹⁵ ti pucchi. „Na jānāma ayye¹⁶ ti „Mam matā ti sañ-
 ñāya bhāyitvā palāto bhaviṣsatīti¹⁷ anattamanā hutvā tato va¹⁸ 15
 geham gantvā „mama piyasāmikassa dīṭṭhakāle¹⁹ yeva alam-
 katasayane²⁰ sayissāmīti²¹ bhūmiyam nipajjitvā tato paṭṭhāya
 manāpasātakam²² na²³ nivāseti dve bhaddāni na bhuñjati gan-
 dhamālādini na paṭisevati²⁴, „yena kenaci upāyena ayya-
 puttam pariyesitvā pakkosāpessāmīti²⁵ naṭe²⁶ pakkosāpetvā sa- 20
 hassam adāsi, „kiṃ karoma ayye²⁷ ti vutte „tumhākam aga-
 manatṭhānam nāma n²⁸ atthi, tumhe gāmanīgamarājadhāniyo
 gantvā²⁹ samajjam katvā samajjamandale³⁰ pathamam eva
 imam gītam gāyeyyāthā³¹ ‘ti naṭe sikkhāpentī³² paṭhamam
 gātham vatvā „tumhehi masmim gītake³³ gīte sace ayyaputto 25
 tasmim parisantare bhavissati tumhehi saddhim kathessati,

¹ *Bd* pañcare ² *Bd* pakkhitaku- ³ *Bd* add yeva ⁴ *Bd* kīhissāmā ⁵ *Ck*
 -myabhojanīyādī, ⁶ -niyabhojanīyādī corr. to -niya-, *Bd* khādanīyabhojanīyādī,
Bd -niyabhojanīyādini. ⁷ *Cls* -nam ⁸ *Bd* add tattha ⁹ *Bd* kaṇavāra- ¹⁰ *Bd*
 nippīli- ¹¹ *Bd* -gena. ¹² *Bd* -saññā. ¹³ *Bd* yeva ¹⁴ *Bd* aditthakālate pa-
 thāya, *Bd* dīṭṭhakālate pathāyeva. ¹⁵ *Bd* alankatasayanena. ¹⁶ *Bd* amanaṇḍam
 sā- ¹⁷ *Bd* omit na. ¹⁸ *Bd* na sevati ¹⁹ *C* adds pakkosāpessāmīti ²⁰
Bd yeva caranta in the place of gantva ²¹ *Cls* -jje ²² all four MSS. -ti.
²³ *Cs* -kehi.

ath' assa mama ārogaabhāvaṃ¹ kathetvā taṃ ādāya gaccheyyātha², noce āgacchati sāsanaṃ peseyyāthā³ 'ti paribbayaṃ datvā naṭe uyyojesi. Te Bārāṇasito nikkhamitvā tattha tattha samajjāṃ karontā⁴ ekaṃ paccantagāmaikaṃ gamiṃsu⁵. So pi
5 coro palāyitvā tattha vasati. Te tattha samajjāṃ karontā paṭhamam eva gītakaṃ gāyiṃsu:

1. Yaṃ taṃ vasantasamaye kaṇaveresu⁶ bhānusu

Sāmaṃ bāhāya pīlesi sā taṃ ārogyam abruvīti⁷. 69.

10 Tattha kaṇaveresu⁸ 'ti kaṇaveresu⁹, bhānusu¹⁰ ti¹¹ rattatattānaṃ¹² pupphaṇaṃ pabbhāya sampambesu¹³, Sāmaṃ ti evaṇṇāmaikaṃ¹⁴, pīlesīti kilesaratiyā ramitukāmo ahuganto pīlesi, sā taṃ ti sa sama ti aroga¹⁵, tvaṃ pana mata ti saṇṇāya bhūto palāyi, tena¹⁶ sa attano ārogyam¹⁷ abruvīti¹⁸ kathesi¹⁹ ārocesi²⁰ attho.

15 Coro taṃ sutvā²¹ 'naṭaṃ upasaṃkamitvā „tvaṃ ‘Sāma²² jīvati’ vadati²³, ahaṃ pana na saddhaṃmīti²⁴“ tena saddhīṃ sallapanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Ambho na²⁵ kira²⁶ saddheyyaṃ²⁷ yaṃ vāto pabbataṃ vahe,
pabbataṃ ce vahe vāto²⁸ sabbam pi pathaviṃ vahe,

20 yattha Sāma kālakata²⁹ sāmaṃ³⁰ ārogyam abruvīti³¹. 70.

Tass' attho: ambho mata idam kira na saddhātabbam³² yaṃ³³ vāto tinapaṇṇam³⁴ viya pabbataṃ vaheyya, sace hi so pabbataṃ³⁵ vaheyya sabbam pi pathaviṃ vaheyya yatha c' tam asaddheyyam³⁶ tatha idam ti, yattha Sāma kālakata³⁷ samam ārogyam abruvīti³⁸ kimkaraṇa saddheyyam³⁹, mata nama na kassaci sasanam pesenti⁴⁰.

¹ Be arogya-, Bd arogya- Bd aḍ- ² Be karontā, Bd karonti ³ Bd aḍa-
⁴ Bd kana- ⁵ Bd -bra- ⁶ Be kaṇavereṣu ⁷ Bd tattha kaṇavereṣu bhānusu
ti kaṇavereṣu ⁸ Bd rattatattānaṃ ⁹ Ck pabha sa- ¹⁰ Bd -mi- ¹¹ Bd
ārogyam ¹² Bd omits te ¹³ Bd at- ¹⁴ Ck -siti ¹⁵ Bd tam sutva coro
¹⁶ Ck sāmaṃ ¹⁷ Bd katvati ¹⁸ Bd nava ¹⁹ Be omits kira ²⁰ Be na
saddhaheyyam, Ck Bd na saddhaheyya- ²¹ Bd cevasavato, Ck cevahavato, ²²
Bd kālanka- ²³ Ck samam, ²⁴ Be saddhaheyyam na saddhātabbam, Bd saddha-
heyyam na saddhātabbam ²⁵ Ck yo ²⁶ Ck tvaṃ, c' tinapaṇṇam, ²⁷ Ck
sabbato tam C' pabbato tam, sace hi so pabbataṃ vaheyya wanting in Be.
²⁸ Be asaddhaheyyam, Bd asaddhaheyyam ²⁹ Bd kālankata ti ya nama samā
kālankata ³⁰ Bd abruviti, Ck pucchati ³¹ Be saddhaheyyam, Bd saddha-
heyyam, ³² Bd peseti.

Tassa vacanaṃ sutvā naṭo tatiyaṃ gātham āha :

3. Na c' eva sā¹ kālakatā², na ca sā aññaṃ icchati,
ekabhattakinī³ Sāmā tam evaṃ⁴ abhikamkhatīti. 71.

Tattha tamevaṃ⁴ abhikamkhatīti aññaṃ purisaṃ na icchati. tam
ñeva kamkhati icchati parthehi

5

Tam sutvā coro „sā jīvatu⁵ mā vā na tāya mayhaṃ
attho⁶ ti vatvā catuttham gātham āha :

4. Asanthutaṃ⁷ mam cira-santhutena⁸
nimini⁹ Sāmā adhuvam dhuvena.
mayāpi Sāmā nimineyya aññaṃ,
ito ahaṃ dūratarāṃ gamissan ti. 72.

10

Tattha asanthutaṃ⁹ ti akatasamsaggam, cira-santhutena⁸ ti cira-
katasamsaggena¹⁰, nimini¹¹ jīvattesi, adhuvam dhuvena ti mam adhuvam
tena dhuvasāṃhikena parivattetuṃ¹² nagataguttikassa sahasam¹³ datvā mam
ganhīti attho. mayāpi Sāmā nimineyya¹⁴ aññaṃ ti sa¹⁵ Sāmā mayāpi
aññaṃ sāmikam parivattetvā gāheyya, ito ahaṃ dūratarāṃ gamissan ti
yattha na sakkā tassā¹⁶ sāsanaṃ vā pavattim vā sotum tādissaṃ dūratarāṃ
thānaṃ gamissan, tasmaṃ mama ito aññaṃ gatabhavaṃ tassā āroethā ti
vatva tesam passantānaṃ neva gāhataṃ parivasetva¹⁷ vegena palāyi

15

Naṭā gantvā tena katakiriyaṃ tassā kathayimsu. Sā vip- 20
paṭisārī hutvā attano pakatiyā eva¹⁸ vītināmesi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
tiṭṭhahi) „Tadā²⁰ seṭṭhiputto ayam bhikkhu ahoṣi. Sāmā purāṇaduti-
yikā²¹, coro pana ahaṃ evā²² ti. Kaṇaverajātakaṃ²³.

25

¹ *But* sama ² *But* kālamka- ³ *Ck* -rtukinī, *B* -bhattakinī, *Bd* -bhattakinī.

⁴ *But* eva ⁵ *But* add va ⁶ *But* asanthatam. ⁷ *Bd* -santha-. ⁸ *Ck* nimintī,
C nimitti. ⁹ *Ck* nasanthutan ¹⁰ *But* cira-. ¹¹ *Ck* nimintī, *C* nimittī,
B nipinti, *Bd* nimitti ¹² *But* -tutim. ¹³ *Ck* omitt sahasam. ¹⁴ *Ck* mi-
neyya, *C* tivineyya ¹⁵ *But* omitt sa ¹⁶ *B* khayā, *Bd* maya ¹⁷ *But* nivā-
¹⁸ *Ck* eva. ¹⁹ *Bd* dhammade- ²⁰ *But* add so ²¹ *But* pora- ²² *B* kanda-
dhuvera, *Bd* kaṇavera-, both add aṭṭhamam

9. Tittirajātaka.

- Susukham vata jīvāmīti¹. Idam Satthā Kosambiyam
nissāya Badarikārāme vibaranto Rāhulatttheram ārabbhā kathesi.
Vatthum heṭṭhā Tipallatthajātake vitthānitam eva. Dhammasabbhāyam
5 pana bhikkhūhi² „āvuso Rāhulo sikkhakāmo kukkuccako ovādakkhamo“
ti tassāyasmato guṇakathāya samuṭṭhitāya Satthā āgantvā „kāya nu
'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-innā“ ti pucchitvā „māya
nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān“ eva pubbe pi Rāhulo sikkhā-
kāmo kukkuccako ovādakkhamo yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:
- 10 Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto brāhmanakule nibbattitvā vayappatto Takka-
silāya sabbasippāni ugghanhivā nikkhamma Himavantapadese
isipabbajjam pabbajitvā abhiññā³ ca⁴ samāpattiyo ca nibbatte-
tvā jhānakilaṃ kilanto ramaṇīye vanasande vasitvā lonam-
15 bilasevanatthāya aññataram paccantagāmakaṃ agamāsi. Tatra
naṃ manussā diṣvā pasannacittā aññatarasmim araṇṇe paṇṇa-
sālaṃ karetvā paccayehi upatthahantā vāsesum⁵. Tadā tasmim
gāmake eko sākuniko ekaṃ dīpaṇṭṭiraṃ⁶ gahetvā sutthu sik-
khāpetvā pañjare pakkhipitvā paṭijaggati. So tam araṇṇam
20 netvā tassa saddenāgatāgate tittire ganhati⁷. Tittiro⁸ „mai“
nissāya bahū mama nātakā nassanti, mayh⁹ etaṃ pāpaṃ“ ti
nissaddo ahosi. So tassa nissaddabhāvaṃ natvā velupesikāya
naṃ sīse paharati. Tittiro dukkhāturatāya¹⁰ saddam karoti.
Evaṃ so sākuniko tan¹¹ nissāya tittire¹² gahetvā jīvikaṃ kap-
25 pesi. Atha so tittiro cintesi: „ime marantū¹³ ti mayhaṃ cetanā
n' atthi, paṭiccekammam pana mai phusati, mayi saddam
akaronte ete nādhiga-chanti karonte yevāgacchanti¹⁴, āgatā-
gate ayaṃ gahetvā jīvita-kkhaṃ pāpesi, atthi nu kho ettha
mayham pāpaṃ n' atthi“ so tato patthāya „ko nu kho imam

9 Cf. supra Vol. I p. 110. ¹ C mā ti. ² Bc dh. katham samutthapesum. Bd
bhikkhūhi dh. katham samutthapesi. ³ Bd pañca abhiññāyo. ⁴ Bd adds atha,
Bc attā. ⁵ Bc vāsesum. ⁶ Bc dipakati. ⁷ Bc gahetva vikkhitva jīvita-kkha-
yam kappesi. ⁸ Bc gahetva vikkhitva jīvitaṃ kappesi. ⁹ Bc add cintesi. ¹⁰ Bc
add ekaṃ. ¹¹ Bc dakkhabhūti. ¹² Bc tam. ¹³ C -to, C -to corā to -to,
¹⁴ Bc yeva -to.

kammaṃ¹ chindeyyā² 'ti tathārūpaṃ paṇḍitaṃ upadhārento carati. Ath' ekadivasam so sākuṇiko bahuke² tittire gahetvā pacchiṃ pūretvā „pāṇiyaṃ pivissāmiti“ Bodhisattassa assamaṃ gantvā taṃ pañjaraṃ Bodhisattassa santike ṭhapetvā pāṇiyaṃ pivitvā vālukātale³ nipanno niddaṃ okkami. Tittiro tassa 5 niddam okkantabhāvaṃ⁴ ōatvā „mama kaṃkhaṃ imaṃ tāpa-saṃ pucchissāmi, jānanto me kathessatīti“ pañjare nipanno yeva taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Susukhaṃ vata jīvāmi, labhāmi c' eva bhuñjitum
paripant he⁵ ca⁶ tiṭṭhāmi, kā su⁷ bhante gatī mamaṃ⁸ ti. 73 10

Tattha susukhaṃ vatā⁹ 'ti ahaṃ bhante imaṃ sākuṇikaṃ nissāya sutthu sukhaṃ jīvāmi, labhāmi cevā¹⁰ 'ti yathāruccitaṃ¹¹ khādaniyabhojanīyaṃ¹¹ bhuñ-jitum pi labhāmi. paripant he¹² cā¹³ 'ti api ca kho yattha mama nātakā mama saddena āgatāgatā vinassanti tasmim¹³ paripant he tiṭṭhāmi. kā su¹⁴ bhante¹⁵ ti kā¹⁶ nu kho bhante mama gati kā mpphatti bhavissatīti puehi 15

Tassa pañhaṃ vissajjanto¹⁷ Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Mano ce te¹⁸ na-ppaṇamati pakkhi pāpassa kammuno
avyāvatassa¹⁹ bhadrasa na pāpam upalippatīti²⁰. 74.

Tattha pāpassa kammuno ti yadi tava mano pāpakamma-sa atthāya²¹ na paṇamati pāpakaraṇe tanninno²² tappono tappabbhāro na hoti. avyāva- 20 tassā²³ 'ti evam sante²⁴ pāpakammakaraṇatthāya avyāvatassa²³ ussukkaṃ anā-pannassa tava bhadrasa²⁵ eva²⁵ tato²⁶ pāpam na upalippati²⁷ na alliyatīti.

Taṃ sutvā tittiro tatiyaṃ gātham āha:

3. Nātako no nisinno ti bahu²⁸ āgacchate²⁹ jano,
paṭiccekammaṃ plusati, tasmim me saṃkate mano ti. 75. 25

Tassa' attho: bhante sae' āhaṃ saddaṃ na³⁰ kareyyam ayaṃ tittirajano na āgaccheyya³¹, mayi pana saddaṃ karonte nātako no nisinno ti ayaṃ bahujaṇo

¹ B' imaṃ kaṃkha, B'd idaṃ kaṃkham ² B'd bahu ³ Ck vāli- ⁴ B'd nid-dam okkamanabhi- ⁵ B' -paṇde, B'd -panthe ⁶ C's ca corr to va, B' va ⁷ B'd nu. ⁸ B' ma, B'd mamā. ⁹ B'd vata jīvāmi ¹⁰ Cks -cinam. ¹¹ B'd -ni-yambhoja-. ¹² B'd -panthe. ¹³ B'd omi tasmim ¹⁴ Cks sum, B'd nu ¹⁵ B'd gati ¹⁶ Ck ko, B'd kim ¹⁷ B' -jjento ¹⁸ Ck manomane, C's mano cane? ¹⁹ B' ajhāvatassa, B'd abyāvatassa ²⁰ C's B'd -limpa- ²¹ B'd -ssatthāya ²² Cks ninno ²³ B'd abyāvata- ²⁴ Cks santo ²⁵ B'd bhadrasa suddhasseva. ²⁶ C's tato ²⁷ B'd -limpa- ²⁸ Ck -ū ²⁹ B'd -ti. ³⁰ Cks omit na. ³¹ Cks -yyam.

āgacchati, taṃ āgatāgataṃ luddo gahetvā jīvitakkhayaṃ pāpento maṃ¹ paticca maṃ nissāya etaṃ² pānātipātakammaṃ³ phusati patilabhati vindati. tasmim maṃ paticca kate pāpe mama nu kho etaṃ pāpaṃ ti evaṃ me maṃ samkati paṇinikoti kukkucvaṃ āpajjatīti

5 Taṃ sutvā Bodhisatto catutthaṃ gātham aha:

4. Paticcakammaṃ na⁴ phusati maṃ ce na-ppadussati,
appossukkassa bhadrassa na pāpam upalippatīti. 76.

Tass' attho: yadi tava pāpakiriyāya maṃ na-ppadussati⁵ tanninno tappoṇo tappabbhāro⁶ na hoti, evaṃ sante luddena āyasmanāṃ paticca katam pi⁷ pāpakammaṃ taṃ na phusati na alliyati. pāpakiriyāya hi appossukkassa nīrālayassa bhadrassa parisuddhassa⁸ sato tava pānātipātacetanāya⁹ abhīvā taṃ pāpaṃ na upalippatīti¹⁰ tava cittaṃ na alliyatīti¹¹

Evaṃ Mahāsatto tittiraṃ saññāpesi. So pi taṃ nissāya nikkukkucco ahoṣi. Luddo pabuddho Bodhisattaṃ vanditvā
15 pañjaraṃ ādāya pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā tittiro Rāhulo ahoṣi, tāpaso pana ahaṃ evā¹² ti. Tittirajātakam¹³.

10. Succajajātika.

Succajaṃ vata naaccajīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
20 haranto ekaṃ kuṭumbikam ārabha katheṣi. So kira „gāmake uddhāraṃ sādheṣsāmiti“¹⁴ bhariyāya saddhim tattha gantvā sādhetvā¹⁵ sakaṭaṃ¹⁶ āharitvā „pacchā nēssāmiti“ ekasmiṃ kule ṭhapetvā puna Sāvattthim gacchanto antarāmagge ekaṃ pabbataṃ adda. Atha nam bhariyā āha: „sace sāmi ayam pabbato suvaṇṇamaṃ bhaveyya
25 dadeyyā¹⁷ si pana me kiñceti“. „Kāsi traṃ. na kiñci daṣṣāmiti“. Sā tāva¹⁸ „thaddhahadaṃ vatāyaṃ, pabbate¹⁹ suvaṇṇamaye²⁰ jāte²¹ pi mayhaṃ kiñci na daṣṣatīti“ anuttamanā ahoṣi. Te Jetavana-samīpaṃ āgantvā „paññāyaṃ pīvi-sāma²² ti vihāraṃ pavisitvā paññāyaṃ pīvīsu.

¹ *Bd* omitt maṃ ² *Bd* evaṃ ³ *Ck* -taṃka-, *Bd* pānātipātapaṭṭak- ⁴ *Bd* na paticca- ⁵ *Bd* yadi tava maṃ pākiriyaṃ maṃ padussati. *Bd* yadi tava maṃ pāpakiriyāya maṃ nappadussati corr to y t m p n ⁶ *Bd* omitt tappabbhāro ⁷ *Bd* kataṃ. ⁸ *Bd* -ssaya ⁹ *Bd* pāpacetanāya ¹⁰ *Bd* -lappa-. ¹¹ *Bd* alliyati. *Bd* omitt tava cittaṃ na a ¹² *Bd* adda navaṇaṃ ¹³ *Ck* -sāde-, *Bd* sodhe- ¹⁴ *Bd* sodhe- ¹⁵ *Ck* -tam, *Bd* sodha, *Bd* sodhakam. ¹⁶ *Bd* yavā. ¹⁷ *Ck* *Bd* -to, *C* -to corr to -te. *Bd* add kira ¹⁸ *Bd* -yo ¹⁹ *Bd* -to

Satthāpi paccūsakāle yeva tesam sotāpattiṭṭhalassa upanissayaṃ disvā āgamaṇaṃ olokayamāno¹ gandhakuṭiparivene nisīdi chabbaṇṇabuddharasmiyo vissajjento. Te pi pāṇiyaṃ pivitvā āgantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdimsu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kahaṃ gat’ atthā”² ti pucchi³. „Amhākaṃ⁴ uddhāraṃ sādhanatthāya⁵ bhante”⁶ 5 ti. „Kiṃ upāsike tava sāmiko tuyhaṃ hitapāṭikamkhi⁷ upakāraṇaṃ te karotīti”. „Bhante, ahaṃ imasmiṃ sasnehā⁸, ayaṃ pana mayhaṃ⁹ nisneho¹⁰. ajja mayā pabbataṃ disvā ‘sa’ āyaṃ¹¹ suvaṇṇamayo assa kiñci me dadeyyāsīti¹²”¹³ vutto¹⁴ „kāsi tvaṃ, na kiñci dassāmiti” āha, evaṃ thaddhabhayaṃ ayaṃ” ti. „Upāsike, evaṃ nāṃ”¹⁵ esa vadeti¹⁶. 10 yadā pana tava guṇe¹⁷ sarati¹⁸ tadā sabbissariyaṃ tava¹⁹ detīti²⁰ vatvā „kathetha bhante” ti tehi yācito atītaṃ āhaṃ:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto tassa sabbakiccekārako amacco ahosi. Ath’ ekadivasaṃ rājā puttaṃ uparājānaṃ upatthānaṃ āgacchantaṃ 15 disvā „ayaṃ mama antare²¹ dusseyyā”²² ti²³ taṃ pakkosivā²⁴ „tāta, yāvahaṃ jīvāmi tāva nagare vasitum na lacchasi, aññattha vasitvā mama accayena rajjaṃ karehīti” āha. So „sādhū”²⁵ ti pitaraṃ vanditvā jettṭhabhāriyāya²⁶ saddhiṃ Bārānaso nikkhamitvā paccantaṃ gantvā araṇṇe²⁷ paṇṇasālaṃ mā- 20 petvā vanamūlaphalena²⁸ yāpento vihāsi²⁹. Aparabhāze rājā kalam akāsi. Uparājā nakkhattaṃ olokeno tassa kālakatabhāvaṃ³⁰ ñatvā Bārānasiṃ āgacchanto antarāmagā³¹ ekaṃ pabbataṃ aḍḍasa. Atha naṃ bhāriyā āha: „sace deva ayaṃ pabbato suvaṇṇamayo assa³² deyyāsī me kiñci”³³. „Kāsi 25 tvaṃ, na kiñci dassāmiti”. Sā „ahaṃ imaṃ snehena cajitum asakkontī”³⁴ araṇṇaṃ pavasiṃ³⁵, ayaṃ ca evaṃ vadati, ativiya

¹ B^d -ki- ² B^d pucchi³ ³ B^d tumhakaṃ gamakam, B^d amukam gamakam.

⁴ B^d soḍha- ⁵ B^d hitaṃ paṭikamkhi⁶ ti ⁶ B^d sneha ⁷ B^d mayi ⁸ B^d

nisneho, and and aho- ⁹ B^d add pabbato ¹⁰ C^k deyyāsīti, C^s deyyāsīti

corr to dade-, B^d dasseyyāsīti ¹¹ B^d vutto ¹² B^d vadasi ¹³ B^d -naṃ.

¹⁴ B^d sarī ¹⁵ B^d gūti tava ¹⁶ B^d mama antebuddhara, B^d mama antepūre.

¹⁷ C^k -yyāsīti, B^d dubbheyyāsīti ¹⁸ B^d -sāpetva ¹⁹ B^d jettṭhāya bha-, B^d

jettṭha-. ²⁰ B^d add pavasi²¹ ti. ²¹ B^d -phalaphalehi ²² B^d vassī ²³ B^d kā-

lanka ²⁴ C^k ada ²⁵ B^d add āha ²⁶ C^k snehenamapijitum-, C^s snehena cchij-

jitu- corr to -cajitum-? ²⁷ B^d imassa sneham chinditum na sakkomī ti. B^d imassa

sneham chinditum na sakkomī ti. ²⁸ C^k B^d -si. C^s -si corr to -sim

thaddhahadayo, rājā hutvāpi esa mayham kiṃ kalyāṇam karis-
satīti¹ anattamanā ahosi. So āgantvā rajje patitthito taṃ
aygamaheṣitthāne tḥapesi, idaṃ yasamattakam eva adāsi, ut-
tarim¹ pana sakkārasammāno² n' atthi, tassā atthibhāvam pi³
5 na jānāti. Bodhisatto „ayaṃ devī imassa raṇṇo upakārikā
dukkham aganetvā araṇṇe vāsam vasi, ayaṃ pan' etaṃ aga-
netvā aṇṇāhi⁴ saddhim abhiramanto caratī⁵, yathā⁶ esā sabbis-
sariyaṃ labhati tathā⁷ karissāmīti⁸ cintevā ekadivasam taṃ
upasaṃkamitvā vanditvā evam aha: „devī⁹, mayam tumhākam
10 santikā piṇḍabhattam⁹ pi na labhāma, kasmā amheṣu pamaj-
jitvā¹⁰ ativiya thaddhahaday' atthā¹¹“ 'ti āha. „Tāta, sac'
āham attanā labheyyam tuyham pi dadeyyam, alabhamānā
pana kiṃ dassāmi, rājāpi mayham idāni kiṃ nāma dassati¹²,
so antarāmagge 'imasmim pabbate sovaṇṇamaye¹³ jāte mayham
15 kiñci dassasīti¹⁴ vutto¹⁵ 'kāsi tvam, na kiñci dassāmīti' āha¹⁶.
„Kiṃ pana raṇṇo santike imam katham kathetum sakkhissathā¹⁷
'ti. „Kiṃ na sakkhissāmi¹⁸ tātā¹⁹“ 'ti. „Tena hi aham raṇṇo
santike tḥito pucchissāmi, tumhe katheyyāthā²⁰“ 'ti²¹. „Sādhu
tātā²²“ 'ti. Bodhisatto deviyā raṇṇo upatthānam katvā²³ tḥita-
20 kāle āha: „nanu ayye mayam tumhākam santikā kiñci na
labhāmā²⁴“ 'ti. „Tāta, aham labhamānā²⁵ tuyham kiñci da-
sāmīti²⁶, rājāpi idāni mayham kiṃ nāma dassati, so araṇṇato
āgamanakāle ekam pabbatam disvā 'sac' āyam suvaṇṇapab-
bato²⁷ assa kiñci me dadeyyāsīti' vutto²⁸ 'kāsi tvam, na kiñci
25 dassāmīti' supariccajam pi na cajjīti²⁹“.

¹ C^k -rim, B^d -ri. - B^d samānasakkaro ² B^d -vām ³ C^k amūāsī, C^k amūāsī corr. to -hi ⁴ B^d vicarati ⁵ B^d add ca. ⁶ B^d tatha evam, B^d tath-
eva. ⁷ C^k B^d -vī ⁸ B^d piṇḍapatamattam, ⁹ B^d -jittha ¹⁰ B^d -yā attha, B^d -ya.
¹¹ B^d kiṃ nāma dātum sakkhissati tātā ti ¹² B^d su- ¹³ C^k B^d -titi B^d -siti.
¹⁴ B^d vutte. ¹⁵ C^k -ssati, C^k -ssati corr to -ssati. ¹⁶ B^d omits kiṃ na sakkhi-
ssāmi tātā. ¹⁷ C^k -yyatha. ¹⁸ B^d add sī ¹⁹ B^d agantvā ²⁰ B^d aha- ²¹ B^d
tuyham dadeyyam ahameva kiñci na labhami tuyham ki dassāmi ti ²² B^d
sace ayaṃ pabbato suvaṇṇamayo, B^d sacāham appato su-. ²³ B^d -tte ²⁴
C^k nacchīti, C^k nacchim corr. to nacajim, B^d na cajjati B^d na sajjiti

Etam atthain dīpentī paṭhamam gātham āha:

1. Succajam vata na-ccaji¹ vācāya adadam² girim,
kiñ hi tass' acajantassa³ vācāya adada⁴ pabbatan ti. 77.

Tattha succajam vatā 'ti sukhena cajitum sakkuneyyam⁵ pi na caji⁶,
adadan ti vacanamattenāpi pabbatam adadamāno, kiñ hi⁷ tassa cajan- 5
tassā⁸ 'ti⁹ tassa nām' etassa mayā yācītassa na cajantassa¹⁰ kiñ hi cajeyya¹¹,
vācāya adada⁴ pabbatan ti sac' āyam mayā¹² yācito mama vacanena su-
vannamayam pi aho vata tam¹³ pabbatam vācāya adada⁴ vacanamattena¹⁴
adadam horīti¹⁵ attho.

Tam sutvā rājā dutiyam gātham āha:

10

2. Yam hi kayirā tam hi vade¹⁶ yan na¹⁷ kayirā na tam vade,
akaronam bhāsamānam parijānanti paṇḍitā ti¹⁸. 78.

Tass' attho: yad eva hi¹⁹ paṇḍito puriso kāyena kareyya²⁰ tam vācāya
vadeyya. yam²¹ na kayirā na tam vade²². dātukāmo va dammīti²³ vadeyya²⁴
na adātukāmo²⁵ ti adhippāyo, kimkāraṇa: yo hi dassāmīti vatvā²⁶ pacchā na 15
dadāti tam akaronam kevalam musa bhāsamānam parijānanti paṇḍitā²⁷, ayam
dassāmīti vatvā²⁸ vacanamattam eva²⁹ bhāsati na pana deri, yadi kho pana
adinnam pi³⁰ vacanamatten' eva dinnam hoti tam purefaram eva laddham³¹
nāma bhavissatīti evam tassa musāvādhāvam jānanti³² paṇḍitā. balā pana
vacanamatten' eva tussantīti 20

30

Tam sutvā devī rañño añjalim paggahetvā tatiyam gā-
tham āha:

3. Rājaputta namo ty-atthu, sacce³ dhamme t̥hito c' asi³⁴,
yassa te vyasanam³⁵ patto saccasmim ramate mano ti. 79.

¹ Ck -jī, B¹ nacajjam, B² nacajji. ² B¹ addadam? Cks adadam. ³ B¹ kīhitassa
cajanassa, B² kiñci tassa cajantassa, Cks kimhi tassa vajantassa. ⁴ B² -dam.
⁵ B² -yyā. ⁶ Ck nacchi, C^s nacchī corr to na caji, B² na caji. ⁷ Cks kimhi,
B² kiñci. B¹ ki hi. ⁸ Cks vajantassā. ⁹ B² adda tīhi, B² kim hi. ¹⁰ Ck nac-
chantassa, C^s nacchantassa corr to na cajantassa, B¹ tam cantessa, B² tam
cajantassa. ¹¹ B¹ kīhitam careyya, B² kiñci tām cajeyya, Cks kimhi vajeyya.
¹² B² mama. ¹³ so Cks; B¹ ahosi na tam, B² ahontam. ¹⁴ B² -mattameva.
¹⁵ so B²; B¹ adadattā ti, Cks adassathā ti. ¹⁶ B¹ vadeyya, B² vadeyyam. ¹⁷ B²
na, Ck nna in the place of yam na, C^s yantam. ¹⁸ Cks omīti. ¹⁹ B¹ adda so,
B² yo. ²⁰ B¹ kayirā tareyya, B² kareyyam. ²¹ Cks yan. ²² B² vadeyya. ²³
B¹ dimhiti, B² damhiti. ²⁴ Ck vadeyye. ²⁵ B¹ dā-. ²⁶ B² vatvāpi. ²⁷ B²
add ti. ²⁸ B² omīti vatvā. ²⁹ B² -mattena. ³⁰ Cks adadinnampi, B² adin-
nam pi. ³¹ Cks -an, B² laddhā. ³² B² parijā-. ³³ C^s sacce corr to sacce, B¹
sace. ³⁴ B² vasi. ³⁵ B² byasanam

Tattha sacce¹ dhamme ti vaṇṇasacce² sabbhāvadhamme ca. vyāsanam.³
 patto ti yassa te va⁴ ratthā⁵ pabbājanasamkhātā⁶ vyāsanam³ patto pi
 mano saccaśminī yeva ramatīti

Evam rañño guṇakatham kathayamānāya deviyā sutvā

5 Bodhisatto tassā guṇam pakāsetto catuttham gātham āha:

1. Yā daliddī daliddassa addhā addhassa⁷ kittimā

sā hi 'ssa paramā bhariyā, tā hi raññassa itthiyo ti. 80.

Tattha kittimā ti kittisampannā ti attho, sā hissa paramā ti yā s⁸
 daliddassa sāmikassa daliddakāle sayam pi daliddī hutvā tam na paricajati.
 10 addhassa⁹ 'ti abhikāle addhā¹⁰ hutvā sāmikam eva anuvattati samāna-
 sukhadukkhā honti. sa hi 'ssa paramā uttamā¹¹ bhariyā nāma. tā¹² hi raññassa
 pana issariye thitassa itthiyo¹³ honti yeva, anacchariyam etan ti¹⁴

Evam ca pana vatvā Bodhisatto „ayam mahārāja tum-
 hākam dukkhitakāle araṇṇe samānadukkhī¹⁵ hutvā vasi, imissā
 15 samānam kātum vaṭṭatīti“ deviyā guṇam kathesi. Rājā tassa
 vacanena deviyā guṇam saritvā „paṇḍita tava kathayāham¹⁶
 deviyā guṇam anussarin“ ti vatvā tassā sabbissariyam adāsi.
 „Tayāham¹⁷ deviyā guṇam sarāpito“ ti Bodhisattassāpi ma-
 hantam issariyam adāsi.

20 Satthā imam desanam¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
 modhanesi: (Saccapariyosāne jayamṭatikā sotāpattiphale patitṭhabhīnu)
 „Tadā Bārāṇasirājā ayam kutumbiko ahosi. devī ayam upāsikā,
 paṇḍitāmacco¹⁹ pana aham evā²⁰ ti. Succajajātakam²⁰. Puci-
 mandavaggo dutiyo.

¹ C^s sacce corr to sacce, B^s sacce. ² C^s -sacce corr to sacca. ³ B^d vyasanam.

⁴ B^d tava. B^d tava. ⁵ C^s rattho. ⁶ B^d pabbajaniyasamkhātā. ⁷ B^d addhā
 addhassa. ⁸ C^k omits yā. B^d omits sā. ⁹ C^k addhassa. C^s addhassa corr to
 addhātissā, B^d addhassa. ¹⁰ P^d addha+addhā. ¹¹ C^k -ma. ¹² P^d sa. ¹³ B^d
 adds nāma, Bⁱ na. ¹⁴ C^k -nyamekanti, P^d anacchari evā ti. P^d anacchariyevati
¹⁵ P^d araṇṇe yeva vasamāna dukkhā. ¹⁶ P^d -ya aham. ¹⁷ P^d tathāham. ¹⁸
 B^d dhammade-. ¹⁹ P^d -taama-. ²⁰ B^d succajā-, and add dasaman.

3. KUTIDŪSAKAVAGGA.

1. Kuṭidūsakajātaka.

Manussasseva te sisan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Mahākassapatttherassa paṇṇasālājhāpakam¹ daharam ārabha kathesi. Vatthum pana Rājagahe samuṭṭhitam. 5 Tada kira thero Rājagaham nissāya Araññakuṭikāya² viharati. Tassa dve daharā upaṭṭhānam karonti. Tesu eko therassa upakārako. eko dubbatto³. itarena kataṃ kataṃ attanā⁴ katasadisam eva karoti, tena mukhodakādīsu upaṭṭhāpitesu therassa santikaṃ gantvā vanditvā „bhante udakaṃ ṭhapitam, mukham dhovathā“ ti ādini vadati, tena 10 kālāss⁵ eva rutthāya therassa pariveṇe⁶ sammatthe⁷ therassa nikkhamanavelāya⁸ ito c⁹ ito ca paharanto¹⁰ sakalam¹¹ pariveṇam attanā¹² sammattham¹³ viya karoti. Vattasampanno cintesi: „ayam dubbatto mayā, kataṃ kataṃ attanā¹⁴ katasadisam karoti, etassa saṭhakamam¹⁵ pākaṭam karissāmi“ tasmim antogāmato bhutvā āgantvā 15 niddāyante va¹⁶ nahānodakam¹⁷ tāpetvā piṭṭhikoṭṭhake ṭhapetvā aññam nālikamattam¹⁸ udakaṃ uddhane ṭhapesi. Itaro pabhujjhivā¹⁹ gantvā usumam utthahantam disvā „udakaṃ tāpetvā koṭṭhake ṭhapitam bhavissati“ therassa santikaṃ gantvā „bhante nahānokotṭhake²⁰ udakaṃ, nahāyathā²¹“ ti āha. Thero „nahāyissāmi“ tena sad- 20 dhim yeva āgantvā koṭṭhake udakaṃ adisvā „kham udakaṃ“ ti pucchi. So vegena aggisalam gantvā²² tucchabhājane ulumkam²³ otāresi, ulumko²⁴ tucchabhājanassa tale paṭihato taṭṭā²⁵ ti saddam akāsi. Tato paṭṭhāya tassa Ulumkasaddako²⁶ tv-eva nāmam jātam. Tasmim khaṇe itaro piṭṭhikoṭṭhakato udakaṃ āharitvā „nahātha²⁷ 25 bhante“ ti āha. Thero nahātvā²⁸ āgacchanto²⁹ Ulumkasaddakassa³⁰

¹ Bī -lajhā-, Bā -lajjhā-. ² Bā araṇṇamkuṭiyam, Bā araṇṇakuṭiyam ³ Bā dubbacco. ⁴ Bā -no. ⁵ Ck -na. C^s -na corr to -ne. Bā -ne ⁶ Bī sammajjane. Bā sammajje ⁷ Bā -yam. ⁸ Bī viha-. ⁹ Bā -la ¹⁰ Ck^s -ttha, Bā samattham ¹¹ Bā -no ¹² Bī duppacakamma. Bā sabbam dubbaccakammam ¹³ C^s ca corr. to va, Bā yeva. ¹⁴ Bā nahānodakam. ¹⁵ Bī nālimattam, Bā nālimattam ¹⁶ Bā add va. ¹⁷ Bā nhā-. ¹⁸ Bā āg- ¹⁹ Ck ulūmkam, C^s ulukam, Bī ulhaṇgam. Bā uluṇgam ²⁰ Ck ulūmko, Bī ulhānke, Bā ulungo ²¹ Bī sātattā, Bā sahatthā ²² Ck ulūmkam-, Bī ulhākasaddakā. Bā ulungasaddako ²³ Bā nhāyatha ²⁴ Bā nhātvā. ²⁵ Bā āvajjanto. ²⁶ Bī ulhānka-, Bā uluṇga-

- dubbattabhāva¹ ūtvā taṃ sāyaṃ therupaṭṭhānaṃ āgataṃ ovadi:
 „āvuso samaṇena nāma attanā katam eva 'katam me' ti vattum
 vattati, aññathā sampajānamusāvādo hoti, ito paṭṭhāya evarūpaṃ mā
 kāsīti²”. So therassa kujjhivā punadivase therena saddhiṃ piṇḍāya³
 5 na pāvīsi. Thero itarena⁴ saddhiṃ pāvīsi. Uḷṃkasaddako⁵ pi the-
 rassa upaṭṭhākakulaṃ gantvā „bhante thero kahan” ti vutte „aphā-
 sukena⁶ vihāre yeva nisīno” ti vatvā „kiṃ bhante laddhum vatta-
 titi” vutte „idaṃ c’ idaṃ ca dethā” ti gaṇetvā attano rucitaṭṭhānaṃ⁷
 gantvā⁸ bhuñjitvā vihāraṃ aṇamāsi. Punadivase thero taṃ kulam
 10 gantvā nisīdi. Manussa⁹ „na sukham⁹, hiyyo kira tvaṃ¹⁰ vihāre yeva
 nisīno. asukadabharassa hatthe āhāraṃ pesayimha, paribhutto ayyena”
 ti¹¹. Thero tuṇhībūto¹² va bhattakiccaṃ katvā vihāraṃ gantvā
 sāyaṃ therupaṭṭhānakāle āgataṃ¹³ āmantetvā „āvuso asukagāme¹⁴
 asukakule 'therassa idaṃ c’ idaṃ ca laddhum vattatīti’ viññāpetvā
 15 kira te¹⁵ bhuttaṃ” ti vatvā „viññātti nāma na vattati. māssu¹⁶ puna
 evarūpaṃ anācāraṃ carā” ti¹⁷ āha. So ettakena¹⁸ there āghātaṃ
 bandhitvā „ayaṃ¹⁹ hiyyo pi udakamattaṃ nissāya mayā saddhiṃ
 kalahaṃ kari¹⁹, idāni pan’ assa upaṭṭhākānaṃ gehe mayā bhatta-
 muṭṭhi bhuttā ti asahanto puna kalahaṃ karoti. jānisāmi ssa²¹ kat-
 20 tabbayuttakan” ti punadivase there piṇḍāya pavitṭhe muggaraṃ ga-
 hetvā paribhogabhājanani bhinditvā paṇṇasālaṃ jhāpetvā palāyi. So
 jīvamāno va manussapeto hutvā sussitvā kālaṃ katvā Avicimāhāni-
 raye nibbatti. So tena kataanācāro mahājanamajhe²² pākato jāto.
 Ath’ ekadivasaṃ ekacce²³ bhikkhū Rājagahā Sāvattihī²⁴ gantvā
 25 sabhāgaṭṭhāne pattacivaraṃ paṭisaṃmetvā satthu santikaṃ gantvā van-
 ditvā nisīdimasu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kuto
 āgat’ atthā” ti pucchi²⁵. „Rājagahā bhante” ti. „Ko tattha ovāda-
 dāyako ācariyo” ti. „Mahākassapathero²⁶ bhante” ti¹¹. „Sukham
 bhikkhave Kassapassā” ti. „Ama bhante therassa sukham. saddhi-
 30 vihāriko pan’ assa ovāde dinne kujjhivā therassa paṇṇasālaṃ jhā-

¹ *Bd* duppaacca-. ² *B* mā akassīti, *Bd* mā evarūpaṃ akāsīti ³ *Pd* adds ga-
 mam. ⁴ *Bd* -neva ⁵ *B* ulanga-. ⁶ *Bd* aphāsuko. ⁷ *B* ruta-
 thānaṃ. *Bd* rucitaṃ thānaṃ, *Ck* s -ne ⁸ *Ck* s datvā ⁹ *Bd* -ssa kiṃ bhante
 ayyassa aphāsukam. ¹⁰ *I d* thero. ¹¹ *Bd* add vutte ¹² *Bd* -hi- ¹³ *Bd* add
 tam. ¹⁴ *Bd* add nāma ¹⁵ *Bd* add bhattam. ¹⁶ *Bd* mā ¹⁷ *B* caratīti, *Bd*
 carāhīti. ¹⁸ *Bd* ettha. *C* s ettha- corr. to etta- ¹⁹ *Bd* aham ²⁰ *Bd* kari-
 yamāno. ²¹ *Bd* omit ssa. ²² *Bd* -nassa majhe ²³ *Ck* s athekadivasaṃ, *C* s
Bd athekadivasaṃ ce corr. to -sam, *Bd* athekacce ²⁴ *Ck* s -tthiyam, *B* -tthi ²⁵
Bd pucchitvā ²⁶ *Bd* -tthero.

petvā palāyīti¹. Tam sutvā Satthā „bhikkhave, Kassapassa evarū-
pena bālena saddhīm caraṇato ekacariyā va seyyo²” ti vatvā imam
Dhammapade gātham āha:

Carāṇ ce nādhiggaccheyya seyyaṁ sadisam attano (Dhp. v. 61.)

ekacariyaṁ daḥhaṁ kayirā. n’ atthi bāle sahāyatā³ ti. 5

Idaṇ⁴ ca pana vatvā puna te bhikkhū āmantetvā „na bhikkhave idān’
eva so kutidūsako⁵ va na ca idān’ eva ovādādāyakassa kujjhati⁶,
pubbe pi kujjhi yevā” ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjāṁ kārente
Bodhisatto siṅgila sakunayoniyaṁ⁷ nibbattitvā vavappatto 10
attano manāpaṁ anovassakaṁ kulāvakaṁ katvā Himavanta-
padese⁸ vasati. Ath’ eko makkato vassakāle acchinnadhāre
deve vassante sītapīlito dante khādanto Bodhisattassa avidūre
nisīdi. Bodhisatto taṁ tathā kilamantaṁ disvā tena saddhīm
sallapanto⁹ paṭhamam gātham āha: 15

1. Manussassēva te sīsaṁ hatthapādā ca vānara,
atha kena nu¹⁰ vaṇṇena agāraṇ te na vijjatīti. 81.

Tattha vaṇṇena¹¹ ti kāraṇena. agāraṇ ti tava nivāsagehaṁ kena kāraṇena
n’ atthīti pucchī.

Tam sutvā vānaro dutiyaṁ gātham āha: 20

2. Manussassēva me sīsaṁ hatthapādā ca siṅgila¹²,
y’ āhu setthā manussesu sā me paññā na vijjatīti. 82.

Tattha siṅgila¹³ ti tam¹⁴ sakunam nāmenālapati. yāhu setthā ma-
nussesu¹⁵ ti yam manussesu setthā ti kathenti sā mama vicāranapaññā n’
atthi. sīsaḥatthapādakayabalaṁ¹⁶ hi loke a pamanam, vicāranapaññā va setthā 25
sā mama n’ atthi, tasmā me agāraṇ na vijjatīti.

Tam sutvā Bodhisatto itaraṁ gāthadvayam āha:

3. Anavaṭṭhitacittassa lahucittassa dūbhino¹⁷
niccaṁ adhuvasīlassa¹⁸ sukhabhāvo na vijjati. 83.

¹ Cks seyyā. ² Ck sabhāyatā? B^d sahāyakā. ³ Ck imaṇ ⁴ B^d add pubbe pi
kutidūsako ye ⁵ B^d kujjhi ⁶ Ck sahila-. C^s sahila- corr. to singila-. B^d
siṅgala- ⁷ B^d -ppa- ⁸ B^d -pento. ⁹ Cks atthekena nu. Bⁱ a kenū na, B^d
atha kenū na ¹⁰ Bⁱ līngala. B^d siṅgala. ¹¹ Bⁱ siṅgālā, B^d siṅgālā. ¹² B^d
omit tam. ¹³ Bⁱ vālādī. B^d pālādini ¹⁴ B^d dubbhino ¹⁵ Ck adhuva-

4. So karassu ānubhāvaṃ, vītivattassu sīliyaṃ,
sītavātaparittānaṃ¹ karassu kuṭavaṃ kapīti. 84.

Tattha anavatthitacittassa² 'ti appatitthacittassa. dūbhino³ 'ti mitra-
dūbhissa⁴. adhuvasīlassā⁵ 'ti na sabbakālam⁶ sīlarakkhanakassa⁶. ānubhāvaṃ
5 ti so tvaṃ samma makkata jaññaya uppādanattham ānubhāvabalam upāyaṃ
karohi, vītivattassu sīliyaṃ ti attano dussīlabhāvasamikhātā sīliyaṃ atik-
kamitvā sīlavā hohi, kuṭavaṃ⁷ ti sīta-sa vāta-sa⁸ parittānasamattham⁹ attano
kuṭavaṃ¹⁰ kulāvakaṃ ekam¹¹ vasaṇāgārakam¹² karohi.

Makkaṭo cintesi: „ayaṃ tāva attano anovassakaṭṭhāne¹³
10 nisinnabhāvena maṃ paribhavati¹⁴, na nisīdāpessāmi¹⁵ naṃ ima-
sīm¹⁶ kuṭave¹⁷“ ti. Tato Bodhisattaṃ gaṇhitukāmo pak-
khandi. Bodhisatto uppatitvā aññattha gato. Makkaṭo kuṭa-
vaṃ¹⁸ viddhamsetvā cuṇṇavicuṇṇaṃ katvā pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
15 makkaṭo so kuṭijjhāpako abosi. siṅgīlasakūpo²⁰ ahaṃ evā“ 'ti.
Kuṭṭidūsakajātakam²¹.

2. Daddabhajātaka.

Daddabhāyati²² bhaddante ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto aññatitthiye ārabba kathesi. Titthiyā kira Jetavanassa
20 samīpe tasmīm tasman ṭhāne kaṇṭakapaṣṣaye²³ seyyaṃ kappenti
pañca tapam²⁴ tapanti²⁵ nānappakāram micchātapaṃ caranti. Atha
sambahulā bhikkhū Sāvatthiyaṃ pindāya caritvā Jetavanaṃ²⁶ āgac-
chantā antarāmagge te taṃ²⁷ micchātapaṃ tappente²⁸ disvā gantvā
Satthāraṃ upasamkamitvā „atthi nu kho bhante aññatitthiyasamaṇā-

¹ C's -nam corr to -naṃ. B's -naṃ. ² B'd dūbhino. ³ B'd dūbhhi-. ⁴ C's
adhuva-. ⁵ B'd -le. ⁶ C's -na- corr to -na-. ⁷ B'd kuṭavaṃ kapī. ⁸ C's
sītassa vāta-sa. B's vāta-sa. ⁹ C's -na-. C's -naṃ attham corr to -nasamattham,
B's -naṃ naṃ samattam. ¹⁰ C's kū-. ¹¹ B'd ekam ca. B's ekañca. ¹² B's
agāram. ¹³ B's -vassī-. B'd -vassī-. ¹⁴ C's -rūti. ¹⁵ C's -ssā and omit na.
¹⁶ C's imam. C's imam corr. to imasīm. ¹⁷ C's kū-. B'd kulāvake. ¹⁸ B'd ku-
lavakam. ¹⁹ B'd dhammade-. ²⁰ B's singala-. B'd singila-. ²¹ B's singāla-
B'd add pathamam. ²² B's dudda-. B'd duddam āyati. ²³ C's kaṇṭha-. B's kaṇṭa-
kāsupassena. B'd kaṇṭakapaṣṣaye. ²⁴ B'd pañcātapaṃ. ²⁵ C's tappanti. B'd ta-
penti. ²⁶ C's -nam. ²⁷ B's te sam. ²⁸ C's tappante. B'd tapente.

nañ¹ vatasamādāne sāro² ti pucchiṃsu. Satthā „na bhikkhave tesāṃ vatasamādāne sāro vā viseso vā atthi, tañ³ hi nighaṃsiyamānaṃ upaparikkhiyamānaṃ ukkārabhūmimaggasadisāṃ sasakassa⁴ dadda-bhasadisāṃ⁵ hotīti⁶ vatvā „daddabhasadisabhāvaṃ⁵ assā mayāṃ na jānāma, kathetha no bhante⁷ ti tehi yācito atītaṃ āhari: 5

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto sīhayoniyāṃ nibbattitvā vayappatto araṇṇe paṭivasati. Tada⁸ aparasamuddasamīpe⁷ beluvamissakāṃ⁸ tāla-vanaṃ hoti. Tatth⁹ eko⁹ sasako beluvarukkkhumūle ekassa¹⁰ tālagacchassa heṭṭhā vasati. So ekadivasāṃ gocaraṃ ādāya 10 āgantvā tālapaṇṇassa heṭṭhā nipanno cintesi: „sace ayaṃ paṭhavī¹¹ saṃvaṭṭeyya¹² kahan nu kho bhavissāmīti¹³“. tas-miṃ ñeva¹⁴ ca¹⁵ khape ekaṃ beluvapakkāṃ tālapaṇṇassa upari patitaṃ. So tassa saddena „dhuvāyaṃ paṭhavī saṃvaṭṭatīti¹⁶“ uppatitvā pacchato anolokento va palāyi. Taṃ ma- 15 ranabbhītaṃ vegena palāyantaṃ aṇṇo sasako disvā pucchi: „kim¹⁷ bho ativiya bhīto palāyasīti¹⁸“. „Mā puccha¹⁸ bho“ ti. So „kim bho kim bho“ ti pacchato¹⁹ javat²⁰ eva²⁰. Itaro ni-vattitvā anolokento va „ettha paṭhavī saṃvaṭṭatīti²¹“ āha. So pi tassa pacchato palāyi. Evaṃ²² tam aṇṇo addasa tam 20 aṇṇo²² ti evaṃ sasakasatasabhaṃ²³ ekato hutvā palāyi. Te eko migo disvā eko sūkaro eko gokanno eko mahiso eko gavaḃ²⁴ eko khaggo eko vyaggho eko sīho eko vārano²⁵ disvā „kim etan²⁶ ti vātvā²⁶ „ettha paṭhavī saṃvaṭṭatīti²⁷“

¹ Ck -samānānaṃ, C^s -samannānaṃ corr. to -samanānaṃ. Bīd aññatitthiyaṇaṃ.

² Cks tañ. ³ Bī saha. Pīd sasakasa. ⁴ Pī daddabhayasa-. Bī daddabhayasa-.

⁵ Bī sasaddabhayasa-. Bī daddabhayasa- ⁶ Pīd add pana ⁷ Bīd pacchimasamudda- ⁸ Bīd -ka ⁹ Bīd tatkeko. ¹⁰ Cks ekasmim ¹¹ Ck -vi, C^s -vim Bīd mahāpaṭhavī, Pī paṭhavī ¹² Cks samvaddheyya, Bī vatteyya. Bīd samvatteyya.

¹³ Bīd gamissāmīti. ¹⁴ Pīd yeva ¹⁵ Pīd omits ca, Bī ñeva ca ¹⁶ Cks samvaddhatīti, Bīd samvattatīti. ¹⁷ Bīd kim ¹⁸ Bīd pucchi. ¹⁹ Bī so ki bho ti pucchato, Bīd so pucchito ²⁰ Ck javaneva, C^s javane corr. to javateva, Bī javakeva, Bīd dhāvateva ²¹ Cks -vaddha-, Bī -vatta-. ²² Cks etan. Bīd add addasa ²³ Bīd sasasata-. ²⁴ Bī adds eko silo, Pīd eko singalo ²⁵ Pīd hatthi.

²⁶ Bīd pucchitvā ²⁷ Cks -vaddha-, Bīd -vatte-

- vutte palāyi. Evaṃ anukkamena yojanamattaṃ tiracchāna-
 balaṃ ahoṣi. Tadā Bodhisatto taṃ balaṃ¹ palāyantaṃ disvā
 „kim etan“ ti pucchitvā „ettha paṭhavī saṃvaṭṭatīti“² sutvā
 cintesi: „paṭhavisamvaṭṭanaṃ³ nāma na kadāci atthi, addhā
 5 etesaṃ kiñci dussutaṃ⁴ bhavissati, mayi kho pana ussukkaṃ
 anāpajjante⁵ sabbe nassissanti, jīvitam tesam⁶ dassāmiti“ sīha-
 vegena purato pabbatapādaṃ gantvā tikkhattuṃ sīhanādaṃ
 nadi. Te sīhabbhayā⁷ tajjitā nivattitvā pinditā⁸ atṭhamisu. Sīho
 tesam antaraṃ pavisitvā „kimatthaṃ palāyathā“ ti pucchi⁹.
 10 „Paṭhavī saṃvaṭṭatīti“². „Kena saṃvaṭṭamānā“¹⁰ diṭṭhā“ ti.
 „Hatthī jānantīti“. Hatthī pucchi. Te¹¹ „mayam na jānāma,
 sīhā jānantīti“ vadimsu. Sīhāpi „mayam na jānāma, vyagghā
 jānantīti“. Vyagghāpi „khaggā jānantīti“. Khaggāpi „ga-
 vayā“ ti. Gavayāpi „mahisā“ ti. Mahisāpi „gokaṇṇā“ ti.
 15 Gokaṇṇāpi „sūkārā“ ti. Sūkārāpi „migā“ ti. Migāpi „na
 jānāma, sasakā jānantīti“. Sasakesu pucchīyamānesu „ayam
 kathesīti“ taṃ sasakaṃ dassesum. Atha naṃ „evam kira
 samma paṭhavī saṃvaṭṭatīti“ pucchi. „Āma sāmi mayā diṭ-
 ṭhā“ ti. „Kattha vasanto passitī“¹² pucchi¹³. „Samudda-
 20 samīpe beluvamissakataḷavane sāmi, ahaṃ hi tattha beluva-
 rukkhamaḷe tālagacche tālapannassa heṭṭhā nipanno cintesiṃ:
 „sace paṭhavī saṃvaṭṭissati“¹⁴ kahaṃ gamissāmiti, atha¹⁵ taṃ
 khaṇaṃ ñeva paṭhaviyā saṃvaṭṭanasaddam¹⁶ sutvā palāto
 ’mhīti“. Sīho cintesi: „addhā tassa tālapannassa upari be-
 25 luvapakkaṃ patitvā daddabham“¹⁷ akāsi, sv-āyam¹⁸ taṃ saddam
 sutvā ‘paṭhavī saṃvaṭṭatīti’ saṇṇam uppādetvā palāyittha¹⁹,

¹ Bāḍ balakayam. ² Ck^s -vaddha-. Bāḍ -vatta-. ³ Ck^s -vim-. Bāḍ paṭhavisam-
 vattanaṃ. ⁴ C^s dussitam. B^s dumsukā. Bāḍ dussutam. ⁵ C^s -to. ⁶ Bāḍ nesam.
⁷ Bāḍ -ya. ⁸ B^s sapindika. Bāḍ sampinditā. ⁹ Bāḍ pucchitva. ¹⁰ Ck^s -vaddha-
 Bāḍ -vatta-. Bāḍ -vattamānam. ¹¹ Ck^s tā. ¹² B^s passatīti. Bāḍ passasīti. ¹³ B^s
 pucchima. Bāḍ pucchima. ¹⁴ Ck^s -vaddhe-. Bāḍ -vatti-. ¹⁵ Ck^s add nam. ¹⁶
 Ck^s samvaddha nam saddam, Bāḍ -vattana-. ¹⁷ Bāḍ daddabhasaddam. ¹⁸ B^s
 svāham. ¹⁹ Bāḍ palayito bhavissatīti.

tatvato¹ samjānissāmīti² “so taṃ sasakaṃ gahetvā mahājanaṃ
assāsetvā „ahaṃ iminā diṭṭhatṭhāne paṭhaviyā samvattanaṃ³
vā asamvattanaṃ³ vā tatvato⁴ űatvā⁵ āgamissāmi, yāva mamā-
gamanā tumhe etth⁶ eva hothā⁷ “ti sasakaṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā
sihavegena pakkhanitvā tālavane sasakaṃ otāretvā „ehi⁸, 5
tayā diṭṭhatṭhānaṃ dassehīti⁹ āha. „Na visahāmi sāmīti¹⁰.
„Ehi⁷, mā bhāyīti¹¹. So beluvarukkaṃ upasaṃkamituṃ¹² asak-
konto avidūre ṭhatvā „idaṃ⁹ sāmi daddabhāyanaṭṭhānaṃ¹³ “ti
vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Daddabhāyati¹¹ bhaddan te yasmiṃ dese vasāṃ¹ ahaṃ, 10
ahaṃ pi etaṃ¹² na jānāmi, kum etaṃ daddabhāyatiti¹¹. 85.

Tattha daddabhāyatiti¹¹ daddabhā¹ ti saddam¹³ karoti. bhaddante
ti bhaddam tava atthu, kimetan ti yasmiṃ padese ahaṃ vasāmi tattha dad-
dabhāyati¹¹. ahaṃ pi pana¹⁴ na jānāmi kum¹⁵ vā etaṃ¹⁶ daddabhāyati kena
vā karanena daddabhāyati, kevalam daddabhāyanasaddam assosin ti 15

Evam vutte siho beluvarukkhamūlaṃ gantvā tālapaṇṇassa
heṭṭhā sasakena nipannaṭṭhānaṃ c¹ eva tālapaṇṇamatthake
patitaṃ beluvapakkaṃ ca disvā paṭhaviyā asamvattanaḥhāvam³
tatvato⁴ jānitvā sasakaṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā sihavegena khip-
paṃ migasaṃghānaṃ santikaṃ gantvā sabbapavattiṃ ārocetvā¹⁷ 20
„tumhe mā bhāyathā¹⁸ “ti migagaṇaṃ assāsetvā vissajjesi.
Sace hi tadā Bodhisatto na bhavyya sabbe samuddaṃ pavi-
sitvā nasseyyūṃ, Bodhisattaṃ⁹ nissāya²⁰ jīvitaṃ labhiṃsu.

2. Bellaṃ nipaṭitaṃ¹ sutvā dabhakkaṃ ti saso javi²¹,
sasassa vacanaṃ sutvā santattā migavāhijū²². 86. 25
3. Appattā²⁴ padaviññāpaṃ paraghosānusārino
pamādaparamā bālā te honti parapattiya. 87.

¹ Bī vatthako. Bīd tathato ² Bīd nam jā-. ³ Cks -vaddha-. Bīd -vatta- ⁴
Bīd tatthato. Bīd tathato ⁵ Bīd jānitvā ⁶ Bīd tāta. ⁷ Bīd omit ehi ⁸ Bīd
-mitva. ⁹ Bīd imam ¹⁰ Cs -bhāvana-. Bīd khuddabhāyana- Bīd duddabhāyana-
¹¹ Bīd dudda-. ¹² Bīd tada. ¹³ Bīd duddasaddam ¹⁴ Bīd omit pana. ¹⁵ Bīd
ti. ¹⁶ Bīd evam ¹⁷ Bīd ārocetvā. ¹⁸ Bīd -yi- ¹⁹ Bīd add pana ²⁰ Bīd add
sabbe. ²¹ Bīd beluvam patitam. ²² Bīd duddabhāyā ti saso javi, Bīd duddubhā-
yati ti saso ²³ all four MSS -ni ²⁴ Bīd apatvā.

4. Ye ca sīlena sampannā paññāy' ūpasame ratā
 āratā¹ viratā dhīrā na honti parapattiyā ti 88.
 imā tisso abhisambuddhagāthā.

Tattha beḷḷan² ti beluṇṇapakkam dībhakkān³ ti eviṃ siddham kuru-
 5 mūnam, santattā ti santrastā⁴, migavāhinīti anekasabassasamkhū migasenā,
 padaviññānan ti viññānapadam sotāpattivīññānakotthāsam apāpunivā ti
 attho, te honti parapattiyā ti te parāzhoṣānusārino⁵ tam eva parāzhoṣānu-
 samkhātān⁶ pamādam parāman ti maññamāna bādā andha uthujjanā viññāna-
 palassa appattatāya parapattiyā va honti, paresam⁷ vacanam siddhavitā yam
 10 vā tam vā karontiti, sīlenā 'ti ariyamaggena āgatasīlena samānagatā, paññā-
 yūpasame ratā ti maggen' eva āgatapaññāya⁸ kilesūpasame ratā, yathā vā⁹
 sīlena evam paññāya pi sampannā kilesūpasame ratā ti pi attho, āratā viratā
 dhīrā ti viññū pāpakiriyato āratā¹⁰ viratā paññitā nama hontīti, te evarūpā
 sotāpannā pūjato oratabhāvena kilesūpasame abhiratabhāvena ca ekavāram¹¹
 15 maggañānena parividdhadhammā aññesam kathentūnam pi na saddahanti na gā-
 hanti kasmā attano paccakkhato¹² ti tena vuttam:

Assaddho akatāññū ca sandhuccheto ca yo naro (Dhp v 97.)

batāvakkhāso vuttāso sa ve¹³ uttamaaporiso ti.

Satthā imam desanam¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 20 sīho aham evā" ti. Dadda bhajātakam¹.

3. Brahmaḍattajātaka.

Dvayam¹ yācanako ti. Idam Satthā Aḷavim¹⁷ missāya
 Aggāḷave cetiye viharanto kutikārasikkhāpadam ārabha kathesi.
 Vatthum hetthā Maṇikaṇṭhajātaka¹⁸ āvikatam¹⁹ eva. Idha pana Satthā
 25 „saccam kira tumhe bhikkhave yācanabahulā viññattibahulā viha-
 rathā" ti vatvā „āma bhante" ti vutte²⁰ bhikkhū garahitvā „bhik-
 khave porāṇakapaṇḍitā paṭhavissarena raññā pavāritāpi ekatalikam
 upāhanayugam²¹ yācītukāmā hīrottappabhedābhayena²² mahājanamajjhe
 akathetvā raho kathayimsū" ti vatvā atītam āhari:

¹ *But* arakā. ² *But* beluṇṇa. ³ *But* duddabbhayati. *But* duddabbhayati. ⁴ *But*
 utratasa. ⁵ *But* te para attiyā ghoṣa. ⁶ *But* add tam. ⁷ *But* parassa. ⁸ *But*
 āgatāya pa-. ⁹ *But* y ca in the place of yathā ca. ¹⁰ *But* araka. ¹¹ *But*
But -ra. ¹² *But* -tti. ¹³ *But* -te. ¹⁴ *But* dhammade-. ¹⁵ *But* duddabbhāya-. *But*
 duddabbhāya-. both add duttiyam. ¹⁶ *But* dvayam. *But* dvayam. *But* dvayam. *But*
 dvayam. ¹⁷ *But* Aḷavim. *But* Aḷavim. *But* Aḷavim. ¹⁸ *But* Maṇikaṇṭha-.
But -kaṇṭhaka-. *But* Vol II p. 282. ¹⁹ *But* āgatam. ²⁰ *But* add te. ²¹ *But*
 pannaḍattāna ekapaṭṭhanayugañña. *But* pannaḍattāna ekapaṭṭhanayugañña
 in the place of eka - - - yugam. ²² *But* -bhedenabbhayena. *But* -bhedenā-

Atīte Kampillakaratthe Uttarapañcālanagare Pañ-
cāle² rajjam kārente Bodhisatto ekasmiñ nigamagāme
brāhmanakule nibbattitvā veyappatto Takkasilāyam sabba-
sippāni ugghanhitvā aparabhāge tāpasapabbajjam pabbajitvā
Himavante uñchācariyāya³ vanamūlaphalāphalena yāpento ciram
vasitvā loṇambilasevanatthāya manussapathe⁴ caranto⁵ Uttara-
pañcālanagaram patvā rājuyyāne vasitvā punadvase bhikkham
pariyesamāno nagaram pavisitvā rājadvāram sampāpuṇi. Rājā
tassācāre⁶ ca vihare ca pasīditvā mahātale nisīdāpetvā rājā-
raham bhojanam⁷ bhojāpetvā⁸ patiññam gahetvā uyyāne yeva
vasāpeti. So nibaddham rājagehe⁹ yeva bhuñjanto¹⁰ vassā-
nass' accayena¹¹ Himavantam eva gantukāmo hutvā cintesi:
„mayham maggam gacchantassa ekatalikaupāhanā c' eva¹²
pannacchattakaṇ ca¹³ laddhum vaṭṭati¹⁴, rājānam yācissāmīti“
so ekadivasam rājānam uyyānam āgantvā vanditvā nisinnam
disvā „upāhanaṇ ca chattaṇ ca yācissāmīti“ cintetvā puna
cintesi: „param 'idam¹⁵ nāma dehīti' yācanto rodati nāma,
paro pi 'n' atthīti' vadanto paṭirodati nāma, mā kho pana maṇ
rodantam mahājano addasa mā mahārājānam¹⁶ ti. raho paṭi-
channaṭṭhāne ubho pi roditvā tunhī¹⁷ bhavissāmā“ ti. Atha
nam „mahārāja raho paccāsiṃsāmīti“ āha. Tam¹⁸ sutvā rāja-
puriso¹⁹ apasakki. Bodhisatto „sace mayi yācante rājā na
dassati mettī²⁰ no²¹ bhijjissati, tasmā na yācissāmīti“ tam
divasam nāmam gahetum asakkonto „gaccha tāva mahārāja,
jānissāmīti“ āha. Pun' ekadivasam rañño uyyānam āgatakāle
tath' eva puna tath' evā 'ti evam yāciturū asakkontass' eva
dvādasa samvaccharāni atikkantāni²². Tato rājā cintesi:

¹ B¹ kapilarathe, B² kappilarathe. ² Uttarapañcālarāje ³ C^s uñcā- corr to
uchāca-. B² uccācariyāya, B² uccācariyāya ⁴ B² -tham ⁵ B² vica- ⁶ C^s
tassa- ⁷ B² pamtabbo-, ⁸ B² bhojetvā ⁹ B² -ghare ¹⁰ B² add vasi ¹¹
B² -nassa acca-. ¹² B² ekam i akalikam upāhanañceva, B² ekam patalikaupā-
hanañceva. ¹³ B² pannachattaṇca. ¹⁴ C^s vaddhati, B² vattatīti. ¹⁵ B² imam.
¹⁶ B² mā rā-, C^s omitt mā. ¹⁷ C^s B² tunhi ¹⁸ B² rājā tam. ¹⁹ C^s -sā,
B² -se. ²⁰ C^s -i, B² citamitta, B² mittam ²¹ C^s add hi ²² C^s -tāti.

„mayham ayyo¹ 'raho paccāsimśamīti'² vatvā parisāya apagatāya kiñci vattum na visahati, vattukāmass' ev' assa³ dvādasa vassāni atikkantāni, ciram kho pana⁴ brahmacariyam carantassa, ukkanthitvā bhoge bhuñjitukāmo rajjam paccāsimśati
 5 maññe ti, rajjassa pana nāmaṃ gahetum asakkonto tunhī hoti⁵,
 ajja dāni 'ssāham rajjam ādim katvā yam icchati tam das-sāmīti⁶“ so uyyānam gantvā vanditvā nisinno Bodhisattena
 „raho paccāsimśamīti²“ vutte parisāya apagatāya⁷ kiñci vattum
 asakkontam āha: „tumhe dvādasa vassāni 'raho paccāsimśa-
 10 mīti'² vatvā raho laddhāpi kiñci vattum na sakkotha, aham
 vo⁸ rajjam ādim katvā sabbam pavāremi, nibbhayo hutvā yam
 vo⁹ ruccati tam yācathā“ 'ti. „Mahārāja, yam aham
 yācāmi tam dassasīti¹⁰“. „Dassāmi bhante“ ti. „Mahārāja,
 mayham maggam gacchantassa ekatalikaupāhanāyo¹¹ ca pan-
 15 nacchattā ca laddhum vaṭṭatīti¹². „Ettakam bhante tumhe
 dvādasa vassāni¹² yāciturū na sakkothā“ 'ti¹³. „Āma mahā-
 rājā“ 'ti. „Kimkāraṇa bhante evam akatthā“ 'ti. „Mahārāja,
 'idaṃ nāma me dehīti' yācanto rodati nāma, 'n' atthīti' vadanto
 paṭirodati nāma, sace tvaṃ mayā yācito na dadeyyāsi 'tam no
 20 roditapaṭiroditam¹⁴ nāma mahājano mā passīti¹⁵ tadattham¹⁶
 raho paccāsimśam² ti² vatvā ādito¹⁷ tisso gāthā abbāsi:

1. Dvayam yācanako rāja Brahmadatta nigacchati: (Vol. II ¹⁶⁷/₆)
 alābham dhanalābham vā, evaṃdhammā hi yācanā. 89.

2. Yācanam rodanam āhu Pañcālānam rathesabha.

25 yo ca naṃ¹⁸ paccakkhāti tam āhu paṭirodanam. 90.

3. Mā m' addasamsu rodantaṃ Pañcālā susamāgatā

tavam¹⁹ vā paṭirodantaṃ, tasmā icchām aham raho ti. 91.

¹ *Bd* add maharaja. ² *Bd* -ssāmīti. ³ *Bd* -masseva. ⁴ *Bd* pūnassa. ⁵ *Bd* ahosi. ⁶ *C* -ssāmīti. ⁷ *Bd* add tam. ⁸ *Bd* te. ⁹ *Bd* yante. *Bd* yam vo corr. to yam te. ¹⁰ *Bd* -ssāmīti. *Bd* dassasīti. ¹¹ *Bd* ekapāṭhika-. *Bd* ekapāṭhika-. ¹² *Bd* samvacharati. ¹³ *Bd* add āha. ¹⁴ *C* *Bd* -tamvati-. ¹⁵ *Bd* passati ti. ¹⁶ *Bd* ekadattam. *Bd* etamattham. ¹⁷ *Bd* add va. ¹⁸ *Bd* yo-yācanam. ¹⁹ *Bd* tavam.

Tattha rāja Brahmadata¹ 'ti dvīhi pi² rājānaṃ ālapati, nigacchatīti labhati vindati, evaṃ dhammā ti 'evaṃ sabhāvā. āhū³ 'ti paṇḍitā kathenti, Pañcālānaṃ rathesabbhā 'ti Pañcālaratthassa⁴ issara rathapavara⁵, yo ca naṃ paccakkhātīti yo ca⁶ pana taṃ yācanaṃ n' atthīti patikkhipati, tamāhū 'ti taṃ patikkhipanaṃ paṭirodanaṃ ti⁶, mā maddasamsū⁷ 'ti tava 5 ratthavāsino Pañcālā⁸ samāgatā maṃ rodantaṃ mā addasamsū 'ti.

Rājā Bodhisattassa gāraḥvalakkhaṇe pasīditvā varam da-
damāno catuttham gātham āha :

4. Dadāmi te brāhmaṇa rohinīnaṃ⁹ (Cfr. vol. II ³²⁰/₁₆)
gavaṃ sahaṃsaṃ saha puṇḍavana,
ariyo hi ariyassa kathaṃ na dajjā¹⁰
sutvāna gāthā tava dhammayuttā ti. 92.

Tattha rohinīnaṃ¹¹ ti rattavaṇṇaṇaṃ, ariyo ti ācārasampanno, ari-
yassā 'ti ācārasampanuassa, kathaṃ na dajjā¹² ti kena kāraṇena na da-
deyya, dhammayuttā ti kāraṇayuttā. 15

Bodhisatto pana „nāhaṃ mahārāja vatthukāmehi¹³ atthiko,
yam¹⁴ ahaṃ yācāmi tad eva me dehīti“ ekatalikaupāhanā¹⁵
ca paṇṇacchattaṇ ca¹⁶ gahetvā „mahārāja appamatto hohi¹⁷,
sīlaṃ rakkha¹⁸, uposathakammaṃ karohīti“ rājānaṃ ovaditvā
tassa yācantass' eva Himavantaṃ agamāsi¹⁹. Tattha abhiññā²⁰
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā
rājā Ānando ahoṣi, tāpaṣo pana ahaṃ evā²² 'ti. Brahmadata-
jātaṃ²².

1 Bīd omit pi. 2 C^{ks} Bīd alu, Bī cāhu? 3 Bīd -rathassa 4 Bī nagasseva pa-
vara, Bīd nagarassa pavaraṃ in the place of issara - - pavara 5 Bīd omit ca.
6 C^s -rodanti, Bī patirodasīti. Bīd patirodanaṃ ti, Bīd add vadanti. 7 Bī mā
adda- 8 Bīd add su. 9 C^k -nīnaṃ, C^s -nīnaṃ corr. to -nīnaṃ, Bīd -nīnaṃ.
10 Bīd dajjaṃ. 11 C^k -nīnaṃ, C^s -nīnaṃ corr. to -nīnaṃ, Bīd -nīnaṃ, Bīd -nīnaṃ.
12 Bīd dajjaṃ. 13 Bīd kilesavatthukāmehi. 14 Bīd yam. 15 C^{ks} -keupā-, Bī
ekapavālikaupāhanāyo, Bīd ekapatalikaupāhanāyo. 16 C^{ks} paṇṇacchattaṇca, Bīd
paṇṇacchattaṇca. 17 Bīd add dānaṃ dehi. 18 Bīd rakkhāhi. 19 Bīd gato. 20
Bīd sattābhiññā, Bīd tatthābhiññā 21 Bīd dhanimade-. 22 Bīd add dattiyam.

4. Cammasāṭakajātaka.

Kalyāṇarūpo vatāyan ti. Idam Sathhā Jetavane viharanto cammasāṭakam nāma paribbājakam ārabha kathesi. Tassa kira cammam eva¹ nivāsanañ ca pārupanañ ca². So ekadivasañ paribbājakārāmā nikkhamitvā Sāvatthiyañ bhikkhāya caranto eḷakānañ yujjhanatthānañ sampāpuṇi. Eḷako tañ disvā paharitukāmo osakki. Paribbājako „esa mayham apacitiṃ³ dasseti⁴“ na paṭikkami. Eḷako vegenāgantvā⁵ tañ ūrumhi paharitvā pātesi. Tassa tañ asantapaggahaṇakāraṇaṃ⁶ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ⁷ ahoṣi.

10 Bhikkhū dhammasabhāyañ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Cammasāṭakaparibbājako asantapaggahaṇaṃ katvā vināsaṃ patto“ ti. Sathhā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa asantapaggahaṇaṃ katvā vināsaṃ patto“ ti vatvā atitāṃ āhari:

15 Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjañ kārente Bodhisatto ekasmiṃ vāṇijakule⁸ nibbattitvā vaṇijjañ⁹ karoti. Tadā eko cammasāṭako¹⁰ paribbājako Bārāṇasiyañ bhikkhāya caranto eḷakānañ yujjhanatthānañ patvā eḷakam osakkantaṃ¹¹ disvā „apacitiṃ me¹² karotīti“ saññāya¹³ apaṭikkamitvā „imesaṃ ettakānañ manussānañ antare ayaṃ¹⁴ eko eḷako amhākaṃ guṇaṃ¹⁵ jānātīti“ tassa añjalim paggaṇhitvā¹⁶ ṭhito paṭhamam gātham āha:

1. Kalyāṇarūpo vatāyañ catuppado¹⁷

subhaddako c' eva supesalo ca

25 yo brāhmaṇaṃ jātimaṇṭupapannaṃ

apacāyati meḍavaro yasassīti. 93.

Tattha kalyāṇarūpo ti kalyāṇajātiko. supesalo ti sutthupiyasīlo, jātimaṇṭupapannaṃ ti jātiyā ca maṇṭhi ca saṃpannam, yasassīti vanna-bhavanaṃ etaṃ.

¹ *Boḍ* cammetta. ² *Boḍ* add hoti. ³ *Ci* *Bo* -ti, *Cs* -ti corr. to -tim, *Bi* -tti. ⁴ *Boḍ* -na gantvā. ⁵ *Ck* -paggahana-, *Cs* -paggahapa- corr. to -paggahana-. ⁶ *Cks* -to. ⁷ *Boḍ* add yevā. ⁸ *Ck* vāṇija-, *Cs* vāṇja- corr. to vāṇja-, *Boḍ* vāṇjja-. ⁹ *Ck* vaṇijjam, *Cs* vaṇijjam corr. to vāṇi-, *Boḍ* vaṇijjam. ¹⁰ *Boḍ* -ka. ¹¹ *Ck* osarantaṃ, *Cs* orasantaṃ. ¹² *Boḍ* apacitiṃ nam. ¹³ *Boḍ* paññāya. ¹⁴ *Bo* omits saññāya. ¹⁵ *Boḍ* omitt ayaṃ. ¹⁶ *Boḍ* add na. ¹⁷ *Cs* -hetva, *Boḍ* paggaṇhetvā. ¹⁷ *Boḍ* -ppād.

Tasmīm khaṇe¹ āpaṇe² nisinno paṇḍitavāṇijo taṃ parib-
bājakam nisedhento dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā brāhmaṇa ittaradassanena
vissāsam āpajji catuppadassa,
daḥhappahāraṃ abhikaṃkhamāno
avasakkati³ dassati suppahāraṃ ti. 94.

5

Tattha ittaradassanena⁴ ti⁴ khaṇikadassanena.

Tassa pana⁵ paṇḍitavāṇijassa⁶ kathentass' eva⁷ meṇḍako
vegenāgantvā⁸ ūrumhi paharivā⁹ tatth' eva vedanāmatthaṃ¹⁰
katvā pātesi. So¹¹ paridevamāno nipajji. Satthā taṃ kāra- 10
ṇaṃ pakāsento tatiyaṃ gātham āha:

3. Satthi¹² bhaggā, pavattito¹³ khāribhāro,
sabbam bhaṇḍam brāhmaṇass' idha¹⁴ bhinnam,
bāhā paggayha kandati¹⁵:
abhidhāvatha¹⁶, haññate brahmacārīti. 95.

15

Tass' attho: bhikkhave tassa paribbājakassa ūrutthikam¹⁷ bhaggam khāri-
bhāro pavattito¹⁸, tasmīm pavattiyamāne¹⁹ yam tatth' etassa²⁰ brāhmaṇassa
upakaranabhaṇḍam²¹ tam pi sabbam bhinnam, so²² ubho bāhā ukkhipitvā
parivāretvā thūtaparisam sandhāya²³ abhidhāvatha haññate brahmacārīti vadanto²⁴
kandati rodati paridevatīti

20

Catutthaṃ gātham paribbājako²⁵ āha:

4. Evaṃ so nihato seti yo apūjaṃ namassati²⁶
yathāham ajja pahato hato meṇḍena dummatīti. 96.

Tattha apūjaṃ ti apūjanīyaṃ, yathāhamajjā²⁷ ti yathā ahaṃ ajja
asantaṇṇaṃ katvā thito meṇḍena daḥhappahārena pahato hato²⁸ etth' eva 25

¹ *Bid* thāne. ² *Bid* omit ā, ane. ³ *Bid* apa-; all four MSS. -ti. ⁴ *Ck* kanika- corr. to khaṇika-. *Bd* tam. ⁵ *Bid* omit pana. ⁶ *Ck* -vāṇijassa. *Cs* -vāni- corr. to -vāni-, *Bd* -vāṇijassa. ⁷ *Ck* repeats kathentasseva, *Bi* adds so, *Bd* ca so. ⁸ *Bi* -na gantvā. ⁹ *Bid* add tam. ¹⁰ *Cs* -mattham corr. to -mattam, *Bid* -pattam. ¹¹ *Bid* add vedanāpatto. ¹² *Bi* uruthā, *Bd* nrujjhi. ¹³ *Cks* -vaddhi-, *Bi* -vati-, *Bd* -vatti-. ¹⁴ *Bid* -nasseva. ¹⁵ *Bd* adds rodaticā. ¹⁶ *Ck* -dhāva, *Bd* -dhāvati. ¹⁷ *Bi* uruthitam, *Bd* uruthikam. ¹⁸ *Cks* -vaddhi-, *Bd* -vatti-. ¹⁹ *Cks* -vaddhi-, *Bd* -vattamāne. ²⁰ *Bd* tattha tassa. ²¹ *Bi* upakārabhaṇḍam, *Bd* upakāraṃ-bhaṇḍakam. ²² *Bid* add pi. ²³ *Bd* saddhāya. ²⁴ *Bi* adds va, *Bd* ca. ²⁵ *Bid* paribbājako c. gātham. ²⁶ *Bd* paṇṇasati. ²⁷ *Bd* omit hato.

mārito, dummatīti dappañño, evaṃ yo¹ añño pi asantapaggaham karissati so² ahaṃ viya dukkhaṃ anubhavissati³.

Iti so paridevanto tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto ti.

Satthā imaṃ deśanaṃ⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
5 cammasāṭako eṭarahi cammasāṭako va, paṇḍito vāṇijo⁵ pana aham
evā⁶ 'ti. Cammasāṭakajātakam⁶.

5. Godhajātaka.

Samaṇaṃ taṃ maññamāno ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ kuhaḥkaṃ⁷ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā⁸ vit-
10 thāritam eva. Idhāpi taṃ bhikkhum ānetvā „ayaṃ bhante bhikkhu
kuhako⁹ ti Satthu dasseṣuṃ. Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe
p' esa kuhako yevā¹⁰ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto godhayoniyam nibbattitvā vayappatto kāyūpa-
15 panno⁹ araṇṇe vasati. Eko dussilatāpasō pi tassa avidūre
pannasālāṃ¹⁰ māpetvā vāsaṃ¹¹ kappesi. Bodhisatto gocarāya
caranto taṃ disvā „sīlavantatāpasassa pannasālā bhavissatīti¹²“
tattha gantvā taṃ¹³ vanditvā attano vasanaṭṭhānam eva gac-
chati. Ath' ekadivasaṃ so kūṭatāpasō upaṭṭhākakulesu sam-
20 pādītamadhuramaṃsaṃ¹⁴ labhitvā „kiṃ maṃsaṃ nāma¹⁵ etan¹⁶“
ti pucchitvā „godhamānsaṃ“ ti sutvā rasatanhāya¹⁵ abhibhūto
„mayhaṃ assamaṇaṃ nibaddhaṃ āgacchamānaṃ godhaṃ
māretvā yathāruccim pacitvā khādissāmi¹⁷“ sappidadhika-
tukabhaṇḍādīni gahetvā tattha gantvā muggaraṃ¹⁶ kāsāvena
25 paṭicchādetvā Bodhisattassa āgamanam olovento pannasāladvāre
upasantūpasanto viya nisīdi. So āgantvā taṃ paduṭṭhindriyaṃ¹⁷

¹ Ck^s so. ² B^ul add pi. ³ B^ul -tīti ⁴ B^ul dhammade. ⁵ B^ul vāṇijjo. C^s vāṇijo corr. to vāṇijo. ⁶ B^ul add catuttham. ⁷ C^s kāyuppanno, B^ul kāyabalena sampanno
add bhikkhum. ⁸ Ck^s omīti heṭṭhā ⁹ C^s kāyuppanno, B^ul kāyabalena sampanno
¹⁰ Ck^s -lāyaṃ. ¹¹ Ck^s sam. B^ul omits vāsaṃ ¹² B^ul adds vatvā. ¹³ B^ul omīti taṃ
¹⁴ B^ul -taṃ-. ¹⁵ C^s -ha. ¹⁶ B^ul add gahetvā ¹⁷ B^ul duthindriyam

disvā „iminā amhākaṃ sajjātikaṃ¹ maṃsaṃ khāditaṃ² bhavissati, pariggaṇhissāmi³ nan“ ti adhovāte t̥hatvā sarīragandham ghāyitvā sajjātimamsassa⁴ khāditaḥbhāvaṃ nātva tāpasam anupagamma paṭikkamitvā⁵ cari. So pi tassa anāgamanam⁶ nātva muggaraṃ khipi. Muggaro sarīre apatitvā naṅguṭṭha-
koṭiyaṃ⁷ pāpuṇi. Tāpaso⁸ „gaccha, viraddho⁹ smīti“ āha. Bodhisatto „man tava viraddho si, cattāro pana apāye na viraddho sīti“¹⁰ palāyitvā camkamanakoṭiyaṃ t̥hitavammikaṃ¹¹ pavisitvā aññena chiddena sīsam nīharitvā tena saddhim salla-
panto¹² dve gāthā abhāsi:

1. Samaṇaṃ¹³ taṃ maññamāno upagañehiṃ¹⁴ asaṇṇataṃ,
so maṃ daḍḍena pahāsi yathā assamaṇo¹⁵ tathā. 97.
2. Kin te jaṭāhi dummedha, kin te ajinasāṭiyā, (Dhp. v. 394.)
abhantaran¹⁶ te gahanam, bāhiraṃ parimajjasīti. 98.

Tattha asaṇṇatan ti aham kāyādīhi asaṇṇatam assamanam¹⁷ eva samānam¹⁸ taṃ samano eso ti samitvāpatāya samaṇam maññamāno upagañ-
chīm¹⁹, pahāsi ti pahāsi, ajinasāṭiyā ti ekamsam katvā pūrutena ajina-
cammena tuyhaṃ ko attho, abhantaran te gahanam ti²⁰ tava sarīrabhanta-
raṃ viśapūraṃ viya alābu²¹ gūthāpūro viya āvāto āśvīśapūro viya vammiko
kilesagahanam²², bāhiraṃ ti kevalam bāhiraṃ sarīraṃ parimajjasīti²³, taṃ²⁴
antopharusatāya bahimattatāya²⁵ hatthilādam²⁶ viya assalādam²⁷ viya ca hoti²⁸.

Taṃ sutvā tāpaso tatiyaṃ gātham āha:

3. Ehi godha nivattassu, bhuñja sālīnam odanam,
telam loṇaṃ ca me atthi pahūtam²⁹ mayha pipphalin ti. 99.

¹ Bī samajātika, Bīd samānajātika. ² C^{ks} khādītva. ³ C^{ks} -hāmi. ⁴ Bīd sama-
jāti-. ⁵ C^k paticchādetvā. ⁶ Bīd -nabhāvaṃ. ⁷ C^s naṃ kotiyaṃ. C^k naṃ-
gutthakotiyaṃ. Bī nagathakoti. Bīd nauguthakoti. ⁸ Bīd sotā-. ⁹ Bī gacchan-
tare viruddho. Bīd gacchahire viraddho. ¹⁰ Bīd add vatvā. ¹¹ Bīd t̥hitam-.
¹² Bīd -pento. ¹³ Bīd -nan. ¹⁴ C^s -gacchiṃ? Bī -gacchita. Bīd -gacchiṃ.
¹⁵ Bīd asa-. ¹⁶ Bīd -ram. ¹⁷ Bīd asa-. ¹⁸ C^{ks} -nan. ¹⁹ Bī -gacchi, Bīd -gac-
chimi. ²⁰ C^{ks} omit gahananti. ²¹ C^{ks} -bun, Bī lāpugudhaparo, Bīd lābugūdhapuro.
²² Bīd -nam. ²³ Bīd -sīti. ²⁴ Bīd te. ²⁵ C^k bamaddhatāya, C^s baman-
datāya, Bī bahidhatāya, Bīd bahimathatāya. ²⁶ C^k -laddham, C^s -landam? Bīd
-lendam. ²⁷ C^k -laddham? C^s -labbam. Bīd -lendam, wanting in B¹. ²⁸ C^k
ma hoti, C^s ma hoti corr to ca hoti, Bīd ahoṣīti in the place of ca hoti.
²⁹ Bīd bahutam

Tattha pahūtaṃ¹ mayha pipphalin ti na kevaṃ sāliodanaṃ² telalonam eva hiṇṇujirakasiṇṇiverakamaricapipphalippabhedam³ katukabhanḍam pi mayhaṃ bahuṃ atthi, tenābhisaṃkhatam sālinam odanaṃ bhuñja ehi⁴.

Taṃ sutvā Bodhisatto catutthaṃ gātham āha:

- 5 4. Esa bhiyyo pavekkhāmi vammikāṃ sataporisaṃ,
telam loṇaṃ ca kin te si ahitaṃ mayha pipphalin ti. 100.

Tattha pavekkhāmi ti pavissāmi, ahitaṃ ti yam etaṃ tava katuka-bhaṇḍasaṃkhatam pipphalin etaṃ mayhaṃ ahitaṃ asappāyan ti.

- Evaṃ ca pana vatvā „are⁵ kūṭajaṭila, sace idha vasissasi⁶
10 gocaragāme manusseḥ⁷ eva⁷ taṃ ‘ayaṃ coro’ ti gāhāpetvā vip-pakāraṃ pāpessāmi, siḥhaṃ palāyassū⁸ ‘ti tajjesi⁹. Kūṭa-jaṭilo tato palāyi.

- Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kūṭajaṭilo ayaṃ kubakabhikkhu ahoṣi, godharājā¹⁰ ahaṃ evā¹¹ ‘ti.
15 Godhajātakaṃ¹¹.

6. Kakkārujātaka.

- Kāyena yo nāvahare ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Tassa hi saṃgham bhin-
ditvā gatassa¹² aggasāvakehi saddhiṃ parisāya apakkantāya¹³ uṇha-
20 lohitaṃ¹⁴ mukhato uggañchi¹⁵. Atha bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto musāvādaṃ katvā¹⁶ saṃ-
gham bhinditvā idāni gilāno hutvā mahādukkhaṃ anubhoti¹⁷. Satthā
āgantvā „kāya na ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁸ ti
pucchitvā „imāya nāmā¹⁹ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’
25 esa musāvādī¹⁷ yeva⁸, na c’ esa idān’ eva¹⁹ musāvādaṃ katvā duk-
khaṃ²⁰ anubhoti pubbe pi anubhoti yevā¹⁹ ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ Bīd bahutam. ² Bīd sālinamodanam. ³ Bī -varasunamaricea-, Bī -varalasuna-maricea-. ⁴ Bīd bhuñjāhiti. ⁵ Bīd hare. ⁶ Ck¹ -ti ⁷ Bīd -sseyeva. ⁸ Bīd -anta-. ⁹ Bīd dhammade-. ¹⁰ add pana. ¹¹ Bīd godhararājatakaṃ pañcamam. ¹² Bīd tathāgatassa. ¹³ Ck¹ apakkanta, B¹ pakkantassa, Bīd pakkantaya. ¹⁴ Bīd uṇhaṃ-. ¹⁵ Bīd -gacchi. ¹⁶ Ck¹ akatvā, C¹ akatvā cori to katvā. ¹⁷ Ck¹ Bīd -di. ¹⁸ Ck¹ ye. ¹⁹ Bīd idāni, B¹ omits idāneva, C¹ omits musāvādī - - idāneva. ²⁰ Bīd mahādu-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Tāvatiṃsabhavane aññataro devaputto ahoṣi.
 Tena kho pana samayena Bārāṇasiyaṃ mahā ussavo ahoṣi.
 Bahū¹ nāgasupannā ca bhummaṭṭhakāpi devā ca āgantvā us-
 savaṃ olokayimṣu, Tāvatiṃsabhavanato pi cattāro devaputtā 5
 kakkārūni² nāma dibbapupphāni tehi katacumbaṭaṃ³ pilan-
 dhivā ussavadassanaṃ agamimṣu⁴, dvādasayojanikaṃ nagaraṃ⁵
 tesāṃ pupphānaṃ gandhena ekagandhaṃ ahoṣi. Manussā „imāni⁶
 pupphāni kena pilandhānīti⁷“ upadhārentā⁸ caranti⁹. Devaputtā¹⁰
 „amhe ete upadhārentīti“ vatvā¹¹ rājaṅgaṇā¹² uppattivā ma- 10
 hantena devānubhāvenākāse¹³ aṭṭhaṃsu. Mahājano sannipati¹⁴.
 Rājāpi saddhiṃ uparājādīhi agamāsi. Atha ne „kataradeva-
 lokato¹⁵ āgacchathā“ ’ti pucchimṣu¹⁶. „Tāvatiṃsadevalokato
 āgacchāmā“ ’ti. „Kena kammaṇa āgat’ atthā“ ’ti. „Ussa-
 vadassanattāyā“ ’ti. „Kimpupphāni nāma’ etānīti“. „Dib- 15
 bakakkārupupphāni¹⁷ nāmā“ ’ti. „Sāmi, tumbhākaṃ devaloke
 aññāni pilandheyyātha, imāna’ amhākaṃ¹⁸ dethā“ ’ti. Deva-
 puttā „imāni dibbapupphāni¹⁹ mahānubhāvānaṃ ñeva²⁰ anuc-
 chavikāni, manussaloke lāmakānaṃ duppaññānaṃ hīnādhi-
 muttikānaṃ dussilānaṃ na anucchavikāni, ye pana manussā 20
 imehi ca imehi ca guṇehi²¹ samannāgatā tesāṃ etāni²² anuc-
 chavikānīti“ evaṃ ca pana vatvā tesu jeṭṭhakadevaputto pa-
 ṭṭhamaṃ gātham āha:

1. Kāyena yo nāvahare vācāya na musā bhaye

yaṣo laddhā na majjeyya sa ve²³ kakkārum²⁴ arahatīti. 101. 25

¹ Ck^s B¹ bahu. ² Ck^s kakkārūni B¹ kakkaru, B^d kattaru corr to kakkaru ³
 B^d -rumpitakāni, Ck^s -cumbatani. ⁴ B^d āgatā. ⁵ B^d bārāṇasīna. ⁶ Ck^s imnā.
⁷ B¹ piladdhānīti, B^d pilandhanānīti ⁸ C^s B^d -to ⁹ B^d vica- ¹⁰ B^d te
 de- ¹¹ B^d ñatvā ¹² Ck^s -nam, B^d -ne ¹³ B^d -vena ākāse ¹⁴ B^d -titvā.
¹⁵ B^d add sāmi. ¹⁶ B^d āj u-. ¹⁷ B¹ -kattaru-, B^d -kakkaru-. ¹⁸ B^d imāni am-
 hākaṃ, B¹ imāni tumbhākaṃ. ¹⁹ B¹ dipakattārupupphāni, B^d dibbakakkarupup-
 phāni. ²⁰ B¹ mahānubhāvoni cevānaññeva, B^d mahānubhāvānadevānaññeva. ²¹
 Ck^s imehi ca imehi ca guṇehi. C^s manussā imehi ca manussā imehi ca imehi
 ca guṇehi. ²² anucchavikāni manussaloke - - etāni wanting in B¹. ²³ C^s
 saṇe. ²⁴ B¹ kattarūm, B^d kakkarum

Tass' attho: yo k'yeṇa parassa santakaṃ tinasalākam pi nāvaharati vā-
cāya ca¹ jīvitam pariccajamāno pi musāvādam na bhajati, desanāsisaṃ ev'
etaṃ: kāyadvāra-vaetīvāramanodvārehi pana yo² dasa pi akusalakammapathe
na karotīti ayaṃ ettha adhippāyo. Ya so laddhā ti issariyaṃ ca labhivā yo³
5 issariyamadamatto satim vissajjervā pāpakammam na karoti, sa ve evarūpo imehi
gūṇehi yutto puggalo imam dibbapuppham arahati, tasmā yo³ imehi gūṇehi
samannāgato so imāni⁴ pupphāni yācatu, dassāmīti⁵

Taṃ sutvā purohito cintesi: „mayhaṃ imesu gūṇesu eko
pi n' atthi, musāvādaṃ pana katvā⁶ etāni pupphāni gahetvā
10 pilandhiissāmi⁷, evaṃ maṃ jano 'gūṇasampanno ayaṃ' ti jā-
nissatīti“ so „ahaṃ etehi gūṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni
pupphāni āharāpetvā pilandhitvā dutiyaṃ devaputtaṃ yāci.
So⁸ dutiyaṃ gātham āha:

2. Dhammena vittam eseyya, na nikatyā dhanam hare,
15 bhoge laddhā na majjeyya, sa ve kakkārum arahatīti. 102.

Tass' attho: dhammena parisuddhenājīvena⁹ suvaṇṇarajātādivittam pa-
riyeseyya, na nikatīyā ti¹⁰ na vañcanāya dhanam¹¹ hareyya¹², vatthābhara-
nādike bhoge labhivā pamādam na pamajjeyya¹³, evarūpo imāni pupphāni
arahatī¹⁴.

20 Purohito „ahaṃ etehi gūṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni
pi āharāpetvā pilandhitvā tatiyaṃ devaputtaṃ yāci. So¹⁵ tati-
yaṃ gātham āha:

3. Yassa cittaṃ ahāhiddam saddhā ca avirāginī
eko sādum¹⁶ na bhuñjeyya sa ve kakkārum arahatīti. 103.

25 Tass' attho: yassa puggalassa cittaṃ ahāhiddam haliddirāgo viya na
khippam bhujjati¹⁷ ārapemam¹⁸ hoti, saddhā ca avirāginī¹⁹ kammam va vi-
pākam vā okappanīyassa vā puggalassa vacanam saddahitvā appamattaken eva
na bhujjati²⁰ na bhijjati, yo ca yācānake vā aññe vā samvibhāgarāhe puggale

¹ Būḍ omit ca. ² Ck^s so. ³ Ck^s so. C^s so corr to yo. ⁴ Ck^s imāni. ⁵ Ck^s das-
sāmissāmīti. ⁶ Būḍ yāci taṃ tassa dassāmīti. Būḍ yacati tassa tassa dassāmīti. ⁷
Būḍ vatvā. ⁸ Ck^s pil-. ⁹ Būḍ add pi. ¹⁰ Būḍ -suddhājīvena. ¹¹ Ck^s pa. ¹²
Ck^s add na. ¹³ Būḍ kareyya. ¹⁴ Ck^s pamādam nāma pamajjeyya. Būḍ pamānam
dam nappajjeyya. Būḍ pamādam nappajjeyya. ¹⁵ Būḍ -tīti. ¹⁶ Ck^s to, C^s so corr.
to to. ¹⁷ Ck^s sadum. Būḍ sādhu. ¹⁸ Būḍ ahāhiddam rāgo haliddham rāgo haliddhi
viya khippam rajjati. Būḍ ahāhiddam rāgo haliddhi viya khippam na virajjati. ¹⁹
Būḍ tirameva, Būḍ thīrameva. ²⁰ Būḍ add ti. ²¹ Ck^s nañchi-, C^s nam chi- corr to
na chi-, Būḍ na virajjati

bahikatvā eko¹ va sādurasabhojanam² na bhuñjati samivibhajitvā va³ bhuñjati so imāni pupphāni arahatīti⁴.

Purohito⁵ „aṃ etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni pi⁶ āharāpetvā pilandhitvā catuttham devaputtam yāci. So catuttham gātham āha:

5

4. Sammukhā vā parokkhā vā⁷ yo⁸ sante na paribhāsati yathāvādī tathākārī sa ve kakkārum⁹ arahatīti. 104.

Tass' attho: yo puggalo sammukhā vā parammukhā vā sīlādiguṇayutte sante¹⁰ paṇḍitaपुरise na akkosati na paribhāsati yam vācāya vadati tad eva kāyena karoti so imāni pupphāni arahatīti.

10

Purohito „aṃ etehi guṇehi samannāgato“ ti vatvā tāni pi¹¹ āharāpetvā pilandhi¹². Devaputtā cattārī¹³ pi pupphacumbatāni¹⁴ purohitassa datvā devalokam eva gatā. Tesam gatakāle purohitassa sīse mahatī vedanā uppajjati, tiṇhena¹⁵ sikharena¹⁶ nimmathitam¹⁷ viya¹⁸ ayayantena¹⁹ piḷitam viya²⁰ sīsam ahoṣi. 15 So vedanāmatto aparāparam parivattamāno mahāsaddena viravi, „kim etan“ ti ca vutte „aṃ mam' antare avijjamāne yeva guṇe 'atthīti' musāvādam katvā te devaputte²¹ pupphāni yācim²², harath' etāni mama sīsato“ ti āha. Tāni harantā²³ haritum nāsakkhimṣu, ayapattena²⁴ baddhāni viya ahesum. Atha naṃ 20 ukkhipitvā geham nayimṣu. Tassa tattha²⁵ viravantassa satta divasā vītivattā. Rājā amacce āmantetvā „dussīlo²⁶ brāhmaṇo marissati, kim karomā“ ti āha²⁷. „Deva, puna ussavam kārema²⁸, devaputtā puna āgacchissantīti²⁹“. Rājā puna³⁰

¹ Bt ekato, Bd ekako. ² Ck sādhu- Bd sādum- ³ Bd omitt va ⁴ Ck āhara-tīti ⁵ Bd adds pi. ⁶ Bd omitt pi and add pupphām. ⁷ Bd parammukhā in the place of parokkhā vā. ⁸ Ck ya, C^s ye. ⁹ Bt kakkurum, Bd kakkurum. ¹⁰ Ck sante, Bd sante vūpasante, Bt omitt sante. ¹¹ Bd omitt pi ¹² Bd adds cattāro ¹³ Ck -ro ¹⁴ Bd cumbitakāni ¹⁵ Ck nheṇa, C^s tanheṇa, Bt nena. ¹⁶ Bd adds sīsam. ¹⁷ Ck nimmathitīm corr. to nimmathitam, C^s nimmathitām corr. to -thutam. Bt nimmathitam, Bd nimmathitām ¹⁸ Bt piyaya, Bd vi-yaṇica. ¹⁹ Bt ayapattena, Bd ayapattena. ²⁰ Bd add ca ²¹ Bd add imāni. ²² C^s -ci corr. to -cim, Bd -ci; Bd add so aṃ vedanāppatto kampamāno sakaladeho ²³ Bd omitt harantā. ²⁴ Bt ayapetena corr. to -patena, Bd -vattena corr. to -pattena ²⁵ Bd tatthataṣṣa, Bt yattata ²⁶ Bt -lam, Bd -la ²⁷ Bd vutte. ²⁸ Bd ussavā kāreṇa ²⁹ C^s āgacchantīti ³⁰ Bd omitt puna.

ussavaṃ kāresi. Devaputtā puna āgantvā sakalanagaram
pupphagandhena ekagandhaṃ katvā tath' eva¹ rājāṅgaṇe aṭ-
ṭhaṃsu. Mahājano sannipati, dussīlabrahmaṇaṃ ānetvā tesam
purato urena nipajjāpesuṃ. So „jīvitam me detha sāmīno“²
5 ti devaputte yāci. Devaputtā „tuyham dussīlassa pāpadham-
massa“³ ananucchavikāṇ' etāni⁴ pupphāni, tvaṃ⁵ amhe vañces-
sāmīti saññī ahoṣi, attano musāvādaphalaṃ laddhaṃ“ ti taṃ⁶
mahājanamajjhe⁷ garahitvā sīsato pupphacumbaṭaṃ⁸ apanetvā
mahājanassa ovādaṃ datvā sakaṭṭhānam eva agamaṃsu.

10 Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
brāhmaṇo Devadatto ahoṣi, tesu devaputtesu eko Kassapo eko Mog-
gallāno eko Sāriputto, jeṭṭhadevaputto⁹ pana aham evā“¹⁰ ti. Ka-
kārujātakaṃ¹⁰.

7. Kākātijātaka.

15 Vāti cāyaṃ¹¹ tato gandho ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. Tadā
hi Satthā taṃ bhikkhum „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu“¹² ukkaṇṭhito¹³,
ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „ka-mā ukkaṇṭhito sīti“¹⁴
„kilesavasena bhante“ ti „bhikkhu, mātugāmo nāma arakkhiyo, na
20 sakkā rakkhitum, porāṇakapaṇḍitā¹⁵ mātugāmaṃ¹⁵ mahāsamudda-
majjhe simbalidavimāne¹⁶ vasāpetvāpi¹⁷ rakkhitum nāsakkhiṃsū“
ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamahesiya kucchismiṃ nibbattitvā va-
25 yappatto pitu accayena rajjaṃ kāresi. Kākāti¹⁸ nām' assa
aggamahesi ahoṣi abhirūpā devaccharā viya. Ayaṃ ettha

¹ Bā tattheva. ² Bā omitt na. ³ Bā papakammassa. ⁴ Bā -kanevatan. ⁵ Bā add pana. ⁶ Bā omitt tam. ⁷ Bā add dussīlabrahmanam. ⁸ Bā -cum-pitakam. ⁹ Bā jethakade-. ¹⁰ Bā takkaru - - chathamam, I ā kakkaru - - cha-
tham. ¹¹ Bā vāyam. ¹² Ck Bā bhikkhum, C omitts saccam - - - bhikkhu. ¹³ Bā add si. ¹⁴ Bā add pi. ¹⁵ C^k -mā, C^s -mā corr to -mam. ¹⁶ Bā sippali-
dahivi-, Bā sippalidumavi-. ¹⁷ C^s vā, Bā vasāpetto. ¹⁸ Bā kākavati.

saṁkhepo, vitthārato pana atītavattum¹ Kuṇālaajātake āvi-
bhavissati. Tadā pan' eko supaṇṇarājā manussavesenāgantvā²
raññā³ saha jūtaṁ⁴ kilanto Kākātiyā⁵ aggamaheṣiyā paṭibad-
dhacitto taṁ ādāya supaṇṇabhavanam netvā tāya saddhim
abhirami. Rājā devim apassanto⁶ Naṭakuveraṁ nāma gan- 5
dhabbaṁ⁷ „tvaṁ vicināhi⁸ nan“ ti āha⁹. So taṁ¹⁰ supaṇṇa-
rājānaṁ pariggahetvā¹¹ ekasmiṁ sare eraḥkavane nipajjitvā
tato supaṇṇassa¹² gamanakāle pattantare nisīditvā supaṇṇa-
bhavanam gantvā tāya saddhim kilesasaṁsaggam katvā puna
tass' eva pattantare nisinnō āgantvā supaṇṇassa raññā saha¹³ 10
jūtaṁ¹⁴ kilanakāle¹⁵ attano vīnaṁ gahetvā jūtaṁaṇḍalam¹⁶
gantvā rañño santike ṭhito gītakavasena¹⁷ paṭhamam gā-
tham āha:

1. Vāti cāyaṁ¹⁸ tato gandho yattha me vasatī piyā,
dūre ito hi Kākāti¹⁹ yattha me nirato mano ti. 105. 15

Tattha gandho ti tassā dībhagandhavilittāya sarīragandho. yattha me
ti yattha supaṇṇabhavane mama piyā vasatī tato iminā saddhim katāya²⁰ kāya-
saṁsaggāya tassā imassa kāyena saddhim āgato gandho vāyatīti adhippāyo,
dūre ito hīti imamhā thānā dūre, hīkāro nipātamatto. Kākāti²¹ devī,
yattha me ti yassā uṇari mama mano nirato. 20

Taṁ sutvā supaṇṇo dutiyaṁ gātham āha:

2. Kathaṁ samuddaṁ patari²², kathaṁ patari²³ Kebukaṁ,
kathaṁ satta samuddāni kathaṁ simbalim āruhīti. 106.

Tass' attho: tvaṁ imam Jambudīpasamuddaṁ tassa parato Kebukaṁ²⁴
nadin²⁵ pabbatantaresu thitani satta samuddāni ca kathaṁ tari²⁶. ken' upā- 25
yena tinno, satta samuddāni atikkamitvā²⁷ thitaṁ anihākam bhavanam sim-
balirukkhaṇ ca kathaṁ abhirūhīti

¹ Cks -u. ² B'd -n. gantvā. ³ B'd rañño. ⁴ Cks dūtā, B'd jūtaṁ. ⁵ B' kākati,
B'd kākavati. ⁶ Ck devīna passanto. Cs devīna passanto corr. to devimāpassanto,
B' deva apassanto. B'd devī apassanto. ⁷ Cks -bba. ⁸ Ck -hi, Cs -bhi. ⁹ B'd
add vicinanto. ¹⁰ B'd add sutvā. ¹¹ B'd add pattantarato nikkhamitvā. ¹² B'd -ssā.
¹³ B'd saddhim. ¹⁴ Cks dūtā, B'd jūta. ¹⁵ B'd add gandhabbo. ¹⁶ Cs B'd jūta-
¹⁷ B'd gītavāsena. ¹⁸ B'd vāyaṁ. ¹⁹ B'd kākavati. ²⁰ B'd kata. ²¹ B'd kākā-
vatīti kākavati. ²² B'd ddamatari. ²³ B'd atari. ²⁴ B'd add nāma. ²⁵ Ck B'
nadi, Cs nadi. ²⁶ B'd atari. ²⁷ Cks -metvā.

Tam sutvā Naṭakuvero tatiyaṃ gātham āha:

3. Tayā samuddam atariṃ¹, tayā atari Kebukaṃ,
tayā satta samuddāni, tayā simbalim āruhin ti. 107.

Tattha tayā ti tayā² karanabhūtena tava pattantare nisinnā ahaṃ sab-
5 bam etam akāsiṃ ti attho

Tato supaṇṇarājā catuttham gātham āha:

4. Dhi-r-atthu maṃ mahākāyaṃ, dhi-r-atthu maṃ acetanaṃ,
yattha jāyāy' ahaṃ jāraṃ āvahāmi vahāmi vā³ ti. 108.

Tattha dhiratthu maṃ ti attānaṃ garahanto āha, acetanaṃ ti ma-
10 hāsaritrā⁴ lahubhāvagarubbhāvassa ajānanaṭāya acetanaṃ, yatthā ti yasmā,
idaṃ vuttam hoti: yasmā ahaṃ attāno jāyāya jāraṃ imaṃ gandhabbaṃ pat-
tantare nisinnaṃ ānento⁵ āvahāmi nento ca vahāmi tasmā dhi-r-atthu maṃ ti

So tam ānetvā Bārānasiraṇṇo va⁶ datvā puna na⁷ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
15 modhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale pa-
tiṭṭhahi) „Tadā Naṭakuvero ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi rājā⁹ ahaṃ
evā⁸ ti. Kākātijātakaṃ¹⁰.

8. Ananusociyajātaka.

Bahunnaṃ vijjatīti¹¹. Idam Satthā Jetavane viharanto
20 ekaṃ matabhariyakuṭumbikaṃ¹ ārabha kathesi. So kira
bhariyāya matāya na nahāyati na bhuñjati³ na kammante¹⁴ payojesi,
aṇṇadatthu sokābhibhūto ālāhanaṃ gantvā paridevamāno vicari. ab-
bhantare pan' assa kūṭe dīpo¹⁵ viya sotāpattimaggassa upanissayo
jalati. Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokento taṃ disvā „imassa
25 maṃ ṭhapetvā aṇṇo koci sokaṃ haritvā¹⁶ sotāpattimaggassa dāyako
n' atthi, bhavissāmi ssa avassayo¹⁷ ti pacchābhattaṃ piṇḍapātapaṭik-
kanto pacchāsamaṇaṃ ādāya tassa gehadvāraṃ patvā¹⁷ kuṭumbikena

¹ B^d -ri, C^s -riṃ corr. to -ri ² B^d omit tayā ³ B^d cā, C^s āvahāmi mahā-
nivā. ⁴ C^s -atā ⁵ B^d ajānanto ⁶ B^d omit va ⁷ B^s puna nagaraṃ, B^d
na puna nagaram ⁸ B^d dhommade- ⁹ B^d add pana ¹⁰ B^d kākavatiyā
jātakaṃ sattamaṃ ¹¹ B^d vijati bhotīti. ¹² C^s matakutumbikam, B^d mata-
bhariyam-, B^s -yam- corr. to -ya-. ¹³ B^d nahāti na pīvi na limiṇi na bhuñji
¹⁴ B^d -tam ¹⁵ B^d padīpo ¹⁶ B^s nisārāpetvā, B^d mharāpetvā ¹⁷ B^d gantvā.

sutvā¹ gamanam² katapaccuggamanādisakkāro paññattāsane nisinno kuṭumbike³ āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisinne⁴ „upāsaka kiṃ⁵ tuṇhībhūto sīti⁶“ pucchitvā⁷ „āma bhante bhariyā me kālakatā⁸, tam⁹ anusocento cintemīti¹⁰“ rutte „upāsaka, bhijjanadhammaṃ nāma bhijjati, tasmim bhinne na yuttam cintetum¹¹, porāṇakapaṇḍitāpi¹² 5 bhariyāya matāya ‘bhijjanadhammaṃ bhinnan’ ti na cintayimsū“ ‘ti vatvā tena yācito atitāṃ ahari:

Atītavatthu Dasanipāte Cullabodhiyātaka¹² āvibhavissati. Ayam pan’ ettha saṃkhepo: Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma- datte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā 10 vayappatto Takkaṣilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā mātāpitun- naṃ santikaṃ agamāsi. Imasmim jātake Mahāsatto komāra- brahmacārī¹³ ahosi. Ath’ assa mātāpitaro „dārapariyesanaṃ¹⁴ karomā“ ‘ti ārocayimsu. Bodhisatto „na mayhaṃ gharāvāsen’ attho, ahaṃ tumbhakaṃ accayena pabbajissāmīti“ vatvā tehi 15 punappunā¹⁵ yācito ekaṃ kañcanarūpaṃ¹⁶ kāretvā „evarūpaṃ kumārīkaṃ labhamāno gāhissāmīti“ āha. Tassa mātāpitaro „tam kañcanarūpaṃ paṭicchannayāne āropetvā gacchatha, Jambudīpatalaṃ¹⁷ vicinantā yatth’ evarūpaṃ¹⁸ brāhmaṇa- kumārīkaṃ¹⁹ passatha tattha imaṃ kañcanarūpaṃ datvā tam 20 ānethā“ ‘ti mahantena parivārena manusse pesesum. Tasmim pana kāle eko puñṇavā satto Brahmaloḷato cavitvā Kāsiraṭṭhe²⁰ nigamagāme asītikoṭivibhavassa brāhmaṇassa gehe kumārīkā hutvā nibbatti, Sammillabhāsini²¹ ‘ssā²¹ nāmaṃ akāmsu. Sā soḷasavassakāle abhirūpā ahosi pāsādikā devaccharapaṭibhāgā 25 sabbalakkhaṇasampannā, tassāpi kilesavasena²² cittaṃ nāma na uppannapubbam, accantabrahmacārini²² ahosi. Kañcana-

¹ *Bd* sugatā ² *Bd* -no. ³ *Bd* -ko ⁴ *Bd* -nno ⁵ *Cs* kiṃ upāsaka, *Ck* omits kiṃ ⁶ *Cks* omits tuṇhī - - sīti. ⁷ *Cks* pucchi. ⁸ *Bd* kalam-. ⁹ *Bd* add ahaṃ ¹⁰ *Bd* omits cintemī. ¹¹ *Bd* socitum. ¹² *Bd* cūla-. ¹³ *Bi* komāraka-, *Bd* komāraka-. ¹⁴ *Bd* dāraka- ¹⁵ *Bd* -nam ¹⁶ *Bd* -rūpakam. ¹⁷ *Bd* -le
¹⁸ *Ck* yatthanatheva-, *Cs* yatthataheva-, *Bd* adds kañcanarūpaṃ. ¹⁹ *Bd* brah-
manīkumārīkaṃ kumārī. ²⁰ *Bd* kāsika-. ²¹ *Cks* -nītissa. *B* sampillabhāsiniṭṭissā.
Bd sampillabhāsiniṭṭissā. ²² *Bd* kilesa.

rūpakam¹ ādāya vicarantā² taṃ gāmaṃ pāpuṃṃsu. Tattha manussā taṃ disvā „asukabrāhmaṇassa dhītā Sammillabhāsini³ kimkāraṇā idha ʾthitā“ ti āhaṃsu. Manussā taṃ [utvā brāhmaṇakulaṃ patvā⁴ Sammillabhāsiniṃ⁵ vāsesuṃ. Sā „aham tumhākaṃ accayena pabbajissāmi, na me gharāvāsen⁶ attho“ ti mātāpitunnāṃ sāsanaṃ pesesi. Te „kim karosi⁷ kumārike“ ti vatvā kañcanarūpaṃ⁸ gahetvā taṃ mahantena parivārena pesayṃsu. Bodhisattassa ca Sammillabhāsiniyā⁹ ca ubhinnaṃ pi anicchantānaṃ ñeva maṅgalaṃ kariṃsu. Te ekagabbhe¹⁰ ekasmiṃ sayane sayantāpi na aññamaññaṃ kilesavasena olakayṃsu, dve bhikkhū dve¹¹ brahmā¹² viya ca ekaṭṭhāne vasiṃsu. Aparabhāge Bodhisattassa mātāpitaro kālam akaṃsu. So tesāṃ sarīrakiccaṃ katvā Sammillabhāsiniṃ¹³ pakkosāpetvā „bhadde mama kulasantakā asītoṭiyo, tava kulasantakā asītoṭiyo, imaṃ¹⁴ ettakaṃ¹⁵ dhanāṃ gahetvā¹⁶ kuṭumbaṃ paṭipajja¹⁷, ahaṃ pabbajissāmi“ āha. „Ayyaputta, tayi pabbajante aham pi pabbajissāmi, na sakkomi taṃ jahitun¹⁸“ ti. „Tena hi ehīti“ sabbaṃ dhanāṃ dānamukhe vissajjetvā khela-piṇḍaṃ viya sampattim chadḍetvā¹⁹ Himavantaṃ pavisitvā ubho pi tāpasapabbajjāṃ pabbajitvā vanamūlaphalāhārā tattha ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya Himavantaṃ otaritvā²⁰ anupubbena Bārāṇasim²¹ patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesāṃ tattha vasantānaṃ sukhumālāya²² paribbājikāya nirojaṃ²³ missakabhattaṃ paribhuñjatiyā lohitapakkhandikābādho uppajji, sā sappāya-bhesajjaṃ alabhamānā dubbalā ahosi. Bodhisatto bhikkhācāravelāya taṃ pariggahetvā nagaradvāraṃ netvā ekissā sālāya phalake nipajjāpetvā sayāṃ bhikkhāya pāvisi. Sā tasmiṃ anikkhante yeva kālam akāsi. Mahājano paribbājikāya rūpa-

¹ Cks -kam ² Bḍ add manussa ³ Bḍ sammillabhāsini ⁴ Bḍ gantva ⁵ Bḍ sammillabhāsini. Bḍ sammillabhāsini ⁶ Bḍ karissati ⁷ Bḍ -ka. ⁸ Bḍ -rūpakam. ⁹ Cks -bhasaniya ¹⁰ Bḍ add vasesamānā ¹¹ Bḍ omit dve ¹² So Cks: Bḍ brahmacāri. ¹³ Bḍ sammillabhāsini, Bḍ sammillabhāsini ¹⁴ Bḍ ti. ¹⁵ Bḍ ettha- ¹⁶ Bḍ add imam. ¹⁷ Bḍ -pajjāhīti. Bḍ - ajjahi ¹⁸ Bḍ viya- ¹⁹ Bḍ pahaya. ²⁰ Bḍ add te. ²¹ Cks -sin Cks -sim. ²² Bḍ -latāya ²³ Cks -jam

sampattiṃ disvā parivāretvā rodati paridevati. Bodhisatto bhikkhaṃ caritvā āgato tassā matabhāvaṃ ñatvā „bhijjana-dhammaṃ bhijjati, sabbe saṃkhārā aniccā evaṃgatikā yevā“ 'ti vatvā tāya nipannaphalakāy' eva¹ nisīditvā missabhojanaṃ² bhuñjitvā mukhaṃ vikkhālesi. Parivāretvā t̥hitamahājano³ „ayan⁴ te bhante paribbājikā kiṃ hotīti“ pucchi. „Gihikāle me pādapari-cārikā ahoṣīti“. „Bhante, mayaṃ tāva na santhambhāma⁴, rodāma paridevāma, tumhe kasmā na rodathā“ 'ti. Bodhisatto „jīvamānā tāv' esā⁵ mama kiñci⁶ hoti, idāni paralokasamaṅgitāya na kiñci hoti, parajanavasam⁷ gatā,¹⁰ ahaṃ kissa⁸ rodāmīti“ mahājanassa dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi:

1. Bahunnaṃ vijjati bhoti⁹, tehi kim me¹⁰ bhavissati, tasmā etaṃ¹¹ na socāmi piyaṃ Sammillabhāsiniṃ¹². 109.
2. Tan taṃ¹³ ce anusoceyya¹⁴ yaṃ yaṃ¹⁵ tassa na vijjati¹⁵ attānam anusoceyya sadā maccuvasaṃ gataṃ¹⁶. 110.
3. Na h'eva t̥hitam¹⁷ nāsinaṃ¹⁸ na sayānaṃ¹⁹ na p'addhaguṃ²⁰ — yāva pāti nimisati²¹ tatrāpi²² sarati-bbayo²³. 111.
4. Tatth' attani vata-ppaddhe²⁴ vinābhāve asaṃsaye²⁵ sesaṃ²⁶ sesaṃ dayitabbaṃ vītaṃ²⁷ ananusocitaṃ²⁸ ti. 112. 90

Tattha bahunnam vijjati bhoti²⁹ ayaṃ bhoti³⁰ amhe chaddetvā idāni aññesaṃ bahunnam matasattānaṃ³¹ antare vijjati samvijjati³², tehi me kim bhavissatīti tehi matakasattehi saddhimi vattamāna idān esā³³ kiṃ

¹ B'd nippanaphalakeyeva. ² B'd nissakabho-. ³ B'd ayaṃ. ⁴ Ck satthamhāma, Cs satthambhāma corr. to -bhāma. B'i santhambhā. B'd santhambhama. ⁴ B'd tāva esā ca. ⁶ B'd add na. ⁷ B'd maṇavasam. ⁸ Cks kassa. ⁹ Ck hoti. C's hoti corr. to bhoti. B'd bhoti. ¹⁰ B'd me kim. ¹¹ Ck ekam, B'd hetam. ¹¹ B'i sampillahasini, B'd sampillahāsini. ¹³ B'd taṃ tam. ¹⁴ B'i anubhojeyya. B'd sā-nusoceyyam. ¹⁵ B'i samecayan. B'd yaṃyan. ¹⁶ B'd pattam. ¹⁷ Ck B'i tithaṃ, C's titham. ¹⁸ B'd na m-innam. ¹⁹ B'i nippannam, B'd nipannam. ²⁰ B'i pat-tagū. B'd pattagū. ²¹ Ck yāvapāṇi nīsaṭi, C's yāva pāṇiṃ nimisati. B'i yāvum-mati nimissati, B'd yāvummitinimissati. ²² B'd tatthāpi. ²³ B'd nassati vayo. ²⁴ Ck tanthanthattānīvata-. C's tatthattānīvatappaddhe, B'i tattatattapajathap anthe, B'd tatthattānīvatapanthe. ²⁵ B'd -yo. ²⁶ B'i bhusam, B'd bhutam. ²⁷ B'd mahan-tam. ²⁸ Ck ananusayan. B'd anusocayan. ²⁹ Cks hoti. ³⁰ Cks hoti. B'd bhoti. ³¹ B'd matakasa-. ³² B'd atthi upalabbhati in the place of samvijjati. ³³ B'i idān mevesayam, B'd idāneva sā mayham.

- bhāvissati¹, tehi vā sattelhi² atirekasambandhanavasena³ esā³ mayham kiñ bha-
vissati⁴, kā nāma bhāvissati⁵, kiñ bhariyā udāhu bhāginiti⁶, tehi mekan⁷ ti
pi pātho, tehi matakehi saddhūm idam pi me kalebaram⁸ ekam bhāvissatiti
attho, tasmā ti yasmā esā matakesu samkhāni gata⁹ mayham sū na kiñci hoti¹⁰
5 tasmā etam na socāmīti¹¹, yam yam tassā 'ti yam yam tassa anusocakassa¹²
sattassa¹³ na vijjati n atthi matam niruddham tam tam sa¹⁴ anusocēyyā 'ti
attho, yassā ti pi pātho, yam yam yassa na vijjati tam tam sa¹⁵ anusocēyyā
'ti attho, maccuvasam gatan¹⁶ ti evam sante nīceam maccuvasam gatan¹⁷
gacchantam attānam eva anusocēyya, ten' assa¹⁸ asocanakkalo yeva na¹⁹ bha-
veyyā 'ti attho, tatīyagāthāya na beva thitā²⁰ na nisinnam na nipannam na
10 paddhagum²¹ kañci²² sattam āyusamkhāro anugacchatiti pāthaseso, tattha
paddhagum²³ ti sampari-attetvā caramānam, idam vuttam hoti: ime sattā
catūsu iriyāpathesu mattā²⁴ viharanti, āyusamkhārā pana rattim²⁵ ca divā ca
sabbiriyāpathesu appamattā attano khayagamānakammam²⁶ eva karontiti, yāvā
15 'ti yāva, pātīti ummisati²⁷, ayam tasmim kāle voharo, idam vuttam hoti:
yāva ummisati²⁸ ca nimisati²⁹ ca tatrāpi evam appamattake³⁰ kāle imesañ
sattānañ saratibbayo³¹ ti tisu vāyesu so so vayo parihāyat' eva nassatiti³²,
tattattānivatappaddhe³³ ti tattha te³⁴ attani vata paddhe³⁵, idam vut-
tam hoti: tasmim vata evam saramāne³⁶ vāye ayam attā ti samkhāni³⁷ gato atta-
20 bhāvo paddho³⁸ hoti vāyena³⁹ adlho upadlho aparipunnā va hoti, evaṃ tattha
imasmim attani paddhe⁴⁰ yo⁴¹ esa⁴² tattha tattha mbbattānañ sattānañ vinā-
bhāvo asamsayo⁴³ tasmim vinābhāve pi asamsaye nissamsaye yam⁴⁴ bhūtañ se-
sañ amatam tam sesam⁴⁵ jīvamānam, jīvamānam eva⁴⁶ dayitabbam dayāyirabbam⁴⁷
mettāyirabbam⁴⁸, ayam satto ārogo⁴⁹ hotu avyapajho⁵⁰, evam tasmim mettā-

¹ B¹ -tīti. ² B¹ matasattehi. ³ B¹ -sambandhavasena sū. B¹ -sambandhava-
seneva sū. ⁴ B¹ -tīti. ⁵ B¹ omits k n bh. ⁶ B¹ -ni va ti. ⁷ B¹ kin. ⁸
C¹ kale- corr. to kale- B¹ kalevaram. ⁹ B¹ samagantā, B¹ samagantvā in the
place of samkhāngatā. ¹⁰ P¹ mayham pi sū kiñci na hoti, B¹ mayham sāpi kiñci
no hoti. ¹¹ C¹ sevācāmīti, C¹ sevam. ¹² B¹ -cantassa. ¹³ B¹ omit sattassa.
¹⁴ B¹ esa, B¹ esā. ¹⁵ B¹ cesa. ¹⁶ B¹ pattan. ¹⁷ B¹ pattantam. ¹⁸ B¹ tassa
in the place of tenassa. ¹⁹ B¹ omit na. ²⁰ C¹ B¹ tittham. ²¹ B¹ pattagum. ²²
B¹ C¹ kiñci. ²³ B¹ mattadū, B¹ patthagū. ²⁴ B¹ pamattā. ²⁵ all four MSS.
ratti. ²⁶ C¹ khayam. ²⁷ C¹ ummī-sati, B¹ yādhummattū yava ummī-sati
ādhummi. B¹ yādhummīti yava ummī-sati in the place of yāvā - - ²⁸ B¹ -ssati.
²⁹ B¹ -ssati. ³⁰ B¹ appamatta. ³¹ C¹ sare-, C¹ sare- cori. to sare-, B¹
nassati vayo. ³² B¹ na vadhatīti. ³³ C¹ tattattānivatappavaddhe, B¹ tattattāni-
vatapakko, B¹ tattattānivatapanthe. ³⁴ B¹ tava, B¹ tava. ³⁵ C¹ appavaddhe,
B¹ panthe in the place of vata paddhe. ³⁶ B¹ vattamane in the place of vata
evam s. ³⁷ B¹ samkhāni. ³⁸ B¹ pando, B¹ pantho. ³⁹ B¹ vayo, B¹ khayena.
⁴⁰ B¹ pantho va, B¹ panthe va. ⁴¹ C¹ yye. ⁴² B¹ cesa. ⁴³ B¹ add pi. ⁴⁴ C¹
sañ. ⁴⁵ C¹ B¹ omit tam sesam. ⁴⁶ B¹ vijjamānameva, B¹ omits jīvamānameva
⁴⁷ B¹ omit dayā-. ⁴⁸ B¹ mettā-. ⁴⁹ C¹ B¹ ar-. ⁵⁰ B¹ dhyā-

bhāvanā kūtabbā, yaṃ paṇ' etaṃ vītaṃ¹ vīgataṃ mataṃ ananusociyaṃ na anusocitaḥ ti.

Evam Mahāsatto catūhi gāthāhi aniecatākāraṃ² dīpento dhammaṃ desesi. Mahājano paribbājikāya sārīrakiccaṃ akāsi. Bodhisatto Himavantaṃ³ pavisitvā jhānābhīññaṃ⁴ nibbattetvā⁵ 5
Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā Sammillabhāsini⁷ Rāhulamātā ahosi, tāpaso pana aham eva“⁸ 'ti. Ananusociyājātakaṃ⁹. 10

9. Kālabāhujātaka.

Yaṃ annapānassa¹⁰ 'ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane viharanto hata-lābhasakkāraṃ Devadattaṃ ārabha kathesi. Devadattena hi Tathāgate atthāne kopaṃ bandhitvā dhanuggahesu¹¹ payojitesu Nālā-girivissajjanaṃ¹² assa¹³ doso pākaṭo jāto. Ath¹⁴ assa paṭṭhapitāni¹⁵ 15
dhurabhattādīni¹⁶ manussā haṃsu. Rājāpi naṃ na olokesi. So hata-lābhasakkāro kulesu viññāpetvā bhuñjanto cari¹⁷. Bhikkhū dhamma-sabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto 'lābhasakkāraṃ uppādessāmi' uppannaṃ pi thiraṃ kātuṃ nāsakkhiti'¹⁸. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti 20
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa hata-lābhasakkāro aho-iti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Dhanañjaye¹⁹ rajjaṃ kārente Bodhisatto Rādhō nāma suko ahosi mahāsārīro paripuṇṇa-gatto, kaniṭṭho paṇ' assa Potṭhapādo nāma. Eko luddako te 25
dve pi jane bandhitvā netvā Bārāṇasirañño adāsi. Rājā ubho pi te suvaṇṇapañjare pakkhipitvā suvaṇṇatattake²⁰ madhulāje

¹ B¹ titam, B² ti. ² B¹ aniccakā-. ³ B¹ -tameva. ⁴ B¹ -ññāsamāpattiyo. ⁵ B¹ dhammade-. ⁶ B¹ samjilla-. ⁷ B¹ -socakajā-, B² -socakajā-, both add ahamam. 9. Cfr Vol I p 495. II p 132. ⁸ C¹ abhirāmādisu, C² abhirāmādisu (corr to abhinamā-. ⁹ B¹ -vissajjana, omitting assa. ¹⁰ B¹ upathapitāni. ¹¹ B¹ dhuvā-. ¹² B¹ vicari. ¹³ B¹ na-. ¹⁴ B¹ dhanañceyya, B² dhanañcaye. (C¹ = brahmadatte. ¹⁵ C¹ = -taddhake, B¹ -tattakena.

khādāpento sakkharodakam pāyento patijaggi, sakkāro mahā
 ahosi, lābhaggayasaggappattā ahesumī. Ath' eko vanacarako
 Kālabāhun¹ nām' ekam mahākālamakkaṭam ānetvā rañño²
 adāsi, tassa pacchā āgatattā mahantataro³ lābhasakkāro ahosi,
 5 sukānam parihāyi. Bodhisatto tādilakkhaṇayogā⁴ na⁵ kiñci
 āha, kaniṭṭho pan' assa tādilakkhaṇābhāvā⁶ tam makkaṭassa
 sakkāram asahanto „bhātika, pubbe imasmiṃ rājakule sādū-
 rasakhādaniyādīm ambākam eva denti, idāni mayam na la-
 bhāma, Kālabāhumakkaṭass' eva haranti⁷, mayam Dhanañ-
 10 jayarañño⁸ santikā lābhasakkāram alabhantā imasmiṃ ṭhāne
 kiṃ karissāma, ehi araṇṇam eva gantvā vasissāmā⁹ 'ti tena
 saddhiṃ sallapanto⁹ paṭhamam gātham āha:

1. Yam annapān' assa pure labhāma
 tam dāni sākhāmigam¹⁰ eva gacchati,
 15 gacchāma dāni vanam eva Rādha
 asakkatā v' amhā¹¹ Dhanañjayāyā¹² 'ti. 113.

Tattha yam annapānassā 'ti yam annapānam assa rañño santikā, upa-
 yogatthe sāmivacanam, Dhanañjayāyā 'ti karahatthe sampadānam¹³, Dha-
 nañjayena asakkatā vama¹⁴, annapānaṃ ca¹⁵ na labhāma iminā ca asakkat
 20 amha¹⁶ 'ti attho

Tam sutvā Rādho dutiyam gātham āha:

2. Lābho alābho ayaso yaso ca¹⁷ (Dasaratha-Jāt. p. 9)
 nindā pasamsā ca¹⁸ sukhaṃ ca dukkham
 ete aniccā manujesu dhanumā,
 25 mā soca, kiṃ socasi Poṭṭhapadā 'ti. 114.

Tattha yaso 'ti issariyaṇvāro, ayaso 'ti tassābhāvo, ete ti ete amha
 lokadhammā manujesu aniccā. Lābhaggappattā¹⁹ hutvapi aparena samayena

¹ B¹ Kālabāhu, B² Kālabāhu. ² B² Bahasirañño. ³ C¹ B¹ mahantaro. ⁴ C¹ nādilak-, C² tādilak-, P¹ tādilakkhaṇayogena, P² tādilakkhaṇayogena. ⁵ B¹ omits na. ⁶ B² tādilak-. ⁷ C¹ dūranti or āranti? B¹ denti. ⁸ B¹ dhanañ-
 jeyya-, B² dhanañjaya-. ⁹ B¹ -pento. ¹⁰ B¹ sākha-. ¹¹ B¹ amha. ¹² B¹ dhanañjayāyā. ¹³ B² -navacanam; dhanañj- = dānam wanting in B¹. ¹⁴ B¹ canhati, C¹ amha corr. to vama. ¹⁵ B¹ -j nam, omittim ca. ¹⁶ B¹ na-
 sak-. ¹⁷ B¹ yaso ayaso ca. ¹⁸ B¹ omitt ca. ¹⁹ B¹ lābhaggayasaggappattā.

appalābhā appesakkhā¹ honti, niccalābbhino² n' atthi, yasādisu pi es'
eva nayo.

Taṃ sutvā Poṭṭhapādo makkāṇe usūyam³ apanetuṃ asak-
konto tatiyaṃ gātham āha:

3. Addhā tuvaṃ paṇḍitako si Rādha, 5
jānāsi atthāni⁴ anāgatāni,
kathan⁵ nu sākhamigaṃ⁶ dakkhisāma⁷
nibbāpitaṃ⁸ rājakulato va⁹ jamman ti. 115.

Tattha kathan¹⁰ nū 'ti kena nu kho upāyena, dakkhisāma¹¹ 'ti dak-
khissāma, nibbāpitaṃ¹² ti nicchuddhaṃ¹³ nikkhāmitaṃ¹⁴, jamman ti 10
lāmakāṇ.

Taṃ sutvā Rādho catuttham gātham āha:

4. Cāleti kaṇṇaṃ, bhakūṭiṃ karoti,
muhūṃ muhūṃ bhāyayate¹⁵ kumāre,
sayam eva taṃ kāhati Kālabāhu 15
yenārakā¹⁶ ṭhassati annapānā ti. 116.

Tattha bhāyayate¹⁷ kumāre ti rājakumāre¹⁸ uttaseti, yena¹⁹ 'ti yena
kāraṇena, ārakā ṭhassatīti yena kāraṇena imamahā annaṃ ānā dūre ṭhassati
sayam eva taṃ kāraṇaṃ karissati, mā tvaṃ etassa cintayīti attho.

Kālabāhu²⁰ pi katipāhen²¹ eva rājakumārānaṃ purato 20
kaṇṇacālanādīni karonto kumāre bhāyāpesi, te bhītā²² vissa-
ram akaṃsu. Rājā „kim etan“ ti pucchitvā tam attham sutvā
„nikkaḍḍhatha nan“ ti makkāṇaṃ²³ nikkāḍḍhāpesi, sukānaṃ
lābhasakkāro²⁴ pākati²⁵ va²⁶ ahosi.

¹ Ck -sakkā ² Bd add nāma ³ Bd ussuyam ⁴ Ck atta, Cs attha ⁵ Bd
katham ⁶ Ck -gan, Bd sakha- ⁷ Bd dakkhāma. ⁸ Ck niddhāpitaṃ, Cs nid-
dhāpitaṃ⁹ corr. to nibba- Bt nihapitaṃ? Bd nidhapitaṃ. ⁹ Ck omīti va.
¹⁰ Bd katham ¹¹ Bd dakkhāma. ¹² Ck niddhā-, Bt niddā-, Bd ni thā-. ¹³
Bt nivudha, Bd nivudhapitaṃ ¹⁴ Ck nikka-, Bt apitaṃ, Bd nikaḍḍhāpitaṃ ¹⁵
Ck bhāsayate, Cs bhayayate corr to bhasayate, Bt alapate, Bd bhāyate. ¹⁶ Bt
adds sa, Bt ya. ¹⁷ Ck Bd bhayate, Cs bhāyate corr to bhasayate. ¹⁸ Cs rājā-
¹⁹ Ck kala- ²⁰ Ck bhīta, Cs hitā, Bd bhūtatasitā ²¹ Bd omīti makkatam. ²²
Bd add puna. ²³ Bd -nko ²⁴ Cs ca, Bd omīti va.

Satthā imaṃ desanāṃ¹ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā Kālābāhu² Devadatto ahosi. Poṭṭhapādo Ānando. Rādhō pana ahaṃ evā³“ ti. Kālābāhujātakāṃ³.

10. Sīlavīmaṃsajātaka.

5 Sīlaṃ kireva kalyāṇaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Dve pi vatthūni heṭṭhā kathitāṃ⁴ eva, idha pana Bodhisatto Bārāṇasirañño purohito ahosi.

So attano sīlaṃ⁴ vīmaṃsanto⁵ tīni divasāni heraññika-
10 phalakato⁶ kaḥāpaṇaṃ gaṇhi. Taṃ „coro“ ti⁷ rañño das-
sesuṃ. So rañño santike ṭhito⁸

1. Sīlaṃ kir⁹ eva kalyāṇaṃ, sīlaṃ loke anuttaraṃ,
passa: ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññatīti⁹ 117.

paṭhamagāthāya sīlaṃ vaṇṇetvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānā-
15 petvā pabbajituṃ gacchati. Ath¹⁰ ekasmiṃ¹⁰ sūnāpaṇe¹¹ seno
maṃsapesiṃ gaḥetvā ākāsaṃ¹² pakkhandi. Tam aññe saṇṇā
parivāretvā pādanakhatundakādīhi¹³ paharanti. So taṃ duk-
khaṃ sahituṃ asakkonto maṃsapesiṃ chaddesi. Aparo gaṇhi.
So pi tath¹⁴ eva vibheṭhiyamāno chaddesi. Ath¹⁵ añño gaṇhīti
20 evaṃ yo yo¹⁴ gaṇhi taṃ taṃ saṇṇā anubandhiṃsu, yo yo
chaddesi so so sukhito ahosi¹⁶. Bodhisatto taṃ¹⁶ disvā „ime
kāma nāma maṃsapesūpamā, ete ganhantānaṃ yeva dukkhaṃ
vissajjentānaṃ sukhaṃ“ ti cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yāvad ev¹⁷ ass¹⁷ ahū¹⁷ kiñci tāvad eva akhādisu¹⁸

25 saṃgamma kulalā loke, na hiṃsanti akiñcanan ti. 118.

¹ *Bd* dhammade-. ² *Ck* kālā-. ³ *Ck* kālā-, *Ed* add navamam. ⁴ *Ck* sīla. ⁵ *Ck* -sako. ⁶ *Bd* hiraññapha-. ⁷ *Bd* add gaḥetvā. ⁸ *Bd* add paṭhamam gātham āha. ⁹ *Bd* add imaya. ¹⁰ *Bd* add divase. ¹¹ *Ck* su-. ¹² *Ck* sunāpano corr. to sunāpane. ¹³ *Bd* sunāpanato, *Bd* sunāpanato. ¹⁴ *Bd* -se. ¹⁵ *Ck* -tundakādīhi. ¹⁶ *Ck* omits one yo, *Bd* gaṇhi tesu yo yo evam. *Bd* gaṇhi tesu yo yo evam. ¹⁷ *Bd* -to va hoti. ¹⁸ *Bd* omit tam. ¹⁹ *Ck* ahu. *Ed* evassa ahu. ²⁰ *Ck* akhādisu corr. to akhā-, *Ck* akhāyū, *Bd* sakhādisu.

Tass' attho: yāvad eva assa senassa ahu kiñci mukhena gahitaṃ maṇi-
sakhandaṃ tāvad eva naṃ imasmiṃ loke kulalā samāgantvā khādīṇsu, tasmiṃ
pana vissatthe tam enaṃ akiñcanaṃ nippalibodhaṃ pakkhiṃ sesapakkhino
na hīmsantīti.

So nagarā nikkhamitvā antarāmagge ekasmiṃ gāme sāyaṃ 5
ekassa¹ gehe nipajji. Tattha pana Piṅgalā nāma dāsī² „asu-
kavelāya nāma³ āgaccheyyāsīti“ ekena purisena saddhiṃ sam-
ketam akāsi. Sā sāmikānaṃ pāde dhovitvā tesu nipannesu
tassāgamaṇaṃ oloketi ummāre nisīditvā „idāni āgamissati
idāni āgamissatīti“ paṭhamayāmaṃ pi majjhimayāmaṃ pi vīti- 10
nāmesī, paccūsasamaye pana „na so idāni āgamissatīti“
chinnāsā hutvā nipajjitvā niddaṃ okkami. Bodhisatto idaṃ
kāraṇaṃ disvā „ayaṃ 'dāni' puriso āgamissatīti' āsāya⁵
ettakaṃ kālāṃ nisinnā idāni 'ssa anāgamanabbhāvaṃ natvā
chinnāsā hutvā sukhaṃ supati, kilesesu hi āsā nāma duk- 15
khaṃ nirāsābhāvo⁶ ca sukhaṃ“ ti cintetvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Sukhaṃ nirāsā⁷ supati⁸, āsā phalavatī sukhā,
āsaṃ nirāsaṃ katvāna sukhaṃ supati Piṅgalā ti. 119.

Tattha phalavatīti yassa āsāya phalaṃ laddhaṃ hoti sā tassa phalassa 20
sukhatāya sukhā nāma⁹, nirāsaṃ katvā anāsaṃ¹⁰ katvā chinditvā¹¹ pajahitvā
ti attho, Piṅgalā ti Piṅgalā¹² dāsī idāni sukhaṃ supatīti

So punadvase tato gāmā araṇṇaṃ pavisanto araṇṇe
ekaṃ tāpasam jhānaṃ appētvā nisinnaṃ disvā „idhaloke ca
paraloke ca¹³ jhānasukhato uttaritaraṃ¹⁴ sukhaṃ¹⁵ n' atthīti“ 25
cintetvā catutthaṃ gātham āha:

4. Na samādhiparo atthi asmiṃ loke paramhi ca,
na paraṃ nāpi¹⁶ attānaṃ vihiṃsati samāhito ti. 120.

¹ Bīd ekasmiṃ. ² Cks dāsī. ³ Bīd omit nāma. ⁴ Bīd add so ⁵ Bī saññāya.
⁶ Bīd -sa- ⁷ Pīd -so. ⁸ Cks nupati. ⁹ Bīd add nirāsāsupati. ¹⁰ Bī nāti-
bhāsā nirāsaṃ, Bīd nātīāsā ca nirāsaṃ in the place of anāsaṃ ¹¹ Bīd chij-
jitvā. ¹² Bīd -la ¹³ Cks omit paraloke ca. ¹⁴ Bīd adds aññaṃ ¹⁵ Bīd add
nāma ¹⁶ Cks na parantopi.

Tattha na samādhiparo ti¹ samādhito² paro añño sukhadhammo nāma n' atthiti.

So araññaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhiññaṃ uppādetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

- 5 Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā jātakaṃ samodhānesi. „Tadā purohito⁴ aham evā⁵ 'ti. Silavīmaṃsajātakaṃ⁶. Kuṭṭidūsaḥa-vaggo tatiyo.

4. KOKILAVAGGA.

1. Kokālikajātaka.

- 10 Yo ve kāle asaṃpatte ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṃ ārabba kathesi. Vatthum Takkārikajātake⁷ vitthāritam⁸.

- Atīte pana⁹ Bārānasiyaṃ Brahmaḍatte rājjaṃ kārente Bodhisatto tassa amaccaratanam¹⁰ ahoṣi. Rājā bahu-
15 bhāṇi ahoṣi. Bodhisatto „tassa taṃ bahubhāṇitaṃ nisedhes-sāmīti“ ekaṃ upamaṃ upadhārento vicarati. Ath' ekadivasaṃ rājā uyyānaṃ gantvā maṅgalasilāpaṭṭe nisīdi. Tass' upari ambarukkho atthi, tatth' ekasmiṃ¹¹ kākakulāvake kālakokilā¹² attano aṇḍakaṃ nikkhipitvā agamāsi. Kākī taṃ kokilaṇḍa-
20 kaṃ¹³ paṭijaggi. Aparabhāge tato kokilapotako nikkhami. Kākī „putto me“ ti saññāya mukhatuṇḍakena¹⁴ gocaraṃ āharitvā taṃ paṭijaggi. So avirūḥhapakkho akāle yeva kokilaravaṃ ravi. Kākī „ayaṃ idān' eva tāva aññaṃ ravaṃ

¹ Bī adds ssmādhivaro, B^d samādhiparo ² C^{ks} -dhino ³ B^d dhammade-. ⁴ C^{ks} tāpaso, B^d add pana ⁵ B^d add dasamaṃ 1. Cfr. Five Jātakas p. 48.
⁶ B^d takkāriyajā-. ⁷ B^d -tameva atitama āhari. ⁸ B^d omīti pana. ⁹ B^d amacco ovāḍako. ¹⁰ B^d tatte-. ¹¹ C^s Bī kāla-, B^d kaka- ¹² B^d -laṇḍana.
¹³ C^s Bī -tundena

ravati¹, vaddhanto² kim karissatīti³ tuṇḍena³ koṭṭetvā⁴ māretvā kulāvakā pātesi. So rañño pādamūle pati. Rājā Bodhisattam pucchi: „kim etaṃ sahāyā“⁵ ti. Bodhisatto „ahaṃ rājānaṃ vinetuṃ⁶ ekaṃ upamaṃ pariyesāmi, laddhā dāni p'esā⁶“ ti cintetvā „mahārāja, atimukharā akāle bahubhāṇino⁷ evarūpaṃ⁷ labhanti, ayaṃ mahārāja kokilapotako kākīyā puṭ-
tho⁸ avirūḥhapakkho⁹ akāle yeva viravi¹⁰, atha naṃ kākī 'nā-
yaṃ mama puttako¹¹ ti ñatvā mukhatuṇḍena¹¹ koṭṭetvā¹² māre-
tvā¹³ pātesi, manussā vā hontu tiracchānā vā akāle¹⁴ bahu-
bhāṇino evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavantīti¹⁵“ vatvā imā gā- 10
thā abhāsi:

1. Yo ve kāle asampatte ativelam pabhāsati¹⁶
evaṃ so nihato¹⁷ seti kokilāyēva¹⁸ atrajo. 121.
2. Na hi sattham¹⁹ sunisitam²⁰ visam halāhalam²¹ iva
evaṃ nikatthe²² pāteti vācā dubbhāsītā yathā. 122. 15
3. Tasmā kāle akāle vā²³ vācam rakkheyya paṇḍito,
nāivelam pabhāseyya api attasamamhi ca²⁴. 123.
4. Yo ca²⁵ kāle mitam²⁶ bhāse matipubbo vicakkhaṇo²⁷
sabbe amitte ādeti supaṇṇo uragaṃ²⁸ ivā ti. 124.

Tattha kāle asampatte ti attano vacanakāle asampatte²⁹, ativelan ti 90
velātikantam³⁰ katvā atirekappamānam³¹ bhāsati, halāhalam³² ivā 'ti halā-
halam³³ iva, nikatthe³⁴ ti tasmīn űeva³⁵ khaṇe appamattake kāle, tasmā ti
yasmā sunisitā satthā³⁶ halāhalavisato pi khippataram dubbhāsītavacanam

¹ *Bid* ravi. ² *Bid* vadhanto, *Cks* vaddhe-. ³ *Bid* tuṇḍakena. ⁴ *Ck* koṭṭhe-, *Cs* kotthe-
corr. to kotte-, *Bid* koṭe-. ⁵ *Bi* pivāretuṃ, *Bd* nivāretuṃ. ⁶ *Bi* mesā, *Bd* mayā. ⁷
Bd adds dukkham. ⁸ *Bi* kākīyā putto in the place of kākīyā putttho. ⁹ *Bi*
-putto, *Bd* -patto. ¹⁰ *Bid* kokilaravam ravi. ¹¹ *Bd* -tuṇḍakena. ¹² *Ck* koṭhetvā,
Cs koddhe- corr. to kotte-, *Bi* kote-. ¹³ *Bd* add kulāvakā. ¹⁴ *Bid* add ca.
¹⁵ *Bi* labhantīti, *Bd* labhantīti. ¹⁶ *Bd* pibhā-. ¹⁷ *Ck* nī-, *Bd* nipāto. ¹⁸ *Bd*
-lā viya. ¹⁹ *Cs* sattam corr. to sattham, *Bi* sattam. ²⁰ *Bid* -nissi-. ²¹ *Ck* *Bid*
-halam, *Cs* -halām corr. to -halam. ²² *Bi* nikaleṇha, *Bd* nikadhe. ²³ *Bi* vā
akāle, *Bd* kāle vā akāle vā. ²⁴ *Bi* -mamhi vā, *Bd* -mappi vā, *Cks* -mampī ca.
²⁵ *Bi* va. ²⁶ *Bid* -ta. ²⁷ *Ck* -no. ²⁸ *Bid* -gam. ²⁹ *Ck* appatte. ³⁰ *Bid* velam
atikkantam. ³¹ *Cks* -kapamānam. ³² all four MSS. -lam. ³³ *Bid* -lain. ³⁴
Bid nikadhe. ³⁵ *Ck* tasmīn űeva, *Bi* tasmī, omitting űeva, *Bd* tasmīn yeva. ³⁶
Bi -nissitasattā, *Bd* -nissitasatthā, *Cks* sunisitam sattham.

eva pāṭeti¹ tasmā, kāle akāle vā ti vuttum yuttakāle ca² akāle ca³ vācam
rakkhetha⁴, ativelaṃ na bhāseyya, api attanā same ti nānākarane pi
puggale ti attho, matipubbo ti matiṃ purecārikam katvā kathanena matipubbo,
vicakkhaṇo⁵ ti nānena vicāretvā atthavindanapuggalo⁶ vicakkhano⁵ nāma,
5 uragam⁷ ivā ti uragam⁸ iva, idaṃ vuttam hoti: yathā supanno samuddaṃ
khobhetvā mahābhogaṃ uragam ādeti gāhātī⁹ ādiyitvā ca¹⁰ naṃ¹¹ simbalīṃ
āropetvā maṃsaṃ khādāti evam eva¹² yo matipubbaṅgamo¹³ vicakkhano¹⁴
vuttum yuttakāle mitaṃ bhāsati so sabbe amitte ādeti gāhātī⁹, attano vase¹⁵
vatteti

10 Rājā Bodhisattassa dhammadesanaṃ sutvā tato paṭṭhāya
mitabhāṇī¹⁶ ahoṣi, yasaṃ c' assa vaḍḍhetvā¹⁷ mahanta-
taraṃ adāsi.

Satthā imam desanaṃ¹⁸ āharitvā jātakaṃ amodhānesi: „Tadā
kokilapotako Kokāliko ahoṣi. paṇḍitāmacco¹⁹ pana aham eva²⁰ 'ti.

15 Kokālikajātakaṃ²⁰.

2. Rathalaṭṭhijātaka.

Api hantvā hato brūṭiti²¹. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalaraṇṇo purohitaṃ ārabha kathesi. So kira ra-
thena attano bhogagāmakam²² gacchanto sambādhe²³ magge ratham
20 pājento ekaṃ sakaṭasattham disvā „tumhākaṃ sakaṭam apanetha²⁴ apa-
nethā²⁵ 'ti gacchanto²⁵ sakaṭe anapanīyamāne²⁶ kujjhivā patodalaṭṭhiṃ²⁷
purimasakaṭe sakaṭikassa khipi²⁸. Sā rathadhure²⁹ paṭihatā nivat-
titvā tass' eva nalāṭam³⁰ pahari, tāvad eva³¹ nalāṭe³² gaṇḍo³³ utṭhahi.
So nivattitvā „sakaṭikehi pahaṭo 'mhīti³⁴ raṇṇo ārocesi. Sakaṭike
25 pakkosāpetvā vinicchinantā³⁵ tass' eva dosaṃ addasaṃsu. Ath' eka-
divasaṃ³⁶ dhammasabhāyam katham samutṭhāpesuṃ: „āvusso. raṇṇo

¹ B¹ pakatesi, B² pātesī ² B² vā ³ B² vā, B¹ omits ca akāle ca. ⁴ C² rak-
khateva. ⁵ C² -no. ⁶ B¹ attacintana-, B² atthacintana-. ⁷ all four MSS. -gam
⁸ B² -gaṃ. ⁹ C² gāhātī. ¹⁰ B² omits ca ¹¹ B² tam khamāṇeva. ¹² C²
evam. ¹³ C² atipubbaga-, C³ matipubbaga- ¹⁴ C² -no. ¹⁵ B² -sam ¹⁶ C²
-ni, C³ B² -ni ¹⁷ B² vadhitvā. ¹⁸ B² dhammade-. ¹⁹ B² -taamacco. ²⁰
B² add pathamam ²¹ B² brūhiti ²² B² -gāmaṃ ²³ C² sabbādhe, B¹ sam-
pādhe. ²⁴ B² omits apanetha. ²⁵ so all four MSS. ²⁶ C² B¹ apanī- ²⁷ B²
-laṭṭhiyā. ²⁸ C² khipi, B² akkhimhi pahari ²⁹ C² rathidhūre, B¹ so rathadhūre,
B² sā rathadhūre ³⁰ B² -tam, ³¹ B² evassa ³² B² -te. ³³ C² gantho. ³⁴
B² -tomhiti. ³⁵ B² vinicchayanto. ³⁶ B² add bhikkhū.

kira purohito 'sākaṭikehi pahaṭo mḥīti¹ aṭṭam² karonto sayam eva parajjhīti³. Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa evarūpaṃ karot' evā⁴“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

5

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tass' eva vinicchayāmacco ahosi. Atha rañño purohito rathena attano bhogagāmaṃ gacchanto ti sabbaṃ purimasadisam eva, idha pana tena rañño ārocite rājā sayam vinicchaye nisīditvā sākaṭike pakkosāpetvā kammaṃ asodhetvā¹⁰ va „tumhehi mama purohitaṃ koṭṭetvā⁵ nalāte gaṇḍo⁶ utthāpito“ ti vatvā „sabbassaharaṇaṃ⁷ tesam karothā“ 'ti āha. Atha naṃ Bodhisatto „tumhe mahārāja kammaṃ⁸ asodhetvā va etesaṃ sabbassaṃ⁹ harāpetha, ekacce pana attanā va¹⁰ attānaṃ paharitvāpi 'parena¹¹ pahaṭ' amhā¹² 'ti vadanti,¹⁵ tasmā avinicchitvā¹³ kātuṃ na yuttaṃ rajjaṃ kārentena¹⁴ nāma¹⁵, nisāmetvā¹⁶ kammaṃ kātuṃ vaṭṭatīti¹⁷“ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Api hantvā hato brūti¹⁸ jetvā¹⁹ jino²⁰ ti bhāsati,
pubb' ev' akkhāyino²¹ rāja ekadatthu²² na saddahe. 125. ²⁰
2. Tasmā²³ paṇḍita jātiso²⁴ suṇeyya itarassa pi,
ubhinnaṃ vacanaṃ sutvā yathā dhammo tathā kare. 126.
3. Alaso gihī kāmabhogī na sādhu,
asaññato pabbajito na sādhu,
rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 127.

25

¹ Bīd -tomhiti. ² Ck* addham. ³ Bī aparajjhīti. Bīd aparajjhīti. Ck* parajjati. ⁴ Bīd -ti yevā. ⁵ Ck* koṭṭetvā? C* kodhetvā corr. to koṭṭetvā, Bīd koṭetvā. ⁶ Ck* gantho. ⁷ Bīd sahassa-. ⁸ asodhetvā va - - - kammaṃ wanting in Bī. ⁹ Bīd sahassaṃ, Bī sabbassa. ¹⁰ Bīd omit va. ¹¹ Ck* paharena, C* paharena corr. to pahārena. ¹² Bīd -tamhā. ¹³ Bī vinicchitvā, Ck* avininditvā. ¹⁴ Ck* karontena. ¹⁵ Bīd omit nāma. ¹⁶ Bīd sodhetvā, Bī nisodhetvā. ¹⁷ Ck* vaddhatīti. ¹⁸ Bīd brūhi. ¹⁹ Bīd jivā. ²⁰ so all four MSS. ²¹ Ck* pubbakkhā-, Bī puppavakkhā-mibhino, Bīd pubbavakkhāyino. ²² Bīd aññadatthu. ²³ Bīd add hi. ²⁴ Bīd jātiyo.

4. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kitti ca vaḍḍhatīti. 128.

Tattha api hantvā ti api eko attanā va attānaṃ hantvā parena hato¹
'mhīti brūti² katheti³, jetvā⁴ jino⁵ ti sayam vā pana paraṃ jitvā⁶ ahaṃ
5 jito 'mhīti⁷ bhāsati, ekadattū⁸ 'ti mahārāja pubbam eva⁹ rājakulaṃ patvā
akkhāyantassa pubbakkhāyino ekadattu¹⁰ na saddahe. ekaṃsena vacanaṃ na
saddaheyya, tasmā ti yasmā pathamatarā āgantvā¹¹ kathentassa ekaṃsena
vacanaṃ na saddahātabbam tasmā yathā dhammo ti yathā vinicchayasabbhāvo
thito tathā kareyya, asaṇṇato ti kāyādīhi asaṇṇato dussilo, tam na sādhu
10 'ti tam tassa paṇḍitassa nānavato puggalassa athānagāhivasena¹² dāhako-
paṇḍitānaṃ kodhanāṃ¹³ tam¹⁴ na sādhu, nānisammā 'ti na anisāmetvā¹⁵,
disampati ti disānaṃ pati¹⁶ mahārāja, yaso kitti cā 'ti issariyapari-
vāro¹⁷ c' eva kittisaddo ca vaḍḍhatīti.

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sntvā dhammena vinicchini¹⁸,
15 dhammena vinicchiyamāne¹⁹ brāhmaṇass' eva doso jāto ti.

Satthā imaṃ dhammade-anaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
,Tadā brāhmaṇo va etarāhi brāhmaṇo²⁰. paṇḍitāmacco aham evā²¹ 'ti.
Rathalaṭṭhi-jātakaṃ²².

3. Godhajātaka.

20 Tadeva me tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā vitthāritam
eva. Idha pana tesam uddhāraṃ sādhetvā²³ āgacchantānam antarā-
magge luddakā²⁴ „ubho pi khādathā²⁵ ti ekaṃ pakkagodhaṃ²⁶ adāsi²⁷.
So puriso bhariyam²⁸ pāṇiyatthāya pesetvā sabbaṃ godhaṃ khādītva
25 tassā āgatakāle „bhaddo godhā palātā²⁹ ti āha. „Sādhu sāmi,
pakkagodhāya palāyantiyā kiṃ sakkā kātun³⁰ ti. Sā Jetavane pā-

¹ *Biḍ* pahato. ² *Biḍ* brūhi. ³ *Biḍ* kathesi. ⁴ *Biḍ* jivā. ⁵ so all four MSS.
⁶ *Ck* parojjitvā corr to parojitvā, *Bi* jaram jivā, *Biḍ* paraṃ jinitvā, *Cs* parajjitvā.
⁷ *Cs* jino-. ⁸ *Biḍ* aññadattū. ⁹ *Biḍ* pubbeva. ¹⁰ *Biḍ* aññadattu. ¹¹ *Biḍ*
gantvā, *Bi* omits āgantvā. ¹² *Biḍ* athānaṃ gāhika-, *Ck* nānaadhānagāhi-, *Cs* nāna-
adhānagāhi- corr. to nānaadhānagāhi-. ¹³ *Biḍ* dāhakoḍhanāṃ in the place of
dāha - -. ¹⁴ *Biḍ* omits tam. ¹⁵ *Bi* aniyamitvā, *Biḍ* aniyametvā. ¹⁶ *Biḍ* adhipati.
¹⁷ *Biḍ* omits parisa. ¹⁸ *Ck* pinicini. ¹⁹ *Ck* -no. *Cs* -no corr to -ne, *Biḍ* -ccha-
yamāne. ²⁰ *Biḍ* add ahoṣi. ²¹ *Biḍ* rathayathi-, *Biḍ* add dutiyam. ²² *Cfr.* supra
vol. II p. 202, III p. 62. ²³ *Cs* sādettvā, *Biḍ* soddhe-. ²⁴ *Biḍ* -ko. ²⁵ *Ck* pakkam-.
²⁶ *Biḍ* adāsi. ²⁷ *Biḍ* sayam. ²⁸ *Biḍ* palāyati.

nīyaṃ¹ pivitvā Satthu santike nisinnāpi² Satthārā ..kiṃ upāsike
 ayam³ te hitakāmo⁴ sasneho⁵ upakārako“ ti pucchitā ..bhante ahaṃ
 etassa hitakāmā sasnehā⁶, ayam⁷ pana mayi nisneho“ ti āha. Satthā
 „hotu. mā cintayi. evaṃ nāṃ⁸ esa karoti“. yadā pana te guṇaṃ
 saratī tadā tuyhaṃ ñeva sabbissariyaṃ detīti⁹“ vatvā tehi yācito 5
 atītaṃ āhari:

Atītaṃ pi heṭṭhāvuttasadisam eva, idha pana tesāṃ ni-
 vattantānaṃ antarāmagge luddakā¹⁰ tesāṃ kilantabhāvaṃ disvā
 „dve pi¹¹ janā khādathā“ ‘ti ekaṃ pakkagodhaṃ adamsu¹².
 Rājadhītā naṃ¹³ valliṃyā bandhitvā ādāya maggaṃ paṭipajji. 10
 Te ekaṃ saraṃ disvā maggā okkamma assatthamūle nisī-
 dimsu. Rājaputto „gaccha bhadde, sarato¹⁴ paduminipanna
 udakaṃ āhara, maṃsaṃ khādissāmā“ ‘ti āha. Sā godhaṃ¹⁵
 sākkhāya laggetvā pānīyatthāya gatā. Itaro sabbaṃ godhaṃ
 khādītva agganaṅguttham gahetvā parammukho¹⁶ nisīdi. So 15
 tāya pānīyaṃ gahetvā āgatāya „bhadde, godhā sākkhāya ota-
 ritvā vammikaṃ pāvisi, ahaṃ dhāvitvā agganaṅgutthe¹⁷ gahe-
 sim¹⁸, gahitaṭṭhānaṃ hatthe yeva katvā¹⁹ bhindītva²⁰ bilāṃ
 pavittthā“ ti āha. „Hotu deva, pakkagodhāya palāyantiyā
 mayā²¹ kiṃ karissāma, ehi gacchāmā“ ‘ti pānīyaṃ pivitvā 20
 Bārāṇasīṃ ‘agamaṃsu²². Rājaputto rajjaṃ patvā taṃ agga-
 mahesiṭṭhāne²³ ṭhapesi, sakkārasammāno pan’ assā n’ atthi.
 Bodhisatto tassā sakkāraṃ kāretukāmo rañño santike ṭhatvā
 „nanu mayaṃ ayye tumhākaṃ santikā kiñci na labhāma, kiṃ
 na²⁴ olokethā“ ‘ti āha. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā kiñci 25
 na labhāmi, tuyhaṃ kiṃ dassāmi²⁵, rājāpi mayhaṃ idāni kiṃ
 dassati, so araṇṇato āgamanakāle pakkagodhaṃ ekako va²⁶

¹ C^s -yam. ² B^d -nnā. ³ C^s ayan. ⁴ C^k tehitakākāmo corr to tehitakāmo, C^s tehitakāmo, Bⁱ datehitakāmo. ⁵ B^d sineho ⁶ B^d sinehā. ⁷ C^k ayam. ⁸ Bⁱ kāreti. ⁹ C^k dedīti, Bⁱ adāsi. ¹⁰ B^d -ko ¹¹ B^d omit pi ¹² Bⁱ adāsi. ¹³ B^d tam ¹⁴ B^d omit sarato. ¹⁵ B^d adds adāsi ¹⁶ B^d parammukhaṃ, Bⁱ varāṇamukhā. ¹⁷ B^d -thaṃ. ¹⁸ C^k -si, C^s -si corr. to sim, B^d aggahehi ¹⁹ B^d thatvā. ²⁰ C^s chijjtvā. ²¹ B^d omit mayam ²² B^d āg-. ²³ Bⁱ -thēna-matte. ²⁴ Bⁱ no. B^d nona ²⁵ B^d add ti ²⁶ B^d omit ekako va

khādīti⁴. „Ayye, na devo evarūpaṃ karissati, mā evaṃ avacutthā“⁵ ti. Atha naṃ devī „tuyhaṃ⁶ taṃ⁷ tāta na pākataṃ, rañño yeva pākataṃ mayhaṃ cā“⁸ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

- 5 1. Tadēva me tvaṃ vidito vanamajjhe rathesabha
yassa te khaggabaddhassa sannaddhassa tirīṭṭino
assatthadumasākhāya pakkagodhā palāyathā⁹ ti. 129.

Tattha tadēva¹⁰ ti tasmiṃ nēva⁵ kāle ayaṃ mayhaṃ adāyako⁶ akārako⁷
ti evaṃ tvaṃ vidito, aññe⁸ pana tava sabbhāvaṃ na jānantīti attho. khagga-
10 baddhassā⁹ ti baddhakaggassa, tirīṭṭino ti tirīvatthaṃ⁹ nivatthassa. maggā-
gamanakāle pakkā ti āgārapakkā¹⁰ godhā¹¹ palāyathā¹¹ ti

Evaṃ rañño katadosaṃ parisamajjhe¹² pākataṃ katvā
kathesi. Taṃ sutvā Bodhisatto „ayye devassa appiyakālo
pabhūti¹³ ubhinnaṃ pi apāsukaṃ katvā kasmā idha vasathā“
15 ti vatvā dve gāthā abhāsi:

2. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ, (vol. II p. 205. Minayef,
kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, Gr. Palie p. XXVIII.)
nānatthakāmassa¹⁴ kareyya atthaṃ,
asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 130.

- 20 a. Caje cajantaṃ, vanathaṃ¹⁵ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
dijo dumaṃ khīnaphalaṃ ti ṇatvā
aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 131.

Tattha name namantassā¹⁶ ti yo¹⁶ attānaṃ¹⁷ muducittena namat-
25 tass¹⁸ eva patinameyya, kiccānukubbassā¹⁸ ti attano¹⁸ uppannaṃ kiccaṃ
anukubbantass¹⁹ eva, anantthakāmassā¹⁹ ti avadhihikāmassa¹⁹, vanathaṃ²⁰ na

¹ C^s khādāti, B^d khādāfīti - B^d tuihakam B^d omīti tam ⁴ C^k rañño yeva ca mayhanti pākatan, C^s r yeva mayhanti pākatan ⁵ B^d yeva. ⁶ C^s B^d adāyako. ⁷ C^k -ke, B^d omīti akārako. ⁸ B^d añño ⁹ B^d -vattha ¹⁰ C^s -pakke, C^k B^d -pakka ¹¹ C^k godhāya. ¹² B^d mahājanamajhe, B^d mahamajhe. ¹³ C^s B^d -bhūti ¹⁴ B^d ananttha-. ¹⁵ C^k -tam corr to tham, C^s vanathaṃ corr, to vanathaṃ ¹⁶ C^s omīti yo. ¹⁷ C^k attani ¹⁸ B^d attani ¹⁹ B^d avadhitakā-. ²⁰ C^k vattha, C^s vanatha, B^d vanatani, B^d vanatani.

kayirā ti tasmiṃ cajiṇṇe tanhāsaneham¹ na kareyya, apeta-cittena² 'ti apa-gata-cittena³, na sambhajeyyā⁴ 'ti na samāgaccheyya, aññaṃ samakkheyyā⁵ 'ti aññaṃ⁶ olokeyya, yathā diḥ khīṇaphalaṃ rukkhāṃ⁷ ātvā aññaṃ phala-bharitaṃ⁸ rukkhāṃ gacchati tathā khīṇarāgaṃ⁹ purisaṃ¹⁰ ātvā aññaṃ sasne-haṃ upagaccheyyā¹¹ 'ti adhippāyo

5

Rājā Bodhisatte kathente¹² yeva¹³ tassā guṇaṃ saritvā „bhadde ettakaṃ kālaṃ tava guṇaṃ na sallakkhesiṃ¹⁴, paṇḍi-tassa me kathāya sallakkhitaṃ¹⁵, mamāparādhaṃ¹⁶ saha, idaṃ sakalarajjaṃ tuyh' eva¹⁷ dammīti¹⁸“ vatvā catutthaṃ gā-tham āha:

10

4. So te karissāmi yathānubhāvaṃ
kataññutaṃ khattiye¹⁹ pekkhamāno,
sabbaṃ ca te issariyaṃ dadāmi,
yass' icchasi tassa tuvaṃ dadāhīti²⁰. 132.

Tattha so ti so ahaṃ yathānubhāvaṃ ti yathāsattim yathābalaṃ, 15
yassicchasi tassa icchasi²¹ tassa idaṃ rajjaṃ ādikaṃ katvā yaṃ icchasi
taṃ²² dadāhīti²³

Evam²⁴ vatvā rājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi, „iminā-haṃ etissā guṇaṃ sarāpito²⁵“ ti paṇḍitassāpi mahantaṃ
issariyaṃ adāsi. 20

Satthā imaṃ desanaṃ²⁶ āharitvā²⁷ jātakam samodhānesi: (Sacca-pariyosāne ubho pi²⁸ jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭhabhimsu) „Tadā jayampatikā va etarāhi jayampatikā.. paṇḍitāmacco pana ahaṃ eva²⁹“
'ti. Godhajātakaṃ³⁰.

¹ B² tanhāmetam, B^d tasmāsiṇehaṃ ² B^d add virattacitteneva. ³ C^k add na.
⁴ B² mudurukkhāṃ, B^d dumaṃ rukkhāṃ. ⁵ B^d -dharitaṃ ⁶ C^k -ga. ⁷ C^k
repeats kathente ⁸ B^d omit yeva ⁹ C^k -i, C^s lakkhesi. B^d sallakkhemi. ¹⁰
B^d sallakkhetvā. ¹¹ C^s mama pa-, B^d mama apa- ¹² B^d tuyhameva ¹³ C^k kha-
ttiye. B² khattiyo, B^d khattiya ¹⁴ B^d dadāmi ¹⁵ C^s icchi ¹⁶ C^k ta. ¹⁷ C^k
dadāhīti; B² yassicchasi tassa idaṃ rajja ādikaṃ katvā yaṃ taṃ pacchasi taṃ
vadāmi ti, B^d - - - yassa idaṃ rajjaṃ ādikaṃ katvā taṃ tvaṃ icchasi taṃ dadāmi
¹⁸ B^d evaṃca pana. ¹⁹ C^k sarito ²⁰ B^d dhammade-. ²¹ B^d add saccaṃ
pakāsetvā. ²² B^d omit pi ²³ B^d add tatiyaṃ.

4. Rājovāda-jātaka.

Gavañce taramānānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto rājovādam ārabha kathesi. Vatthuni Tesakunajātake vitthārato¹ āvibhavissati. Idha pana Satthā „mahārāja, porāṇakarājāno pi
 5 paṇḍitānam katham sutvā dhammena rajjam kāretvā² -aggapadam³ pūrayamānā gamimsū” ti vatvā rañño yācito atitām āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto sikkhita-sabbasippo isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 10 nibbattetvā⁴ ramaṇīye Himavantapadese⁵ vanamūlaphalāhāro vihāsi. Tadā rājā agunapariyesako hutvā „atthi nu kho⁶ koci agunam kathento” ti pariyesanto antojane ca bahijane ca⁷ antonagare ca bahinagare ca⁸ kañci attano avaṇṇavādiṃ adisvā „janapade kathan ti”⁹ aññatakavesena¹⁰ janapadam cari. Ta-
 15 trāpi avaṇṇavādiṃ apassanto attano guṇakatham eva sutvā „Himavantapadese⁵ nu¹¹ kathan ti”¹² araññaṃ pavisitvā caranto¹³ Bodhisattassa assamaṃ patvā tam abhivādetvā katapaṭisanthāro ekamantaṃ nisīdi. Tadā Bodhisatto araññato paripakkāni nigrodhaphalāni¹⁴ āharitvā bhuñjati¹⁵, tāni honti
 20 madhurāni ojavantāni sakkharacuṇṇasadisāni¹⁶. So rājānam pi āmantetvā „idaṃ¹⁷ mahāpuñña nigrodhapakkam¹⁸ khāditvā pāṇiyam pivā” ti¹⁹ āha. Rājā tathā katvā Bodhisattam pucchi: „kin nu kho bhante²⁰ idaṃ¹⁷ nigrodhapakkam²¹ ativiya madhuran” ti. „Mahāpuñña, nūna²² rājā dhammena samena
 25 rajjam kāreti²³, tena tam madhuran” ti. „Rañño adhammi-

4. Cū Ten Jātakas p. 107. ¹ C vittharitato, B omits vitthārato. ² Bōl kārento ³ Bōl saggapūram. ⁴ Ck nibbattitvā, Bōl nipattitvā ⁵ Bōl -pā- ⁶ Bōl add me ⁷ C omits bahijane ca, Bōl omits antojane ca bahijane ca. ⁸ C B omits bahinagare ca ⁹ Bōl kathaniti. ¹⁰ Ck aññatakave-. ¹¹ Bōl kinnu. ¹² B kathaniti, Bōl kathaniti ¹³ Bōl vica-. ¹⁴ Ck -pattāni. ¹⁵ Bōl paribhu-. ¹⁶ Ck sakkara-. C sakkara- corr to sakkhara-, Bōl sakkāna- ¹⁷ Bōl mma- ¹⁸ Ck -pattam. B -pakkalam. Bōl -pakkaphalam. ¹⁹ C pivati, C pivitva, Bōl pivāhiti ²⁰ Bōl omat bhante. ²¹ Ck -pattam. ²² Bōl nuna, B nu, C nana. ²³ Bōl --

kakāle amadhuran nu kho bhante hotīti¹“. „Āma mahāpuñña rājusu adhammikesu telamadhuphāṇitādīni pi vanamūlaphalā-phalāni pi² amadhurāni honti nirojāni, na kevalaṃ etāni, sa-kalam pi raṭṭhaṃ nirojaṃ hoti kaṣaṭaṃ³, tesu pana dhammi-kesu tāni pi⁴ madhurāni honti ojavantāni, sakalam pi raṭṭhaṃ 5 ojavantam eva hotīti⁵“. Rājā „evaṃ bhavissati bhante“ ti attano rājabhāvaṃ ajānāpetvā va Bodhisattaṃ vanditvā Bārā-ṇasīm gantvā „tāpasassa vacanaṃ vīmaṃsissāmīti“ adhammena rajjaṃ karetvā „idāni jānissāmīti“ kiñci kālaṃ vītināmetvā puna tattha gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Bodhisatto pi 10 'ssa tath' eva vatvā nigrodhapakkaṃ⁶ adāsi, taṃ tassa titta-rasaṃ⁷ ahosi. Atha naṃ⁸ „nīrasaṃ“ ti saha khelena⁹ chaḍ-ḍetvā¹⁰ „tittakaṃ¹¹ bhante“ ti āha. Bodhisatto „mahāpuñña, nūna rājā adhammiko bhavissati, rājūnaṃ¹² hi adhammikakāle araṇṇe phalāphale¹³ ādiṃ katvā sabbaṃ¹⁴ nīrasaṃ¹⁵ nirojaṃ 15 hotīti¹⁶“ vatvā imā gāthā abhāsi:

1. Gavaṇ ce taramānānaṃ jimhaṃ gacchati puṅgavo
sabbā tā jimhaṃ gacchanti nette jimhagate sati. 133.
2. Evam eva manussesu yo hoti seṭṭhasammato
so ce adhammaṃ¹⁷ carati pag eva itarā pajā, 20
sabbaṃ raṭṭhaṃ dukkhaṃ¹⁸ seti rājā ce hoti adhammiko. 134.
3. Gavaṇ ce taramānānaṃ ujuṃ gacchati puṅgavo
sabbā tā¹⁹ ujuṃ gacchanti²⁰ nette ujūngate²¹ sati. 135.
4. Evam eva manussesu yo hoti seṭṭhasammato
so ce pi²² dhammaṃ carati pag eva itarā pajā, 25
sabbaṃ raṭṭhaṃ sukhaṃ seti rājā ce hoti dhammiko ti. 136.

¹ C^k hohīti, C^s hohīti corr. to hotīti. ² C^k api, B^d omit pi. ³ B^d omit ka-saṭaṃ. ⁴ B^d sabbāni tāni. ⁵ C^{ks} honti ojavantam eva hotīti. ⁶ C^{ks} -pattam.
⁷ Bⁱ tittikarasam, B^d tittakarasam. ⁸ B^d so amadhuram in the place of atha
naṃ. ⁹ C^k B^d -lena, C^s -lena corr. to -lena. ¹⁰ B^d chaḍetvā. ¹¹ C^{ks} Bⁱ titt-
¹² C^{ks} -nam. ¹³ B^d -laṃ. ¹⁴ B^d add amadhuram. ¹⁵ Bⁱ omits nīrasam.
¹⁶ B^d nirojanti. ¹⁷ C^k -aṇ. ¹⁸ C^k dukkaṃ, C^s sukhaṃ. ¹⁹ C^k taṃ. B^d gāvī.
²⁰ B^d yanti. ²¹ cfr. Senart, Kacc p. 46; C^{ks} ujugate. ²² Bⁱ va, C^{ks} omit pi

Tattha gavaṃ ti gunṇaṃ¹, taramānānaṃ ti nādi² uttarantīnaṃ³, jīmaṇ ti jīmaṇi kūtīlaṃ, nette ti nāyake gaheṭvā gacchante gavajettabake⁴ usabhe⁵, pageva itarā payā ti itare sattā puretaram eva adhammaṃ carantīti attho, dukkhaṃ⁶ setīti na kevaṇaṃ seti⁷ catūsu pi iriyāpathesu dukkhaṃ
 5 eva vindaṭi, adhammiko ti yaḍi rājā chandādiagativasena⁸ adhammiko hoti, sukhāṃ setīti sace rājā agatigamaṇaṃ paḥāya dhammiko hoti sabbaṃ ratthaṃ catūsu iriyāpathesu sukhappattam⁹ eva hotīti

Rājā Bodhisattassa dhammaṃ sutvā attano rājabhāvaṃ jānāpetvā „bhante pubbe nigrodhapakkam¹⁰ aham eva madhuraṃ katvā tittakam¹¹ akāsiṃ, idāni pana¹² madhuraṃ karisāmi” Bodhisattaṃ vanditvā gantvā dhammena rajjaṃ karento sabbaṃ paṭipākatikaṃ akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi. tāpaṣo pana aham evā” ti. Rājovāda-jātakam¹³.

15

5. Jambukajātaka.

Brahā pavaddhakāyo¹⁴ so ti. Idam Satthā Veḷuvane¹⁵ viharanto Devadattassa Sugatālayakaraṇaṃ¹⁶ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā vitthāritam eva. Ayaṃ paṇ’ ettha saṃkhepo: Satthārā „Sāriputta Devadatto tumhe disvā kiṃ akāsi” vutte therō
 20 āha: „bhante tumhākaṃ anukaronto mama hatthe vijāniṃ¹⁷ datvā nipajji, atha naṃ Kokāliko ure jannunā¹⁸ pahari¹⁹, iti so tumhākaṃ anukaronto dukkhaṃ²⁰ anubhavīti²¹”. Taṃ sutvā Satthā „na²² Sāriputta Devadatto idāṇ’ eva mama²³ anukaronto dukkhaṃ² anubhosi²⁴ pubbe pi²⁵ anubhosi yevā” ti vatvā therena²⁶ yācīto
 25 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karento Bodhisatto sīhayaṇīyaṃ nibbattitvā Himavantaguḥāya²⁷ va-

¹ B¹ gunam ² C¹ nadīnam ³ B¹ otarantānaṃ ⁴ B¹ -ko ⁵ B¹ -bho. and add puṇḍavo. ⁶ C¹ dukkham. C² sukham ⁷ B¹ kevalameva. omitting seti. ⁸ B¹ agatigamanavasena ⁹ B¹ sukham. ¹⁰ C¹ -pattam ¹¹ B¹ titti- ¹² B¹ omit pana ¹³ B¹ add catuttham ¹⁴ B¹ pavaddha- ¹⁵ B¹ jetavane ¹⁶ B¹ -layam, omitting karuṇam. ¹⁷ B¹ vijāniṃ. C¹ vijāṇīyaṃ ¹⁸ B¹ jannuna. B¹ jannuna ¹⁹ C¹ -rati ²⁰ C¹ -am. ²¹ C¹ -bhavati. B¹ -bhotti. ²² B¹ add kho ²³ B¹ add kiriyam. ²⁴ B¹ -ti ²⁵ B¹ posu. ²⁶ B¹ tena ²⁷ B¹ -te.

santo ekadivasam mahisam vadhitvā¹ khāditvā pāṇiyam piv-
 tvā² āgacchati³. Eko sigālo tam disvā palāyitum asakkonto
 udarena⁴ nipajji „kim jambukā“ 'ti⁵ vutte „upaṭṭhahissāmi tam
 bhante“ ti āha. Siho „tena hi ehīti“ tam attano vasanaṭṭhā-
 nam netvā divase divase maṁsam āharitvā poseti⁶. Tassa 5
 sihavighāsenā thūlasarīraṁ⁷ pattass' ekadivasam māno uppajji.
 So siham upasamkamitvā āha: „aham sāmi niccakālam tum-
 hākam palibodho, tumhe niccam maṁsam āharitvā maṁ po-
 setha, ajja tumhe idh' eva hotha, aham ekam vāraṇam vadhi-
 tvā maṁsam khāditvā tumhākam⁸ āharissāmīti“. Siho „mā 10
 te jambuka etaṁ rucci, na tvaṁ vāraṇam vadhitvā maṁsam⁹
 khādakayoniyam nibbatto, aham te vāraṇam vadhitvā va das-
 sāmi, vārano nāma mahākāyo¹⁰, mā vilomaṁ¹¹ gaṇhi, mama
 vacanam karohīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Brahā pavaddhakāyo¹² so dīghadāṭho hi jambuka, 15
 na tvaṁ tamhi¹³ kule jāto yattha gaṇhanti kuṇjaran ti. 137.

Tattha brahū ti mahanto, pavaddhakāyo¹² ti uddhauggatakāyo¹⁴,
 dīghadāṭho ti dīghadanto, tehi dantehi tumhādise paharitvā jīvitaṅkhaṇam
 pāpeti, yatthā 'ti yasmim kule¹⁵ jāta mattavārane gaṇhanti tvaṁ tattha na¹⁶
 jāto, sigālakule pana¹⁷ jāto¹⁸ ti attho 20

Sigālo sīhena vārīto yeva¹⁹ guhato²⁰ nikkhamitvā tikkhat-
 tum hukku hukkū²¹ 'ti sigālikam nādam²² naditvā gantvā²³
 pabbatapādam olovento ekam kālāvāraṇam²⁴ pabbatapāde²⁵
 gacchantam²⁶ disvā ullamghitvā²⁷ „tassa kumbhe patitāmīti“
 parivattitvā pādamūle pati. Vāraṇo purimapādam ukkhipitvā 25
 tassa matthake patiṭṭhapesi²⁸, sīsam bhijjitvā²⁹ cunṇam³⁰

¹ B^{ed} add maṁsam. ² B^{ed} add guham. ³ Bⁱ gacchati. ⁴ B^{ed} urena. ⁵ B^{ed} add ca. ⁶ B^{ed} -sesi. ⁷ B^{ed} -rataṁ. ⁸ B^{ed} add pi. ⁹ B^{ed} maṁsa. ¹⁰ B^{ed} add pavaddhakāyo. ¹¹ B^{ed} vāraṇam. ¹² B^{ed} pavaḥha. ¹³ B^{ed} tattha. ¹⁴ B^{ed} ud-
 dham-. ¹⁵ B^{ed} sihakule. ¹⁶ B^{ed} na tattha. ¹⁷ B^{ed} pi. ¹⁸ Bⁱ add si. ¹⁹ C^{ks}
 vārente vārente in the place of vārīto yeva. ²⁰ B^{ed} guhā. ²¹ B^{ed} hukkā hukkā.
²² B^{ed} sigālānādam, C^{ks} omit nādam. ²³ B^{ed} pabbatakute thito in the place of
 gantvā. ²⁴ so all four MSS. ²⁵ B^{ed} -dena. ²⁶ B^{ed} āg-. ²⁷ C^{ks} ullamghetvā,
 B^{ed} ullaghitvā. ²⁸ C^s -tthā-. ²⁹ B^{ed} bhinditvā. ³⁰ B^{ed} cunnavicunnam, C^s
 cunnam corr. to cunnavicunnam.

jātaṃ. So tatth' eva anutthunanto sayi. Vāraṇo kuñcanādaṃ¹
karonto pakkāmi. Bodhisatto gantvā pabbatamatthake t̥hito
taṃ vināsapattāṃ disvā „attano mānaṃ nissāya nat̥tho sigālo“
ti tisso gāthā abhāsi:

5 2. Asiho sīhamānena yo attānaṃ vikubbati
kutthum² va³ gajam āsajja seti⁴ bhūmyā⁵ anutthunam. 138.

a. Yasassino uttamapuggalassa
sañjātakkhandhassa mahabbalassa
asamekkhiya thāmabalūpapattiṃ⁶

10 sa⁷ seti nāgena hato va⁸ jambuko. 139.

4. Yo⁹ c' idha¹⁰ kammaṃ kurute pamāya
thāmabalaṃ attani saṃviditvā
japena¹¹ mantena subhāsitena
parikkhavā so vipulaṃ jinātiti. 140.

15 Tattha vikubbati parivatteti kutthum¹² vā ti sigālo viya. anut-
thunan ti nitthunanto¹³, idam vuttaṃ hoti: yathā ayaṃ kutthu¹⁴ mahantaṃ
gajam¹⁵ patvā anutthunanto bhūmiyaṃ seti¹⁶ evam yo¹⁶ añño pi dubbalo ba-
lavatā viggaḥaṃ karoti so pi evarūpo va hotiti. yasassino ti issariyavato,
uttamapuggalassa¹⁷ ti kāyabalena ca nānabalena ca uttamapuggalassa. sañ-
20 jātakkhandhassa¹⁸ ti susaṇḍhitamahākkhandhassa¹⁷, mahabbalassa¹⁹ ti ma-
hāthāmassa. thāmabalūpapattiṃ²⁰ ti evarūpassa siha²¹ssa thāmasamkhātāṃ
balaṃ²² c' eva sīhapattisamkhātāṃ upapattiṃ²³ ca ajñitvā, kāyathāmaṃ ca
nānabalaṃ ca sīhupapattiṃ²⁴ ca ajantvā ti attho sa setiti attānaṃ
pi tena sadisaṃ²⁵ maññamāno ayaṃ jambuko nāgena hato matasayanam
25 seti, pamāya²⁶ ti pamāyitvā upapamikkhitvā, pamāna²⁷ ti pi pātho attano pa-
mānam gahetvā yo attano pamānena kammaṃ kurute²⁸ ti attho, thāmabalaṃ
ti thāmasamkhātāṃ kāyabalaṃ thāmāṃ²⁹ ca nānabalaṃ cā³⁰ ti pi²⁶ attho, japena²⁷
ti japena²⁷ ajjhenena ti attho, mantena³¹ ti aññehi paṇṭhehi saddham sam-
mantetvā karamena, subhāsitena ti sacādhigunayuttena anavajjavacanena.

¹ *Bd* kuñca- ² *Cs* kutthum, *Bc* kutta, *Bd* kuma. ³ *Bd* vā. ⁴ *Bd* sayi. ⁵ *Cs* bhūmya, *Cs* -ya corr. to -yā, *Bd* bhūmi. ⁶ *Cs* -khalūppattiṃ, *Cs* -khalūppattiṃ corr. to -balūppattiṃ. ⁷ *Bd* pathamabalūppattiṃ, *Bd* -balūppattiṃ. ⁸ *Bd* so, *Bd* omits sa. ⁹ *Bd* yam. ¹⁰ *Cs* so. ¹¹ *Cs* vidha corr. to vīdha, *Bd* jīva. ¹² *Bd* japena, *Bd* japena. ¹³ *Cs* kutthum, *Bd* kuntha, *Bd* kunda. ¹⁴ *Cs* tit-
tanattho, *Bd* anutthunanto. ¹⁵ *Bd* kuntho, *Bd* kumto. ¹⁶ *Bd* vedanā. ¹⁷ *Cs* so, *Bd* omits yo. ¹⁸ *Bd* supatthita. ¹⁹ *Cs* mahāba. ²⁰ *Cs* *Bd* -balūppattiṃ, *Bd* -balūppattiṃ. ²¹ *Cs* sīhupattiṃ. ²² *Cs* tena sadisaṃ. ²³ *Cs* pamāna corr. to pamāna. ²⁴ *Bd* kuruma-
nenā. ²⁵ *Bd* kāyathā. ²⁶ *Bd* omits pi. ²⁷ *Bd* jupp-.

parikkhavā ti parikkhāsampanno, so vipulaṃ jinātīti so¹ evarūpo hoti²,
yaṃ kiñci kammam kurumāno attano thāmaṃ ca balaṃ ca nātvā japamantava-
sena³ paricchinditvā subhāsitaṃ bhāsanto karoti, so vipulaṃ mahantaṃ atthaṃ
jināti no parajjhatīti⁴.

Evam Bodhisatto imāhi⁵ gāthāhi imasmiṃ loke kattabba- 5
yuttakaṃ kammaṃ kathesīti.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sigālo Devadatto ahoṣi, siho⁷ aham evā“ ti, Jambukajātakaṃ⁸.

6. Brahāchattajātaka.

Tiṇaṃ tiṇaṃ ti lapasīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 10
haranto ekaṃ⁹ kuhakaṃ¹⁰ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum
kathitam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco
ahosi. Bārāṇasirājā mahatiyā senāya Kosalarājānaṃ abbhug- 15
gantvā Sāvattiyaṃ patvā¹¹ yuddhena¹² nagaraṃ pavisitvā rājā-
naṃ gaṇhi. Kosalarañño pana putto Chatto¹³ nāma kumāro
atthi, so aññatakavesena nikkhamitvā Takkaṣilaṃ gantvā tayo
vede atthārasaṃ ca¹⁴ sippāni uggaṇhitvā Takkaṣilato nik-
khami¹⁵, sabbasamayasiṃhāni sikkhanto ekaṃ paccantagāma- 20
kaṃ¹⁶ pāpuṇi. Taṃ nissāya pañcasatatāpasā araṇṇe paṇṇa-
sālāsu vasanti. Kumāro te upasaṃkamitvā „imesaṃ¹⁷ pi san-
tike kiñci sikkhissāmīti“ pabbajitvā yaṃ¹⁸ te jānanti taṃ
saḥaṃ uggaṇhi¹⁹. So aparabhāge gaṇasatthā jāto. Ath'
ekadivasaṃ isigaṇaṃ āmantetvā „mārisā kasmā Majjhimadesaṃ 25
na gacchathā“ ti pucchi. „Mārisa, Majjhimadesa manussaṃ

¹ Bā yo, Bī omits so - Bā ahoṣi ² Bā jappa-. ³ Ck parajjātīti. Bī pari-
hātīti. ⁴ Bā add tihi. ⁵ Bā dhamma-. ⁶ Bā add pana. ⁷ Bā add pañ-
camani. ⁸ Bā omits ekaṃ ⁹ Ck kutumbakaṃ. Bā add bhikkhum ¹⁰ Bā
sāvattiyaṃ, omitting patvā. ¹¹ Bā mahāyuddhena. ¹² Ck catto, Cj jāto, Bī
aho. ¹³ Bā athārasa, omitting ca. ¹⁴ Bā nikkhamma. ¹⁵ Bā -gāmaṃ. ¹⁶
Bā add pi. ¹⁷ Cj yaṃ ¹⁸ Bā -hitvā

- nāma paṇḍitā, te pañhaṃ pucchanti¹ anumodanaṃ kārenti maṅgalaṃ bhaṇāpentī asakkonte² garahanti³, mayam tena bhayena na gacchāmā⁴ 'ti. „Mā tumhe⁴ bhāyatha, aham etaṃ sabbaṃ karissāmi⁴“. „Tena hi gacchāmā⁴ 'ti sabbe attano
- 5 parikkhāraṃ⁵ vividhaṃ⁶ ādāya anupubbena Bārāṇasīṃ pattā⁷. Bārāṇasirājāpi Kosalarajjaṃ attano hatthagataṃ katvā tattha rājayutte⁸ ṭhapetvā sayam tattha vijjamaṇakaṃ⁹ dhanam ga-
- hetvā Bārāṇasīṃ patvā¹⁰ uyyāne lohacāṭiyo pūrāpetvā nida-
- hitvā tasmiṃ samaye Bārāṇasīyam eva vasati. Atha te isayo
- 10 rājuyyāne rattiṃ vasitvā punadivase nagaraṃ bhikkhāya pav-
- sitvā rājadvāraṃ¹¹ agamaṃsu. Rājā tesam iriyāpathe¹² pa-
- sīditvā pakkosāpetvā mahātale nisīdāpetvā¹³ yāgukhajjakaṃ datvā yāva bhattakālā taṃ taṃ pañhaṃ pucchi. Chatto¹⁴ rañño
- cittam ārādhento sabbapañhe vissajjetvā bhattakiccāvasāne pi
- 15 vicitraṃ¹⁵ anumodanaṃ akāsi¹⁶. Rājā suṭṭhutaṃ pasanno paṭiññaṃ gahetvā sabbe pi te uyyāne vāsesi¹⁷. Chatto ni-
- dhiuddharaṇamantaṃ jānāti, so tattha vasanto „kahan nu kho
- iminā mama pītu santakaṃ dhanam nihitaṃ¹⁸ 'ti¹⁸ mantaṃ pari-
- vattetvā¹⁹ olokeno uyyāne nihitabhlāvaṃ²⁰ ṇatvā „idam ga-
- 20 hetvā mama rajjaṃ gahessāmi²¹ 'ti²¹ cintetvā tāpase āmantetvā „mārisā, ahaṃ Kosalarañño putto, Bārāṇasirāṇṇā amhakaṃ
- rajje gahite aññātakavesena nikkhamitvā ettakaṃ kalam attano jīvitaṃ anurakkhiṃ, idāni me kulasantakaṃ dhanam laddhaṃ,
- ahaṃ etaṃ²² ādāya gantvā attano rajjaṃ gahessāmi²³ 'ti²³, tumhe
- 25 kiṃ karissathā²⁴ 'ti āha. „Mayam pi tayā va saddhiṃ gamis-
- sāmā²⁵ 'ti. So „sādhū²⁶ 'ti²⁶ mahante cammapasibbake kāretvā rattibhāge bhūmiṃ khaṇitvā²⁷ dhanacāṭiyo uddharitvā pasibba-

¹ *Boḍ* pucchassanti. ² *Cs* *Be* -to. ³ *Boḍ* garahissanti. ⁴ *Boḍ* tumhe mā, *Cs* omīti mā. ⁵ *Cs* khārim. ⁶ *Cs* -dham. ⁷ *Boḍ* patvā. ⁸ *Be* rājyutte, *Boḍ* rājāputte. ⁹ *Boḍ* -nam. ¹⁰ *Boḍ* gantvā. ¹¹ *Cs* -ram. ¹² *Boḍ* -thesu. ¹³ *Boḍ* add isinam. ¹⁴ *Be* adds va, *Boḍ* ca. ¹⁵ *Boḍ* vividham. ¹⁶ *Boḍ* katvā. ¹⁷ *Boḍ* vāsāpesi. ¹⁸ *Be* nidahatīti, *Boḍ* nidahitanti. ¹⁹ *Cs* parivāretvā, *Boḍ* parivattitvā. ²⁰ *Boḍ* nida-hita-. ²¹ *Boḍ* gahissāmi. ²² *Cs* etaṃ. ²³ *Cs* -mān corr. to -mī, *Boḍ* gahissāmi. ²⁴ *Boḍ* add mantetvā. ²⁵ *Cs* khami, *Cs* -mā corr. to -mī.

kesu dhanam¹ pakkhipitvā cāṭiyo tiṇassa pūrāpetvā pañca isisatāni aññe ca manusse dhanam gāhāpetvā palāyitvā Sāvatthim gantvā sabbe rājayutte² gāhāpetvā rajjam gahetvā pākāraṭṭālakādipaṭisaṃkharanaṃ³ kāretvā⁴ puna sapattaraññā yuddhena agahetabbaṃ katvā nagaram⁵ ajjhāvasi. Bārāṇasi-
rañño pi „tāpasā uyyānato dhanam gahetvā palātā“ ti ārocayimsu. So uyyānam gantvā cāṭiyo vivarāpetvā tiṇam eva passi, tassa dhanam nissāya mahanto soko uppajji. So nagaram gantvā „tiṇam tiṇam“ ti vippalapanto carati⁶, nāssa koci sokaṃ nibbāpetum sakkoti⁷. Bodhisatto cintesi: „rañño⁸ 10
mahanto soko, vippalapanto⁹ carati, ṭhapetvā kho pana maṃ¹⁰ nāssa¹¹ añño koci sokaṃ vinodetum samattho“ ti¹². „Nissokaṃ maṃ¹³ karissāmīti“ so ekadivasam tena saddhim sukhanisinno tassa vippalapanakāle¹⁴ paṭhamam gātham āha:

1. Tiṇam tiṇam ti lapasi, ko nu te tiṇam āhari, 15
kin nu te tinakicc' atthi¹⁵, tiṇam eva pabhāsasīti. 141.

Tattha kinnu te tinakiecatthiti¹⁶ kin nu tava tinakiecam kūtabbam atthīti, tinameva pabhāsasīti tvaṃ hi kevalam tinam tinan ti tiṇam eva pabhāsasi, asukatīnaṃ¹⁷ nāmā 'ti na kathesi, nāmaṃ tāv' assa kathehi¹⁸, asukatīnaṃ¹⁷ nāmā 'ti mayam¹⁹ te²⁰ āharissāma, atha pana te tinen' attho n' 20
atthi, mkkāraṇam mā vippalapīti²¹.

Rājā taṃ sutvā²² dutiyaṃ gātham āha:

2. Idhāgamā brahmacārī brahā Chatto bahussuto,
so me²³ sabbaṃ samādāya tiṇam nikkhippa gacchatīti. 142.

Tattha brahā ti diṇho, Chatto ti tassa²⁴ nāmaṃ, sabbaṃ samādāyā 25
'ti sabbaṃ dhanam gahetvā, tinam nikkhippa gacchatīti cāṭisu²⁵ tinam pakkhipitvā²⁶ gato ti dassento evam āha:

¹ *Biḍ* omitt dhanam. ² *Biḍ* rājaputte. ³ *Biḍ* -kādisabbaṃpa- ⁴ *Biḍ* kārāpetvā. ⁵ *Biḍ* -re. ⁶ *Bi* vilapanto pi carati, *Bḍ* vilapanti vicarati. ⁷ *Cks* sakkoci. ⁸ *Bḍ* rājā. ⁹ *Bḍ* vilapanto. ¹⁰ *Ck* man. ¹¹ *Bḍ* imassa. ¹² *Biḍ* nāma natthi in the place of ti. ¹³ *Bḍ* kātum in the place of nam. ¹⁴ *Bi* vilapallantakāle, *Bḍ* vilapanta-. ¹⁵ *Cs* tinakiecantī. ¹⁶ *Cs* -kiccantīti. ¹⁷ *Cks* -nan. ¹⁸ *Ck* kathehi (corr. to kathesi). ¹⁹ *Ck* mayan. ²⁰ *Bḍ* vo. ²¹ *Bḍ* -pasāti, *Bḍ* -pasīti. ²² *Biḍ* taṃ sutvā rājā. ²³ *Bi* ce. *Bḍ* ve. ²⁴ *Biḍ* tasseva. ²⁵ so all four MSS. ²⁶ *Biḍ* nikkhi-

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Ev' etaṃ¹ hoti kattabbaṃ appena bahum icchatā:
sabbam sakassa ādānam anādānam² tiṇassa cā³ 'ti. 143.

Tass' attho: appena tinena bahudhanam⁴ icchatā evaṃ etaṃ kattabbaṃ
5 hoti, yadidaṃ pitu santakattā sakassa dhanassa sabbam ādānam agaybhūpakassa⁵
tinassa ca⁶ anādānam, iti mahārāja so brahā Chatto gaḥetabbayuttakam attano
pitu santakam dhanam gaḥetvā agahetabbayuttakam tinam cātisu⁷ pakkhipitvā
gato, tattha kā paridevanā⁸.

Taṃ sutvā rājā catuttham gātham āha:

- 10 4. Sīlavanto na kubbanti, bālo sīlāni kubbati.
aniccasilāṃ dussilāṃ, kiṃ paṇḍiccam karissatīti. 144.

Tattha sīlavanto tiye sīlasampannābrahmacārayo⁹ te evarūpaṃ na kubbanti,
bālo sīlāni kubbati ti bālo pana durācāro evarūpaṃ attano anācārasamkhā-
tāni⁹ karoti, aniccasilāna ti adhuvena dīgharattam appavattena¹⁰ sīlena sa-
15 mannāgataṃ, dussīlyan ti dussilāna¹¹, kiṃ paṇḍiccam karissatīti eva-
rūpaṃ puggalaṃ bāhusaccaparibhāvitam¹² paṇḍiccam kiṃ karissati kiṃ sampā-
dessati¹³, kiṃ nipphattim¹⁴ ev' assa karissatīti.

Taṃ garahanto vatvā tāya Bodhisattassa kathāya¹⁵ nis-
soko hutvā dhammena rajjaṃ kāresi.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
brahā Chatto kuhakabhikkhu aho-¹⁷, paṇḍitāmacco pana aham evā¹⁸
ti. Brahāchattajātakam¹⁹.

7. Pīṭhajātaka.

- 25 Na te pīṭhan ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto añña-
taraṃ bhikkhūṃ ārabha kathesi. So kira janapadato Jetavanam
gantvā pattacīvaraṃ paṭisaṃmetvā Satthāraṃ vanditvā sāmaṇeradahare
puechi: „āvuso Sāvattiyaṃ²⁰ āgantukabhikkhūnam ke²¹ upakārakā-

¹ B¹ eso, C¹ evaṃ. ² C¹ -nan. ³ C¹ mā. C¹ vi. B¹ add tattha kā paridevanā.

⁴ C¹ bahum-. ⁵ B¹ anogeyhapakassa. B¹ agāṇasakassa. ⁶ C¹ omīti ca. ⁷ so
all four MSS. ⁸ B¹ -cāya. B¹ -cāriyo. ⁹ B¹ adds sīlāni. ¹⁰ C¹ appamattena
corr. to appavattena, B¹ appamattena. ¹¹ C¹ dussīlyan. ¹² B¹ -accam-.

¹³ B¹ omīti kim. ¹⁴ B¹ nipphattim. C¹ vijattim. ¹⁵ B¹ gāthāya. ¹⁶ B¹ dham-
made-. ¹⁷ B¹ add chatam. ¹⁸ B¹ -tūhi. ¹⁹ C¹ keke. C¹ ki kete.

ti. „Āvuso Anāthapiṇḍiko nāma mahāseṭṭhi, Visākhā nāma mahā-
 upāsikā ti, ete bhikkhusaṃghassa upakārakā mātāpitiṭṭhāniyā¹⁴ ti.
 So „sādhū“ ti punadivase pāto va ekabhikkhussa pi apaviṭṭhakāle
 Anāthapiṇḍikassa gharadvāraṃ agamāsi. Taṃ avelāya² gatattā³ koci
 na olokesi. So tato kiñci alabhitvā Visākhāya gharadvāraṃ gato. 5
 Tatrāpi atipag eva⁴ gatattā kiñci na labhi⁵. So tattha tattha⁶ cari-
 tvā⁷ puna gacchanto⁸ yāguyā niṭṭhitāya gato. Puna pi tattha tattha
 caritvā⁷ bhatte⁹ niṭṭhite gato. So vihāraṃ gantvā „dve pi kulāni
 assaddhāni appasannāni“ eva, ime bhikkhū ‘saddhāni pasannānīti’ ka-
 thentīti“ tāni¹⁰ kulāni¹¹ paribhavanto¹² carati. Ath¹³ ekadivasaṃ 10
 dhammasabhāyaṃ¹³ kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, asuko kira jāna-
 pado bhikkhu atikālāss“ eva kuladvāraṃ gato. bhikkhaṃ alabhitvā¹⁴
 kulāni paribhavanto caratīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ‘ti
 vutte taṃ¹⁵ pakkosāpetvā „saccaṃ kirā¹⁶“ ‘ti pucchitvā „saccaṃ 15
 bhante“ ti vutte „kasmā tvaṃ¹⁷ bhikkhu kujjhasi. pubbe anuppanne
 Buddhe tāpasāpi tāva kuladvāraṃ gatā¹⁸ bhikkhaṃ alabhitvā na
 kujjhimisū“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
 Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20
 silāyaṃ sabbasippāni sikkhitvā aparabhāge tāpasapabbajjaṃ
 pabbajito¹⁹. So Himavante cirāṃ vasitvā loṇambilasevanat-
 thāya Bārāṇasim²⁰ patvā uyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ
 bhikkhāya pāvisi. Tadā Bārāṇasi-seṭṭhi saddho hoti pasanno.
 Bodhisatto „kataraṃ kulagharaṃ saddhaṃ“ ti pucchitvā „seṭ- 25
 ṭṭhiharan²¹“ ti sutvā seṭṭhino gharadvāraṃ agamāsi. Tasmiṃ
 khāṇe seṭṭhi rājupatṭhānaṃ gato. Manussāpi taṃ²² na pas-
 simsu. So nivattitvā gacchati. Atha naṃ seṭṭhi rājakulā²³

¹ B^{id} -pituthā-. ² B^{id} avelāya, C^s -ya corr. to -yā. ³ C^k hatattā, Bⁱ tatthā.

⁴ C^s evam, Bⁱ omits va. ⁵ B^{id} labhati. ⁶ Bⁱ tassatatttha, C^s omits one tattha.

⁷ B^{id} vica-. ⁸ Bⁱ punāga-, B^{id} puna āga- ⁹ C^k bhante. ¹⁰ Bⁱ kani tāni,

B^{id} kimmitāni. ¹¹ Bⁱ adds hi, B^{id} ti. ¹² B^{id} paribhāsanto. ¹³ B^{id} add bhikkhū.

¹⁴ B^{id} na labhati in the place of alabhitvā. ¹⁵ B^{id} add bhikkhuṃ. ¹⁶ B^{id} kira

bhikkhū. ¹⁷ B^{id} omits tvaṃ. ¹⁸ B^{id} gantvā. ¹⁹ B^{id} pabbaji. ²⁰ C^k -sim.

²¹ B^{id} sethino gharan. ²² B^{id} nam. ²³ B^{id} -lato.

nivattanto¹ disvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā gharam²
 netvā nisīdāpetvā pādadhovanamakkhaṇayāgukhajjakādihi³
 santappetvā antarābhatte kiñci kiñci kāraṇam pucchitvā katta-
 bhattakiccam vanditvā ekamantaṃ nisinno „bhante amhākaṃ
 5 gharadvāram⁴ āgatā nāma yācakā vā dhammikasamaṇabrāh-
 manā vā sakkārasammānam alabhitvā gatapubbā nāma n' atthi,
 tumhe pan' ajja⁵ amhākaṃ dārakehi aditṭhattā āsanam vā
 pāṇiyam vā pādadhovanam vā yāgubhattan vā alabhitvā va
 gatā, ayaṃ amhākaṃ doso, taṃ no⁶ khamitum vaṭṭatitī“ vatvā
 10 paṭhamam gātham āha:

1. Na te pītham adāsīmha na pānam na pi bhojanam,
 brahmacāri⁷ khamassu me, etaṃ passāmi accayan ti. 145.

Tattha na te pīthamadāsīmha⁸ 'ti pītham pi te na dadāsīmha⁹.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyam gātham āha:

15 2. N' evābhisajjāmi na cāpi kuppe,
 na cāpi¹⁰ me appiyam āsi kiñci,
 atho pi me āsi manovitaṅko:
 etādiso nūna kulassa dhammo ti. 146.

Tattha nevābhisajjāmiti n' eva laggāmi, etādiso ti imassa kulassa
 20 etādiso nūna bhāvo¹¹. adāyakavamsa¹² esa¹³ bhavissatīti evam¹⁴ me mano-
 vitakko uppanno.

Taṃ sutvā seṭṭhi itarā dve gāthā abhāsi:

3. Es' asmākaṃ kule dhammo pitupitāmaho sadā:
 āsanam udakam pajjam¹⁵ sabb' etaṃ nipadāmase. 147.
 25 4. Es' asmākaṃ kule dhammo pitupitāmaho sadā,
 sakkacca¹⁶ taṃ¹⁷ upaṭṭhahāma¹⁸ uttamaṃ viya nātakan
 ti. 148.

¹ *Bd* nikkhamanto. - *Bd* gharadvāram. ² *Bd* -dhovanatelaṃakkhaṇa-. ³ *Bd* -re. ⁴ *Cs* pana ajja. *Bd* pana. omitting ajja. ⁵ *Cs* tante. *Bd* taṃ no. ⁶ *Ck* -riim, *Bd* -rī. ⁷ *Bi* dāyīmha, *Bd* dāpayīmha. ⁸ *Cks* vapi. ⁹ *Bd* sabbāvo. ¹⁰ *Ck* ādā-, *Bi* na adā- *Bd* ariyavamsa. ¹¹ *Bi* ekasa. ¹² *Bd* evam. ¹³ *Bd* maj-
 jam. ¹⁴ *Cs* sakkao corr to sakkaccam, *Bd* sakkaccam. *Bd* saccam. ¹⁵ *Bd* omit
 taṃ ¹⁶ *Bd* upaṭṭhāma

Tattha dhammo ti sabhāvo, pitapitāmaho ti pitunnañ¹ ca pitā-mahānañ ca santako, udakan ti pādadhovanaudakam, pajjan² ti pādamak-khanam³, sabbetan ti sabbam etam, nipadāmase ti nikāṇṇakārā upasaggā dāmase ti attho, pamādā⁴ ti vuttam hoti, iminā yūva sattamā kulaparivattā dāyakavaṇṇo va⁵ ambhākam vaṇṇo ti dasseti, uttaman viya nātakan ti 5 mātaram viya ca⁶ pītarām viya ca mayam dhammikam⁷ samanam vā brāhmanam vā disvā sakkaccam sahatthena upaṭṭhabhāmā⁸ ti attho.

Bodhisatto pana katipāham Bārāṇasissetṭhino dhammam desento tattha vasitvā puna Himavantam eva gantvā abhiññā 10 ca samāpattiyo ca nibbatesi⁹.

Satthā imam desanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-dhānesi: (Saccapariyosāne so⁹ bhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasissetṭhi Ānando aho¹⁰! tāpaso¹¹ aham evā“ ti. Piṭṭha-jātakam¹².

S. Thusajātaka.

15

Viditam thusan ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Ajātasattukumāram¹³ ārabha kathesi. Tasmiṃ kira mātukuc-chigate tassa mātu Kosalarājadhītāya Bimbisāraraṇṇo dakkhiṇajannu-lohitam pivanadohaḷo uppajjitvā thaddho¹⁴ aho¹⁵. Sā paricārikāhi pucchitā tasmā tam attham arocesi. Rājāpi sutvā nemittike¹⁶ pakko- 20 sāpetvā „deviyā kira evarūpo dohaḷo uppanno, tassa¹⁶ kā nippattitī¹⁷“ pucchi. Nemittakā „deviyā kucchisim¹⁸ nibbatto¹⁹ satto tumhe māretvā rajjam gaṇhissatī“ āhamsu. Rājā „sace²⁰ mama putto mam māretvā rajjam gaṇhissati ko ettha doso“ ti dakkhiṇajannum²¹ sat-thena phālāpetvā²² lohitam suvaṇṇapaṭṭakena²³ gāhāpetvā deviyā pā- 25 yesi. Sā cintesi: „sace mama kucchiyam nibbatto putto pītarām māressati kim²⁴ me tenā“ ti sā gaḷbbapātanattham²⁵ kucchiṃ mad-

¹ B¹ pitū-. ² B¹ majhan, B² majjan. ³ B¹ -natelam. ⁴ so C^{ks} for padāmā? B² param dadāmā. ⁵ B² ca, B¹ omits va. ⁶ B² omit ca. ⁷ C^{ks} B² -ka. ⁸ B¹ nippattitvā, B² nippattetvā, both add brahmalokaparāyano aho⁹. ⁹ B² omits so. ¹⁰ satthā - - - aho¹⁰ wanting in B¹. ¹¹ B² add pana. ¹² B¹ imla-. B² pita-. both add sattaman. ¹³ B² -sattum, C^{ks} -ram. ¹⁴ B² bandho, B¹ uppanno in the place of uppajjitvā thaddho. ¹⁵ B² -ttake. ¹⁶ B² tassā. ¹⁷ all four MSS. nippa-. ¹⁸ B² -imhi. ¹⁹ B² -tta. ²⁰ B² add esa. ²¹ C^{ks} -jattum, B² -jānum. ²² phalāp-. C⁹ phalāp- corr to phā-, B² phāletvā. ²³ C^{ks} -taddakena, C⁹ -taddha-kena, B² -vattakena. ²⁴ B² kim. ²⁵ B² -nam.

dāpeti¹ sedāpeti². Rājā nātvā taṃ pakkosāpetvā „bhaddhe. mayhaṃ
 kira putto maṃ māretvā rajjaṃ gaṇhissati³, na kho paṇāhaṃ ajarā-
 maro, puttamukhaṃ me passituṃ⁴ dehi, mā ito pabbuti evarūpaṃ
 kammaṃ⁵ akāsīti“ āha. Sā tato paṭṭhāya uyyānaṃ gantvā kucchiṃ
 5 maddāpeti¹. Rājā nātvā tato paṭṭhāya uyyānagamaṇaṃ⁶ nivāresi.
 Sā paripakkagabbhā⁷ puttaṃ vijāyi. Nāmagahaṇādivase c' assa
 ajātass' eva⁸ pitusattubhāvato Ajātasattukumāro⁹ tv-eva nāmaṃ ka-
 rīmsu¹⁰. Tasmiṃ kumārāparihāreṇa vaḍḍhante¹¹ Satthā ekadivasaṃ
 pañcasatabhikkhuparivuto rañño nivesanaṃ gantvā nisīdi¹². Rājā
 10 Buddha-pamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ paṇitena khādaniyena¹³ bhojani-
 yena parivisitvā Satthāraṃ vanditvā dhammaṃ suṇanto nisīdi. Tas-
 miṃ khaṇe kumāraṃ maṇḍetvā rañño adāmsu. Rājā balavasinehen'
 eva¹⁴ puttaṃ gaḍetvā ūrumhi ni-īdāpetvā puttagatena pemena puttaṃ
 eva mamāyanto dhammaṃ na¹⁵ suṇāti. Satthā tassa pamādaṃ¹⁶ nātvā
 15 „mahārāja pubbe rājāno putte āsaṃkamānā paṭicchanne kāretvā 'am-
 hākaṃ accayena nīharitvā rajje patitṭhāpeyyāthā' 'ti āṇāpesun“ ti
 vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Takkasilāyaṃ disāpāṃmokkho ācariyo hutvā bahū
 20 rājakumāre ca brāhmanakumāre ca sippaṃ vācesi. Bārāṇasi-
 rañño pi putto soḷasavassakāle tassa santikaṃ gantvā tayo
 vede¹⁷ sabbasippāni ca uggaṇhītvā paripunnasippaṃ ācariyaṃ
 āpucchi. Ācariyo aṅgavijjāvasena taṃ olokento „imassa put-
 taṃ nissāya antarāyo paññāyati¹⁸, taṃ ahaṃ attano ānubhāvena
 25 harissāmi¹⁹“ cintetvā catasso gāthā bandhitvā rājakumārassa
 adāsi evaṃ ca pana vadesi²⁰: „tāta, paṭhamāṃ gāthāṃ rajje
 patitṭhāya tava puttassa soḷasavassakāle bhattaṃ bhuñjanto²¹
 vadeyyāsi, dutiyaṃ mahāupatṭhānakāle, tatiyaṃ pāsādaṃ²²
 abhirūhamāno soḷasavassakāle thatvā, catutthaṃ vāsaghare²³ sirī-

1. *Bd* -si. 2. *Bd* bhesajjāni tīpesi. *Bd* bh. tapeti. 3. *Bd* -tati. 4. *Bd* passitum me. 5. *Cks* kamman. 6. *Bd* -raṅga-. 7. *Cks* -kkaga-. 8. *Bd* paripunnagabbhā. *Bd* paripunnagabbhā. 9. *Bd* jātasseva. 10. *Bd* omīti kumāro. 11. *Bd* nāwama-kamsu. 12. *Cks* vadthento. *Bd* vadthante. 13. *Bd* tasmiṃ - - - nisīdi wanting in *Bd*. 14. *Bd* -niya. 15. *Bd* -sinneheṇa. 16. *Bd* na dhammaṃ. 17. *Bd* -dabhāvaṃ. 18. *Bd* add ca. 19. *Bd* -yissati. 20. *Bd* mha-. 21. *Bd* pana taṃ thapesi. *Bd* pana taṃ vavatthapesi. 22. *Bd* add va. 23. *Cks* -dāni. 24. *Bd* sayana.

gabbam pavisanto ummāre thatvā¹ ti. So „sādhū“ ’ti sampaticchitvā ācariyam vanditvā gato², uparajje³ patiṭṭhāya pitu accayena rajje patiṭṭhāsi. Tassa putto soḷasavassakāle rañño uyyānakīlādīnam atthāya nikkhamantassa sirivibhavam⁴ disvā pitaram⁵ māretvā⁶ rajjam gahetukāmo hutvā attano upaṭṭhā- 5
kānam kathesi. Te „sādhū deva, mahallakakāle laddhena issariyena ko⁷ attho, yena kenaci upāyena rājānam māretvā rajjam gaṇhitum vaṭṭatīti“ vadimsu. Kumāro „visam khādāpetvā māressāmīti“ pitarā saddhim sāyamāsam bhuñjanto visam gahetvā⁸ nisīdi. Rājā bhattapātiyam bhatte⁹ āradhe 10
yeva paṭhamam gātham āha:

1. Viditam thusam undurānam, viditam pana taṇḍulam,
thusam thusam vivajjetvā taṇḍulam pana khādare ti. 149.

Tattha viditan ti kālavaddale⁹ pi andhakāre undurānam thuso thusabhāvena taṇḍulo¹⁰ ca taṇḍulabhāvena vidito pākato yeva¹¹, idha pana liṅgavipallāsavasena¹² thusam viditam taṇḍulan ti vuttam, khādare ti thusam vajjetvā taṇḍulam eva khādanti, idam vuttam hoti: tāta kumāra yathā undurānam andhakāre pi thuso thusabhāvena taṇḍulo taṇḍulabhāvena pākato te thusam vajjetvā taṇḍulam eva khādanti evam evam mama pi tava visam gahetvā nisīnuabhāvo pākato ti. 20

Kumāro „ñāto ’mhīti“ bhīto bhattapātiyam visam upanetum¹ avisahitvā uttāya rājānam vanditvā gato¹⁴. So¹⁵ tam attham attano upaṭṭhākānam ārocetvā „ajja tāv’ amhi ñāto, idāni katham māressāmīti“ pucchi. Te tato paṭṭhāya uyyāne paṭicchannā hutvā nikannikavasena¹⁶ mantayamānā „atth’ eko 25
upāyo, khaggaṃ sannayhitvā¹⁷ mahāupaṭṭhānam¹⁸ gatakāle amaccānam antare thatvā rañño pamattabhāvam ñatvā khaggena paharitvā māretum vaṭṭatīti“ vavatthapesum. Kumāro „sādhū“ ’ti sampaticchitvā mahāupaṭṭhānakāle¹⁹ sannaddha-

¹ B¹ tato. ² B² op-. ³ C³ -vañca. ⁴ C⁴ -ram. ⁵ C⁵ māressāmī. ⁶ C⁶ omit ko. ⁷ B⁷ add na. ⁸ B⁸ bhuddena, B⁹ bhutte. ⁹ B⁹ kālabaddamle, B¹⁰ kale vikāle. ¹⁰ C¹⁰ -le, B¹¹ -la. ¹¹ B¹¹ omit yeva. ¹² B¹² -llāsena. ¹³ B¹³ pātetum. ¹⁴ B¹⁴ tato palāyi. ¹⁵ B¹⁵ omit so. ¹⁶ C¹⁶ nikanaka-. C¹⁷ kanaka- corr. to nikanika-, B¹⁸ nikk-. ¹⁷ C¹⁷ sannihitvā, B¹⁸ sanh yitvā. ¹⁸ B¹⁸ -na. ¹⁹ C¹⁹ -ttākakāle, B¹⁹ upaṭṭhānakā-.

khaggo¹ gantvā ito c' ito ca² rañño paharanokāsaṃ upadhāresi³. Tasmiṃ khaṇe rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Yā⁴ mantanā⁵ araṇṇasmiṃ yā ca gāme nikannikā⁶

yañ⁷ c' etaṃ iti c' iti ca⁸ etaṃ pi veditaṃ mayā ti. 150.

5 Tattha araṇṇasmiṃ ti uyyāne. nikannikā⁹ ti kannamūle mantanā¹⁰, yañ¹¹ cetam¹² iti c' iti cā¹³ 'ti yañ ca etaṃ idāni mama paharanokāsapariyesanaṃ¹⁴, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta kumāra, yā esū tava attano upatthākehi saddhiṃ uyyāne ca gāme ca nikannikā¹⁵ mantanā¹⁶ yañ c' etaṃ idāni mama maranattāya¹⁷ iti c' iti ca¹⁸ kāraṇaṃ¹⁹ etaṃ pi²⁰ sabbam mayā nītan ti.

10 Kumāro „jānāti me veribhāvaṃ pitā“ ti²¹ palāyitvā upatthākānaṃ ārocesi. Te sattatthadivase atikkamitvā „kumāra na te pitā²² veribhāvaṃ jānāti, takkamattena tvaṃ evaṃsaññī ahoṣi, mārehi na“ ti vadiṃsu. So ekadivasaṃ khaggaṃ gahetvā sopānamatthake²³ gabbhe aṭṭhāsi. Rājā sopānamat-
15 thake²⁴ thito tatiyaṃ gātham āha:

3. Dhammena kira jātassa pitā puttassa makkato

daharass' eva santassa dantehi phalam acchidā²⁵ ti. 151.

Tattha dhammena²⁶ ti sabbāvena. puttassa makkato ti pitā makkato puttassa makkatapotassa²⁷, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā araṇṇe jāto makkato attano
20 yūthapariharaṃ āsanakanto tarunassa makkatapotakassa²⁸ dantehi phalaṃ chinditvā purisabhāvaṃ nāseti tathā tava pi²⁹ atirajjakāmassa phalāni uppāpetvā³⁰ purisabhāvaṃ nāsessāmiti

Kumāro „ganhāpetukāmo maṃ pitā“ ti bhūto palāyitvā „pitaraṃ maṃ³¹ santajjito“ ti upatthākānaṃ ārocesi. Te ad-
25 dhamāsamatte³² vītivatte „kumāra, sace taṃ rājā jāneyya ettakaṃ kālāṃ nādhivāseyya, takkamattena tayā kathitaṃ³³,

¹ B^d add hutvā ² C^k ito cī. ³ B^d -ti ⁴ C^k sā. ⁵ B^d -nā. ⁶ C^s nikanni-corr. to nikanni-. B^d nikk-. Bⁱ nikkammikā. ⁷ C^k yā. ⁸ Bⁱ iti cinti ca. B^d iti cintitam. ⁹ C^k -kanmi-. Bⁱ nikk-. ¹⁰ C^k mantānnā, C^s mantāna corr. to mantānnā, B^d mantanā. ¹¹ C^k ya. ¹² C^k cenam, C^s cenam corr. to cetam. Bⁱ cetabbari. ¹³ Bⁱ ti cinti ta. B^d iti cintitam. ¹⁴ Bⁱ -kāsampa-. B^d -kāsaṃ pa- ¹⁵ B^d nikk- ¹⁶ C^k B^d -nā. ¹⁷ Bⁱ baranattāya. paharanattāya. ¹⁸ B^d iti cintitam. ¹⁹ Bⁱ omits kāraṇaṃ. ²⁰ C^k -vam. B^d etaṃ, omitting pi. ²¹ B^d add tato. ²² B^d itā na te. ²³ C^s -na- corr. to -na-. B^d -na-. ²⁴ B^d acchidā. ²⁵ B^d -takassa. ²⁶ B^d tvaṃ in the place of tavapi ²⁷ B^d uppātāpetvā. ²⁸ so C^k B^d instead of ham? C^s pitaraṃpi. ²⁹ B^d a tha-. ³⁰ C^k -tanti.

mārehi nan⁴ ti vadiṃsu. So ekadivasam khaggaṃ gahetvā uparipāsāde sirisayanam pavisitvā „āgacchantam ṣeva nam paharissāmīti¹⁴ heṭṭhā pallanṅke nipajji². Rājā bhuttasāya-māso parijanam uyyojetvā „nipajjissāmīti“ sirigabbhaṃ pavisitvā³ ummāre ṭhatvā caṭuttham gātham āha:

1. Yam etaṃ parisappasi ajā kāṇā⁴ va sāsape

yo p' āyam heṭṭhato seti etaṃ pi viditaṃ⁵ mayā ti. 152.

Tattha parisappasīti⁶ bhayena ito c' ito ca hosi⁷ sāsape ti sāsa-pakkhette, yo pāyan ti yo pi ayam. idaṃ vuttam hoti: yam pi etaṃ⁸ sāsa-pavanam⁹ pavitṭhakānelako¹⁰ viya bhayena ito c' ito ca saṃsappasi pathamaṃ 10
visam gahetvā¹¹ āgato si¹² dutiyaṃ khaggena paharitukāmo hutvā āgato si tatiyaṃ khaggaṃ ādāya sopānamatthake¹³ ṭhatvā¹⁴ aṭṭhāsi idāni maṃ¹⁵ māres-sāmīti heṭṭhā sayane nipanno si sabbam etaṃ jānāmi, na taṃ¹⁶ idāni lajjāmi¹⁷, gahetvā rājānaṃ kāreṇīti¹⁸, evaṃ tassa 'ajānantass' eva sā gāthā taṃ¹⁹ atthaṃ²⁰ dīpeti²¹

15

Kumāro „nāto 'mhi pitarā, idāni maṃ nāsessatīti“ bha-yappatto²² heṭṭhā sayanā nikkhamitvā khaggaṃ rañño pāda-mūle chaḍḍetvā²³ „khamāhi me devā“ 'ti pādamūle udarena²⁴ nipajji. Rājā „na mayhaṃ koci²⁵ kammaṃ jānātīti tvaṃ cin-tesīti“ taṃ tajjetvā saṃkhalikabandhanena bandhāpetvā kāra- 20
nagharam²⁶ pavesetvā²⁷ ārakkhaṃ ṭhapesi. Tadā rājā Bodhi-sattassa guṇaṃ sallakkhesi. Tato²⁸ aparabhāge kālam akāsi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā kumāraṃ bandhanāgārā niharitvā rajje patiṭṭhāpesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁹ āharitvā „evaṃ mahārāja porāṇaka-rājāno āsaṃkitabbayuttakaṃ āsaṃkantīti“ imaṃ³⁰ kāraṇaṃ kathesi, 25

¹ C^s pari- corr. to pahari-, B^d māressāmi. ² B^d nisīdi. ³ B^d -santo. ⁴ Bⁱ ajakāro, B^d ajjakāro. ⁵ C^k -tam. ⁶ C^{ks} -titi. ⁷ B^s sappesi, B^d sappeti. ⁸ B^s yathā piyanti etaṃ tvaṃ, B^d yaṃ pi etaṃ tvaṃ. ⁹ C^{ks} -na, Bⁱ sāsapānam. ¹⁰ C^k -kāna elako, Bⁱ -kāle elako, B^d -kā elakā. ¹¹ C^{ks} add kā. ¹² Bⁱ āla-māsi, B^d agamāsi. ¹³ C^s -na- corr. to -na-, B^d -na-. ¹⁴ B^d omit ṭhatvā. ¹⁵ C^{ks} maṃ, Bⁱ taṃ. ¹⁶ B^d tvaṃ. ¹⁷ B^d visajjāmi. ¹⁸ B^d kāraṇessāmīti. ¹⁹ C^k B^d repeat taṃ. ²⁰ B^d repeats atthaṃ. ²¹ C^{ks} dīpeti. ²² Bⁱ adds se, B^d so. ²³ B^d chaṭṭetvā. ²⁴ B^d urena. ²⁵ C^{ks} keci. ²⁶ C^k kāranatthaggharam, C^s kāranatthagha- corr. to kāranagha-, B^d bandhanāgharam. ²⁷ B^d pavesā-petvā. ²⁸ B^d so. ²⁹ B^d dhammade- ³⁰ C^s idaṃ.

evaṃ kathento pi rājā n' eva sallakkhesi. Satthā¹ jātakam samo-
dhānesi: „Tadā Takkaṣilāyaṃ disāpāmokkho ācariyo aham evā²“ ti.
Thusa jātakam³.

9. Bāverujātaka.

- 5 Adassanena morassā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto hatalābhasakkāre titthiye ārabha kathesi. Titthiyā hi
anuppanne Buddhē lābhino ahesum uppanne pana⁴ hatalābhasakkārā
suriyuggamane khajjopanakā viya jātā. Tesam⁵ pavattim ārabha⁶
dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum. Satthā āgantvā „kāya nu
10 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya
nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi yāva guṇavanta
na uppajjanti tāva nigguṇā lābhaggayasaggappattā⁷ ahesum, guṇa-
vantesu pana uppannesu nigguṇā hatalābhasakkārā jātā“ ti vatvā
atitān āhari:
- 15 Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto morayoniyaṃ nibbattitvā vuddhim⁸ anvāya so-
bhaggappatto araṇṇhe vicari. Tadā ekacce vāṇijā disākākaṃ
gahetvā nāvāya Bāverurattṭham agamaṃsu⁹. Tasmim¹⁰ kira
kāle Bāverurattṭhe sakunā nāma n' atthi. Āgatāgatā¹¹ rattṭha-
20 vāsino taṃ kūpagge¹² nisinnam disvā „passath' imassa chavi-
vaṇṇam galapariyosānam mukhatuṇḍakam maṇigulakasadisāni¹³
akkhīnti“ kākam eva pasamsitvā te vāṇijake¹⁴ āhaṃsu: „imam
ayyo¹⁵ sakunam amhākaṃ detha¹⁶, amhākaṃ hi¹⁷ iminā attṭha¹⁸,
tumhe attano rattṭhe aññaṃ labhissathā“ 'ti. „Tena hi mū-
25 lena¹⁹ gaṇhathā“ 'ti. „Kabhāpanena²⁰ no dethā“ 'ti. „Na

¹ B¹ omits evaṃ mahārāja --- satthā ² B¹ eva sammāsambuddho ³ B¹ add
athamam. ⁴ Cfr. Minayeff in Mélanges Asiatiques tirés du Bulletin de l'Acad.
de St Pétersbourg Tom. VI. p. 591 (Cp) ⁵ B¹ add buddhe ⁶ B¹ add tam.
⁷ B¹ add bhikkhū ⁸ C¹ omits yasagga. ⁹ B¹ vuddhim ¹⁰ B¹ āg- ¹¹ C¹ p
add ca ¹² C¹ -te ¹³ B¹ sakunaparichike, B¹ pañcave ¹⁴ C¹ -gulaka-, C¹
-gulaka- corr. to -gulaka-. B¹ maṇigulasadisāni, B¹ maṇikulalasa-. ¹⁵ C¹ p
vāni-, C¹ vāni- corr. to vāni-. ¹⁶ C¹ ayye, C¹ i¹ ayya. ¹⁷ C¹ p dethāti. ¹⁸ C¹ -kamhi, C¹ -kammi, C¹ -kampi. ¹⁹ C¹ p add n. ²⁰ B¹ pañ-
cakahā-.

demā“ ’ti. Anupubbena vadḍhetvā „satena dethā“ ’ti vutte
 „ambhākaṃ esa bahūpakāro, tumhehi pana saddhiṃ metti¹
 hotu“ ti kahāpaṇasataṃ gaḥetvā adamsu. Te taṃ gaḥetvā²
 suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā nānappakārena macchamaṃsena
 c’ eva³ phalāphalena⁴ ca paṭijaggiṃsu. Aññesaṃ sakuṇānaṃ 5
 avijjamānaṭṭhāne⁵ dasahi asaddhammehi samannāgato kāko
 lābhaggayasaggappatto ahoṣi. Punavāre te vāṇijā ekaṃ ma-
 yūrarājānaṃ⁶ gaḥetvā yathā accharāsaddena⁷ vassati⁸ paṇip-
 pahārasaddena⁹ naccati evaṃ sikkhāpetvā Bāveruraṭṭhaṃ
 agamaṃsu. So mahājane sannipatite nāvāya dhure ṭhatvā 10
 pakkhe vidhūnitvā¹⁰ madhurassaraṃ nicchāretvā nacci. Ma-
 nussā taṃ disvā somanassajātā „etaṃ ayyo¹¹ sobhaggappat-
 taṃ¹² susikkhitasakuṇarājānaṃ¹³ ambhākaṃ dethā“ ’ti āhaṃsu.
 „Amhehi paṭhaṃaṃ kāko ānīto, taṃ gaṇhitṭha, idāni etaṃ
 morarājānaṃ ānāyima, etaṃ¹⁴ pi yācatha. tumhākaṃ raṭṭhe 15
 sakuṇānaṃ¹⁵ nāma gaḥetvā āgantum na sakkā¹⁶“ ti. „Hotu
 ayyo¹⁷, attano raṭṭhe aññaṃ labhissatha, imaṃ no de-
 thā“ ’ti mūlaṃ vadḍhetvā sahasena gaṇhiṃsu. Atha naṃ
 sattaratanaviccitte paṇjare ṭhapetvā macchamaṃsaphalāphalehi
 c’ eva madhulājasakkharāpānakādīhi ca paṭijaggiṃsu. Ma- 20
 yūrarājā lābhaggayasaggappatto jāto. Tassāgatakālato paṭ-
 ṭhāya kākassa lābhasakkāro parihāyi, koci¹⁸ naṃ oloketum
 pi¹⁹ na icchati²⁰. Kāko khādaniyabhojaniyaṃ alabhāmāno
 kākā ’ti vassanto gantvā ukkārabhūmiyaṃ otari.

Satthā dve vatthūni ghaṭetvā abhisambuddho hutvā imā gāthā 25
 abhāsi:

¹ C^h metti. B^d metti. ² B^d netvā. ³ P^d omittit ceva. ⁴ B^d -lehi. ⁵ C^p
 -ne thāne. ⁶ B^d morarā-. ⁷ C^s -ra-. ⁸ C^h naccati vassati. ⁹ C^h paṇi-. ¹⁰
 C^h vidhu-. C^p vidhu-. B^d vadhu-. B^d pakkhāraṇitvā. ¹¹ B^d ayyā. ¹² C^h -tto.
 C^s -tto corr. to -ttam. ¹³ B^d -tumsa-. ¹⁴ C^h evam. C^s evam corr. to etam
¹⁵ B^d -nā. C^h -nānaṃ. ¹⁶ B^d sakkoti. ¹⁷ C^s ayye. B^d ayyā. ¹⁸ B^d add pi.
¹⁹ B^d -tum. omittit pi. ²⁰ C^h icchiti. B^d icchi.

1. Adassanena morassa sikhino mañjubhāṇino
kākaṁ tattha apūjesuṁ maṁsena ca phalena ca. 153.
2. Yadā ca sarasampanno moro Bāverum āgamā
atha lābho ca sakkāro vāyasassa ahāyatha¹. 154.
- 5 3. Yāva n' uppajjati Buddho dhammarājā pabhaṁkaro
tāva aññe apūjesuṁ puthū² samaṇabrāhmaṇe. 155.
4. Yadā ca sarasampanno Buddho dhammam adesayi
atha lābho ca sakkāro titthiyāṇaṁ ahāyathā³ ti. 156.

Tattha sikhino³ ti sikhāya samannāgatassa, mañjubhāṇino ti ma-
 10 dhurasarassa, apūjesuṁ ti pūjayiṁsu⁴, tattha⁵ phalena cā 'ti nānaṁ pa-
 kārena⁶ phalāphalena ca⁷, Bāverum āgato ti⁸ Bāverurattamaṁ⁹ āgato, Bāveruṁ
 ti pi pātho, ahāyathā ti parihiṇo¹⁰, dhammarājā ti navahi lokuttara-
 dhammehi parisam rañjetiti dhammarājā, pabhaṁkaro ti satta-loka-saṁkhāra-
 lokeṣu¹¹ ālokaṣṣa katattā¹², sarasampanno ti brahmassarena samannāgato,
 15 dhammam adesayi¹³ ti catusaccadhammam pakāsesīti¹⁴.

Imā catasso gāthā bhāsītva¹⁴ jātakaṁ samodhānesi: „Tadā
 kāko Nigaṇṭho Nāthaputto¹⁵ ahoṣi, morarājā¹⁶ aham evā¹⁷... 'ti.
 Bāverujātakaṁ¹⁸.

10. Visayhajātaka.

- 20 Adāsi dānānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anā-
 thapiṇḍikaṁ ārabha kathesi. Vatthuṁ heṭṭhā Khadiraṅgārājātaka¹⁹
 vitthāritam eva. Idha pana Satthā Anāthapiṇḍikaṁ āmantetvā „po-
 rāṇakapaṇḍitā²⁰ gahapati dānam mā adāsi²¹“ ākāse thatvā vāren-
 taṁ Sakkaṁ devarājānam²² paṭibāhitvā dānam dadimsu² yevā²³ ti
 25 vatvā tena yācito atitāṁ āhari:

Atīte Bārānasīyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto asītikoṭṭidhanavibhavo²⁴ Visayho²⁵ nāma seṭṭhi

¹ Ck abhā-, Cs abhā- corr to ahā- ² Cp Bd puthu. ³ vāyasassa - - - sikhino
 wanting in B. ⁴ Bd aṇṇ- ⁵ Bd add maṁsena ca ⁶ Bd add maṁsena;
 Ck p -kārakena. ⁷ Cks ma. ⁸ Cks gamā si in the place of bāverum āgato ti. ⁹
 Bd -rathe ¹⁰ Cs -ne, Bd -nā. ¹¹ B sattaokaśalokaśaṅkhālokeṣu, Bd satta-
 loka saṅkhāralokaśaṅkhālokeṣu ¹² B adds yā pabhaṁkaro, Bd pabhaṁkaro ¹³
 Bd -tīti, Ck -sī itī, Cs -sī itī ¹⁴ Bd -setva ¹⁵ B nada-, Bd nāta- ¹⁶ B
 moro-, Bd add pana. ¹⁷ Bd eva sammāsambuddho ¹⁸ Bd add navamam.
¹⁹ Bd khadiraṅgaṇi- ²⁰ Bd -tāpi. ²¹ Bd dānam adamsu ti vatva ²² Bd de-
 vānamitidam. ²³ Bd adamsu. ²⁴ Cs Bd omat dhana. ²⁵ B viseyyo.

huvā pañcahi sīlehi samannāgato dānājñāsāyo dānābhirato
 ahosi. So catūsu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti¹
 chasu ṭhānesu dānasālā² kāretvā³ dānaṃ pavattesi, divase di-
 vase chasatasahassāni nikkhamanti⁴. Bodhisattassa ca yāca-
 kānañ⁵ ca ekasadisam⁶ eva bhattaṃ hoti. Tassa Jambudīpaṃ⁷
 unnaṃgalaṃ katvā dānaṃ dadato dānānubhāvena Sakkabha-
 vanaṃ⁸ kampi, devarañño paṇḍukambalasilāsanaṃ uphākāraṃ
 dassesi. Sakko „ko nu kho maṃ ṭhānā cāvetukāmo“ ti upa-
 dhārento mahāsetṭhiṃ disvā „ayaṃ Visayho⁹ atīviya pattha-
 ritvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṃgalaṃ katvā¹⁰ dānaṃ deti,
 iminā dānena maṃ¹¹ cāvetvā sayāṃ Sakko bhavissati maññe,
 dhanam assa nāsetvā etaṃ daliddaṃ¹² katvā yathā dānaṃ na
 deti tathāssa kāressāmīti¹³“ cīnetvā sabbaṃ¹⁴ dhanadhañ-
 ñaṃ¹⁵ telamadhuphāṇitādīṃ¹⁶ antamaso dāsakammakaraṇi-
 saṃ pi antaradhāpesi¹⁷. Dānavyāvaṭṭa āgantvā „sāmi dānaggaṃ¹⁸
 pacchannaṃ¹⁹, thapitathapitathāne kiñci na passāma“ ti
 ārocayīmsu. „Ito paribbayaṃ āharatha, mā dānaṃ pacchindathā“
 ti bhariyaṃ pakkosāpetvā „bhadde dānaṃ pavattāpebīti“ āha.
 Sā sakalagehaṃ²⁰ vicinitvā aḍḍhamāsakamattam pi adisvā
 „ayya, amhākaṃ nivattavattam²¹ ṭhapetvā aññaṃ kiñci na
 passāmi, sakalagehaṃ tucchā“ ti āha. Sattaratanagabhesu
 dvāraṃ vivarāpetvā na kiñci addasaṃsu²², setṭhiṃ ca bhariyaṃ
 ca ṭhapetvā aññe²³ dāsakammakarāpi²⁴ na paññāyīmsu. Puna
 Mahāsatto bhariyaṃ āmantetvā „bhadde, na sakkā dānaṃ
 pacchinditum, sakalanivesanaṃ vicinitvā kiñci upadhārehi“
 āha. Tasmiṃ khane eko tinahārako asitaṃ c’ eva kājaṃ ca
 tinabandhanarajjuṃ ca dvārantare chaḍḍetvā palāyi. Setṭhi-
 bhariyā naṃ²⁵ disvā „sāmi imaṃ ṭhapetvā aññaṃ na passā-

¹ C^{ks} omīti ti, B^d attanadvāre ti. ² B^d -lāyo. ³ B^d karapetvā. ⁴ B^d nikkhamitvā
 adāsi. ⁵ B^d vanibhakaya-. ⁶ C^k ekadivasam. ⁷ B^d sakkabha-. ⁸ B^e vesegho. ⁹ B^d
 karento. ¹⁰ C^k maṃ. ¹¹ C^s dālī- corr. to dālī-. ¹² B^d tathā kāressāmīti. ¹³
 C^s B^d sabba. ¹⁴ B^d -ñña. ¹⁵ C^k telam-, B^d -tasakkaradim. ¹⁶ B^d add tadā.
¹⁷ B^d pacchi-. ¹⁸ C^s sakagehaṃ. ¹⁹ B^e sakagehi, B^d sakalagehe. ²⁰ C^k nivatta-,
 B^e nivattavattam, B^d nivattavattam. ²¹ B^e addesa, B^d addassa. ²² C^{ks} añño.
²³ B^d -karadasapi. ²⁴ B^d tam

miti¹ āharitvā adāsi. Mahāsatto „bhadde, mayā ettakam
 kālam tiṇaṃ nāma na lāyitapubbam², ajja pana tiṇaṃ lāyitvā
 āharitvā vikkimtvā yathānuechavikam dānaṃ dassāmiti“ dānu-
 pacchedabhayena³ asitaṃ c' eva kājaṃ ca rajjuṃ ca gahetvā
 5 nagarā nikkhamma⁴ tiṇavatthum⁵ gantvā tiṇaṃ lāyitvā „eko⁶
 ambhākam bhavissati, ekena⁷ dānaṃ dassāmiti“ dve tinakalāpe
 bandhitvā kāje⁸ laggetvā⁹ ādāya gantvā nagaradvāre vikkimtvā
 māsake gahetvā¹⁰ ekam koṭṭhāsaṃ yācakānaṃ adāsi. Yācakā
 bahū, tesam „mayham pi dehi¹¹, mayham pi dehi“ vadantānam
 10 itaram pi koṭṭhāsaṃ datvā tam¹² divasaṃ saddhiṃ bhariyāya
 anāhāro vītināmesi. Iminā niyāmena cha divasā vītivattā.
 Ath' assa sattame divase tiṇaṃ āharamānassa sattāhaṃ nirāhā-
 rassa pakatisukhumālassa¹³ nalāte¹⁴ suriyātapena pahaṭamatte¹⁵
 akkhini bhamimsu. So satim paccupatṭhāpetum¹⁶ asakkonto
 15 tiṇaṃ avattharitvā pati¹⁷. Sakko tassa kriyaṃ upadhāra-
 yamāno¹⁸ vicarati¹⁹. So²⁰ tam khaṇam²¹ āgantvā ākāse ṭhatvā
 paṭhamam gātham āha:

1. Adāsi dānāni pure¹ Visayha,

dadato ca²² te khayadhammo ahoṣi,

20 itoparaṇ²³ ce na dadeyya dānam

tiṭṭheyyum te sammamantassa²⁴ bhogaṃ ti. 157.

Fass attho: ambho Visayha tvam ito pubbe tava gehe dhane vijjantime
 sakala-Jambudīpam²⁵ unnamzalam katvā²⁶ dānam adāsi, tassa ca evam²⁷ da-
 dato bhogaṇaṃ ca khayadhammo khayabhavo²⁸ hoṣi. Sabbam upateyyam kha-
 25 nam, itoparaṇ²⁹ ce na³⁰ dānam na³¹ dadeyyasi³² tava sammamantassa³³ bhogaṃ tath'

¹ Cks lāyitabbam. ² Bc -pacchedana-, Bd -pacchadana-, ³ Bd -miti-, ⁴ Bd tinabhum. ⁵ Bd ettakam. ⁶ Bd ettakam. ⁷ Cks kare. ⁸ Cks Bc laggetvā. ⁹ Bd labhitvā, nagara - - gahetvā. ¹⁰ Sansing in Bc. ¹¹ Bd omi tesam mahampi dehi. ¹² Cks omi tam. ¹³ Bd atisukhā-. ¹⁴ Bc -te, Cks -tena. ¹⁵ Bc -tena. ¹⁶ Bd -ta-mattena. ¹⁷ Cks -rum. ¹⁸ Bd add atha. ¹⁹ Bd -ti-. ²⁰ Bd -tato. ²¹ Bc sakko. ²² Cks -rum. ²³ Bd add pubbe. ²⁴ Bd va. ²⁵ Cks -nam. ²⁶ Bd samya-. ²⁷ Ck -pa. ²⁸ Ck -je. ²⁹ Bd karitva. ³⁰ Ck evam. ³¹ Ck ce evam. ³² Bd khayasabhavo. ³³ Bd -nam. ³⁴ Bd add tvam. ³⁵ Ck omi na. ³⁶ Bd dānam dadeyya kassaci kriya na dadeyyasi. ³⁷ Bd sammamantassa. ³⁸ add addadantassa.

eva titttheyyūn, ito patthāya na dassāmiti¹ mayhaṃ pariññān dehi, ahaṃ te bhoge dassessan² ti.

Mahāsatto tassa vacanaṃ sutvā „ko si tvaṃ“ ti āha.
„Sakko 'ham asmīti“. Bodhisatto „Sakko nāma sayam dā-
naṃ datvā sīlaṃ samādiyitvā³ uposathakammaṃ katvā satta 5
vatapadāni⁴ pūretvā Sakkattaṃ patto⁵, tvaṃ pana attano⁷
issariyakārakaṃ⁶ dānaṃ vāresi, anariyaṃ vata karosīti“ vatvā
tisso gāthā abhāsi.

2. Anariyaṃ ariyena sahaṣṣanetta

suduggatenāpi akieccam āhu, 10

mā vo⁹ dhanan taṃ¹⁰ ahuvā janinda¹¹

yambhogahetu¹² vijahemu saddhaṃ. 158.

3. Yena eko ratho yāti yāti tenāparo¹³ ratho.

porānaṃ nihitaṃ¹⁴ vaḍḍhaṃ¹⁵ vaḍḍhataṃ űeva¹⁶ Vāsava. 159.

4. Yadi hessati dassāma, asante kiṃ dadāmaṣe,

15

evam bhūtāpi dassāma, mā dānaṃ pamadamhase¹⁷ ti. 160.

Tattha anariyaṃ ti lāmaṃ pāpakammaṃ, ariyena¹⁸ 'n paṇisuddhā-
cārena carāriyena¹⁹, suduggatenāpi i sudaddhenāpi²⁰ akiccamāhū ti
akattabbān ti²¹ Buddhādayo ariya vadanti, tvaṃ 'ana mam²² anariyamaggaṃ
āropesīti²³ adhupāyo, vo²⁴ ti nipātamaṃ yambhogahetu²⁵ ti yassa dha-
nassa paṇibhūñjanahetu mayam dānaśaddhaṃ²⁶ vijahemu pariccegeyyāma taṃ
no dhanam eva mā ahūna no tena dhanena attho ti dīpeti, ratho ti yam kiñci
yānam, idam vuttam hoti, yena maggena eko ratho yāti añño pi ratho yati²⁷,
rathassa gataṃ magga²⁸ eko ti tena eva maggena yāti, porānaṃ nihitaṃ va-
ḍḍhaṃ²⁹ ti yam mayā jubbhe nihitaṃ vaḍḍhaṃ³⁰ taṃ mayi dharaṇte³¹ 25
yeva ma tittthati³² 'n attho, evam bhūta ti evam tādārahabbhūrāpi

¹ *Bd* add tvaṃ. ² *Bd* dassassāmi. ³ *Bd* add tassa vacanaṃ sutvā sakki. ⁴ *Bd* -daya-. ⁵ *Ck* vatapadam. *Bd* vatapādani. *Bd* vattopadam. ⁶ *B* sakkat-
tappatto. *Bd* -ttampatto. ⁷ *Bd* idha va. ⁸ *Bd* -raṇaṃ. ⁹ *Ck* ve. *Cs* no corr to
vo. *Bd* omits vo. *Bd* kho. ¹⁰ *C* dhanattam. *Cs* dhananta. ¹¹ *Bd* devaraja. ¹² *B* yam-,
Bd yambhogahetu. *Ck* -m corr to -m. ¹³ *Bd* tenāparo. ¹⁴ *B* -ta. ¹⁵ *Bd* vattam.
¹⁶ *Bd* vattantaññeva. ¹⁷ pamadumbasa. *Bd* manamhase. ¹⁸ *Ck* anari-. ¹⁹
B omits ācāra. *Bd* omits carāriyena. ²⁰ *Cs* -li- corr to -li-. ²¹ *Ck* akat-
tabbāniti-. ²² *C* maggaṃ. *Cs* maggaṃ corr to man. ²³ *Bd* āropesīti. ²⁴
B te. *Bd* kho. ²⁵ *Bd* omits yam. ²⁶ *Bd* dānaṃ-. ²⁷ *Ck* omits yāti. ²⁸ *Ck*
omits gata. ²⁹ *Bd* vattam. ³⁰ *Ck* va. han. *Bd* vattam. ³¹ *Ck* dharento, *Ck*
add va bhantu. ³² *Bd* yeva tumhe ca na tittthati.

yāva jīvāma tāva¹ dassāma yeva. kinkāraṇā: mā dānaṃ pamadamhase² adanto³ hi dānaṃ pamajjati nāma na sarati na sallakkheti⁴. ahaṃ⁵ pana jīvāmāno dānaṃ pamussitum⁶ na icchāmi. tasmā⁷ dassāmi yevā ti dīpeti.

Sakko taṃ paṭibāhitum asakkonto „kimatthāya dānaṃ
5 dadāsīti“⁸ pucchi⁹. „N’ eva Sakkattaṃ na Brahmattaṃ pat-
thayamāno sabbaññutaṃ patthento panāhaṃ dadāmīti¹⁰“. Sakko tassa vacanaṃ sutvā tuṭṭho hatthena piṭṭhiṃ parimajji. Bodhisattassa taṃ khaṇaṃ ñeva paribhuttamattass’ eva sa-
kalasarīraṃ¹¹ paripūri. Sakkānubhāvena paṇ’ assa¹² sabbo¹³
10 vibhavaparichedo paṭipākatiko va ahoṣi. Sakko „mahāseṭṭhi
tvaṃ ito paṭṭhāya divase divase dvādasasatasahassāni viṣṣaj-
jento dānaṃ dehīti¹⁴“ tassa gehe aparimāṇaṃ dhaṇaṃ katvā
taṃ uyyojetvā sakatṭhānaṃ eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā
15 seṭṭhibhāriyā Rāhulamātā ahoṣi, Viṣayho¹⁶ ahaṃ evā¹⁷“ ti. Vi-
sayahajātaṃ¹⁸. Kokilavaggo catuttho.

5. CULLAKUNĀLAVAGGA.

1. Kaṇḍarijātaka.

Narānaṃ¹⁹ ārāmaṇasū²¹ ti. Imassa jātakassa vitthāra-
20 kathā Kuṇḍalajātaka²¹ āvibhavissatīti. Kaṇḍarijātakaṃ²².

¹ *Beḍ* add tam. ² *Beḍ* add ti. ³ *Be* adalanto. *Beḍ* adadanto. ⁴ *Beḍ* add yeva.
⁵ *Ck* ahaṃ. ⁶ *Beḍ* samu-. ⁷ *Beḍ* add dānaṃ. ⁸ *Beḍ* adasiti. ⁹ *Beḍ* adds bo-
dhisatto. ¹⁰ *Beḍ* add āha. ¹¹ *Ck* -ram. ¹² *Beḍ* cassa in the place of panassa.
¹³ *Ck* sabbe. ¹⁴ *Beḍ* dadahiti. ¹⁵ *Beḍ* dhammade-. ¹⁶ *Beḍ* add pana sethi.
¹⁷ *Beḍ* eva sammāsambuddho. ¹⁸ *Beḍ* add dasamam. ¹⁹ *Be* navamam. *Beḍ* na-
gamam. ²⁰ *Beḍ* āraṇam karassu. ²¹ *Be* kuṇḍala-. *Beḍ* kuṇḍala-. ²² *Be* takkā-
rika-, both add pathamam.

2. Vānarajātaka.

Asakkhiṃ¹ vata attānan ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanam² ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā³ vitthāritam eva⁴.

Atīte pana⁵ Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kā- 5
rente Bodhisatto Himavantapadese⁶ kapiyoniyam nibbat-
titvā vayappatto Gaṅgātīre vasi. Ath' ekā anto Gaṅgāya⁷
suṃsumārī Bodhisattassa hadayamamse dohaḷam uppādetvā
suṃsumārassa kathesi. So „Bodhisattam udake nimujjāpetvā
māretvā hadayamamsam gahetvā suṃsumāriyā dassāmīti“ cin- 10
tetvā Mahāsattam āha: „ehi samma, antaradīpake phalāphale
khādītum gacchāmā“ ti. „Aham katham gamissāmīti“ āha.
„Tam mama piṭṭhiyam nisīdāpetvā nessāmīti“. So tassa cittam
ajānanto laṃghitvā piṭṭhiyam nisīdi. Suṃsumāro thokam gantvā
nimujjītum ārabhi. Atha nam vānaro „kiṃ¹⁰ bho mam udake 15
nimujjāpesīti“ āha. „Aham tam māretvā tava hadayamam-
sam mama bhariyāya dassāmīti“. „Dandha tvam mama ha-
dayamamsam udare¹¹ ti maññasīti“. „Atha kham¹² te ṭha-
pitan“ ti. „Etaṃ udumbare olambantam na passasīti“. „Pas-
sāmi, dassasi pana me“ ti āha. „Āma dassāmīti“. Suṃ- 20
sumāro dandhatāya tam gahetvā nadītīre udumbaramūlam
gato. Bodhisatto tassa piṭṭhito laṃghitvā udumbararukkhe ni-
sinno imā gāthā abhāsi:

1. Asakkhiṃ¹ vata attānam utthātum udakā thalam,
idān' aham puna tuyham vasaṃ gacchāmi vārija?. 161. 25
2. Alam etehi ambehi¹³ jambūhi panasehi ca
yāni pārāṇi samuddassa, varaṃ¹⁴ mayham udumbaro. 162.
3. Yo ca uppatitam attham na khippam anubujjhati
amittavasam anveti, pacchā ca-m-anutappati¹⁵. 163.

2. Cfr I p. 275, II p. 158, 206. ¹ *Bd* -i. ² *Cks* -nam. ³ *Cks* omit heṭṭhā. ⁴ *Bd* add atitām āhari. ⁵ *Bd* omit pana. ⁶ *Bd* -ppa-. ⁷ *Bd* -yam. ⁸ *Bd* add samma. ⁹ *Bd* arabhi. ¹⁰ *Cks* kiṃ, *Bd* kiṃkāranā. ¹¹ *Bd* ure atthi. ¹² *Bd* kham. ¹³ *Cks* B ambehi, *Bd* sabbehi. ¹⁴ *Ck* varam. ¹⁵ *Bd* ca anu-

i. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
muccate sattusambādhi, na ca pacchānutappatīti. 164.

Tattha asakkhim¹ vata² 'ti samattho vata ahoṣim³ uttathatun ti ud-
dhanum, vārijā⁴ 'ti sumsumāraṃ alaṭṭhi, yāni pāraṃ samuddassa⁵ 'ti
5 Gengam⁶ samuddhanameva alapanto yaṃ samuddassa pāraṃ gantva khohitabbāṃ
alam tehi⁷ vadati, pacchā camanuttappatīti⁸ uppannāṃ arthaṃ khippam
ajāhanto amittavasam⁹ gacchan¹⁰, pacchā ca anuttappatīti.

Iti so catūhi gāthāhi lokikakiccānaṃ⁷ nipphattakāraṇaṃ
kathetvā vanasandam eva pāvisi.

10 Satthā imaṃ desanam⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: ..Tadā
sumsumāro Devadatto ahoṣi, vānaro aham evā⁸ 'ti. Vānaraajātakam⁹.

3. Kuntani jātaka.

Avasimha tavāgāre ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Kosalarañño gche nivutthaṃ kuntani sakunikaṃ¹ ārabbha kathesi.
15 Sā kira rañño dūteyyahārikā², dve potakāpi³ 'ssa atthi. Rājā tam
sakunikaṃ ekassa rañño paṇṇam gāhāpetvā pesesi. Tassā gatakāle
rājakule dārakā te sakunapotaḥ batthehi parimaddantā⁴ māresum.
Sā āgantvā te potake⁵ apassanti⁶ ekena me puttakā⁷ māritā⁸ ti
pucchi. ..Asukena ca asukena cā⁹ 'ti. Tasmiṃ¹⁰ ca kāle rājakule
20 posāvanikavyaggho⁶ atthi kakkhalo pharusso, bandhanabalena tiṭṭhati.
Atha te dārakā nam¹¹ vyaggham dassanāya¹² agamamsu¹³. Sāpi
sakunikā tehi saddhim gantvā¹⁴ yathā imehi mama puttakā hatā¹⁵
tath¹⁶ eva te¹⁷ karissāmīti¹⁸ te dārake gahetvā vyagghassa¹⁹ pādamūle
khipi. Vyaggho murumūāpetvā²⁰ khādi. Sā idāṃ me manoratho
25 punṇo¹¹ ti uppativā²¹ Himavantam eva gatā. Tam kāraṇam sutvā²²
dhammasabhiyāṃ katham samutthāpesum²³ āvuso rājakule kira kun-

1 *Pol* - 1. 2 *Ck* gamba. *Cs* gengaya. *Br* paravā. *Pol* gamba. 3 *Cs* khohitabbāṃ ti
ālaṭṭhehi. 4 *Pol* ca atun. 5 *Pol* amittanani ca. 6 *Pol* upagacchati. 7 *Pol*
lokassakite. 8 *Pol* dhammas. 9 *Pol* hena s. dutiyam. *Br* omits the like. 10
Ck kuntani. *Br* kantini. *Pol* kuntini. 11 *Pol* and ahoṣi. 12 *Cs* pati. 13 *Ck*
mate. 14 *Cs* putte. 15 *Cs* *Br* tasmi. *Br* tasmi. 16 *Cs* posunka. *Pol* posā-
vanikavyaggho. 17 *Pol* amittanani. 18 *Pol* mātthiya. 19 *Pol* ag. 20 *Pol* marita.
21 *Pol* ne. 22 *Pol* byaggha. 23 *Cs* manorathupetvā. *Br* manāpetvā. *Br* murum-
mūāpetvā. 24 *Ck* putto. *Br* paṇṇunno. *Br* and bhakka.

tinī¹, yehi 'ssā potakā² mārītā te dārake vyagghassa purato³ pā-
tetvā⁴ mārāpetvā⁵ palātā⁶ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
khave etarahi kathāya sannisinā⁷ ti pucchitvā „imāya nāmā⁸ 'ti
vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esā attano potaghātake
ghātāpesi yevā⁹ 'ti vatvā¹⁰ atitām āhari:

5

Atīte Bārāṇasiyaṃ Rodhisatto dhammena samena
rajjam kareti¹¹. Tassa nivesane ekā kuntanī¹² dūteyyahārikā
ti sabbam purimasadisam eva. Ayaṃ pana viseso: Ayaṃ¹³
vyagghena dārake mārāpetvā cīntesi: „idāni na sakkā mayā
idha vasitum, gamissāmi, gacchanti¹⁴ ca¹⁵ rañño na anāro- 10
cetvā¹⁶ gamissāmi, ārocetvā va gamissāmiti¹⁷ sā rājānam upa-
sanikamitvā vanditvā ekamantaṃ thitā „sāmi tumhākam¹⁸ pa-
mādena mama puttake dārakā māresum, ahaṃ kodhavasikā
hutvā¹⁹ dārake patimāresim, idāni mayā idha²⁰ vasitum na
sakkā²¹ ti vatvā pathamaṃ gātham āha:

15

1. Avasiṃha tavāgāre niccaṃ²² sakkatapūjita,

tvam eva dānim akara²³, handa rāja vajām²⁴ ahan ti. 165.

Tattha tvameva dānimakara ti mam pathamā gahapetvā pesetvā
attano pamādena mama piyaputtake ārakkhanto tvaṃ nēva idam etam mama
gamanākāraṇam²⁵ akari, handā ti vavassaggatthe²⁶ upāto, rājā 'ti Bodhu- 20
sattam ālapati, vajāmahan ti gacchāmi aham

Tam sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha

2. Yo ve kate patikate kibbise patikibbise

evam²⁷ tam sammatī²⁸ veram vasa kuntanī²⁹ mā gamā ti. 166.

Tass' attho: yo puggalo parena kate kibbise attano puttamāraṇādike da- 25
runakamme kate puna attana³⁰ tassa puggalassa patikibbise kate³¹ pati-

¹ Cs -ni corr to -m. ² Bd kira asukā nama kantiṇilaga hissa potake, Bd kira
asukā nama kuntanīya potake yehi. ³ Bd padamāle. ⁴ Bd khirapetvā, Bd khip-
pitvā. ⁵ Bd mārētvā. ⁶ Bd himavantameva gatī, Bd himavantaṃ gata. ⁷ Bd
attano potake ghatake parake gahetvā vyagghassa patamūle khipitā himavan-
tameva gata, Bd a. potake darake gahetvā b. padakhipitvā h. g. ⁸ Bd adds tehi
yacetto. ⁹ Bd -si. ¹⁰ Cs -m, Cs -ni corr to -m. ¹¹ Bd add kuntanī. ¹²
Cs -tīti. ¹³ Bd add pana. ¹⁴ Bd anāroccetvā na. ¹⁵ Bd add pesetvā. ¹⁶ Bd
adds vete, Bd to. ¹⁷ Cs Bd omits idha. ¹⁸ Cs nīcca. ¹⁹ Bd -m. ²⁰ Bd do-
manasaka-. ²¹ Bd upasaggatthe. ²² Cs evam. ²³ Cs Bd -ti. ²⁴ Cs kuntanī,
Cs kuntanī. ²⁵ Bd -no. ²⁶ Cs patikate patikibbise.

katam mayā tassā 'ti jānāti. evaṃ¹ taṃ sammatī² veram³ ettakena taṃ veram sammatī vūpasantaṃ hoti, tasmā vasa kuntanī⁴ mā gamā ti

Taṃ sutvā⁵ tatiyaṃ gātham āha:

3. Na katassa ca kattā ca mettī⁶ sandhīyate⁷ puna,
5 hadayaṃ⁸ nānujānāti, gacchaṃ⁹ nēva rathesabbhā¹⁰ 'ti. 167.

Tattha na katassa ca kattā eā 'ti katassa ca abhibhūtaṃ¹¹ upapili-tassa¹² puggalassa idāni vibhattiviparināmanam¹³ kattā yo kattā ca tassa¹⁴ eā 'ti imesaṃ dvinnam puggalānam puna¹⁵ mittabhāvo nāma na sandhīyati na ghaṭīyati attho, hadayaṃ nānujānāti tena kāraṇena mama hada-
10 yaṃ idhavāsaṃ¹⁶ nānujānāti¹⁷, gacchaṃ¹⁸ nēva rathesabbhā¹⁹ 'ti tasmā ahaṃ mahārāja gamissāmi yevā²⁰ 'ti.

Taṃ sutvā rājā catuttham gātham āha:

4. Katassa c' eva kattā ca mettī²¹ sandhīyate²² puna
dhīrānaṃ no ca bālānaṃ, vasa kuntanī²³ mā gamā ti. 168.

15 Tass' attho: katassa c' eva²⁴ puggalassa yo ca kattā tassa mettī²⁵ san-dhīyate²⁶ puna, sa puna²⁷ dhīrānaṃ no ca bālānaṃ, dhīrānaṃ hi mettī²⁸ bhinnāpi puna ghaṭīyati²⁹, bālānaṃ pana sakim bhinna bhinnā va hoti³⁰, tasmā vasa kuntanī³¹ mā gamā ti.

Sakunīkā „evaṃ sante pi na sakkā mayā idha³² vasitum
20 sāmīti“ rājānaṃ vanditvā uppatitvā Himavantaṃ eva gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kuntanī³³ yeva etarahi kuntanī³⁴ ahosi. Bārāṇasirājā pana ahaṃ evā³⁵ 'ti. Kuntanījātakaṃ³⁶“.

¹ Ck^s evaṃ. ² C^s B^d -ti. ³ B^d veranti. ⁴ Ck^s kuntanīm. C^s kuntanīm. ⁵ B^d add kuntinī. ⁶ C^s mettī. B^d mittī. ⁷ Ck^s sandhiyate. C^s sandhiyyate. B^d sandhiyate. ⁸ Ck^s -yaṃ. ⁹ B^d add ca. ¹⁰ B^d -pi'entassa. ¹¹ Ck^s vibhavanti. ¹² B^d yo katassa ca akatassa. ¹³ B^d omit puna. ¹⁴ Ck^s -saṃ. ¹⁵ B^d add narucati. ¹⁶ B^d mittī. ¹⁷ Ck^s sandhiyate. B^d sandhiyate. ¹⁸ Ck^s -kuntanī, C^s -kuntanī corr to -m. B^d -kuntinī, B^d -kuntinī. ¹⁹ B^d omit eva. ²⁰ B^d mittam, B^d mittī. ²¹ B^d sandhiyate. B^d sandhiyate. ²² in C^s puna is blotted out, B^d pana. ²³ B^d mittī. ²⁴ B^d -ti-. ²⁵ Ck^s ca honti. ²⁶ Ck^s -kuntanīm, B^d -kuntānam, B^d -kuntinīm. ²⁷ Ck^s omit idha. ²⁸ B^d dhammade-. ²⁹ Ck^s kuntanī. C^s kuntam. B^d kuntinī. B^d kuntinī. ³⁰ Ck^s kuntanī, B^d kuntinī, B^d kuntinī. ³¹ C^s kuntanī corr. to -m. B^d kuntinī-, and add tatiyaṃ.

4. Ambacorajātaka.

Yo nīliyaṃ¹ maṇḍayatiti. Idam Sathā Jetavane viharanto ekaṃ ambagopakatheraṃ ārabba katesi. So kira mahallakakāle pabbajitvā² Jetavana-paccante ambavane paṇṇasālaṃ kāretvā ambarukkhato patitāni ambapakkāni khādanto vicarati. attano³ sambandhamanussānam pi deti. Tasmiṃ bhikkhācāraṃ pavitthe ambacorakā ambāni pāpetvā khādītva⁴ ca gahetvā gacchanti. Tasmiṃ khaṇe catasso seṭṭhiddhītaro Aciravatiyā nahātvā⁵ vicarantiyo taṃ ambavanam pavimsu. Mahallako āgantvā tā disvā „tumbhehi me ambāni khādītāniti“ āha. „Bhante, amhe idāni āgatā, na tumbhakaṃ⁶ ambāni khādāmā“⁷ ti. „Tena hi sapatham karothā“⁸ ti. „Karoma bhante“⁹ ti sapatham¹⁰ karimsu. Mahallako tā hi¹¹ sapatham kāretvā¹² lajjāpetvā vissajjesi. Ta-sa taṃ kiriyam sutvā bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko kira“¹³ mahallako attano vananakaambavanam¹⁴ pavittḥa-seṭṭhiddhītaro¹⁵ sapatham kāretvā¹⁶ lajjāpetvā vissajjesiti. Sathā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“¹⁷ ti pucchitvā „māya nāmā“¹⁸ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa ambagopako hutvā ekā¹⁹ seṭṭhiddhītaro sapatham kāretvā lajjāpetvā vissajjiti²⁰“²¹ vatvā atitam āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente²² Bodhisatto Sakkattaṃ kāresi. Tadā eko²³ kūṭajaṭilo Bārānasim upanissāya nadītīre ambavane paṇṇasālaṃ māpetvā ambāni rakkhanto²⁴ patitāni ambapakkāni khādanto sambandhamanussānam pi dadanto²⁵ nānappakārena micchājīvena jīvikam kappento viharati²⁶. Tadā Sakko devarājā „ke²⁷ nu kho²⁸ manussaloke mātāpitaro upaṭṭhabanti kule jetṭhāpacāyikakammaṃ karonti dānam denti sīlaṃ rakkhanti uposathakammaṃ karonti, ke pabbajitvā samanadhammesu yuttapayuttā viharanti, ke anācāraṃ carantitī“²⁹ lokam volokento imaṃ³⁰ ambago-

¹ C^{ss} nīli-, B^d nīli-. ² C^s -kam-, B^d -katheram-. ³ C^s -jito. ⁴ B^d nahāitvā. ⁵ B^d -neva. ⁶ C^k -tha, C^s -tham corr to -thū. ⁷ B^d tāva, B^d tasam. ⁸ C^k karonto. C^s karonta corr to -to. ⁹ B^d nama. ¹⁰ B^d -kam-. ¹¹ B^d pavittḥa-. ¹² B^d catasso. ¹³ B^d vissajjēpesiti. ¹⁴ B^d omit eko. ¹⁵ B^d add ambarukkhato. ¹⁶ B^d danto, B^d dento. ¹⁷ B^d vicarati. ¹⁸ C^k kena. C^s ke corr to kena. ¹⁹ B^d karontitī. ²⁰ B^d idam B^d omits imam.

pakam anācāraṃ jaṭilaṃ¹ disvā „ayaṃ kūṭajaṭilo kasinapari-
kammādin attano samanadhammaṃ pahāya ambavanam rak-
khanto vicarati. samvejessāmi na“ ti tassa gāmaṃ bhikkhāya
paviṭṭhakāle attano ānubhāvena ambe pātetvā corehi vilutte²
5 viya akāsi. Tadā Bārānasito catasso seṭṭhidhītaro taṃ am-
bavanam pavimsu. Kūṭajaṭilo tā disvā „tumbeli³ ambāni
khāditāniti“ palibuddhi. „Bhante, mayam idāni āgatā, na te
ambāni khādimhā“⁴ ti. „Tena hi sapatham karoṭhā“⁵ ti.
„Katvā puna“ gantum labhissāma bhante“ ti. „Āma labhis-
10 sathā“⁶ ti. „Sādhu bhante“ ti tāsam⁷ jeṭṭhikā sapatham ka-
ronti pathamam gātham āha:

1. Yo nīliyaṃ⁸ mandayati sandāsena vihaññati
tassa sā vasam anvetu yā te ambe⁹ avāharīti. 169.

Tass' artho: yo puriso palitāni kālavanakaramatthiṃ tīphalādīhi¹⁰ yoje-
15 tvā¹¹ katam nīliyakam¹² mandayati nilakesantare¹³ ca utthitam¹⁴ uddharanto
sā āsena vihaññati kilamati tassa evanupassa mahallakassa sa vasam anvetu
tathārūpam patim¹⁵ labhatu yā te ambe avāharīti.

Tāpaso „tvam ekamantaṃ tittḥā¹⁶“ ti vatvā dutiyaṃ seṭ-
ṭhidhītaraṃ kāresi. Sā dutiyaṃ gātham āha:

20 . Vīsaṃ vā pannuvīsaṃ¹⁷ vā ūnatimsam¹⁸ va¹⁹ jātiyā
tādisā patiṃ mā laḍḍhā²⁰ yā te ambe avāharīti. 170.

Tass' artho: nīriyo nama tannatasasūlavassakāle purisam piya honti,
yā pana tava ambāni avāharīti evatūpe yōbbane patim alabbhitvā jātivā vīsaṃ
vā pañcavīsaṃ²¹ vā ekena dvīhi mataya ūnatimsam²² va vassāmi patva tādisā
25 parikkavaya hutvāpi patim me laṭṭhi²³ ti.

Tāya pi sapatham katvā ekamantaṃ tīrtāya tatiyā tati-
yam gātham āha:

¹ *Bd* kūṭajaṭilaṃ. ² *Bd* vilumanta. ³ *Bd* add me. ⁴ *Cks* khāditamha. *Bd* khā-
damba. ⁵ *Bd* add sapatham. ⁶ *Bd* ca pana. ⁷ *Bd* tasm. ⁸ *Cks* nīli. *Bd* nilam. *Bd*
nīliyam. ⁹ *Cks* amba. ¹⁰ *Ck* phala. *Bd* mpha. ¹¹ *Bd* omit yojetvā. ¹² *Cks* nīli.
Bd nīlikam. ¹³ *Cs* *Bd* maa. ¹⁴ *Bd* add phatim. *Bd* pa. ¹⁵ *Bd* omit sa. ¹⁶
Bd pati. *Bd* pati. ¹⁷ *Bd* tittḥā. ¹⁸ *Bd* pañcavīsaṃ. ¹⁹ *Bd* va. ²⁰ all four
MSS pati mā laḍḍhā. ²¹ *Bd* vīsaṃ vā. ²² *Bd* ekavīsaṃ vā. ²³ *Bd* unava aya
timsam. *Bd* ūnatimsam. *Cks* patimalattha. *Bd* pati mā laḍḍhā.

3. Dīgham gacchatu addhānam ekikā abhisāriyā

saṅkete patinā mā' addasa' yā te ambe avāharitī. 171.

Tass' attho: yā te ambe avāhari sā patinā parihayamānā tassa satthikam abhisaranatāya abhisāriyā⁴ nāma hutvā ekā⁵ adutiya gāvuraddhagāyutamattan⁶ dīgham addhānam gacchatu⁷ gantvāpi ca tasmīn asukattāpam nāma. Igaccheyy- 5
yāsū kate saṅkete parim mā addasā ri.

Tāya pi sapatham katvā ekamantam tthitāya ca utthā catuttham gātham āha:

4. Alamkatā suvasanā mālinī candanussadā

ekikā sayane sayatu yā te ambe avāharitī. 172.

10

Sā uttānatthā yeva.

Tāpaso „tunhehi bhāriyā⁸ sapathā katā, aṇṇehi ambā khādītā⁹ bhavissanti, gacchattha dāni tunhe¹⁰ ti tā uyyojesi. Sakko bheravarūpāraṇṇamanam dassetvā kūtātāpasam tato palāpesi. 15

Satthā imam desanam¹¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kūṭajāṭilo ayam ambagopako mahallako¹² ahosi. catasso setthidhī-taro etā yeva. Sakko pana aham evā¹³ ti. Amba cora jātakam¹⁴.

5. Gajakumbhajātaka.

Vanam yadaggi dahatīti¹⁵. Idam Satthā Jetavane 20
viharanto ekaṃ alasabhikkhum ārabba kathesi. So kira Sāvatthi-vāsī¹⁶ kulaputto sāsane uram datvā pabbajitvāpi alaso ahosi uddesa-paripucchāyoniso manasikāravattapativattādiparibāhiro¹⁷ nīvaraṇābhībhūto, nisinnatthānādīsu tath¹⁸ eva¹⁹ hoti. Tassa tam ālasīyabhāvaṃ ārab-
bha²⁰ dhammasabhāyaṃ katham samutthāpesum: „āvuso asuko nāma²¹ 25
evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā ālasīyo kuṭito nīvaraṇābhībhūto

¹ Cks = atī mē, Bd = te atī ma. ² B' adda, Bd dāsa. ³ Cks = s. ⁴ Bd ekikā. ⁵ B' gavutam dvam ga-, Bd gavutadviga-. ⁶ Cks gacchantu. ⁷ Bd at-
bhā-. ⁸ Bd ambam khādītā. ⁹ Bd dhammales-. ¹⁰ Bd omī mahallako. ¹¹
Bd eva samma sambuddho. ¹² Bd ambaṭakam catuttham. ¹³ Feer in Journ
Asiat. 1874. I. 4 p. 365. ¹⁴ Cks iahasi, B' hadatī. ¹⁵ Cks = i, B' am. ¹⁶
B' parivattadīpa-, Bd = parivattadīpa-. ¹⁷ Cks = parivatt nipa-, ¹⁸ Bd tathā eva.
¹⁹ B' dp add bhikkhu. ²⁰ Bd add bhikkhu.

viharatīti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhik-
khave idān' eva pubbe pi so' ālasiko yevā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto tassa amaccaratanaṃ² ahoṣi. Bārāṇasirājā āla-
siyajātiko ahoṣi. Bodhisatto „rājānaṃ bodhessāmīti"³ ekaṃ
upāyaṃ⁴ upadhārento carati⁵. Ath' ekadivasam rājā uyyānaṃ
gantvā amaccapariyanto⁶ tattha vicaranto ekaṃ gajakumbhaṃ⁷
ālasiyaṃ passi. Tathārūpā kira ālasiyā sakaladivasam gac-
10 chantāpi⁸ ekaṅguladvaṅgulamattam⁹ eva gacchanti¹⁰. Rājā
tāṃ diṣvā „vayassa ko nāma" eso¹¹ ti¹² pucchi. Bodhisatto¹³
„gajakumbho" nāma esa mahārāja ālasiyo¹⁴, evaūpo¹⁵ hi sa-
kaladivasam gacchanto¹⁶ pi ekaṅguladvaṅgulamattam eva gac-
chatīti¹⁷ " vatvā tena saddhiṃ sallapanto¹⁸ „ambho gajakum-
15 bha", tumbhākaṃ¹⁹ dandhagamanaṃ, imasmiṃ araṇṇe dāvaga-
ginhi utthite kiṃ karothā" 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Vanaṃ yad' agga dahati pāvako kaṇhavattanī²⁰

katham karosi pacalaka evaṃ dandhaparakkamo ti. 173.

Tattha yadaggaṃ yadā agga, pāvako kaṇhavattanīti aggaṃ va²¹
20 vevacanaṃ²², pacalaka ti tam ālapati, so hi calanto calanto gacchati, nuccam
vā pacalāyati, tasmā pacalako ti vuccati, dandha parakkamo ti garuvāyo²³

Tam sutvā gajakumbho²⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Bahūni rukkhacchiddāni pathavyā vivarāni ca,

tāni ce nābhisambhoma hoti no kālapariyāyo ti. 174.

25 Tass attho: andita ambhākaṃ ito uttaragananāma nama n' attha, imas-
miṃ pana araṇṇe rukkhacchiddāni ca puthuvivaraṇi²⁶ ca bahūni, yadi²⁷ tāni
na pāpanama hoti no kālapariyāyo ti maraṇam eva no hoti

¹ Bod pesa. ² Bodp amaccathānam. ³ Bodp pabo-. ⁴ Bodp upamaṃ. ⁵ Bodp
vica-. ⁶ Bodp amaccagatāpa-. ⁷ Bodp rājaku-. ⁸ Bodp C's -to pi. ⁹ C's Bc -ttam.
¹⁰ C's Bc gacchati, Bc gacchatīti. ¹¹ Bodp add bodhisattam. ¹² Bodp mahasatto.
¹³ C's al-. ¹⁴ C's -pe. ¹⁵ C's -ta. ¹⁶ C's gacchanti. ¹⁷ Bodp -pento. ¹⁸
C's kumbhākaṃ. ¹⁹ C's -vattati, C's -vattam, Bc -vattam. ²⁰ Bodp omitt va. ²¹
Bodp -canam. ²² C's guru-. ²³ C's puthuvivā-, C's puthuvivaram Bodp pathavivi-.
²⁴ Bod yadā.

Tam sutvā Bodhisatto itarā dve gāthā abhāsi:

- a. Yo dandhakāle tarati taraṇīye ca¹ dandhati
sukkhapaṇṇam va akkamma² attham bhaṇjati³ attano. 175.
4. Yo dandhakāle dandhati taraṇīye ca¹ tārayi
sasīva rattiṃ vibhajaṃ tass' attho paripūrātīti. 176. 5

Tattha dandhakāle ti tesam tesam kammānaṃ saṅkam⁴ kattabbakāle. taratīti turito⁵ vegena tāni kammāni karoti. sukkhapaṇṇam va 'ti yathā vātātapasukkhā⁶ tūlapaṇṇam balavā puriso akkamitvā bhaṇjeyya⁷ tatth' eva⁸ cunnaveccuṇṇam⁹ kareyya¹⁰ evam so attano attham vaddhmi¹¹ bhaṇjati¹². dandhatīti¹³ dandhūyati dandhakātābbakammāni¹⁴ dandham eva karoti. tāra- 10
yīti¹⁵ tarati¹⁶ tunitam kūtābbāni kammāni turito va karoti. sasīva rattiṃ vibhajaṃ ti yathā navacando¹⁷ ayaṃ juṇhapakkharattito¹⁸ rattiṃ¹⁹ vibhajaṃto divase divase paripūrati²⁰ evam tassa puriṣassa attho paripūrātīti²¹ vuttam hoti

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tato paṭṭhāya ana- 15
laso jāto.

Satthā imaṃ desanaṃ²² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā gajakumbho²³ alasabhiḥkhu²⁴ ahoṣi. paṇḍitāmacco²⁵ pana aham evā²⁶ 'ti. Gajakumbhajātakaṃ²⁷.

6. Kesavajātaka.

90

Manussindaṃ jahitvānā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto viṣṣāsaḥbojanaṃ²⁸ ārabha kathesi. Anāthapaṇḍikassa
kira gehe pañcannam bhikkhusatānam nibaddhabhaddham hoti. geḥaṃ

¹ Ck^s Bp va ² Bt aggamma. Bt akkama. ³ Ck^s bhaṇjati. ⁴ Ck Bt saṅka, Ck^s saṅka- corr. to saṅka. ⁵ Bdp tunitatunito. ⁶ Ck yatha vāta tapam-. Bt yathā vā tathāsukkhā, Bt yatha vā totha vā sukkham. Bt yathā vā tatha vā sukkha. ⁷ Ck^s bhaṇjeyya. Bt bhaṇṇeyya. Bp bhaṇje. ⁸ Ck^s tatthaya. ⁹ Ck^s cunnaveccu-
ṇṇam, Bt omits cunna. ¹⁰ Bt kareyyam. Bt kareyya. ¹¹ Ck ava vdhmi. Ck^s vaddhi. Bt vudhuta. Bdp vū dhmi. ¹² Bt bhaṇceṭi. Bdp bhaṇjetti. ¹³ Ck^s dandhe. Bt dandhetiti. ¹⁴ Ck dandham-. Bp dandhakātābbāni kammāni, Bt dandhakātābbāni k. ¹⁵ Ck^s tarayātīti. ¹⁶ Bdp turita. ¹⁷ Bdp nabham-. ¹⁸ Bdp omit rattito. ¹⁹ Bt adds jotiyamano kalamakkharatti. Bt j. kalapakkharattito ratti. Bp jotayamano kalapakkharattito rattim. ²⁰ Ck^s -pureti. ²¹ Bdp dhammade-. ²² Bdp rajakumbho. ²³ Bt alasīya-. Bt alasīya-. ²⁴ Bt -taam-. ²⁵ Bp rāja-. Bt rāja- pañcannam. ²⁶ Ck^s -nam.

- niccākālāṃ bhikkhusaṃghassa opānabhūtaṃ kāsāvappajjotam isivāta-
parivātam¹. Ath' ekadivasam rājā nagaraṃ padaḍḍhiṇaṃ karonto
seṭṭhino nivesane bhikkhusaṃghaṃ disvā „aṃham pi ariyasamghassa
nibaddham bhikkham dassāmiti" vihāram gantvā Satthāraṃ vanditvā
5 pañcannam bhikkhusatānaṃ nibaddham bhikkham paṭṭhapesi. Tato
paṭṭhāya rājanivesane nibaddham bhikkham dīyatīti². vassikagandha-
sālilbhojanam³ paṇītam. vissāseṇa pana⁴ sinehena sahatthā dāyaka
n' atthi. rājayuttā dāpenti⁵ bhattaṃ⁶. bhikkhū nisīditvā bhuñjitum
na iecchanti. nānaggarasam bhattam gahe tvā attano upaṭṭhānakulam⁷
10 gantvā tam bhattam tesam datvā tehi dinnam lūkhāṃ vā paṇītam
vā bhuñjanti⁸. Ath' ekadivasam rañño bahum pualāphalam āha-
riṃsu. Rājā „saṃghassa dethā" ti āha. Manussā bhattaggaṃ
gantvā „ekabhiḍḍhu pi"⁹ n' atthitvā rañño ārocesum. „Nanu velā-
yam eva tāvā"¹⁰ ti. „Ama velā. bhikkhū pana tumhākaṃ gehe
15 bhattam gahe tvā attano¹¹ viśāsikaupaṭṭhānākaṃ¹² geham gantvā tam
bhattam¹³ datvā tehi dinnam lūkhāṃ vā paṇītam vā bhuñjanti¹⁴.
Rājā „tumhākaṃ bhattaṃ paṇītam. keṇa nu kho kāraṇena abhuttvā
aññaṃ bhuñjanti. Satthāraṃ pucchissāmiti" cintetvā vihāram gantvā¹⁵
Satthāraṃ pucchi. Sattha „mahārāja. bhojanam nāma viśāsapara-
20 mam. tumhākaṃ gehe viśāsāṃ paccupaṭṭhāpetvā sinehena dāyakaṇaṃ
abhāvā bhikkhū bhattam gahe tvā attano viśāsikaṭṭhāne paribhuñ-
janti¹⁶. mahārāja viśāsasadiṣṭo añño naṃ nāma n' atthi. avissāsikena
dinnam catumadhuram pi¹⁷ viśāsikena dinnam sāmākaḍḍham¹⁸ na
agghati. poṇākapanditāpi roge uppanne¹⁹ rañña pañca²⁰ vejjakulāṃ
25 gahe tvā bhesajje kārite pi roge avūpasanāmaṇe²¹ viśāsikaṇaṃ santikaṃ
gantvā aloṇkaṃ nivārasāmākaḍḍhāṇa²² e' eva udakamattasittaloka-
paṇṇaṃ ca paribhuñjitvā nīrogā jātā²³ ti vatvā tena yāceto
atītaṃ āhāri.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjāṃ kāreṇte
Bodhisatto Kāsapatthe brāhmapakule nibbatti²⁴ Kappa-

¹ *Bot* „parivā" ² *C* „dīyati", *Ed* „dīyati", *Id* „dāya". ³ *Bot* „sālilbhojanam". ⁴ *Bot* „panā".
⁵ *Ed* „yutte dāpenti". ⁶ *Bot* „mat bhattam". ⁷ *C* „ekadā", ⁸ *Ed* „tam", *Id* „atthi".
⁹ *Ed* „dā", ¹⁰ *Bot* „add bhattam". ¹¹ *C* „atthi", ¹² *Ed* „atthi", ¹³ *Ed* „atthi".
¹⁴ *Ed* „atthi". ¹⁵ *Ed* „atthi". ¹⁶ *Ed* „atthi". ¹⁷ *Ed* „atthi". ¹⁸ *Ed* „atthi".
¹⁹ *Ed* „atthi". ²⁰ *Ed* „atthi". ²¹ *Ed* „atthi". ²² *Ed* „atthi". ²³ *Ed* „atthi".
²⁴ *Ed* „atthi".

kumāro ti 'ssa nāmaṃ ahaṃsu. So vayappatto Takkasilāyaṃ
 sabbasippāni uggaṇhivā aparabhāge isipabbajjaṃ pabbaji.
 Tadā Kesavo¹ nāma tāpaso pañcahi tāpasasatehi parivuto ga-
 ṇasatthā hutvā Himavante vasati. Bodhisatto tassa santikaṃ
 gantvā pañcannaṃ antevāsikasatānaṃ jeṭṭhantevāsiko hutvā ⁵
 vihāsi, Kesavatāpasassa² hitajjhāsayo sasneho³. Te añña-
 maññaṃ ativissāsikā⁴ abesuṃ. Aparabhāge Kesavo te tāpase
 ādāya lonambilasevanatthāya⁵ Bārānaṣiṃ patvā rājuyyāne va-
 sitvā punadivase naṇaraṃ bhikkhāya pavisitvā rājadvāraṃ
 agamāsi. Rājā isiṇaṇaṃ disvā pakkosāpetvā attano nivesane ¹⁰
 bhojetvā paṭiññaṃ gahetvā uyyāne vasāpesi. Atha vassāratte
 atīte⁷ Kesavo rājānaṃ āpucchi⁸. Rājā „bhante, tumhe ma-
 hallakā, amhe tāva upanissāya va-satha, daharatāpase Hima-
 vantaṃ pesethā“⁹ ti āha. So „sādhū“¹⁰ ti jeṭṭhantevāsinaṃ⁹
 saddhiṃ te Himavantaṃ pesetvā sayāṃ ekako¹⁰ va ohīyi. ¹⁵
 Kappo¹⁰ Himavantaṃ gantvā tāpasehi saddhiṃ vasi. Kesavo
 Kappena vinā vasanto ukkanthutvā taṃ datthukāmo hutvā
 niddaṃ na labhi, tassa niddaṃ alabhamānassa¹¹ na sammā
 āhāro¹² pariñamaṃ gacchati¹¹, lolūtapakkhandikā ahoṣi, bālā ve-
 danā vattanti. Rājā pañca vejjakulāni gahetvā tāpasāṃ paṭijjaṃgi, ²⁰
 rogo na¹⁴ vūpasammati. Tāpaso rājānaṃ āha: „mahārāja kiṃ
 mayhaṃ maraṇaṃ icchatha udāhu ārogabhāvaṃ“ ti. „Āroga-
 bhāvaṃ bhante“ ti. „Tena hi maṃ Himavantaṃ pesethā“
 ti. „Sādhū bhante“ ti, rājā Nāradaṃ nāma amaccam¹⁵
 „bhadantaṃ gahetvā vanacarakehi¹⁷ saddhiṃ Himavantaṃ yā- ²⁵
 hiti“ pesesi. Nārado taṃ¹⁷ tattha netvā paccāgamāsi. Ke-
 savassāpi Kappe diṭṭhamatte yeva cetasi-karogo¹⁸ vūpasanto,
 ukkanthikā¹ patippassaddhā. Atha¹ assa Kappo alonena¹⁹

¹ Ck -mo. C* -vo corr. to -vo. ² Bod kesavo tāpaso nam. ³ Bod sneho. ⁴ Bod ativaya vi-. ⁵ Bod add manussapatham gantvā. ⁶ Bod anto. ⁷ Bod atik-
 kante. ⁸ Bod -itva. ⁹ Bod -vasikena. ¹⁰ Bod add ti. ¹¹ Bod alabhamantassa.
¹² Bod s. a. na, Bod sabba āhāro na. ¹³ C* parimam, C* parimam corr. to -nam.
¹⁴ Ck neva. ¹⁵ Bod add pakkosāpetva nārada ambakam. ¹⁶ Bod -11-. ¹⁷ Bod
 omī tam. ¹⁸ Bod cetasi-rogo. ¹⁹ Bod -nakena.

adhūpanena udakena sittapañnena¹ saddhim sāmākanivāra-
yāgum adāsi, tassa taṃ khanañ ñeva lohitapakkhādikā paṭip-
passambhi. Puna rājā Nāradaṃ pesesi: „gaccha Kesavatā-
pasassa pavattiṃ jānāhīti“. So āgantvā² taṃ ārogaṃ disvā
5 „bhante Bārānasirājā pañca vejjakulāni gahetvā paṭijagganto
tunhe āroge kātuṃ nāsakkhi, kathaṃ vo³ Kappo paṭijaggāti“
vatvā paṭhamāni gāthāni āha:

1. Manussindaṃ jahitvāna sabbakāmasamiddhināṃ (Dhp.p.215.)
kathan nu bhagavā Kesī Kappassa ramati assame ti. 177.

10 Tattha manussindan ti manussānam indam Bārānasirājānam, kathan
nu bhagavā Kesīti kena nu kho upāyena⁴ ayaṃ ambhākam bhagavā Kesava-
tāpaso⁵ Kappassa assame ramatīti evaṃ aññena⁶ saddhim sallapanto viya
Kesava-sa abhīratikarānaṃ⁷ pucchī

Taṃ sutvā Kesavo dutiyaṃ gātham āha:

15 2. Sādūni ramaṇīyāni santi rakkhā⁸ manoramā,
subhāsītāni Kappassa Nārada ramayanti man ti. 178.

Tattha santi rakkhā⁹ ti rakkhā, pāliyam¹⁰ ana rakkhā¹¹ t'eva¹² lakkhi-
tam, subhāsītānīti¹³ Kappena kathitāni subhāsītāni ca¹⁴ ramayanti man¹⁵
ti attho

20 Evañ ca pana vatvā „evaṃ maṃ abhīramāpento Kappo
aloṇaadhūpanaudakasittapañnamissam¹⁶ sāmākanivārayāgum
pāyesī. tāya me sarīravayādhi¹⁷ samito¹⁸ ti¹⁹ nīrogo²⁰ jāto 'mhitī“
āha. Taṃ sutvā Nārado tatiyaṃ gātham āha:

3. Sālīnaṃ odanaṃ bhūñje sucīṃ²¹ maṃsūpasecanam,
25 kathaṃ sāmākanivāraṃ²² alonaṃ²³ chādayanti²⁴ tan ti. 179.

¹ Ck sinnāpannena. C sinnāpanne corr. to -pannena. ² Bḍ gantva. ³ Bḍ te. ⁴ Ck kena upāyena. ⁵ Bḍ kesīta-. ⁶ Bḍ aññehi. ⁷ C -ramatika- corr. to -ramakā-. Bḍ -ramatika-, Bḍ -ramanaka-. ⁸ Ck Bḍ rakkhā. ⁹ Bḍ rakka. Ck rakkhā. ¹⁰ C -li- corr. to -li-. Bḍ -li-. ¹¹ so all four MSS. ¹² Bḍ tveva. ¹³ Ck subhānīti. ¹⁴ Bḍ omits ca. ¹⁵ Bḍ maṃ ramayanti. Bḍ omits man. ¹⁶ Ck -sinnapañna-. Bḍ alonakam adhūpanam udakasittam-. ¹⁷ Bḍ sarīre byādhi. ¹⁸ Bḍ vūpasamito. ¹⁹ Bḍ omits ti. ²⁰ Ck nī-. C niroge, Bḍ aro-. ²¹ Ck sucī corr. to suci. Bḍ suci. ²² Ck -rā-. ²³ Ck alo, C alona. ²⁴ Ck chā-. Bḍ sada-

Tattha bhuñje ti bhuñji¹ ayam eva vā pāṭho, chādayanti² chādayati³ pīneti toseti, gāthābandhasukhattham pana anunāsiko kato, idaṃ vuttam hoti: so⁴ traṃ sucim maṃsūpasecanaṃ rājakule rājārahaṃ sālabbhaṃ bhuñji⁴, taṃ⁵ katham idaṃ sāmākanivāram⁶ alonam⁷ pīnesi tosesi. kathani te etaṃ ruccatīti

5

Taṃ sutvā Kesavo catuttham gātham āha:

4. Asāduṃ yadi vā sādum appaṃ vā yadi vā bahum
vissattho yattha bhuñjeyya vissāsaparamā rasā ti. 180.

Tattha yadi vā sādum ti yadi vā asāduṃ⁸, vissattho ti nirāsamko vissāsaṃpatto⁹ hutvā, yattha bhuñjeyyā ti yasmim nīvesane evam bhuñjeyya 10
tattha evaṃ bhuttam yaṃ kiñci bhojanaṃ sādum eva, kasmā: yasmā vissāsa-
paramā rasā, vissāso¹⁰ paramo uttamo etesan ti vissāsaparamā rasā ti, vissāsa-
rasasadiṣo¹¹ hi¹² raso nāma n' atthi, avissāsikena¹³ dinnam catumadhuram pi
vissāsikena dinnam ambilakaṇḍiyan¹⁴ nāgghatīti¹⁵.

Nārado tassa vacanaṃ sutvā rañño santikaṃ gantvā „Ke- 15
savo idaṃ nāma kathesīti“ ācikkhi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
rājā Ānando ahoṣi. Nārado Sāriputto, Kesavo Bakabrahmā¹⁷, Kappo¹⁸
aham evā“ ti. Kesavajātakaṃ¹⁹.

7. Ayakūṭajātaka.

20

Sabbāyasan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto lo-
katthacariyaṃ ārabba kathesi. Vatthum Mahākaṇhajātake
āvibhavissati.

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ²⁰ nibbattitvā 25
vayappatto uggaḥitasabbasippo pitu accayena rajje patiṭṭhāya
dhammena rajjaṃ kāresi. Tadā manussā devamaṅgalikā hutvā

¹ *Bid* bhuñjasi. ² *Ck* -ti. *Bi* chāyanti, *Bd* sādhiyanti tanti sādayati ³ *Bd* yo.

⁴ *Bd* bhañjasi. ⁵ *Cs* tam corr. to tum, *Bi* tattha. ⁶ *Cks* *Bd* -m-. ⁷ *Bd* -nakam.

⁸ so *Cks*; *Bd* yadi vā sādum, omitting ti yadi vā asādum. ⁹ *Bd* viśāsasampa-

yutto. ¹⁰ *Bd* add pana. ¹¹ *Bd* omit rasa. ¹² *Bd* add añño. ¹³ *Bd* add hi.

¹⁴ *Bd* -kañcikaṃ. ¹⁵ *Bi* na ag-, *Bd* anag-. ¹⁶ *Bd* dhammade-. ¹⁷ *Bd* baka-

mahābrahmā. ¹⁸ *Bd* add pana. ¹⁹ *Bi* adds chathamāṃ, *Bd* chatham. ²⁰

Bd -imhi

bahuajeḷakādayo māretvā devatānaṃ balikammaṃ karonti.
 Bodhisatto „pāno na hantabbo“ ti bheriṇ carāpesi. Yakkhā
 balikammaṃ alabhamānā Bodhisattassa kujjhivā Himavante
 yakkhasamāgamaṃ katvā Bodhisattassa māranatthāya ekaṃ
 5 kakkhalaṃ¹ yakkhaṃ pesesun. So kaṇṇikamattaṃ mahantaṃ
 ādittaṃ ayakūtaṃ gahetvā „iminā naṃ paharivā māressāmiti“
 āgantvā majjhimayāmasamanantare Bodhisattassa sayanamat-
 thake aṭṭhāsi. Tasmiṃ khane Sakkassa āsanaṃ² unhākāraṃ
 dassesi. So āvajjamāno taṃ³ kāraṇaṃ ñatvā Inda-vajiraṃ
 10 ādāya āgantvā yakkhassa upari aṭṭhāsi. Bodhisatto yakkhaṃ
 disvā „kiṃ nu kho esa maṃ rakkhamāno ṭhito udāhu māre-
 tukāmo“ ti tena saddhiṃ sallapanto⁴ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Sabbāyasaṃ kūṭaṃ atippamānaṃ
 paggayha so tiṭṭhati antalikkhe,
 15 rakkhāya me tvaṃ vihito nu 's' ajja
 udāhu me cetayase vadhāyā 'ti. 181.

Tattha vihito nu sajjā ti vihito nu asī ajja

Bodhisatto pana yakkhaṃ eva passati na Sakkam, yakkho
 Sakkassa bhayena Bodhisattaṃ paharituṃ na sakkoti. So
 20 Bodhisattassa katham sutvā „mahārāja, nāhaṃ tava ārakkhat-
 thāya⁵ ṭhito, iminā pana jalitena ayakūtena paharivā taṃ
 māressāmiti āgato 'mhi, Sakkassa bhayena paharituṃ na sak-
 komīti“ etam atthaṃ dipento dutiyaṃ gātham āha:

2. Dūto 'haṃ rājā idha rakkhasānaṃ,
 25 vadhāya tuyhaṃ pahito 'haṃ asmi,
 Indo ca taṃ rakkhati devarājā,
 ten' uttamaṅgaṃ na hi phālayāmiti⁷. 182.

Taṃ sutvā Bodhisatto itarā dve gāthā abhāsi:

3. Sace ca' maṃ rakkhati devarājā
 30 devānaṃ indo Maghavā Sujampati

¹ *Bd* add pharussam. ² *Bd* bhavanam. ³ *Bd* mmaṃ. ⁴ *Bd* idam. ⁵ *Bd* -pento.

⁶ *Bd* nu ajja. ⁷ *Bd* rakkhanatthaya. ⁸ *Cs* pā-. *Bd* taṃ muttamangam tena phālissāmi. *Bd* tenuttamanga tena phālessāmiti. ⁹ *Cs* va

kāmam piṣācā vinadantu¹ sabbe,
na santase rakkhasiyā pajāya. 183.

4. Kāmam kandantu kumbhaṇḍā sabbe paṃsupiṣācakā,
nālaṃ piṣācā yuddhāya, mahatī sā vihesikā ti. 184.

Tattha rakkhasiyā pajāyā 'ti rakkhasasamkhātāya² pajāya, rakkhasa- 5
sattānaṃ ti attho, kumbhaṇḍā ti kumbhamattarabhaṇḍā³ mahodārā yak-
khā, paṃsupiṣācakā ti samkhārādhānapisācā⁴, nālaṃ ti piṣācā nāma mayā
saddhiṃ yuddhāya na samatthā, mahatī⁵ sā vihesikā ti yam pun' ete yak-
khā sannipatitvā vihesikaṃ⁶ dassenti⁷ mahatī vihesikā⁶ bhāyanākāradassana-
mattam⁸ eva mayhaṃ, na paṇḍhaṃ⁹ bhāyāmi ti attho. 10

Sakko yakkhaṃ palāpetvā Mahāsattam ovaditvā „mā
bhāyi mahārāja, ito paṭṭhāya tava rakkhāma, mā bhāyitthā¹⁰“
ti¹¹ vatvā sakatṭhānaṃ eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Sakko Anuruddho ahosi, Bārāṇasirājā pana aham evā“ ti. Aya- 15
kūṭajātakam³.

8. Araññajātaka.

Araññā gāmaṃ āgammā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto thullakumārikapalobhanaṃ ārabha kathesi. Vatthum
Cullanāradakassapajātaka¹⁴ āvibhavissati¹⁵. 20

Atīte pana¹⁶ Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
Takkasilāyaṃ uggahitasabbasippo¹⁷ bhariyāya kālakatāya
puttaṃ gahetvā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavante vasanto
puttaṃ assamapade ṭhapetvā phalāphalatthāya gacchati. Tadā 25
coresu paccantaḡāmaṃ paharitvā karamare¹⁸ gahetvā gacchan-
tesu ekā kumārikā palāyitvā taṃ assamapadaṃ patvā tāpa-

¹ C^s B^d piṣācāmina-. C^k piṣācāmina-. ² B^d rakkhasi-. ³ C^k kumbhaṇḍamatta-.

⁴ B^d samkhārathāne-. ⁵ all four MSS -ti. ⁶ B^d vibhe-. ⁷ B^d add sā. ⁸ B^d

bhāyākāranāda-. ⁹ B^d nāhaṃ. ¹⁰ C^k mā yattā, C^s mā yantā, B^d mā bhāpa. ¹¹

B^d ta. ¹² B^d dhammaḡe-. ¹³ B^d add sattamaṃ. ¹⁴ B^d cūla-, B^d cūla- ¹⁵

B^d add atītaṃ āhari. ¹⁶ B^d omīti pana. ¹⁷ B^d omīti sabba. ¹⁸ B^d kumārike.

kumārakaṃ palobhetvā sīlavināsaṃ pāpetvā „ehi gacchāmā“¹ 'ti āha. „Pitā tāva me āgacchatu, taṃ passitvā¹ gamissāmīti“.
„Tena hi disvā āgacchā“² 'ti nikkhamitvā antarāmagge nisīdi.
Tāpasakumāro pitari āgate paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

- 5 1. Araññā gāmaṃ āgamma kiṃsīlaṃ kiṃvataṃ ahaṃ
purisaṃ tāta seveyyaṃ, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 185.

Tattha araññā gāmaṃ āgamma ti tāta ahaṃ ito araṇṇato manussa-
pathaṃ vasanathāya gato vasanagāmaṃ patvā².

Ath' assa pitā ovādaṃ dento tisso gāthā abhāsi:

- 10 2. Yo taṃ vissāsaye³ tāta vissāsaṃ ca khomeyya te
sussūsī ca titikkhī⁴ ca taṃ bhajehi⁵ ito gato. 186.
3. Yassa kāyena vācāya manasā n' atthi dukkataṃ⁶
urasīva patitṭhāya taṃ bhajehi⁷ ito gato. 187.
4. Haliddirāgaṃ kapiṇṇaṃ purisaṃ rāgavirāgīnaṃ
15 tādisaṃ tāta mā sevi nimmanussam pi ce⁸ siyā ti. 188.

Tattha yo taṃ vissāsaye⁹ ti yo¹⁰ puriso taṃ vissāsaye¹¹ na pari-
saṃkeyya, vissāsaṃ ca khomeyya te ti yo ca attani kāyiramaṇaṃ¹² tava
vissāsaṃ pana yaṃ niraṃsako taṃ khomeyya, sussūsīti yo ca tava vissāsa-
varaṇaṃ sotum icchati. titikkhīti¹³ yo ca tayā katamā aparādhāṃ khamati,
20 taṃ bhajehīti¹⁴ taṃ purisaṃ bhajeyyāsīti payirupāseyyāsīti. urasīva patit-
ṭhāyā 'ti yathā tassa urasī patitṭhāya vaddhanta¹⁵ tvaṃ pi tādiso urasī pati-
taputto¹⁶ viya hutvā evarūpaṃ purisaṃ bhajeyyāsīti attho, haliddirāgaṃ ti
haliddirāgasadisāṃ athiracittāṃ¹⁷, kapiṇṇaṃ ti laḥparivattitṭhāya¹⁸ makkara-
cittāṃ, rāgavirāgīnaṃ ti muhutteṇ¹⁹ eva rāgavirājanasabbhavaṃ, nimma-
25 nussam pi ce siyā ti sace pi sakala-Jambudīpade²⁰ kayaduccaritādiraṇ-
tassa²⁰ manussassa abhāvena nimmanussam siyā tathāpi tāta tādisaṃ labhettāṃ
mā sevi, sabbam²¹ pi manussapaṭhaṃ vicimitvā hetthāvuttagaṃ asampajātaṃ eva
purisaṃ²² seveyyāsīti²³ attho.

¹ *Bd* add va. ² *Bd* add kiṃ karomīti. ³ *Cs* vissase, *Cs* vissāse, *Bd* visā, *Bd* visā-
saye. ⁴ *Bd* -kkhī, *Cs* -kkhū. ⁵ *Bd* bhajesi, *Bd* bhajeyya. ⁶ *Bd* -tam. ⁷ *Bd*
bhajeyya. ⁸ *Cs* ve. ⁹ *Cs* vissase, *Bd* visasaye. ¹⁰ *Cs* so. ¹¹ *Bd* visaseyye,
Bd visāseyya. ¹² *Bd* -ye. ¹³ *Bd* titikkhatiti, *Cs* titikkhāti cori to -kkhāti. *Cs*
titikkhati. ¹⁴ *Bd* bhajeyyati. ¹⁵ *Cs* va l'he-, *Bd* va l'ho to asapatto. ¹⁶ *Bd*
patitṭhita-. ¹⁷ *Cs* atira- cori to athira-, *Bd* atira-, *Bd* athira-. ¹⁸ *Cs* -kaya.
¹⁹ *Bd* sakalaṃ -- tāla-. ²⁰ *Bd* -divira-. ²¹ *Cs* sevitvā. *Bd* sevisabbhāṃ.
²² *Bd* omīti purisaṃ. ²³ *Bd* bhajeyyāsīti.

Taṃ sutvā tāpasakumāro „aham tāta imehi guṇehi saman-
nāgataṃ purisaṃ kattha labhissāmi, na gacchāmi, tumhākaṃ
ñeva santike vasissāmīti“ vatvā nivatti. Ath' assa pitā kaṣiṇa-
parikammaṃ ācikkhi. Ubho pi aparibhīnajjhānā Brahmalo-
parāyaṇā ahesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
putto ca kumārīkā ca ete yeva ahesuṃ², tāpaṣo aham evā³“ ti.
Araṇṇajātakaṃ⁴.

9. Sandhibhedajātaka.

N' eva itthīsu sāmānānaṃ ti. Idam Satthā Jetavane 10
viharanto pesuṇṇasikkhāpadaṃ ārabha kathesi. Ekasmim hi
samaye Satthā „chabbaggiyā bhikkhū pesuṇṇaṃ upa-samharantīti“
suttvā te pakkosāpetvā „saccam kira tumhe bhikkhave bhikkhūnaṃ
bhaṇḍana-jātānaṃ kalahajātānaṃ vivādam āpannānaṃ⁵ pesuṇṇaṃ upa-
samharatha, tena anuppannāni c' eva bhaṇḍanāni uppajjanti uppan- 15
nāni ca⁶ bhiyyobhāvāya samvattantīti“ pucchitvā „saccam“ ti vutte
te bhikkhū garahitvā „bhikkhave, pisuṇā⁷ vācā nāma tikhiṇāsippahā-
rasadisā“, daḥho pi vissāso tāya khippam bhijjati. taṃ ca pana ga-
hetvā attano mettīm bhindanakajano⁸ sihausabha-sadisō hotīti“ vatvā
atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma-datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa putto hutvā¹⁰ Takka-silāyaṃ uggahitasip-
pito accayena dhammena rajjaṃ kāresi. Tadā eko gopālako
araṇṇe gokulesu gāvo¹¹ paṭijaggitvā āgacchanto ekaṃ gabbhiniṃ
asallakkhetvā pahāya āgato. Tassā ekāya sīhiyā¹² saddhiṃ vissāso 25
uppajji. Tā¹³ ubho pi daḥhamittā hutvā ekato pi caranti¹⁴.
Athāparabhāge gāvī vacchakaṃ sīhī sihapotakaṃ vijāyī. Te
ubho pi janā kulehi āgatamettiyā¹⁵ daḥhamittā hutvā ekato

¹ Bāḍ dhamma-de- ² Bāḍ add jīta-maha ³ Bāḍ eva sammasambuddho. ⁴ Bāḍ
add athamam. ⁵ Bāḍ vivādāpannānaṃ ⁶ C^s omit ca ⁷ C^s -nā corr. to -nā,
Bāḍ -na ⁸ C^s -na-, C^s -nā-, Bāḍ na-sattipahāra-. ⁹ B² mitti bhindaka-, Bāḍ
mittim bhindanto. ¹⁰ Bāḍ add vāyappatto. ¹¹ Bāḍ gāve. ¹² C^s ekā, B² ekāleyo,
Bāḍ ekayeva. ¹³ B² tva, C^s has added ta ¹⁴ Bāḍ vica. ¹⁵ Bāḍ -mittiya

vicaranti. Ath' eko vanacarako tesam vissāsam disvā araṇṇe
 uppajjanakabhaṇḍam ādāya Bārāṇasim¹ gantvā raṇṇo² datvā
 „api te samma kiñci araṇṇe acchariyam dīṭṭhapubban“ ti
 raṇṇā putṭho „deva, aṇṇam kiñci na passāmi³, ekaṃ pana
 5 sīhaṃ ca usabhaṃ ca aṇṇamaṇṇam vissāsike⁴ ekato carante⁵
 addasan“ ti āha. „Tesam⁷ tatiye uppanne bhayaṃ bhavissati,
 yadā tesam tatiyaṃ passasi atha me ācikkheyyāsīti“. „Sādhu⁸
 devā“ ti. Vanacarake⁹ Bārāṇasim¹⁰ gate eko sigālo sīhaṃ ca
 usabhaṃ ca upatṭhahi. Vanacarako araṇṇam gantvā taṃ disvā
 10 „tatiyassa uppannabhāvaṃ raṇṇo kathessāmīti“ nagaram gato.
 Sigālo pi cintesi: „mayā ṭhapetvā sīhamamsaṃ ca usabha-
 maṃsaṃ ca aṇṇam akhāditapubbam nāma n' atthi, ime bhin-
 ditvā imesaṃ maṃsaṃ khādessāmīti“ so „ayaṃ taṃ evaṃ va-
 datīti“ ubho pi te¹¹ aṇṇamaṇṇam bhinditvā nacirass' eva ka-
 15 lahaṃ katvā¹² maranākārappatte¹³ akāsi. Vanacarako pi gantvā
 raṇṇo „tesaṃ deva tatiyo uppanno“ ti āha. „Ko so¹⁴“ ti.
 „Sigālo devā“ ti. Rājā „ubho pi te¹⁵ bhinditvā mārāpessati,
 mayaṃ tesaṃ matakāle sampāpunissāmā“ ti vatvā ratham
 abhiruyha vanacarakadesitena maggena¹⁶ gacchanto tesu aṇṇa-
 20 maṇṇam kalaham katvā jīvitaṃ khayam pattesu sampāpuni.
 Sigālo¹⁷ tuṭṭhahatṭho¹⁸ ekavāraṃ sīhassa maṃsam khādati
 ekavāraṃ usabhassa¹⁹. Rājā te ubho pi jīvitaṃ khayam patte²⁰
 disvā rathe ṭhito va²¹ sārathinā saddhim sallapanto²² imā
 gāthā abhāsi:

¹ Cks -siyam, Bđ -sī, Bī -si. ² Ck raṇṇe, Cs araṇṇe corr. to raṇṇo. Bī araṇṇe
³ Cks -mīti. ⁴ Bī visāsi katvā, Bđ visāsike katvā. ⁵ Ck -to. Cs vamaranto, Bđ
 vicarante, Bī vanam carante. ⁶ Bđ -sin ⁷ Bđ eto- ⁸ Bđ so sādhu ⁹ Bđ
 add pana ¹⁰ Bī sī, Bđ -siyam. ¹¹ Bđ mitte in the place of pite. ¹² Bđ
 kāretvā. ¹³ Cks Bī -na- ¹⁴ Bī eko. Bđ eso ¹⁵ Bđ mitte in the place of pite.
 Bī omits pite ¹⁶ Ck -des:takena-, Bī vanacarikena maggadesitena, Bđ vana-
 carikena maggadesikena, Cs vanacarakena maggena corr. to vanacarakadesita-
 maggena ¹⁷ Bđ add pana ¹⁸ Bđ hatha tutho ¹⁹ Bđ add maṃsam khādati.
²⁰ Bđ -yappatte. ²¹ Ck omits va. ²² Bđ -jento.

1. N' eva itthīsu sāmāññaṃ
na pi bhakkhesu sārathi¹,
ath' assa sandhibhedassa
passa yāva sucintitaṃ. 189.
2. Asi tikkho va maṃsamhi² 5
pesuññaṃ parivattati
yatth' ūsabhaṇ ca sīhaṇ ca
bhakkhayaṃti migādhama. 190.
3. Imaṃ so sayanaṃ seti
ya-y-imaṃ³ passasi⁴ sārathi 10
yo vācaṃ sandhibhedassa
pisunassa nibodhati. 191.
4. Te janā sukham edhanti
narā saggagatā-r-iva
ye⁵ vācaṃ sandhibhedassa 15
nāvabodhanti sārathīti. 192.

Tattha n' eva itthīsu 'ti samma sārathi imesaṃ dvinnam janānam n' eva itthīsu⁶ sāmāññaṃ atthi na bhakkhesu pi⁷, aññaṃ eva hi itthiṃ sīho sevati aññaṃ usabho. aññaṃ ca bhakkhaṃ sīho khādati aññaṃ⁸ usabho ti attho, ath' assā 'ti evaṃ kalahakāraṇe avijjamāne pi atha imassa mittasandhibheda- 20 kassa dutthasigālassa ubhinnaṃ maṃsaṃ khādissāmīti cintetvā ime mārentassa, passa yāva taṃ cintitaṃ jātaṃ, sucintitaṃ ti⁹ adhippāyo, yatthā 'ti yasmiṃ pesuññaṃ parivattamāne usabhaṇ ca sīhaṇ ca migādhama sigālā khādanti, taṃ pesuññaṃ maṃsamhi¹⁰ tikkhūsi¹¹ viya mittabhāvaṃ chindantaṃ eva parivattatīti dīpeti, yayimaṃ¹² pa-sasiti¹³ samma sārathi yaṃ imaṃ passasi 25 imesaṃ dvinnam matasayanaṃ¹⁴ añño pi yo puggalo sandhibhedassa pisunassa pisunavācaṃ nibodhati ganhati so imaṃ sayanaṃ seti evaṃ evaṃ¹⁵ maratitī¹⁶ dasseti, sukham edhantīti sukhaṃ vindanti labhanti, narā saggagatārivā ti saggaṃ gatā dibbabhogasamaṃgino narā viya te¹⁷ sukhaṃ vindanti. nāva-

¹ C^k kārati, C^s kārathi corr. to kārati. - C^k -samhi. ² C^k yay iva, B^d yaṃ yimam. ³ B^d passi. ⁴ C^k yo ⁵ so all four MSS. ⁶ C^k omit su pi. ⁷ C^k add ca ⁸ B^d yāva sucintitaṃ jātā ti, B^d yāva sucintitaṃ taṃ jātā ti ⁹ Bⁱ maṃsaṃ pi, C^k maṃsamhi. ¹⁰ B^d -na asi ¹¹ B^d yaṃ yimam. ¹² C^k passatīti, B^d passiti. ¹³ Bⁱ -sayam, B^d -sayana. ¹⁴ B^d eva ¹⁵ C^s evamevaṃ maritī corr. to evamevampīti ¹⁶ B^d omit te.

bodhantīti na sārato¹ paccanti², tādisaṃ vata³ vacanam sutvā codetvā
vāretvā⁴ mettīm⁵ abhīnditvā pakatikā va hontīti.

Rājā imā gāthā bhāsītvā sīhassa kesaracammaṇakhadāṭhā⁶
gāhāpetvā nagaram eva gato.

⁵ Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: ..Tadā
rājā⁸ aham eva ahoṣiṇ⁹ ti. Sandhibhedajātakam¹⁰.

10. Devatāpañhajātaka.

Hanti hatthehi pādehīti. Ayaṃ devatāpucchā Ummagga-
jātake āvibhavissati. Devatāpañhajātakam¹¹. Cullakuṇḍala-
¹⁰ vago¹² pañcamo. Catukkanipātavaṇṇanā nīṭṭhitā¹³.

¹ Bī na rato. ² Cks paccanti. ³ Bīl pana. ⁴ Bīl sūretvā. ⁵ Bīl mittim, Bī omits mettīm. ⁶ Bī -dādhā, Bīl dādhe. ⁷ Bīl dhammade- ⁸ Bīl bārānasirājā. ⁹ Bīl sammāsambuddho in the place of ahoṣiṇ ¹⁰ C^s Bī -bhedakajū-, Bīl add navamaṇ. ¹¹ Cks omit devatāpañhajātakam, Bīl add dasamaṇ ¹² Bīl cūla-kundāla-. ¹³ C^k omits catukka - - tā, Bīl add pañcavagga patimāṇitā catukkanipātajātakam nīṭṭhitam.

V. PAÑCANIPĀTA.

1. MAṆIKUṆḌALAVAGGA.

1. Maṇikuṇḍalajātaka.

Jīno¹ rathassamaṇikuṇḍalā cā 'ti. Idam Satthā Je-
tavane viharanto Kosalarañño antepure paduṭṭhāmaccaṃ ārabha 5
kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā vitthāritam eva.

Idhāpi Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ² rājā ahosi. Duṭṭhā-
macco Kosalarājānaṃ ānetvā Kāsiraṇṇaṃ gāhāpetvā³ bandha-
nāgāre pāpesi⁴. Rājā⁵ jhānaṃ uppādetvā ākāse pallaṃke⁶
nisīdi. Corarañño sarīre dāho uppajji. So Bārāṇasirājānaṃ 10
upasaṃkamitvā paṭhamāṃ gātham aha :

1. Jīno⁷ rathassamaṇikuṇḍalā⁸ ca,

putte ca dāre ca tath' eva jīno⁹,

sabbesu bhogesu asesitesu¹⁰

kasmā na santappasi¹¹ sokakāle ti. 1.

15

Tattha jīno⁹ rathassamaṇikuṇḍalā¹² cā 'ti tam¹³ mahārāja¹⁴
rathaṃ ca asse¹⁵ ca maṇikuṇḍalāni ca jīno, rathe¹⁶ ca maṇikuṇḍale¹⁷ ti pa-
pātho, asesitesu¹⁸ 'ti na sesitesu¹⁹ nisesesu²⁰ ti attho²¹

¹ Ck Bā jīno, B jinno. - Bā -nasī. ³ Bā add bārāṇasirājānaṃ bandhāpetvā.

⁴ Bā khīpāpesi ⁵ Bā adds tasmim ⁶ Bā -kena. ⁷ B jinno, Bā jīno. ⁸ Ck
-lī, C⁹ -le ⁹ Bā jinno ¹⁰ Bā -kesu ¹¹ Ck samtha-, C⁹ santhappasi. ¹²
Ck⁹ -le. ¹³ Bā omit tam. ¹⁴ Bā add tvam. ¹⁵ Bā assaṇ ¹⁶ C⁹ jīnojjīnarathe,
B⁹ jinnorathe, Bā jīnojjinnorathe. ¹⁷ Ck⁹ -lo, B⁹ -le cā. ¹⁸ Bā -kesū. ¹⁹ Bā
mito nasesitesu ²⁰ B⁹ nisesu, Bā niravasesu ²¹ Ck ahadvesu, C⁹ bhavesu
instead of bhogesu²

Taṃ sutvā Bodhisatto imā dve gāthā abhāsi:

2. Pubbe va maccaṃ vijahanti bhogā
macco ca ne¹ pubbataraṃ jahāti,
asassatā bhogino kāmakāmi²,
5 tasmā na socāṃ³ ahaṃ sokakāle. 2.
3. Udeti āpūرات² veti cando,
attham tapetvāna³ paleti suriyo,
viditā mayā sattuka lokadhammā⁴,
tasmā na socāṃ³ ahaṃ sokakāle ti. 3.
- 10 Tattha pubbeva maccaṃ ti maccaṃ bhoga⁵ pubbe va pathamataraṃ ñeva
vijahanti, macco vā te bhoge⁶ pubbataram vijahati, kāmakāmi⁷ corarāj naṃ
ālapati, ambho kāme kāmayaṃāna⁷ kāmakāmi⁸ bhogino nāma loke asassatā,
bhogesu vā⁹ natthesu jīvamānā va abhogino honti, bhogam vā¹⁰ pahūya sayam¹¹
15 nassanti, tasmā ahaṃ mahājanassa sokakāle pi na socāmi³ attho, viditā mayā
sattuka lokadhammā¹² ti corarājānaṃ ālapanto¹³ ambho sattuka¹⁴ mayā¹⁵
lābho alābho yaso ayaso ti ādayo lokadhammā viditā, yath'eva hi cando udeti
pūرات ca puna ca khīyati yathā vā¹⁶ suriyo andhakāram vidhamanto mahantaṃ
lokapadesaṃ¹⁷ tappetvāna¹⁸ puna sīyam¹⁹ attham gacchati na dissati evam
evam²⁰ bhoga²⁰ uppajjanti ca vinassanti ca. tattha kum sokena, tasmā na socā-
20 mi³ attho.

Evam Mahāsatto corarañño dhammaṃ desetvā²¹ idāni tass'
evācāraṃ²² parigaṇhanto:

4. Alaso gihī kāmabhogī nā sādhu, (Cfr. supra p. 105.)
asaññato pabbajito na sādhu,
25 rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 4.
5. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja²¹ yaso kitti ca vaḍḍhatīti āha. 5.

¹ B^d dhane. ² C^s -mī C^k attantape-, C^s atthantape-, Bⁱ atam tha-, B^d attham
tha-. ⁴ B^d atthalodhammo. ⁵ B^d ti pubbeva maccaṃ vā bhoga vā ⁶ B^d dhane
bhoge vā in the place of te bhoge. ⁷ B^d -nā. ⁸ Bⁱ kāmam kamaṃ, B^d ka-
mam kāma. ⁹ B^d ca, Bⁱ omits vā. ¹⁰ Bⁱ bho ca, B^d bhoge ca. ¹¹ B^d add vā
¹² Bⁱ attaloka-, B^d satthuka- ¹³ B^d -pento. ¹⁴ Bⁱ athappakāra. B^d satthuka ¹⁵
B^d add loke. ¹⁶ B^d omit vā. ¹⁷ B^d -ppa-, C^s -san ¹⁸ B^d kappetvāna.
¹⁹ B^d adds attham paleti ²⁰ B^d eva. ²¹ na puna sayam - - desetva wanting
in Bⁱ. ²² B^d taññevacoraṃ ²³ C^s Bⁱ rājā, B^d rañño.

Imā pana dve gāthā hetthā vitthārītā eva¹.

Bodhisattam² khamāpetvā rajjam paṭicchāpetvā³ attano janapadam eva gato.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Kosalarājā Ānando ahosi, Bārāṇasirājā pana aham eva“ ti. Maṇi-
kuṇḍalajātakam⁵.

2. Sujātajātaka.

Kinnu santaramāno vā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto matapitikakuṭumbikam⁶ ārabba kathesi. So kira pitari mate paridevamāno⁷ carati⁸, sokam vinodetum na sakkoti⁹. Satthā
tassa sotāpattiṭṭhalūpanissayam disvā Sāvattiyaṃ piṇḍāya caritvā
pacchāsamaṇam ādāya¹⁰ geham gantvā paṇṇattāsane ni-inno tam vanditvā
nisinnam¹¹ „kim upāśaka soca-sīti“¹² vatvā „āma bhante“ ti
vutte „āvuṃ porāṇakapaṇḍitā paṇḍitānam katham sutvā pitari kālaka-
te na socim-ū“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kuṭumbikagehe nibbatti. Sujātakumāro¹³ ti
ssa nāmam karimsu. Tassa vayappattassa pitāmaho kalam akāsi. Ath’ assa pitā pitu kālakiriyato¹⁴ paṭṭhāya sokasamappito
ālāhanato¹⁵ atṭhīni āhariṭvā attano ārāme mattika-
thūpaṃ katvā tāni tattha nidahitvā gatagatavelāya¹⁶ thūpaṃ
pupphehi pūjetvā āvajjanto¹⁷ paridevati, n’ eva¹⁸ nahāyati¹⁹ na vilimpati na bluṇjati na kammante vicāreti. Tam disvā
Bodhisatto „pitā me ayyakassa matakālato paṭṭhāya sokābhhihūto
carati, ṭhapetvā kho²⁰ pana mam aṇño etaṃ saṇṇāpetum na
sakkoti, ekena nam²¹ upāyena nissokam karissāmīti“ bahina-

¹ Ck -tāmeva, Cs Bc -tameva, Bd -ta yeva. ² Bd corarāja bo-. ³ Bd -cchādetvā. ⁴ Bd dhammade-. ⁵ Bd add pathamam. ⁶ Cfr The Dasaratha-Jātaka p. 30; J. H. Thiessen's Die Legende von Kisagotamī p. 42. ⁷ Bd -pittikaṇiku-. ⁸ Cks -ne. ⁹ Bd vicarati. ¹⁰ Bc asakkontena, Bd asakkoti in the place of na s. ¹¹ Bd add tassa. ¹² Cks paṇattāsane saṇṇisinnam, omitting nisinnam tam vanditvā. ¹³ Cks socatīti. ¹⁴ Ck -to-? ¹⁵ Bd kālakatato. ¹⁶ Cks ālā-. ¹⁷ Bc gatā-. ¹⁸ Cks āvijjhanto. ¹⁹ Bd na. ²⁰ Bd nahā-. ²¹ Bd omīti kho. ²² Cs tam, Bd omīti nam.

gare¹ ekaṃ matagoṇaṃ disvā tiṇaṃ ca pāṇīyaṃ ca āharitvā tassa purato katvā², khāda khāda, piva pivā³ 'ti vadati³. Āgatā-gatā naṃ⁴ disvā⁵ „samma Sujāta, kiṃ ummattako si, matagoṇassa tiṇodakaṃ desīti⁶“ vadanti. So kiñci na⁷ paṭivadati.
 5 Ath' assa pitu santikaṃ gantvā „putto te ummattako jāto, matagoṇassa tiṇodakaṃ detīti⁸“ āhaṃsu. Taṃ sutvā kuṭumbikassa pītusoko apagato puttasoko paṭiṭṭhito. So vegena gantvā⁹ „nanu tvaṃ tātā Sujāta paṇḍito⁹, kiṃkāraṇā matagoṇassa tiṇodakaṃ desīti¹⁰“ vatvā dve gāthā abhāsi:

- 10 1. Kim nu santaramāno va lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ
 khāda khādā 'ti lapasi¹⁰ gatasattaṃ¹¹ jaraggavaṃ. 6.
 2. Na hi annena pānena mato gono samuṭṭhahe,
 taṃ¹² ca tuccham vilapasi yathā taṃ dummatī tathā ti. 7.

Tattha santaramāno vā 'ti turito viya hutvā, lāyitvā ti lunitvā¹³.
 15 lapasiṃ vippalapasi, gatasattaṃ¹⁴ jaraggavaṃ ti gatajīvitam jinnaṃ¹⁵ gonam, yathā taṃ ettha taṃ ti nipātamattam, yathā dummatī appaṇṇo viṇṇa-paleyya¹⁶ tathā tvaṃ tuccham abhūtaṃ¹⁷ vippalapasiṃ¹⁸

Tato Bodhisatto dve gāthā abhāsi:

3. Tath' eva tiṭṭhati sīsaṃ hatthapādā ca vāladhi,
 20 sotā tath' eva tiṭṭhanti¹⁹, maññe goṇo samuṭṭhahe. 8.
 4. N' ev' ayyakassa sīsaṃ vā²⁰ hatthapādā ca²¹ dissare,
 rudam mattikathūpasmini²² nanu tvaṃ ñeva dummatīti. 9.

Tattha tath' eva 'ti yatha pubbe thitam tath' eva tiṭṭhati, maññe ti etesaṃ sīsādīnaṃ tath' eva thitatta ayaṃ gono samuṭṭhaheyyo 'ti maññāmi, nevayya-kassā²³ ti ayyakassa pana sīsaṃ vā²⁴ hatthapādā vā²⁵ na dissanti, tiṭṭhapadā vā na dissare ti pi pātho, nanu tvaṃ ñeva dummatīti ahaṃ tāva sīsādīnaṃ passantō evaṃ karonu tvaṃ pana na kiñci passasi, bhūpitatthasato arthiṃ āharitvā thupam²⁶ katva paridevasi, iti mām paticca satgūḍhena sahaṃsatgūḍhena²⁷ tvaṃ eva²⁸ dummatīti, bhijjavadhammā tātā saṃkhāra bhijjanti²⁹, tathā ka
 30 paridevaṃ ti.

¹ *Bd* bahigame. ² *Bd* thapetva. ³ *Bd* khādāhi pivadati aha. ⁴ *Ck* tam. ⁵ *Bd* adds kasmā. ⁶ *Bd* detīti. ⁷ *Bd* na kiñci. ⁸ *Bd* -tagantvā. ⁹ *Bd* adds ti. ¹⁰ *Bd* khadavilapati, *Bd* khādāvilapati. ¹¹ *Ck* -sattam, *Cv* -sattam cor to sattam, *Bd* -santam. ¹² *Bd* tvaṃ. ¹³ *Cs* lu-, *Bd* luñci-. ¹⁴ *Bd* -santam. ¹⁵ *Bd* jinno, *Bd* jinna. ¹⁶ *Bd* vilapeyya. ¹⁷ *Bd* omitt abhūtam. ¹⁸ *Bd* vilapa. ¹⁹ *Bd* tiṭṭhati. ²⁰ *Bd* ca. ²¹ *Bd* na. ²² *Bd* -kā-, ²³ *Bd* mattikathū-. ²⁴ *Ck* omitt sahaṃsa-, *Bd* adds nu. *Bd* nanu. ²⁵ *Bd* tvaṃ ñeva. ²⁶ *Bd* bhijjanti.

Taṃ sutvā Bodhitassa pitā „mama putto paṇḍito, idha-lokaparalokakiccaṃ¹ jānāti, mama saññāpanatthāya etaṃ kammaṃ akāsīti“ cintetvā „tāta Sujāta paṇḍita, ‘sabbe saṃkhārā aniccā’ ti me ñātaṃ², ito paṭṭhāya na socissāmi³, pitusokaharaṇaputtena⁴ nāma tādīsena bhavitaḥḥan⁵“ ti vatvā 5
puttassa thutīm karonti⁶.

5. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ⁷ ghatasittaṃ⁸ va pāvakaṃ⁹
vārinā viya¹⁰ osiñcam¹¹ sabbaṃ nibbāpaye¹² daraṃ. 10.

6. Abbahi¹³ vata me sallam yam āsi¹⁴ hadayanissitaṃ
yo me sokaparetassa pitusokaṃ apānudi. 11. 10

7. So ‘ham¹⁵ abbūḥhasallo¹⁶ smi vītasoko anāvilo,
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇava. 12. (Cfr. Dhp. 96.)

8. Evaṃ karonti sappaññā ye honti anukampakā¹⁷,
vinivattayanti¹⁸ sokambhā Sujāto pitaraṃ yathā ti. 13.

Tattha nibbāpaye ti nibbāpayi, daraṃ ti sokadaraṭṭhaṃ¹⁹ Sujāto pi- 15
taraṃ yathā ti yathā maṃ na putto Sujāto maṃ pitaraṃ samānam attano sappaññātāya sokambhā vinivattayī evaṃ²⁰ aññe pi sappaññā sokambhā vinivattayanti²¹.

Satthā imaṃ deṣanam²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphalo paṭiṭṭhahi)
„Tadā Sujāto ahaṃ evā“ ti. Sujātajātakaṃ²³. 20

3. Dhona sā khajātaka.

Nayidam niccaṃ bhavitaḥḥan ti. Idam Satthā Bhaggesu
Sumsumāragiriṃ nissāya Bhesakalāvane viharanto Bodhirāja-
kumāraṃ ārabha kathesi. Bodhirājakumāro nāma Udenassa²⁴ putto
tasmiṃ kālē Sumsumāragire²⁵ vasanto ekam pariyoḍātasippam vad- 25
ḍhakim pakko-āpetvā aññarājūhi²⁶ asadā-am katvā Kokanadam²⁷ nāma

¹ *Paṭ* -loke kiccaṃ. ² *Paṭ* saññātā. ³ *Paṭ* add ti. ⁴ *Ck* -kamha-. ⁵ *Paṭ* add āha. ⁶ *Pa* saṃ-. ⁷ *Paṭ* ghatā-. ⁸ *Paṭ* pāpakam. ⁹ *B* vata. ¹⁰ *Paṭ* -ci. ¹¹ *Ck* -yo. ¹² *Pa* appuḥhi? *Paṭ* abbulham? ¹³ *Ck* sammasi. *Pa* yamādīsī. ¹⁴ *Paṭ* svahaṃ. ¹⁵ *Ck* abbulha-. ¹⁶ *Ck* abbulha- corr to abbulha-. ¹⁷ *Pa* appuḥham? *Paṭ* abbulha-. ¹⁸ *Paṭ* -kammakā. ¹⁹ *Paṭ* -vattanti. ²⁰ *Paṭ* sokam. ²¹ *Ck* add tam. ²² *Paṭ* add attho. ²³ *Paṭ* dhammade-. ²⁴ *Paṭ* add dutiyam. ²⁵ *Paṭ* add rañño. ²⁶ *Paṭ* -giri. ²⁷ *Paṭ* aññelu ra-. ²⁸ cfr. Dhp. p. 323. *Paṭ* -nudam.

pāsādaṃ kārāpesi kāretvā ca pana „ayaṃ vaddhaki aññassāpi¹ rañño evarūpaṃ pāsādaṃ kāreyyā“² ‘ti maccharāyanto tassa akkhini up-
pātesi³. Tena tassa⁴ akkhini uppāṭitabhāvo⁵ bhikkhusaṃgho pākaṭo
jāto. Tasmā dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Bo-
5 dhirājakumāro⁶ tathārūpassa vaḍḍhakino akkhini uppāṭāpesi⁷. aho
kakkhalo pharuso sāhasiko“⁸ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“⁹ ti pucchitvā „imāya nāma“¹⁰
‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa kakkhalo pharuso
sāhasiko va, na kevaṇa ca idān’ eva pubbe p’ esa khattiya-sahassānaṃ¹¹
10 akkhini uppāṭāpetvā“¹² māretvā tesāṃ maṃsena balikammaṃ kāresiti¹³
vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Takkasilāyaṃ disāpāmoḃkko ācariyo ahoṣi,
Jambudīpatale khattiyamāṇavā ca¹⁴ brāhmanamāṇavā ca tass’
15 eva santike sippaṃ uggaṇhiṃsu. Bārāṇasirañño pi putto Brah-
madattakumāro nāma tassa santike tayo vede uggaṇhi. So
pana pakatiyā¹⁵ kakkhalo pharuso sāhasiko¹⁶. Mahāsatto¹⁷ añ-
gavijjāvasena¹⁸ tassa kakkhalapharusasāhasikabhāvaṃ ñatvā
„tāta tvaṃ kakkhalo pharuso sāhasiko, pharusena nāma¹⁹ lad-
20 dhaṃ issariyaṃ aciraṭṭhitikaṃ hoti, so issariye vigate²⁰ bhinna-
nāvo viya samudde patiṭṭhaṃ na labhati, tasmā mā evarūpo
ahosīti“²¹ taṃ ovaḍanto²² dve gāthā abhāsi:

1. Na-y-idaṃ niccaṃ bhavitaḃbaṃ Brahmadaṭṭa
khemaṃ subhikkhaṃ suhatā va kāye²³,
25 atthaccaye²⁴ mā hu²⁵ sammūlho
bhinnapḃlavo²⁶ sāgarassēva majjhe. 14.
2. Yāni karoti puriso tāni attañi passati (Cfr. supra vol. II p. 202.)
kalyāṇakāri²⁷ kalyāṇaṃ pāpakāri ca²⁸ pāpakāṇi,
yādisaṃ vapate²⁹ bījāṃ tādīsaṃ harate phalaṃ ti. 15.

¹ C^s aññamaññassāpi. ² Be uppāṭāpeti, Bd uppāṭāpesi. ³ Be¹ tenassa. ⁴ Bd up-
pāṭita-. ⁵ Be¹ add kira. ⁶ Be¹ -tā-. ⁷ C^s -ssam, Be¹ -ssāmi. ⁸ Be¹ omits ca.
⁹ Be¹ add pi. ¹⁰ Be¹ add ahoṣi. ¹¹ Be¹ bodhisatto. ¹² Be¹ -bhijjā-. ¹³ Be¹ pana.
¹⁴ Be¹ vinathe. ¹⁵ Be¹ ovaḍanto. ¹⁶ Be¹ sukhataṃ-, Be¹ sukhabhāva-. ¹⁷ C^s
atthaccayo, C^s accantaye, Bd atthañcaye, Be¹ attapaccaye. ¹⁸ Be¹ ma ahu. ¹⁹ C^s
bhinnapḃhalavo, C^s -pḃhalavo cor. to -pḃlavo. ²⁰ Be¹ -rī. ²¹ C^s va? ²² Be¹ vapate,

Tattha suhatāvaka¹ ti tāta Brahmadatta yad etam khemaṃ vā subhikkhaṃ vā yā vā² esū sukhita³ kāye idam sabbam imesaṃ sattānaṃ niccam sabbakālam eva na bhavati, idam pana añiceaṃ hutvā abhavadhammaṃ, atthaccaye⁴ ti so⁵ tvaṃ aniccatāvasena⁶ issariye vīgate attano atthassa accayena yathā nāma bhinnaplavo⁷ bhinnanāvo manusso sāgaramajjhe patitthaṃ alabhanto sammūlho hoti⁸ evaṃ mā ahu sammūlho⁹, tāni attani¹⁰ passatīti tesāṃ kammānaṃ phalam vindanto tāni attani passatī¹¹ nāma.

So ācariyaṃ vanditvā Bārāṇasīṃ gantvā pitu sippaṃ dassetvā oparajje¹² patitthāya pitu accayena rajjaṃ pāpuṇi. Tassa Piṅgiyo¹³ nāma purohito ahosi kakkhaḷo¹⁴ pharuso¹⁵. So yasa-
lobhena¹⁶ cintesi: „yan nūnāhaṃ iminā raññā¹⁷ sakala-Jambudīpe sabbarājāno¹⁸ gāhāpeyyaṃ¹⁹, evaṃ esa ekarājā bha-
vissati aham pi ekapurohito²⁰“ ti so²¹ rājānaṃ attano kathaṃ gaṇhāpesi²². Rājā mahatiyā senāya²³ nikkhamitvā ekassa rañño nagaraṃ rundhitvā taṃ rājānaṃ gaṇhi. Eten’ eva upā-
yena²⁴ sakala-Jambudīpe rajjaṃ gaṇetvā rājasahassaparivuto „Takkasilāya²⁵ rajjaṃ gaṇessāmiti²⁶“ agamāsi. Bodhisatto nagaraṃ paṭisaṃkharitvā²⁷ parehi appadhamasiyaṃ²⁸ akāsi. Bārāṇasirājāpi Gaṅgātīre²⁹ mahato nigrodharukkhaṃ mūle sāṇiṃ parikkhipāpetvā upari vitānaṃ kāretvā³⁰ sayanaṃ pañ-
ñāpetvā nivāsaṃ gaṇhi. So Jambudīpatale saḥassaṃ³¹ rājāno gaṇetvā yujjhamāno³² pi Takkasilāṃ³³ gaṇetuṃ asakko puro-
hitaṃ pucchī: „ācariya, mayaṃ ettakehi rājūhi saddhiṃ āgan-
tvā³⁴ Takkasilāṃ³⁵ gaṇetuṃ na sakkoma, kiṃ nu kho katabban’ ti. „Mahārāja rājasahassānaṃ³⁶ akkhīni uppāṭetvā³⁷ ku-

¹ B¹ sukhātāpa-, B² sukhabhāva- ² C¹ s¹ va, B² omīti vā ³ C¹ s¹ sukhita, B² sukhata.

⁴ C¹ s¹ atthaccaye corr. to atthaccaye, B² atthacca-, B³ atthācā-. ⁵ B² yo ⁶ B² -tādivasena. ⁷ C¹ s¹ -ppalavo, B² bhinna napallavā, B³ omits bhinnaplavo ⁸ B² ahosi. ⁹ C¹ s¹ asam- ¹⁰ C¹ s¹ attāni. ¹¹ B² sampas-. ¹² B² upa-. ¹³ B² piṅ-
galo. ¹⁴ C¹ B² -lo. ¹⁵ B² add sāhasiko ¹⁶ C¹ B² -lā- ¹⁷ C¹ B² rañño, B³
upāyena. ¹⁸ B² sabbe- ¹⁹ C¹ s¹ -yyum, B² add ti ²⁰ B² add bhavissāmi

²¹ B² adds ta, B³ tam ²² B² gaṇāpesi. ²³ B² add nagarā ²⁴ B² etenupā-.

²⁵ B² -yaṃ. ²⁶ B² gaṇhissāmiti ²⁷ C¹ s¹ -samaritvā ²⁸ B² apa-, B³ asa-
manvissāmyaṃ. ²⁹ B² gaṅgānadītīre ³⁰ B² kārapetvā ³¹ B² -ssa ³² B²
kujjhamāno. ³³ C¹ B² -layaṃ ³⁴ B² add pi ³⁵ B² -lāyaṃ ³⁶ C¹ s¹ -ssaṃ,
B² saḥassarājānaṃ, B³ saḥassarājūnaṃ ³⁷ B² uppāṭetvā, and add māretvā

- chiñ¹ phāletvā² pañcamadhuramañsañ ādāya imasmiñ ni-
 grodhe nibbattadevatāya³ balikammañ katvā antavattīhi ruk-
 khañ parikkhipitvā lohitapañcañgulikāni karoma, evañ no
 khippam eva jayo bhavissatīti⁴. Rājā „sādhū“ ti paṭissutvā⁴
 5 antosāṇiyam mahābale malle ṭhapetvā ekamekañ rājānañ
 pakkosāpetvā nippīlanen⁵ eva visaññikāretvā akkhini uppatē-
 tvā māretvā mañsañ ādāya kaḷebārāni⁶ Gaṅgāya⁶ pavāhetvā
 vuttappakārañ balikammañ kāretvā⁷ halibheriñ ākoṭāpetvā
 yujjhāya⁸ gato. Ath⁹ assa aṭṭalakato eko yakkho āgantvā
 10 dakkhiṇañ akkhiñ⁹ uppatētvā agamāsi¹⁰. Mahatī vedanā up-
 pajji. So vedanāmatto¹¹ āgantvā nigrodharukkhamūle pañ-
 ñattasayane¹² uttānako nipajji¹³. Tasmiñ khaṇe eko giṇṇho
 ekañ tikhiṇakoṭhiñ¹⁴ aṭṭhiñ gahetvā tassa¹⁵ rukkhagge nisinno
 mañsañ khādītva¹⁶ aṭṭhiñ vissajjesi, aṭṭhikoṭi¹⁷ āgantvā
 15 rañño vāmaṅkhihi¹⁸ ayasūlañ vipatitvā¹⁹ akkhiñ¹⁹ bhindi.
 Tasmiñ khaṇe Bodhisattassa vacanañ sallakkhesi, so „amhākañ
 ācariyo ‘ime sattā bijānurūpañ phalañ viya kammānurūpañ
 vipākāñ anubhontīti’ kathento idañ disvā kathesi, maññe“ ti
 vatvā vippalapanto²⁰ dve gāthā abhāsi:
 20 3. Idañ tad ācariyavaco
 Pārāsariyo yad²¹ abravī: (Cfr. supra vol. II. p. 202.)
 mañsu²² tvañ²³ akarā²⁴ pāpañ
 yañ²⁵ tañ²⁶ pacchā katañ²⁷ tape. 16.
 4. Ayam eva so Piṇḍiya²⁸ dhonāsākhō²⁹
 25 yañhiñ ghātayim³⁰ khattiyānañ sahañsañ
 alaṅkate candanasāralitte³¹,
 tam eva dukkhañ paccāgatañ³² mamā³³ ti. 17.

¹ B¹ kuechi, C¹ kuechiyam ² B¹ fāl-, B¹ bāl- ³ B¹ adhiyatta ⁴ B¹ -su-
 nītva ⁵ B¹ -va- ⁶ B¹ -yam, ⁷ B¹ karonto, ⁸ B¹ yuddhāya, ⁹ B¹ -nak-
 khini, ¹⁰ B¹ add athassa ¹¹ B¹ -nappatto, B¹ -nāppatto ¹² B¹ -ttāsane
¹³ C¹ B¹ nippa-, B¹ nippji ¹⁴ B¹ -nikam ¹⁵ B¹ omī tassa ¹⁶ B¹ -detvā
¹⁷ C¹ -tim ¹⁸ B¹ ayasulehi viya patitvā ¹⁹ C¹ akkhi, B¹ akkhini ²⁰ B¹
 vilapento. ²¹ B¹ potānariyo yañ ²² B¹ masu, B¹ massu, ²³ C¹ -tā, C¹ tā
 corr. to tañ. ²⁴ B¹ -ri ²⁵ C¹ yañ. ²⁶ B¹ tvañ ²⁷ C¹ katan ²⁸ B¹ pītiyo,
 B¹ pibhiyo ²⁹ C¹ dona-, B¹ vena- ³⁰ B¹ -saranulitte, ³¹ B¹ pacchākatam,
 B¹ paccāgatañ. ³² B¹ mami

Tattha idam tadācariyavaco ti tam idam¹ tassa² ācariyassa vacanam,
 Pārāsariyo³ ti tam gottena kitteti, pacchā katan ti yaṃ pāpam tayā ka-
 tam pacchā tam⁴ tāpeyya⁵ kilameyya tam mā karīti ovādam adāsi, ahaṃ paṇ-
 assa vacanam na karin ti, ayamevā⁶ ti nigrodharukkham dassento vilapati.
 dhonasākho⁶ ti patthatasākho. yaṃ ghātayin ti yaṃhi rukkhe khattiya-
 sahasaṃ māresim, alam kate candanasāralitte⁷ ti rājalamkārehi alam kate
 candanasāralitte⁸ te⁹ khattiye sattaham¹⁰ ghātesim, ayam eva so rukkho, idāni
 mayham kiñci parittānaṃ kātuṃ na sakkotīti dīpeti, tameva dukkhaṃ ti
 yaṃ¹¹ maya paresaṃ¹² akkhinuppātanadukkhaṃ¹³ katam idam me tadeva pati-
 āgataṃ, idāni no¹⁴ ācariyassa vacanam matthakaṃ pattaṃ ti paridevati. 5 10

So evaṃ paridevamāno aggamahesiṃ anussarivā

5. Sāmā ca¹⁵ kho candanalittagattī¹⁶

laṭṭhiva sobhañjanakassa uggatā,

adisvā¹⁷ kalam karissāmi Ubbariṃ,

tam¹⁸ me tato¹⁹ dukkhatarāṃ bhavissatīti 18. 15

gātham āha.

Tass' attho: mama bhariyā suvaṇṇasāmā Ubbarī, yathā nāma siggurukkhaṃ
 ujū²⁰ uggatā sakhā mandamāluteritā²¹ kampamānā sobhati evaṃ itthivilāsam
 kurumānā sobhati, tam ahaṃ idam akkhinam²² bhinnattā Ubbariṃ adisvā va kalam
 karissāmiti, tam me tassā²³ adassanaṃ ito maraṇadukkhaṃ pi dukkhatarāṃ 20
 bhavissatīti.

So evaṃ vippalapanto yeva maritvā niraye nibbatti, na
 naṃ issariyaluddho²⁴ purohito parittānaṃ kātuṃ sakkhi, na²⁵
 attano issariyaṃ laddho²⁶, tasmim matamatte yeva balakāyo
 bhijjitvā palāyi. 25

Satthā imam desanaṃ²⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 corarājā²⁸ Bodhirājakumāro ahoṣi. Piṅgiyo²⁹ Devadatto, diṣāpāmokkho
 ācariyo³⁰ ahaṃ evā³¹ ti. Dhonasākhajātakaṃ³² .

¹ *Bd* idam tam ² *Bd* omit tassa ³ *B* parāśariyo, *Bd* parāśariyo ⁴ *Bd* tam
 pacchā. ⁵ *Bd* tap- ⁶ *Cs* yo-, *Bd* venasakho ⁷ *B* -sārānūlitte ⁸ *Bd* lohita-
 danasārānūlitte ⁹ *Bd* omit te ¹⁰ *Ck* sattā- cor. to satthā-, *B* sathā-, *Bd* yathā-
¹¹ *Cs* yam. ¹² *Bd* parassa. ¹³ *Bd* akkhini up-. ¹⁴ *Bd* so ¹⁵ *Bd* va, *B*
 omits ca. ¹⁶ *Bd* -gattā ¹⁷ *Cs* add va. ¹⁸ *Cs* tam ¹⁹ *Bd* ito ²⁰ *Ck* ujum
²¹ *Bd* -lu-, ²² *Cs* akkhim, *B* akkhinam, *Bd* akkhinam. ²³ *Bd* tamevatassā.
²⁴ *Cs* -luddho, *B* -yamaluddho, *Bd* -ya aluddho. ²⁵ *Bd* add tam. ²⁶ *Cs* issa-
 rinado, *B* omits laddho ²⁷ *Bd* dhammade- ²⁸ *Bd* baranasirajā ²⁹ *Bd* pin-
 galo. ³⁰ *Bd* add pana. ³¹ *B* venasirajā-, *Bd* venasajā-, both add tatiyam.

4. Uragajātaḥa.

Urago va tacam̐ jīṇam̐ ti. Idam̐ Satthā Jetavane viharanto mataputtakakuṭumbikam̐¹ ārabha kathesi. Vatthum̐² Matabhariyamatapitika vatthusadisam̐ eva. Idhāpi Satthā tath' eva
 5 tassa nivesanam̐ gantvā tam̐ āgantvā vanditvā nisinnam̐ „kim̐³ āvuso socasīti“ pucchitvā „āma bhante puttassa⁴ matakālato paṭṭhāya socāmiti“ vutte „āvuso bhijjanadhammam̐⁵ nāma bhijjati, nassana-
 dhammam̐⁶ nassati, taṃ ca kho⁶ na ekass' eva⁷ nāpi ekasmiṃ yeva⁸ gāme⁹,
 10 nāma n' atthi, tabbhāven' eva ṭhātum̐ samatto ekasam̐khāro pi n' atthi. sabbe sattā maraṇadhammā, sam̐khārā bhijjanadhammā, porāṇa-kapaṇḍitāpi putte mate¹⁰ 'nassanadhammam̐ paṭṭhan' ti na socimsū“
 'ti vatvā tena yācito atītam̐ āhari:

Atīte Bārānasiyam̐ Brahmadatte rajjam̐ kārente
 15 Bodhisatto Bārānasiyā¹¹ dvāragāmake brāhmaṇakule nibbattitvā kuṭumbam̐ saṇṭhapetvā kasikammena jīvikam̐ kappesi. Tassa putto ca dhītā cā ti dve dārakā ahesum̐. So puttassa vayappattassa samānakulato kumārikam̐ ānesi¹². Iti te dāsiyā saddhim̐ cha janā ahesum̐: Bodhisatto bhariyā putto
 20 dhītā suṇisā¹³ dāsīti. Te samaggā sammodamānā piyasam̐vāsā ahesum̐. Bodhisatto sesānam̐ pañcannam̐ evam̐¹⁴ ovādam̐ deti:
 „Tumhe yathāladdhaniyāmena¹⁵ dānam̐ detha sīlam̐ rakkhatha uposathakammam̐ karotha, maraṇasatim̐¹⁶ bhāvētha tumhākam̐ maraṇabhāvam̐ sallakkhetha, imesam̐ hi sattānam̐ maranam̐
 25 dhuvam̐ jīvitam̐ addhuvam̐¹⁷, sabbe sam̐khārā aniccā va¹⁸ khayadhammino va, rattim̐ divā ca¹⁹ appamattā hothā“ 'ti. Te „sādhū“ 'ti ovādam̐ sampaṭicchitvā appamattā maraṇasatim̐¹⁶ bhāventi. Ath' ekadivasam̐ Bodhisatto puttena saddhim̐ khet-

¹ *Be* -puttamku-, *Bd* -puttakamku- - *Be* add *peṇa*. ² *Bd* *kim̐ nu kho* ³ *Be* add *me* ⁴ *Be* -mmo. ⁵ *Be* add *peṇa* ⁶ *Be* *ekasmiṃ yeva kule* ⁷ *Be* *ekasmiṃ yeva* ⁸ *Be* *ekasmiṃ yeva* ⁹ *Be* add *atha kho* ¹⁰ *Be* add *marāṇadhammam̐* ¹¹ *Ck* -yam̐ ¹² *Be* *āharitva adasi n. the place of ānesi.* ¹³ *Cs* *Be* *suṇisa* ¹⁴ *Ck* -nam̐ ¹⁵ *Be* *evam̐* ¹⁶ *Be* *anussatim̐* ¹⁷ *Be* *adhuvaṃ*. ¹⁸ *Be* *om̐ va*. ¹⁹ *Cs* *rattim̐ divā ca*, *Be* *rattim̐ va* *peṇa*, *Bd* *rattim̐ va* *peṇa*

taṃ gantvā kasati¹. Putto kacavaram saṃkaḍḍhitvā jhāpesi. Tassāvidūre ekasmiṃ vammīke āsīvisso atthi. Dhūmo tassa akkhini pahari. So kuddho nikkhamitvā „imaṃ nissāyā“² 'ti³ catasso dāṭhāpi⁴ nimujjāpento⁵ taṃ ḍasi. So maritvā va⁶ pati⁷. Bodhisatto maritvā va⁶ patitaṃ⁸ disvā goṇe ṭhapetvā 5 āgantvā tassa matabhāvaṃ nātvā taṃ ukkhipitvā ekasmiṃ rukkhamūle nipajjāpetvā pārūpitvā⁹ n' eva rodi na paridevi, „bhijjanadhammaṃ pana bhijjati¹⁰, maraṇadhammaṃ mataṃ, sabbe saṃkhārā aniccā maraṇanipphattikā“ ti aniccabhāvaṃ eva sallakkhetvā kasi. So¹¹ khettaṃsaṃpāna gacchantāṃ ekaṃ 10 paṭivissakaṃ purisaṃ disvā „tāta gehaṃ gacchasi“¹² pucchitvā „āmā“ 'ti vutte „tena hi amhākaṃ pi gharaṃ gantvā brāhmaṇiṃ vadēyyāsi: 'ajja kira pubbe viya dvinnāṃ¹³ anāharitvā ekass' evāhāraṃ¹⁴ āneyyātha¹⁵, pubbe pi¹⁶ ekikā va dāsī āhāraṃ āharati, ajja pana cattāro pi janā suddhavatthanivatthā 15 gandhapupphahatthā āgaccheyyāthā“ 'ti. So „sādhū“ 'ti gantvā brāhmaṇiyā tath' eva kathesi. „Kena¹⁷ tāta idaṃ¹⁸ sāsanaṃ dinnā“ ti. „Brāhmaṇena ayye“ 'ti. Sā „putto me mato“ ti aññāsi. Kampanamattam pi 'ssā nāhosi¹⁹. Evaṃ subhāvitacittā suddhavatthanivatthā pana²⁰ gandhapuppha- 20 hatthā²¹ āhāraṃ gāhāpetvā²² sesehi saddhiṃ khettaṃ agamāsi. Ekassa pi²³ roditaṃ vā paridevitaṃ vā nāhosi. Bodhisatto puttassa nipannacchāyāya eva nisīditvā²⁴ bhuñji. Bhuttāvasāne sabbe pi dārūni²⁵ uddharitvā taṃ citakaṃ āropetvā gandhapupphehi pūjetvā jhāpesuṃ. Kassaci ekabindum pi as- 25 suṃ nāhosi. Sabbe bhāvitamarāṇasatino²⁶. Tesāṃ silatejēna Sakkassāsānaṃ²⁷ uphākāraṃ dassesi. So „ko nu kho maṃ

¹ *Bd* kassati. ² *Bd* -ti. ³ *Bd* nissāya mayham bhayan ti. ⁴ *Bd* omi pi.

⁵ *Bd* nimujjāpetvā. ⁶ *Bd* parivattitva and omi va. ⁷ *Bd* patito. ⁸ *Bd* tam patitam. ⁹ *Bd* parūpitvā. ¹⁰ *Bd* bhinnam. ¹¹ *Ek* ko. ¹² *Bd* add bhattam.

¹³ *Bd* ekasseva āh-. ¹⁴ *Bd* hareyyatha. *Bd* hā-. ¹⁵ *Bd* va. ¹⁶ *Bd* add te.

¹⁷ *Bd* imam. ¹⁸ *Bd* nāhoti. ¹⁹ *Bd* omi pana. ²⁰ *Bd* add dāsī pana.

²¹ *Bd* āharāpetvā, *Bd* āharitvā. ²² *Bd* etassapi. ²³ *Bd* add bhattam. ²⁴ *Ek* *Bd*

dārūni. *Bd* darūni. ²⁵ *Bd* subha-. ²⁶ *Bd* sakkassa as-

ṭhānā cāvetukāmo“ ti upadhārento tesam̐ guṇatejena uṇha-
 bhāvaṃ¹ ṇātvā pasannamānaso hutvā „mayā etesaṃ santikaṃ
 gantvā sīhanādaṃ nadāpetvā sīhanādapariyosāne etesaṃ nive-
 sanaṃ² sattaratanapunnāṃ³ katvā āgantum̐ vaṭṭatīti“ vegena
 5 tattha gantvā ālāhanapasse ṭhito⁴ „kiṃ karoṭhā“ ‘ti āha.
 „Ekaṃ manussaṃ jhāpema sāmīti⁵“. „Na tumhe manussaṃ
 jhāpessatha, ekaṃ pana migaṃ māretvā⁶ pacatha, maññe“ ‘ti.
 „N’ atth’ etaṃ sāmī, manussam̐ eva jhāpemā“ ‘ti. „Tena hi
 verimanusso vo bhavissatīti“. Atha naṃ Bodhisatto „orasa-
 10 putto no sāmī, na veriko“ ti āha. „Tena hi vo appiṇaputto
 bhavissatīti“. „Atiṇaputto sāmīti“. „Atha kasmā na roda-
 sīti“. So aroḍanākāraṇaṃ kathento paṭhamāṃ gātham̐ āha :

1. Urago va tacam̐ jīṇṇaṃ (Dhp. p. 360 : Thiessen, Kisāg. p. 11.)
 hitvā gacchati san tanum̐
- 15 evaṃ sarīre nibbhoge
 pete kālakate sati 19.
2. Dayhamāno na jānāti
 ṇātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
- 20 gato so tassa yā gatīti. 20.

Tattha san tanum̐ ti attano sarīram̐, nibbhoge ti jīvitindriyaabhā-
 vena⁷ bhogarahite, pete ti juralokam̐ patigate⁸, kālakate ti katakāle mate ti
 attho. Idaṃ vuttam̐ hoti: sāmī mama putto yathā nāma urago jīṇṇataṃ ni-
 vattitvā⁹ anolokento¹⁰ anapekko¹¹ chaḍḍetvā¹² gaccheyya evaṃ attano sarīram̐
 25 chaḍḍetvā¹² gacchati, tassa jīvitindriyarahite sarīre evaṃ nibbhoge tasmīṃ ca
 me putte pete¹³ puna patigate⁸ maraṇakālam̐ katvā thite¹⁴ sati ko rodanena¹⁵
 vā parideviteṇa¹⁶ vā attho, ayaṃ hi¹⁷ yath’ esa¹⁸ sūlehi viṇṇitva dayhamāno
 sukhadukkhā¹⁹ na jānati evaṃ ṇātinaṃ paridevitaṃ pi na jānāti, tena kūra-
 nenāham̐ etaṃ na socāmi, yā tassa attagatī²⁰ tam̐ so gato²¹ ti.

¹ Cl. uṇhā, C⁹ uṇha- corr. to uṇha-, B^{ed} uṇhakāram. ² B^{ed} -ne ³ B^{ed} -ma-
 paripunnā. ⁴ B^{ed} add. tāta ⁵ B^{ed} -ma ti, omitting sāmī. ⁶ B^{ed} add. jhā-
 petha ⁷ B^{ed} -yassa abhā- ⁸ B^{ed} pati- ⁹ B^{ed} chaṭṭetvā ¹⁰ B^{ed} -ketvā,
¹¹ B^{ed} -pekkho ¹² C⁹ chaḍḍetvā ¹³ B^{ed} chaṭṭe- ¹⁴ B^{ed} mate ¹⁵ B^{ed} gate
¹⁶ B^{ed} kūruññena ¹⁷ B^{ed} paridevena ¹⁸ B^{ed} ayaṃ hi ¹⁹ B^{ed} yatha. ²⁰ B^{ed}
 sukhadukkhā. ²¹ B^{ed} attana gati. B^{ed} attano gati ²² B^{ed} tam̐ gati so gato,
 B^{ed} tam̐ socāmi yā tassa attanā gati tam̐ so gato.

Sakko Bodhisattassa vacanaṃ sutvā brāhmaṇiṃ pucchi:
 „amma tuyhaṃ¹ so kiṃ hotīti“. „Dasamāse kucchinā pari-
 haritvā thaṇṇaṃ pāyevvā hatthapāde saṇṭhapetvā vaddhita-
 putto² me sāmīti“. „Amma pitā tāva³ purisabhāvena mā⁴ ro-
 datu, mātuhadaḃaṃ nāma⁵ mudukaṃ hoti, tvaṃ kasmā na
 5 rodasīti“. Sā arodanakāraṇaṃ kathenti⁶

3. Anavhāto tato āgā⁷,
 ananuññāto ito gato,
 yathāgato tathā gato,
 tattha kā paridevanā. 21. 10

4. Dayhamāno na jānāti
 ñātinaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 22.

gāthadvayaṃ āha. 15

Tattha anavhāto ti ayaṃ tāva mayā paralokato anābuto⁸ ayāceto. āgā
 ti⁹ amhakaṃ gehaṃ āgato, ito ti ito manussalokato gacchanto pi mayā ana-
 nuññāto¹⁰ gato¹¹, yathāgato ti āgacchanto yathā attano¹² ruciyaṃ āgato
 gacchanto pi tath' eva gato. tatthā 'ti tasmim tassa ito gamane kā pari-
 devanā, dayhamāno ti gāthā vuttanayen' eva¹³ veditabbā. 20

Sakko brāhmaṇiyā kathaṃ sutvā¹⁴ bhaginiṃ pucchi: „amma
 tuyh' eso¹⁵ kiṃ hotīti“. „Bhātā me sāmīti“. „Amma bhagi-
 niyo nāma bhātusu¹⁶ sasneha¹⁷ honti, tvaṃ kasmā na rodasīti“. Sāpi¹⁸
 arodanakāraṇaṃ kathenti¹⁹

5. Sace rode kiṃ²⁰ assaṃ,
 tassā²¹ me kiṃ phalaṃ siyā,
 ñātimittāsuhaṃjānaṃ²²
 bhiyyo no²³ aratī siyā. 23. 25

¹ C^k tumhe, C^s tumhe corr. to tuyhaṃ ² C^k vaddhī-. ³ C^k taṃ, C^s taṃca, Bⁱ va ⁴ C^k na. ⁵ Bⁱ pana ⁶ all four MSS. -ti. ⁷ Bⁱ agā ~ Bⁱ avhāto, Bⁱ anavhāto. ⁸ C^s āga, omitting ti. Bⁱ agā ti ⁹ Bⁱ add va ¹⁰ Bⁱ add va ¹¹ Bⁱ āgato. ¹² Bⁱ add va ¹³ Bⁱ -yena, omitting eva ¹⁴ Bⁱ add tassa. ¹⁵ Bⁱ tuyhaṃ so kiṃ ¹⁶ C^k bhātisu, C^s -tisū. ¹⁷ Bⁱ sineho ¹⁸ Bⁱ sāpissa ¹⁹ Bⁱ -ti. ²⁰ Bⁱ kiṃ. ²¹ Bⁱ tassa ²² C^k -mitta-, C^s -mittam corr. to -mitta- ²³ C^k me.

6. Dayhamāno na jānāti
 ñātīnaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 24.

5 gāthadvayam āha.

Tattha sace ti yadī ahaṃ bhātari mate rodeyyaṃ kisasarīrā assaṃ, bhātu
 pana me tappaccayā vadḍhi¹ nāma n' atthīti tassa dasseti, tassā me ti tassā
 mayham rodantiyā kiṃ phalaṃ ko ānisaṃso bhaveyya², avadḍhi³ pana paññā-
 yatīti dīpeti, ñātimittāsuhaḍḍjanā⁴ ti ñātimittasuhajjānam⁵, ayam eva
 10 vā pātho, bhiyyo no ti ye amhakaṃ ñātimittā ca suhadaya ca tesam adhi-
 katarā aratī siyā.

Sakko bhaginiyā kathaṃ sutvā tassa bhariyaṃ pucchi:
 „amma tuyh' eso⁶ kiṃ hotīti“. „Pati me sāmīti“. „Itthiyo
 nāma patimhi mate vidhavā honti anāthā, tvaṃ kasmā na ro-
 15 dasīti“. Sāpi 'ssa arodanakāraṇaṃ kathenti:

7. Yathāpi dārako candaṃ
 gacchantam anurodati
 evaṃsampadam ev' etaṃ
 yo petam anusocati. 25.

20 8. Dayhamāno na jānāti
 ñātīnaṃ paridevitaṃ,
 tasmā etaṃ na socāmi,
 gato so tassa yā gatīti 26.

dve gāthā⁷ āha.

25 Tass' attho: yathā nāma yuttāyuttam labbhanīyālabbhanīyaṃ⁸ ajānanto
 bāladārako mātu uchaṅge nipaṇṇo punnamāsiyam punnacandaṃ ākāse⁹ gac-
 chantam disvā amma candaṃ me dehi candaṃ me dehīti punappuna rodati
 evaṃsampadam ev' etaṃ ti evaṃnipphattikam¹⁰ eva evaṃ tassa runnam¹¹
 hoti yo petam kālakatam anusocati ito pi ca nratthakatarā, kimkāraṇa: so hi
 30 vijjamānam candaṃ anurodati, mayham pana pati mato, etarahi avijjamāno¹²
 sūlehi vijjhītvā dayhamāno pi na kiñci jānāti

¹ B^d vadḍhi. ² B^d add mayham. ³ It avuddhi, B^d avuḍhi. ⁴ C^k -mitta-
⁵ B^d -mittāsuyadānam. ⁶ B^d tuyham. ⁷ B^d gāthadvayam. ⁸ C^k Bⁱ -ni-niyam.
⁹ B^d -sena. ¹⁰ Bⁱ nipattitam, B^d nippattitam. ¹¹ B^d runnam. ¹² C^k vijj-.

Sakko bhariyāya katham¹ sutvā dāsiṃ pucchi: „amma tuyh² eso² kiṃ hotīti“. „Ayyo me sāmiti“. „Nūna³ tvaṃ iminā pīletvā⁴ bādhetvā⁵ paributtā bhavissasi⁶, tasmā ‘sumato ayan⁷’ ti na rodasīti“. „Sāmi mā evaṃ avaca, na ca etaṃ⁸ etassa anucchavikaṃ, khantimettānuddayasampanno me ayya- 5 putto ure saṃvaḍḍhitaputto viya ahoṣīti“. „Atha kasmā na rodasīti“. Sāpi ‘ssa arodanakāraṇaṃ kathenti:

9. Yathāpi [brahme⁹] udakakumbho¹⁰

bhinno appaṭisandhiyo

evaṃsampadam ev⁸ etaṃ

10

yo petam anusocati. 27.

10. Dayhamāno na jānāti

ñātināṃ paridevitaṃ,

tasmā etaṃ na socāmi,

gato so tassa yā gatīti 28.

15

gāthadvayam āha.

Tass¹ attho: yathā nāma udakakumbho¹⁰ ukkhippamāno¹¹ patitvā yathā-bhinno¹² puna tāni kapālāni patipāṭiyā thapetvā samvīdāhitvā¹³ patipākatiko¹⁴ kātum na sakkā¹⁵ yo petaṃ anusocati tassāpi¹⁶ etaṃ anusocanaṃ evaṃnip-phattikam¹⁷ eva hoti matassa¹⁸ jīvāpetum asakkuneyyato, iddhimato¹⁹ vā iddhānubhāvena bhinnāṃ kumbhāṃ sandahitvā¹³ udakassa pūretaṃ sakkā bhav- 20 veyya, kālakato pana iddhibalena²⁰ pi na sakkā patipākatiko²¹ kātum ti. itarā gāthā vuttā yeva

Sakko sabbesaṃ dhammakathaṃ sutvā pasīditvā „tumhehi appamattehi²² maraṇasati bhāvitā²⁴, mā²⁴ tumhe ito paṭṭhāya 25 sahatthena kammaṃ²⁵ karittha²⁶, ahaṃ²⁷ Sakko devarājā, ahaṃ vo gehe sattaratanāni aparimāṇāni karissami, tumhe dānaṃ

¹ B^d vacanaṃ. ² B^d tuyhaṃ so. ³ B^d nanu. ⁴ B^d pīlitvā. ⁵ B^d pothetvā.

⁶ C^k -ti corr to -si, C^s B^d -ti. ⁷ B^d sumuttā ahan. ⁸ B^d omit ca etaṃ. ⁹ B^d omit brahme.

¹⁰ C^k udakum-. ¹¹ B^d ukkhippiyamāno. ¹² B^d sattadhā bhī-.

¹³ B^d santhahitvā. ¹⁴ C^k -ke, C^s -ko corr to -ke, B^d patipātika, B^d patipaka-

tikaṃ. ¹⁵ B^d sakkoti. ¹⁶ B^d tathāpi. ¹⁷ B^d nippatikam, omitting evaṃ.

¹⁸ B^d add puna. ¹⁹ B^d -manto. ²⁰ B^d -nā. ²¹ C^k -ko? C^s -ke, B^d pati-

pākatikam. ²² B^d tumhe appamatte, B^d tumhe appamattā. ²³ B^d -bhāvettha.

²⁴ B^d omit mā. ²⁵ B^d add mā. ²⁶ B^d -tthā ti. ²⁷ B^d omit ahaṃ.

detha sīlaṃ rakkhatha uposathaṃ upavasatha¹, appamattā
hothā² ti tesāṃ ovādaṃ datvā gehaṃ aparimitaṃ dhanāṃ²
katvā pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphale patitṭhahi)
„Tadā dāsī Khujjuttarā ahosi, dhītā Uppalavaṇṇā. putto Rahulo. mātā
Khemā, brāhmaṇo pana aham evā³ ti. Uragajātakāṃ.

5. Ghatajātaka.

10 Aññe socanti rodantīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarañño³ amaccaṃ ārabba kathesi. Vatthuṃ heṭṭhā
kathitasadisam eva. Idha pana rājā attano upakārakassa amaccassa
mahantaṃ yasaṃ datvā paribhedakānaṃ kathaṃ gahetvā taṃ⁴ ban-
dhitvā⁵ bandhanāgāre kāresi⁶. So tattha nisinno va sotāpattimaggaṃ
15 nibbattesi. Rājā tassa guṇaṃ sallakkhetvā mocāpesi. So gandha-
mālaṃ ādāya Satthu santikaṃ gantvā vanditvā nisīdi. Atha naṃ
Satthā „anatto kira te uppanno“ ti pucchitvā „āma bhante⁷, anat-
thena pana me attho āgato, sotāpattimaggo nibbattito“ ti vutte „na
kho upāśaka tvam űeva anattena atthaṃ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi
20 pana āharimsu“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheṣiṇyā kucchimhi nibbatti, Ghata-
kumāro⁸ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So aparena samayena Tak-
kasilāyaṃ⁹ uggahitasippo dhammena rajjaṃ kāresi. Tass'
25 antepure¹⁰ eko amacco dubbhi. Taṃ so paccakkhato űatvā
raṭṭhā pabbājesi. Tadā Sāvattiyaṃ Vaṃkarājā¹¹ nāma rajjaṃ
kāresi. So tassa santikaṃ gantvā upatṭhahitvā heṭṭhāvutta-
nayan' eva attano vacanaṃ ganhāpetvā¹² Bārāṇasirajjaṃ gan-
hāpesi. So¹³ rajjaṃ gahetvā Bodhisattaṃ saṃkhalikāhi ban-
30 dhāpetvā bandhanāgāraṃ pavesesi. Bodhisatto jhānaṃ¹⁴ nib-

¹ *But* uposathakammam karotha ² So all four MSS ³ *But* add ekam ⁴ *Ck*
omits tam. ⁵ *But* taṃ bandhāpetvā. ⁶ *But* pavesesi ⁷ *But* add ti. ⁸ *But*
(ghata- ⁹ *Ck* -ya. ¹⁰ *But* tassa an-. ¹¹ *But* dhanka- ¹² *But* gāhā-. ¹³ *But*
add pi ¹⁴ *Ck* űānam.

battetvā ākāse pallamkena nisīdi. Vamkassa¹ sarīre dāho² utṭhahi. So gantvā Bodhisattassa suvaṇṇādāsaphullapaduma-sassirikam³ mukhaṃ disvā Bodhisattam pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Aññe socanti rodanti, añño assumukho jano, 5
pasannamukhavaṇṇo si, kasmā Ghata⁴ na socasīti. 29.

Tattha aññe ti tam thapetvā sesamanussā

Ath' assa Bodhisatto asocanakāraṇam kathento sesa-gāthā⁵ abhāsi:

2. Nābhatitaharo⁶ soko nānāgatasukhāvaho⁷, 10
tasmā Vamka⁸ na socāmi, n' atthi soke dutiyyatā⁹. 30.
3. Socam paṇḍukisīhoti¹⁰, bhattaṇ c' assa na ruccati,
amittā sumanā honti sallaviddhassa ruppato. 31.
4. Gāme vā yadi vāraññe ninne vā yadi vā thale (Dhp. v. 98, 121.)
na man tam āgamissati¹¹, evam ditṭhapado aham. 32. 15
5. Yass' attā¹² nālam eko sabbakāmarasāharo
sabbāpi paṭhavī¹³ tassa na sukham āvahissatīti¹⁴. 33.

Tattha nābhatitaharo¹⁵ ti na abbatitāhāro¹⁶ ayam eva vā pātho. soko nāma abbatitam atikkantam niruddham attham¹⁷ puna nāharati, dutiyyatā¹⁸ ti sūhāyatā¹⁹, atitāharanena vā anāgatavahanena²⁰ vā soko nāma kas- 20
saci sahāyo²¹ na hoti. tenāpi kāraṇenāham na socāmīti vadati, socan ti so-
canto. sallaviddhassa ruppato²² ti sokasallena viddhassa ten' eva ghati-
yamānassa²³, ditṭhā vata no paccatthikassa²⁴ pīrītīti²⁵ amittā sumanā
hontīti attho, na man tam āgamissatīti samma Vamkarāja²⁶ etesu gā-
mādisu yatttha katthaci dhammāni sattaṃ²⁷ paṇḍukisabhāvadikam sokamūlakam 25
vyasanam²⁸ tam²⁹ na āgamissati, evam ditṭhapado ti yathā tam vyasanam²⁸
nāgacchati³⁰ evam mayā jhānapadam ditṭham³¹, athalokadhamman³² ti pi

¹ Bīd dhankarājassa ² Bīd dā- ³ Bī suvaṇṇādāsamūmappadumasassarikam,
Bīd suvaṇṇādūmaphullapadumma-sassirikam. ⁴ Bīd ghata ⁵ Bīd catasso ⁶ Bī nap-
patitahara, Bīd nabhatitaharo ⁷ Bīd -te- ⁸ Bīd dhaka ⁹ Bī -yatākā, Bīd -ti-
yikā ¹⁰ C^s -kīsi-, Bīd -kīso- ¹¹ C^s -ssanti. ¹² Bī yasattā, Bīd yassatthā ¹³
Bīd patha ¹⁴ Bīd av- ¹⁵ Bīd nabhatita-. ¹⁶ Bī nibbātītāhā, Bīd nibbātītā-
hāro ¹⁷ Bī attagati, Bīd atthagatam ¹⁸ Bīd -tiyākā. ¹⁹ Bīd sahāyākā ²⁰ Bīd
-tāharanena. C^k omits anāgata- vā ²¹ C^k saha, C^s sahā corr. to sahāyo. ²²
Bīd rūpato ²³ Bīd saṃgha- ²⁴ Bī miccāmīttassa. ²⁵ C^s ditṭhīti, Bī pathīti,
Bīd pīrītīti ²⁶ Bī dhaṅga-, Bīd dhauka-. ²⁷ Bīd mama. ²⁸ Bīd bya-. ²⁹ Bīd
onit tam. ³⁰ Bīd nāgacchissati. ³¹ Bīd add tam. ³² Bīd -dhammapadan

vadanti yeva. pāliyaṃ pana na man taṃ nāgamiṣṣatīti likhitam taṃ atthakathāya¹
 n' atthi, pariyoṣānagūthāya icchitapatthitattṭhena² sātasukhasamkhātā³ sabbaṃ
 kāmarasaṃ āharatīti sabbakāmarasāhāro, idaṃ vuttaṃ hoti: yassa rañño
 pahāya⁴ aññasahāye⁵ attā sa eko sabbakāmarasāvaho⁶ nālam sabbaṃ⁷ jhāna-
 5 sukkhasamkhātāṃ kāmarasaṃ āharitum asamattho⁸ tassa rañño sabbāpi pathavi⁹
 na sukhaṃ āvahissati¹⁰, kāmāturassa hi sukhaṃ nāma n' atthi, kilesadaratha-
 rahitāṃ¹¹ pana¹² jhānasukhaṃ āharitum yass' attā¹³ samattho so rājā sukhito
 ti¹⁴, yo paṇ' etāya¹⁵ gāthāya¹⁶ yassatthā nālam eko ti¹⁷ pūtho tass' attho
 na dissati.

10 Iti Vamko¹⁸ imā catasso gāthā sutvā Bodhisattaṃ khamā-
 petvā rajjaṃ paṭicchāpetvā¹⁹ pakkāmi. Mahāsatto²⁰ pi rajjaṃ
 amaccānaṃ²¹ niyyādetvā Himavantapadesaṃ gantvā²² pabba-
 jitvā aparihīnajjhāno Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 15 Vamkarājā²⁴ Ānando ahoṣi, Ghatarājā²⁵ aham evā“ ti. Ghata-
 jātakam²⁶.

6. Kāraṇḍiyajātaka.

Eko araṇṇe ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto dham-
 masenāpatiṃ ārabha kathesi. Thero kira āgacchantānam dussī-
 20 lānaṃ migaluddakamacchabandhādīnaṃ diṭṭhaditṭhānaṃ²⁷ ñeva „sīlaṃ
 gaṇhathā“ ti sīlaṃ deti²⁸. Te therassa²⁹ garubbhāvena³⁰ tassa ka-
 thaṃ bhinditum a-sakkontā³¹ sīlaṃ gaṇhanti gaṇetvā³² pana na rak-
 khanti attano³³ kammam eva karonti. Thero saddhivihārike āmantetvā
 „āvuso ime manussā mama santike sīlaṃ gaṇhimsu³⁴ na pana³⁵ rak-

¹ *Bd* -yam. ² *Ck* -pattita-. *C* -pacchita- corr to -patthita-. *Bd* -pathutathena.
³ *Ck* -ta. *C* -taṃ corr. to -ta. ⁴ *Bd* sahāya. ⁵ *C* aññasabbhāye corr. to aññe-
Bd sabbe sahāye. ⁶ *Cks* -rasavaho, *Bd* -rasāhāro. ⁷ *Bd* sabba. ⁸ *Bd* samattho. ⁹
Bd pathavi. ¹⁰ *Bd* -tīti. ¹¹ *Bd* omit -daratha-. *Bd* yo kilesa-. ¹² *Bd* pathama. ¹³
Ck yassatthā. *C* yassattha corr to yassatta. *Bd* omits ya-. ¹⁴ *B* sukhīhoti, *Bd*
sukhihoti. ¹⁵ *Cks* so-. *Bd* so pana tāya. ¹⁶ *B* gāthā ayaṃ attho. *Bd* gāthāya
attho. ¹⁷ *Bd* add pi. ¹⁸ *Bd* dhaṅko. ¹⁹ *B* -ātetvā. *Bd* -adetva. ²⁰ *Bd* ho-
dhisatto. ²¹ *Bd* amaccānaṃ rajjaṃ. ²² *Bd* add isi pabbajjaṃ. ²³ *Bd* dham-
made-. ²⁴ *Bd* dhanko rāja. ²⁵ *Bd* ghata-. and add pana. ²⁶ *Bd* ghata-, and
add pañcamam. ²⁷ *Bd* diṭṭhaditṭhānaṃ. ²⁸ *Bd* omit sīlaṃ deti. ²⁹ *Cks* there,
and omit te. ³⁰ *Bd* ga-. ³¹ *Bd* -to. ³² *Bd* add ca. ³³ *Bd* repeat attano.
³⁴ *B* adds gaṇhitvā, *Bd* gaṇhitvā ca. ³⁵ *Bd* pana na.

khantīti“ āha. „Bhante tumhe etesaṃ aruciyaṃ sīlaṃ detha. ete tumhākaṃ kathāṃ bhinditum asakkontā gaṇhanti, tumhe ito paṭṭhāya evarūpanaṃ sīlaṃ mā daditthā“¹ ti. Thero anattamano ahoṣi. Tam pavattim sutvā dhammasabbhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāriputtatthero kira diṭṭhadiṭṭhānaṃ yeva“² sīlaṃ detīti“. Satthā 5 āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“³ ti vutte „na bhikkhave idān“ eva pubbe p⁴ esa diṭṭhadiṭṭhānaṃ⁵ ayācantānaṃ eva sīlaṃ detīti“⁶ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā⁷ vayappatto, so 10 Takkaṣilāya⁸ disāpāmoḁkṣassācariyassa⁹ jeṭṭhantevāsiko ahoṣi. Tadā so ācariyo diṭṭhadiṭṭhānaṃ¹⁰ kevattādīnaṃ ayācantānaṃ yeva“¹¹ „sīlaṃ gaṇhatha“¹², sīlaṃ gaṇhathā“¹³ ti sīlaṃ deti, ga- hetvāpi na rakkhanti. Ācariyo tam atthaṃ antevāsikānaṃ ārocesi. Antevāsikā „bhante tumhe etesaṃ aruciyaṃ“¹⁴ detha, 15 tasmā bhindanti, ito dāni paṭṭhāya yācantānaṃ ñeva dadey- yātha mā ayācantānaṃ¹⁵ ti. So vippatīsārī ahoṣi, evaṃ sante pi diṭṭhadiṭṭhānaṃ¹⁶ sīlaṃ deti yeva. Ath’ ekadivasam ekasmā gāmā manussā āgantvā brāhmaṇavācanakatthāya¹⁷ āca- riyam nimantayimsu. So Kāraṇḍiyaṃ¹⁸ mānavam pakkositvā¹⁹ 20 „tāta, ahaṃ na gacchāmi, tvaṃ ime pañcasate māṇave gahetvā tattha gantvā vācanakāni²⁰ paṭicchitvā²¹ amhākaṃ dinnakoṭ- ṭhāsaṃ āharā“²² ti pesesi. So gantvā paṭinivattanto²³ antarā- magge ekaṃ kandaraṃ²⁴ disvā cintesi: „amhākaṃ ācariyo diṭ- ṭhadiṭṭhānaṃ²⁵ ayācito va²⁶ sīlaṃ deti, ito dāni paṭṭhāya yathā 25 yācantānaṃ ñeva deti tathā naṃ karissāmīti“ so tesu māṇa-

¹ *Bd* adathā ² *Bd* diṭṭhathānaññeva. *Bd* diṭṭhadiṭṭhānaṃ ayācantānaññeva ³ *Bd* diṭṭhathānaṃ ⁴ *Bd* add nāmena korandhiyo nāma so. ⁵ *Bd* -lāyaṃ ⁶ *Bd* -ssa āca-. ⁷ *Bd* diṭṭhadiṭṭhathānaṃ. ⁸ *Ck* āy-. *Cs* āy- corr. to ay-. *Bd* ayācantā- naññeva ⁹ *Bd* omit s. g. ¹⁰ *Bd* add sīlaṃ. ¹¹ *Ck* āy-. *Cs* ay- corr to ay-. ¹² *Bd* diṭṭhathānaṃ. ¹³ *Bd* -canatthāya. ¹⁴ *Cs* ya-. *Bd* korandhiya- ¹⁵ *Bd* -sāpetvā ¹⁶ *Bd* -nisamsam. ¹⁷ *Bd* sampā-. ¹⁸ *Bd* paṭinivattento. *Bd* paṭinivat- tento. ¹⁹ *Ck* kandharasam, *Cs* kandarā corr to -ram, *Bd* kandara ²⁰ *Bd* diṭṭhadi- thathānaṃ ²¹ *Ck* āy-. *Cs* āy corr. to ay-. *Bd* ayācantānaññeva.

vesu¹ sukhanisennesu² utthāya mahantaṃ silaṃ³ ukkhipitvā
kandarāya⁴ khipi puna pi puna pi⁵ khipi yeva. Atha naṃ te
māṇavā utthāya „ācariya kiṃ karosīti“ āhaṃsu. So na kiñci
kathesi. Te vegena gantvā ācariyassārocesuṃ⁶. Ācariyo
5 āgantvā tena saddhiṃ sallapaṇto⁷ paṭhamam gātham āha:

1. Eko araṇṇe girikandarāya⁴
paggayha paggayha silaṃ⁸ pavecchasi
punappunam santaramānarūpo,
Kāraṇḍiya⁹ ko nu tava idh' attho ti. 34.

10 Tattha ko nu tava idhatto ti ko nu tava idha kandarāya¹⁰ silākhi-
panena¹¹ attho.

So tassa vacanam sutvā ācariyam bodhetukāmo¹² dutiyam
gātham āha:

2. Ahaṃ h' imam sāgarasevitantaṃ¹³
15 samam karissāmi yathāpi pāṇim
vikiriya sānūni ca pabbatāni ca,
tasmā silaṃ⁸ dariyā¹⁴ pakkipāmīti¹⁵. 35.

Tattha ahaṃ himaṃ ti ahaṃ hi imam mahāpathaviṃ, sāgarasevitan-
tan¹⁶ ti sāgarehi sevitam caturantaṃ, yathāpi pāṇin ti hatthatalam viya
20 samam karissāmi, vikiriya ti vikiritvā, sānūni ca pabbatāni cā ti paṇi-
supabbate ca silāpabbate ca¹⁷.

Tam sutvā brāhmano tatiyam gātham āha:

3. Na imam¹⁸ mahim¹⁹ arahati²⁰ pāṇikappaṃ²¹
samam manusso karanāya-m-eko²²,
25 maññām': imaṃ ñeva darim²³ jigimsaṃ²⁴
Kāraṇḍiya²⁵ hāhasi²⁶ jīvalokaṃ ti. 36.

¹ Ck^s -ve ² C^s sukham- ³ Ck sī-, C^s sī- corr to si-, B^d se- ⁴ B^d -yam.
⁵ B^d punapunam ⁶ B^d -yassa āro- ⁷ B^d -pento ⁸ B^d se- ⁹ B^d ko-
¹⁰ Bⁱ -yam. ¹¹ B^d selā- ¹² B^d pabo-. ¹³ Ck^s -nantam. Bⁱ -tanti. ¹⁴ B^d
kandarāyam. ¹⁵ B^d khipi-. ¹⁶ Ck^s sāgarehi sevitantaṃ. ¹⁷ B^d cā ti attho. ¹⁸
C^s ima corr to imam, B^d yimam ¹⁹ C^s mhi. Bⁱ mahi ²⁰ B^d āharati. ²¹
B^d -kamman. ²² B^d karu-. ²³ C^s darim, B^d dari ²⁴ Bⁱ jigissam. B^d jigi-
sam. C^s jigimsā corr to jhimsam. ²⁵ Ck hāgasī, B^d hāyasi.

Tattha karanāyameko¹ ti karanāya² eko, eko kātuṃ na sakkotīti dī-
peti, maññāmimaññēva dariṃ³ jigimsan⁴ ti ahaṃ maññāmi titthatu
paṭhavi imāṃ ñeva⁵ ekaṃ dariṃ⁶ jigimsaṃ⁷ pūranatthāya vāyamanto sīlaṃ⁸
pariyesanto upāyam vicinanto va tvam imāṃ jīvalokaṃ bhāsi⁹ jahissasi.
marissasīti attho.

5

Taṃ sutvā māṇavo catuttham gātham āha:

4. Sace ayam¹⁰ bhūtaḍḍharāṃ¹¹ na sattho¹²
samaṃ manusso karaṇāya-m-eko¹³
evam eva¹⁴ tvaṃ¹⁵ brahme ime manusse
nānāditthike nānayissasi te¹⁶ ti. 37.

10

Tass' attho: sace ayam¹⁷ eko manusso imāṃ bhūtaḍḍharāṃ mahāpaṭhaviṃ
samaṃ kātuṃ na sattho¹⁸ na samattho evam eva tvam ime dussīle manusse
nānāditthike nānayissasi ne¹⁹ evam²⁰ sīlaṃ ganhatha²¹ sīlaṃ ganhathā 'ti va-
danto attano vasaṃ²² na ānayissasi, paṇḍitapuriso yeva hi pāṇātipātāṃ aku-
salo²³ ti ganhati²⁴, samsāramocakādayo pan' ettha kusalasāññino ne taṃ²⁵
kathaṃ ānayissasi, tasmā ditthaditthānaṃ²⁶ sīlaṃ adatvā yācantaṇaṃ ñeva dehīti.

15

Taṃ sutvā ācariyo yuttaṃ vadati. Kāraṇḍiko²⁷ idāni „na
evaṃ²⁸ karissāmīti“ attano viruddhabbhāvaṃ ñatvā pañcamam
gātham āha:

5. Saṃkhittarūpena bhavaṃ mam' attham
akkhāsi Kāraṇḍiya²⁹ evam etaṃ:
yathā na sakkā paṭhavi samāyaṃ
kātuṃ manussena tathā manussā ti. 38.

20

Tattha samāyaṃ ti samā³⁰ ayam.

Evam ācariyo māṇavassa thutim akāsi. So pi naṃ bo-
dhetvā³¹ gharaṃ nesi.

25

¹ B¹ kā-, B² karu-, C³ kāra- corr. to ka- ² B¹ ka-, B² karu- ³ B¹ dari-, B² dari.

⁴ B¹ jīvisan, B² jigisan. ⁵ B¹ maññēva ⁶ C¹ erukan, B² ekaṃ dari. ⁷ C³ jigimi-

saṃ, B¹ gīsaṃ, B² jigisaṃ, C³ jigimsaṃ corr. to jigimsanti ahaṃ santi ahaṃ

maññāmi titthatu paṭhavi imāṃ ñeva erukandariṃ jigimsaṃ. ⁸ C¹ sīlaṃ. B²

sīlāni. ⁹ B² bhāsi ¹⁰ B² ahaṃ. ¹¹ C¹ -rā. ¹² B¹ sakkā, B² sakko. ¹³

B² kā- ¹⁴ C¹ e ¹⁵ B¹ tamvam, B² tvaṃ. ¹⁶ C¹ -yassasīte, B² -yissase.

¹⁷ B¹ ahaṃ. ¹⁸ B² sakko. B¹ omits na sattho ¹⁹ B¹ -yissasīte, B² -yissasīti

²⁰ B² etaṃ. ²¹ C¹ ganha. ²² B² vasa ²³ B² -lan. ²⁴ C¹ -hanti, B¹ -hāti

²⁵ B² te tvam ²⁶ B¹ dithaditthathānaṃ ²⁷ B¹ korandīya, B² korandhyako. ²⁸

B² evarūpaṃ. ²⁹ B² ko-. ³⁰ B¹ samāya. B² sama. C¹ samam ³¹ B² pa-

bodhetvā sayam.

Satthā imaṃ desanāṃ¹ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Sāriputto ahoṣi. Kāraṇḍiyamāṇavo² pana aham evā³“ ti. Kāraṇḍiya jātakāṃ³.

7. Laṭukikajātaka.

5 Vandāmi taṃ kuṇjara saṭṭhihāyanan ti. Idaṃ Satthā Veluvane viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Ekasmim hi divase⁴ dhammasabhāyaṃ kathāṃ samutthāpesuṃ: „āvuso Devadatto kakkhalo pharuso sāhasiko, sattesu karuṇāmattakam⁵ pi ‘ssa n’ atthiti⁶. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya
10 sannisinnā⁷“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁸“ ti yutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa nikkaruṇo yevā⁹“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto hatthiyoniyaṃ nibbattitvā vayappatto pāsādiko mahākāyo asītisahassavāraṇaparivāro yūthapati hutvā Hima-
15 vantapadese¹⁰ vihāsi. Tadā ekā laṭukikā sakunikā hatthīnaṃ vicaraṇaṭṭhāne aṇḍāni nikkhipi. Tāni pariṇatāni¹¹ bhinditvā sakunapotaḥ nikkhamiṃsu. Tesu¹² avirūḍhapakkhesu uppati-
tun’ asakkontesu yeva Mahāsatto asītisahassavāraṇaparivuto⁹ gocarāya caranto taṃ padesaṃ sampatto¹³. Taṃ disvā laṭu-
20 kikā cintesi: „ayaṃ hatthirājā mama potake madditvā māres-
sati, handa naṃ puttakānaṃ parittānatthāya dhammikaṃ rak-
khaṃ yācāmīti¹⁴“ sā ubho pakkhe ekato katvā tassa purato
thatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Vandāmi taṃ kuṇjara saṭṭhihāyananāṃ¹
25 āraṇḍakāṃ¹² yūthapatin’ yasassuṃ⁴,
pakkhehi taṃ pañjalikaṃ karomi;
mā me vadhī puttake dubbalāyā¹¹ ti. 39.

¹ *Boḍ* dhamma te- *Boḍ* ko- *Bo* karuṇāyakaṃ- *Boḍ* ko- atthamim. ⁴ *Boḍ* adā bhikkhe- *Boḍ* -mattam. ⁵ *Boḍ* -ppa- *C* *Bo* -na- *C* *Bo* -na corr. to -na- *C* *Bo* -tesaṃ. ⁶ *Boḍ* -vāta’ as’ hassa- *Boḍ* patto. ¹¹ *C* *Bo* -na. ¹² *C* *Bo* -ka. *C* *Bo* -lūka. *Bo* -atāṇā. *Boḍ* -atāṇā’ a’- *C* *Bo* -ti. *Boḍ* -ti. ¹⁴ *C* *Bo* -ssī, *C* *Boḍ* -ssī.

Tattha satṭhihāyanan¹ ti satthivassakāle² hāyanabalān³, yasassin⁴ ti parivārasampannān⁵, pakkhehi taṃ pañjalikan⁶ ti ahaṃ pakkhehi tava añjalikān karomiti attho.

Mahāsatto „mā cintayi laṭukike, ahan te puttake rak-
khissan⁷ ti sakuṇapotakānaṃ upari gantvā⁸ asītiyā hatthisa- 5
hassesu gatesu⁹ laṭukikān āmantetvā „amhākān pacchato
eko ekacārikahatthi¹⁰ āgacchati, so amhākān vacanaṃ na¹¹
karissati¹², tasmim āgate taṃ pi yācivā¹³ puttakānaṃ sotthi-
bhāvaṃ kareyyāsīti¹⁴ vatvā pakkāmi. Sāpi tassa paccugga-
manaṃ katvā ubhohi pakkhehi añjaliṃ katvā dutiyaṃ gā- 10
tham āha:

2. Vandāmi taṃ kuñjara ekacāriṃ¹⁴
āraññakān¹⁵ pabbatasānugocaraṃ¹⁶,
pakkhehi taṃ pañjalikān karomi:
mā me vadhī puttake dubbalāyā¹⁷ ti. 40. 15

Tattha pabbatasānugocaraṃ¹⁷ ti ghanaselapabbatesu ca paṇṇu-
pabbatesu ca gocaraṃ gāhantaṃ¹⁸.

So tassa vacanaṃ sutvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Vadhissāmi te laṭukike puttakāni,
kim me tuvaṃ kāhasi dubbalāsi¹⁹, 20
sataṃ²⁰ sahasāni²¹ pi tādisīnaṃ
vāmena pādena papothayeyyan ti. 41.

Tattha vadhissāmi te ti tvam kasmā mama caranamagge puttakāni
thapesi²², yasmā thapesi tasmā vadhissāmi te puttakānīti āha²³, kim me tuvaṃ
kāhasīti mayhaṃ mahāthāmassa tvam dubbalaṃ kim karissasi, papothayeyyan 25
ti ahaṃ hi²⁴ tādisīnaṃ pakkhīnaṃ²⁵ sata-sahasānaṃ²⁶ sata-sahasassaṃ pi vāmena
pādena saṃeunneyyam, dakkhīna²⁷ pana kathā va n' atthiti.

¹ Cks -nayā. ² Bd -vassakekale. ³ Cks omit balam. ⁴ Cks Bī -ssi, Bā -ssi. ⁵ Cks -nna. ⁶ Bā -kam karomi. ⁷ Bā -ssāmī. ⁸ Bā thatvā. ⁹ Bā āgatesu. ¹⁰ Bā -carito-, Bā -cāriko-. ¹¹ Bī omits na. ¹² Bā -tūti. ¹³ Bā -ce-. ¹⁴ Ck Bī -rī, Ck -rī. ¹⁵ Cks -ka. Bā araññakam. ¹⁶ Cks -ra. Bā pappatam sānu-gocari. ¹⁷ Cks -ra. ¹⁸ Bā gocaragāhānakam. Ck gocaragāhānakam. ¹⁹ Cks kāhasibbalāsi. ²⁰ Bā sata. ²¹ Bā -nam. ²² Cks thā-. ²³ Bā vadati. ²⁴ Bā omit hi. ²⁵ Bā latukikānaṃ. Bā omits pakkhīnaṃ. ²⁶ Ck satam-, Bā add pakkhīnaṃ. ²⁷ Bā -napādena.

Evañ ca pana vatvā so tassā puttake pādena saṁcunṇe-
tvā muttena pavāhetvā nadanto¹ pakkāmi. Laṭukikā² rukkhā-
sākhāya nisīditvā³ „idāni tvaṃ nadanto⁴ gaccha⁵. katipāhen'
eva me kiriyāṃ passissasi, kāyabalato nānabalassa mahanta-
5 tarabhāvaṃ⁶ na jānāsi, bho⁷ jānāpessāmi⁸ tan⁹“ ti taṃ santaj-
jayamānā¹ catutthaṃ gātham āha :

1. Na h' eva sabbattha balena kiccaṃ,
balāṃ hi bālassa vadhāya hoti,
karissāmi te nāgarājā¹⁰ anatthaṃ
10 yo me vadhi¹¹ puttake dubbalāyā¹² ti. 42.

Tattha balenā¹ ti kāyabalena. anatthan ti avasādhim¹², yo me ti yo
tvaṃ mama dubbalāya puttake vadhi ghātesīti

Evaṃ¹³ vatvā katipāhaṃ ekaṃ kākāṃ upatṭhahitvā tena
tutṭhena „kin te karomīti“ vuttā¹⁴ „sāmi aññaṃ me kātabbāṃ
15 n' atthi etassa pana ekacārivāraṇassa tuṇḍena paharitvā tum-
hehi akkhini bhinnāni paccāsiṃsāmīti“ āha. Sā tena¹⁵ „sā-
dhū“ ti sampaticchite¹⁶ ekaṃ nīlamakkhikaṃ upatṭhahi, tāya
pi „kin te karomīti“ vuttā¹⁷ „iminā kākēna¹⁸ ekacārivāraṇassa
akkhīsu bhinnesu tumhehi¹⁹ tattha āsāṭikaṃ pātitaṃ icchā-
20 mīti“²⁰ vatvā tāya pi „sādhū“ ti vutte ekaṃ maṇḍukaṃ
upatṭhahitvā tena „kin karomīti“ vuttā²¹ „yadā esa ekacāri-
vāraṇo andho hutvā pāṇīyaṃ pariyesati tadā pabbatamatthake
ṭhitā²² saddaṃ katvā etasmīṃ pabbatamatthakaṃ²³ abhirūḷhe²⁴
otaritvā papāte saddaṃ kareyyātha, ettakaṃ ahaṃ tumhākaṃ
25 santikā paccāsiṃsāmīti“ āha. So pi tassā vacanaṃ sutvā
„sādhū“ ti sampaticchi. Ath' ekadivasāṃ kākō vāraṇassa

¹ *Bd* add va. ² *Bd* -kasakumika-. ³ *Bd* nīḷiyitva. ⁴ *Ck* tam nadanto. *Bd* idāni bhāvacarānadanto. *Bd* tva vāraṇo nadanto. ⁵ *Bd* gacchanta, *Bd* gacchasi.
⁶ *Bd* mahantabha-. ⁷ *Bd* hoti. ⁸ *Ck* ja-. ⁹ *Bd* nan. ¹⁰ *Ck* *Bd* -ja. ¹¹ *Bd* vadhi. ¹² *Bd* avasādhim. *Bd* omits av-. ¹³ *Bd* sa evaṃ. ¹⁴ *Bd* vutta. *Bd* vutte.
¹⁵ *Bd* tena hi omitting so. *Bd* o tena hi. ¹⁶ *Bd* -cchitva. *Bd* -cchitvato.
¹⁷ *Bd* vutte. ¹⁸ *Bd* kākēna. ¹⁹ *Ck* -he. *Cs* -hesu con to -he. ²⁰ *Ck* -mi, omitting ti. ²¹ *Bd* ti. *Bd* -ṭhito.
²² *Bd* -ke. ²³ *Bd* abhirūḷhe. *Bd* -rūhante.

dve pi akkhīni tuṇḍena bhīndi makkhikā āsāṭikam pātesi. So
 puḷavehi khajjanto¹ vedanamatto pipāsāya abhibhūto pāṇīyam
 pariyesamāno vicari. Tasmiṃ kāle maṇḍūko pabbatamatthake
 ṭhatvā saddam akāsi. Vāraṇo „ettha pāṇīyam bhavissatīti“
 pabbatam abhirūhi². Atha maṇḍūko otaritvā papāte ṭhatvā³
 saddam akāsi. Vāraṇo „ettha pāṇīyam bhavissatīti“ papātā-
 bhimukho gacchanto pavattetvā⁴ pabbatapāde patitvā jīvitak-
 khayam pāpuṇi. Laṭukikā tassa matabhavam ūtvā „diṭṭhā
 me paccāmittassa piṭṭhīti“ haṭṭhatutṭhā tassa khandhe cam-
 kamitvā yathākamman gata.

10

Satthā „na bhikkhave kenaci saddhim veram nāma kātabbam,
 evambalasampannam nāma vāraṇam ime cattāro janā ekato hutvā
 jīvitakkhayam pāpesun“ ti

5. Kākaṃ ca passa laṭukikam maṇḍūkam nīlamakkhikam.

ete nāgaṃ aghātesum, passa verassa verinam,

15

tasmā hi¹ veram² na kayirātha api yena ca kenacīti 43.

imaṃ abhisambuddhagātham vatvā jātakam samodhānesi:

Tattha passā³ ti anyāmitalajānam⁴ etam, bhikkhū⁵ pana sandhāya vut-
 tattā passatha bhikkhave ti vuttaṃ hoti, ete ti ete cattāro ekato hutvā, aghā-
 tesun ti⁶ vadhimsu, passa verassa verinam⁷ ti passatha verikānam ve-
 rassa⁸ gatī ti attho.

20

„Tadā ekacārihatthi Devadatto ahosi, yūthapati pana aham
 evā“ ti. Laṭukikajātakam¹.

8. Culladhammapalajātaka.

Ahameva dūsiyā bhūnahatā ti. Idam Satthā Veḷuvane¹
 viharanto Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Añ-
 ñesu jātakesu Devadatto Bodhi-sattassa tāsamattam pi kātuṃ nāsakkhi².

25

¹ Bā puḷavake parikhajjante. ² Bā -rūyhi. ³ Bā parigalitvā, Bā anivattetvā
 uparigalitvā. ⁴ Bā omits hi ⁵ Cks veram ⁶ Cks vassa ⁷ Bā anyāmitvatvā
 ala-, Bā anyāmitva ala ⁸ Cks -u Bā bhikkhunam ⁹ Cks -sum, omitting ti.
¹⁰ Cks -nam, omitting ti ¹¹ Cks verissa. ¹² Bā add sattamam ¹³ Cks Bā na-

- imasmim̐ pana Culladhammapālajātake¹ Bodhisattassa sattamāsikakāle
 hatthapāde ca sīsāṇ ca chindāpetvā² asimālaṃ³ nāma kāresi⁴. Dad-
 darajātake⁵ gīvaṃ valitvā⁶ māretvā uddhane maṃsaṃ pacitvā khādi,
 Khantivādijātake dvīhi kaṣāpabhārasahashehi⁷ tālāpetvā⁸ hatthapāde
 5 ca kaṇṇanāsaṇ ca chedāpetvā jaṭāsu gahetvā kaḍḍhāpetvā uttānakam̐
 nipajjāpetvā udare⁹ pādena paharitvā gato. Bodhisatto taṃ divasam
 eva¹⁰ jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Cullanandakajātake¹¹ pi Vevaṭṭiyakapi-
 jātake¹² pi mārāpesi¹³ yeva, evam esa dīgharattaṃ vadhāya pari-
 sakkanto Buddhakāle pi parisakki¹⁴ yeva. Ath' ekadivasaṃ dhamma-
 10 sabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto Buddhānaṃ
 maraṇattham eva upāyaṃ karoti. 'Sammā-sambuddhaṃ mārāpessāmi'
 dhanuggahe payojesi silaṃ pavijjhi Nālāgiriṃ vissajjāpesi¹⁵ti'. Sathā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁶ ti
 pucchitvā „imāya nāma¹⁷ ti vutte „na bhikkhave idāṇ' eva pubbe p'
 15 esa mayhaṃ vadhāya parisakkat' eva, idāṇi pana tāsamattam pi
 kātum na sakkoti¹⁸, pubbe maṃ Dhammapālakumārakāle¹⁹ attano
 puttāṃ samānaṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā asimālaṃ²⁰ nāma kāresi²¹ti"
 vatvā atitāṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyaṃ Mahāpatāpe nāma rajjaṃ kārente
 20 Bodhisatto tassa aggamahesiyā Candādeviyā kucchimhi nibbatti.
 Dhammapālo ti 'ssa nāmaṃ karim̐su. Tam enaṃ sattamāsika-
 kāle mātā gandhodakena nahāpetvā alaṃkaritvā kilāpayamānā
 nisinnā²². Rājā tassā vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Sā puttāṃ
 kilāpayamānā puttasiṃhehena samappitā hutvā rājānaṃ passi-
 25 tvāpi na utṭhahi. So²³ cintesi: „ayaṃ idāṇ' eva tāva puttāṃ
 nissāya mānaṃ karoti maṃ kiṃmiñci na maññati, putte pana
 vadḍhante²⁴ mayi manusso ti pi²⁵ saṇṇaṃ na karissati, idāṇ'
 eva naṃ ghātesāmi²⁶ti“ so nivattetvā²⁷ rājāsane nisīditvā „attano
 vidhānena āgacchatu²⁸ ti coraghātaṃ pakkosāpesi. So

¹ *Bd* eula- ² *Bd* cheda- ³ *Ck* asimālan, *Cs* asimālan corr. to -lakam, *Bd* -lakam ⁴ *Bd* akāsi ⁵ *Ck* saddadaddarapa-, *Cs* daddara- *Bd* dadarapa- ⁶ *Bd* gahetvā. ⁷ *Bd* kasāpāhara-, *Bd* kasāpāhara-, ⁸ *Ck* *Bd* tāla-, *Cs* tāla corr. to tālā-. ⁹ *Bd* ure ¹⁰ *Bd* yeva. ¹¹ *Bd* eulanandika-, *Bd* eulanandhya-. ¹² *Bd* mahākapi-. ¹³ *Bd* maresi ¹⁴ *Bd* -kkati ¹⁵ *Cs* sakkontoti ¹⁶ *Bd* eula-dhamma-. ¹⁷ *Bd* -lakam, *Cs* -lan. ¹⁸ *Bd* nisoh. ¹⁹ *Ck* omitt so. ²⁰ *Ck* re-peats vadḍhante. ²¹ *Bd* omitt pi ²² samap. ita - - - nivattetva wanting in *Bd*

kāsāyavatthanivatto rattamālādharo parasum' amse t̥hapetvā
 upadhānaghaṭikaṃ ādāya āgantvā rājānaṃ vanditvā „kiṃ ka-
 romi devā“ 'ti at̥ṭhāsi. „Devīyā sirigabbhaṃ gantvā Dhamma-
 pālaṃ ānehi¹“². Devī pi rañño kujjhivā nivattanabhāvaṃ³
 ñātvā Bodhisattaṃ ure nipajjāpetvā rodamaṇā nisīdi. Cora- 5
 ghātako gantvā taṃ piṭṭhiyaṃ paharivā batthato kumāraṃ⁴
 acchinditvā⁵ ādāya rañño santikaṃ āgantvā⁶ „kiṃ karomi devā“
 'ti āha. Rājā „ekaṃ phalakaṃ āharāpetvā purato nikkhipā-
 petvā idha naṃ nipajjāpehi⁷“ āha. So tathā akāsi. Candā-
 devī pi puttassa pacchato va paridevamaṇā āgaṃchi⁸. Puna 10
 coraghātako „kiṃ karomi devā“ 'ti āha. „Dhammapālassa
 hatthe chindā“ 'ti⁹. Candā devī „mahārāja mama putto satta-
 māsiko bālako na kiñci jānāti, n' atth' etassa¹⁰ doso, doso
 pana honto mayi¹¹ bhaveyya. tasmā mayhaṃ hatthe chindāpe-
 hīti“ imam attham pakāsentī¹² paṭhamam gātham āha: 15

1. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
 paṇuñcantu¹³ Dhammapālaṃ, hatthe me deva chedehiti. 44.

Tattha dūsiyā ti dūsikā, tumhe disvā anutthahamaṇā¹⁴ dosakārikā¹⁵
 ti attho, dūsikā ti pi pūtho ayam ev' attho, bhūnahatā ti hatathūnā hata-
 vadāhīti attho, rañño ti idaṃ dūsiyā ti padena yejetabbam, aham rañño Ma- 20
 hāpatāpassa aparādhakārikā¹⁶ na¹⁷ kumaro, tasmā niraparādham etaṃ bālakaṃ
 muñcantu¹⁸ Dhammapālaṃ, sace hi¹⁹ hatthe chedāpetukamo dosakārikaya hatthe
 me²⁰ deva chedehiti, ayam ettha attho

Rājā coraghātakaṃ olokesi. „Kiṃ karomi devā“ 'ti. „Pa-
 pañcaṃ akatvā hatthe chindā“ 'ti. Tasmiṃ khane coraghā- 25
 tako tikhinaparasum²¹ gahe tvā kumārassa tarunavaṃsakalīre²²

¹ so all four MSS. - B¹ ānesihiti, B² ānehi. both add āha. C¹ ānesīti ³
 B² nivattanabhā-. ⁴ C¹ -ro C² maro corr. to kumāraṃ ⁵ B¹ acchinditvā, C¹ ac-
 chitvā, C² omits acchinditvā ⁶ B² gantvā ⁷ C¹ -esīti ⁸ so C¹; B² āgaṃchi.
⁹ B² adds āha ¹⁰ B² nattheva tassa ¹¹ C¹ deso so ana mayi honto mayi, B²
 doso mayham doso pana mahanto pi mayi ¹² C¹ B² -ti, C² -sesi corr. to
 -seti ¹³ C¹ B² muñcantu, B² etaṃ mañcitu. ¹⁴ C¹ -na, C² anutthahamaṇam
 corr. to anutthaha-. B² na uccumana, B² anutthamaṇa corr. to anutthaha-. ¹⁵
 C¹ dosakā-. ¹⁶ B² -dhaka, B² -dhaka ¹⁷ B² nayam ¹⁸ B² -atu ¹⁹ B²
 hiṣsa. ²⁰ B² me hatthe ²¹ C¹ B² -pha- ²² C¹ -kalīre corr. to -kalīre, B²
 -kantram, B² -kalīre

viya dve hatthe chindi. So¹ hatthesu chijjamānesu n' eva
rodi na paridevi, khantiñ ca mettañ² ca purecārikam katvā
adhiṽsesi. Candā pana devī chinnaḥatthakoṭṭim³ ucchaṅge
katvā lohitalittā paridevamānā vicarati. Puna coraghātako
5 „kiṃ karomi devā“ 'ti pucchi. „Dve pi pāde chindā“ 'ti.
Tam sutvā Candā dutiyaṃ gātham āha:

2. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
pamuñcantu⁴ Dhammapālaṃ, pāde me deva chedehīti. 45.
Tatth' adhippāyo puṇṇamanayen' eva veditabbo.

10 Rājāpi puna coraghātakam ānāpesi. So ubho pi pāde
chindi. Candā devī pāde pi ucchaṅge katvā lohitalittā pari-
devamānā „sāmi Mahāpatāpa, chinnaḥatthapādā nāma dārakā
mātārā posetabbā honti, ahaṃ bhaṭṭim katvā mama puttakam
posessāmi, dehi me etan“ ti āha. Coraghātako „kiṃ deva
15 katā⁵ rājānā⁶, niṭṭhitam mama kiccaṃ“ ti pucchi. „Na tāva
niṭṭhitaṃ“ ti. „Atha kiṃ karomīti“. „Sīsam assa chindā“ 'ti.
Tato⁷ Candā⁸ tatiyaṃ gātham āha:

3. Aham eva dūsiyā bhūnahatā rañño Mahāpatāpassa,
pamuñcantu⁴ Dhammapālaṃ, sīsam me deva chedehīti 46.
20 vatvā ca pana⁹ attano sīsam upānesi¹⁰. Puna coraghātako
„kiṃ karomi devā“ 'ti pucchi. „Sīsam assa chindā“ 'ti. So
sīsam assa chinditvā „katā deva rājānā¹¹“ 'ti pucchi. „Na
tāva katā“ ti. „Atha kiṃ karomīti“. „Asitundeṇa naṃ¹²
paṭicchitvā¹³ asimālaṃ¹⁴ nāma kārohitu“. So tassa kalevaraṃ¹⁵
25 ākāse khipitvā asitundeṇa¹⁷ paṭicchitvā¹⁸ asimālaṃ¹⁹ nāma
katvā mahātale vippakini. Candā Bodhisattassa maṃsam uc-
chaṅge katvā mahātale paridevamānā²⁰

¹ C^s B^t omitt so. C^s B^d add dvīsu. ² B^d mettīm. ³ C^s -tiyam, B^d -ti. ⁴ C^k muñcantu, B^t etam muñcantu, B^d etam muñcatu. ⁵ B^t kathā, B^d katam. ⁶ C^s -nā, B^t rājā jānā, B^d rājānam. C^k rājā jñānā. ⁷ B^d tam sutva. ⁸ B^d add devī.
⁹ B^t adds sā. ¹⁰ B^d -namesi. ¹¹ C^k B^t -nā, C^s -nā corr. to na. ¹² C^s omitt ti.
¹³ C^s tam, ¹⁴ B^d sampā-. ¹⁵ C^s -lan. ¹⁶ C^s kale- corr. to kale-, B^d kale-.
¹⁷ B^t adds nam. ¹⁸ B^d sampā-. ¹⁹ C^k -lan. ²⁰ B^d add imā gāthā abhāsi.

4. Na ha¹ nūn' imassa rañño mittāmaccā ca vijjare suhadā
ye na vadanti rājānaṃ: mā ghātayi orasaṃ² puttāṃ: 47.

5. Na ha¹ nūn' imassa rañño mittā nātī ca vijjare suhadā
ye na vadanti rājānaṃ: mā ghātayi atrajaṃ³ puttan⁴ ti 48.

imā gāthā abhāsi.

5

Tattha mittāmaccā ca vijjare suhadā ti nūna assa⁵ rañño nāti-
dalhamittā⁶ vā sabbakiesu⁷ sahabbhāvino⁸ amaccā vā muduhadayatāyī suhadā
vā keci na vijjanti, ye na vadanti ti ye adhunā imam rājānam āgantvā attano
piyaputtāṃ mā ghātayīti na vadanti imam rājānaṃ na patisedhenti te n' atthi
yevā⁹ 'ti maññe, dutyagāthāya⁹ nūti¹⁰ti nūtakā

10

Imā ca¹⁰ pana dve gāthā vatvā Candā devī ubbohi hat-
thehi hadayaṃsaṃsaṃ dhārayamānā tatiyaṃ gātham āha¹¹.

6. Candanasārānūlittā¹² bāhā chijjanti Dhammapālassa
dāyādassa¹³ pathavyā, pāṇā me deva rujjhantīti. 49.

Tattha dāyādassa pathavyā ti pitu santakāya cāturanāyā¹⁴ pathaviyā¹⁵
dāyādassa lohita andanasārānūlittā¹⁵ batthā chijjanti pādā chijjanti sīsani chij-
jati, asimāko si¹⁶ kato tava vaṃsaṃ pacchinditvā gato si dāniti evam ādini
vippalapanti¹⁷ evam āha, pāṇā me deva rujjhantīti¹⁸ deva mayham pi
imam sokam dhāretum asakkontiya jīvitam nirujjhatīti¹⁹

Tassā evaṃ paridevamānāya eva²⁰ dayhamāne veluvane²⁰
velu viya hadayaṃ phalitaṃ²¹, tatth' eva²² jīvitakkhayaṃ
pattā. Rājāpi pallaṃke²³ thātum²⁴ asakkonto mahātale pati,
padaraṃ²⁵ dvidhā chijji²⁶, so tato pi bhūmiyaṃ pati. Tato
catunahutādhikāni dviyojanasatasahassabahalāpi ghanapaṭhavī
tassāguṇaṃ dhāretum asakkonti²⁷ bhijjitvā vivaram adāsi,²⁸
avīcīto jālā utthāya kuladattikena kambalena parikkhipantī

¹ Bā hi ² Cā Bā -sa ³ I² atraja ⁴ Cā² puttan, and insert here the follow-
ing verse ⁵ Bā imassa ⁶ B² atr-. Bā mittāti alha- ⁷ B² adds avāyatā. ⁸
Bā adds pi ⁹ Bā -yāni. ¹⁰ Bā omit ca ¹¹ Cā² omit here verse 6. ¹²
Cā² -naraśānu-, Bā -nasaraṇu- ¹³ Cā² da-. ¹⁴ Cā Bā ca-, Cā ca- corr. to
cā-. ¹⁵ Cā² -sārālitta. ¹⁶ Bā pi ¹⁷ Bā vilapanti ¹⁸ Cā rujjan- ¹⁹ Cā ru-
nijjhantīti, Cā² rujjhantīti corr. to niru-, Bā² nirujjantīti ²⁰ Bā evaṃ ²¹
Cā² pa-. Bā² jhā- ²² Bā² tattheva sū, Bā² sa tattheva ²³ Bā -kena ²⁴ Bā²
dhāretum, Bā² sandhāretum. ²⁵ Bā² -raphalakam ²⁶ Bā² bhijji ²⁷ Cā² Bā²
-ti, Bā² -to

viya taṃ gaḥetvā avīcimhi khipi. Candāya ca Bodhisattassa
ca amaccā sarīrakiccaṃ karim̐su.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
rājā Devadatto ahosi. Candā Mahāpajāpati. Dhammapālakumāro pana
5 aham eva² ti. Cūladhammapālaajātakaṃ .

9. Suvannamigajātaka.

Vikkama re mahāmīgā ti. Idam̐ Satthā Jetavane vi-
haranto Sāvattiyaṃ ekam kuladhītaram ārabba kathesi. Sā
kīra Sāvattiyaṃ dvīnaṃ agga-āvakānam upatthākakulassa dhītā
10 saddhā pasannā Buddha-nāṃikā dhammanāṃikā saṃghamāṃikā ācāra-
sampannā paṇḍitā dānādipuṇṇābhiratā. Taṃ aṇṇaṃ Sāvattiyaṃ
eva samānājatikaṃ micchādīṭṭhikakulaṃ³ vāresi. Ath⁴ assā⁵ mātā-
pitaro „amhākaṃ dhītā saddhā pasannā tīpi ratanāni mamāyati dānā-
dipuṇṇābhiratā. tunc he micchādīṭṭhikā. imissāpi⁶ yathāruciya dānaṃ⁷
15 dātuṃ dhammaṃ vā sotuṃ vihāraṃ vā gantuṃ sīlaṃ vā rakkhituṃ
upoathan vā kātuṃ na dassatha. na mayāṃ tunc hākaṃ dassāma⁸,
attano sadi-ā micchādīṭṭhikakulā va⁹ kumārikaṃ gaṇhathā¹⁰ ti āhaṃsu.
Tehi paṭkkhittā¹¹ „tunc hākaṃ dhītā amhākaṃ gharaṃ gantvā yathā-
dhippāyeva sabbam etam karotu. mayāṃ na vāressāma. dettha no
20 etan¹² ti vatvā .tena hi gaṇhathā¹³ ti vuttā bhaddakena nakkhat-
tena maṅgalakiriyaṃ katvā taṃ attano gharaṃ nayim̐su. Sā vattā-
cāra-sampannā patidevatā ahosi. sassusasaṃvattāni¹⁴ katāṃ eva honti¹⁵.
Sā ekadivasaṃ sāmikaṃ āha: „micchāmi¹⁶ aham ayyaputta amhākaṃ
kulūpakattherānaṃ dānaṃ dātuṃ ti. „Sādhu bhadde yathāñijhāsayena
25 dānaṃ dehi¹⁷. Sā ekadivasaṃ¹⁸ there nimantāpetvā mahāsakkā-
raṃ¹⁹ katvā paṇḍitabhojanena²⁰ bhojetvā ekamantaṃ ni-ḍitvā „bhante
imaṃ kulaṃ micchādīṭṭhikam assaddhaṃ. tiṇṇam ratanānaṃ guṇaṃ na
jānāti²¹, sādhu ayyā yāva imaṃ kulaṃ tiṇṇam ratanānaṃ guṇaṃ
jānāti²² tāva idh²³ eva bhikkham gaṇhathā²⁴ ti āha. Therā adhi-
30 setvā tattha nibaddham bhuñjanti. Puna²⁵ sāmikaṃ āha: „ayya putta

¹ *Bul* dhamma-de- ² *CL* culla-, ³ *Bul* add aṭṭhamam ⁴ *CS* B¹ -kamku- ⁵ *Bul* assa corr to assa, *CS* assa ⁶ *CL* -ssam, *CS* omits pi. ⁷ *Bul* dd va, ⁸ *Bul* dema ⁹ *Bul* sadi-sam - - kulāṇa ¹⁰ *Bul* -ttapi ¹¹ *Bul* gaṇhatha, *B¹* gaṇhā. ¹² *Bul* -ra-samkava-. ¹³ *Bul* katva vihasi. ¹⁴ *Bul* omitt eka-. ¹⁵ *Bul* mahantaṃ sa-. ¹⁶ *Bul* -janam ¹⁷ *CL* jānanti ¹⁸ *CL* adds sa

therā idh' eva¹ nibaddham āgacchanti, kimkāraṇā tumhe na pas-
 sathā² ti. Tam sutvā³ „sādhū passissāmiti“ vutte sā punadivase
 therānaṃ bhattakiccapariyosāne tassa ārocesi. So upasāṃkamitvā
 therehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā ekamantaṃ nisīdi. Ath' assa
 dhammasenāpati dhammakathaṃ kathesi. So therassa dhammakathāya
 5 c' eva iriyāpathe⁴ ca pasīditvā tato paṭṭhāya therānaṃ nisīdanāsanam
 paññāpeti⁵ pāṇiyam ca pariśāveti⁶. antarabhatte dhammakathaṃ su-
 ṇāti. Tassāparabhāge⁷ micchādittḥi bhijji. Ath' ekadivasam thero
 tesam dvinnam pi dhammakathaṃ kathento saccāni pakāsesi, sacca-
 pariyoṣāne ubho pi⁸ sotāpattiphale paṭiṭṭhahimsu. Tato paṭṭhāya
 10 tassa mātāpitāro ādim katvā antamaso dāsakammakarāpi sabbe pi⁹
 micchādittḥim bhinditvā buddhadhammasamghamāmaka¹⁰ yeva jātā.
 Ath' ekadivasam sā dārikā attano¹¹ sāmikam¹² āha: „ayyaputta, kim
 me gharāvāsena. icchāmi aham pabbajitun“ ti. So „sādhū bhadde,
 aham pi pabbajissāmiti“ mahantena parivārena tam bhikkhunipas-
 15 sayam¹³ netvā pabbājetvā sayam pi Satthāraṃ upasāṃkamitvā pab-
 bajam yāci. Tam Satthā pabbājesi, pacchā¹⁴ upasampādesi. Te
 ubho pi vipassitvā¹⁵ nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇimsu. Ath' eka-
 divasam dhammasabhāyaṃ katham samutṭhāpesuṃ: „āvuso asukā nāma
 daharabhikkhunī attano c' eva¹⁶ paccayā jātā sāmikassa ca, ubho
 20 pi¹⁷ pabbajitvā vipassitvā¹⁸ arahattaṃ pāpuṇimsu“ ti. Satthā āgan-
 tvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnū“ ti puc-
 chitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva tāva esā
 sāmikam rāgapāsā mocesi, pubbe p' esā porāṇakapaṇḍite pana mara-
 ṇapāsā¹⁹ mocesi“ vatvā tuṇhī ahosi. tehi yācito²⁰ atitāni āhāri: 25

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjāni karente
 Bodhisatto Himavante migayoniyaṃ nibbatitvā²¹ vāyap-
 patto abhirūpo ahosi pāsādiko²² suvaṇṇavaṇṇo lākhāparikamma-

¹ Bīd idha ² Bīd omī t s ³ Bīd -thesu ⁴ Ck nisīdanā, Cks omī paññā-
 peti ⁵ Bī tato yath theranam asanam paññāpeti pāṇiyam pariśāveti, Bī tato
 p. th āsanam paññāpeti pāṇiyam pariśāveti ⁶ Bī tassa ca ap-, Bīd tassa ap-
⁷ Bīd adda jāyampattikā. ⁸ Bīd omī pi ⁹ Cks -mikā ¹⁰ Bīd omī attano ¹¹
 Cks -kassa. ¹² Ck -passamyam, Bī bhikkhūmupanissayam, Bīd bhikkhūmupasa-
 yam. ¹³ Bīd omī paccha ¹⁴ Bī vipassanam vadhetva, Bīd v. bhavetvā va-
 dhettvā ¹⁵ Ck ce? Bīd yeva ¹⁶ Bī attano napi, Bīd attano ¹⁷ Bīd omī v. ¹⁸
 Bī a patta tammi papesi, Bīd a patva tam nibbānam pāpesi ¹⁹ Cks vutte idāni
 bhikkhave esā sāmikam rāgapasena mocesi porāṇakapaṇḍitā nam maraṇapāsena.
²⁰ Bīd omī tuṇhī - - to ²¹ Cks -etvā ²² Bīd add dassaniyo

katehi¹ viya ha thapādehi rajatadāmasaḍḍisehi viṣāṇehi maṇi-
 guḷapaṭibhāgehi² akkhihi³ rattakambalabhenḍusadisena⁴ mu-
 khena ca samannāgato. Bhariyāpi 'ssa migi⁵, sāpi⁶ abhirūpā
 ahoṣi⁷. Te samaggā sammōdamānā vasiṃsu⁸. Asītisahas-
 5 vicittamigā Bodhisattaṃ upatṭhahiṃsu. Tesu evaṃ vasantesu eko
 migaluddako⁹ migavīthisu pāsāṃ¹⁰ oḍḍesi¹¹. Ath' ekadivasāṃ
 Bodhisatto migānaṃ purato gacchanto pādena pāse bandhi-
 tvā¹² „chindissāmīti“ ākaḍḍhi cammaṃ chindi¹³, puna ākaḍḍhi
 maṃsaṃ¹⁴ chindi¹⁵, puna ākaḍḍhi nahāruṃ¹⁶ chindi¹⁷, pāso¹⁸
 10 atṭhiṃ āhacca atṭhāsī. So pāsāṃ chindituṃ asakkonto maraṇa-
 bhayena tajiṇo baddharāvaṃ¹⁹ ravi. Taṃ sutvā bhītā miga-
 ganā palāyimsu²⁰. Bhariyā paṇ' assa palāyitvā migānaṃ
 antaraṃ²¹ olokenā Bodhisattaṃ²² adisvā „imaṃ bhayaṃ may-
 haṃ sānikassa“²³ uppannaṃ bhavissatīti“ vegena tassa san-
 15 tikaṃ gantvā assumukhī roḍamānā²⁴ „sāmi tvayā hi²⁵ mahab-
 balo, kiṃ esa pāsāṃ sandhāretuṃ na sakkhissasi, vegaṃ
 janetvā chindāhi na“ ti tassa ussāhaṃ janentī²⁶ paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

1. Vikkama re mahāmiga, vikkama re haripada,
 20 chinda vārattikaṃ pāsāṃ, nāhaṃ ekā vane rame ti. 50.

Tattha vikkamā 'ti parakkama²⁷ ākaṭṭha 'ti attho, re ti āmanāso nipāto,
 haripadā²⁸ 'ti tassa purato paṭṭhaya sakalasārīraṃ suvaṇṇavannatta²⁹, ayam
 paṇa gāraven evaṃ āha, nāhaṃ ekā vane rame ti ahaṃ tava³⁰ vīṇā ekika³¹
 hutvā vane na samissami ttoḍakam paṇa aggahetvā sūssitvā maṃsa-
 25 mīti dasseti.

¹ *Bd* lākhūrisapatti. ² *Bd* -gulikapa. ³ *1^a* maṇikūḍalapa. ⁴ *Ck* adds ca. ⁵ *Bd* kanbalagen u. ⁶ *Bd* tamamiga. ⁷ *Bd* onat sāpi. ⁸ *Bd* adds dassa-
 niyā, *Bd* pāsāḷhiko. ⁹ *Bd* te samaggavasāṃ vasiṃsu. ¹⁰ *C* tesu evaṃ te eko
 migaluddako, *Bd* tadā luddakā in the place of tesu - - - ko. ¹¹ *Bd* pase. ¹²
Bd uddesum. *Bd* oḍḍesum. ¹³ *Bd* bahitvā. ¹⁴ *Bd* chijji. ¹⁵ *Bd* punāka-
 dhaṇṭassa maṃsaṃ. ¹⁶ *Bd* -ru. ¹⁷ *Ck* pāsana. *Bd* pāso a. ¹⁸ *Bd* bandha-
 ravam. ¹⁹ *Bd* -to -to palayā. ²⁰ *Bd* -re. ²¹ *Bd* tam. ²² *Bd* piyasa-. ²³
Ck -no, *C* -nā corr. to to. ²⁴ *Bd* pi. ²⁵ all MSS. -ti. ²⁶ *Ck* paravik-. ²⁷
Ck *Bd* -jā-. ²⁸ *C* -ttaya-, *Bd* te suvaṇṇajāḍa sakalesamam pi tassa suvaṇṇa-
 vannaṃ. ²⁹ *Bd* tayā. ³⁰ *Ck* ekako.

Taṃ sutvā Bodhisatto¹ dutiyaṃ gātham āha:

2. Vikkamāmi na pāremi² bhūmiṃ sumhāmi³ vegasā,
dalho vārattiko pāso pādam me parikantatīti. 51.

Tattha vikkamāmiti bhadda ahaṃ viriyaṃ karomi. na pāremi⁴ pāsāṃ pana chinditum na sakkomīti attho, bhūmiṃ sumhāmiti⁵ api nu chin- 5
deyyā⁶ ti pāde bhūmiṃ paharāmi⁶ vegena, parikantatīti⁷ cammādīni chin-
danto samantā kantati

Atha naṃ migī „sāmi, mā bhāyi, ahaṃ attano balena
luddaṃ⁸ yācitvā mama⁹ jīvitam pi datvā¹⁰ tava jīvitam āha-
rissāmīti¹¹“ Mahāsattaṃ assāsetvā lohitalittaṃ Bodhisattaṃ 10
pariggahetvā atthāsi. Luddako pi asīṇ ca sattiṇ ca gahetvā
kappuṭṭhānaggi viya āgacchi¹². Sā taṃ disvā „sāmi, luddako
āgacchati, ahaṃ attano balena¹³ tava mocetum karissāmi, tvaṃ
mā bhāyīti“ migam assāsetvā luddassa¹⁴ paṭipathaṃ¹⁵ gantvā
paṭikkavitvā ekamantaṃ ṭhitā taṃ vanditvā „sāmi mama 15
sāmiko suvaṇṇavaṇṇo silācārasaṃpanno asītisabassānaṃ migā-
naṃ rājā“ ti Bodhisattassa guṇaṃ kathetvā migarāje ṭhite yeva
attano vadhaṃ yācantī tatiyaṃ gātham āha:

3. Attharassu palāsāni, asim nibbaha¹⁶ luddaka,
paṭhamam maṃ hanitvāna hana pacchā mahāmigan ti. 52. 20

Tattha palāsānīti mamsaṃ thapanatthāya¹⁷ palāsapaṇṇāni attharassu,
asim nibbaha¹⁸ ti asikosato asim nīharā ti attho, luddakā ti dārūna-
kammena jivitattā tera nāmena ālāpātī¹⁹.

Taṃ sutvā luddo „manussabhūtāpi attano²⁰ sāmikassa
atthāya²¹ attano jīvitam na denti²² atha tiracchānā pageva, kim 25
idan“ ti acchariyappatto „ayaṃ²³ manussabhāsāya madhurena

¹ B'd migo. ² B'd pādemī. ³ P'd sumhā-. ⁴ P'd pāde-. ⁵ C's nucciddeyyā, C's nucciddeyyā, B's nāma chindeyyā, B'd nāvacchijjeyyā. ⁶ B'd add vegasāti.

⁷ C's B's -tati. ⁸ B'd -akamī. ⁹ B'd tava. ¹⁰ B'd omīti mama - - datvā. ¹¹ B'd add sace yācanāya na sakkhissāmi mama jīvitampi datvā tava j. āharissāmīti. ¹² B'd -cehati. ¹³ B'd balam, and omīti tava mocetum. ¹⁴ B'd -akassa. ¹⁵ C's paṭi-
padam. ¹⁶ B's -baha, P'd -baha. ¹⁷ P's sathapanattham, P'd pathapanattham. ¹⁸
B'd nibbā-. ¹⁹ B'd omīti ludd - - - ti. ²⁰ B'd -bhūtā tava. ²¹ C's satthaya
²² B'd paricajanti. ²³ B'd ayaṃ pana tiracchānagatā jī sāmikassa atthāya jī-
vitam paricajati in the place of atha - - - ayaṃ

sarena katheti, ajja imissā ca patino ca¹ jīvitaṃ danmīti² tassā³ pasannacitto⁴ catuttham gātham āha:

4. Na me sutam⁵ vā dittham⁶ vā bhāsantiṃ⁷ mānusiṃ⁸ migim⁹,
tvaṃ ca bhaddhe sukhī hohi eso cāpi mahāmigo ti. 53.

- 5 Tattha sutam⁴ vā dittham⁵ vā ti⁹ mayā ito pubbe evarūpaṃ dittham
vā sutam vā n' atthi, bhāsantiṃ⁶ mānusiṃ¹⁰ migim¹¹ ti aham hi ito
pubbe mānusiṃvācena¹² bhāsantiṃ¹³ migim⁹ n' eva ca¹⁴ addasaṃ¹⁵ nāssosiṃ,
yesam pana na¹⁶ me sutam⁴ vā dittham⁵ vā bhāsantiṃ mānusiṃ migim¹⁷ ti
pi¹⁸, tesam yathāpālāṃ eva artho, bhaddhe ti lathake¹⁹ paṇḍite²⁰ upāyaku-
10 sale²¹, iti tam ālapitvā ca²² pana²³ eso cāpi mīhamigo ti dve pi janā²⁴
sukhā niddukkha²⁵ hotha ti tam²⁵ sammassāsetvā so luddako Bodhisattassa san-
tikam gantvā vāsiyā²⁶ sammāpāsam chinditvā²⁷ pāde laggitam pāsam²⁸ sanikam²⁹
niharitvā sammehi sammam mamsela mamsam nahāruhi nahāru³⁰ patipādetvā
pādam hatthena parimajji, tam khaṇam yeva³¹ Mahasattassa pūritapāramitū-
15 nubhāvena³² luddassa mettenti³³ nubhāvena ca migiyā³⁴ mettadhammānubhāvena
ca³⁵ sammamānasanahārūni patipatiyā³⁶ sa³⁷ thāhimsu³⁸, Bodhisatto pi³⁹ sukhī
niddukkho hutvā⁴⁰ arthasi⁴¹

Migī Bodhisattaṃ sukhitaṃ disvā somanassajātā luddassa³⁷
anumodanaṃ karonti⁴² pañcamaṃ gātham āha:

- 20 5. Evaṃ luddaka nandassu saha saṃbehi⁴³ ñātihi⁴⁴
yathāham ajja nandāmi muttāni disvā mahāmigan ti⁴⁵. 54.

Bodhisatto ca evaṃ cintesi: „mayhaṃ jīvitaṃ ca migiyā
ca asītisabassamigāraṇā⁴⁶ ca jīvitaṃ innā luddena dinnam⁴⁷,
mayhaṃ avassayo jāto, mayāpi⁴⁸ ssa avassayena bhavitum vaṭ-

¹ Be cassapi, Ed cassi. ² Ed omit t ssa. ³ Cs -ttā. ⁴ Be -ta. ⁵ Ed ditthā.
⁶ Ed -ti. ⁷ Be manussa, Ed manussi. ⁸ Cs migi. ⁹ Cs omit ti. ¹⁰ Ed -ssi.
¹¹ Ed -gī. ¹² Ed -ssivācena. ¹³ Be -ti, Ed -ti, Cs -ti cori to -tum. ¹⁴ Ed
omit ca. ¹⁵ Be -sī. ¹⁶ Cs omits na. ¹⁷ Cs -gan. ¹⁸ Be -pi. ¹⁹ Cs omit pālī.
²⁰ so Cs, Ed luddako. ²¹ Ed -to. ²² Ed -lo. ²³ Ed omit ca. ²⁴ Be pu-
nañce, Ed puna tñca. ²⁵ Cs Be jano. ²⁶ Cs tassa. ²⁷ Be lagg-pāsam, Ed
laggapāsikam. ²⁸ Be sanikam, Cs ghaṇukam cor. to sanikam. ²⁹ Ed nahāruṇa
nahāruṇa mamsena mamsam sammehi sammam. ³⁰ Ed khaṇaññeva. ³¹ Cs
punitappa. ³² Ed -bhāvena migiya ca. ³³ Ed omit ca. ³⁴ Ed naharumam-
sacammādini naharumamsacammehi ghattayimsu. ³⁵ Be naharumamsacammam
patipātiyā ghatayisu. ³⁶ Ed pana. ³⁷ Be omits pi. ³⁸ Ed omit hutva. ³⁹ Be ahoṣi.
⁴⁰ Ed -akassa. ⁴¹ all four MSS. -ti. ⁴² Cs Be -hi. ⁴³ Ed adds tattha lud-
dakā ti dāruṇakammakiriya laddhanāmasasena alabhati. ⁴⁴ Ed bodhisatto
ayam luddo in the place of bodhisatto dinnam.

taṭṭi“ attano guṇajetṭhakassa bhāvena „dadantassa dātabbān
yuttan“ ti gocarabhūmiyaṃ dīṭṭhaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ tassā
datvā „samma ito paṭṭhāya pāṇātipātādini mā kari, iminā¹
kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā² puttadāre³ posento⁴ dānasilādini⁵ puñ-
ṇāni karohīti“ tassa⁶ ovādaṃ datvā araṇṇaṃ pāvisi. 5

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
luddo⁸ Channo ahoṣi, migā ayaṃ⁹ daharabbhikkhūnī, migarājā pana
aham evā“ ti. Suvannaṃ migajātakaṃ¹⁰.

10. Sussondijātaka.

Vāti gandho timirānaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane vi- 10
haranto ukkaṇṭhitabhikkhūṃ ārabba kathesi. Tam hi¹¹ Satthā
„saccaṃ kira traṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ“ ti
vutte „kiṃ di-vā“ ti „alaṃkatamātugāmaṃ“ ti vutte „mātugāmo nāṃ“
eso bhikkhu na sakkā rakkhituṃ. porāṇakapaṇḍitā supaṇṇabhave
katvā¹² rakkhantāpi rakkhituṃ nāsakkhimsū“ ti vatvā tena yācito 15
atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Tambarājā nāma rajjaṃ kāresi.
Tassa Sussondī¹³ nāma aggamahesī ahoṣi uttamarūpadharā.
Tadā Bodhisatto supaṇṇayoniyaṃ nibbatti. Tasmiṃ kāle
Nāgadīpo Serumadīpo¹⁴ nāma hoti. Bodhisatto tasmiṃ dīpe 20
supaṇṇabhavane vasati. So Bārāṇasiṃ gantvā Tambarājena
saddhiṃ mānavavesena¹⁵ jūtaṃ kīlati. Tassa rūpasampattim
disvā¹⁶ „ambhakaṃ raṇṇā saddhiṃ evarūpo nāma mānavo¹⁷ jū-
taṃ kīlatīti“ Sussondiyā¹⁸ ārocesuṃ. Sā taṃ daṭṭhukāmā
hutvā ekadivasaṃ¹⁹ alaṃkaritvā jūtaṃ dālaṃ āgantvā pari- 25

¹ B^d imam ² B^t -pento ³ C^k -dārihi, C^s -darādīhi. ⁴ C^k posento. C^s so-
sente corr. to posente, B^t omits puttadare, osento. ⁵ C^k dānādīhi. ⁶ B^d tass.
⁷ B^d dhammade-. ⁸ B^d luddako. ⁹ B^d omit ayaṃ. ¹⁰ B^d add navamaṃ.
¹¹ Bⁱ tañci, B^d tañhi. ¹² B^t natva. B^d omits katvā ¹³ Bⁱ susebhaddi, B^d suy-
yonandi, C^s sussoni ¹⁴ C^k sorū-, C^s soru-, Bⁱ serupa-. B^d seduma- ¹⁵ B^d
mānavaka- ¹⁶ B^t adds patīcārīkā, B^d paricārīkā. ¹⁷ Bⁱ vako. B^d mānavako, C^s
omits mānavo. ¹⁸ C^s sussoniya, B^d sayonandiyā ¹⁹ C^s omit ekā

cārikānaṃ antare t̥hitā taṃ¹ olokesi. So pi devīm olokesi.
 Dve pi aññamaññaṃ patibaddhacittā ahesuṃ. Supannarājā
 attano ānubhāvena nagare vātaṃ samutt̥hāpesi. Gehapatana-
 bhayena² rājanivesanā manussā nikkhamiṃsu. So attano ānu-
 5 bhāvena anubhakāraṃ katvā devīm gahetvā ākāseṇa Nāgadīpe
 attano bhavanaṃ pāvisi. Sussundiyā³ āgatatt̥hānaṃ vā gataṭ-
 t̥hānaṃ vā jānantā nāma nāhesuṃ. So tāya saddhīm abhi-
 ranamāno gantvā raññā saddhīm jūtaṃ kilati. Rañño pana
 Saggio nāma gandhabbo atthi. So deviyā gatatt̥hānaṃ ajā-
 10 nanto taṃ gandhabbaṃ āmantetvā „gaccha tāva, sabbaṃ
 thalajalapathaṃ anuvicaritvā deviyā gatatt̥hānaṃ passa“⁴ ‘ti
 uyyojesi. So paribbayaṃ gahetvā dvāragāmato pat̥thāya vi-
 cinanto Bharūkacchaṃ⁵ pāpuni. Tadā ca Bharukacebavānija
 nāvāya Suvannabhūmim⁶ gacchanti. So te upasāṃkamitvā
 15 „ahaṃ gandhabbo, nāvāya vetanaṃ khandetvā tumhākaṃ gan-
 dhabbaṃ karissāmi, maṃ pi nethā“⁷ ‘ti āha. Te „sādhū“⁸ ‘ti
 taṃ āropetvā nāvaṃ vissajjesuṃ⁹. Te sukhapayātāya nāvāya
 taṃ pakkosivā¹⁰ „gandhabbaṃ no karohīti“¹¹ āhaṃsu. „Ahaṃ
 gandhabbaṃ kareyyaṃ, mayi pana gandhabbaṃ karonte mac-
 20 chā calissanti, atha vo nāvā bhijjissatīti“¹². „Mānusaṃmatte¹³
 gandhabbaṃ karonte¹⁴ macchānaṃ calanaṃ nāma n’ atthi,
 karohīti“. „Tena hi mā mayhaṃ kujjhittā“¹⁵ ‘ti vīṇaṃ muc-
 chetvā¹⁶ tantissarena gītassaraṃ anatikkamanto gandhabbaṃ
 akāsi. Tena saddena sammattā¹⁷ hutvā macchā caliṃsu. Ath¹⁸
 25 eko makaro uppatitvā nāvāya¹⁹ patanto²⁰ nāvaṃ bhindi. Saggio
 phalake nipajjitvā yathāvātaṃ gacchanto Nāgadīpe supanna-
 bhavanassa nigrodharukkhaṃsa santikaṃ pāpuni. Sussundī²¹
 pi devī supannarājassa jūtaṃ²² kilituṃ²³ gatagatakāle²⁴ vimānā

¹ *Bd* nam, *C* tam corr. to nam. ² *Cks* -pā-. ³ *Be* ssundiyā, *Bd* suyonandiyā, *Cks* sussundiya. ⁴ *Be* saddhi ca abhitranto. ⁵ *Bd* tata. ⁶ *Bd* dātu-. ⁷ *Cks* -myam. *Bd* -bhūmim. ⁸ *Bd* vissajjāpesuṃ. ⁹ *Bd* -sujetva. ¹⁰ *Bd* manussa-
 naṃ santike, *Be* manussānaṃ santake magge. ¹¹ *Be* -to. ¹² *Bd* nañcitva. ¹³
Be mattā, *Ck* samannā. ¹⁴ *Bd* abhi- anto. ¹⁵ *Be* pattharanta. ¹⁶ *Bd* so saggio.
¹⁷ *Bd* suyonandi. ¹⁸ *Ck* dutam. *Cs* dutam, *Bd* jūtaṃ. ¹⁹ *Cks* kilituṃ. ²⁰ *Bd*
 omit one gata

otaritvā velante vicarantī Saggagandhabbam¹ disvā sañjānitvā
 „katham āgato sīti“ pucchi. So sabbam kathesi. „Tena hi
 mā bhāyīti“ taṃ assāsetvā bāhāhi pariggahetvā vimānaṃ āro-
 petvā sayanapitthe nipajjāpetvā samassatthakāle dibbabhōjanam
 datvā dibbagandhodakena nahāpetvā dibbavatthehi acchādetvā 5
 dibbagandhapupphehi alaṃkaritvā puna dibbasayane nipajjā-
 petvā² evaṃ taṃ paṭijaggamānā supannarañño āgatavelāya³
 paṭicchādetvā gatakāle tena saddhiṃ kilesavasena abhirami.
 Tato māsaddhamāsaccayena Bārāṇasi-vāsino vāṇijā dārūdaka-
 gahaṇatthāya⁴ tasmiṃ dīpe nigrodharukkhamulāṃ⁵ sampattā. 10
 So tehi saddhiṃ nāvaṃ abhiruyha Bārāṇasiṃ gantvā rājānaṃ
 disvā va tassa⁶ jūtakīlanavelāya vīṇaṃ gahetvā⁷ gandhabbam
 karonto paṭhamaṃ gātham āha :

1. Vāti gandho timirānaṃ, kusamuddo⁸ va⁹ ghosavā,
 dūre ito pi Sussondi¹⁰, Tamba kāmā tudanti man ti. 55. 15

Tattha timirānaṃ ti timirarukkhapupphānaṃ, taṃ kira nigrodham pari-
 vāretvā timirarukkho atthi, te sandhāy¹¹ evaṃ vadati¹², kusamuddo¹³ ti khud-
 daksamuddo, ghosavā ti mahāravo, tass¹⁴ eva nigrodhassa santike samuddaṃ
 sandhāy¹⁵ evaṃ āha. ito hiti mamhā nagarā. Tambā¹⁶ ti rājānaṃ ālapati,
 athavā Tambakāmā ti Tambena kāmītakāmā¹⁷ Tambakāmā nāma, te¹⁸ man 20
 hadaye vijjhatitī¹⁹ dīpeti

Taṃ sutvā supaṇṇo dutiyaṃ gātham āha :

2. Kathaṃ samuddaṃ atari, kathaṃ addakkhi Serumaṃ¹⁶,
 kathaṃ tassā ca tuyhaṃ ca ahū¹⁷ Sagga samāgamo ti. 56.

Tattha Serumaṃ¹⁸ ti Serumadīpaṃ¹⁹ 25

¹ Bā saggam- ² Bā nippajjāpesi ³ Bā āgamana- ⁴ Bā dārūnaggaha-. ⁵
 Bā -la, Bā -le. ⁶ Bā rañño in the place of va tassa. Bā vasantopure. ⁷ Bā add
 rañño. ⁸ Ck kussamuddho ⁹ Ck kussasamuddo corr to kussa-. Bā kussasamuddo
¹⁰ Bā ca ¹¹ Bā suyonandī ¹² Ck vadanti. ¹³ Ck kussamuddho, Ck Bā kus-
 samuddo ¹⁴ Bā kāmītabakāmā ¹⁵ Bā sū. ¹⁶ Bā vijjhatitī ¹⁷ Ck sor-
 Ck sor- corr. to ser-, Bā ser-, Bā sedu-. ¹⁸ Bā ahū, Bā āhū. ¹⁹ Bā sedu- ²⁰
 Ck so- corr to se-, Bā sedu-

Tato Saggo tisso gāthā abhāsi:

3. Bharukaccha-payātānaṃ' vāñjānaṃ dhanesinaṃ
makarehi bhinnā² nāvā, phalaken' aham aplaviṃ. 57.
4. Sā maṃ saṇhena mudunā niccaṃ candanagandhinī
5 aṃkena uddharī bhaddā mātā puttāṃ va orasaṃ. 58.
5. Sā maṃ annena pānena vatthena sayanena ca
attanāpi ca mandakkhī, evaṃ Tamba vijānahīti. 59.

Tattha sā maṃ saṇhena¹ 'ti evaṃ phalakena tīraṃ uttinnāṃ maṃ sa-
muddatīre vicarantī³ sū⁴ disvā mā bhāyīti saṇhena mudunā vacanena samas-
10 sāsētvā⁵ ti attho. aṃkenā⁶ 'ti bñhāyugalam idha aṃko⁷ ti vuttam, bhaddā ti
dassanīyā pāsādikā, sā maṃ annenā ti sā maṃ etena annādinā santappesīti
attho, attanāpi cā 'ti na kevalaṃ annādiḥ' eva⁸ attanāpi maṃ abhūramentī⁹
santappesīti dīpeti, mandakkhīti mardanayanā mudunā ākārena olokanaśīlā⁹
ti vuttam hoti, mattakkhīti pi pāḥo madamattehi viya akkhīhi samannāgatā ti
15 attho, evaṃ Tamba¹⁰ 'ti evaṃ Tambarāja jānahīti

Supaṇno gandhabbassa¹¹ kathentass' eva vip̐patisārī hutvā
„aham supaṇnabbhavane vasanto pi rakkhituṃ nāsakkhiṃ, kiṃ
etāya dussīlāyā“¹² 'ti taṃ ānetvā raṇṇo datvā¹³ pakkāmi. Tato
paṭṭhāya puna nāgañchi.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Sacca pariyosāne ukkanthitabhikkhu sotāpattīphale patīṭ-
ṭhahi) „Tadā rājā Anando aho si. supaṇṇarājā pana aham evā“¹² 'ti.
Sussosindijātakaṃ¹³. Maṇikūṇḍalavagga paṭhamo¹⁴.

¹ B^d datu- ² C^k makacchamāhida, C^s makacchamāhida corr. to -te-. B² ma-
karehi abhida. B^d makarehi bhinda. ³ C^k B² -ti, B^d -am. ⁴ B² maṃ sam, B^d sā maṃ, C^s omits sa. ⁵ B^d atgena. ⁶ B^d anga. ⁷ C^k B² -dineva, B^d -disova. ⁸ C^s -r, B² -manā. B^d -mā. ⁹ C^k -kena-, B² -si, B^d -sila. ¹⁰ B² paṭicchadetvā, B^d paṭiyadetvā. ¹¹ B^d dhamma, ¹² B^d suyonandi, B^d add dasanam. ¹³ B² add: tassuddhaṃ m. manikūṇḍalam supaṇṇaṃ vasaṇḍham ca uruga dhanikarājānaṃ karaṇḍiyānaṃ tatacū'adhatumapataṃ suvaṇṇamaggaṃ sussosindhini.

2. VANNĀROHAVAGGA.

1. Vannārohajātaka.

Vannārohenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve
 aggasāvake ārabha kathesi. Ekasmim hi samaye ubho pi ma-
 hātherā „imam antovassam suññāgāram anubrūhessāmā“ 'ti Satthā- 5
 ram āpucchitvā gaṇam pahāya sayam eva pattacīvaram¹ ādāya Je-
 tavanā nikkhamitvā ekaṃ paccantagāmaṃ nissāya araṇṇe viharimisu.
 Aññatara pi vighāsādo therānaṃ upatṭhānaṃ karonto tatth' eva eka-
 mante vasi. So therānaṃ samaggavāsam² disvā „ime ativiya sa-
 maggā vāsanti, sakkā nu kho ete aññamaññaṃ bhinditun“ ti cintetvā 10
 Sāriputtatheraṃ upasāṃkamitvā „kin nu kho bhante ayyena Mahā-
 moggallānatherena³ saddhim tumhākaṃ kiñci veram atthi“ pucchi.
 „Kim panāvuso“ ti. „Esa bhante 'mama gatakāle Sāriputto nāma
 jātigottakulapadesehi vā sutagandhapāṭivedhaidhīhi vā mayā sad-
 dhim kim pahotiti' tumhākaṃ aṇaṃ eva kathetiti“⁴. Thero sitam⁵ 15
 katvā „gaccha tvaṃ āvuso“ ti āha. So parasmim pi divase Mahā-
 moggallānatheram pi upasāṃkamitvā tath' eva kathesi. So pi nam⁶
 sitam⁵ katvā „gaccha tvaṃ āvuso“ ti vatvā Sāriputtatheraṃ upasāṃ-
 kamitvā „āvuso esa⁷ vighāsādo tumhākaṃ santike kiñci kathesiti“
 pucchi. „Āmāvuso⁸ mayāpi saddhim⁹ kathesi, imam nīharitum vaṭṭa- 20
 titi“. „Sādh' āvuso nīharā“ ti. Thero „mā idha vasiti“ accharaṃ
 paharitvā¹⁰ nīhari. Te ubho pi samaggavāsam¹¹ vasitvā Satthu san-
 tikaṃ gantvā vanditvā nisīdimsu. Satthā patisanthāraṃ katvā „su-
 khena va-sam vutthā¹²“ ti pucchitvā „bhante eko vighāsādo amhe¹³
 bhinditukāmo hutvā bhinditum asakkonto palāyiti“ vutte „na kho¹⁴ 25
 Sāriputta idān' eva pubbe p' esa tumhe 'bhindissāmi' bhinditum
 asakkonto palāyiti“ vatvā tena yācito atitāma āhari:

Atite Bārānasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe¹⁵ rukkhadevatā abhosi. Tadā sīhoca

¹ Ck^s -ram ² Ck^s -ggā- ³ Bā^d -tthe- ⁴ Bā^d -siti ⁵ Bⁱ hasitam ⁶ Bā^d
 omit nam. ⁷ Bā^d eso, Bⁱ omits esa ⁸ Bā^d add ti ⁹ Bā^d mayham pi santike
 in the place of mayāpi saddhim. ¹⁰ Bā^d add tam ¹¹ Bⁱ samaggam, Ck^s -gga-
¹² Bⁱ vassitva, Bā^d vasitthā ¹³ Ck^s amhehi ¹⁴ Bā^d add so ¹⁵ Ck^s -māna.

vyaggho ca araṇṇe pubbataguhāyaṃ vasanti. Eko sigālo te upatthahanto tesaṃ viḅhāsaṃ¹ khādītva mahākāyo hutvā eka-divasaṃ cintesi: „mayā sīhavyagghamaṃsaṃ² na khādītapubbaṃ, mayā ime dve jane bhiḍitum vaṭṭati. tato tesaṃ kalahaṃ katvā matānaṃ maṃsaṃ khādissāmīti“ so sīhaṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sāmi tumhākaṃ vyagghena saddhiṃ. kiñci veraṃ atthīti“ pucchi. „Kiṃ pana³ sammā“ ti. „Esa bhante ‘mama’⁴ gatakāle sīho nāma sarīravannena vā ārohaparināhena vā jātilavaliriyehi vā mama kalābhāgaṃ⁵ na pāpunātīti’ tumhākaṃ avannam” evā kathetīti⁶. Atha naṃ sīho „gaccha tvaṃ, na eso evaṃ kathessatīti“ āha. Vyaggham pi upasaṃkamitvā eten’ eva upāyena kathesi. Taṃ sutvā vyaggho sīhaṃ upasaṃkamitvā „samma tvaṃ kira idaṃ c’ idaṃ ca vadesīti“ pucchanto paṭhamañ gātham āha:

- 15 1. Vannārohena jātiyā balā nikkamanena ca
Subāhu na mayā seyyo Sudātha⁷ iti bhāsaṃti⁸. 60.

Tattha balā nikkamanena cā⁹ ti kāyabalena c’ eva viriyabalena ca, Subāhu na mayā seyyo ti ayam Subāhu nama vyaggho etehi kāraṇehi mayā n’ eva sadiṣo na uttaritaro ti saccam. kira tvaṃ sobhanāhi¹⁰ dāthāhi samanna-
20 gata Sudātha mgarāja evam vadesīti

Taṃ sutvā Sudātho sesā catasso gāthā abhāsi:

2. Vannārohena jātiyā balā nikkamanena ca
Sudātho na mayā seyyo Subāhu iti bhāsaṃti¹¹. 61.
3. Evaṃ ce maṃ¹² viharantaṃ Subāhu samma dubbhasi,
25 na dān’ āhaṃ tayā saddhiṃ saṃvāsam abhirocaye. 62.
4. Yo paresaṃ vacanāni saddahetha yathātatham
khippam bhijjetha mittasmiṃ veraṃ ca pasave bahum. 63.
5. Na so mitto yo sadā appamatto
bhedāsamki randham evānupassī,

¹ *Be* -sādam. ² *Be* -byagghamaṃ maṃsaṃ. *Be* omits kin pa. ³ *Be* mamā. ⁴ *Be* add pi. ⁵ *Be* aggaṃ. ⁶ *Be* -siti. ⁷ *Be* -dadhā. ⁸ *Ck* *Be* -satīti. ⁹ *Be* tvaṃ bhāsaṃti su. *Ck* tvaṃ sobhanāhi. ¹⁰ *Be* bhāsi, *Be* bhasati. ¹¹ *Ck* evam evam.

yasmiṇ ca setī urasīva putto
sa ve mitto yo abhejjo parehīti'. 64.

Tattha sammā 'ti vayassa², dubbhasīti yadi evaṃ tayā saddhīṃ sam-
maggavāsam vasantaṃ maṃ sigālassa kathañ gahetvā tvaṃ dubbhasi hanitum
icchaṃ ito dāni patthāya ahaṃ tayā saddhīṃ samvāsam nābhirocaye, yathā- 5
tathan ti tatvato yathāvatatham³ yathātacchaṃ avisaṃvādakena ariyena vutta-
vacanaṃ saddhāttabbaṃ, evaṃ yo⁴ yesaṃ kesañci paresaṃ vacanāni⁵ saddabethā
'ti pi attho, yo sadā appamatto ti yo nīccam appamatto hutvā mittassa
vissūsaṃ na deti so mitto nāma na hotīti attho, bhedaśāntikīti ajja bhijjī-
sati⁶ sve bhijjissatīti evaṃ mittassa bhedaṃ eva āsamkatī, randham evānu- 10
passitī chiddaṃ vivaraṃ eva passanto, urasīva putto ti yasmiṃ mitte mātu
hadaye putto viya nīrasamko nibbhayo seti.

Iti imāhi catūhi gāthāhi sīhena mittaguṇe kathite vyaggho
„mayhaṃ doso“ ti sīhaṃ khamāpesi. Te tatth' eva' samag-
gavāsam vasiṃsu. Sigālo pana palāyitvā aññattha gato. 15

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sigālo vighāsādo ahoṣi, sīho Sāriputto, vyaggho Moggallāno, taṃ
kāraṇaṃ paccakkhato disvā tasmīṃ vane vutthadevatā⁸ ahaṃ evā 'ti.
Vaṇṇāroha jātakaṃ⁹ 10.

2. Sīlavīmaṃsajātaka.

20

Sīlaṃ seyyo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Tam kira rājā
„esa sīlasampanno“ ti aññehi brāhmaṇehi atirekaṃ katvā passati¹¹.
So cintesi: „kin nu kho maṃ rājā 'sīlasampanno' ti aññehi atirekaṃ
katvā passati¹¹ udāhu 'sutādhārayutto'¹² ti, vīmaṃsissāmi tāva sī- 25
lassa¹³ vā sutassa vā mahantabhāvan“ ti so 'ekadivasaṃ heraññika-
phalakato kahāpaṇaṃ gaṇhi. Heraññiko garubbhāvena na kiñci āha¹⁴.
Tatiyavāre pana taṃ 'vilopakhādako'¹⁵ ti gāhāpetvā rañño dassetvā
„kiṃ iminā katan“ ti vutte „kuṭumbaṃ vilumpatīti“ āha. „Saccaṃ

¹ *Bd* paresīti ² *Bd* samma byaggha ³ *Bd* yathātatham. ⁴ *Cls* so ⁵ *Cks*
-namni ⁶ *Bd* omit bhijjissatī. ⁷ *Bd* tatheva ⁸ *Bd* dhammade- ⁹ *Bd* ruk-
khadevatā pana. ¹⁰ *Bd* add pathamaṃ. ¹¹ Cfr supra vol I p 369, vol. II
p. 42, vol III p. 100, and L Feer in Journ Asiat. 1875 ¹² *Bd* -si. ¹³ *Bd*
sudāthadharahutto, *Bd* sutadharayutto. ¹⁴ *Ck* -mi sīlatāvassa, *Cs* -mi sīlatāvassa
corr, to tāvasīlassa ¹⁵ *Bd* add dutiyavāre na kiñci āha. ¹⁶ *Bd* -pacorako.

kira brāhmaṇā“ ti. „Na mahārāja kuṭumbaṃ vilumpāmi, mayhaṃ
 pana ‘sīlaṃ nu kho mahantaṃ sutāṃ nu kho’ ti kukkuccaṃ ahosi,
 sv-āhaṃ ‘etesu kataraṃ nu kho mahantaṃ’ ti vīmaṃsanto tayo vāre
 kahāpaṇaṃ gaṇhiṃ, taṃ maṃ esa bandhāpetvā tumhākaṃ dassesi,
 5 idāni me sutato sīlassa mahantabbhāvo nāto, na me gharāvāsen’ attho,
 pabbajissāṃ’ ahaṃ“ ti pabbajjāṃ anujānāpetvā gharadvāraṃ anoloke-
 tvā va Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pabbajjāṃ yāci. Tassa Satthā
 pabbajjāṃ ca upasampadaṃ ca dāpesi. So acirūpasampanno vipassitvā
 aggaphale patiṭṭhahi. Dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ:
 10 „āvuso asukabrāhmaṇo attano sīlaṃ vīmaṃsitvā pabbajito vipassitvā
 arabhattaṃ patto“ ti. Satthā agantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave eta-
 raṃ kathaṃ sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na
 bhikkhave idāni’ ayam eva pubbe paṇḍitāpi sīlaṃ vīmaṃsitvā pabba-
 jitvā attano patiṭṭhaṃ karimsu yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

15 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasi-
 lāyaṃ² sabbasippaṃ³ uggaṇhitvā Bārāṇasiṃ⁴ gantvā⁵ rājānaṃ
 passi. Rājā tassa purohitaṭṭhānaṃ adāsi. So pañcasīlāni
 rakkhati. Rājā⁶ naṃ ‘sīlavā’ ti gaṇuṃ katvā passati. So
 20 cintesi: „kin nu kho rājā ‘sīlavā’ ti maṃ gaṇuṃ⁷ katvā pas-
 sati udāhu sutādhārayutto“ ti sabbaṃ paccuppannavatthu-
 sadisaṃ eva, idha pana so brāhmaṇo „idāni me sutato sīlassa
 mahantabbhāvo nāto“ ti vatvā imā pañca gāthā abhāsi:

1. Sīlaṃ seyyo sutāṃ seyyo iti me saṃsayo ahū,
 25 sīlaṃ eva sutā seyyo iti me n’ atthi saṃsayo. 65.
2. Moghā jāti ca vaṇṇo ca, sīlaṃ eva kir’ uttamaṃ,
 sīlena anupetassa suten’ attho na vijjati. 66.
3. Khattiyo ca adhammaṭṭho vesso cādhammanissito⁸
 te paricejji⁷ ubho loke upapajjanti duggatim. 67.
- 30 4. Khattiyaṃ brāhmaṇā vessā suddā candālapukkusa
 idha dhammaṃ caritvāna bhavanti tidive samā. 68.

¹ *Bed* -neva. ² *C* -ya. ³ *Bed* omitt sabba. ⁴ *Cks* -siyati. ⁵ *Bed* āg-. ⁶ *Bed*
 rajapī. ⁷ *Cks* gaṇu. ⁸ *Be* vesso adhi-, *Bed* vesso adhi-.

5. Na vedā samparāyāya na jāti no pi bandhavā
sakañ ca sīlaṃ saṃsuddhaṃ samparāyasukhāya cā 'ti. 69.

Tattha sīlaṃ eva sutā seyyo ti sutapariyattito satagunena sabha-
gunena sīlaṃ eva uttaritaran ti, evañ ca pana vatvā sīlaṃ nām' etam eka-
vidhaṃ samvaravasena duvidhaṃ cārittavārittavasena tividhaṃ kāyikavācasika-
mānasikavasena catubbidhaṃ pātimokkhasamvaraindriyasamvaraājīvapārisuddhi-
paccayasannisitavasena 'ti mātikaṃ tha; etvā vitthārento sīlassa vannaṃ bhāsī¹,
moghā ti aphaḷā tucchā, jātīti khattiyakulādīsu nibbatti, vanna ti sarīra-
vanno abhīrū; abhāvo, so hi yasmā sīlarahitassa jātisampadā vā vannasampadā vā
saggasukhaṃ² dātum na sakkoti tasmā ubhayam pi taṃ moghaṃ ti āha, sī-
laṃ eva kirā 'ti anussavavasena vadati na pana sayāṃ jānāti, anupetassā
'ti anupagatassa, sutenattho na vijjatīti sīlarahitassa sutapariyattimattena
idhaloke vā paraloke vā kāci³ vaḍḍhi nāma n' atthi, tato parā dve gāthā
jātiyā moghabhāvadassanattamaṃ vuttā, tattha te pariccajjubho loka ti te
dussīlā deva-lokañ ca manussalokañ cā 'ti⁴ ubho⁵ loka pariccajjetvā duggaṭṭhi
upapajjanti, candālapukkusaṃ ti chavachadḍakacandālā ca pupphachadḍaka-
pukkusaṃ ca, bhavanti tidiye samā ti ete sabbe pi sīlanubhāvena deva-loke
nibbattā samā honti, nibbisesā devā 'eva⁶ saṃkhaṃ⁷ gacchanti, pañcamagāthā
sabbesam pi sutādīnaṃ moghabhāvadassanattamaṃ vuttā, tass' attho mahārāja
ete vedādayo thapetvā idhaloke yasamattadānaṃ⁸ samparāye dutiye vā tatiye vā
bhaye yasam vā sukhaṃ vā dātum nāma na sakkonti, supārisuddhaṃ pana
attano sīlaṃ eva tam⁹ sakkoti.

Evam Mahāsatto sīlaguṇaṃ¹⁰ kathetvā rājānaṃ pabbaj-
jaṃ anujānāpetvā taṃ divasaṃ eva Himavantaṃ pavisitvā
isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
sīlaṃ vīmaṃsitvā isipabbajjaṃ pabbajito aham evā' ti. Sīla-
vīmaṃsajātakaṃ¹².

¹ B^d abhāsī. ² Bī jātisampadāvāsagga-. C^ks jātisampadāvāvannasampadāvā-
sagga-. B^d omits va va. ³ B^d koci. ⁴ C^k ca. omitting ti. ⁵ B^d add pi. ⁶
C^k -sesātevēva corr. to -sesā vateva. C^s -sesā tevāneva corr. to -sesā devā
teva. ⁷ B^d saṅkhyam. ⁸ C^k sasamatta-. C^s susarhadānam corr. to sasamatta-.
Bī yasamahattadāna, B^d yasasampattadānam. ⁹ B^d adds dātum. ¹⁰ B^d -ne
¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d add dutiyam.

3. Hirijātaka.

Hirintarantan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anā-thapiṇḍikassa saḥāyam paccantavāsīm seṭṭhiṃ ārabba kathesi. Dve pi vatthūni Ekanipāte navamavaggassa¹ pariyoṣānajātake vit-thāritān' eva. Idha pana „paccantavāsiseṭṭhino manussā pacchinna-sabbasāpateyyā² attano santakassa asāmino hutvā palātā³ ti Bārāṇasi-seṭṭhiṣsa ārocite Bārāṇasiseṭṭhi „attano santikaṃ āgatānaṃ kattab-baṃ akarontā⁴ nāma paṭikārake na labhanti yevā⁵ 'ti vatvā imā gāthā abhāsi:

- 10 1. Hirin tarantaṃ vijigucchamānaṃ
tavāham asmī⁴ iti bhāsamānaṃ
seyyāni kammāni anādiyantaṃ
n' eso mamaṃ ti iti taṃ⁵ vijaññā. 70.
2. Yaṃ hi kayirā taṃ hi vade yaṃ na kayirā na taṃ vade,
15 akarontaṃ bhāsamānaṃ parijānanti paṇḍitā. 71. (J. 320 v. 2)
3. Na so mitto yo sadā appamatto (= supra p. 192 v. 5.)
bhedaśaṅkī randham evānupassī,
yasmiṃ ca seti urasīva putto
sa ve mitto yo abhejjo⁶ parehi. 72.
- 20 4. Pāmujjakaraṇaṃ⁷ ṭhānaṃ pasamsāvahanaṃ sukhaṃ
phalānisamsa bhāveti vāhanto porisaṃ dhuraṃ. 73.
5. Pavivekaraṇaṃ pītvā rasaṃ upasameṣṣa⁸ ca (Dhp. v. 204)
niddaro hoti nippāpo dhammapītirasaṃ pivaṃ ti. 74.

Tartha hirintarantan ti lajjam atikkamantaṃ, vijigucchamānaṃ ti
25 mittabhāvena jigucchamānaṃ, tavāhamasmī⁹ tava aham mitto ti kevalam
vacanamatten' eva bhāsamānaṃ, seyyāni kammāni¹⁰ dassāmi¹¹ vacanassa
anurūpāni uttamakammāni, anādiyantaṃ ti akarontaṃ¹², neso mamaṃ ti
evanūpaṃ puggalam¹³ eso¹⁴ mama¹⁵ mitto¹⁶ ti na¹⁷ vijaññā, pāmujjakara-

¹ Ck navamahassa, C' namamahassa corr. to navamavaggassa, B' pathama-vaggassa. ² Bd acchinna-. ³ C' Bd akaronto C' akaronto corr. to -tā, B' karontā. ⁴ Ck' Bd asmim. ⁵ Bd nam. ⁶ Ck abhejje, C' abhejja corr. to abhejje, Bd abhajo. B' abhesajje corr. to -jja. ⁷ B' pamolja-. ⁸ Bd -massa. ⁹ Ck' -sminti, B' -sminti, Bd -smiṃ. ¹⁰ Ck -te, C' -te corr. to tam. ¹¹ Bd -pā - -ti. ¹² Bd na eso. ¹³ C' mama. ¹⁴ Bd nattaṃ. ¹⁵ Bd omis na, B' t. na.

nañ thānañ ti dānañ pi sīlañ pi bhāvanāpi panditehi kalyānamittehi sad-
dhiñ mittabhāvo ti¹ idha pana vuttapakārañ mittabhāvañ eva sandhāy' evam
āha, paṇḍitena hi kalyānamittena saddhiñ mittabhāvo pāmujjam pi karoti pa-
sañisañ² pi āvāhati idhalokaparalokesu kāyikacetasikasukhañhetuto³ sukhañ ti
pi vuccati, tasmā etañ ca⁴ phalañ ca ānisañisañ ca sampassamāno phalāñisañso 5
kulaputto⁵ purisehi vāhitañ dānañilabbhāvanāmittabhāvasamākhātāñ catub-
bidham pi porisañ dhurañ vāhanto etañ⁶ mittabhāvasamākhātāñ pāmujjakara-
ṇam⁷ thānañ pasañsāvahantañ⁸ sukhañ bhāveti vāddheti. na panditehi mitta-
bhāvañ bhindañti dīpeti, pavivekarañ ti kāyacittapadhivivekānañ
rasañ te viveke nissāya uppannañ somañassañ, rasam upasamessa⁹ cā 'ti 10
kilesavūpasameña laddhasomañassañ, niddaro hoti nippāpo ti sabbakilesa-
darathābhāvena niddaratho¹⁰ kilesābhāvena nippāpo hoti, dhammapīṭirañ
ti dhammapīṭirañkātāñ rasam, vimuttipīṭirañ¹¹ pīvañti¹² pi¹³ aṭṭho

Iti Mahāsatto pāpamittasañsaggato ubbiggo pavivekava-
sena amatamahānibbānañ pāpetvā desanākūṭañ gañhi. 15

Satthā imañ desanañ¹³ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
Bārāpasiseṭṭhi ahañ eva¹⁵ ahoñiñ¹⁶ 'ti. Hirijātakañ¹⁶.

4. Khajjopanakajātaka.

Ko nu santamhi¹⁷ pajjote ti. Ayañ Khajjopanakapañño¹⁸
Mahāummagge vitthārato āvibhavissati. Khajjopanakajātakañ¹⁹ 20

5. Ahigunḍikajātaka.

Vuttomhīti²¹. Imañ Satthā Jetavane viharanto ekañ
mahallakañ²¹ ārabbha kathesi. Vatthum heṭṭhā Sālakajātaka²²
vitthāritañ. Idhāpi so mahallako ekañ gāmadārakañ pabbājetvā
akkosati paharati. Dārako palāyitvā vibbhami. Dutiyam pi tañ²³ 25

¹ Bāḍ pi. ² C^k ssamsam. C^s ssamsam corr. to ssāsam. ³ C^s -te. Bⁱ -tuko. Bā
-tutho. ⁴ C^s evañ ca C^k eva ca, Bāḍ etañ, omitting ca ⁵ Bāḍ -ttehi ⁶ C^k evam.
⁷ Bⁱ pāmojjakaraṇa, Bāḍ pāmujjakaraṇa. ⁸ C^k -vahanāñ, Bⁱ -vahanam. ⁹ Bāḍ
-massa ¹⁰ Bāḍ niddaro, Bⁱ -toti. ¹¹ C^k -ti, Bāḍ vimuttin. ¹² Bāḍ pīvañto
ti. ¹³ Bāḍ omiṭ pi ¹⁴ Bāḍ dhammade- ¹⁵ Bāḍ evā, omitting ahoñiñ.
¹⁶ Bāḍ add tatiyañ. ¹⁷ C^s santampi, Bⁱ santampi. ¹⁸ C^k khajjū panake-.
¹⁹ C^k omiṭ kha-, Bāḍ add catuttham. ²⁰ I ḍ mutto-, Bāḍ dhutto- ²¹ Bāḍ adds
bhikkhuñ ²² Bⁱ sālaja-, Bāḍ sālukajā-; cfr. supra vol. II p. 267. ²³ Bāḍ nam,
Bⁱ omits tañ.

pabbājetvā tath' eva akāsi. Tatiyam pi vibbhamitvā puna yāciyamāno oloketum pi na icchi. Dhammasabhāyaṃ¹ kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asukamahallako attano sāmaṇerena saḥāpi vināpi vasitum² na sakkoti, itaro tassa dosaṃ disvā puna oloketum pi na icchi, subhaddo
5 kumārako“ ti. Satthā āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa sāmaṇero suhaddo vasati, dosaṃ disvā puna oloketum pi na icchatīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
10 Bodhisatto dhaññavāṇijakule nibbattitvā vayappatto dhañña-vikkayaṇa jīvikaṃ kappeti³. Ath' eko ahiguṇḍiko⁴ makkaṭaṃ gahetvā sikkhāpetvā ahim kilāpento Bārāṇasīyaṃ⁵ ussave ghuṭṭhe⁶ tam makkaṭaṃ dhaññavāṇijakassa santike ṭhapetvā ahim kilāpento⁷ sattadivasāni carī. So pi vāṇijo makkaṭassa
15 khādaniyabhojaniyaṃ adāsi. Ahiguṇḍiko⁸ sattame divase ussavakīlāmatto¹⁰ āgantvā taṃ makkaṭaṃ veḷupesikāya tikkhattum paharitvā ādāya uyyānaṃ gantvā bandhitvā niddaṃ okkami. Makkaṭo bandhanaṃ mocetvā ambarukkhaṃ abhiruyha ambāni khādanto nisīdi. So pabuddho rukke makkaṭaṃ disvā
20 „etaṃ mayā upalāpetvā gahetum vaṭṭatīti“ tena saddhīm salla-panto paṭhamam gātham āha:

1. Vutto 'mhi¹¹ samma sumukha jūte akkhaṇarājito,
sevehi¹² ambapakkāni, viriyan te bhakkhayaṃase ti. 75.

Tattha akkhaṇarājito¹³ ti akkhehi parājito, sevehitī¹⁴ pātehi, save-
25 hitī¹⁵ pi pātho

Taṃ sutvā makkaṭo sesagāthā abhāsi:

2. Alikāṃ vata maṃ samma abhūtena paṇṇasāyī¹⁶,
ko te suto vā diṭṭho vā sumukho nāma makkaṭo. 76.

¹ B'd bhikkhū dham-. ² B'd vattitum ³ B'd -si ⁴ C's -guṇḍiko, B'd -kun-diko. ⁵ C's has pe after bārāṇasīyaṃ, omitting ussave - - ahiguṇḍiko. ⁶ B'd samghuthe. ⁷ C's kilānto instead of ahim kilāpento. ⁸ B'd vicari ⁹ B'd -kun-diko. ¹⁰ B'd -kilānato, B' -kilāpako. ¹¹ B' vutto-, B'd dhutto-. ¹² B' sadehi, B'd hārehi. ¹³ C's akkhaapa-. ¹⁴ B' sadehiti, B'd hārehi ¹⁵ C's saveheti, B' sevehitihī, B'd pātehi ti pi ayameva. ¹⁶ B' paṇṇasi, B'd paṇṇasati.

3. Ajjāpi me taṃ manasī yaṃ maṃ tvaṃ¹ ahigunḍika²
dhaññāpaṇaṃ pavisitvā matto chātaṃ hanāsī³ maṃ. 77.
4. T' āhaṃ⁴ saraṃ dukkhaseyyaṃ api rajjam pi kāraye
n' eva taṃ⁵ yācito dajjaṃ⁶, tathā hi bhayatajjito. 78.
5. Yaṇ ca jaññā kule jātaṃ gabbhe tittaṃ⁷ amacchariṃ⁸ 5
tena sakkiñ⁹ ca mittaṃ ca dhīro sandhātum arahatīti. 79.

Tattha alikam vata¹ ti musā vata. abhūtenā ti avijjamānena, ko te
ti kattha tayā, sumukho ti sundaramukho. ahigunḍikā¹⁰ 'ti tam ālapati,
ahigunthikā¹¹ ti pi pātho, chātan¹² ti jighechābhībhitam dubbalaṃ kapaṇaṃ,
hanāsīti velupesikāya tikkhattum paharasi, tāhan ti tam ahaṃ. saraṃ ti 10
saranto. dukkhaseyyaṃ ti tasmin āpane dukkhasayanam, api rajjam pi
kāraye ti sace pi Bārāṇasirajjam gahetvā mayham datvā maṃ rajjam kārey-
yāsi¹³ evaṃ pi¹⁴ n' eva maṃ yācito dajjam. taṃ ekam pi ambapakkam ahaṃ
tayā yācito na dadeyyam, kinikāraṇā: tathā hi bhayatajjito ti tathā hi
ahaṃ tayā bhayena tajjito ti attho, gabbhe tittaṃ¹⁵ ti subhojanarasena 15
mātukucchivaṃ yeva alamkatapatiyatte sayanagabbhe yeva vā tittaṃ bhoga-
sāya akapaṇaṃ, sakkiñ¹⁶ ca mittaṃ cā 'ti sakkiñbhavaṃ¹⁷ ca mittabhāvaṃ ca
tathārupena kulajātena tittena akapaṇenena amacchariṇā saddhiṃ paṇḍito san-
dhātum puna ghatetum arahati, tayā pana kapaṇena ahigunḍikena¹⁸ saddhiṃ ko
pana mittabhāvaṃ ghatessatīti attho 20

Evam vatvā vānaro ghaṭaṃ¹⁹ pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
ahigunḍiko²¹ mahallako²² ahoṣi, makkaṭṭo sāmaṇero. dhaññavāṇijo
ahaṃ evā²³ 'ti. Ahigunḍikajāṭakaṃ²⁴.

¹ C^s samma tvaṃ. B^d yaṃ tvaṃ maṃ. ² C^s -gunthika B^d -kundika. ³ C^s ma-
hanto jātaṃ hinasi corr to manto j hanāsī. C^k manto j hināsī B^d mutto chata-
kam pānāsī. B^d dhutto sātama hanāsī ⁴ B^d tāham ⁵ B^d nevaham. ⁶ B^d dace-
cam. B^d rajjam ⁷ C^k titti. C^s titti corr to tittum. B^d titam, B^d tittham.
⁸ B^d -ri. ⁹ C^k sakkiñ. B^d sakkiñ ¹⁰ C^s -gunthikā B^d -kundika ¹¹ C^k
-gunḍikā, B^d -kundikā. B^d -kunḍike ¹² C^s jatan. ¹³ C^s -siti ¹⁴ B^d adds
te. ¹⁵ B^d titthattam. C^s tittum ¹⁶ C^k B^d sakkiñ. B^d sakkiñ ¹⁷ C^k sakkha-
B^d sakkhi- ¹⁸ C^s -gunthikena, B^d -kundikena. ¹⁹ B^d vanam sahasa ghattam,
B^d vanam sahāsī, C^s vanahatam ²⁰ B^d dhammade-. ²¹ C^s -gunthiko, B^d
-kundiko ²² B^d adds bhikkhu ²³ C^s -gunthika-. B^d -kundika-. B^d add
pañcamam.

6. Gumbiyajātaka.

Madhuvanṇaṃ madhurasan ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha katesi. Tam hi Satthā
„saccaṃ kira traṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ
5 bhante“ ti „kiṃ disvā“ ti „alamkatamātugāmaṃ“ ti vutte „bhikkhu
ime pañcakāmaguṇā nāma ekena Gumbikena¹ halāhalavisam pakkhi-
pitvā magge ṭhapitamadhusadisā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto sathavāhakule nibbattitvā vayappatto Bārāṇasito
10 pañcahi sakatasatehi bhaṇḍaṃ ādāya vohāratthāya gacchanto
mahāvattaniyaṭṭavidvāraṃ patvā satthake⁴ sannipātetvā „ambho
imasmiṃ magge visapaṇṇapupphaphalādīni atthi, tumhe kiñci
akhāditaṭṭapubbaṃ⁵ khādantā maṃ apucchitvā⁶ mā khādithā⁷
'ti, amanussāpi viṣaṃ pakkhipitvā bhattaddapuṭamadhukaphalā-
15 phalāni⁸ ṭhapenti, tāni pi maṃ anāpucchitvā mā khādithā“
'ti ovādaṃ datvā maggaṃ paṭipajji. Ath' eko Gumbiyo nāma
yakkho aṭaviyā majjhaṭhāne⁹ magge paṇṇāni attharitvā halā-
halavisayuttāni¹⁰ madhukhaṇḍāni¹¹ ṭhapetvā sayam maggasāmaṇṇe
madhum gaṇhanto viya rukkhe koṭṭento viya carati. Ajānantā
20 „puññatthāya ṭhapitāni bhavissantīti“ khādītva jīvitakkhayaṃ
pāpuṇanti. Amanussā āgantvā te khādanti. Bodhisattassa
satthakamanussāpi¹² tāni disvā ekacce lolajātikā adhiṇāsetuṃ
asakkontā khādisu, paṇḍitaṭṭatikā „pucchitvā khādisāmā“
'ti¹³ gahetvā aṭṭhaṃsu. Bodhisatto te disvā hatthagatāni chaḍ-
25 dāpesi, yehi¹⁴ paṭhamataraṃ khādītāni te marīṃsu, yehi aḍ-
ḍhakhādītāni tesam vamanayoggaṃ datvā vantakāle catu-

¹ B^d add si. ² B^d add yakkhena. ³ B^d -madhurasā sadisā. ⁴ Bⁱ sattaṭṭake.
C^k santeke, C^s saṇṇike corr. to satthike. ⁵ C^k -tam pubbaṃ. ⁶ C^s Bⁱ āpu-.

⁷ Bⁱ -ditvā. B^d -datha. ⁸ C^k bhannadda-. C^s bhattaddapuṭha-. Bⁱ bhattaputa-
B^d bhattaputaṃ. ⁹ B^d majhe-. ¹⁰ B^d -visasāmyuttāni. ¹¹ B^d -piṇḍaṃ.

¹² C^k bodhisattassattikamanussesupī, C^s bodhisattassa satthikamanussesupī, Bⁱ
bodhisattasattikamanussa-. B^d bodhisattassa sattavāhamanussāpi. ¹³ B^d add
tam. ¹⁴ C^k sohi.

madhuraṃ adāsi, iti te tassānubhāvena jīvitam paṭilabhiṃsu.
Bodhisatto sotthinā icchitaṭṭhānaṃ¹ gantvā bhaṇḍaṃ vissajjetvā
attano geham eva agamāsi².

1. Madhuvaṇṇaṃ madhurasam madhugandhaṃ visam ahu,
Gumbiyo ghāsam esāno araṇṇe odahī visam. 80.

5

2. Madhū 'ti maññamānā ye taṃ visam samāsāsīsum³
tesam taṃ kaṭukaṃ āsi, maraṇam ten' upāgamum. 81.

3. Ye ca kho paṭisaṃkhāya visam taṃ parivajjayum
te āturesu sukhitaṃ dayhamānesu nibbutā. 82.

4. Evaṃ eva manussesu visam kāmā samohitā
āmisam bandhanaṃ c' etaṃ maccuveso⁴ guhāsayo. 83.

10

5. Evaṃ eva⁵ ime kāme⁶ āturā paricārake⁷
ye sadā parivajjenti⁸ saṃgaṃ⁹ loke upaccagun¹⁰ ti. 84.

Satthā imā¹¹ abhisambuddhagāthā vatvā saccāni pakāsetvā jā-
takam samodhānesi¹²:

15

Tattha Gumbiyo ti tasmim vanagumbe vicāranena evamladdhaṇāma-
yakkho¹³, ghāsam esāno ti taṃ visam khādītva mate khādissāmīti evaṃ
attano ghāsam pariyesanto, odahīti taṃ madhūnā samānavatagandharasam
visam nikkhīpi, kaṭukaṃ āsīti¹⁴ tikhiṇam ahesi. maraṇam tenupāga-
mun ti tena visena te satthā maraṇam upagatā, āturesū¹⁵ 'ti visavegena āsanna-
maranesu, dayhamānesū ti visatejēna¹⁶ dayhantesu, visam kāmā¹⁷ samo-
hitā ti yathā tasmim vattanīmahāmagge¹⁸ visam¹⁹ samohitaṃ nikkhittaṃ evaṃ
manussesu pi ye ete rūpādayo pañca vatthukāmā tattha tattha samohitā nik-
khittā te visam ti vedittabbā, āmisam bandhanaṃ cetan²⁰ ti ye te²¹ pañca-
kāmagunā nāma etaṃ²² imassa maccubhūtaṃ lāmakassa²³ Mārābālisikena²⁴
pakkhittam āmisā c' eva bhavābhavato nikkhamitum appadānena²⁵ āhu-
ādibhedam²⁶ nānappakāraṃ²⁷ bandhanaṃ ca²⁸, maccuveso²⁹ guhā-

20

25

¹ Ck Bā -tathānaṃ ² Bā add tamattham pakāseto satthā imā gāthā abhāsi
³ so Ck; C^s tam samāsīsum corr. to taṃ visam sayāsūsum, B^t visamasāyīsu. Bā
visamakhādīsu. ⁴ C^s -veso corr to -veso, B^t -vasse, Bā pāso ⁵ C^s evam.
⁶ C^s kāmā. ⁷ Bā -varike, C^s -cārike corr. to -cārake. ⁸ Bā -vajjanti, B^t
-vejenti. ⁹ C^s saṃgham, C^s saṃgham corr. to saṃgam. ¹⁰ Bā upajhagā. ¹¹
Bā omits imā ¹² B^t omits satthā - - - nesi. ¹³ C^s -nāmaṃ-, Bā -nāmo-. ¹⁴
Bā asīti. ¹⁵ Bā āturesu, C^s āturesī. ¹⁶ Bā ativisa- ¹⁷ C^s -kāmo, B^t visa-
kāmā, Bā visakāma ¹⁸ Bā vattham-, ¹⁹ C^s visa. ²⁰ C^s vetan ²¹ Bā ete.
²² Bā evam ²³ Bā lokassa. ²⁴ C^s -bali-, C^s Bā -bali-, B^t vālikasikena. ²⁵
C^s appadānenetenanu, C^s appadānenetenanu corr to -dānenetanu. B^t appamāda-
nena, Bā appadānena ²⁶ so C^s instead of āgu-? C^s anu-, B^t atu-, Bā adu- ²⁷
C^s B^t -raṇi, Bā -raka ²⁸ B^t maccubandhaṇa. ²⁹ B^t -geso, Bā -vaso.

ti. „Pass' eso¹ viṭabhiāntare sayito“ ti. So sappabhāvaṃ
ajānanto rukkhaṃ āruya taṃ gīvāya² gahetvā sappo ti
ñatvā³ nivattitum adento⁴ sugahitaṃ gahetvā⁵ vegena khipi.
So gantvā vejjassa gīvāya⁶ patito gīvaya⁷ palivethetvā kara-
karāni khāditvā⁸ tatth' eva naṃ pātetvā palāyi. Manussā 5
parivārayiṃsu. Mahāsatto sampattaparisāya dhammaṃ desento⁹

1. Yo 'yaṃ¹⁰ sāliyachāpo¹¹ ti kaṇhasappaṃ agāhayi
tena sappen' yaṃ dattḥo hato pāpānūsāsako. 85.
2. Ahanantam ahantāraṃ yo naro hantum icchati
evaṃ so nihato seti yathāyaṃ puriso hato. 86. 10
3. Ahanantaṃ aghātentaṃ yo naro hantum icchati
evaṃ so nihato seti yathāyaṃ puriso hato. 87.
4. Yathā paṃsumuttḥim puriso paṭivātaṃ paṭikkhipe
tam eva so¹² rajo hanti yathāyaṃ puriso hato. 88.
5. Yo appaduttḥassa narassa dussati (Dhp. v. 195.) 15
suddhassa posassa anaṇṇassa
tam eva bālāṃ pacceti pāpaṃ
sukhuma rajo paṭivātaṃ va khitto ti 89.

imā gāthā abhāsi¹³.

Tattha yoyaṃ¹⁴ ti yo yaṃ yaṃ eva vā pāḥo, sappenayaṃ ti sappenā 20
yaṃ, sayam eva¹⁵ tena sappenā dattḥo, pāpānūsāsako ti pāpakam anūsāsa-
naṃ¹⁶ anūsāsako. ahanantaṃ ti apaharantaṃ. ahantāraṃ ti amārentaṃ¹⁷,
suddhassā 'ti niraparādhassa, posassā 'ti sattassa. anaṇṇassā 'ti idam
pi niraparādhabhavaṃ nēva sandhāya vuttaṃ. pacceti ti kammasarikkhakam
hutvā patti¹⁸ 25

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āhāritvā jātakam samodhānesi: „Tadā
dubbalavejjo²⁰ Devadatto ahoṣi, paṇḍitadahaṇako²¹ pana aham evā“
'ti. Sāliyajātakaṃ²².

¹ B^d passaso. ² B^d -yaṃ. ³ B^c vatvā. ⁴ B^c nivattitumadanto ⁵ B^d omits
sappo - - - gahetvā ⁶ B^c -yaṃ. ⁷ B^c -vam ⁸ B^c karanārāti dāmsitvā, B^d
kāraṇagatim dāmsitvā ⁹ B^c adds imā gāthā abhāsi ¹⁰ B^c yāyaṃ, B^d yvayaṃ.
¹¹ B^c sāli-, C^k sāliyajātape. ¹² C^k yo ¹³ B^c omits imā - - si ¹⁴ B^c yāyaṃ,
B^d yvayaṃ. ¹⁵ B^c yo yaṃ sayame, B^d so yaṃ eva ¹⁶ C^k -kam corr to -nam,
B^d omits anūsāsanam. ¹⁷ B^d mā- ¹⁸ B^d pati-. ¹⁹ B^d dhammade- ²⁰ B^c ma-
hallako vajjo, B^d vajjo ²¹ B^d -dāraṇako ²² B^d add sattamaṃ

8. Tacasārajātaka.

Amittahatthathagatā ti. Idam Sattthā Jetavane viharanto paṇḍāpāramim ārabba kathesi. Tadā hi Sattthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paṇḍavā upāyakusalo yevā“
 5 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto gāmake kuṭumbikakule nibbattivā ti¹ sabbam purimajātakaniyāmen' eva kathetabbam. Idha pana vejje-
 mate gānavāsino „manussamārakā“ ti² dārake gaddūlehi ban-
 10 dhitvā „raṇṇo dassessāmā“ 'ti Bārāṇasim³ nayimsu. Bodhisatto antarāmagge yeva sesadārakānam ovādam adāsi: „tumhe mā bhāyatha, rājānam disvāpi abhītā tuṭṭhindriyā bhāveyyātha, rājā amhehi saddhim paṭhamataram kathessati, tato paṭṭhāya aham jānissāmīti“⁴. Te „sādhū“ 'ti sampatīcehitvā tathā ka-
 15 rimsu. Rājā te abhīte tuṭṭhindriye disvā „ime manussamārakā ti kudaṇḍakabaddhā ānītā, evarūpaṃ dukkhaṃ pattāpi ca na bhāyanti tuṭṭhindriyā yeva, kin nu kho etesaṃ nasocanakāra-
 ṇam⁵, pucchissāmi ne“ ti paṭhamam gātham āha:

1. Amittahatthathagatā tacasārasamappitā
 20 pasannamukhavapnātha kasmā tumhe na socathā 'ti. 90.

Tattha amittahatthathagatā ti kudaṇḍakehi gīvāya⁶ bandhitvā ānentānaṃ amittānaṃ hatthagatā⁷. tacasārasamappitā ti venudaṇḍakehi⁸ baddhattā evam āha, kasmā ti evaṇṇupam vyaasanam pattāpi tumhe kimkāraṇa na socathā 'ti⁹

25 Tam sutvā Bodhisatto sesagāthā abhāsi:

2. Na socanāya paridevanāya
 attho va¹⁰ labbho¹¹ api appako pi,
 socantam enaṃ dukkhitaṃ¹² viditvā
 paccatthikā attamanā bhavanti. 91.

¹ B² nippatti, B^d nibbattetvā, omitting ti ² B^d vajje. ³ B^d add te ⁴ C^s -siyam ⁵ B^d aso-. ⁶ B^d -yam. ⁷ B^d hatthathagatā ⁸ B^d velu- ⁹ B^d adds pucchī. ¹⁰ B^d ca ¹¹ C^s labbhā ¹² B^d dukkhi-

3. Yato ca kho pandito āpadāsu
na vedhati atthavinicchayaññū
paccatthikāssa dukkhitā¹ bhavanti
disvā mukhañ avikārañ² purānañ. 92.

4. Japena³ mantena⁴ subhāsitenā⁵
anuppadānena paveniyā⁶ vā
yathā yathā yattha labhettha atthañ
tathā tathā tattha parakkameyya. 93.

5. Yato ca⁷ jāneyya⁸ alabbhaneyyo
mayā va⁹ aññena vā esa attho
asocamāno adhivāsayeyya¹⁰
kammanā dāḷhañ kinti kaṭṭhañ dāniti. 94.

5

10

Tattha attho ti sanda. paccatthikā attamanā ti evaṃ⁹ purisa.
soccanta dukkhitā vohitva paccanta¹⁰ vedhatitā honti, tesu tussanākāraṇaṃ
nāna paṭiṭṭhena kātum na vattatitī¹¹ dīpeni, yato ti yada, na vedhatitī dītu- 15
trīsibhayaṇa na kampaṇi, atthavinicchayaññū ti tassa tassa atthassa vinie-
chayakusalo, japena¹² ti mantaparijapanaṇi, mantena ti paṇṭheti sad-
dhiṃ mantagahanaṇa, subhāsitenā¹³ ti piyavacanaṇa, anuppadānena ti
lāñcādanena paveniyā¹⁴ ti kuḷavamsena, idam vuttam hoti: mahārāja pandi-
tena nāna āpadasu uppanesu na soṇṭabbam kilamitabbam, imesu pana pañ- 20
casu karanesu aññataravaseṇa paccanta jñitabbā, saṃe hi sakkotī mantam
parijappitvā¹⁵ mukha-bandhaṇi¹⁶ kṛtvāpi te jñitabbā, tathā asakkontena pañ-
ṭheti saddhiṃ mantetvā ekam upayam sakkakkhetvā jñitabbā, piyavacanañ
vattum sakkontena piyaṃ vattvāpi te jñitabbā, tathā asakkontena vinicchayā-
maṇṇaṃ lāñcam datvāpi jñitabbā, tathā asakkontena kuḷavamsaṃ kathetvā 25
mayam asukapavetiyaṃ agatā tumhakkā ca andakāñ ca eko va pubbapuriso ti
evaṃ vijjamaṇaṃ natikoma ghatetvāpi¹⁷ jñitabbā eva¹⁸ ti, yathā yathā ti
etesu pañcasu karanesu yena yena karanena yattha yattha attano vaddhiṃ
labheyya, tathā tathā ti tena tena karanena tattha tattha parakkameyya pa-
rakkamaṃ karva paccatthike jneyya¹⁹ ti adhippayo yato ca jāneyyā²⁰ ti yato 30
paraneyya²¹ mayā vā aññena vā esa attho alabbhaneyyo nānappakarena

1° paccatthikā. 2° paccatthikāya. 3° Bod dukkhi-. 4° Bod adhik-. 5° B jāpena.
Bd jāpena. 6° C^o va corr. to eam, C^o va. 7° C^o jāneya, C^o jāñe. 8° C^o B^o
ca, Bd va. 9° Bd -vaseyya. 10° Bd etam. 11° B jāpena, Bd jāppe-. 12° B -pa-
rijappavaneṇa, Bd -parijappavane. 13° C^o Bod -ñi-, C^o -ñi- corr. to -ni-. 14° C^o
-jahitva corr. to -jappi-, Bd -jahi-. 15° Bd -jappitva. 16° C^o B^o -bandham. 17°
C^o savetvāpi, C^o savetvāpi corr. to ghatetvā-. 18° Bod yada paṇṭha pa-. 19°

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Mittavindako dubbacabhikkhu ahoṣi, devaputto pana aham evā“² 'ti. Mittavindajātakam³.

10. Palāsajātaka.

5 Hamso palāsamavacā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto kilesaniggaham ārabha kathesi. Vatthum Paññājātake⁴ āvibhavissati. Idha pana Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave kilesa⁵ nāma āsamkitabbo⁶, appamattako samāno pi nigrodhagaccho viya vināsam pāpeti, porāṇakapaṇḍitāpi āsamkitabbaṃ⁷ āsamkimsu⁸

10 yevā“⁹ 'ti vatvā atitāni āharī:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto suvaṇṇa hamsayoniyam nibbattitvā vayappatto Cittakūṭapabbate Suvaṇṇaguḥāyam vasanto Himavantapadesa jātassare sayam jātasālim khāditvā khāditvā¹⁰ āgacchati. Tassa

15 gamanāgamanamagge mahāpalāsarukkho ahoṣi. So gacchanto pi tattha vissamitvā gacchati, āgacchanto pi vissamitvā āgacchati. Ath' asmiṃ¹¹ rukkhe nibbattadevatāya saddhiṃ viśāso ahoṣi. Aparabhāge ekasakuṇikā¹² ekasmiṃ¹³ nigrodharukkhe nigrodhapakkaṃ¹⁴ khāditvā gantvā tasmiṃ palāsarukkhe nisīditvā viṭabbhantare¹⁵ vaccaṃ pātesi. Tato nigrodhagaccho

20 jāto, so catuṃṅgulamattakāle rattaṅkurapalāsātāya sobhati. Hamsarājā tam disvā rukkhadavatāni āmantetvā „samma palāsa nigrodho nāma yamhi rukkhe jāyati vadḍhento¹⁶ tam nāseti, imassa vadḍhitum mā dehi, vimānaṃ¹⁷ te nāsessati¹⁸,

25 paṭigace' eva¹⁹ nam uddharitvā chaḍḍhehi²⁰, āsamkitabbayuttam nāma āsamkitum vaṭṭatitī“²¹ palāsadevatāya saddhiṃ mantento paṭhamam gātham āha:

¹ *Bd* dhammade- ² *Bd* -dakaṇḍi-, and add navamanā. ³ *Cs* pañña- corr. to paññā-, *Bd* paññāsajjā-. ⁴ *Bd* -sā ⁵ *Bd* -bbā ⁶ *Bd* -bbā ⁷ *Ck* -khisu. *Cs* -khisu, *Bd* āsamkisu. *Bd* āsamkisu ⁸ *Bd* omit one khā-. ⁹ *Bd* athassa tasmiṃ. ¹⁰ *Bd* ekā-. ¹¹ *Bd* etasmiṃ. ¹² *Ck* -pakkham, *Bd* -pattam. ¹³ *Bd* -bbhantare, *Bd* -pantare. ¹⁴ *Bd* vaḍḍhento va ¹⁵ *Ck* -nan ¹⁶ *Bd* -titi. ¹⁷ *Bd* patikañceva, *Bd* patikañceva. ¹⁸ *Ck* chaḍḍhe-

1. Haṁso palāsam avaca: nigrodho samma jāyati,
amkasmim te nisinnō va¹ so te mammāni checchatiti. 100.

Pathamapādo paṇ' ettha abhisambuddhena² hutvā Satthārā vutto. Palāsan ti palāsadevatāṃ, sammā 'ti vāyassa, amkasmim ti vitabhiyam. so te mammāni checchatiti so³ te⁴ amkesu vaḍḍhitasapatto⁵ viya jīvitam chin- 5
dissatiti attho, jīvitasamkhārā hi idha mammāniti⁶ vuttā.

Taṃ sutvā tassa vacanam agaṇhanti⁷ palāsadevatā dutti-
yam gātham āha:

2. Vaḍḍhatām⁸ eva nigrodho, patiṭṭh' assa⁹ bhavām' aham
yathā pitā vā mātā vā, evam eso bhavissatīti. 101. 10

Samma¹⁰ na tvam¹¹ jānāsi: vaddhatām¹² eva esa¹³, aham assa¹⁴ yathā
bālakāle puttānam mātāpitāro patiṭṭhā honti tathā bhavissāmi, yathā pana sam-
vaddhā puttā pacchā mahallakakāle mātāpitunnam patiṭṭhā honti mayham pi¹⁵
mahallakakāle evam eva so¹⁶ patiṭṭhā bhavissatīti.

Tato haṁso tatiyam gātham āha: 15

3. Yam tvam amkasmim vaḍḍhesi¹⁷ khīrarukkhāni bhayānakam
āmanā kho taṃ gacchāma vaḍḍhi-m-assa na ruccatīti. 102.

Tattha yam tvam ti yasmā tvam etam bhayadāyakam khīrarukkhāni sa-
pattam viya amkena vaḍḍhesi¹⁸, āmanā kho taṃ ti tasmā mayam taṃ āman-
tetvā jānāpetvā gacchāma, vaḍḍhimassa 'ti assa vaḍḍhi mayham na 20
ruccatīti

Evaṃ ca pana vatvā haṁsarājā pakkhe pasāretvā Citta-
kūṭapabbatam eva gato. Tato paṭṭhāya na punāgañchi¹⁹.
Aparabhāge nigrodho vaḍḍhi. Tasmim ekā rukkhadevatāpi
nibbatti. So vaḍḍhito²⁰ palāsam bhañji²¹, sākāya²² saddhim 25
yeva devatāya vimānam pati. Sā tasmim kāle haṁsarañño
vacanam sallakkhetvā idaṃ anāgatabhayaṃ disvā „haṁsarājā

¹ C^{ks} omīti va. ² B^d -ddho. ³ C^s omīti so. ⁴ C^s Bⁱ omīti te. ⁵ Bⁱ aṅga te sam-
vadho sapatto, B^d aṅgasamvadho sapatto, C^{ks} vaḍḍhitassapatto ⁶ B^d dhammā-
nīti. ⁷ all four MSS. -ti. ⁸ C^k vaccatām, C^s vaccatām corr. to vaddhatām,
B^d vadhitam ⁹ B^d patiṭṭhassa, C^{ks} -ṭṭhiṣsa. ¹⁰ B^d tassattho samma ¹¹ B^d
tvam na ¹² C^{ks} vaddhanām. ¹³ Bⁱ vadhakāle kāle ca, B^d vadhitā eva so. ¹⁴
B^d manassā. ¹⁵ B^d add pacchā ¹⁶ C^k evam eso. ¹⁷ C^k vaddhehi, C^s vaddheti.
¹⁸ C^k vaddhehi, C^s vaddhesi. ¹⁹ B^d pana nāgacchi. ²⁰ Bⁱ so ca vadhipatto,
B^d so vaḍḍhanto. ²¹ B^d bhuñji. ²² B^d -khāhi.

kathesi, ahañ pañ' assa vacanañ na kāsin ti¹ paridevamānā catutthañ gātham āha :

4. Idāni kho mañ bhāyati Mahāneru-nidassanañ.

hamsassa anabhiññāya¹ mahā me bhayaṃ āgatan ti. 103.

5. Tattha idāni kho mañ bhāyatitī ayaṃ nigrodho tarunakāle to-etvā idāni mañ bhāyāpeti santajjeti², mahāneru-nidassanaṃ ti Sinerupabbata-sadisam mahāntam, hamsarājassa vacanam sutvā ajānitvā tarunakāle yeva etassa anuddhatattā³ mahā me bhayaṃ āgatan ti idāni mayham mahāntam bhayaṃ āgatan ti parideva :

10. Nigrodho pi vaḍḍhanto⁴ sabbam palāsañ bhañjitvā⁵ khāṇu-kam⁶ eva akāsi, devatāya vimāvañ sabbam antaradhāyi.

5. Na⁷ tassa vaḍḍhi kusalappasatthā⁸

yo vaḍḍhamāno ghasate patiṭṭham.

tass⁹ ūparodham paṇṇamkamāno

15. patārayi¹⁰ mūlavadhāya¹¹ dhīro ti 104.

pañcamā abhisambuddhagāthā.

Tattha kusalappasatthā¹² ti kusalehi pasatthā¹³, ghasate ti khādati vināsetitī attho, patārayitī¹⁴ patarati¹⁵ vāyamañ. idāni vuttam hoti : bhikkhave yo vaḍḍhamāno attano patittham nūseti tassa vadhi¹⁶ pañditehi na pasatthā¹⁷ bha-
20. tassa pañca abbhantarassa vā bāhiraṃsā vā paṇṇamkamāno ito me uparodho¹⁸ bhavissatitī eva ūparodham vināsaṃ paṇṇamkamāno dhīro nānasamāno mūla-
vadhāya parakkamatitī¹⁹.

Satthā imam desanañ²⁰ āharitvā saccāṃ pakāsetvā jātakam sammodhānesi : (Saccapariyosāne pañcasatā bhikkhū arahattam pāpu-
25. piṃsu) .Tadā suvaṇṇaṃ ahañ eva ahoṃsi²¹ ti. Palāsa-jātakam²². Vannārohavaḍḍho dutiyo²³.

¹ C^s ani-. ² B² santāseti, B^d santāsesi. ³ B² -tattā, C^s anuddhavantū. ⁴ C^s vaḍḍhento. ⁵ C^s bhaji-, B² bhuñci, B^d bhuñjitvā. ⁶ C^s khāṇukham, C^s khāṇukham corr. to khāṇukam, B² khāṇumattam. ⁷ C^s omits na, C^s has added na. ⁸ C^s -lāpa-, B² -lapasattā, B^d -lapasathā. ⁹ B^d satārayi, C^s patārayi, B² pakārayi. ¹⁰ B² -vataya, B^d -vatthaya. ¹¹ C^s -lāpa-, B^d -lappasathā. ¹² B^d -sathā. ¹³ B² pakā-. ¹⁴ C^s -ta-, B^d paharati. ¹⁵ B^d vadhi. ¹⁶ B² na pasatthā, B^d nappa-sathā. ¹⁷ C^s -dhe. ¹⁸ C^s -mati, C^s -mati corr. to matitī. ¹⁹ B^d dhammado-. ²⁰ B^d add dasamañ. ²¹ B² adds tassuddānañ : vannaroham silavimamsam hīrikam ca khajjopama ahiṇṇatam gumpiyam sāliyam tacasārakam mittavinda-kam ca palāsakan ti.

3. ADDHAVAGGA.

1. Dīghitukosalajātaka.

Evambhūtaṣṣa te rājā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosambake bhaṇḍanakārake ārabha kathesi. Tesam hi Jetavanam āgantvā khamāpanakāle Satthā ne¹ āmantetvā bhikkh- 5
khave tumhe mayham orasā mukhato jātā² puttā nāma³, puttehi ca pitarā dinnam ovādam madditum na vaṭṭati. tumhe pana mama ovādam na karittha, porāṇakapaṇḍitā attano mātāpitāro ghātetvā rajjam gahetvā tthitacore pi araṇṇe hatthapatham⁴ āgate 'mātāpitūhi dinnam na maddissāmā' 'ti na mārayimsū⁵ 'ti vatvā atitām āhari. Imas- 10
sīm¹ pana jātake dve pi vatthūni Saṃghabhedakajātake vitthārato āvibhavissanti.

So pana Dīghāyukumāro⁷ araṇṇe attano amke nipannam Bārāṇasirājānam cūlāya gahetvā „idāni mayham mātāpitughātakaṃ coram cuddasa khaṇḍāni⁸ katvā chindissāmīti“ asīm 15
ukkipanto⁹ tasmiṃ khaṇe mātāpitūhi dinnam ovādam saritvā „jīvitam¹⁰ cajanto pi tesam ovādam na maddissāmīti kevalam imam tajjessāmīti“ cintetvā paṭhamam gātham āha:

1. Evambhūtaṣṣa te rāja āgataṣṣa vaso mama

atthi nu¹¹ koci¹² pariyaṇṇo¹³ yo¹⁴ tam dukkhā pamocaye 20
ti. 105.

Tattha vaso mamā¹⁵ 'ti mama vasam āgataṣṣa, pariyaṇṇo ti karanam.

Tato rājā dutiyam gātham āha:

2. Evambhūtaṣṣa me tāta¹⁶ āgataṣṣa vaso tava¹⁷

n'atthi no koci¹⁸ pariyaṇṇo¹⁹ yo mam dukkhā pamocaye ti. 106. 25

¹ B'd te ² C^k -to, C^s -to corr. to -ta ³ C^k ca? C^s ma corr to nāma ⁴ B^t hattham gatam. B'd hatthagatam. ⁵ B^t marisu. B'd ovādam bhinditum na vattati na bhindissāmīti na bhindimsū ⁶ B^t atite ca paccuppanne ca imasmiṃ ⁷ B'd dīghāvu-. ⁸ B^t khaṇḍākhāṇikam, B'd -ghātakaveram cūlā khaṇḍāni. ⁹ B'd -pento. ¹⁰ C^k -tam ¹¹ B^t no. ¹² C^k khovi. ¹³ C^k pariyo, C^s pariya. ¹⁴ C^k so. ¹⁵ C^s māmam. ¹⁶ C^k tāta ¹⁷ C^k vasenava, C^s vasenaca. ¹⁸ C^k kovi ¹⁹ C^s pariya

Tattha no ti nipātamattam, n' atthi koci¹ pariya² yo³ taṃ⁴ etasmā dukkhā pamocaye ti attho.

Tato Bodhisatto avasesagāthā abhāsi:

3. Nāññam sucaritaṃ rāja nāññam rāja subhāsitaṃ
5 tāyate maranakāle⁵, evam ev' itaraṃ⁶ dhanam. 107.
4. Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me, (Dhp. v. 3-5.)
ye⁷ taṃ upanayhanti⁸ veraṃ tesam na sammati. 108.
5. Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me,
ye taṃ na upanayhanti⁸ veraṃ tes' ūpasamati. 109.
- 10 6. Na hi verena verāni sammantīdha kudācanaṃ
averena ca sammanti, esa dhammo sanantano ti. 110.

Tattha nāññam sucaritaṃ ti nāññā sucarita, ayam eva vā pātho, tha-
petvā sucaritaṃ aññam na passāmīti vā⁹ attho, idha sucaritaṃ ti¹⁰ mātāpitūhi
dinnam ovādam sandhāy' evam āha¹¹, evamevā¹² ti niratthakam eva, idaṃ
15 vuttam hoti: mahārāja aññatra ovādānusatthisamkhātā sucaritassubhāsita marana-
kāle tāyituṃ rakkhituṃ samattho nāma añño n' atthi. yaṃ etaṃ itaraṃ dhanam
evam eva niratthakam eva hoti, tvaṃ hi idāni mayham kotisatasahassamattam
pi dhanam dadanto jīvitaṃ na labheyyāsi, tasmā veditabbam etaṃ: dhanato
sucaritassubhāsita¹² eva uttaritarān ti, sesagāthāsu pi ayam saṃkhepattho: ma-
20 hārāja ye purisā¹³ ayaṃ maṃ akkosi ayaṃ maṃ pahari ayaṃ maṃ ajini ayaṃ
mama santakaṃ ahāsīti evaṃ veraṃ upanayhanti bandhivā viya hadaye tha-
pentī tesam veraṃ na upasammati¹⁴, ye paṇ' etaṃ¹⁵ na upanayhanti¹⁶ hadaye
na thapenti tesam upasammati¹⁷, verāni hi na kadāci verena sammanti averaṃ
eva pana sammanti, esa dhammo sanantano¹⁸ porāno¹⁹ dhammo cirakālapa-
25 vatto sabhāvo ti.

Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „ahaṃ mahārāja tayaṃ na
dubbhāmi, tvaṃ pana maṃ mārehīti“ tassa hatthe asim̐ tha-
pesi. Rājāpi „nāhaṃ tayaṃ dubbhāmīti“ sapathaṃ katvā tena
saddhiṃ nagaraṃ gantvā taṃ amaccānaṃ dassetvā „ayaṃ
30 bhāṇe Kosalarañño putto Dīghāvukumāro, iminā mayhaṃ jīvi-

¹ Ck kovi ² Cks pariya ³ Ck so ⁴ Bā mam. ⁵ Cks -ne-. ⁶ Bā evamimev-
⁷ Bā ye ca ⁸ Bā upaneyyanti. ⁹ B omits vā ¹⁰ Bā add pi subhāsitaṃ ti pi.
¹¹ Bā -dam yeva sandhāyāha. ¹² Bī -ritam su-, Bā subhāsitaṃ, omitting su-
carita ¹³ Cks pa-. ¹⁴ Bī C^s vūpa- ¹⁵ Cks yevanetaṃ, Bī yepanetaṃ, Bā ye-
capanetaṃ ¹⁶ Ck -nayihanti, Bā -neyhanti. ¹⁷ C^s vūpasammati. B^s vūpa-
samati, Ck Bā upasammanti ¹⁸ Bā add ti ¹⁹ Bī -naka, Bā eso porānako.

taṃ dinnam, na labbhā imam kiñci kātun¹ ti vatvā attano dhitaram datvā pitu santake rajje patitthāpesi. Tato patthāya ubho² samaggā sammodamānā rajjam kāresum.

Satthā imam desanam³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā mātāpitāro mahārājakulāni ahesum. Dīghāvukumāro⁴ aham evā⁵ ti. 5 Dīghitikosajātakam⁶.

2. Migapotakajātaka.

Agārā paccupetassā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ mahallakam ārabba kathesi. So kir⁸ ekaṃ dāra-
kam pabbājesi. Sāmaṇero taṃ sakkaccaṃ upatthahitvā aparabhāge 10
aphāsukena kalam akāsi. Tassa kālakiriyyāya mahallako sokābbhi-
bhūto mahanteṇa saddena paridevanto vicari. Bhikkhū⁹ saṇṇāpetum
asakkontā¹⁰ dhammasabhāyam katham samutthāpesum: „āvuso asuko
mahallako sāmaṇessa kālakiriyyāya paridevanto vicarati. maraṇasati-
bhāvanāya paribāhiro eso¹¹ bhavissatiti¹². Satthā āgantvā „kāya nu 15
ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹³ ti pucchitvā „imāya
nāmā¹⁴ ti vutte „na bhikkhave idān¹⁵ eva pubbe p¹⁶ esa etasmim mate
paridevanto vicaratiti¹⁷ vatvā atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Sakkattam kāresi. Tadā eko Kāsirattha- 20
vāsī¹⁸ Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā phalā-
phalena yāpeti¹⁹. So ekadivasam araṇṇe ekaṃ matamātikam
migapotakam disvā assamaṃ ānetvā gocaram datvā posesi.
Migapotako vadḍhanto abhirūpo ahosi sobhaggappatto. Tā-
paso taṃ attano puttakam katvā pariharati. Ekadivasam 25
migapotako bahum²⁰ tiṇam khādītva ajirakena kalam akāsi.
Tāpaso „putto me mato²¹ ti paridevanto vicarati. Tadā
Sakko devarājā lokam parigaṇhanto taṃ tāpasam disvā

¹ *Bid* add pi ² *Bid* dhammade- ³ *Cs* -yu-. *Bid* add pana. ⁴ *Cs* dīghī-. *Bi* dīghatissako-. *Bid* add pathamam. ⁵ *Cs* agārāpaccutassā. *Bi* arākapa-. *Bd* agārāmaccuppe-. ⁶ *Bi* add tam, *Bd* ti ⁷ *Cs* *Bi* -to. ⁸ *Cs* eko ⁹ *Bd* kāsikara-thavāsīhrāhmano. ¹⁰ *Bd* -si ¹¹ *Bd* bahu.

„saṃvejessāmi naṃ“ ti āgantvā ākāse ʒhito paṭhamam gātham āha:

1. Agārā paccupetassa¹ anāgārassa te sato
samaṇassa na taṃ sādhu yaṃ petam anusocasīti. 111.

5 Taṃ sutvā tāpaso dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃvāsena have Sakka manussassa miḡassa vā
hadaye jāyate pemaṃ, taṃ na sakkā asocitun ti. 112.

Tattha taṃ na sakkā² ti taṃ manussam vā tiracchānam vā na sakkā
na³ socitum, soṇam evāhaṃ⁴ ti

10 Tato Sakko dve gāthā abhāsi:

3. Mataṃ marissaṃ rodanti ye rudanti lapanti ca,
tasmā tvam⁵ isi mā rudi⁶, roditaṃ⁷ mogham āhu santo. 113.

4. Roditena have brahme mato peto samuṭṭhabe
sabbe saṃgama rodāma aññamaññassa ñātake ti. 114.

15 Tattha marissan ti yo⁸ idāni marissati taṃ, lapanti cā 'ti vip-
lapanti ca. idam vuttam hoti: ye va⁹ loke mataṃ ca marissantāṃ ca rodanti
te rudanti¹⁰ yeva¹¹ vippalapanti ca, tesam assu parchijja¹² divaso nāma n'
atthi¹³, kimkāraṇā: sadāpi matānaṃ ca marissantānaṃ ca atthitāya, isi mā ru-
dīti¹⁴ tasmā tvam isi mā ruditi, kimkāraṇā: roditaṃ moghamāhu santo
90 ti¹⁵ santo¹⁶ hi¹⁷ Buddhādayo¹⁸ roditaṃ mogham ti vadanti, mato peto ti yo
esa mato peto ti vuccati yaḥ so roditena samuṭṭhabeyya evam saṃte kiṃ nik-
kamma¹⁹ acchāma²⁰ sabbe²¹ saṃgama aññamaññassa ñātake rodāma, yasmā
pana te roditakāraṇā na utthahanti tasmā mogham ruditaṃ ti²² roditassa mo-
ghabhāvam sādheti

25 Evam Sakkassa kathentassa²³ tāpaso „nirattthakaṃ roditaṃ“
ti²⁴ sallakkhetvā Sakkassa thutim karonto tisso gāthā abhāsi:

¹ Ck² agārāpaccupetassa, B¹ akārāpaccupetassa, B² agārāpaccupetassa. ² Ck sak-
kam, C² sakkam corr. to sakkā ³ B¹ a. ⁴ Ck B¹ socamevāhaṃ, C² soṇcam-
corr. to somam? B² socamiyevāhaṃ. ⁵ Ck² B¹ omīti tasmā tvam; cfr infra
Somaḍattajātaka ⁶ B² rodi ⁷ Ck roditaṃ na, C² roditaṃ tam ⁸ Ck² so. ⁹
C² va corr. to ca, B² omīti ca. ¹⁰ B² omīti terudanti. ¹¹ B² yeva. ¹² B² -jji,
Ck adds ta, C² na. ¹³ B² atti instead of natthi ¹⁴ B² rodīti ¹⁵ Ck² omīti ti
¹⁶ Ck² B² omīti santo. ¹⁷ C² B² omīti hi. ¹⁸ B² addi pana paṇḍitā ¹⁹ so Ck;
C² nikkhamma, B² nikkamāma instead of nikkammā. ²⁰ B² kinti kasmā āga-
chāma in the place of kim - - acchāma. ²¹ B² kimsabbeva ²² B² Ed tesam in the
place of ruditanti. ²³ Ck² repeat ka-. ²⁴ Ck² add tam

5. Ādittam¹ vata mam² santam³ ghatasittam⁴ va pāvakaṃ
vārinā viya osiñcam⁵ sabbam⁶ nibbāpaye darām. 115.
6. Abbahi² vata me sallam³ yam m' āsi³ hadayanissitam⁴
yo me sokaparetassa puttasokaṃ apānudi. 116.
7. So 'ham¹ abbūlhasallo⁴ 'smi⁵ vītasoko anāvilo,
na socāmi⁶ na rodāmi tava sutvāna Vāsava⁷ 'ti. 117. (Cfr. supra 5
p. 157.)

Tattha yammāsiti⁵ yam⁶ me āsi, hadayanissitan⁴ ti hadaye⁷ nissi-
tam, apānudīti nīhari.

Sakko tāpasassa ovādam¹ datvā sakatṭhānam² eva gato.

Satthā imam¹ desanam² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 10
tāpaso mahallako ahosi, migo sāmaṇero. Sakko³ aham⁴ evā⁵ 'ti.
Migapotakajātakaṃ¹⁰.

3. Mūsikajātaka.

Kuhiṃ gatā kattha gatā ti. Idam¹ Satthā Veluvane
viharanto Ajātasattum² ārabba kathesi. Vatthuni heṭṭhā Thusa- 15
jātake vitthāritam³ eva. Idhāpi hi¹¹ Satthā tath' eva rājānam⁴ sakiṃ
puttena saddhiṃ kiḷamānam⁵ sakiṃ dhammam⁶ suṇamānam⁷ disvā tam
nissāya rañño bhayaṃ uppajjisatīti⁸ natvā „mahārāja, porāṇakarājāno
āsamkitabbaṃ āsamkitvā¹² attano putte¹³ 'ambhakaṃ dhūmakāle rajjam⁹
kārentū¹⁴ 'ti ekamante akanisū¹⁰ 'ti vatvā atītam¹¹ āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyam¹ Brahmadatte rajjam² kārente
Bodhisatto Takkaṣilāyam³ brāhmaṇakule nibbattitvā disā-
pāmokkhācariyo ahosi. Tassa santike Bārāṇasirañño putto
Yavakumāro nāma sabbasippāni uggaṇhitvā anuyogaṃ datvā
gantukāmo tam⁴ āpucchī. Ācariyo „puttam⁵ nissāya tassa an- 25
tarāyo bhavissatīti⁶ aṅgavijjāvasena natvā „etam¹⁵ assa¹⁶ ha-
rissāmīti⁷ ekaṃ upamaṃ upadhāretum⁸ ārabhi. Tadā pan' assa

¹ Bā -ci ² Bā abbulam. ³ Bī samāssī. Bā yaṃ māsi ⁴ Ck abbūlha-, C³ Bīd
abbulha-. ⁵ Bā yamāsiti ⁶ Bī yam. ⁷ Ck³ -ya. ⁸ Bā dhammade-. ⁹ Bīd
add pana ¹⁰ Bā add dutiyam. ¹¹ Ck idāni pi. ¹² Ck -katvā corr. to -kantā,
Bī -kipatvā. Bā -kanto ¹³ Ck putto, C³ putto corr. to putte. ¹⁴ Bā kārentū.
¹⁵ Bī etam. Bā evam. ¹⁶ Bī imassam.

eko asso ahosi, tassa pāde vano utṭhahi, tam vaṇānurakkha-
 nattham¹ gehe yeva karimsu. Tassāvidūre eko udapāno² atthi.
 Ath' ekā mūsikā gehā nikkhamitvā assassa pāde vaṇam khā-
 dati. Asso vāretum³ na sakkoti. So ekadivasam vedanam
 5 adhivāsetum asakkonto mūsikam khāditum āgataṃ pādena pa-
 haritvā māretvā⁴ udapāne⁵ pātesi. Assagopakā mūsikam apas-
 santā „aññesu divasesu mūsikā āgantvā vaṇam khādati, idāni
 na paññāyati, kham nu kho gatā“ ti vadimsu. Bodhisatto
 tam kāraṇam paccakkham katvā „aññe ajānantā ‘kham mū-
 10 sikā’ ti vadanti, mūsikāya pana māretvā udapāne khittabhāvaṃ
 aham eva jānāmīti“. So idam eva kāraṇam upamaṃ katvā
 paṭhamam gātham bandhitvā rājakumārassa adāsi. So aparam
 pi upamaṃ upadhārento tam eva assam samrūḥhavaṇam⁶ nik-
 khamitvā ekaṃ yavavatthum gantvā „yavam khādissāmīti“
 15 vaticchiddena mukham pavesentaṃ⁷ disvā tam eva upamaṃ
 katvā dutiyam gātham bandhitvā tassa adāsi. Tatiyam gātham
 pana attano paññābalen⁸ eva bandhitvā tam pi tassa datvā
 „tāta tvaṃ rajje patiṭṭhāya sāyam nahānapokkharāṇiṃ gacchanto
 yāva dhurasopānā⁹ paṭhamam gātham sajjhāyanto gaccheyyāsi,
 20 tava nivāsapāsādam¹⁰ pavisanto yāva sopānapādamulā¹¹ duti-
 yam gātham sajjhāyanto gaccheyyāsi, tato yāva sopānamatthakā
 tatiyam gātham sajjhāyanto gaccheyyāsīti“ vatvā pesesi. So
 kumāro gantvā uparājā hutvā pitu accayena rajjam kāresi.
 Tass' eko putto jāyī¹². So soḷasavassakāle rajjalobhena „pi-
 25 taram māressāmīti“ cintetvā upaṭṭhāke āha: „mayham pitā
 taruṇo, aham etassa dhūmakālam olokento mahallako bha-
 vissāmi jarājiṇṇo, tādise kāle laddhena pi rajjena ko attho“ ti.
 Te āhaṃsu: „deva na sakkā paccantaṃ gantvā corattaṃ¹³
 kātum, tava pitaram kenaci upāyena māretvā rajjam ganhā“

¹ Ck Bd -nattham. C -nattham corr to -nattham. ² Ck Bd -no. ³ B dhār-.
 Bd sandhār-. ⁴ C B omīti māretvā. ⁵ Bd -ne. ⁶ B parulha-. ⁷ B paves-
 santam. Bd pavesantam. ⁸ Ck dūra-. C -nam. Bd dhūrasopānā. Bd dhūra-
 sopānā. ⁹ Bd nivāsapāsa-. ¹⁰ Ck Bd -lam. ¹¹ Bd vijāyī. ¹² B corantaram.
 Bd corantaram

ti. So „sādhū“ ti anto nivesane rañño sāyaṃ nahānapokkharāṇisaṃipam gantvā „ettha taṃ¹ māressāmīti“ khaggaṃ gahetvā atthāsi. Rājā sāyaṃ Mūsikaṃ nāma dāsiṃ „gantvā² pokkharāṇipitthiṃ sodhetvā ehi, nahāyissāmīti“ pesesi. Sā gantvā pokkharāṇipitthiṃ sodhenti³ kumāraṃ passi. Kumāro 5 attano kammaṣṣa pākatabhāvabhayaena taṃ dvidhā chinditvā pokkharāṇiyaṃ pātesi. Rājā nahāyitum agamāsi⁴. Sesajano „ajjāpi Mūsikā dāsi⁵ na punāgacchati, kuhiṃ gatā kattha gatā“ ti āha. Rājā

1. Kuhiṃ gatā kattha gatā iti lālappatī⁶ jano, 10
 aham eva eko jānāmi: udapāne Mūsikā hatā⁷ ti 118.
 paṭhamam gātham bhaṇanto pokkharāṇītiraṃ agamāsi.

Tattha kuhiṃ katthā⁸ ti aññamaññavevacanāni, iti lālappatī⁹ evam vip̐palapati¹⁰, iti ayam gāthā ajānanto jano Mūsikā¹¹ dāsi¹² kuhiṃ gatā ti vip̐palati rājakumāreṇa¹³ dvidhā chinditvā Mūsikāya pokkharāṇiyaṃ¹⁴ 15 pātitaḥhāvam aham eva eko¹⁵ jānāmīti rañño ajānantass¹⁶ eva imam attham dīpeti

Kumāro „mayā katakamman mayham pitarā nātan“ ti bhūto palāyitvā tam attham upatthākānaṃ ārocesi. Te sattaṭṭhadiḥvasaccayena puna taṃ āhaṃsu: „deva sace rājā jāneyya¹⁷ na¹⁷ tuṇhī¹⁸ bhaveyya, takkagāhena¹⁹ pana tena vuttam bha- 20 vissati, mārehi nan“ ti. So pun' ekadiḥvasam khaggahattho sopānapādamūle tthatvā rañño āgamanakāle ito c' ito ca paharaṇokāsaṃ olokesi. Rājā

2. Yath' etam²⁰ iti c' iti ca²¹ gadrabho va nivattasi²²,
 udapāne Mūsikaṃ hantvā yavam bhakkhetum icchasīti 119. 25
 dutiyaṃ gātham sajjhāyanto agamāsi.

1 C^k ka, C^s ka corr to na. B^d nam. 2 Bⁱ gahetvā 3 C^k Bⁱ -rim, C^s B^d -ti.
 4 B^d āg-, Bⁱ agga-. 5 C^k B^d -si 6 Bⁱ -te. 7 C^k gatā. 8 B^d k gatā kattha
 gatā. 9 Bⁱ -re ti. 10 B^d -lappati. 11 C^k B^d -ka 12 C^k B^d -si 13 B^d
 rājā-. 14 C^k -niyā 15 C^k avāmeko, Bⁱ ahamavako 16 C^k jānessa, C^s nesa
 corr. to jāneyya. 17 C^k ti, C^s ta. 18 C^k B^d -i 19 C^k takkamgahena. 20 Bⁱ
 yam cetam, B^d yavetam 21 C^k va, Bⁱ cintā ca. B^d cinti ca 22 C^k tivantasi,
 C^s tivattasi, Bⁱ nivattayī

Ayam pi gāthā yasmā tvaṃ iti cīti ca¹ ito e' ito ca- paharanokāsam olokeno gadrabho va³ nivattasi tasmā taṃ⁴ jānāmi purimadivasam pokkharanyam Mūsikam⁵ dāsim⁶ hantvā⁷ ajja maṃ Yavarājānam bhakkhetum icchasīti rañño ajānantass' eva imam attham dīpeti

- 5 Kumāro⁸ „dīṭṭho 'mhi pitarā“ ti utrasto⁹ palāyi. So puna adḍhamāsamattam atikkamitvā „rājānam davyā¹⁰ paharitvā¹¹ māressāmīti“ ekaṃ dīghadaṇḍakam dabbīpaharaṇam gahetvā olambetvā atthāsi. Rājā¹²

3. Daharo e' asi dummedha pathamuppattito¹³ susu,
10 dīgham etaṃ¹⁴ samāsajja¹⁵ na te dassāmi jīvitam ti 120.
tatiyaṃ gātham sajjhāyanto sopānamatthakam abhirūhi.

Tattha pathamuppattito ti pathamavayena uppattito uggato, pathamavaye thito ti attho, susu 'ti taruto, dīgham ti dīghadaṇḍakam dabbīpaharaṇam, samāsajja¹⁷ ti gahetvā olambetvā thito sīti attho. Ayam pi gāthā dummedha attano vayan paṇḍhūjītuṃ na labhissasi¹⁸ na te dāni lajjissāmi¹⁷ māretvā¹⁸ khaṇḍikkhaṇḍam chinditvā sūle yeva āvunāpessāmi rañño ajānantass' eva kumāram santajjamāno imam attham dīpeti.

So taṃ divasaṃ palāyituṃ asakkonto „jīvitam me dehi devā“ ti rañño pādamūle nipajji. Rājā taṃ tajjietvā saṃkha-
20 likāhi bandhāpetvā bandhanāgāre kāretvā setacchattassa heṭṭhā alamkatarājāsane nisīditvā „amhākaṃ ācariyo disāpāmomkha-
brāhmaṇo imam mayham antarāyaṃ disvā imā tisso gāthā adāsīti¹⁹“ haṭṭhatuttṭho udānento sesagāthā abhāsi:

4. Nāntalikkhabhavanena²⁰ n' aṇḍaputtasirena vā
25 puttena hi patthayito silokehi pamocito. 121.
5. Sabbam sutam adhīyetha²¹ hīnamukkattṭhamajjhimanā,
sabbassa attham jāneyya, na ca sabbam payojaye,
hoti tādīsako kālo yattha atthāvahanā sutam ti. 122.

¹ Ck va, Cs ci, B¹ omīti. ² Cs va. ³ B¹ viya. ⁴ Ck nam. ⁵ Cs B¹ -ka. ⁶ Ck B¹ -si. ⁷ Ck gantvā. ⁸ Ck omīti ku-. ⁹ B¹ utrasso, B¹ utrāso. ¹⁰ B¹ labbiyā, B¹ labhiyā. ¹¹ B¹ omīti pa-. ¹² Ck omīti rajā. ¹³ Ck -ko, Cs -ko corr to -to. ¹⁴ B¹ dīgham cetam, B¹ dīghānetam. ¹⁵ Ck -sajje, B¹ -sajjam, B¹ samāpajja. ¹⁶ B¹ dassamī. ¹⁷ B¹ na te idāni itam dassamī. ¹⁸ B¹ tam mā-. ¹⁹ B¹ abhāsīti. ²⁰ B¹ nanta-, B¹ antalikkhetanena. ²¹ B¹ aviseyya B¹ adhīyeyya.

Tattha nāntalikkhabhavanenā¹ 'ti antalikkhabhavanam vuccati dib-
 bavimānam, aham ajja antalikkhe bhavanam pi na ārūho, tasmā antalikkha-
 bhavanenāpi ajja maranato na mocito 'mhi, naṅgaputtasirena vā ti aṅga-
 sarikkhakena vā puttenāpi hi na pamocito, puttena hi patthayito ti aham
 pana attano putten' ev ajja² māretum patthito, silokehi pamocito ti so 5
 'mhi ācariyena bandhivā dinnāhi gāthāhi pamocito, sutan ti pariyattiṃ³,
 adhīyethā 'ti⁴ ganheyya sikkheyya, hīnamukkatthamajjhiman ti hīnam
 vā hotu majjhiman vā uttamam vā sabbaṃ adhīyitabbam evā 'ti dīpeti. na ca
 sabbaṃ payojaye ti hīnam mantam vā sippam vā na payojaye, uttamam eva
 payojayeyyā 'ti attho, yattha atthāvahan sutan ti yasmiṃ⁵ kāle Mahosadha-
 panditassa kumbhakārakammakaranam viya yaṃ kiñci sikkhutasippam atthāvahan 10
 hoti tādiso pi kālo hoti yevā 'ti attho.

Aparabhāge raṇṇo accayena kumāro rajje patitthāsi.

Satthā imam desanam' āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 disāpāmokkhācariyo aham eva aho-sin' 'ti. Mūsikajātakaṃ⁷. 15

4. Culladhanuggahajātaka.

Sabbaṃ bhaṇḍan' ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 purāṇadutiyyikapalobhanam ārabba kathesi. Tena bhikkhunā
 „purāṇadutiyyikā maṃ bhante ukkaṇṭhāpetiti“ vutte Satthā „esā bhik- 20
 khu itthi na idān' eva“ tuyham anattakārikā. pubbe pi te etaṃ nis-
 sāya asinā sīsam chinnan' ti⁹ vatvā bhikkhūhi¹⁰ yācito¹¹ atītam āhari:

Atite Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Sakkattam kāresi. Tadā eko Bārānasibrāhmano
 mānavo Takkaśilāya¹² sabbasippāni uggaṇhivā dhanukamme
 nipphattiṃ patto Culladhanuggahapaṇḍito¹³ nāma aho-si. Ath' 25
 assa ācariyo „ayaṃ mayā sadisaṃ sippam uggaṇhīti“ attano
 dhītaram adāsi. So tam gahe tvā „Bārānasim gamissāmīti“
 maggaṃ paṭipajji. Antarāmagge eko vārano ekaṃ padesaṃ
 suṇṇam akāsi, tam ṭhānam abhirūhītuṃ¹⁴ na koci ussahi¹⁵.
 Culladhanuggahapaṇḍito¹³ manussānam vārentānam¹⁶ vāren- 30

Bd nanta-. ² Bd putteneva ajja. ³ Cs -tti, Bī -tta, Bd -yatti. ⁴ Bd adhī-
 yeyya ti. ⁵ Cs tasmim. ⁶ Bd dhammade-. ⁷ i Bd add tatijam. ⁸ Cs omit na
 idāneva. ⁹ Bd chindati. ¹⁰ Bd tehi. ¹¹ Bī omits bh yāc. ¹² Bd -yam. ¹³
 Bd enia-. ¹⁴ Cs -tam. ¹⁵ Bd -hati. ¹⁶ Bd passantānam.

tānaṃ ñeva bhariyaṃ gahetvā taṃ aṭavimukhaṃ abhirūhi.
 Ath' assa aṭavimajjhe¹ vāraṇo utṭhahi. So taṃ kumbhe sa-
 rena vijjhi. Saro vinivijjhivā pacchābhāgena nikkhami. Vā-
 raṇo tatth' eva pati. Dhanuggahapaṇḍito taṃ ṭhānaṃ khe-
 5 maṃ katvā parato² aññaṃ aṭaviṃ pāpuṇi. Tatthāpi paññāsa
 corā maggaṃ hananti. Tam pi so manussehi variyamāno³
 abhirūhivā⁴ tesāṃ corānaṃ mige vadhivā maggasamīpe maṃ-
 saṃ pacitvā khādantānaṃ ṭhitatṭhānaṃ pāpuṇi. Corā taṃ
 alaṃkatapaṭiyattāya bhariyāya saddhiṃ āgacchantāṃ disvā
 10 „gaṇhissāmā⁵“ 'ti ussāhaṃ karimisu. Corajettṭhako purisalaka-
 khaṇakusalo, so taṃ oloketvā va „uttamapuriso ayaṃ“ ti ñatvā
 ekassa pi utṭhahituṃ na adāsi⁶. Dhanuggahapaṇḍito⁷ „gaccha,
 'amhākaṃ p' ekaṃ⁸ maṃsasūlaṃ dethā' 'ti vatvā maṃsaṃ
 āharā⁹“ 'ti tesāṃ⁹ santikaṃ bhariyaṃ pesesi. Sā gantvā
 15 „ekaṃ kira maṃsasūlaṃ dethā“ 'ti āha. Corajettṭhako „anaga-
 gho puriso“ ti sūlaṃ dāpesi. Corā „amhehi kira pakkaṃ¹
 khādissatīti¹¹“ apakkamaṃsasūlaṃ adāmsu. Dhanuggaho at-
 tānaṃ sambhāvetvā „mayhaṃ apakkamaṃsaṃ dadantīti“ co-
 rānaṃ¹² kujjhi. Corā „kiṃ ayaṃ ev' eko puriso, mayaṃ itthiyo“
 20 ti tajjetvā upatṭhahimsu. Dhanuggaho ekūnapaññāsa jane
 ekūnapaññāsāya¹³ kaṇḍehi vijjhivā pātesi. Corajettṭhakaṃ
 vijjhituṃ kaṇḍaṃ nāhosi¹⁴. Tassa kira kaṇḍanāliyaṃ¹⁵ sama-
 paṇṇāsaṃ¹⁶ eva¹⁷ kaṇḍāni, tesu ekena vāraṇaṃ vijjhi ekūna-
 paññāsāya core¹⁸. So corajettṭhakaṃ pātetvā¹⁹ tassa ure ni-
 25 sinno „sīsam assa²⁰“ chindissāmīti“ bhariyāya hatthato asim
 āharāpesi. Sā taṃ khaṇaṃ ñeva corajettṭhake lobhaṃ katvā

¹ *Bid* add sampattakāle so ² *Bid* pū-. ³ *Bid* add pi bhariyaṃ gahetvā ⁴ *Ck*
 -rūyhitvā, *B* abhirūhi, *Bd* -rūyha. ⁵ *Bid* -ma nan ⁶ *Bd* nādāsi ⁷ *Bd* add
 bhadde tvam. ⁸ *B* peta, *Bd* ekaṃ pakka. ⁹ *Ck* te. *Cs* te corr to tesāṃ. ¹⁰
Bd pakkamaṃsaṃ ¹¹ *Bd* khādissāmā ti ¹² *Ck* coram. *Cs* corā corr. to co-
 rānaṃ ¹³ *Cks* -sāhi ¹⁴ *Ck* nāhoti. ¹⁵ *B* -nālavakam ¹⁶ *Ck* sampannāsaṃ.
Cs sampannāsaṃ corr. to samāṇāsaṃ, *B* samāṇāsaṃ ¹⁷ *Bd* yeva ¹⁸
Bd ekūnapaññāsa core vijjhivā ¹⁹ *Ck* add, itthim. *Cs* itthim, crossed over
²⁰ *Bd* assā.

corassa hatthe¹ tharum² sāmikassa hatthe³ thalam⁴ ṭhapesi.
 Coro tharudandaṃ⁵ parāmasitvā asim̐ nīharitvā Dhanuggahassa
 sīsam̐ chindi⁶. So tam̐ ghātetvā itthim̐ ādāya gacchanto jātim̐
 pucchi. Sā⁷ „Takkasilāya⁸ disāpāmokkhācariyassa dhītāmhīti⁹“
 āha. „Katham̐ tvaṃ iminā laddhā“ ti. „Mayhaṃ pitā ‘ayaṃ 5
 mayā sadisaṃ katvā sippaṃ sikkhīti’ tussitvā maṃ imassa
 adāsi, sāhaṃ tayi sinehaṃ katvā attano¹⁰ kuladattikasāmikaṃ
 mārāpesin“ ti. Corajettḥako „kuladattiyaṃ tāv’ esā sāmikaṃ
 māresi, aññaṃ paṇ’ ekaṃ disvā mama pi¹¹ evaṃ evaṃ karis-
 sati, imaṃ chaḍḍetum̐ vaṭṭatīti“ cintetvā gacchanto antarā- 10
 magge ekaṃ kunnadim̐ uttānataḷaṃ taṃkhaṇodakapūraṃ¹² disvā
 „bhadde, imissā nadiyā suṃsumāro kakkhalo, kiṃ karomā“ ti
 āha. „Sāmi sabbaṃ ābharaṇabhaṇḍaṃ mama uttarāsāṅge
 bhaṇḍikaṃ katvā paratīraṃ netvā puna āgantvā maṃ gahetvā
 gacchā“ ti. So „sādhū“ ti sabbaṃ ābharaṇabhaṇḍaṃ ādāya 1
 nadiṃ otaritvā taranto viya paratīraṃ patvā tam̐ chaḍḍetvā
 pāyāsi¹³. Sā tam̐ disvā „sāmi“¹⁴, maṃ chaḍḍetvā viya gacchasi,
 kasmā evaṃ karosi, ehi maṃ pi ādāya gacchā“ ti tena sad-
 dhiṃ sallapantī paṭhamam̐ gātham̐ āha:

1. Sabbaṃ bhaṇḍaṃ samādāya pāraṃ tiṇṇo si brāhmaṇa, 20
 pacchā gaccha¹⁵ lahum̐, khippaṃ maṃ pi tārehi dān’ ito ti. 123.

Tattha lahum̐ khippaṃ ti lahum̐ pacchā gaccha, khippaṃ maṃ pi
 tārehi idāni ito ti attho

Coro tam̐ sutvā paratīre ṭhito¹⁶ yeva dutiyaṃ gātham̐ āha:

2. Asanthutaṃ maṃ cirasanthutena¹⁷ (Cfr. supra p. 68.) 25
 niminni bhoti¹⁸ adhuvaṃ dhuvena,

¹ C^ks hatthato. ² C^k ta- corr. to tha-, C^s varu corr. to tharum. Bⁱ barum. B^d tarum. ³ C^ks sāmihatthe. ⁴ Bⁱ nāhi, B^d dhāram. ⁵ Bⁱ dhanudandaṃ. ⁶ C^k -ditvā, C^s -ditvā corr. to -di. ⁷ C^ks omitt sā. ⁸ B^d -yam. ⁹ C^ks dhītīm-
 hīti, Bⁱ dhītāhanti. ¹⁰ B^d -nā. ¹¹ C^s mampi¹². Bⁱ mappi, B^d pi, omitting mama.
¹² B^d -khanagatapūraṃ, Bⁱ -khanāvatapūraṃ. ¹³ C^ks pāyāti. ¹⁴ B^d add kim.
¹⁵ C^ks gacche. ¹⁶ C^k -te, C^s -tam. ¹⁷ C^k asanthusaṃ mā virabhatthutena, C^s
 asatthutam̐ mā virasatthutena, Bⁱ asannatam̐ maṃ cirasannatena, B^d abbiḥham̐ maṃ
 tam̐ cirasantlatena. ¹⁸ C^ks niminti hotum, Bⁱ nimini bhoti, B^d nimminiyya totti.

mayāpi bhoti¹ nimineyya aññam,
ito ahañ dūratarañ gamissan ti. 124.

Sā hetthā vuttā² yeva.

Coro pana „ito ahañ dūratarañ gamissam, tittḥa tvañ“
5 ti tassā viravantiyā va³ ābharanabhaṇḍam ādāya palāto⁴. Sā
balā atricchatāya evarūpañ vyasanam pattā. Anāthā hutvā
avidūre ekañ elagalāgumbam⁵ upagantvā rodamānā nisīdi.
Tasmiñ khaṇe Sakko lokam olokeno tam atricchatāhatam⁶
sāmikā ca jārā⁷ ca parihīnam rodamānam disvā „etañ nig-
10 gañhitvā lajjāpetvā āgamissāmiti“ Mātaliñ ca Pañcasikhañ ca
ādāya tattha gantvā nadītīre ṭhatvā „Mātali tvañ maccho
bhava, Pañcasikha tvañ sakuṇo bhava, ahañ pana sigālo
hutvā mukhena maṁsapiṇḍam gahetvā⁸ etissā pamukkatṭhā-
nam⁹ gamissāmi, tvañ mayi tattha gate udakato ullasighitvā¹⁰
15 mama purato pata, athāhañ mukhena gahitam maṁsapiṇḍam
chadḍetvā macchañ gahetuñ pakkhandissāmi, tasmiñ khaṇe
tvañ¹¹ Pañcasikha tam¹² maṁsapiṇḍam gahetvā ākāse up-
pata¹³, tvañ Mātali udake patā“ ti anāpesi. „Sādhū devā“
ti. Mātali maccho ahosi, Pañcasikho sakuṇo ahosi, Sakko
20 sigālo hutvā maṁsapiṇḍam mukhenādāya tassā sammukhatṭhā-
nam agamāsi. Maccho udakā uppatitvā sigālassa purato pati,
so mukhena gahitamamṁsapiṇḍam chadḍetvā macchatthāya¹⁴
pakkhandi, maccho uppatitvā udake pati, sakuṇo maṁsapiṇ-
ḍam gahetvā ākāse uppati, sigālo ubho pi alabhitvā elaga-
25 lāgumbam¹⁵ olokeno dummukho nisīdi. Sā tam disvā¹⁶ „atric-
chatāhato¹⁷ n’ eva maṁsam na macchañ labhīti“ kūtañ¹⁸

¹ C^k hoti, C^s bhoti, B^e bhothi, B^d bhoti - B^e vuttrattā, B^d vuttrattha. ² B^d omitt va. ³ B^d palāyi tito. ⁴ C^k elā-, B^e elavalā-, B^d elagana-. ⁵ B^d atric-
chatāya, omittting hatam. ⁶ C^k jarā, B^e jāri, B^d corā. ⁷ B^e dassitvā, B^d samsetvā.
⁸ B^d sammukha-. ⁹ C^k s-ghetvā. ¹⁰ C^k tam, C^s tam corr to tvañ, B^d omitt
tvañ. ¹¹ B^d tvañ. ¹² B^d uppati. ¹³ B^d macchassatthaya. ¹⁴ C^k elā-, B^e
elavalā-, B^d elagana-. ¹⁵ B^e add āyam. ¹⁶ B^d -tāya hato. ¹⁷ C^k kūtañ, B^e
kutham, B^d kutam.

bhindantī¹ vīya mahāhasitam hasi. Tam sutvā sigālo tatiyam
gātham āha:

3. Kāyaṃ elagalāgumbe² karoti ahuhāliyaṃ,
na-y-idha naccam vā gītaṃ vā tālam vā susamāhitam,
anamhakāle³ sussoṇi kin nu jagghasi sobhane ti. 125. 3

Tattha kāyaṃ ti kā yaṃ. elagalāgumbe⁴ ti kambojigumbe⁵. ahuhāliyaṃ ti dantavidāṃsakam⁶ mahāhasitam vuccati. tam⁷ kā esā etasmiṃ gumbe karoti pucchati nayidha naccam vā ti imasmiṃ thāne kassaci naccantassa⁸ naccam vā gāyantassa⁹ gītaṃ vā hatthe susamāhite katvā vādentassa susamāhitam hatthatālam vā n' atthi yaṃ¹⁰ disvā tvam haseyyāsīti¹¹ dīpeti. 10
anamhakāle³ ti āroḍanakāle¹². sussoṇi ti sundarasoṇi. kin nu jagghasīti kena nu¹³ kāraṇena tvam roditum yuttakāle aroḍamānā¹⁴ va mahāhasitam hasi, sobhane¹⁵ ti tam pasamsanto ālapati.

Tam sutvā sā catuttham gātham āha:

4. Sigāla bāla dummedha appaṇṇo si jambukā,
jīno¹⁶ macchaṇ ca pesiṇ ca kapano vīya jhāyasīti. 126. 15

Tattha jīno¹⁶ ti jūnippatto hutvā. pesiṇ ti maṇṣapesiṇ, kapano vīya jhāyasīti saḥassabhundikam parājito kapano vīya jhāyasi socasi cintesi.

Tato sigālo pañcamam gātham āha: (Dhp. v. 252.)

5. Sudassam vajjam aññesaṃ attano pana duddasaṃ,
jīnā¹⁷ patiṇ ca¹⁸ jārāṇ ca¹⁹ tvam pi mañne va jhāyasīti. 127. 20

Tattha tvampi maññeva jhāyasīti papadhamme dussile aham²⁰ tva mama gocaram labhissāmi tvam pana atnechatāya hata tam²¹ muhuttam²² ditthake²³ core²⁴ patibaddhacittā hutvā taṇ ca²⁵ jīraṇ²⁶ kuladattikaṇ ca patim²⁷ jīnā²⁸. mam upādāya satagunena saḥassagunena kapinatarā va²⁹ hutvā 25
jhāyasi paridevasiṇ lajjāpetvā vippakāram pūpento Mahāsatto evam āha.

¹ all four MSS -ti ² C^s ela-. B¹ elāgālā-. B² elagana ³ B² anamhi ⁴ C^s ela-. B² elagana- ⁵ B¹ kammoja-. B² tamogumbe. ⁶ C^s dantā- ⁷ B² tam kalam ⁸ C^s add vā ⁹ C^k adds vā ¹⁰ B² kam. ¹¹ C^s bhā- corr to ha-. B¹ haseyyasīti ¹² B² ro- ¹³ B² omitt nu ¹⁴ C^k āro-. C^s āro- corr to aro-. ¹⁵ C^s B² -ne. ¹⁶ C^s jino. B¹ juno. B² juno. ¹⁷ C^s jīnā. B² jinnā. ¹⁸ C^s patiñcampi. B¹ pati ca ¹⁹ C^k jaram. C^s jara. both omitting ca. B¹ jaram ca ²⁰ C^s ahan. ²¹ B² tvam. ²² C^s -tiā ²³ C^s -ko ²⁴ C^s core corr. to core. ²⁵ B² omitt tañca ²⁶ C^s jara B² jarañca ²⁷ C^k B² pati C^k patiti ²⁸ B¹ jinnā. B² jinnā ²⁹ C^s vā. B² omitt va

Sā tassa vacanaṃ sutvā

6. Evam etaṃ migarāja yathā bhāsasi jambuka,

sā nūnāhaṃ ito gantvā bhattu hessaṃ vasānugā ti 128.

gātham āha.

- 5 Tattha nūnā ti ekaṃsatthe¹ nipato. sā ahaṃ ito gantvā puna aññaṃ
bhattāraṃ labhivā ekasena² eva tassa bhattu vasānugā vasavattinī³ bhavissamīti.

Ath' assā anācārāya dussilāya kathaṃ sutvā Sakko deva-
rājā osānagātham āha :

7. Yo hare mattikāthālam⁴ kamsathālam pi so hare,

- 10 kataṃ yeva⁵ tayā pāpam puna p' evaṃ⁶ karissasīti. 129.

Tass' attho : anācāre kiṃ kathesi yo mattikāthālam⁷ haratī suvaṇṇathāla-
rajatathāladibhedam kamsathālam pi so harat' eva⁸, idāñ ca tayā pāpam katam
eva na sakkā tava sandhāretum⁹, sā tvaṃ puna pi evam karissasi yevā 'ti.

- Evam so taṃ lajjāpetvā vippaṭisāraṃ¹⁰ pāpetvā sakatṭhā-
15 naṃ eva agamāsi.

- Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi : (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭ-
ṭhahi) „Tadā Dhanuggaho ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi, sā itthi purāṇa-
dutiyaikā. Sakko devarāja¹² aham evā¹³ 'ti. Cūlladhanuggaha-
20 jātakaṃ¹³.

5. Kapotajātaka.

- Idāni khomhīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
lola bhikkhuṃ ārabha kathesi. Lotavattum¹⁴ anekaso¹⁵ vitthā-
ritam eva. Taṃ¹⁶ pana Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu lolo¹⁷“
25 ti pucchi¹, „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idāñ eva pubbe
pi tvaṃ lolo lotatāyā ca pana jīvita kkhayaṃ patto“ ti vatvā atītam āhari :

¹ Ck^s ekasatthe. ² C^s vasavattinī, C^s vantīti corr to vasantīti, Bⁱ vasāvattani, B^d vasavattinī. ³ C^s hare corr. to bhare. ⁴ C^s mattika- corr. to -kā-, Bⁱ mat-
tikamātalā B^d mattikatāla. ⁵ Bⁱ kītañceva, P^d katañceva. ⁶ B^d mevam. ⁷ Bⁱ
-kam-, B^d -ka-. ⁸ C^k hareteva, C^s hareneva, Bⁱ so rateva, B^d so hariteva. ⁹
Ck^s saddhātum. ¹⁰ B^d viṭṭhāpakāram. ¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d add pana.
¹³ Bⁱ cūla-, B^d cūla-, both add catuttham. ¹⁴ C^k B^d -tthu. ¹⁵ Bⁱ -kam B^d
-kavasena. ¹⁶ Ck^s tvaṃ. Bⁱ omits tam. ¹⁷ B^d add sī. ¹⁸ Ck^s Bⁱ omit pucchi

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto pārāpataṇiyaṃ¹ nibbattitvā Bārāṇasiseṭṭhino
 mahānase nīlapacchiyaṃ² vasati. Ath' eko kāko macchimaṃ-
 saluddho tena saddhiṃ mettiṃ katvā tatth' eva vasi. So eka-
 divasaṃ bahuṃ³ macchamaṃsaṃ disvā „idaṃ⁴ khādissāmiti“⁵
 tintiṇāyanto⁶ nīlapacchiyaṃ⁶ yeva nipajjitvā pārāpatena „ehi
 samma gocarāya gamissāma“⁷ 'ti vuccamāno pi „ajirakena ni-
 panno 'mhi, gaccha tvaṃ“⁸ ti agantvā⁹ tasmiṃ gate⁹ „gato me
 paccāmittakaṇṭako“¹⁰, idāni yathāruciṃ macchamaṃsaṃ khādis-
 sāmiti“ cintetvā paṭhamaṃ gātham āha: 10

1. Idāni kho 'mhi sukhito arogo
 nikkāṇṭako, nippatito¹¹ kapoto,
 kāhāmi¹² dāni hadayassa tuṭṭhiṃ,
 tathā hi maṃ maṃsasākaṃ baletīti¹³. 150.

Tattha nippatito¹⁴ ti niggato, kaṇṭako¹⁵ ti pārāpato¹⁶, kāhāmi dā- 15
 niti karissāmi dāni, tathā hi maṃ maṃsasākaṃ baletīti tathā hi maṃ-
 saṃ ca avasesaṃ sākaṃ ca mayhaṃ balaṃ karoti. uttāhehi khādā 'ti vadamānaṃ
 viya ussāhaṃ maṃ karotiṭti attho.

So bhattakārake¹⁷ macchamaṃsaṃ pacitvā mahānasā nik-
 khamma sarīrato sedaṃ pavāhente¹⁸ pacchito nikkhamitvā¹⁹ 20
 rasakarotiyaṃ²⁰ niliyi²¹. Karoti²² kilīti²³ saddaṃ akāsi.
 Bhattakārako vegena gantvā²⁴ kākaṃ gahetvā sabbapattāni
 luñcivā allasīṅgiveraṇ ca siddhatthake ca piṇsitvā pūtitak-
 kena madditvā sakalasarīraṃ makkhetvā ekaṃ kaṭhalaṃ²⁵

¹ Bī pārāva-, Bīd paravatta-. ² Bī nīla-, Bīd nala-, C^s nīla-. ³ Bīd bahu ⁴
 Bīd imam, Bī omits idam ⁵ C^s cintitāyanto corr to tintiṇāyanto. Bī gilāyanto
 viya. Bīd nitthunanto. ⁶ C^s nīla-, Bī nīla, Bīd nala-. ⁷ Bīd -varena. ⁸ C^k Bī
 agantvā, C^s āg- corr to ag-. ⁹ C^k gato, C^s gato corr to gate. ¹⁰ C^s -kan-
 ṭhako corr. to -kaṇṭako, Bīd -kaṇṭako ¹¹ Bī nippatiko, Bīd nippattiko ¹²
 C^s Bī ka-. ¹³ Bīd phaletīti ¹⁴ C^s Bī nippattito, Bīd nippattiko. ¹⁵ C^s -to.
¹⁶ Bīd -vato. ¹⁷ C^k -harake, C^s -bharake, Bīd -karako ¹⁸ C^s -to, Bī -hesi,
 Bīd -hante. Bīd add kāko ¹⁹ Bīd adds maṃsaṃ kucchupuraṃ khādītva. ²⁰ Bīd
 rasamkarotiyaṃ. ²¹ Bīd niliyitvā, C^s nili ²² Bīd omits karoti. ²³ Bī kiriti,
 Bīd kirikiriti, C^s kilītiṃ ²⁴ C^s Bī vegena gantvā ²⁵ Bī kamālam, Bīd sakalaṃ.

ghaṁsitvā vijjhitvā suttakena tassa gīvāya¹ bandhitvā nīla-
pacchiyaṁ² yeva naṁ³ khipitvā⁴ agamāsi. Pārāpato⁵ āgantvā
taṁ disvā „kā esā⁶ balākā⁷ mama saḥāyassa pacchiyaṁ ni-
pannā, caṇḍo hi⁸ so āgantvā ghāteyyāpi⁹ naṁ“ ti parihāsaṁ
5 karonto dutiyaṁ gātham āha:

2. Kāyaṁ balākā⁷ sikhinī corī lamghipitāmahā¹⁰, (= vol. II p. 333.)
oraṁ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 131.

Sī hetthāvuttatthā yeva

Taṁ sutvā kāko tatiyaṁ gātham āha:

- 10 3. Alam hi¹ te jagghitāye mamaṁ disvāna edisaṁ
vilūnaṁ sūdaputtana piṭṭhimaddena makkhitan ti. 132.

Tattha alam ti parisēdhatthe¹ nipāto, jagghitāye ti hasitvā¹⁴, idam
vuttam hoti: idāhi mam edisaṁ evam dukkhapataṁ disvā tava alam¹⁴ hasi-
tena¹⁵, mā idise kāle parihāsakeliṁ¹⁶ karohi.

- 15 So keliṁ¹⁶ karonto va¹⁷ puna catuttham gātham āha:

4. Sunahāto suvilitto annapānena tappito,
kaṇṭhe¹⁸ ca te veluriyo, agamā nu Kajamgalan ti. 133.

Tattha kaṇṭhe ca te veluriyo ti ayaṁ te veluriyamam¹⁹ pi kaṇṭhe
pālandho²⁰, tvaṁ ettakam²¹ kīlāṁ amhākam evam na dassesiṁ -- sandhūy evam
20 āha. Kajamgalan ti idha Bārānasi yeva²² Kajamgalā²³ ti adhippetā²⁴, ito
nikkhamitvā kacci²⁵ anto nagaraṁ gato ti pucchati.

Tato kāko pañcamaṁ gātham āha:

5. Mā te mitto amitto vā agamāsi Kajamgalam,
piñjāni²⁷ tattha lāyitvā²⁸ kaṇṭhe bandhanti vadḍhanan²⁹
25 ti. 134.

¹ B^d -yam ² C^s -nālo- B^d -nālo- B^d -nālo- B^d -tan. ³ B^d -pakki-
pitvā, B^d -nikkhipitvā. ⁴ B^d -vato. ⁵ C^s -yosā. ⁶ B^d -valākā. ⁷ B^d -si. ⁸
B^d -yya, B^d -zhatteyyasi. ⁹ C^s -ghī- B^d -lamghacapi- B^d -lamgha- ¹⁰ C^s
alambhī, C^s -alambhī corr. to -hi. ¹¹ C^s -dhane. ¹² B^d -hasitum. ¹³ B^d omits
alam. ¹⁴ B^d -hasitum tvaṁ. ¹⁵ B^d -keṭi, C^s -kelita corr. to -kelina. ¹⁶ B^d -ca
¹⁷ C^s -tho, C^s -tho corr. to -the. ¹⁸ C^s -namam. ¹⁹ B^d -pānto. ²⁰ B^d -etha-
²¹ C^s -dasseṇīti, B^d -dasseṇīti. ²² C^s -nasiyya. ²³ B^d -lo. ²⁴ B^d -to. ²⁵ C^s
kacci, B^d -kicci, B^d -gacchasi. ²⁶ B^d -mucchim. ²⁷ B^d -liyitvā, B^d -alāyitvā
²⁸ C^s -vadḍhanam, B^d omits vadḍhanam, B^d -vaddanti.

Tattha piñjānīti¹ piñjam², tattha lāyitvā³ ti tasmim Bārānasitazare
luñcītvā, vadḍhanan⁴ ti kathalakam⁵.

Taṃ sutvā pārāpato⁶ osānagātham āha:

6. Punap'āpajjasī⁷ samma, sīlaṃ⁸ hi tava tādisaṃ⁹, (vol. II p. 364.)
na hi mānusakā bhogā subhuñjā honti pakkhinā ti. 135. 5

Tattha puna pāpajjasīti¹⁰ puna pi¹¹ evarūpani āpajjissasi evarūpani
hi te sīlaṃ ti

Iti taṃ¹² so ovaditvā tattha avasitvā pakkhe pasāretvā
aññattha agamāsi. Kāko¹³ tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 10
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi)
„Tadā kāko lolabhikkhu ahosi, kapoto¹⁵ ahaṃ evā“ ti. Kapota-
jātakaṃ¹⁶. Aḍḍhavaggo tatiyo¹⁷. Pañcanipātavannaṃ¹⁸
niṭṭhitā.

¹ Bⁱ piicchāmi, B^d micchāmi. ² Bⁱ emits pi-, B^d micchāmi. ³ B^d palā-, ⁴ C^{ks}
vaḍḍhan, Bⁱ vattanan, B^d vattanan. ⁵ Bⁱ kapālikani, B^d kathalikaṃ. ⁶ B^d -vato
⁷ Bⁱ -si, B^d māpajjasī. ⁸ B^d sīlaṃ. ⁹ C^k sādī-, ¹⁰ C^{ks} -sinti, B^d māp- ¹¹
Bⁱ omits pi. ¹² B^d nam. ¹³ B^d add pi. ¹⁴ B^d dhammade- ¹⁵ C^{ks} -to, B^d
add pana. ¹⁶ C^k -ta-, B^d add pañcamaṃ. ¹⁷ aḍḍhavaggo tatiyo wanting in
B^d C^k C^s; after a t Bⁱ adds tassuddānaṃ, dīghakosalaṃ gapotakam musikan.
cūladhanuggaham kaporunti. iti jātakathakathūya pañcavīsati jātaka patipannante
attavannaṃ niṭṭhitā. pañcanipatta ¹⁸ C^k pañcani-; . . . niṭṭhitā wanting in B^d

VI. CHANIPĀTA.

1. AVĀRIYAVAGGA.

1. Avāriyajātaka.

Māssu kujjhi bhūmipatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
5 haranto ekaṃ titthanāvikaṃ ārabha kathesi. So kira bālo ahosi
aṇṇāṇī¹, n' eva Buddhādīnaṃ ratanānaṃ na aṇṇesaṃ puggalānaṃ
guṇaṃ jānāti² caṇḍo pharusso sāhasiko. Ath' eko jānapado³ bhikkhu
„Buddhupaṭṭhānaṃ karissāmiti“ āgacchanto sāyaṃ Aciravatītitthaṃ
patvā taṃ evaṃ āha: „upāsaka, paratīraṃ gamissāmi, nāvaṃ⁴ de-
10 hiti“. „Bhante, idāni akālo, ekasmiṃ thāne vasassū“⁵ 'ti. „Upāsaka,
idha kuhiṃ vasiṣṣāmi, gaṇhitvā maṃ gacchā“⁶ 'ti. So kujjhivā „ehi
re samaṇā“⁷ 'ti therāṃ nāvaṃ āropetvā ujukāṃ agantvā⁸ hetṭhā nā-
vaṃ netvā⁹ ullolam¹⁰ katvā tassa¹¹ cīvaraṃ temetvā¹² andhakārave-
lāya uyyojesi. So¹³ vihāraṃ gantvā taṃ divasaṃ Buddhupaṭṭhānassa
15 okāsaṃ alabhivā punadivase Satthāraṃ upasaṃkamitvā vanditvā eka-
mantāṃ nisīditvā Satthārā katapaṭisanthāro „kadā āgato sīti“¹⁴ vutte
„hiyyo“¹⁵ 'ti „atha kaṃmā ajja Buddhupaṭṭhānaṃ āgato sīti“¹⁶ vutte
taṃ atthaṃ ārocesi. Taṃ sutvā Satthā¹⁷ „na kho bhikkhu idān' eva
pubbe p' esa pharusso va“¹⁸, idāni pana tena tvaṃ kilāmito, pubbe¹⁹
20 paṇḍite kilāmeṣi“²⁰ vatvā tena yācito atītaṃ āhara:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vāyappatto Takkasi-

¹ B^d -no. ² B^d -si. ³ B^d ja-. ⁴ C^s nāvī, B^d navam me. ⁵ C^s āg-. ⁶ B^d adds nadīyam. ⁷ B^d n'lokam. ⁸ C^s add pattam. ⁹ B^d adds kilāmetvā. ¹⁰ B^d atha so. ¹¹ B^d adds bhante. ¹² C^s omit t s s. ¹³ B^d pharusso caṇḍo sāhasiko. ¹⁴ B^d adds vāpasu.

lāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgham
 addhānaṃ Himavante phalāphalena yāpetvā loṇambilasevanat-
 thāya Bārānasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ
 bhikkhāya pāvisi. Atha naṃ rājamaṇaṃ pattaṃ rājā disvā
 tassa iriyāpathe pasīditvā antepuraṃ ānetvā bhojetvā paṭiññaṃ 5
 gaḥetvā rājuyyāne vāsesi¹, devasikaṃ upaṭṭhānaṃ agamāsi.
 Tam enaṃ Bodhisatto „rañña nāma mahārāja cattāri agati-
 gamanāni vajjetvā appamattena² khantimettānuddayasampan-
 nena hutvā dhammena rajjaṃ kāretabban“ ti vatvā devasikaṃ
 ovadanto

10

1. Māssu kujjhi bhūmipati, māssu kujjhi rathesabha,
 kuddhaṃ appaṭikujjhanto³ rājā ratthassa pūjito. 1.
2. Gāme vā yadivārañne ninne va yadivā thale (Dhp. v. 98.)
 sabbattha-m-anusāsāmi: māssu kujjhi rathesabhā⁴ 'ti 2.
 dve gāthā vadeti⁴.

15

Tattha ratthassa pūjito ti evarūpo rājā ratthassa pūjanīyo hoti
 attho. sabbatthamanusāsāmīti etesu gūmādisu yattha katthaci vasanto⁵
 p' aham⁶ mahārāja imāya eva anusatthiyi⁷ tam anusāsāmi. etesu vā gūmādisu
 yattha katthaci ekasmiṃ pi ekasatte pi, māssu kujjhi rathesabhā⁴ 'ti evaṃ
 evāham tam anusāsāmi: rañña nāma kujjharum na vattam. kinkāraṇā: rājāno
 nāma vācavudhā. tesam kuddhānaṃ⁸ va anamatten⁹ eva bahū jīvitakkhayaṃ
 pāpunantīti

20

Evam Bodhisatto rañño āgatāgatadivase imā⁹ gāthā va-
 deti¹⁰. Rājā pasannacitto Mahāsattassa satasahassuṭṭhāna-
 kaṃ¹¹ gāmaṃ¹² adāsi. Bodhisatto paṭikkhipi. Iti so tatth' 25
 eva dvādasa saṃvaccare¹³ vasitvā¹⁵ „aticiraṃ nivuttho 'smi,
 janapadacārikaṃ tāva¹⁷ caritvā āgamissāmīti“ rañño akathetvā
 va uyyānapālaṃ āmantetvā „tāta ukkaṇṭhitarūpo 'smi, jana-
 padaṃ caritvā āgamissāmi, tvaṃ¹⁶ rañño kātheyyāsīti“ vatvā

1 Bḍ vasape-si 2 Bḍ -neva 3 Ck -kuddhanto, Bḍ -kujhanto 4 Bḍ abhāsi
 5 Ck dvādasanto, Cḥ dvādasanto corr to vasanto. 6 Bḍ paham. 7 Bḍ anusā-
 saniya 8 Bḍ kujjana 9 Bḍ add's dve. 10 Bḍ abhāsi 11 Bḍ -nam. 12 Bḍ
 gumavaram 13 Bḍ -ram 14 Bḍ passivā 15 Ck tāvaṃ 16 Bḍ add's gantvā.

pakkanto Gaṃgāya nāvātittam¹ pāpuṇi. Tattha Avāriyapitā² nāma nāviko ahosi bālo, n' eva guṇavantānaṃ guṇaṃ na attano³ āyāpāyaṃ⁴ jānāti, Gaṃgaṃ taritukāmaṃ janam paṭhamamāṃ tāretvā pacchā vetanaṃ yācati, vetanaṃ adentehi⁵ sad-
 5 dhiṃ kalahaṃ karonto akkosappahāre yeva bahū labhati⁶ appalābham, evarūpo andhabālo.

Taṃ sandhāya Satthā abhisambuddho hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Avāriyapitā⁷ nāma ahū Gaṃgāya nāviko,
 pubbe janam⁸ tāretvāna pacchā yācati vetanaṃ.
 10 ten' assa bhaṇḍanaṃ hoti, na ca bhogehi vaḍḍhatīti. 3.

Tattha Avāriyapitā⁹ ti Avāriyā⁹ nāma tassa dhītā, tassā vasena Avāriyapitā¹⁰ nāma jāto, tenassa bhaṇḍanaṃ ti ten' assa kēraṇena tena pacchā yāciyamānena janena saddhiṃ tassa bhaṇḍanaṃ hoti

- Bodhisatto taṃ nāvikaṃ upasaṃkamitvā „āvuso paratīraṃ
 15 maṃ nehīti“ āha¹¹, „Samaṇa kiṃ¹² me vetanaṃ dassasīti“.
 „āvuso ahaṃ bhogavaḍḍhiṃ atthavaḍḍhiṃ dhammavaḍḍhiṃ
 nāma kathessāmīti¹³“. Nāviko „dhuvam esa mayham kiñci
 dassatīti“ taṃ paratīraṃ netvā „dehi me nāvāvetanan“ ti¹⁴.
 So tassa „sādh' āvuso¹⁵“ ti paṭhamamāṃ bhogavaḍḍhiṃ kathento
 20 4. Atiṇṇam yeva yācassu apāraṃ¹⁶ tāta nāvika,
 añño hi tiṇṇassa mano, añño hoti taresino¹⁷ ti 4.
 gātham āha.

- Tattha apāraṃ ti tāta nāvika paratīraṃ atinṇam eva janam orimātre
 rittam űeva vetanaṃ yācassu, taro laddham gahetva gutte thāne thapetvā pacchā
 25 manusse paratīraṃ neyyāsi, evam te bhogavaḍḍhi bhavissatīti, añño hi tiṇṇa-
 nassa mano ti¹⁸ paratīraṃ gatassa hi añño mano hoti¹⁹, adavā va²⁰ gantu-
 kāmo hoti, yo paṇ' esa taresi²¹ nāma²² taran²³ esati paratīraṃ gantukāmo
 hoti so atirekam pi datvā gantukāmo hotīti, iti taresino¹⁷ añño mano²⁴ hoti,
 tasma tvaṃ atinṇam eva neyyāsi. ayaṃ²⁵ tāva te bhogaṇaṃ vaddhi nāma.

¹ Bḍ nāvikatittam. ² Cks avāripitā. ³ Bḍ adds va. ⁴ Bḍ upayam. ⁵ Bḍ
 adant-. ⁶ Bḍ bahutara hoti. ⁷ Ck āvā-. ⁸ Cks -janam. ⁹ Ck āva-. ¹⁰
 Cks āvā-. ¹¹ Bḍ adds taṃ sutvā so āha. ¹² Ck kiṃ. ¹³ Bḍ adds taṃ sutvā.
¹⁴ Bḍ adds āha. ¹⁵ Bḍ sādhū ā-. ¹⁶ Cks -raṇ. ¹⁷ Bḍ paresīto. ¹⁸ Bḍ adds
 tata. ¹⁹ Bḍ bhavati. ²⁰ Bḍ omits va. ²¹ Bḍ paresi. Cks taresi. ²² Bḍ noma.
²³ Bḍ paratīraṃ. ²⁴ Cks omits mano. ²⁵ Cks ayaṃ

Nāviko cintesi: „ayaṃ¹ tāva me ovādo bhavissati, idaṃ pan' esa aññaṃ kiñci mayhaṃ dassatīti²“. Atha naṃ Bodhisatto: „ayaṃ¹ tāva te 'āvuso bhogavaḍḍhi, idaṃ attha-dhammavaḍḍhiṃ³ suṇā⁴“ 'ti vatvā oবাদanto

5. Gāme vā yadi vāraṇṇe ninne vā yadi vā thale

5

sabbattha-m-anusāsāmi: māssu kujjhi nāvikā 'ti 5.

gātham āha. Iti 'ssa⁵ imāya gāthāya atthadhammavaḍḍhiṃ kathetvā „ayaṃ te atthavaḍḍhi⁶ ca dhammavaḍḍhi⁶ cā“ 'ti āha. So pana⁷ dandhapuriso⁸ taṃ ovādaṃ na kismiñci mañña-māno „idaṃ samaṇa tayā mayhaṃ dinnaṃ nāvāvetanan“ ti 10 āha. „Āmāvuso“ ti. „Mayhaṃ iminā kammaṃ n' atthi, aññaṃ me dehīti“. „Āvuso idaṃ t̥hapetvā mayhaṃ aññaṃ n' atthīti“. „Atha kasmā mama nāvāṃ ārūlho sīti“ tāpasam Gaṃgātīre pātetvā ure⁹ nisīditvā mukham ev' assa pothesi.

Satthā itti kho bhikkhave yaṃ so tāpaso ovādaṃ datvā rañño 15 santikā gāmavaram labhi taṃ eva ovādaṃ andhabālassa nāvikassa kathetvā mukhapothanaṃ pāpuṇi. tasmā ovādaṃ dentena¹⁰ yuttajanass' eva dātabbo na ayuttajanassā¹¹ 'ti vatvā abhi-sambuddho hutvā tadanantaraṃ gātham āha:

6. Yāy' eva¹² anusā-saniyā rājā gāmavaram adā

20

tāy' eva¹³ anusā-saniyā¹⁴ nāviko pahari mukhe¹⁵ ti. 6.

Tassa taṃ paharantass' eva bhariyā bhattaṃ gahetvā āgatā, taṃ¹⁶ tāpasam disvā „sāmi, ayaṃ tāpaso¹⁷ rājakulū-pako, mā paharīti“ āha. So¹⁸ kujjhivā „tvaṃ me imaṃ kū-tatāpasam paharituṃ na desīti“ utthāya taṃ paharivā pātesi. 25 Bhattapātī¹⁹ patitvā bhijji²⁰, tassā ca²¹ garugabbhāya gabbho bhūmiyaṃ pati. Atha naṃ manussā samparivāretvā „puri-

¹ C^s ayan. ² B^d dassetīti ³ all three MSS -i ⁴ B^d -nāhi. ⁵ C^k itissā, C^s itissā corr. to -ssa. ⁶ C^k -in. ⁷ B^d omits pana ⁸ B^d papapu- ⁹ C^k udare. ¹⁰ B^d dan- ¹¹ C^k yu- ¹² C^k yā eva ¹³ C^k tā eva ¹⁴ C^k -sāsa-kiyā, C^s -sāsakiyā corr. to -niya ¹⁵ B^d mukhan ¹⁶ C^k naṃ, C^s taṃ? ¹⁷ B^d add's nāma. ¹⁸ B^d add's punadeva ¹⁹ C^k -ti, B^d atthabhattapātī. ²⁰ C^k bhijji, C^s bhijji corr. to bhijji ²¹ B^d add- pana.

saghātakacoro“ ti gahetvā bandhitvā rañño dassetum. Rājā vinicchinitvā tassa rājāṇaṃ¹ kāresi.

Satthā abhisambuddho hutvā imam atthaṃ pakāseto osāna-gātham āha:

- 5 7. Bhattaṃ bhinnaṃ, hatā bhariyā, gabbho va² patito chamā.
migo va jātārūpena na ten' atthaṃ abandhi sū³ 'ti. 7.

Tattha bhattaṃ bhinnan ti bhattapātī⁴ bhinnū, hatā ti pahatā. chamā ti bhūmiyam, migo va jātārūpenā 'ti yathā migo suvaṇṇam vā⁵ muttāmaniādāni vā madditvā gacchanto pi attharitva niṇajjanto pi tena jātārū-
10 pena attano atthavaḍḍhim bandhitum nibbattetum na sakkoti evam so andha-bālo paṇḍitehi dinnovādam⁶ sutvāpi attano atthaṃ bandhitum⁷ nibbattetum na⁸ sakkhīti vuttam hoti, abandhi sū⁹ 'ti ettha hi bandhi¹⁰ so iti evam attho veditabbo¹¹, so iti¹² imesaṃ paḍānaṃ¹³ hi¹⁴ sū 'ti sandhi hoti.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sam-
15 odhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiṃphale patitṭhahi
„Tadā nāviko idāni nāviko, rājā Ānando¹⁶. tāpaso¹⁷ aham evā“ 'ti.
Avāriyajātakaṃ¹⁸.

2. Setaketujātaka.

Mā tāta kujjhi na hi sādhu kodho ti. Idam Satthā
20 Jetavane viharanto kuhakabhikkhuṃ¹⁹ ārabha kathesi. Pac-
cuppannavattum Uddālajātaka āvibhavissati.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ disāpāṃokkhācariyo
hutvā pañcasata mānave mante vāceti. Nesam²⁰ jeṭṭhako Se-
25 taketu nāma udiccabrāhmanakule nibbatto mānavo. Tassa jātinaṃ
nissāya mahanto māno ahosi. So ekadivasam aññehi māṇavehi
saddhim nagarā nikkhamanto nagaraṃ²¹ pavisanto ekaṃ can-

¹ Ck -nam, Cs -nam corr. to -nam, Bđ rajadandaṃ. ² Ck va, Bđ ca. ³ Cs sun, Bđ -dhum su. ⁴ Ck -ti, Bđ -pati. ⁵ Bđ adds hiraññam va. ⁶ Bđ dinnam o-. ⁷ Bđ vadhirum. ⁸ Bđ na. ⁹ Cs -su, Bđ -dhum su. ¹⁰ Bđ abatolho. ¹¹ Bđ dathabbo. ¹² Bđ ti. ¹³ Cs pā-. ¹⁴ Cs bhi, Bđ omits hi. ¹⁵ Bđ dhammade-. ¹⁶ Bđ adds -hosi. ¹⁷ Bđ adds pana. ¹⁸ Cs ava- corr. to ava-. Bđ adds pathamaṃ. ¹⁹ Bđ -kam-. ²⁰ Bđ te-. ²¹ Bđ omits nagaraṃ.

dālam disvā „ko si tvaṃ“ ti pucchitvā „caṇḍālo ‘ham asmiti’
 vutte tassa¹ sarīraṃ paharitvā āgatavātassa² attano sarīre
 phusanabhayena „nassa caṇḍāla³ kālakaṇṇi⁴, adhovātaṃ yāhiti’
 vatvā vegena tassa uparivātaṃ agamāsi. Caṇḍālo sīghataram
 gantvā tassa uparivāte aṭṭhāsi. Atha naṃ so „nassa⁵ kāla- 5
 kaṇṇi’⁶ suṭṭhutarāṃ akkosi paribhāsi. Caṇḍālo „tvam ko
 sīti’⁷ pucchi. „Brāhmaṇamāṇavo ‘ham asmiti’“. „Brāhmaṇo
 hotu⁸, mayā pana puṭṭhapañhaṃ⁹ kathetuṃ sakkhissāsīti’¹⁰.
 „Āma sakkhissāmīti’“. „Sace na sakkosi pādantare¹¹ taṃ ga-
 memīti’¹². So attānaṃ takketvā „āgamehīti’¹³ āha. Caṇḍāla- 10
 putto tassa kathaṃ¹⁴ parisāṃ¹⁵ gāhāpetvā „māṇava disā nāma
 katarā“ ti pañhaṃ pucchi. „Disā nāma puratthimādayo¹⁶ ca-
 tasso disā“ ti. Caṇḍālo „ahaṃ taṃ etaṃ disaṃ¹⁷ na puc-
 chāmi, tvam ettakam pi ajānanto mama sarīre pahatavātaṃ¹⁸
 jigucchāsīti’¹⁹ taṃ khandhaṭṭhike²⁰ gabetvā onametvā attano 15
 pādantarena gamesi²¹. Māṇavā taṃ pavattiṃ ācariyassāciki-
 khimsu²². Ācariyo „saccaṃ kira tāta Setaketu caṇḍālen’ asi’²³
 pādantarena gamito’²⁴ ti. „Āma ācariyo, so maṃ caṇḍāla-
 dāsiputto ‘disāmattam pi na jānātīti’ attano pādantarena ga-
 mesi’²⁵, idāni disvā kattabham assa jānissāmīti’²⁶“ kuddho 20
 caṇḍālaputtaṃ akkosi²⁷. Athācariyo²⁸ „tāta Setaketu, mā
 tassa kujjhi, paṇḍito caṇḍālaputto’²⁹, na so taṃ etaṃ disaṃ
 pucchi aññaṃ pucchi, tayā pana diṭṭhasutaviññātato’³⁰ aditṭha-
 asutaaviññātāṃ³¹ eva bahutarāṃ“ ti ovadanto dve gāthā abhāsi:

1. Mā tāta kujjhi, na hi sādhu kodho,

25

bahum pi te aditṭhaṃ assutaṃ ca.

¹ Bḍ tasmim. ² Bḍ -taya-. ³ Ck tassa caṇḍālo. Bḍ tvam caṇḍālo. ⁴ Bḍ
 -kaṇḍi. ⁵ Ck tassa. Ck nassa. Bḍ aḍḍa vasala. ⁶ Ck hotu. ⁷ Bḍ puṭṭha-
 ṇi. ⁸ Bḍ -tīti. ⁹ Bḍ -rena. ¹⁰ Ck gamesi. Bḍ bhamenīti. ¹¹ Bḍ ābham onamehīti.
¹² Bḍ kuta. ¹³ Bḍ patiṇḍam. ¹⁴ Bḍ purimā. ¹⁵ Ck disaṃ. ¹⁶ Bḍ pahata-
 ṇi. ¹⁷ Ck -tīti. ¹⁸ Ck ka-. Bḍ khandhapitṭhike. ¹⁹ Ck gamehi. Bḍ bhameti. ²⁰ Bḍ
 -yassa a-. ²¹ Bḍ -nīpi. ²² Bḍ bhamito. ²³ Bḍ bhameti. ²⁴ Bḍ karissāmīti.
²⁵ Bḍ aḍḍa paribhāsi. ²⁶ Bḍ atha naṃ a-. ²⁷ Bḍ caṇḍālaputto parito byatto.
²⁸ Ck -tano. Ck -tano corr. to -tato. Bḍ -tako. ²⁹ Bḍ aditṭhasutaviñ-

mātāpitā disā tā¹ Setaketu,
ācariyam āhu disataṃ pasatthā. 8.

2. Agārino annadapānavatthadā² (= vol. I. p. 401.)

avhāyikā tam pi disaṃ vadanti,

5 esā³ disā paramā Setaketu

yaṃ patvā dukkhī sukhino bhavanti. 9.

Tattha na hi sādhu kodho ti kodho nāma⁴ uppajjamāno subhāsita-
dubbhāsitaṃ athānantaṃ hitāhitaṃ jānituṃ na deti⁵ na sādhu na laṭṭhako,
bahumpi te adittṭhaṃ ti tayā dakkhiṇā adittṭhaṃ soṭṭa ca asutam eva ba-
10 hutaraṃ, disā tā⁶ ti disā mātāpitāro puttānaṃ purimataraṃ uppannattā pu-
ratthimadisā nāma jāta ti vadati⁷, disataṃ pasatthā ti ācariyā pana dak-
khineyyattā disataṃ pasatthā dakkhiṇā disā ti Buddhādayo ariyā āhu kathenti
dīpentīti vadati⁸, agārino ti gahatthā, annadapānavatthadā⁹ ti annadā
pānavatthadā¹⁰ ca, avhāyikā¹¹ ti ettha deyyadhammaṃ patiganhathā¹² ti
15 pakkosanakā, tam pi disaṃ vadanti¹³ tam pi Buddhādayo ariyā ekam¹⁴
disaṃ vadanti, iminā catupaccayadāyaka gahatthā paccaye¹⁵ apadisitvā¹⁶ dham-
mikasamaṇā brāhmaṇehi upagantabbattā ekā¹⁷ disā nāma¹⁸ ti dīpeti, aparo nayo:
ye ete agārino annapānavatthadā nesaṃ chakāmaggasampattidāyakattena¹⁷
upari¹⁸ avhāyanato ye avhāyikā dhammikasamaṇabrāhmaṇā tam pi disaṃ¹⁹ va-
20 danti tam Buddhādayo ariyā uparimadisam²⁰ nāma vadanti²¹ dīpeti vuttam
pi c' etam:

Mātāpitā disā pubbā acariyā dakkhiṇā disā (= vol I v. 40 and
puttadārā disā paccā mittamaccā ca²¹ uttarā Grimblot, S. S. P p. 308).

Dāsakammakārā heṭṭhā uddham samaṇabrahmaṇā,

25 etā disā namasseyya alamatto²² kule gihīti.

Esā²³ disā ti idam pana nibbānaṃ sandhāya vuttam, jātiadinaṃ hi nānappa-
kārena dukkheṇa dukkhitaṃ satta tam patvā middukkhā sukhino bhavanti, esā eva
ca sattehi agatapubbā²⁴ disā nāma, ten' eva tam paramā ti āha²⁵, vuttam
pi c' etam:

¹ so Ck; Bā mātādisājata. ² Bā anna āna-, Cs annapāna- corr. to annadapāna-. ³ Bā
etā. ⁴ Ck kodhanāma. ⁵ Bā sakkotiti. ⁶ Bā jāta. ⁷ Bā acariyamāhu. ⁸ Ck
vadanti. ⁹ Ck annadā pānadā vatthadā, Cs annapānadāvatthadā, Bā anna āna-
vatthadā. ¹⁰ Ck omits pana, Cs annadā vatthadā corr. to a pānada v. ¹¹ Ck
amhā-, Cs amhā- corr. to avhā-. ¹² Bā pati-. ¹³ Bā etam. ¹⁴ Bā -yena
¹⁵ Ck -diyitvā, Cs -disittha, Bā avhayitvā. ¹⁶ Bā etā. ¹⁷ Ck chakamagga-, Bā
-ttim-. ¹⁸ Bā uparupari. ¹⁹ Bā adds nama ti. ²⁰ Bā -mam-, Ck -san. ²¹
Bā va. ²² Bā appamatto. ²³ all three MSS. etā. ²⁴ Ck ag- corr. to ag-, Bā
āg-. ²⁵ Bā teneva cetam nibbānam paramāti āha.

Samatittiyā¹ anavasesam² (= vol. I p. 460)

telapattāni yathā parihareyya

evam sacittam anurakkhe³

patthayāno disāni agatapubban⁴ ti.

Evam Mahāsatto mānavassa⁵ disā kathesi. So pana „caṇ- 5
 ḍālen' amhi" pādantarena gamito⁶ ti tasmiṃ ṭhāne avasitvā
 Takkaṣilaṃ gantvā disāpāṃmokkhācariyassa⁷ santike sabbasip-
 pāni uggaṇhitvā ācariyena anuññāto Takkaṣilato nikkhamitvā
 sabbasamayāsippaṃ sikkhanto vicari. So ekaṃ paccantagā-
 maṃ patvā taṃ nissāya vasante⁸ pañcasate tāpase disvā tesāṃ 10
 santike pablaḍḍitvā yaṃ⁹ te jānanti sippamantacaraanāṃ¹⁰ taṃ
 uggaṇhitvā¹¹ tehi parivuto¹² Bārāṇasīṃ patvā¹³ punadvase
 bhikkhaṃ¹⁴ caranto rājamaṇānaṃ agamāsi. Rājā tāpasānaṃ
 iriyapathe paṣīditvā antonivesane bhojetvā te attano uyyāne
 vāsesi¹⁵. So ekadivasam tāpase parivisitvā „ajja sāyaṇhe 15
 uyyānaṃ gantvā ayye vandissāmi¹⁶“ āha. Setaketu uyyānaṃ
 gantvā¹⁶ tāpase sannipādetvā¹⁷ „mārisā¹⁸ ajja rājā āgamiṣsa-
 tīti“ āha „rājāno ca¹⁹ nāma sakīṃ ārādhetvā yāvataṃyukam
 sukhaṃ jīvitum sakkā, ajja ekacce vaggulivatāṃ caratha
 ekacce kaṇṭhakaseyyaṃ²⁰ kappetha ekacce pañcātapam tap- 20
 petha²¹ ekacce ukkuṭṭikappadhānam anuyuñjatha ekacce udako-
 gāhanakammaṃ²² karotha ekacce mante sajjhāyathā“ ti vi-
 cāretvā sayam paṇṇasāladvāre apassayapīṭhake²³ nisīditvā
 pañcavannaraṅgasamujjalavāsanaṃ²⁴ ekaṃ pothakaṃ²⁵ vicitra-
 vanṇe ādhārake²⁶ ṭhapetvā susikkhitehi catūhi pañcāhi māna- 25
 vehi pucchite pucchite²⁷ atthe kathesi. Tasmiṃ khane rājā

¹ Ck -tthiyam, Bđ -tthikam. ² Bđ -sevakaṃ. ³ Bđ -kkheyya. ⁴ Bđ āg-, C⁸ āg- corr. to ag-. ⁵ Bđ brahmanassa. ⁶ Ck -nampi, Bđ -lena. ⁷ Ck⁸ -kkhassa. ⁸ Bđ -to. ⁹ Bđ ye. ¹⁰ Bđ sippam vā manta caranam vā. ¹¹ Bđ adds ganasatthā hutvā. ¹² Bđ -vāriṭo. ¹³ Bđ gantvā. ¹⁴ Bđ bhikkh-ya. ¹⁵ Bđ vāsāpesi. ¹⁶ Bđ āg-. ¹⁷ Bđ -jātāpetva. ¹⁸ Bđ samma mārisa. ¹⁹ Bđ omits ca. ²⁰ Ck kanthasaseyyam, Bđ kanthaka-. ²¹ Bđ kappetha. ²² Bđ -korohana-. ²³ Bđ -pīṭhake. ²⁴ Bđ -vākaśiraṃ. ²⁵ Bđ pothakaṃ. ²⁶ Bđ -nāne. ²⁷ Ck puc-
 chite pucchita, C⁸ pucchita pucchita.

āgantvā te micchātapaṃ karonte disvā tuṭṭho Setaketuṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno purohitena saddhiṃ
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kharājīnā jaṭilā paṃkadantā
5 dummukkhārūpā¹ ye 'me² japanti³
kacci nu te mānusaḥ payoge
idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 10.

Tattha kharājīnā ti kharehi ajjinehi samannāgatā, paṃkadantā ti danta-
kaṭṭhassa akhādanena malaggahitadantā, dummukkhārūpā⁴ ti anañjitaaman-
10 ditalūkhanivāsanaṇṇapāṇā⁵ mālāgandhavilepanavajjitā⁶ kilithārūpā ti vuttaṃ
hoti. ye me japantīti⁷ ye ime⁸ mante sajjhāyanti, mānusaḥ payoge ti
manusehi kattabbapayoge⁹ thitā. idaṃ vidū parimuttā apāyā ti imasmiṃ
payoge thatvā imaṃ lokam viditvā pākatam katvā kacci¹⁰ nu ete isayo catūhi
apāyehi muttā ti pucchati

- 15 Taṃ sutvā purohito catutthaṃ gātham āha:

4. Pāpāni kammāni karitvāna¹¹ rāja
bahussuto ce na careyya dhammaṃ
sahassavedo¹² pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamuñce caranāni apatvā ti. 11.

20 Tattha karitvānā¹¹ 'ti katvā, caranāni ti saha sīlena aṭṭhasamūpattiyo.
idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja, ahaṃ bahussuto 'mhiṃ sahassavedo¹² pi ce tīvi-
dham sucaritam dhammaṃ na careyya pāpāni¹³ eva¹⁴ careyya so taṃ pāpāni
kammāni katvā taṃ bāhusaccaṃ paṭicca sīlasamūpattisamkhittāni caranāni appi-
tvā¹⁴ dukkhā na muñce¹⁵ apāyadukkhato na mucce¹⁶ eva¹⁶ 'ti attho

- 25 Taṃ sutvā rājā tāpasesu¹⁷ pasādaṃ hari¹⁸. Tato Setaketu¹⁹
cintesi: „imassa rañño tāpasesu pasādo udapādi, taṃ pa-
esa purohito vāsiyā paharitvā viya chindi, mayā etena saddhiṃ
kathetuṃ vaṭṭatīti“ so tena saddhiṃ kathento pañcamāṃ gā-
tham āha:

¹ Bḍ dummukharūpā, C^{ks} rummakha-. ² Bḍ ime. ³ Bḍ japanti. ⁴ C^{ks} rum-
makharūpā. ⁵ Bḍ anañjitaṇṇapāṇāni itassa amanditalukhanivāsanaṇṇapāṇāni. ⁶ Bḍ
-navavajjitā. ⁷ Bḍ ye ettantīti. ⁸ C^{ks} omīti ime. ⁹ Bḍ -gehi. ¹⁰ Bḍ kiñci. ¹¹
C^{ks} -tvā, C^s -tvā corr to -va. ¹² Bḍ -bhedo. ¹³ Bḍ japanti kammāni. ¹⁴ Bḍ
apatvā. ¹⁵ Bḍ mucce. ¹⁶ C^{ks} muñceneva, C^s muñceneva corr to mucceva. Bḍ
mucceva corr to mucceva. ¹⁷ C^{ks} -se. ¹⁸ Bḍ akari. ¹⁹ C^{ks} -ko, C^s -ko
corr. to -ketu.

5. Sahassavedo¹ pi na taṃ paṭicca
dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā²,
maññāmi vedā aphaḷā bhavanti,
sasaññamaṃ³ caraṇaṃ ñeva saccan ti. 12.

Tass' attho: sace saḥassavedo¹ pi taṃ bāhusaccaṃ paṭicca caraṇaṃ apatvā² 5
attānaṃ na dukkhā pamuñce evaṃ sante⁴ ahaṃ maññāmi⁵ tayo vedā aphaḷā
honti sasilaṃ⁶ atthasamāpatticaraanāṃ⁷ ekam saccam⁸ hotīti⁹.

Taṃ sutvā purohito chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Na h' eva vedā aphaḷā bhavanti
sasamyamaṃ caraṇaṃ yeva⁹ saccam,
kittim hi pappoti adhicca vede
santiṃ pun' eti¹⁰ caraṇena danto ti. 13. 10

Tass' attho: tayo vedā aphaḷā sasamyamaṃ¹¹ caraṇam eva saccam seyyaṃ
uttamaṃ pavaram na h' eva hoti, kinkāraṇā¹² kittim hi pappoti tayo vede adhicca¹²,
ditthadhamme kittimattam yasamattam labhati itoparam aññaṃ n' atthi, tasmā 15
na te aphaḷā, santiṃ pun' eti¹⁰ caraṇena pana danto, sile paṭiṭṭhāya¹³ samā-
pattiyo nibbattetvā samāpattipadattānaṃ vipassanaṃ vaddhento¹⁴ accantasana-
tim¹⁵ nibbānaṃ¹⁶ nāma taṃ eti pāpunāri.

Iti purohito Setaketuno vādaṃ bhinditvā te sabbe gihī
kāretvā phalakāvudhāni gāhāpetvā mahantatarake¹⁷ katvā¹⁸ 20
rañño upaṭṭhāke¹⁹ kāresi, ayaṃ kira mahantatarakānaṃ²⁰ vaṃso.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi; „Tadā
Setaketu kuhako bhikkhu ahosi. caṇḍālo²² Sāriputto²³, purohito pana
aham evā²⁴ ti. Setaketujātakaṃ²⁴.

¹ Bā - bhedo. ² Bā apatvā. ³ Bā sasamyamaṃ. ⁴ Bā adds ca. ⁵ Bā sasila-
kam. ⁶ Cks - naṃ. ⁷ Ck omits saccam. ⁸ Bā - naññeva sa-cam intanevaseccam
seyyam uttamaṃ pavaram hotīti. ⁹ Bā - naññeva, Ck - nam veva, Cs - nam veva
corr to - naṃ veva. ¹⁰ Bā pureti. ¹¹ Cks saṃsamānāma. ¹² Cks add hi. ¹³
Bā adds atha. ¹⁴ Bā vaddhanto. ¹⁵ Bā sa accantantam. ¹⁶ Cks nibbā. ¹⁷ Cks
mahantaṃ tarake, Bā takārake. ¹⁸ Ck tatvā. ¹⁹ Cks - rithāne. ²⁰ Cs mahanta-
ratakānaṃ corr. to mahantatarakānaṃ. ²¹ Ck Bā dhamma-de. ²² Bā - la: utto.
²³ Bā adds rājā ānando. ²⁴ Bā adds dutiyam.

3. Darīmukhajātaka.

Paṃko ca kāmā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto mahānekkhammam¹ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum heṭṭhā² kathitam eva.

- 5 Atīte pana Rājagahanagare³ Magadharājā nāma rajjam kāresi. Tadā Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti, Brahmadattakumāro ti⁴ ssa nāmam akaṃsu. Tassa jātadivase yeva purohitassāpi putto vijāyi, tassa mukham ativiya sobhati⁵, ten⁶ assa Darīmukho ti nāmam
- 10 akaṃsu. Te ubho pi rājakule yeva samvaddhā⁷, te añña-maññaṃ piyasahāyā hutvā soḷasavassakāle Takkasilaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā „sabbasamayassippaṇi ca sikkhissāma desacārittaṇ⁸“ ca jānissāmā⁹“ ti gāmanigamādāsu carantā Bārāṇasim patvā devakule vasitvā punadivase Bārāṇasim bhikkhāya
- 15 pavisiṃsu¹⁰. Tattha ekasmiṃ kule „brāhmaṇe¹¹“ bhojetvā vācanakaṃ dassāmā¹²“ ti pāyasaṃ pacitvā āsanāni paññattāni honti. Manussā te ubho pi bhikkhāya carante disvā „brāhmaṇā āgatā¹³“ ti gehaṃ pavesetvā Mahāsattassa āsane sudhavattham paññāpesuṃ Darīmukhassa¹⁴ rattakambalaṃ. Da-
- 20 rīmukho taṃ nimittam disvā „ajja mayham sahāyo Bārāṇasiyaṃ rājā bhavissati, ahaṃ senāpatīti“ aññasi. Te tattha bhuñjitvā vācanakaṃ gahetvā maṅgalaṃ vatvā nikkhamma rājuyyānaṃ agamaṃsu¹⁵. Mahāsatto maṅgalasilāpatṭe¹⁶ nipajji, Darīmukho pan¹⁷ assa pāde parimajjanto nisīdi. Tadā
- 25 Bārāṇasirañño matassa sattamo divaso hoti. Purohito rañño sarirakiccaṃ kāretvā¹⁸ aputtake rajje sattadivasāni phussarathaṃ vissajjesi. Phussarathakiccaṃ¹⁹ Mahājanakajātake āvibhavissati. Phussaratho nagarā²⁰ nikkhamitvā tattha catu-

¹ Bḍ mahābhūnikkhamanaṃ. ² Cks omit heṭṭhā. ³ C¹ -hā. C² -hanāmanagare.
⁴ Cks sobha. ⁵ Bḍ -vaḍhā. ⁶ Bḍ -cārikaṇ. ⁷ Bḍ carissāma. ⁸ Bḍ -vissitvā. ⁹ Bḍ -nam. ¹⁰ Bḍ karissāmā. ¹¹ Bḍ āgacchatha. ¹² Bḍ adda āsane. ¹³ Bḍ adda tattha. ¹⁴ Bḍ mahāmaṇḍa. ¹⁵ Bḍ katvā. ¹⁶ Bḍ -rathavisaṃjanakiccaṃ. ¹⁷ Cks -rām.

raṅginiyā senāya parivuto anekasatehi turiyehi vajjamānehi
 uyyānadvāraṃ pāpuṇi. Darīmukho turiyasaddaṃ sutvā „sahā-
 yassa me¹ phussarathaṃ āgacchati, ajj’ eva² rājā hutvā may-
 haṃ senāpatitṭhānaṃ dassati, ko me gharāvāsen’ attho, nik-
 khamitvā pabbajissāmīti“ Bodhisattaṃ anāmantetvā va³ eka- 5
 mantāṃ gantvā paṭicchanno⁴ aṭṭhāsi. Purohito⁵ uyyānadvāre
 rathaṃ ṭhapetvā uyyānaṃ paviṭṭho Bodhisattaṃ maṅgalasilā-
 paṭṭe nipannaṃ disvā pādesu lakkhaṇāni oloketvā⁶ „puññavā
 santo⁷ dvisahassadīpaparivārānaṃ⁸ catunnaṃ pi dīpānaṃ rajjaṃ
 kāretuṃ samattho, dhiti paṇ’ assa kīdisā“ ti sabbaturiyāni⁹ 10
 paggaṇhāpesi. Bodhisatto pabujjhivā mukhato sātakaṃ apa-
 netvā mahājanaṃ oloketvā puna sātakena mukhaṃ paṭicchā-
 detvā thokaṃ nipajjitvā passaddharathā utṭhāya silāpaṭṭe pal-
 laṃkena nisīdi. Purohito jannukena¹⁰ patitṭhāya „deva tum-
 hākaṃ rajjaṃ pāpuṇātīti“ āha. „Aputtakaṃ bhāṇe rajjan“ ti. 15
 „Āma deva“ ti. „Tena hi sādhu“ ti sampatiṇchi. Tassa uyyāne
 yeva abhisekaṃ akāmsu. So yasamahantatāya Darīmukhaṃ
 na sarī¹¹. Rathaṃ¹² āruya mahajanaparivuto nagaraṃ pavi-
 sitva padakkhiṇaṃ katvā rājadvāre ṭhito va amaccānaṃ ṭhā-
 nantarāni vicāretvā pāsādaṃ abhirūhi. Tasmiṃ khaṇe Darī- 20
 mukho „suññaṃ dāni¹³ uyyānaṃ“ ti āgantvā maṅgalasilāya
 nisīdi. Ath’ assa purato paṇḍupalāsaṃ¹⁴ pati. So tasmiṃ
 yeva paṇḍupalāse khayavayaṃ paṭṭapetvā tilakkhaṇaṃ sam-
 masitvā paṭhaviṃ unnādento paccekabodhiṃ nibbatesi. Tassa
 taṃ khaṇaṃ űeva gihiliṅgaṃ antaradhāyi, iddhimayapattaci- 25
 varam ākāsaṭo otarivā sarire paṭimucci¹⁵, tāvad eva aṭṭha-
 parikkhāradharo iriyāpathasampanno vassasatikathero¹⁶ viya

¹ B¹ mama sahāyassa, C¹ omits me ² B¹ ajjessa corr to ajjesa, C¹ ajjo. ³ B¹ ca. ⁴ B¹ -nne ⁵ āgacchati - - - purohito wanting in C¹ ⁶ B¹ adds ayaṃ. ⁷ C¹ satte, C¹ satto. ⁸ C¹ dvisahassadīpaparivāram, C¹ -ssadīpaparivāram corr. to -vārānaṃ. ⁹ B¹ adds ekappahareneva. ¹⁰ B¹ jannu-, C¹ jannu- corr. to jannu-. ¹¹ B¹ asarivaya in the place of na sarī ¹² B¹ rathavaram. ¹³ C¹ suññadāni corr. to suññāni. C¹ suñña dāni. ¹⁴ B¹ -so. ¹⁵ C¹ -mucci. B¹ -muñci ¹⁶ B¹ sathivassika

huvā iddhiyā ākāse uppativā Himavantapadese Nandamūla-
 pabbhāram¹ agamāsi. Bodhisatto dhammena rajjam kāresi,
 yasamahantatāya pana yasena pamatto huvā cattālīsa vassāni
 Darimukham na sari, cattālīsati² pana samvacchare tam
 5 saritvā³ „mayham sahāyo Darimukho nāma atthi, kham nu
 kho so“ ti tam daṭṭhukāmo ahoṣi. So tato paṭṭhāya antepure
 pi parisamajjhe pi „kham nu kho mayham sahāyo Darī-
 mukho⁴, yo⁵ me tassa vasanaṭṭhānam katheti⁶ mahantam assa⁷
 yasaṁ dassamīti“ vadati. Evaṁ⁸ tassa punappunam tam sa-
 10 rantass’ eva aññāni⁹ dasa samvaccharāni atikkantāni. Darī-
 mukho paccekabuddho pi paññāsavassaccayena āvajjanto¹⁰
 „mam kho sahāyo saratīti“ ṇatvā „idāni so mahallako¹¹ putta-
 dhītādihi vuddhippatto, gantvā dhammam kathetvā pabbā-
 jessāmi tan¹²“ ti iddhiyā ākāsenāgantvā uyyāne otarivā su-
 15 vaṇnapaṭimā viya silāpaṭṭe nisīdi. Uyyānapālo tam disvā
 upasamkamitvā „bhante kuto tumhe etha“ ’ti pucchi. „Nan-
 damūlakapabbhārato“ ti. „Ko nāma tumhe“ ti. „Darimukha-
 pacceko¹³ nāmāham āvuso“ ti. „Bhante amhākam rājānam
 jānāthā¹⁴“ ti. „Āma¹⁵, gihikāle no sahāyo“ ti. „Bhante,
 20 rājā tumhe daṭṭhukāmo, kathemi ’ssa¹⁶ tumhākam āgatabhā-
 van¹⁷“ ti. „Gaccha kathehiti“. So gantvā¹⁸ tassa āgantvā
 silāpaṭṭe nissinnabhāvam rañño katesi. Rājā¹⁹ „āgato kira
 me sahāyo, passissāmi nan²⁰“ ti ratham āruya mahantena
 parivārena uyyānam gantvā paccekabuddham vanditvā paṭi-
 25 santhāram katvā ekamantaṁ nisīdi. Atha nam paccekabuddho
 „kiṁ Brahmadata dhammena rajjam kāresi, agatigamanam
 na gacchasi, dhanatthāya lokam na pīlesi, dānādini puññāni

¹ C¹ -lampa-. B^d -lakapa-. C^k -same, C^s -same corr to -satime. B^d -sātīk-
 kame. ² B^d -retantatitvā atite so tam saritvā. ³ B^d adds ti na. ⁴ C^k so, C^s
 so corr. to yo. ⁵ C^s B^d -si. ⁶ B^d -tam, omitting assa. ⁷ C^k evan. ⁸ B^d
 adds pi. ⁹ C^k āvajje-. ¹⁰ C^k -ka. ¹¹ B^d -nan. ¹² B^d -kho-. ¹³ C^s -na-
¹⁴ B^d adds jānāmi. ¹⁵ B^d tassa. ¹⁶ B^d -vam kathessanti. ¹⁷ B^d sādhi
 ti vatī tanitaturito va in the place of gantvā. ¹⁸ B^d tam sutvā rājā. ¹⁹
 C^s tan.

karosīti“ ādīni vadanto paṭisanthāraṃ katvā „Brahmadatta, mahallako si, etarahi kāme pahāya pabbajitum te samayo“ ti vatvā tassa dhammaṃ desento paṭhamam gātham āha:

1. Paṃko ca kāmā palipā¹ ca kāmā
bhayaṇ ca m-etaṃ² timūlaṃ pavuttaṃ,
rajo ca dhūmo ca mayā pakāsītā³,
hitvā tuvaṃ pabbaja Brahmaddattā⁴ 'ti. 14.

5

10

15

20

25

30

Tattha paṃko ti uḍake jātāni tinasevālanalakumudagacchādīni⁴ adhippetāni, yathā hi udakam tarantam laggāpentī tathā saṃsārasāgaram tarantassa yogāvacarassa paṇḍakāmagunā sabbe vā pana vatthukāmakesakāmā laggāpanavasena paṃko nāma, imasmim hi pana paṃke āsattā⁵ visattā devāpi manussāpi tiracchānāpi kilamanti⁶ paridevanti, palipā¹ ca kāmā ti palī; o vuccati mahākaddamo yamhi laggā sūkaramigādayo pi⁷ sīhāpi vāranāpi attānam uddharitvā gantum na sakkonti, vatthukāmakesakāmāpi tamsarikkhatāya palipā¹ ti vuttā. paññāvanto pi hi sattā tesu kāmesu sakim⁸ laggakālate patthāya te kāme padāletvā sīgham utthāya akiñcanam apalibodham ramanīyam pabbajjam upagantum na sakkonti, bhayaṇ ca metan ti bhayaṇ ca etaṃ makāro vyañjana-sandhivasena vutto, timūlan ti tihi mūlehi patitthitāni⁹ viya acalaṃ, balavabhayass' etaṃ nāman, pavuttan ti mahārāja ete kāmā nāma ditthadhammi-kasamparāyikassa attānuvādabhayādikassa c' eva¹⁰ dvattimsakammakaraṇaṃ aṭṭha-
navuti-rogasappavattassa¹¹ ca bhayassa paccayatthena¹² balavabhayan¹³ ti Bud-
dhapaccakabuddhasāvakehi c' eva sabbaññūbodhisatthehi ca pavuttaṃ kathitaṃ
dīpitaṃ ti attho, athavā bhayaṇ ca metan ti bhayaṇ ca mayā etaṃ¹⁴ timū-
lam¹⁵ pavuttan ti evam ettha attho ditthabbo yeva, rajo ca dhūmo cā 'ti
rajadhūmasadisattā rajo ti¹⁶ dhūmo ti ca mayā pakāsītā, yathā hi¹⁷ sunhā-
tassa¹⁸ suviññātālamkatassa¹⁹ purisassa sarīre sukhumarajam patitam tam puri-
sam dubbanam sobhārahitaṃ²⁰ kilittham karoti evam eva iddhibalena ākāseṇa
gantvā²¹ cando viya²² suriyo viya ca loke paññātāpi²³ sakim kāmarajassa anto-
patitakālaro²⁴ patthāya gunavannagunasobhāgunasuddhīnam²⁵ upahatattā dub-
bannā sobhārahitā kilitthā yeva honti²⁶, yathā ca dhūmena²⁷ pahatakālaro²⁷ paṭ-
thāya su²⁸ arisuddhā²⁸ bhittikālavannā honti²⁹ evam evam³⁰ atiparisuddhānā-

¹ Bđ -po. ² Ck^s metan. ³ Bđ -to. ⁴ Bđ -nila-. ⁵ Bđ -ttavi-. ⁶ Bđ adds rodanti. ⁷ Ck omits pi. ⁸ Ck sakī. C^s ti corr. to sakim, Bđ sakī. ⁹ Bđ pati-
tham. ¹⁰ Ck (evam, C^s yeva. ¹¹ Ck^s -rogavayappattassa. Bđ -nachanavutiyo-
vasappavattassa. ¹² Ck^s -tṭhona, Bđ -yathena. ¹³ Bđ balavakarabhayan. ¹⁴ Bđ
etan. ¹⁵ C^s omits tim-. ¹⁶ Bđ adds ca. ¹⁷ Ck^s ti. ¹⁸ Bđ sunhāta. ¹⁹ Bđ
-ittāalam-. ²⁰ C^s sobhārahitaṃ, Bđ so arahitaṃ. ²¹ Bđ āgantvā. ²² Bđ
adds ca. ²³ Bđ pannayitāpi. ²⁴ Ck^s -kāle tato. ²⁵ Bđ -gunasovādīnam phala-
vasosādigunassuddhīnāṇa. ²⁶ Bđ adds gunavināsampattā. ²⁷ Bđ -hata-. ²⁸ Bđ
-ddhāpi. ²⁹ Bđ -mmo hoti. ³⁰ Bđ eva.

nāpi¹ kāmādhūmena pahatakūlato patthāya gunavināsaṃpattiya mahājanamajjhe kālakā va hutvā paññāyanti, iti rajadhūmasarikkhatāya ete kāmā rajo ca dhūmo cā 'ti mayā tuyhaṃ pakāsītā, tasmā ime² kāme hitvā³ tvaṃ pabbaja Brahma-dattā 'ti rājānaṃ pabbajjāya ussāheti⁴.

5 Tam sutvā rājā kilesehi attano baddhabhāvaṃ kathento dutiyaṃ gātham āha:

2. Gatito⁵ ca ratto ca adhimucchito⁶ ca
kāmesv-āhaṃ brāhmaṇa, bhīṃsarūpaṃ⁷
taṃ n' ussahe jīvikattho pahātuṃ,
10 kāhāmi puññāni anappakānīti. 15.

Tattha gatito⁵ ti abhijjhāvyāpādakāyaganthena⁸ baddho, ratto ti pa-katijahāpanena rūgena ratto, adhimucchito⁶ ti ativiya mucchito⁹, kāme-svāhaṃ ti duvidhesu pi kāmesu āhaṃ, brāhmaṇā ti paccekabuddhaṃ ālapati, bhīṃsarūpaṃ¹⁰ ti balavarūpaṃ, taṃ nussahe¹¹ jīvikattho pahātuṃ ti
15 imāya jīvikāya atthiko abhūti¹² taṃ kāmam pahātuṃ na sakkomīti vadati, kā-hāmi puññānīti dānaśīlauposathakammasamkhātāni pana puññāni anappa-kāni bahūni karissāmīti Evaṃ kilesakāmo nāma¹³ esa sakiṃ allinakālakato¹⁴ pat-thāya apanetuṃ na sakkā, yena saṃkiliṭṭhacitto mahāpuriso paccekabuddhe¹⁵ pabbajjāya gūṇaṃ kathenti¹⁶ pi pabbajituṃ na sakkomīti āha. Yo¹⁷ Dīpaṃ-
20 karapādamūle attano sabhāvena¹⁸ nāṇena Buddhakārakadhamme vicinanto tati-yaṃ¹⁹ nekkhammapāramiṃ²⁰ diṣvā

Imaṃ tvaṃ tatiyaṃ tvaṃ dāhaṃ katvā samādiya (Cfr. vol. I, 21.)

nekkhamme²¹ pāramiṃ²² gaccha yadi bodhim pattum icchasi

Yathā andughare puriso ciravuttho dukhaddito

25 na tattha rūgaṃ abhijānati²³ muttim yeva gavesati

Tath' eva tvaṃ sabbabhave passa andughare viya

nekkhammābhīmuḥko²⁴ hutvā sambodhiṃ pāpunissasīti²⁵

evam nekkhamme gūṇam parikkittesi so ajja paccekabuddhena pabbajjāya vannaṃ
vatvā kilese chaddetvā²⁶ samano hohīti vuccamāno nāhaṃ kilese chaddetvā sa-
30 mano bhavituṃ sakkomīti vadati. Imasmim kira loke attha ummattakā nāma,
tenāhu porāṇā: attha puggalā ummattakasaññaṃ patilabhanti, kāmummattako

¹ Ck^s -suddhā-. - Ck^s imehi. ² B^d jahitvā. ³ B^d -haṃ janeti ⁴ so Ck^s for gathito? B^d ganthito or ganhito? ⁵ B^d -muñceto ⁶ Ck^s hiṃsa-, B^d bhisa-. ⁷ Ck^s -gan dhena, B^d abhijjhakāyaganthenana ⁸ B^d muñjito. ⁹ Ck^s bhīṃsanarū-, C^s hiṃsa-. ¹⁰ I^d taṃ nussahe ti taṃ duvidham pi kāmam na ussāhāmi na sakkomī. ¹¹ Ck^s āhaṃ. ¹² Ck^s allina-, B^d allana-. ¹³ I^d -ddhena. ¹⁴ I^d -tenāpi. ¹⁵ B^d yoyam mahāpuriso. ¹⁶ B^d attani sambhavana ¹⁷ Ck^s -nantantiyaṃ. ¹⁸ B^d nekkhamma. ¹⁹ Ck^s -mī, I^d pāramitaṃ. ²⁰ Ck^s rūgaṃhi janeti, B^d rūgaṃ janeti. ²¹ B^d nik-khamā. ²² Ck^s B^d -titi ²³ B^d chinditvā.

lobhavasagato¹, kodhumattako vihesāvasagato², diṭṭhumattako vipallāsava-
gato¹, mohummattako aññānavasagato¹, yakkhumattako yakkhavasagato¹.
pittummattako pittavasagato¹, surummattako pānavasagato¹, vyasanummattako
sokavasagato¹ ti, imesu arthasu ummattakesu Mahāsatto imasmīm jātake kāmum-
mattako hutvā lobhavasagato¹ pabbajjāgunam³ na aññāsī. Evañ⁴ anattakāra- 5
kañ pan' imam⁵ gunaparidhamsakam lobham jñam⁶ kasmā⁷ sattā pari-
muñcituñ⁸ na sakkontīti: anamatagge sañsāre anekāni kappakotisatasabas-
sāni ekato vaḍḍhitabhāvena⁹, evaṃ sante pi tam panditā appassādā kāmā ti
ādīnañ anekesañ paccavekkhanānañ vasena pajahanti.

Ten' eva Darīmukkho paccekabuddho Mahāsattena „pab- 10
bajitum na sakkomīti“ vutte pi dhuranikkhepañ akatvā utta-
rim pi ovadanto¹⁰

1. Yo atthakāmassa hitānukampino
ovajjamāno na karoti sāsanam
idam eva seyyo iti maññamāno 15
- punappunam gabbham upeti mando. 16. (Dhp. v. 325.)
4. So ghorarūpañ nirayañ upeti
subhāsubham muttakarīsapūrañ,
sattā¹¹ sakāye¹² na jahanti giddhā
ye¹³ honti kamesu avītarāgā ti 17. 20

dve gāthā āha.

Tattha atthakāmassā 'ti vaḍḍhikāmassā¹⁴, hitānukampino ti hitena
muduccitena anukampantassa, ovajjamāno ti ovadiyamāno, idameva seyyo
ti yañ attanā gahitagahanañ aseyyam¹⁵ anuttamam¹⁶ pi samānam tam idam
eva seyyo iti maññamāno, mando ti so¹⁷ aññānī¹⁸ puggalo mātukucchiyā 25
vāsañ nātikkamati punappunam gabbham upeti yevā 'ti attho, so gho-
rarūpan ti mahārāja so mando tam mātukucchiñ upento ghorarūpañ dārūna-
jātikañ nirayañ upeti nāma. mātukucchi hi nirassādatthena idha nirayo vutto,
Catukundikanirayo¹⁹ nāma katara ti²⁰ vutto. mātukucchiñ eva vattum vattati,
Avicimabhūniraye nibbattasattassa hi aparāparam ādhāvanaparidhāvanam hoti yeva, 30
tasmā tam²¹ Catukundikanirayo²² ti vattum na labhati, mātukucchiyañ pana

¹ Bḍ -sangato. ² Bḍ dosavasangato. ³ Bḍ -jjāyagunañca. ⁴ C^{ks} add ma-
hāsatto ⁵ Bḍ -kāriṇaṃ pana. ⁶ Bḍ jātakam ⁷ Bḍ tasmā ⁸ C^{ks} -muccitum,
Bḍ paricajjitum. ⁹ Bḍ bandhita-. ¹⁰ Bḍ adds dvegāthamāha. ¹¹ Bḍ omits
sattā. ¹² Bḍ sakkāye ¹³ Bḍ te. ¹⁴ Bḍ vaḍḍhitakā-. ¹⁵ Bḍ adds ajetham. ¹⁶
Bḍ anuttaram. ¹⁷ Bḍ yo. ¹⁸ C^{ks} Bḍ aññāni, C^s -ni corr. to -nī. ¹⁹ C^s -kud-
dhika-, Bḍ -kannika-. ²⁰ Bḍ adds hi. ²¹ C^{ks} nañ? ²² Bḍ -kannika-.

nava vā dasa vā māse catūhi pi¹ passehi ito e ito ca gantum² nāma na saṅkṛā,
atisambādhe okāse catukundena³ catusaṅkuntē⁴ eva hutvā acchitabbam, tasmā
eva⁴ Catukunḍikanirayo⁵ ti vuccari, subhāsubhan ti subhānam asubhan⁶,
subhānañ⁷ hi samsārābhīrukānaṃ yogāvacarakulaputtānaṃ mātukucchi ekantam
5 asubhasammato, tena vuttam;

Ajññam jaññasammataṃ⁸ āsueṃ sucisaṇṇatam (Cti.v.61 II p. 437)
nānākuta; aparipūram⁹ jaññarūpam apassato.

Dhī-r-atthu 'mam āturam pūtikāyaṃ
jeguucchīyaṃ āsueṃ vyādhidhammam.

10 ettha-ppamattā¹⁰ aḍḍimuccitā¹¹ paṭi

jāpeti¹² maggam sugatūpapattiyā.

Sattā¹³ ti āsattā¹⁴ vihattā laggaṃ lagatā¹⁵, sakāye¹⁶ na jahantīti tañ¹⁷
mātukucchū na pariccajanti, giddhā¹⁸ ti catintā¹⁹, ye¹⁹ hontīti ye kāmesu
avītaraḡ honti te etam gabbhāvāsam²⁰ na jahantīti.

15 Evañ Darimukho pacceka-buddho gabbhokkantimūlakam²¹
parihāramūlakañ ca dukkhañ dassetvā idāni gabbhavutṭhāna-
mūlakam²² dassetuñ

5. Mīlhena littā ruhirena makkhitā

sembhena littā upanikkhamanti,

20 yañ yañ hi kāyena phusanti tāvade
sabbam āsātañ dukkham eva kevalam. 18.

6. Disvā vadāmi na hi aññato savañ²³,

pubbenivāsam bahukam sarāmiti

diyaḍḍhagātham āha.

25 Tattha mīlhena littā ti mahārāja me sattā mātukuccho nikkhamantā
na catujātigandham vibhujitvā surābhimālam pīlandhitvā²⁴ nikkhamanti, purā-
nagūthena pana makkhitā pahibuddhā hutvā nikkhamanti, ruhirena makkhitā
ti rattalohita-candanānūtiitāpi ca²⁵ hutvā na nikkhamanti, rattalohitamakkhitā
pana hutvā nikkhamanti, sembhena littā ti na cāpi²⁶ te²⁷ seta-candanena
30 vilittā²⁸ nikkhamanti, bahalapicchilasemhalittā²⁹ pana hutvā nikkhamanti.

¹ B^d omits pi ² B^d vāntum ³ B^d -kannena ⁴ B^d esa, C^s omits eva. ⁵ C^k -kundinirayo, C^s -kunḍin-, B^d -kannikanir-. ⁶ C^s asu- corr to su-. ⁷ C^s -nam corr to -nām. B^d -nāñ ⁸ C^k -samānam? C^s -samānam? corr to sam-
mānam, B^d -sankhātam ⁹ B^d -papūritam. ¹⁰ C^k etta-, C^s etta- corr. to ettha-.
¹¹ B^d -mucci-. ¹² C^k jah-nti, C^s jah-nti corr. to jāpeti. ¹³ B^d tattha sattā
¹⁴ C^k as- ¹⁵ B^d laggitā n. ¹⁶ B^d sattāye ¹⁷ B^d jahantīti sattā ye na jahanti te
¹⁸ B^d gaddhitā ¹⁹ B^d te. ²⁰ B^d gabbha- ²¹ B^d -kaiva. ²² C^k gabbha-
thāna-. ²³ C^k savañ. ²⁴ B^d -tvāna. ²⁵ B^d va. ²⁶ B^d ca ²⁷ B^d omits te.
²⁸ B^d -candanalittā. ²⁹ B^d bahalapittase-.

utthīnam hi gabbhavutthānakāle etāni asucīni nikkhamanti. tāvade¹ ti tasmīn samaye, idam vuttam hoti: mahārāja ime sattā tasmīn mātukuechito nikkhamana-samaye evam nīlādhīhita nikkhamantū yam yam nikkhamanamaggaṃ padesaṃ vā hattham vā pādam² vā phusanti taṃ sabbarū asātāni³ amadhuraṃ kevalaṃ asammissaṃ⁴ dukkham eva phusanti, sukham nāma tesam⁵ tasmīn 5
maye n' atthi⁶, disvā vadāmi na hi aññato savam ti mahārāja ahaṃ imam ettakam vadanto na aññato savam⁷ aññassa⁸ samanassa vā brāhma-nassa vā⁹ sutvā vadāmi attano pana paccekabodhiñānena¹⁰ disvā pativijjhivā paccekkaṃ katvā vadāmi ti attho, pubbenivāsam bahukam¹¹ ti idam attano ānubhāvam dassento āha, idam vuttam hoti: mahārāja ahaṃ¹² hi pubbe ni- 10
vutthakbandhaṃ aṭṭipātisaṃkhātāṃ¹³ pubbenivāsam bahuṃ¹⁴ sarāmi, sataśabhaṣa-kāppādhikāmi dve asakkheyyāmi sarāmi ti

Idāni Satthā abhisambuddho hutvā „evam so paccekabuddho rājānaṃ subhāsita-kathāya¹⁵ saṃgaṇhīti¹⁶“ vatvā oṣāne upaḍḍha-gātham abhāsi¹⁷:

15

oṣ. Citrāhi gāthāhi subhāsītāhi

Darīmukho nijjhapaṃ¹⁸ Sumedhan ti. 19.

Tattha citrāhīti anekakathasamissitāhi, subhāsītāhīti sukathitāhi, Da-rīmukho nijjhapaṃ¹⁹ Sumedhan ti bhikkhave so Darīmukho²⁰ pacceka-buddho taṃ Sumedhaṃ suṇḍarapaṇḍitaṃ²¹ kāraṇākāraṇajānaṇasamatthaṃ rājānaṃ 20
nijjhapaṃ nāpesi²² attano vacanam gaṇhāpesi ti attho

Paccekabuddho²⁴ kāmesu dosaṃ dassetvā attano²³ vaca-naṃ²⁵ gāhāpetvā „mahārāja, idāni pabbajja²⁶ vā mā vā, mayā pana tuyhaṃ kāmesu ādīnavo²⁷ pabbajjāya ca ānisaṃso kathito, tvaṃ appamatto hohīti“ vatvā suvannarājahaṃso viya ākāse 25
uppatitvā valāhakagabbhaṃ maddanto Nandamūlakapabbhāram²⁸ eva gato. Mahāsatto dasanakhasamodhānasamujjalam āñjaliṃ sirasmiṃ ṭhapetvā namassamāno thatvā tasmīn dassanaviṣa-

¹ B'd tāvadevā. ² B'd gattam. ³ C's asātāni, B'd āsatāni corr. to asatam. ⁴ C's -ssa, B'd asucinissam. ⁵ B'd nesam. ⁶ P'd natthīti. ⁷ B'd pavam. ⁸ C's add vā. ⁹ B'd adds santikā. ¹⁰ B'd -buddha-. ¹¹ C's bahulatanikaṃ, C's bahulatan corr. to -lakan. ¹² B'd ayam. ¹³ P'd pubbe pi vutthakkhandhe patisaṃkhātāṃ. ¹⁴ C's bahu, C's bahu corr. bahun. B'd bahu corr. to bahukam. ¹⁵ B'd -gāthāya. ¹⁶ C's -hīti, C's -gaṇhīti, B'd -gaṇhi. ¹⁷ B'd -thamāha. ¹⁸ P'd nijjhapaṃ. ¹⁹ C's nijjhāpayim. C's nijjhāpayi, B'd nijhapaṃ. ²⁰ B'd -kha. ²¹ C's adds nānaṃ, C's nāna. ²² P'd saṇḍāpesi. ²³ C's adds va. ²⁴ C's sambuddho. ²⁵ B'd vaca-nam. ²⁶ C's pabbajja, B'd pabbajjam. ²⁷ C's ādīnavam, B'd ādīnavo. ²⁸ C's -laka-.

Satthā imam desanam^b āharitva saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū^c sotāpannādayo ahesum) „Tadā rājā^d aham eva ahoṣin^e ti. Darīmukha jātakam^f.”

10 Kākolā kākasaṃghā cā 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto aṇṇataram bhikkhum ārabba kathesi. So kira Satthu
santike kammaṭṭhānam gahetvā ekaṃ paccantaḡāmaṃ aḡamāsi. Ma-
nussā tassa iriyāpathe paṣīditvā taṃ bhojetvā paṭiṇṇaṃ gahetvā araṇṇe
paṇṇasālaṃ kāretvā¹¹ tattha vaṣāpesuṃ, ativiya c' assa¹² sakkāraṃ
15 karimsu. Ath' eke¹³ sassatavādā āḡamimsu¹⁴. Te nesaṃ¹⁵ vacanaṃ
sutvā therāṃ vissajjetvā sassatavāde gahetvā tesāṃ yeva¹⁶ sakkāraṃ
karimsu. Tato ucchedavādā āḡamimsu. Te sassatavāde vissajjetvā
ucchedavāde¹⁷ gaṇhimsu. Ath' aṇṇe acelakā āḡamimsu. Te ucche-
davāde vissajjetvā acelakavādāṃ¹⁸ uggaṇhimsu¹⁹. So tesāṃ guṇā-
20 guṇaṃ aḡānantānaṃ manussānaṃ santike dukkheṇa vaṣitvā vuttha-
vasso pavāretvā Satthu santikaṃ gantvā katapaṭisaṇthāro „kahaṃ
vassaṃ vuttho sīti“ vutte „paccantaṃ nissāya bhante“ ti vatvā „su-
khaṃ vuttho sīti“ puttḡo „bhante guṇāguṇaṃ aḡānantānaṃ santike
dukkhaṃ vuttho 'smīti“ āha. Satthā „bhikkhu, porāṇakapaṇḍitā
25 tiracchānayaṇiyaṃ nibbattāpi guṇāguṇaṃ aḡānantehi saddhīṃ ekadiva-
saṃ pi na vaṣimsu, tvaṃ attano guṇāguṇaṃ aḡānanaṭṭhāne kasmā va-
sīti“²⁰ vatvā tena yācito atītaṃ āhāri:

1 C^s -visamīyaṃ, B^d -visaye 2 B^d atikkante 3 B^d -cchādetvā 4 B^d -tasseva
5 B^d -si. 6 B^d dhammade-. 7 C^ks add hi 8 B^d adds pana. 9 B^d evā,
omitting ahoṣin. 10 B^d adds tatiyaṃ. 11 B^d katvā. 12 C^ks etassa 13 B^d
aṭṭhāṇe. 14 B^d ag- 15 B^d tesāṃ. 16 B^d tesāṇiṇeva. 17 B^d -daṃ. 18 B^d
accekāṇaṃ. 19 B^d gathisū 20 C^ks caṣiṭi, B^d vaṣasiṭi.

tāpi 'ssa atthi, te Cittakūṭapabbate vasantā Himavantapadesē¹ sayamjātasālīm khādanti. Te ekadivasam tattha caritvā Cittakūṭam āgacchantā antarāmagge ekaṃ Nerum nāma kañcana-pabbataṃ disvā tassa matthake nisidimsu. Tam pana pabbataṃ nissāya vasantā² sakunā³ catuppādā ca⁴ gocarabhūmiyaṃ 5 nānavaṇṇā honti, pabbataṃ pavittakālato paṭṭhāya tass' obhāsenā suvaṇṇavaṇṇā va⁵ honti. Tam disvā Bodhisattassa kaniṭṭho kāraṇaṃ ajānitvā „kin⁶ nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti bhātara⁷ saddhim sallapanto dve gāthā abhāsi:

1. Kākolā kākasaṃghā ca mayaṇ⁸ ca patataṃ⁹ varā 10
sabbe va sadisā homa imaṃ āgamma pabbataṃ. 20.
2. Idha sīhā ca vyagghā ca sigālā ca migāddhamā
sabbe va sadisā honti, ayaṃ ko nāma pabbato ti. 21.

Tattha kākolā ti vanakākā, kākasaṃghā ti pākātikakāgahatā¹⁰ patataṃ¹¹ varā ti pakkhissetthā, sadisā homā 'ti samavannā homa. 15

Tassa vacanaṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Imaṃ Nerū¹² 'ti jānanti manussā pabbatuttamaṃ,
idha vaṇṇena sampannā vasanti sabbapaṇino ti. 22.

Tattha idha vaṇṇenā 'ti imasmim Nerupabbate obhāsenā vanna-sampannā hutvā 20

Tam sutvā kaniṭṭho sesagāthā āha:

4. Amānanā¹³ yattha¹⁴ siyā santāna¹⁵ vā vimānanā¹⁶
hīnasammānanā¹⁷ vāpi na tattha vasa divase¹⁸. 23.
5. Yattha alaso¹⁹ dakkho ca sūro bhīru ca pūjīyā
na tattha santo nivasanti avisesakare nage²⁰. 24. 25

¹ Bḍ -ppa- ² Ck -taṃ, C^s -tam corr to -tā ³ Ck -no, C^s -no corr to -nā? Bḍ sagunasaṃghā ca. ⁴ C^s omīti ca ⁵ Bḍ ca ⁶ Bḍ kim ⁷ Bḍ ābhayena. ⁸ Bḍ -yam. ⁹ Ck paṇatam, C^s paṇanam? Bḍ pathatam ¹⁰ C^s pākātikakagahatā corr. to kākagahatā, Bḍ pakatikā kākā ¹¹ C^s pattam. ¹² Bḍ nerun ¹³ Ck amānanā, C^s amānatā? Bḍ amānana ¹⁴ Bḍ ssattha ¹⁵ Ck sattāna, Bḍ santānam. ¹⁶ Ck pīmā-, Bḍ cimā-. ¹⁷ Ck -sammānanā, Bḍ tinasammānanā. ¹⁸ Ck tivase, C^s nūtivase corr. to nūvase, Bḍ casa tivase. ¹⁹ C^s adds va, C^s va corr. to ca. ²⁰ C^s -kare nage, Bḍ -karo naro.

6. Nāyaṃ Neru vibhajati¹ hīnamukkaṭṭhamajjhime,
avisesakaro Neru, handa Neruṃ jahāmase ti. 25.

Tattha pathamagāthū² attho³: yattha santānaṃ³ panditēnaṃ sīlasam-
pannānaṃ mānaṇassa abhāvena amānaṃ vā avamānavasena vimānaṃ vā hīnā-
5 nam vā dussilānaṃ sammānaṃ⁴ siyā tattha divasaṃ pi⁵ na vaseyya, pūjīyā
ti ete ettha ekasadiśaya⁶ pūjāya⁷ pūjanīyā⁸ honti, samakam sakkāraṃ labhanti,
hīnamukkaṭṭhamajjhime ti jātigottakulapadesasilācāraṇānādihi⁹ hīne¹⁰ ca
majjhime ca ukkaṭṭhe ca ayaṃ na vibhajati¹¹. handā 'ti vavassaggatthe¹²
nipāto. jahāmase ti pariccajāma

- 10 Evaṃ ca pana vatvā ubho pi te haṃsā uppatitvā Citta-
kūṭam eva gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi)
„Tadā kaniṭṭhahamso Anando ahosi, jeṭṭho¹⁴ aham evā“ 'ti. Neru-
15 jātakam¹⁵.

5. Āsamkajātaka.

Āsāvati nāma latā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyyikapalobhanam ārabba katesi. Vatthum Indriya-
jātake āvibhavissati. Idha pana Satthā taṃ bhikkhum¹⁶ „saccaṃ
20 kira tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kena¹⁷
ukkaṇṭhāpito sīti“ „purāṇadutiyyikāya bhante“ ti vutte „samaṇa, eṣā
itthi tuyhaṃ anathakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya caturaṅginim¹⁸
senam cajitvā¹⁹ Himavantapadesa²⁰ mahantaṃ dukkhaṃ anubhavanto
tiṇi samvaccharāni vasīti“ vatvā atītaṃ āhari:

- 25 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāsigāme brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ Ck^s -sī, B^d vijānāti ² B^d -thāyamattho ³ Ck^s sattānaṃ, B^d sandhānaṃ.

⁴ Ck^s sammata? B^d samānaṃ ⁵ Ck^s divasāmapī, B^d navase in the place of
divasampi. ⁶ B^d ekapariśāya. ⁷ Ck^s pūjām, C^s pūjāni corr. to pūjāya. ⁸ Ck^s
adds yā, C^s kā. ⁹ Ck^s -desamsilācāraṇānaṃ, B^d -gottasilapadesa- ¹⁰ Ck^s hīnena,
C^s hīnena corr. to hīne ¹¹ B^d jānāti. ¹² Ck^s vavasa-, B^d codanatthe. ¹³ B^d
dhammade-. ¹⁴ B^d jethakahamso pana. ¹⁵ B^d adds catuttham. ¹⁶ B^d adds
pakkosāpetvā. ¹⁷ Ck^s ke, C^s ke corr. to kena. ¹⁸ Ck^s -ni, B^d -ni, C^s -ni corr.
to -nim ¹⁹ Ck^s jīyitvā, C^s paṣitvā. ²⁰ B^d -pajā-

Takkasilāya¹ uggaṇhitasippo isipabbajjam pabbajitvā vanamūla-
 phalāhāro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-
 padese² vasi. Tasmim kāle eko puññasampanno satto Tāva-
 timśabbhavanā³ cavitvā tasmim thāne padumasare ekasmim
 padumagabbhe dārikā hutvā nibbatti, sesapadumesu purāṇa- 5
 bhāvaṃ patvā patantesu pi taṃ mahākucchikaṃ hutvā tiṭṭhat'
 eva. Tāpaso nahāyitum⁴ gato taṃ disvā „aññesu padumesu
 patantesu pi idaṃ mahākucchikaṃ hutvā tiṭṭhati, kin nu kho
 kāraṇaṃ“ ti cintetvā udakasātikaṃ⁵ nivāsetvā taranto gantvā
 taṃ⁶ padumaṃ vivaritvā⁷ taṃ dārikaṃ disvā dhītusaññaṃ⁸ 10
 uppādetvā paṇṇasālaṃ ānetvā paṭijaggi. Sā aparabhāge soḷa-
 savassuddesikā⁹ hutvā abhirūpā ahoṣi uttamarūpadharā atik-
 kantā mānusaṃ vaṇṇaṃ¹⁰ appattā devavaṇṇaṃ. Tadā Sakko
 Bodhisattassa upatṭhānaṃ āgacchati. So dārikaṃ disvā „kuto
 esā“ ti pucchitvā laddhaniyāmaṃ¹¹ sutvā „imissā kiṃ laddhuṃ 15
 vaṭṭatitī“ pucchi. „Nivāsanaṭṭhānaṃ vatthālaṃkārabhojana-
 vidhānaṃ mārisā“ ti. So „sādhū bhante“ ti tassā vasaṇaṭ-
 thāya¹² phalikapāsādaṃ māpetvā dibbasayanaṃ dibbavatthālaṃ-
 kāraṃ dibbannaṇānāni¹³ māpesi. So pāsādo tassā abhirū-
 hanakāle¹⁴ otaritvā bhūmiyaṃ patiṭṭhāti abhirūḷhakāle¹⁵ laṃ- 20
 ghitvā ākāse tiṭṭhati¹⁶. Bodhisattassa vattapaṭivattaṃ kuru-
 mānā pāsāde vasi. Taṃ eko vanacarako¹⁷ disvā „ayaṃ vo¹⁸
 bhante kiṃ hotitī“ pucchitvā „dhītā me“¹⁹ ti sutvā Bārāṇa-
 siṃ gantvā „deva mayā Himavantapadese evarūpā nāma
 ekassa tāpasassa dhītā tiṭṭhā“ ti rañño ārocesi. So savana- 25
 saṃsagge²⁰ eva bajjhितvā vanacaraṃ²¹ maggadesikaṃ katvā
 caturaṅginīyā senāya taṃ thānaṃ gantvā khandhāvāraṃ nive-
 setvā²² vanacaraṃ²³ ādāya amaccaparivuto²⁴ assamaṇapadaṃ

¹ P'd -yaṃ. ² P'd -ppa-. ³ P'd -nato. ⁴ P'd nhā-. ⁵ B'd -ta-. ⁶ B'd omits taṃ.
⁷ C's vicar-. ⁸ C's dhīti-. C's dhiti- corr. to dhīti. P'd pitu-. ⁹ C's -vassapade-.
¹⁰ P'd atikkantamanussavaṇṇā. ¹¹ P'd padumasarato mayā laddhaṃ ti. ¹² B'd
 -nathānaṃ. ¹³ B'd dibbaṇṇāna-. ¹⁴ P'd -muhana-. ¹⁵ P'd arubhānā-. ¹⁶ B'd adds
 sñ. ¹⁷ P'd -riko. ¹⁸ P'd te. ¹⁹ P'd omits me. ²⁰ P'd -carikaṃ. ²¹ P'd nivā-.
²² B'd -rikam. ²³ P'd amaccagana-.

pavisitvā Mahāsattam vanditvā¹ „bhante, itthiyo nāma brahmā-
 cāriyassa malaṃ², tumhākaṃ dhītaraṃ ahaṃ paṭijaggissāmīti“
 āha. Bodhisatto pana „kin³ nu kho etasmiṃ padume“ ti
 āsaṃkaṃ katvā udakaṃ taritvā⁴ ānītabhāvena⁵ tassā kumāri-
 5 kāya Āsaṃkā ti nāmaṃ akāsi. So taṃ rājānaṃ⁶ „imaṃ ga-
 hetvā gacchā“ ti ujukaṃ avatvā „mahārāja imāya kumārikāya
 nāmaṃ jānanto gaṇhitvā gacchā“ ti āha. „Tumhehi kathite
 ñassāmi⁷ bhante“ ti. „Ahaṃ⁸ na kathemi, tvaṃ nāmaṃ jā-
 nanto⁹ gahetvā yāhīti“. So „sādhū“ ti sampañcchitvā ito¹⁰
 10 paṭṭhāya amaccehi saddhiṃ „kinnāmā¹¹ nu kho esā“ ti nāmaṃ
 upadhāreti. So yāni dujjānāni nāmāni tāni kittetvā „asukā¹²
 nāma¹³ bhavissatīti“ Bodhisattena saddhiṃ kathesi. Bodhi-
 satto¹⁴ „na¹⁵ evaṃnāmā“ ti paṭikkhipati. Rañño¹⁶ nāmaṃ
 upadhārentass’ eva saṃvaccharo atīto¹⁷. Hatthiassamanusse
 15 sīhādayo vālā¹⁸ gaṇhanti, dīghajāṭikaparipantho¹⁹ hoti, makkhi-
 kaparipantho²⁰ va hoti, sītena kilamitvā bahū²¹ maranti. Rājā
 „kiṃ²² me etāyā“ ti Bodhisattassa kathetvā pāyāsi²³. Āsaṃ-
 kākumārikā phalikavātapānaṃ vivaritvā²⁴ aṭṭhāsi. Rājā naṃ²⁵
 disvā „mayāṃ tava²⁶ nāmaṃ jānitum na sakkoma, tvaṃ Hi-
 20 mavante yeva vasa, mayāṃ gamissāmā“ ti āha. „Mahārāja,
 tvaṃ gacchanto mādisaṃ itthiṃ na labhissasi²⁷, Tāvatisade-
 valoke Cittalatāvane Āsāvātī nāma latā atthi, tassā²⁸ phalassa
 abbhantare dibbapānaṃ nibbattaṃ²⁹, taṃ ekaṃ vāraṃ pivitvā³⁰
 cattāro māse mattā hutvā dibbasayane sayanti, sā pana vas-

¹ B^d adds ekamantaṃ nisīditvā patisaṇḍhāraṃ katvā. ² B^d adds hoti. ³ B^d kin. ⁴ C^s kari- corr to tari-, B^d otari ⁵ C^k atīta-, C^s atīta- corr. to ānīta-, B^d ānīta-. ⁶ B^d mahārāja in the place of t. r. B^d maññissāmi. ⁷ B^d adds te. ⁸ B^d adds va ⁹ B^d tato ¹⁰ C^k kin- ¹¹ B^d -kaṃ ¹² C^s nāma corr. to nāmā. ¹³ C^s -tte ¹⁴ B^d pana evaṃ nāmā na ¹⁵ B^d adds tassā. ¹⁶ B^d adds tadā. ¹⁷ C^s vālā corr to vālā, B^d vālā. ¹⁸ C^s -pattro corr to -pantho? B^d -paddho. ¹⁹ C^s -pattro corr. to -panthe? B^d -paddho. ²⁰ C^k bahu. B^d bahumanussā. ²¹ C^k kin ²² B^d adds manussesi ²³ B^d adds attānaṃ dassetvā. ²⁴ B^d tam. ²⁵ B^d tava ²⁶ B^d adds me vacanam saṃhī ²⁷ B^d tassa. ²⁸ C^k -tti. C^s -tti corr. to -ttati ²⁹ C^s pivisitva

sasahas¹ vassasahas² phalati, surāsoṇḍā devaputtā³ 'ito phalaṃ labhissāma' 'ti dibbapānapipāsā⁴ adhivāsetvā vassasahas⁵ nibaddhaṃ⁶ gantvā taṃ⁷ lataṃ 'āroga⁷ nu kho' ti olokenti, tvaṃ pana ekasaṃvaccharen' eva⁸ ukkaṇṭhito, āsā-phalalābho nāma sukho, mā ukkaṇṭhīti⁹ vatvā tisso 5 gāthā abhāsi:

1. Āsāvati nāma latā jātā Cittalatāvane,
tassā vassasahassena ekaṃ nibbattate phalaṃ,
taṃ devā payirupāsanti tāva dūraphalaṃ satim⁹. 26.
2. Āsiṃs' eva tuvaṃ rāja, āsā phalavatī sukhā,
āsiṃseth' eva¹⁰ so pakkhī¹¹, āsiṃseth' eva¹² so dijo. 27.
3. Tassa cāsā¹³ samijjhittha¹⁴ tāva dūragatā satī¹⁵,
āsiṃs' eva tuvaṃ rāja, āsā phalavatī sukhā ti. 28.

Tattha Āsāvati¹⁶ evaṇṇāmi¹⁷, sā hi yasmā tassā phale āsā uppajjati tasmā evaṇṇāmi¹⁸ labhi¹⁹, Cittalatāvane ti evaṇṇāmake uyyāne, tasmā kira uyyāne rukkhalatādīnaṃ pabbhā pavitthapavittānaṃ²⁰ devānaṃ sarīra-vannaṃ cittaṇṇa²¹ karoti, ten' assa Cittalatāvanan ti nāmaṃ jātaṃ, payirupāsanti²² punappunaṃ upenti²³, āsiṃsevā²⁴ ti āsiṃsāhi²⁵ yeva patthehi yeva mā āsacchedakaṃ²⁶ kammaṃ karohīti²⁷.

Rājā tassā kathāya²⁸ bajjhivā puna amacce sannipātetvā²⁹ 20 dasanāmaṃ³⁰ kāretvā nāmaṃ gavesanto aparam pi samvaccharam vasi. Tassā dasanāmake pi nāmaṃ na hoti³¹, asukaṃ³² nāmā 'ti vutte Bodhisatto paṭikkhipat' eva³³. Puna rājā „kiṃ³⁴ me imāyā“ 'ti pāyāsi. Sāpi³⁵ vātapāne tthatvā attānaṃ dassesi³⁶, Rājā „tiṭṭha tvaṃ³⁷, mayaṃ gamissāmā“ 25

1 Bā -ssena. 2 Ck -ssa, Bā omits vassa- 3 Cks devatāputtā. 4 Bā -nam pi-
5 Bā nibandhaṃ. 6 Ck tā. Cā tā corr. to taṃ 7 Bā ar-. 8 Cks ekam- 9
Bā duraphale pati. 10 Bā āsisattho ca 11 Ck Bā -i. 12 Bā āsisatto ca 13
Ck tassa vāvāsa, Ck tassa tavāsa corr. to tassa cāsā. Bā tassā tassā. 14 Bā
-jjhattha 15 all three MSS. satī. 16 Bā -makālatā 17 Bā etam nāmaṃ la-
bhati. 18 Bā sabhā-, Ck omits pavittha. 19 Bā citraṃ 20 Bā upāsenti.
21 Bā āsisatthevā 22 Bā āsisati. 23 Bā āsaccheda. 24 Bā adds vadati. 25
Bā gāthāya 26 Bā -pātipetvā 27 Cks dasanāma. Bā dasanāmakam. 28 Ck nā
hoti. Bā nāhosi 29 Cks -ka. 30 Ck -pīteva 31 Cks kiṃ 32 Bā adds puna
33 Bā adds tam disvā 34 Ck tvaṃ

'ti āha. „Kasmā yāsi¹ mahārājā“ 'ti. „Tava nāmaṃ jānitum na sakkomīti“. „Mahārāja, kasmā nāmaṃ na jānissasi², āsā³ nāma⁴ asamijjhanikā⁵ n' atthi⁶, eko⁷ bako pabbatamuddhani t̥hito⁸ attanā patthitaṃ labhi, tvaṃ kasmā na labhissasi⁹, adhi-
 5 vāsehi mahārājā“ 'ti. „Eko kira bako ekasmiṃ padumasare gocaraṃ gahetvā uppatitvā pabbatamatthake nilīyi, so taṃ divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase cintesi: 'ahaṃ imasmiṃ pabbatamatthake sukhanisinno, sace ito anotaritvā¹⁰ etth' eva nisinno gocaraṃ gahetvā pāṇiyaṃ pivitvā imaṃ divasaṃ va-
 10 seyyaṃ bhadraṃ vata assā' 'ti, atha naṃ¹¹ divasaṃ eva Sakko devarājā asuranimmathanāṃ¹² katvā Tāvatisabhaṃ devissariyaṃ laddho cintesi: 'mama tāva manoratho mattha-
 kaṃ patto, atthi nu kho araṇṇe koci aparipuṇṇamanoratho' ti¹³ upadhārento taṃ bakam disvā 'imassa manorathaṃ mattha-
 15 kaṃ pāpessāmīti', bakassa nisinnat̥ṭhānato avidūre ekā nadī atthi, Sakko taṃ nadim¹⁴ oghapuṇṇaṃ katvā pabbatamattha-
 kena pesesi, bako tatth' eva nisiṇno macche khādītva pāṇi-
 yaṃ pivitvā taṃ divasaṃ tatth' eva vasi, udakam pi bhassitvā gataṃ, evaṃ mahārāja bako pi tāya attano āsāya¹⁵ pha-
 20 laṃ labhi¹⁶, tvaṃ kasmā na labhissasīti“ vatvā āsimssethevā¹⁷ 'ti ādiṃ āha.

Tattha āsimssethevā¹⁸ 'ti āsimsi yeva¹⁹, pakkhehi yuttatāya pakkhī²⁰ dvikkhattum jātāya dvijo²¹, tūva dūragatā²² ti pabbatamatthakato mac-
 chānaṃ ca udakassa ca²³ dūrabhāvaṃ passa, evaṃ dūragatā²⁴ samānā²⁵ Sak-
 25 kassa ānubhāvena²⁶ bakassa āsā²⁷ pūritā yevā 'ti²⁸.

Rājā²⁹ tassa kathaṃ sutvā rūpe³⁰ bajjhितvā³¹ kathāya allino gantum asakkonto³² amacce sannipātetvā satanāmaṃ³³ kāresi,

¹ B'd payāsi ² B'd -siti. ³ I'd āha. ⁴ B'd nāmaṃ ⁵ C's -jjhinikā, B'd āsamīc-
 chanakā nāma. ⁶ I'd adds me vacanaṃ sunāhi. ⁷ B'd adds kira. ⁸ C's t̥hito
⁹ C's -ssasīti. ¹⁰ B'd anacāretvā. ¹¹ I'd taṃ ¹² I'd asuranm- ¹³ B'd adds
 so ¹⁴ C's C'd nadī. ¹⁵ B'd āsā. ¹⁶ I'd labhati ¹⁷ I'd āsimsatevā. ¹⁸ B'd
 āsisatthevā ¹⁹ B'd āsisetha yeva ²⁰ all three MSS. -i ²¹ B'd dijo. ²² B'd
 -gatesa ²³ C's kaṇṇassa, C's -kaṇṇassa. ²⁴ I'd -to ²⁵ C's samānā. ²⁶ B'd -ve
²⁷ I'd asam. ²⁸ C's omit sakkassa - - - v. ²⁹ I'd attha rājā ³⁰ B'd eva rūpe.
³¹ B'd adds tassā ³² B'd adds rājā. ³³ I'd satanānamakam

satanānavasena¹ gavesantassāpi 'ssa² aññam saṃvaccharaṃ
atītaṃ. So tīṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena Bodhisattaṃ
upasaṃkamitvā „satanānavasena asukaṃ nāma³ bhavissati
bhante“ ti pucchi. „Na jānāsi mahārājā“ 'ti. So „gamissāṃ'
idāni⁴ mayan“ ti Bodhisattaṃ vanditvā pāyāsi. Āsaṃkakumā- 5
rikā puna phalikavātapānaṃ⁵ nissāya t̥hitā⁶. Rājā taṃ⁷ disvā
„tvaṃ tiṭṭha, mayaṃ gamissāma“ 'ti āha. „Kasmā mahārājā“
'ti. „Tvaṃ maṃ vacanen' eva santappesi⁸ na kāmaratiyā, tava
madhuravacane⁹ bajjhivā vasantassa mama tīpi saṃvaccharāni
atikkantāni, idāni gamissāmīti¹⁰“ vatvā 10

4. Sampesi kho maṃ vācāya, na ca sampesi kammanā¹¹,
mālā sereyyakass' eva¹² vaṇṇavantā agandhikā¹³. 29.
5. Aphalaṃ madhuraṃ vācaṃ yo mittesu pakubbati¹⁴
adadaṃ¹⁵ avissajjaṃ¹⁶ bhogaṃ sandhi'ten' assa jīrati. 30.
6. Yaṃ hi kayirā¹⁷ taṃ¹⁸ hi vade, yaṃ na kayirā¹⁷ na taṃ vade, 15
akarontaṃ bhāsamānaṃ parijānanti paṇḍitā. 31. (J. 363 v. 2.)
7. Balaṃ ca vata me khīnaṃ, pātheyyaṃ ca na vijjati,
saṃke paṇuparodhāya¹⁹, handa dāni vajāṃ' ahan ti 32.
imā gāthā abhāsi.

Tattha sampesiṭu santappesi pīnesi²⁰, sereyyakassū²¹ 'ti kantaka- 20
kurandakassa²², desanāsisaṃ ev' etaṃ²³, yaṃ kiñci pana suvannakuraṇḍakajīva-
sumanādikaṃ²⁴ aññam pi pupphaṃ agandhakam²⁵ sabbaṃ taṃ sandhāy' evaṃ
āha. vaṇṇavantā agandhikā ti yathā sereyyakādīnaṃ²⁶ mālā vaṇṇavantatāya
dassanena tappeti agandhatāya²⁷ gandhena na tappeti evaṃ tvaṃ pi maṃ
dassanavacaneḥ' eva tappesi²⁸ na kammanā²⁹ ti dīpeti, adadaṃ ti bhadda³⁰ 25
yo³¹ inama nāma bhogaṃ dasaṃmīti madhuravacaneṇa vatvā taṃ bhogaṃ³²
adadanto avissajjento³³ kevalaṃ madhuravacanam eva karoti tena saddhim assa

¹ Bḍ -makavasena ² Cks -santāpissa. ³ Bḍ asukānāma, Cks -kanāmā. ⁴ Bḍ
-ma dēni. ⁵ Bḍ balikavimānavāta-. ⁶ Bḍ adds va. ⁷ C^s tam corr to naṃ, Bḍ
naṃ. ⁸ Bḍ -tappessasi. ⁹ Bḍ -nena. ¹⁰ Bḍ -ssāmīti. ¹¹ Bḍ kammunā. ¹²
Bḍ sedeyyakasseva, C^k sereyyakasseyyava. ¹³ Bḍ -dhakā. ¹⁴ Bḍ pakkappati.
¹⁵ C^k addam, C^s adum. ¹⁶ Bḍ visajjaṃ. ¹⁷ Bḍ kariyā. ¹⁸ Bḍ tvaṃ. ¹⁹ C^s
saṃkhepanuparodhāya. ²⁰ C^k pīnesi, Bḍ nesi. ²¹ C^k -kassā, Bḍ mālā sedeyya-
kassā. ²² Bḍ kurandakassa. ²³ Bḍ eva tam. ²⁴ Bḍ -karandakajayakusumādi-
²⁵ Bḍ -dhikam. ²⁶ C^k -kākādīnam, Bḍ sādēyyakādīnam. ²⁷ Bḍ -dhitāya. ²⁸ C^k
tappeti, Bḍ santappesi. ²⁹ Bḍ kammunā. ³⁰ C^k bhadda. ³¹ C^k so. ³² C^k
bhoge. ³³ Bḍ avissajjanto

mittassa sandhi¹ jīrati mittasanthavo² na ghaṭṭiyati³, pātheyyañ cā 'ti bhadde
mayham tava madhuravacane⁴ bandhivā⁵ tīṇi samvaccharāṇi vasantass' eva⁶
hatthiassaratthapadātisaṃkhātā⁷ balañ ca khīṇaṃ manussānaṃ bhattavetaṇa-
saṃkhātāṃ pātheyyañ ca n' atthi, saṃke pānuparodhāyā⁸ 'ti sv-āhaṃ idh'
5 eva attano jīvitavināsaṃ āsaṃkāmi, handa idān' āhaṃ gacchāmi.

Āsaṃkakumārikā rañño vacanaṃ sutvā „mahārāja, tvam
mayham nāmaṃ jānāsi, tayā vuttam eva, mama nāmaṃ idaṃ
me pitu kathetvā maṃ gaṇhitvā yāhīti“ raññā saddhiṃ sallapantī⁹

s. Etad eva hi me nāmaṃ yaṃnāma' asmi¹⁰ rathesabha,
10 āgamehi¹¹ mahārāja, pitaraṃ āmantayāma' ahan ti 33.
āha.

Tass' attho: yaṃnāma¹² aham asmi tam etam¹³ āsaṃkat' eva mama
nāmaṃ ti.

Rājā¹⁴ Bodhisattassa santikaṃ gantvā vanditvā „bhante
15 tumhākaṃ dhītā Āsaṃkā nāmā¹⁵“ ti āha¹⁶. „Nāmaṃnātakālato
paṭṭhāya¹⁷ gahetvā gaccha mahārājā“ 'ti. So Mahāsattaṃ
vanditvā phalikaṃ vimānadvāraṃ āgantvā¹⁸ „bhadda pitarāpi¹⁹
mayham dinnā, ehi dānīti²⁰“. „Āgamehi²¹ mahārāja²², pitaraṃ
āmantayāma' ahan“ ti vatvā pāsādā otaritvā Mahāsattaṃ van-
20 ditvā khamāpetvā rañño santikaṃ āgatā. Rājā tam gahetvā
Bārāṇasīṃ gantvā puttadhītāhi vaḍḍhanto piyaṃvāsaṃ vasi.
Bodhisatto aparihīnaṃ jhāno Brahmaloce uppajji.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āhāritvā saccāni pakāsetvā jātaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭ-
25 ṭṭha) „Tadā Āsaṃkakumārikā purāṇadutiyaikā ahoṣi, rājā ukkaṇṭhi-
tabhikkhu, tāpaṣo²⁴ aham evā²⁵ 'ti. Āsaṃkajātaṃ²⁵.

¹ B^d saddhi. ² C^s -sandhavo. B^d -santhavo. ³ C^k I d -ti-. ⁴ B^d -nena ⁵ C^s bajjhivā, B^d anubujjhivā. ⁶ C^k sseva, C^s sseva corr. to carantasseva. ⁷ C^k -padāni-, C^s -padāni- corr. to -padāti-, B^d -padādi-. ⁸ C^k saṃkhepānu-
parodha ⁹ all three MSS. -ti ¹⁰ C^k -asmiṃ. ¹¹ B^d -metha. ¹² B^d yaṃ
nāmaṃ. ¹³ C^k adds teṣaṃ. ¹⁴ E^d tam sutvā rājā. ¹⁵ C^k -kaṃnāmā, C^s -ka-
mnāmā corr to -kaṇāmā, B^d āsaṃkā-. ¹⁶ B^d adds tam sutvā mahāsatto. ¹⁷
B^d adds tam. ¹⁸ B^d adds āha. ¹⁹ B^d pitarā te. ²⁰ E^d dāni gamissāma ti. ²¹
C^k āha-. C^s āha- corr to āga-. ²² C^k -rājā ti. ²³ B^d dhamma-de-. ²⁴ B^d
add- paṭa ²⁵ B^d adds poṇeamam.

6. Migālopajātaka.

Na me ruccan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam dubbacabhikkhum¹ ārabha kathesi. Satthā tam bhikkhum² „saccam kira tvaṃ³ dubbaco“⁴ ti pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idān’ eva“⁵ pubbe pi tvaṃ dubbaco⁶, dubbacabhāvam¹ 5 pana nissāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akaronto verambavātamukhe⁷ ni-dhanam⁸ gato sīti“⁴ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto gijjhayoniyam nibbattitvā⁹ Aparanṇagijjho¹⁰ nāma ahosi. So gijjhaganaparivuto Gijjhappabbate¹¹ vasi. 10 Putto pan’ assa Migālopo¹² nāma thāmalasampanno ahosi, so aññesaṃ gijjhānaṃ sīmaṃ atikkamitvā uccam¹³ uppati¹⁴. Gijjhā „putto vo“¹⁵ atiduraṃ uppattīti¹⁶ „gijjharaṇṇo ācikkhimsu. So“¹⁷ tam pakkositvā „tvaṃ kira tāta atiuccam gacchasi“¹⁸, atiuccam gacchanto jīvitakkhayaṃ pāpuṇissasīti“⁴ vatvā tisso 15 gāthā abhāsi:

1. Na me ruccam Migālopa¹⁴ yassa te tādīsā gati,
atiuccam tāta patasi, abhūmiṃ tāta sevasi. 34.
2. Catukkannaṃ va¹⁹ kedāraṃ²⁰ yadā te paṭhavī siyā
tato tāta nivattassu, māssu²¹ etto paraṃ gami. 35. 20
3. Santi aññe²² pi sakuṇā pattayānā vihaṅgamā,
akkhittā vātavegena natthā te sassatīsamā²³ ti. 36.

Tattha Migālopā¹⁴ ti puttam nāmenālapati, atiuccam tāta patasīti tāta tvaṃ aññesaṃ gijjhānaṃ sīmaṃ atikkamitvā atiuccam gacchasi, catuk- kannam va¹⁹ kedāraṃ²⁰ ti imināssa²⁴ sīmaṃ ācikkhati²⁵, idam vuttam 25 hoti: tāta yadā te ayam mahāpathavī catukkannakedāraṃ²⁶ viya siyā evam²⁷

Bd dubbacca-. ² Bd adds pakkosāpetvā. ³ Bd adds bhikkhu. ⁴ Bd -ccosi ⁵ Bd adds dubbacco. ⁶ Bd -cco yeva ⁷ Bd -tābhimukhe ⁸ Ck -na, Cs -na corr. to -naṃ, Bd byasanaṃ ⁹ Ck Bd -ttetvā. ¹⁰ Ck apanna-, Bd apanandogijho. ¹¹ Bd gijhakutapa-. ¹² Bd miga-. ¹³ Bd atiuccam ¹⁴ Cs uppatti corr. to uppatati, Bd upatati. ¹⁵ Bd te putto. ¹⁶ Cs uppattīti corr. to uppatatīti, Bd upatattīti ¹⁷ Bd tam sutvā so. ¹⁸ Ck omits gacchasi, Cs gacchāsi. ¹⁹ Bd va. ²⁰ Ck ketā-. ²¹ Ck māssu, Bd māsu. ²² Cs añño. ²³ Bd passati-. ²⁴ Bd imināmassa. ²⁵ Ck avikkhati, Cs acikkhati corr. to āci-. ²⁶ Ck -ra, Cs -ra corr. to -ro ²⁷ Bd omits evam

khuddikā viya hutvā paññāyetha¹ atha tvaṃ ettakā thānā nivatteyyāsi, etto paraṃ mā gamātu, santi aññe pīti na kevalaṃ tvaṃ eva aññe pi gijjhā evaṃ karimsu² ti dīpeti, akkhittā ti te pi ambhākaṃ sīmaṃ atikkamitvā gatā vāta-
 5 samam attānaṃ maññamānā attano vassasahassa; arimānaṃ āyuraṃ apūretvāpi anta-
 ratā va⁴ natthā⁵ ti attho

Migālopo⁶ anovādakattā pitu vacanaṃ akatvā laṃghanto
 laṃghanto pitarā⁷ akkhātāṃ sīmaṃ disvā taṃ⁸ atikkamma
 kālavāte patvā tepi⁹ chinditvā uppatito verambhavātamukhaṃ
 10 pakkhandi. Atha naṃ verambhavātā paharimsu. So tehi paha-
 ṭamatto¹⁰ va¹¹ khaṇḍākhāṇaṃ hutvā ākāse va¹² antaradhāyi.

4. Akatvā Aparāṇṇassa¹³ pitu vaddhassa¹⁴ bhāsanam
 kālavāte¹⁵ atikkamma verambānaṃ vasaṃ agā¹⁶. 37.
5. Tassa puttā ca dārā ca ye c' aññe anujjivino
 15 sabbe vyasanam¹⁷ āpāduṃ anovādakare dije¹⁸. 38.
6. Evam pi idha vaddhānaṃ¹⁹ yo vākyam²⁰ nāvabujjhati
 atisīmacaro ditto gijjhō vātītasāsano²¹,
 sabbe vyasanam¹⁷ papponti akatvā vaddhasāsanam²² ti 39.
 imā tisso abhisambuddhagāthā.

20 Tattha anujjivino ti taṃ mssāya jīvanakā²³, anovādakare dije¹⁸ ti
 tasmim Migālopagijjhe²⁵ ovādam akaronte²⁶ sabbe p' ete tena saddhiṃ atisī-
 mam gantvā vināsam pāpuṇimsu. Evam pīti²⁷ bhikkhave yathā so gijjhō
 evaṃ²⁸ yo añño pi gahatto va pabbajito vā bhīmanukampakānaṃ²⁹ vaddhānaṃ³⁰
 vacanam na gahātī³¹ so pi ayam sīmaṃ atikkamitvā caranto ditto³² gabbito³³
 25 gijjhō va vyasanam pāpuṇātīti.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁴ āharitvā³⁵ jātakam samodhānesi: „Tadā
 Migālopo³⁶ dubbacabhikkhu ahoṣi, Aparāṇṇo³⁷ aham evā³⁸ ti. Mi-
 gālopa jātakam³⁹.”

¹ B^d -yittha. ² B^d passati- ³ B^d omits sassatīti ⁴ B^d vi. ⁵ B^d natthi. ⁶ C^{ks} add ti. ⁷ B^d pituno ⁸ C^{ks} nam. ⁹ C^{ks} tehi ¹⁰ B^d pahata- ¹¹ B^d omits va ¹² B^d yeva ¹³ C^{ks} aparāṇassa, B^d apanandassa ¹⁴ B^d vudhassa ¹⁵ C^{ks} kāle- ¹⁶ B^d gatam ¹⁷ B^d bya- ¹⁸ C^{ks} -to dije ¹⁹ B^d vuddhānaṃ. ²⁰ C^{ks} -yan. ²¹ C^{ks} vātita-, C^g vātita- corr. to vātīta-? B^d vātuta- ²² B^d vudha-. ²³ B^d adds pi ²⁴ C^{ks} jīvananaka, B^d jivikā. ²⁵ C^{ks} -gijjhō, B^d migalopagijjhe. ²⁶ all three MSS. -to ²⁷ C^{ks} hīti corr. to pīti B^d pīti. ²⁸ B^d adds pi ²⁹ C^{ks} B^d -pi- ³⁰ B^d vuddhā- ³¹ B^d gahati ³² B^d ditto ³³ B^d pacchanto ³⁴ B^d dhammade- ³⁵ B^d adds saccam pakāsetvā. ³⁶ B^d migā- ³⁷ C^{ks} aparāṇno, C^g aparanto corr. to -raṇno, B^d apanando pana. ³⁸ B^d migā- - - kam chatham

7. Sirikālakanṇijāta.

Kā nu kālena¹ vaṇṇenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikam ārabha kathesi. So hi sotāpattiphale patiṭṭhitakālate patthāya akhaṇḍāni pañcasilāni rakkhi², bhariyāpi 'ssa puttadhitaro pi dāsāpi bhatim gahetvā kammaṃ karontā³ kammakārāpi sabbe rakkhimsu yeva. Ath' ekadivasam⁴ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Anāthapiṇḍiko suci c' eva suciparivāro ca hutvā caratīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna⁵“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁶“ 'ti vutte⁵ „bhikkhave⁶ porāṇakapaṇḍitāpi suciparivārā⁷ ahesun⁶“ ti vatvā atitāṃ āhari: 10

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto seṭṭhi⁸ hutvā dānam adāsi silam rakkhi⁹ uposathakammaṃ¹⁰ kari¹¹, bhariyāpi 'ssa pañcāsīlāni rakkhi, puttadhitaro pi dāsakammakaraporisāpi¹². So Suciparivāraseṭṭhi t' eva¹³ paññāyittha. So¹⁴ cintesi: „sace mayā sucitarasīlo¹⁵ 15 koci āgamissati¹⁶ tassa mama nisīdanapallamaṃkāṃ vā nipajjānasayanam vā dātum na yuttam, anucchiṭṭham¹⁷ aparibhuttam dātum vaṭṭatīti“ attano upatthāne yeva ekapasse¹⁸ aparibhuttapallamaṃkāṃ ca sayanaṃ¹⁹ ca paññāpesi²⁰. Tasmim samaye Cātummahārājikadevaloke Virūpakkhamahārājassa dhītā Kālakanṇī²¹ nāma Dhataratthamahārājassa²² dhītā Sirī²³ ca²⁴ nāmā 'ti imā dve bahum²⁵ gandhamālam²⁶ ādāya „Anotatte kilīssāmā²⁷“ 'ti Anotattapiṭṭhim²⁷ gacchimsu²⁸. Tasmim pana dahe bahūni titthāni, tesu Buddhānam titthe Buddhā va²⁹ nahāyanti³⁰, paccekabuddhānam titthe paccekabuddhā va³¹, bhik- 25

¹ all three MSS -le- ² B^d rakkhati ³ C^k -tānam, B^d -to. ⁴ B^d adds bhikkhu. ⁵ B^d adds na ⁶ B^d adds idāneva pubbe pi. ⁷ B^d suci yeva parivārā ca. ⁸ C^k seṭṭhim. ⁹ B^d rakkhati ¹⁰ B^d uposatham ¹¹ B^d karoti ¹² B^d adds pañcāsīlāni rakkhissu ¹³ B^d tveva. ¹⁴ B^d athekadivasam so ¹⁵ B^d sace yo suciparivārasīlako. ¹⁶ B^d āgacchissati ¹⁷ C^k anucci-, B^d anucchikatham. ¹⁸ B^d attha atthano vasanathanasaveva ekapassena ¹⁹ B^d senāsanaṃ. ²⁰ C^k paññāpesi. ²¹ C^k -vanni corr. to -kanni, B^d -kandica ²² B^d datha rathassa mahā-. ²³ C^k sirī, B^d sīri. ²⁴ C^k omits ca. ²⁵ B^d -hu ²⁶ B^d malāgandham. ²⁷ B^d -pi-tham. ²⁸ B^d āga- ²⁹ B^d yeva. ³⁰ B^d nhā-. ³¹ B^d omits va and adds nhayanti.

khūnaṃ titthe bhikkhū va¹, tāpasanaṃ titthe tāpasā va¹,
 cātummahārājikādisu chasu kāmasaggesu devaputtānaṃ titthe
 devaputtā va¹, devadhītānaṃ titthe devadhītā va nahāyanti².
 Tatr' imā³ dve gantvā⁴ „ahaṃ paṭhamam nahāyissāmi⁵, ahaṃ
 5 paṭhamam“ ti titthatthāya kalahaṃ karimṣu. Kālakaṇṇī⁶ „ahaṃ
 lokam⁷ vicāremi, tasmā paṭhamam nahāyitum⁸ yutt' amhīti⁹“
 vadati. Sirī¹⁰ „ahaṃ mahājanassa issariyadāyikāya⁹ paṭipadāya
 gītā¹⁰, tasmā paṭhamam nahāyitum¹¹ yutt' amhīti¹¹“ vadati.
 Tā „amhesu paṭhamam nahāyitum¹² yuttarūpaṃ¹² cattāro ma-
 10 hārājāno jānissantīti“ tesaṃ santikaṃ gantvā „amhesu kā¹³
 pathamaṃ Anotatte¹⁴ nahāyitum¹⁴ yuttarūpā“ ti pucchimṣu.
 Dhataratṭha-Virūpakkhā „na sakkā amhehi¹⁵ viniechitum“ ti
 Virūḷha-Vessavaṇānaṃ¹⁶ bhāram akaṃsu. Te „amhehi¹⁷ pi na
 sakkā, sāmipādanūle¹⁸ yeva pesessāmā“ ti tā Sakkassa san-
 15 tikaṃ pesesum. Sakko tāsaṃ vacanaṃ sutvā cintesi: „imā
 dve pi mama manussānaṃ űeva dhītaro, na sakkā mayā imam
 aṭṭam viniechitum“ ti, atha tā¹⁹ āha: „Bārānasiyaṃ Sucipari-
 vāro nāma seṭṭhi atthi, tassa ghare anucchiṭṭhāsanaṃ c' eva²⁰
 anucchiṭṭhasayanaṃ ca paññattam, yā tattha nisīdituṃ ca²¹ sa-
 20 yitūṃ ca²² labhati sā pathamaṃ nahāyitum²² yuttarūpā“ ti.
 Tam sutvā Kālakaṇṇī²³ tam khaṇam űeva nīlavattham nīvā-
 setvā nīlavilepanaṃ vilimpitvā nīlamanipilandhanaṃ²⁴ pilan-
 dhivā²⁵ yantapāsāṇe²⁶ viya devaḷokā²⁷ otaritvā majjhimayāma-
 samanantare seṭṭhino pāsāda-sa upaṭṭhānadvāre sayana-sa
 25 avidūratṭhāne²⁸ nīlaramisim viṣajjetvā ākāse aṭṭhāsi. Seṭṭhi

¹ Ed adds nāyanti. ² Ed nna-. ³ Ed tattha imā. ⁴ Ed āg-. ⁵ Ck -kaṇṇī, Ed -kaṇṇī devadhītā. ⁶ Ed adds pālema. ⁷ Ed yuttakomhiti. ⁸ Ed siri. ⁹ Ed siriyadāyikāya. ¹⁰ Ed dhīti. ¹¹ Ed yuttakomhiti. ¹² Ed adds va. ¹³ Ed adds ma. ¹⁴ Ed -attantatte. ¹⁵ Ck he, C -he con to hehi. ¹⁶ Cl -nūṇam, Ck -nūṇam con to -nūṇam, Ed virūlakuvetavessavananaṃ. ¹⁷ Ck amhe. ¹⁸ Ck sāmī-, Ed re amhehi pi na sakkāssama Sakkassa pādanāneva. ¹⁹ Ed sakko. ²⁰ C -anucchi-, Ed anucchiṭṭhapallankaṃ omittug eva. ²¹ Ck nisīdanāneva, Ed -nūṇa vi. ²² Ed -tam va. ²³ all three MSS. -kaṇṇī. ²⁴ Ed omits manī. ²⁵ C -dhi, C -dhi con to -dhivā. ²⁶ Ed -pāsāṇe. ²⁷ Ed -kato. ²⁸ Ed -re thane.

oloketva taṃ addasa, dassanen' ev' assa¹ appiyā ahosi amānāpā. So tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Kā nu kālena² vaṇṇena na cāpi piyadassanā,
kā vā³ tvaṃ kassa vā dhītā, katham jānemu taṃ⁴ ma-
yan ti. 40. 5

Tattha kālenā⁵ 'ti nīlavanneti⁶ 'ti sarīravatthabharanavannena⁷, na cāpi piyadassanā ti dhātuso bhikkhave sattā samsandantitī⁸ hi vuttam, ayaṃ ca devadhītā anācūā dussilā, tasmā dassanen' ev' assa⁹ appiyā jātā, ten' evam āha¹⁰, kā vā tvaṃ ti kū¹¹ ca¹² tvaṃ ayaṃ eva vā pārho.

Taṃ sutvā Kālakannī¹³ dutiyaṃ gātham āha: 10

2. Mahārājass' ahaṃ¹⁴ dhītā Virūpakkhassa caṇḍiyā,
ahaṃ Kālī alakkhikā, Kālakannīti maṃ vidū,
okāsaṃ yācīto dehi, vasemu tava santike ti. 41.

Tattha caṇḍiyā¹⁵ ti¹⁶ kodhanabhīvena hi mayham caṇḍīti namon karissu. alakkhikā ti nīppaṇṇā¹⁷, maṃ vidū ti evam¹⁸ maṃ cūṭummahārāṇikadeva- 15
loke jānanti, vasemu¹⁹ ti mayham aṇṇa²⁰ ekarattim tava santike vasesyāma. etasmiṃ me anucchithāsane²¹ okāsaṃ dehīti.

Tato Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kiṃsile kiṃsamācāre purise nivase²² tuvaṃ,
puṭṭhā me Kālī akkhāhi yathā jānemu taṃ²³ mayan ti. 42. 20

Tattha nivase²⁴ ti tava cūṭena vasasi²⁵ puṭṭhahasi

Tato sā attano guṇaṃ kathenti catuttham gātham āha:

4. Makkhī palāsī sārāmbhī issukī maccharī saṭho
so mayham puriso kanto laddham yassa²⁶ vinassatīti. 43.

Tass' attho yo puriso attano katagunam na jānāti guṇamakkhī hoti 25
attano sammūci kīraṇe kathite kiṃ ahaṃ etam²⁷ janamitī²⁸ yugaggāham²⁹

¹ Bā sahadassanenevassā. ² C^s Bā -le-. ³ C^s ma. C^s mā corr. to va. ⁴ C^s tam ⁵ all three MSS. -le- ⁶ Bā mīlena va-. ⁷ Bā sarīravannena vatthā- ⁸ C^s namsandantitī corr. to sam-. Bā na samsarantitī. ⁹ Bā assā. ¹⁰ Bā tenevāha. ¹¹ C^s ya ¹² C^s omitt ca ¹³ C^s -kannī. Bā -kannī pi ¹⁴ Bā -āham ¹⁵ Bā adds kodhanā ¹⁶ Bā nīppaṇṇā. ¹⁷ C^s evam. ¹⁸ Bā vasemu tava santike. ¹⁹ Bā mayham acca. ²⁰ C^s anucce- and add sayaneva, Bā anucchithāsanyane. ²¹ C^s nivesase, C^s nivasase. Bā nivise ²² C^s tam. ²³ C^s nivesase. Bā nivise ²⁴ Bā cūṭenivāsasi ²⁵ Bā yasam. C^s yasa corr. to yassa. ²⁶ C^s evatam ²⁷ Bā ajā- ²⁸ Bā yuggagāham

gañhāti aññehi kiñci katamā disvā sūrambbhavasena kīraṇuttaram karoti pare
labhamā¹ labhante na tussati mayhamā acchariyam puresam mā hotu mayham eva
hotu 'ti sakasampattim gahetvā² parassa tinena³ telabindum pi na deti kerāti-
yalakkhanena samannāgato hutvā attano santakam parassa adatvā tehi tehi upā-
yehi parasantakam⁴ eva khādāti yassa laddham dhanam vā dhaññam vā na-
saseti⁵ na tithāti surādhutto akkhadhutto ithidhutto vā hutvā laddham⁶ vinā-
seti⁷ ayam etehi gunehi samannāgato puriso mayham kanto piyo manāpo, eva-
rūpe aham cittena patitthahāmīti

Sā^२ yeva pañcamacchaṭṭhasattamagāthā^१ abhāsi:

- 10 5. Kodhano upanāhī ca piṣuno¹⁰ hi vibhedako
 aṇḍakavāco¹¹ pharuso so me kantataro tato. 44.
 6. Ajja-ssuve¹² ti puriso sadatthaṃ nāvabujjhati,
 ovajjamāno kuppati, seyyaṃ so atimaññati. 45.
 7. Davappaladdho¹³ puriso sabbamittehi dhaṃsati¹⁴,
 15 so maḥhaṃ puriso kanto, tasmiṃ homi anāmayā ti. 46.

Tāpi imina va nayena vitthāretabbā¹⁵. sammkhepatō paṇ' ettha: kodhāno
ti appamattakena pi kujjhanako, upanahīti parassa aparādhānā hadaye tha-
petvā suchena pi tassa anattakāraako, piṣuno¹⁶ ti piṣunāvāco¹⁷, vibhedako
ti appamattakena pi mettibhūdanako¹⁸, andakavāco¹⁹ ti sadosavāco²⁰, pha-
20 ruso ti thaddhavāco, kaṇṭatataro ti so puriso mayham puṭṭimāṇhāpi²¹ kaṇṭa-
tato piyataro, ajjassuve²² ti idam kammam ajja kārabbam idam suve²³-
idam tatiyadivasādisū ti evam so sadattham²⁴ attano kiccaṃ nāvabujjhati
na jānāti, ovaṇṇamāno ti ovaṇṇiyamāno, seyyam so²⁵ atimaññatati jītiggotta-
kulapadesasīlācāraguṇehi uttaritatanā uttamaṇṇipuggalaṃ tvam mayham kum paḥsi-
25 ti²⁶ atikkamitvā maññati, dāvappaladdho²⁷ ti rūpādisu kāmāgūṇesu ni-
rantaram davena paladdho²⁸ abbhībhūto vase²⁹ kato³⁰, dhamsatīti tayā
mayham kiṃ katan ti ādini vatvā sabbe³¹ eva mittehi dhamsatī³² parihīyati
anāmayā ti ahaṃ etehi guṇehi samannāgate puggale juddukkuṃ nissokā homi,
taṃ labhivā³³ aññattha anūlaya hutvā vasaṇīti

1 *Bd* paralābha. ² *Bd* niggeṇhitvā. ³ *Bd* tinaggena. ⁴ *Bd* parassa san-. ⁵ *Bd* vina-. ⁶ *Bd* repeats laddham, cfr. Sn. v. 105. ⁷ *Bd* add yeva. ⁸ *Bd* atha sā. ⁹ *Cs* -ma- corr. to -ma-, *Bd* paññamachathamasattamamagatha. ¹⁰ *Cs* -no corr. to -no, *Bd* -no. ¹¹ *Cs* aññakava, *Bd* kaññakavāco. ¹² *Bd* ajjasuve. ¹³ *Bd* avaddhaluddho. ¹⁴ *Ck* yamsati, *Cs* yām- corr. to dhām-, *Bd* -mitte paḍhamsati. ¹⁵ *Cks* -tabbam. ¹⁶ *Ck* *Bd* -no, *Cs* -no corr. to -no. ¹⁷ *Cs* -na- corr. to -nā-, *Bd* -na-. ¹⁸ *Bd* mitta-. ¹⁹ *Bd* kaññaka-. ²⁰ *Ck* -sa-, *Bd* saddosa-. ²¹ *Ck* purimabbhāti, *Cs* purisambhāti, *Bd* parisambhāpi. ²² *Bd* sūve. ²³ *Bd* parattham. ²⁴ *Cs* seyyaso, *Bd* soyyaso. ²⁵ *Bd* atositi. ²⁶ *Bd* avapīaluddho. ²⁷ *Bd* niraṇ-taraddhanam paluddho. ²⁸ *Bd* vassam, *Cs* repeats vase. ²⁹ *Bd* gato. ³⁰ *Bd* tassā. ³¹ *Bd* adds himsati. ³² *Bd* alā-

Atha naṃ garahanto Mahāsatto aṭṭhamaṃ gātham āha:

8. Apehi etto tvaṃ¹ Kāli, n' etaṃ amhesu vijjati,
aññaṃ janapadaṃ gaccha nigame rājadhāniyo² ti. 47.

Tattha apehīti apagaccha. netaṃ amhesū 'ti etaṃ³ makkhādikam tava
piyabhāvakaranam amhesu⁴ na vijjati n' atthi, nigame rājadhāniyo² ti 5
nigame pi aññe⁵ rājadhāniyo² pi aññattha gaccha yattha mayam na vasāma⁶
'ti dīpeti.

Taṃ sutvā Kālakaṇṇī⁷ additā⁸ hutvā anantaram gā-
tham āha:

9. Aham pi kho taṃ jānāmi: n' etaṃ tumhesu⁹ vijjati, 10
santi loke alakkhikā, saṃgharanti¹⁰ bahuṃ dhanam,
aham Devo ca me bhātā ubho naṃ¹¹ vidhamemasīti. 48.

Tattha netaṃ tumhesū 'ti yaṃ¹² mama piyabhāvakaranam makkhādikam¹³
yena¹⁴ aham attanāpi samannāgata tam tumhesu n' atthīti aham pi¹⁵ etaṃ
jānāmi, santi loke alakkhikā ti aññe pana loke nissilā nippuṇṇā santi 15
saṃgharantīti te nissilā nippuṇṇāpi¹⁶ samānā etehi makkhādīhi¹⁷ bahu-
dhanam saṃgharanti¹⁰ pindam karonti, ubho naṃ¹⁸ ti tam pana etehi saṃ-
gharitvā¹⁹ thapitani dhanam ahaṃ ca mayham eva²⁰ bhātā Devo²¹ ca nāma de-
vaputto ti ubho pi ekato hutvā vidhamema²² nāsema, amhākam pana bahu-
dibbabbhogā²³ atthi, dibbāni āsanāni dibbāni sayanāni²⁴ tvaṃ dadeyyāsi vā na²⁵ 20
vā, ko me tayā attho ti vatvā pakkāmi.

Tassā pakkantakāle Siri devadhītā suvaṇṇavaṇṇehi vattha-
vilepanehi²⁶ suvaṇṇadassanena ca²⁷ alaṃkārenāgantvā²⁸ upaṭ-
ṭhānadvāre pītaramsiṃ²⁹ vissajjetvā samehi pādehi samaṃ pa-
ṭṭhaviyaṃ patitṭhāya sagāravā aṭṭhāsi. Taṃ disvā Mahāsatto 25
paṭṭhamaṃ gātham āha:

10. Kā nu dibbena vaṇṇena pathavyā³⁰ suppatiṭṭhitā,
kā vā tvaṃ kassa vā dhītā, kathaṃ jānemu taṃ³¹ mayan
ti. 49.

¹ Cks omit tvaṃ ² Bd -thāmye ³ Cs evam. ⁴ Bd adds pi ⁵ Bd adds vā.
⁶ Bd passamā ⁷ all three MSS -kanni ⁸ Ck addhi-, Cs atthi- corr to addhi-.
⁹ Cks add na ¹⁰ Bd saṃgharanti ¹¹ Bd mam. ¹² Bd ayam. ¹³ Cks -karanā-
makkhādīnam ¹⁴ Bd omits yena ¹⁵ Bd adds kho ¹⁶ Ck nippuri. Cs nippuri.
¹⁷ Cks -kahi. ¹⁸ Ck ubho pi naṃ, Cs naṃ corr to taṃ ¹⁹ Bd saṃkha-. ²⁰ Bd
adds vā. ²¹ Cks davo ²² Bd -mama. ²³ Bd bahuni -bhogani ²⁴ Bd sayani.
²⁵ Bd no. ²⁶ Ck adds vilepā. ²⁷ Bd omits ca. ²⁸ Bd -rena āg- ²⁹ Ck -si,
Cs -rasi. Bd pītarausi ³⁰ Bd pathavyā. Ck pathabyā. ³¹ Cks tam

Tattha dibbenā 'ti visittihena uttamena

Taṃ sutvā Sirī dutiyaṃ gātham āha:

11. Mahārājass' ahaṃ¹ dhītā Dhataratṭhassa² sirīmato,
ahaṃ Sirī ca Lakkhī ca, bhūripaṇṇā ti maṃ vidū,
5 okāsaṃ yācito dehi, vasemu tava santike ti. 50.

Tattha Sirī ca Lakkhī cā 'ti Sūti ca Lakkhīti ca ahaṃ eva na aṇṇā,
bhūripaṇṇā ti maṃ vidū 'ti maṃ Cātummahārāṭṭhadevaloke jathavisamāya
vipulapaṇṇāya³ samannāgatā ti jānanti vasemū 'ti tava santike anuc hitthāsane⁴
sayane ca ekarattim vaseyyāma okāsaṃ me dehīti

10 Tatoparaṃ

12. Kimsīle kimsamācāre purise nivase⁵ tvaṃ,
putṭhā me Lakkhī akkhāhi yathā⁷ jānemu taṃ⁸ mayāṃ⁹. 51.

13. Yo vāpi site athavāpi unhe
vātātape dāmsasirimsape ca

- 15 khudaṃ pipāsaṃ abhibhuyya sabbaṃ
rattimdivaṃ yo satataṃ niyutto
kālabhataṃ⁹ ca na hāpeti atthaṃ¹⁰
so me manāpo nivase ca taṃhi¹¹. 52.

11. Akkodhano mittavā cāgavā ca¹²

- 20 silūpapanno asaṭho ujjubhūto¹³
saṃgāhako sakhilo sanhavāco
mahattapatto¹⁴ pi nivātavutti¹⁵
tasm' āhaṃ pose¹⁶ vipulā bhavāmi
ūmi samuddassa yathāpi vanṇaṃ. 53.

- 25 15. Yo vāpi¹⁷ mitte athavā amitte
setṭhe sarikkhe athavāpi hīne
atthaṃ carantaṃ athavā anatthaṃ
āvī raho saṃgaham eva vatte

¹ Ck ahaṃ. ² Bdf -ratha. Bā -lāya pa-. ³ Ck anucca-, Bā anuccithā. ⁴ Ck anucca-, Bā anuccithā. ⁵ Ck nivasase, Bf vise. ⁶ Bdf katam. ⁷ Ck taṃ. ⁸ Ck Bā mayanti. ⁹ Bdf kā-lāgataṃ. ¹⁰ Ck atthaṃ. ¹¹ Ck taṃhi corr. to taṃhi. ¹² Ck taṃhi corr. to taṃhi, Bā nivasemi taṃhi. ¹³ Ck va, Ck va corr. to ca. ¹⁴ Ck -te, Bā uju-. ¹⁵ Ck mahanta, Ck mahatta-, Bā mahattaṃ. ¹⁶ Ck -trm. ¹⁷ Ck Bā tassāham. Ck pose, Bf tasmim ham pose. ¹⁸ Bā ca;

vācam na vajjā pharusam kadāci
matassa jivassa ca¹ tassa homi. 54.

16. Etesam yo aññataram labhivā
kantā² sirī³ majjati appapañño
taṃ dittarūpaṃ visamaṃ carantaṃ
karisavācam⁴ va vivajjayāmi. 55.

17. Attanā⁵ kurute lakkhiṃ alakkhiṃ kurut' attanā,
na hi lakkhiṃ alakkhiṃ vā añño aññassa kārako ti 56.
seṭṭhissa pucchā⁶ hoti Siriyā vissajjanā⁷.

Tattha dāmasasirimsape ti dāmsā vuccanti pīṅgalamakkhikā, sabbā⁸ 10
makkhikajātī⁹ adhippetā, sirimsapā¹⁰ ti¹¹ dīghajātikā, dāmsā ca sirimsapā ca
dāmasasirimsapā, tasmīm dāmasasirimsape sati, idaṃ vuttam hoti: yo ma-
hāsetthipuriṣo sīte vā unhe vā vātūtape vā dāmasasirimsape vā sati etehi
sītādīhi pīṇyamāno pi etāni c' eva sītādīm khudam pipāsaṃ cā¹² ti sabbam
p' etam paṇissayam abhūbhūya abhūbhavitvā tīnam viya¹³ agamētvā rattumdi- 15
vaṃ kasīvaṇṇādīsū c' eva dāmasāḷādīsū ca satatam attano kammesu yutto¹⁴
attanāṃ yojetvā vattati¹⁵, kālābhatañcā¹⁶ ti kasīkālādīsū kasīādīni¹⁷ dhana-
pariccāgasīlarakkhanadhammasavanādīkālesu¹⁸ dhanapariccājanādibhedam dīttha-
dhammasamparāyisukkhāvaham¹⁹ attham na bhūpeti yuttapayuttakāle karoti yeva
so mayham manāpo tasmīm ca purise aham nivasāmīti, akkodhano ti adhi- 20
vāsanaḥkantiyā samannāgato, mittavā ti kalyānamittehi samannāgato, cāgavā
ti dhanapariccāgayutto, saṅgāhako ti mittasaṅgahaṃsisasaṅgahadhammasaṅ-
gahanam²⁰ kārako, sakhilo ti muduvāco saṅhavāco ti mattavacano²¹, ma-
hattapatto²² pi nivātavuttīti mahantaṃ thānaṃ vipulaṃ issariyaṃ patto
pi yasena anuddhato nīcavutti paṇḍitānaṃ ovāḍakaro hoti, tassāham pose ti 25
tasmīm aham purise, vipula bhavāmīti akhuddika homi, so hi mahatiya
siriyā padarthanam²³, ūmi²⁴ samuddassa yaṭhāpi vannaṃ ti yaṭhā nāma
samuddassa vannaṃ oloketānaṃ uparūpari āgacchamānā ūmi²⁵ vipula khāyati
evam aham tasmīm puggale vipula homīti dipeti, āvī raho ti sammukhā²⁶ ca
parammukha ca, saṅgahanūeva vatte ti etasmīm mittadibhede puggale 30
tubbidham saṅgahanū eva vatteti pavatteti²⁷, na vajja ti yo ca kadāci kis-
siṃhi pi kāle pharusavacanam na vadeyya madhuravacano hoti, matassa pī-

¹ Cks va ² Bđ -ta ³ Bf -rim, Bđ sirī. ⁴ Bđ karissatataṃ, Pf karisathānaṃ.
⁵ Bđ -no ⁶ Bđ pucchita. ⁷ Cks -nam, Bđ tisajjanā ⁸ Bđ adds vā. ⁹ Bđ adds
idha dāmsāti, ¹⁰ Bđ sarikapā ¹¹ Bđ omits ti ¹² Cks tīnampi ¹³ Bđ myu-
¹⁴ Bđ -jetum vattatīti ¹⁵ Bđ kalagat- ¹⁶ Ck -adhina corr. to -adina, Ck -adhi
corr. to -adi, Bđ -ādini ¹⁷ Ck omits dhana ¹⁸ Bđ -yikasū- ¹⁹ Bđ -ṅgā-
-ṅgā- -saṅgahanam. ²⁰ Bđ matharava-. ²¹ Cks mahanta- ²² Bđ sampathā-
²³ Ck -ī. ²⁴ Ck omits pavatteti, Bđ has -si

vassa cā¹ 'ti tassāham puggalassa matassa pi jīvantassa² pi pattikā³ homi, idhaloke pi paraloke pi tādissam eva bhajāmīti⁴ dasseti, etesaṃ yo ti⁵ etesaṃ sītābhībhavanādīnam⁶ hetthā vuttagunānam⁷ yo puggalo ekam⁸ pi gunāṃ pamajjati pamussati⁹ puna¹⁰ nānuyūñjati¹¹ attho, kantāsiri¹² kantasiriṃ¹²
 5 kantam siriṃ¹³ ti tayo¹⁴ pāthā, tesaṃ vasena ayaṃ atthayojanā: yo puggalo siriṃ labhivā¹⁵ kantā me siri bhariyatthūne¹⁶ thitā ti etesaṃ aññatarāṃ gunāṃ pamajjati¹⁷ yo vā puggalo kantasiriṃ piyasiriṃ icchanto vā¹⁸ etesaṃ gunāṃ aññatarāṃ labhivā pamajjati¹⁹ yo vā puggalo siriṃ²⁰ labhivā kantam mānāpam siriṃ²¹ etesaṃ gunāṃ aññatarāṃ pamajjati²², appapañño ti
 10 nippapañño, tam dittarūpaṃ visamaṃ carantaṃ ti tam aham dittasabhāvaṃ gabbitasabhāvaṃ²³ kāyaduccaritādiḍḍhedam visamaṃ carantaṃ sucijātiko manusso gūthakūpaṃ viya dūrato vivajjayāmīti²⁴, añño aññassa kārako ti evaṃ sante lakkhiṃ vā alakkhiṃ vā añño puriso aññassa kārako nāma n' atthi yo koci attanā²⁵ lakkhiṃ vā alakkhiṃ vā karotīti.

15 Evaṃ Mahāsatto Sirideviyā vacanaṃ²⁶ abhinanditvā „idaṃ²⁷ anucchiṭṭhaṃ²⁸ āsanaṃ ca sayanaṃ ca tuyhaṃ yeva²⁹ anucchavikaṃ, nisīda c' eva nippajja cā³⁰ ti³⁰ āha. Sā tattha vasitvā paccūsakāle nikkhamitvā Cātummahārājikadevalokaṃ gantvā Anotattadahe paṭhamam nahāyi. Tam pi³¹ sayanaṃ Siri-
 20 devatāya paribhuttabhāvena sirisaṃyāṃ nāma jātāṃ. Siri-sayanassāyaṃ³² vaṃso. Iminā kāraṇena yāv' ajjatanā³³ sirī-sāyanan ti vuccati.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Siridevi Uppalavaṇṇā ahoṣi, suciparivāraseṭṭhi³⁵ aham evā³⁶ 'ti. Siri-
 25 kālakaṇṇijātakaṃ³⁶.

¹ Ck^s vācā. ² Ck^s jīvantassa. ³ Bā bhittikā? ⁴ Ck^s bhavāmīti. ⁵ Ck^s omitt etesaṃ yo ti. ⁶ Bā sihātīgavādīnam. ⁷ Ck^s -gunāṃ ne, C^s -gunam ne corr to -gunāṃ. ⁸ Bā puggalo siri labhivā ekekaṃ. ⁹ Bā -muyhati. ¹⁰ Bā puna-punnaṃ. ¹¹ C^s -siri, Bā kavanāsiri. ¹² C^s -siriṃ, Bā omitts this word. ¹³ Bā siri. ¹⁴ Bā adds pi. ¹⁵ Ck^s -itthā, C^s -itthā corr. to -itvā. ¹⁶ Bā issariyāthane. ¹⁷ Bā adds pamuyhati. ¹⁸ Ck^s ca. ¹⁹ Bā sampajjati. ²⁰ Bā siri, Ck^s omitt siriṃ. ²¹ Bā sari. ²² Bā sampajjatīti. ²³ Bā tabbiparittasabhāvaṃ. ²⁴ Ck^s -mi. ²⁵ Bā attanā vā attano. ²⁶ Bā adds sutvā. ²⁷ Bā iddham. ²⁸ Ck^s anucci-, Bā anucchiṭṭhaṃ. ²⁹ Bā omitts yeva, Ck^s tuyha yeva, C^s tuyha yeva corr to tuyhaṃ yeva. ³⁰ Bā anucchavikapaḷlaṅke ca sayane ca nisīdāhi nippajjahi ti, Ck^s nisīdameva --, C^s nisīda yeva --. ³¹ Bā nhāyitaṃ alabhi tam. ³² Bā -nassa ayaṃ. ³³ Bā -nāpi. ³⁴ Bā dhammade-. ³⁵ Bā adds pana. ³⁶ Ck^s -la-, C^s -la- corr. to -la-. Bā siriḷakalanhi - - sattamaṃ

S. Kukkuṭajātaka.

Sucittapattacchadanā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Tam bhikkhum Satthā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ pucchitvā „ekaṃ alamkata-
itthim¹ disvā kilesavasena bhante“ ti rutte „bhikkhu itthiyo nāma 5
vañcetvā upalāpetvā² attano vasaṃ gatakāle vināsaṃ pāpanena³ bilāri⁴ viya hontīti⁵“ vatvā⁶ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto araṇṇe kukkuṭayoniyaṃ nibbattitvā anekasata-
kukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassa avidūre ekā bilārikāpi⁷ 10
vasati, sā ṭhapetvā Bodhisattaṃ sesakukkuṭe⁸ upāyena vañcetvā
khādi. Bodhisatto tassā gahaṇaṃ na gacchati⁹. Sā cintesi:
„ayaṃ kukkuṭo ativiya saṭho¹⁰ ambhākaṃ ca saṭhabhāvaṃ¹¹
upāyakusalabhāvaṃ¹² na jānāti, imaṃ mayā¹³ ‘bhariyā te bha-
vissāmi’ upalāpetvā attano vasaṃ āgatakāle khādituṃ vaṭṭa- 15
tīti“ sā tena nisinnarukkhaṃ mūlaṃ gantvā vannaḥāsana-
pubbaṅgamāya vācāya taṃ yācamānā paṭhamam gātham āha:

1. Sucittapattacchadana¹⁴ lambacūlavihaṅgama¹⁵

orcha¹⁶ dumasākhāya, mudhā bhariyā bhavāmi te ti. 57.

Tattha sucittapattacchadana¹⁴ ti sucittehi pattehi katacchadana. 20
mudhā¹⁷ ti vinā mūlena kiñci gahetvā.

Tam sutva Bodhisatto „imāya mama sabbañātakā¹⁸ khā-
ditā, idāni maṃ upalāpetvā khāditukāmā¹⁹, uyyojessāmi na“
ti cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Catuppadā²⁰ tvaṃ kaḷyāṇi²¹, dipad²² āhaṃ manorame, 25

miḡi pakkhī asaṇṇuttā²³, aṇṇam pariyesa sāmikan ti. 58.

¹ Bā alamkatapattiyattam itthi. Bā -labbetvā. ² Bā pāpuni. ³ Bā lolabilāri.
⁴ Bā hotīti. ⁵ Bā adds tūhi ahoṃ tena yaṃto. ⁶ Bā -ka. ⁷ Bā avasese ku-
⁸ Bā tassa gahaṇam na icchati. ⁹ Bā patho. ¹⁰ Bā patha-. ¹¹ Bā -vañca-
¹² Bā adds aham. ¹³ Bā -cha-. ¹⁴ lampicūla-. ¹⁵ Bā orcha. ¹⁶ C^s mudani
con. to mudhati. Bā dhumati. ¹⁷ Bā sabbe ṇṭṭika. ¹⁸ Bā adds ahoṃ. ¹⁹ Bā
ad. ²⁰ C^s Bā -ni. ²¹ Bā dya-. ²² C^s pakkhva as-. Bā pakkhī asamyutta

Tattha migāti bilārim sandhāyāha, asaṇṇuttā¹ ti jayan patikā bhavitum
ayuttā¹ asambandhā² vā, n' arth' etesam idiso sambandho ti dīpeti

Tato³ sā „ayaṃ ativiya saṭho⁴, yena kenaci upāyena naṃ⁵
vañcetvā khādissāmīti“ cintetvā tatīyaṃ gātham āha:

- 5 3. Komārikā te⁶ hessāmi mañjukā piyabhānini⁷,
vinda maṃ ariyena vedena, sāvaṃ⁸ maṃ yad icchasīti. 59.

Tattha komārikā ti ahaṃ ettakam kalam aṭṭam purisaṃ na jānāmi.
tava komārikabhariya⁹ bhaviṣṣāmi vadati. mañjukā piyabhānini tava
madhurakathā piyabhānini yeva bhaviṣṣāmi. vinda maṃ ti paṭilābhamāno, ari-
10 yena vedena¹⁰ ti sundarena paṭilābhena, ahaṃ hi¹⁰ ito pubbe purisa-samphas-
sam na jānāmi tvam pi utthi-samphasam¹¹, ito pakatīyā brahmācārī brahma-
cārīnam maṃ niḍḍesena lābhena lābha sāvaṃ¹² maṃ yad icchasīti attha
me vacanam na sandahasi dvādasasāyariyā Bāṇasiyī thenū carīpetvā yaṃ
me dāsīti sāvaṃ¹³ maṃ¹³ attano dāsam kattvā gāthā¹⁴ ti vadati¹⁴.

- 15 Tato Bodhisatto „imaṃ rajjetvā palāpetum vaṭṭatīti“ cin-
tetvā catuttham gātham āha:

4. Sakunakhādini¹⁵ lohita¹⁶ cori kukkuṭapothini¹⁷
na tvam ariyena vedena mamam bhattāraṃ¹⁸ icchasīti. 60.

Tattha na tvam ariyena¹⁹ ti tvam ariyena brahmācariyavāsābhena na
20 maṃ¹⁹ bhattāraṃ icchasi vañcetvā pana khādītukāmasīti²⁰ tam palāpeti²¹.

Sā palāpetvā²² gatā na puna oloketum pi visahi.

5. Evaṃ pi caturā nārī disvāna pavaram²³ naraṃ²⁴
nenti saṇhāhi vācāhi bilārī viya kukkuṭam. 61.
6. Yo ve²⁵ uppatitam attham na khippam anubujjhati (= supra p. 133.)
25 amittavasam anveti pacchā ca-m-anutappati²⁶. 62.

¹ Bā asamyutta. ² C^s -baddhā. ³ Bā tam sutvā tato. ⁴ Bā patho. ⁵ C^s taṃ, Bā omits naṃ. ⁶ C^s te. Bā ke. ⁷ C^s -mmi. C^s Bā -mmi. ⁸ C^s sācayā, Bā sāvaṃ Bf sāvaṃ. ⁹ Bā -kā-. ¹⁰ Bā ahaṃ pi hi. ¹¹ Bā adds jānāsi. ¹² C^s sāmāyā. Bā sāvaṃ. ¹³ C^s samamayam, C^s savayamam. ¹⁴ C^s vadati, C^s vadāmi. ¹⁵ C^s sakunokkhādini, C^s sakūnekkhādini cori to sakune-. ¹⁶ Bā kukaḥ pādīnam lohitaṇa. ¹⁷ C^s -pothini, C^s -pothini. ¹⁸ C^s ka-. ¹⁹ Bā na tvam a brahmācariyena vāpalābhena naṃ. ²⁰ C^s -si tassa pūpeti, C^s -si nassa pūpeti. ²¹ Bā -peti. ²² Bā adds va. ²³ so C^s; C^s vassam, C^s vasaṃ, Bf sidhanam. ²⁴ C^s taram. ²⁵ Bā ca. ²⁶ Bā ca att.

7. Yo ve¹ uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
muccate sattusambādhā² kukkuṭo va bilāriyā ti. 63.

Imā abhisambuddhagāthā³.

Tattha eaturā ti eaturiyena samannāgatā, nārīti itthiyo, nentīti attaro
vasaṃ upanenti, bilārī viyā 'ti yathā sū bilārī tam kukkutam netum vāyami⁴ 5
evam aññā⁵ nāriyo nenti yeva, uppatitaṃ atthan ti uppannaṃ kiñcid eva
atthaṃ. na anubujjhatīti⁶ yathāsabhāvena na jānāti ; acchā' ca manu-
tappatīti⁷ pacchā ca anutappati, kúkkuro vā ti yathā so⁸ ñānena⁹ san-
panno kukkuro bilārīto mutto evam sattusambādhato muccati¹⁰

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam 10
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabbhikkhu sotāpatti-phale paṭi-
ṭṭhabhi) Tadā kukkuṭarājā¹² aham eva aho sin ti. Kukkuṭajātakaṃ¹³.

9. Dhammaddhajajātaka.

Dhammaṃ caratha ñātayo ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁴ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Tadā hi 15
Satthā „na bhikkhave ayaṃ idān' eva¹⁵ pubbe pi kuhako yevā' ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto sakuna-yoniyam nibbattitvā vayappatto sakuna-
saṃghaparivuto samuddamajjhe dīpake vasi. Ath' ekacce 20
Kāsiraṭṭhavāsino vāṇijā disākākaṃ gahe tvā nāvāya samuddaṃ
pakkhandimsu. Samuddamajjhe nāvā bhijji¹⁶. Disākāko¹⁷ taṃ
dīpakaṃ gantvā cintesi: „ayaṃ mahāsakunasamgho, mayā ku-
hakakammaṃ katvā etesaṃ aṇḍakāni c' eva chāpake ca khā-
dituṃ vaṭṭatīti“ so otaritvā sakunasamghassa majjhe mukhaṃ 25
vivaritvā ekena pādena paṭhaviyaṃ atthāsi. „Ko nāma tvaṃ
sāmīti“ sakunehi puṭṭho „ahaṃ dhammiko nāmā“ 'ti āha.
„Kasmā pana ekapādena ṭhito sīti“. „Mayā dutiye pāde

¹ Bā ca ² Bā mucate santhadhammāta. ³ Bā omits abhi. ⁴ C^k vāyami. ⁵ Bā aññā ⁶ C^k omits anu ⁷ C^k anu- corr. to manu-. Bā anu- ⁸ Bā omits so ⁹ Bā ñāna ¹⁰ Bā muñcati ¹¹ Bā dhammade- ¹² Bā adds pata ¹³ Bā adds atthamaṃ ¹⁴ C^k Bā -ka ¹⁵ Bā adds kuhako ¹⁶ Bā nāvāya bhijjanti. ¹⁷ Bā yāsi-

nikkhitte paṭhavi dhāretuṃ na sakkotīti¹⁴. „Atha kasmā mukhaṃ vivarivā tiṭṭhasīti“. „Mayaṃ aññaṃ āhāraṃ na khādāma, vātaṃ eva pivāmā²“ 'ti, evañ ca pana vatvā te sa-

5 ovādavasesa paṭhamañ gātham āha:

1. Dhammaṃ caratha nātayo, dhammaṃ caratha, bhaddaṃ vo, dhammacārī³ sukhaṃ seti asmiṃ loke paramhi cā 'ti. 64.

Tattha dhammaṃ carathā 'ti kāyasucaritāḍibhedāṃ dhammaṃ karoṭha, nātayo ti te ālapati, dhammaṃ caratha bhaddaṃ vo ti ekavāraṃ⁴ caritvā mā osakkatha puna⁵ carath' eva, bhaddaṃ vo bhavissatīti, sukhaṃ setīti
10 desanāsīsaṃ etam, dhammacārī pana⁶ sukhaṃ tiṭṭhati gacchati nisīdati sayati⁷ sabbiriyāpathesu sukhito hotuṃ dīpeti.

Sakuṇā „ayaṃ⁸ kohaññena aṇḍakāni⁹ khādituṃ evañ vadatīti“ ajānitvā taṃ vaṇṇentā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:

- 15 2. Bhaddako vat' ayaṃ¹⁰ pakkhī dijo paramadhammiko, ekapādena tiṭṭhanto dhammaṃ evānusāsati¹¹. 65.

Tattha dhammaṃ eva 'ti sabhāvaṃ eva anusāsati katheti¹².

Sakuṇā tassa dussīlassa saddahitvā „tvaṃ kira sāmī aññaṃ¹³ gocaraṃ na¹⁴ gaṇhasi, vātaṃ eva bhakkhesi¹⁵, tena hi
20 ambhakaṃ aṇḍakāni ca chāpake ca olokeyyāsīti“ vatvā gocarāya gacchanti. So pāpo tesaṃ gatakāle aṇḍakāni chāpake ca kucchipūraṃ khāditvā tesaṃ āgamanakāle upasanto hutvā mukhaṃ vivarivā ekena pādena tiṭṭhati. Sakuṇā āgantvā puttake apassantā „ko nu kho khādatīti“ mahāsaddena viravanti, „ayaṃ kāko dhammiko“ ti tasmiṃ āsaṃkamattam pi na karonti¹⁶. Ath' ekadivasam Mahāsatto cintesi: „idha pubbe koci paripantho¹⁷ n' atthi, imassāgatakālato paṭṭhāya jāto, imañ pariggahetuṃ vaṭṭatīti“ so sakuṇehi saddhiṃ gocarāya gacchanto viya hutvā nivattitvā paṭicchannaṭṭhāne aṭṭhāsi.

C^o -sīti. ² B^d khādāmā. ³ cfr. Dh p 168, all three MSS. ⁴ B^d -cāram. ⁵ B^d punaṃ unnam. ⁶ C^k puna. ⁷ B^d seti. ⁸ B^d adds kaho. ⁹ B^d adds ceva. ¹⁰ B^d vatūyam. ¹¹ B^d -niti. ¹² B^d -si. ¹³ C^k añña. ¹⁴ C^k omits na. C^o has added na. ¹⁵ B^d -asi. ¹⁶ C^k -roti. ¹⁷ C^k -panne, C^o -uttho corr. to -pantho, B^d -bandho.

Kāko¹ „gatā sakunā“ ti nirāsamko hutvā uttāya² gantvā
 aṇḍakāni ca chāpake ca khādinvā punāgantvā mukhaṃ viva-
 ritva ekena pādena atthāsi. Sakunārājā sakunesu āgatesu sabbe
 sannipātāpetvā „ahaṃ vo ajja puttakānaṃ paripantham³ pari-
 gaṇhanto imaṃ pāpakākam⁴ khādantaṃ addasaṃ, atha naṃ 5
 gaṇhāmā“ ’ti sakunasaṃghaṃ ānetvā samparivāretvā⁵ „sace
 palāyati gaṇheyyātha naṃ“ ti vatvā avasesagāthā⁶ abhāsi:

3. Nāssa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,

bhutvā aṇḍaṃ ca potaṇ ca dhammo dhammo ti bhāsati. 66.

4. Aññaṃ bhaṇati vācāya, aññaṃ kāyena kubbati, 10
 vācāya no ca kāyena na taṃ dhammaṃ adhiṭṭhito. 67.

5. Vācāya sakhilo manoviduggo

paṭicchanno⁷ kūpasayo⁸ kaṇhasappo

dhammadhajo gāmanigamasādhū⁹

bhaddako¹⁰ dujjāno purisena bālisena¹¹. 68. 15

6. Imaṃ tuṇḍehi pakkhehi pādā c’ imaṃ vipothatha,

chavaṃ h’ imaṃ vināsetha, nāyaṃ saṃvāsanaṃraho ti. 69.

Tattha nāssa sīlaṃ ti na¹² assa sīlaṃ, anaññāya ’ti ajñitvā bhutvā
 ti khādinvā, vācāya no ca kāyena ti ayam hi vacanena eva dhammaṃ carati¹³
 kāyena pana na karoti, na taṃ dhammaṃ adhiṭṭhito ti tasmim¹⁴ jñā- 20
 tabbo yathāyaṃ dhammaṃ bhaṇati taṃ na adhiṭṭhito¹⁵ tasmim dhamme na
 paṭiṭṭhito, vācāya sakhilo ti¹⁶ vacanena mudu, manoviduggo ti manasā
 viduggo duppavesū¹⁷ visamo, paṭicchanno¹⁸ ti yasmim bile sayati tena
 channo, kūpasayo ti bilasayo, dhammadhajo ti sucaritadhammaṃ dhaja-
 katvā vicāranena dhammadhajo¹⁹, gāmanigamasādhū²⁰ ’ti gāmesu ca mza- 25
 mesu ca sādhu, bhaddako ti sambhavo, dujjāno ti ayam evaṃapo dussilo
 paṭicchannakammanto bālena²¹ aññānena purisena na sakkā jāntum, pādā c’
 maṇ²² ti attano²³ pādena ca²⁴ imaṃ, vipothathā ti paharatha hanatha,
 chavaṃ ti lūmakam, nāyaṃ ti ayam anhehi saddhim ekasmiṃ thūne saṃ-
 vāsam na arahatīti.

¹ B² adds pi. ² B² vutthāya. ³ B² -bandho. ⁴ B² papakam kāmā. ⁵ B² -saṃ-
 ghaṃ āmantetvā tam pari- ⁶ B² sesa-. ⁷ C² channo. ⁸ B² kupasayova. ⁹
 B² -gamāsu sādhu. ¹⁰ C² omitt bhaddako, B² has sammato. ¹¹ C² bālayena,
 C² bālasena. ¹² C² sīlaṃ, omitting tina. ¹³ C² vadati. ¹⁴ B² tasim. ¹⁵ C²
 adds na. ¹⁶ C² hoti. ¹⁷ B² nappaveso. ¹⁸ C² add channo. ¹⁹ C² dhamma-
 dharo, C² dharo corr. to -dhajo. ²⁰ B² -gamāsu sādhu. ²¹ B² bālisena. ²²
 C² padaviman, C² pādavimanan corr. to pādā imanan. ²³ B² repeats attano.
²⁴ C² padeva, C² padeva corr. to pādo ca.

Evañ ca pana vatvā sakunajetṭhako sayam eva laṁghitvā tassa sīse¹ tundena pahari, avasesā² tundapādapakkhehi paharīṇṇsu. So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imam desanāṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā v' kāko kubakabbhikkhu ahesi. sakunarājā³ ' aham evā⁴ ' ti. Dhammadhaja jātakam⁵.”

10. Nandiyamigajātaka

Sace brāhmaṇa gacchesīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam mātīposakabbhikkhum⁷ ārabba kathesi. Tam hi
10 Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikku gihī posesīti⁸” pucchitvā „saccaṃ bhante⁹” ti „kin te hontīti¹⁰” „mātāpitaro bhante¹¹” ti vutte „sādhu sādhu bhikkhu porāṇakapaṇḍitānaṃ vamsam pālesi. porāṇakapaṇḍitā hi tiracchāṇayoniyāṃ nibbattitvāpi¹² mātāpitunnaṃ¹³ jīvitam adamsū¹⁴” ti vatvā atītaṃ āhari:

15 Atīte Kosalaratṭhe Sākete Kosalarāje¹⁵ rajjaṃ kārente Bodhisatto migayoniyāṃ nibbattitvā vayappatto Nandiyamigo nāma hutvā silācārasampanno mātāpitaro poseti. Tadā Kosalarājā migavittako hoti, manussānaṃ kasikkammādīni kātuṃ adattvā mahāparivāro devasikāṃ migavaṃ¹⁶ gacchati. Manussā
20 sannipatitvā „ayyā¹⁷, ayaṃ rājā amhākaṃ kammacchedaṃ¹⁸ karoti, gharāvāso vinassati, yaṃ¹⁹ nūna mayaṃ Añjanavana uyyānaṃ²⁰ parikkhipitvā dvāraṃ yojetvā pokkharāṇiṃ khaṇitvā tiṇāṃ ropetvā dandamuggarādihattā araṇṇaṃ pavisitvā gumble paharantā²¹ mige nīharitvā parivāretvā gorūpāni viya vajaṃ
25 uyyānaṃ pavesetvā dvāraṃ pidahitvā raṇṇo ārocāpetvā²² attano kammaṃ kareyyāma²³” ti mantayīṇsu. „Atth' eso²⁴ upāyo²⁵” ti sabbe ekacchandā hutvā uyyānaṃ sajjetvā araṇṇaṃ pavisitvā

¹ Bḍ -sam. ² Bḍ adds sakunā. ³ Bḍ adds pana. ⁴ Bḍ adds navamam. ⁵ Bḍ gacchasīti. ⁶ Bḍ matu-. ⁷ Bḍ nibbattāpi. ⁸ Bḍ -tunam. ⁹ all three MSS. -rajā. ¹⁰ Bḍ -sadhū. ¹¹ Cks ayye. ¹² Bḍ -lakam. ¹³ Bḍ yam. ¹⁴ Bḍ -vanam uyyānam. ¹⁵ Bḍ pahāranto. ¹⁶ Bḍ -etva. ¹⁷ Bḍ te attheso.

3ojanamattatthānam¹ parikkhipiṃsu. Tasmiṃ khaṇe Nandiyo
 ekasmiṃ khuddake² gumble mātāpitāro gahetvā bhūmiyaṃ ni-
 panno hoti. Manussā nānāphalakāvudhahatthā bāhunā bāhuṃ³
 pīletvā taṃ gumbhaṃ parikkhipiṃsu. Ath' ekacce mige olo-
 kentā⁴ taṃ gumbhaṃ pavisīṃsu. Nandiyo te disvā „ajja mayā 5
 jīvitam pariccajivā mātāpitunnā⁵ jīvitam dātum vaṭṭatīti“
 cintetvā utthāya mātāpitāro vanditvā „amma tāta, ime manussā
 imaṃ gumbhaṃ pavisitvā amhe tayo pi passissanti, tumhe eken'
 upāyena jīveyyātha, jīvitam vo seyyo, ahaṃ tumbhākaṃ jīvita-
 dānaṃ datvā manussehi⁶ gumbapariyante⁷ thatvā gumble⁸ paha- 10
 ṭamatte yeva nikkhamissāmi, atha te 'imasmiṃ khuddaka-
 gumble eko yeva migo bhavissatīti⁹“ maññamānā gumbhaṃ na
 pavisissanti¹¹, tumhe appamattā hothā¹² 'ti mātāpitāro khamā-
 petvā gamanasajjo atthāsī. So manussehi gumbapariyante
 thatvā unnaditvā¹³ gumble pahatamatte¹⁴ yeva tato nikkhami. 15
 Te „eko v' ettha¹⁵ migo bhavissatīti“ gumbhaṃ na¹⁶ pavisīṃsu.
 Nandiyo¹⁷ gantvā migānaṃ antaraṃ pāvisi. Manussā pari-
 vāretvā sabbe¹⁸ mige uyyānaṃ pavesetvā dvāraṃ thaketvā
 rañño ārocetva sakaṭṭhānāni āgamiṃsu. Tato paṭṭhāya rājā
 sayam eva gantvā ekaṃ migam vijjhītva gahetvā vā¹⁹ eti²⁰ pe- 20
 setvā vā²⁰ āharāpesi²¹. Migā vāraṃ²² ṭhapayīṃsu. Pattavāro
 migo ekamante tiṭṭhati. Taṃ vijjhītva ganhanti²³. Nandiyo
 pokkharaniyaṃ pāṇiyaṃ pīvati, tināni khādāti, vāro paṇ' assa
 na tāva pāpupāti. Atha bahunnaṃ²⁴ divasānaṃ accayena tassa
 mātāpitāro taṃ daṭṭhukāmā hutvā „amhākaṃ putto Nandiya- 25
 migarājā nāgabalo thāmasampanno sace jīvati avassaṃ vatīṃ
 laṃghitvā amhākaṃ dassanattthāya āgamiṃsati, sāsanaṃ assa

¹ C' -ne, C' -ne corr. to -nam. ² B'd -ka. ³ C's -hu. ⁴ C's -to. ⁵ B'd -tūnam.
⁶ C's -sse, B'd -ssesu. ⁷ C's gumble, B'd gumbapariyante. ⁸ C's ekogumble, C's
 ekoge corr. to gumble, B'd -hesu. ⁹ B'd pahatantesu. ¹⁰ C's -siti. ¹¹ B'd pa-
 visanti. ¹² C's unna-, B'd nupa-. ¹³ B'd -ra-. ¹⁴ C's ettha. ¹⁵ B'd na gum-
 baṃ. ¹⁶ B'd atha nandiyo. ¹⁷ C' sabbaṃ, C' sabbaṃ corr. to sabba. ¹⁸ B'd va,
 C' has crossed over vā. ¹⁹ C's eni corr. to eti. B'd ehi ekadiva. ²⁰ B'd omits
 vā, and adds ekekum. ²¹ B'd -ti. ²² B'd te mi-, C's -vara, C's vara corr. to
 -vāra. ²³ B'd zatthati. ²⁴ B'd -hamaṇo pi.

peṣeṣāma¹“ ti cintetvā maggasamīpe t̥hatvā ekaṃ brāhmaṇaṃ
disvā „ayya kahaṃ gacchasīti“ mānusiḱāyā vācāya pucchitvā
„Sāketan“ ti vutte puttassa sāsanaṃ pahinantā paṭhamam
gātham āhaṃsu:

- 5 1. Sace brāhmaṇa gacchasi Sākete Añjanaṃvanam
vajjasi Nandiyam nāma puttam asmākam orasaṃ:
mātāpitā ca te vuddhā¹, te taṃ icchanti passitum ti. 70.

Tass' attho² sace tvaṃ brāhmaṇa Sāketam gacchasi Sākete Añjanavanam
nāma uyyānam atthi tattha ambhakaṃ putto Nandiyo nāma migo, taṃ vadey-
10 yāsi: mātāpitāro² te vuddhā te yāva na maranti tēva taṃ passitum icchanti

So „sādhū“ ti sampāṭicchitvā Sāketam³ gantvā puna-
divase uyyānam pavisitvā „Nandiyamigo nāma kataro“ ti puc-
chi. Migo āgantvā tassa samīpe t̥hatvā „ahan“ ti āha. Brāh-
maṇo taṃ attham ārocesi. Nandiyo taṃ sutvā „gaccheyy“
15 āham brāhmaṇa⁴, vatim lamghitvāpi no na gaccheyyam, mayā
pana rañño santikā nivāpapaṇabhojanaṃ⁵ bhuttam, taṃ me
ipaṭṭhāne t̥hitam, imesaṃ cāpi migānam majjhe ciravuttho smi,
tassa me rañño c' eva etesaṃ ca sotthibhāvaṃ akatvā attano
balaṃ adassetvā gamanaṃ nāma ayuttam⁶, attano pana vāre⁷
20 sampatte aham etesaṃ sotthibhāvaṃ katvā sukhito āgacchis-
sāmīti⁸ imam⁹ attham pakāseṇto dve gāthā abhāsi:

2. Bhuttā mayā nivāpā⁹ rājino paṇabhojanaṃ,
taṃ rājapiṇḍam avabhottum¹⁰ nāham brāhmaṇa-m-ussahe. 71.

3. Odahissāma¹ aham passaṃ khurapāṇissa¹¹ rājino,
25 tadāham sukhito mutto api passeyya¹² mātaran ti. 72.

Tattha nivāpā ti¹³ tesu tesu¹⁴ thānesu nivuttā¹⁵ nivāpā¹⁶, paṇabho-
janaṃ ti paṇiyaṃ ca avasesatīnaṃ ca, taṃ rājapiṇḍan ti taṃ rañño santikā¹⁷
samkaḱhitvā samodhānitatt̥hena¹⁸ piṇḍam, avabhottum¹⁹ ti dubbhuttam²⁰

¹ B^d vutthā. ² B^d addis ca. ³ B^d -tanagaram. ⁴ B^d -nāti. ⁵ P^d nivāsapāna-
⁶ B^d na yu-. ⁷ B^d vāre pana. ⁸ B^d tam. ⁹ C^k -pa. B^{df} -pani. ¹⁰ C^k ava-
hontum, B^d avabhuttam. B^{df} vabhottam. ¹¹ C^k -panissa. B^d -rappā-. B^{df} khup-
ponissa for khurappa. ¹² B^d sayeyya. ¹³ C^s -pani cor. to -pani. B^d -i āniti.
¹⁴ B^d onūts one tesu. ¹⁵ C^k tivutta. B^d nivuttha. ¹⁶ B^d -pani. ¹⁷ C^k -takam,
C^s -takā, B^d -tikam. ¹⁸ B^d -tikathena. ¹⁹ C^k -hontum, B^d -bhuttam. ²⁰ C^k
dubhu-

bhuñjitum¹, rañño hi² kiecaṃ anipphādentō taṃ avabhuñjati nāma, sv-āhaṃ
 evaṃ avabhottum³ na ussahāmiti⁴ vadāmi, brāhmaṇaṃ namussahe ti c' ettha
 brāhmaṇā 'ti ālapanāṃ, makāro sandhivasena⁵ vutto, odahissāmaṃ pas-
 saṃ khurapāṇissa⁶ rājino ti ahaṃ brāhmaṇa attano vāre patte khurap-
 paṃ sannahitvā⁷ āgatassa rañño migayūthato nikkhamitvā ekamante thatvā maṃ 5
 vijjha maṃ vijjha mahārājā 'ti vatvā attano mahāphāsukapassam odahissāmi⁸.
 sukhito mutto ti tadā ahaṃ maraṇabhayaṃ mutto sukhito niddukkho raññā⁹
 anuññāto api nāma mātaram passeyyan ti

Taṃ sutvā brāhmaṇo pakkāmi. Aparabhāge tassa vāra-
 divase rājā mahantena parivārena uyyānaṃ āgañchi¹¹. Mahā- 10
 satto ekamante¹¹ atthāsi. Rājā „migaṃ vijjhissāmiti“ khurap-
 paṃ sannahi. Mahāsatto yathā aññe maraṇabhayaṭajjitā palā-
 yanti evaṃ apalāyitvā nibbhayo hutvā mettaṃ purecārikaṃ
 katvā mahāphāsukapassam¹² odahitvā¹³ niccalo¹⁴ atthāsi. Rājā
 tassa mettānubhāvena saraṃ vissajjetum nāsakkhi. Mahāsatto 15
 „kiṃ mahārāja saraṃ na muñcasi, muñcā¹⁵“ 'ti āha. „Na
 sakkomi migarājā“ 'ti. „Tena hi guṇavantaṇaṃ guṇaṃ jāna,
 mahārāja 'ti“. Tadā rājā Bodhisatte pasīditvā dhanuṃ
 chaḍḍetvā „imaṃ¹⁶ acittaṃ¹⁷ kaliṅgarakaṇḍam pi tava gu-
 ṇaṃ jānāti, sacittako manussabhūto pi ahaṃ na jānāmi¹⁸, 20
 mayhaṃ khamatha¹⁹, abhayaṃ te dammiti“ āha. „Mahārāja,
 mayhaṃ tāva abhayaṃ desi²⁰, ayaṃ²¹ uyyāne migagaṇo kiṃ
 karissatīti“. „Etassa²² pi²³ dammiti“. Evaṃ Mahāsatto Ni-
 grodhajātake vuttanāyen' eva sabbesaṃ²⁴ araññe migānaṃ ākā-
 sagatasakunajalacaramacchānaṃ²⁵ abhayaṃ dāpetvā rājānaṃ 25
 pañcasu sīlesu patitthāpetvā „mahārāja, raññā nāma agati-
 gamaṇaṃ pahāya dasarājadhamme akopentena dhammena sa-
 mena rajjaṃ karetum vaṭṭatīti“,

¹ B⁷ -tam ² C⁸ ti C⁸ ti corr. to hi. ³ C⁸ -hottum. C⁸ -bhontum. B⁷ -bhuttaṃ.
⁴ C⁸ ussā- ⁵ B⁷ padasandhi- ⁶ C⁸ B⁷ -rappan-. ⁷ C⁸ -nahi- corr. to -nayhi-.
 B⁷ -nayi-. ⁸ B⁷ adds odhissāmi. ⁹ C⁸ arañño corr. to arañña, C⁸ rañño ¹⁰
 B⁷ āgacchi ¹¹ B⁷ -tam ¹² B⁷ -passu- ¹³ C⁸ ovadahi-. C⁸ ovaditva corr.
 to ovadahitvā ¹⁴ B⁷ adds va ¹⁵ B⁷ muñcāhi. ¹⁶ B⁷ idam ¹⁷ C⁸ add apittakaṃ.
¹⁸ B⁷ ahaṃ sacittako m. pi tava guṇaṃ na jānāmi migarāja ¹⁹ C⁸ mama ²⁰
 B⁷ deti ²¹ B⁷ adds pana ²² B⁷ etesaṃ. ²³ B⁷ adds -bhayaṃ-. ²⁴ B⁷ adds
 pi ²⁵ B⁷ -ānampijalamacchanam pi

4. Dānaṃ silaṃ pariccāgaṃ ajjjavaṃ maddavaṃ tapaṃ
akkodhaṃ avihiṃsā ca khantī ca avirodhanam, 73.
5. Icc-ete kusale dhamme ṭhite passāmi¹ attani,
tato me jāyate pīti somanassaṃ c' anappakan ti 74.
- 5 evaṃ vutte² rājadhamme gāthābandhanen' eva³ desetvā
katipāhaṃ rañño santike vasitvā nagare⁴ sabbasattānaṃ abha-
yadānappakāsaṇaṃ⁵ suvaṇṇabheriṃ carāpetvā „appamatto hohi
mahārājā“⁶ ti vatvā mātāpitunnaṃ⁷ dassanatthāya gato.
6. Migarājā pure āsīm Kosalassa nīketave
10 Nandiyo nāma nāmena abhirūpo catuppado. 75.
7. Taṃ maṃ vadhituṃ āgañchi dāyasmim⁸ Añjanāvane
dhanuṃ adejjhaṃ katvā⁹ usuṃ sandhāya¹⁰ Kosalo. 76.
8. Tassāhaṃ odahiṃ passaṃ khurapāṇissa¹¹ rājino,
tadāhaṃ sukhito mutto mātaraṃ datṭhum āgato ti 77.
- 15 imā abhisambuddhagāthā honti.

Tattha Kosalassa nīketave ti Kosalarañño nīketave vasanaṭṭhāne,
tassa santike arañhasmiṃ ti attho. dāyasmim ti migānaṃ vasanaṭṭhāya diṇne
uyyāne, adejjham¹¹ katvānā ti jiyāya saddhuṃ ekato katvā, āropetvā ti
attho, sandhāya¹² ti sandahitvā¹³ yojetvā, odahin ti odḍeṣim, mātaraṃ
20 datṭhumagato ti desanāsīsam etaṃ, rañño dhammam desetva sabbasattānaṃ
abhayatthāya suvaṇṇabheriṃ carāpetvā mātāpitāro datṭhum āgato smīti attho.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātuposakabhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭ-
ṭhahi) „Tadā mātāpitāro¹⁵ mahārājakulāni ahesuṃ, brāhmaṇo Sāri-
25 putto, rājā Xnando, migarājā¹⁶ aham evā“ ti. Nandiyamiga-
jātakaṃ¹⁷. Avāriyavaggo¹⁸ paṭṭhamo.

¹ Bḍ passati. ² Bḍ addh nagarājā. ³ Bḍ -bandheneva. ⁴ Bḍ nāgarājānañca.
⁵ Bḍ abhayarhanap; ak sapattham. ⁶ Bḍ -tīnam. ⁷ Ck dāyasmim. ⁸ Bḍ an-
vañjam katvā. ⁹ Ck sandhāya, Bḍ sanneyya. ¹⁰ Ck -nissa, Bḍ khurappā-. ¹¹
Bḍ anvajham. ¹² Bḍ usuṃ sanneyyā. ¹³ Bḍ sannayitvā. ¹⁴ Ck Bḍ dhammade-
¹⁵ Bḍ addh pana. ¹⁶ Bḍ nandiyamizarājā jana. ¹⁷ Bḍ nandiyamigarājajatakam
dasaṇam. ¹⁸ Ck agga.

2. SENAKAVAGGA.

1. Kharaputtajātaka.

Saccaṃ kirevamāhamsū 'ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabha katesi. Tam hi
bhikkhuṃ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ¹ ukkaṇṭhito“ 'ti pucchitvā „āma 5
bhante“ ti² „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „purāṇadutiyikāyā“ 'ti vutte
„bhikkhu, ayaṃ te itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ imaṃ nissāya
aggim pavisitvā maranto paṇḍite nissāya jīvitam labhiti“ vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Senake³ nāma rañhe⁴ rajjaṃ kā- 10
rente⁵ Bodhisatto Sakkattaṃ kāresi. Tadā Senakassa rañño
ekena nāgarāja⁶ saddhiṃ mittabhāvo hoti. So kira nāga-
rājā nāgabhanā nikkhamitvā thale gaccaṃ gaṇhanto carati.
Atha naṃ gāmadārakā disvā „sappo ayan“ ti leḍḍuādhi⁷ pa-
hariṃsu. Rājā uyyānakīlikā⁸ gacchanto disvā „kiṃ ete dā- 15
rakā karontīti“ pucchitvā „ekaṃ sappam paharantīti“ sutvā
„paharituṃ mā detha, palāpetha ne“ ti palāpesi. Nāgarājā
jīvitam labhitvā nāgabhanam gantvā bahūni ratanāni ādāya
addharattasamaye rañño sayanigharam⁹ pavisitvā tāni¹⁰ rata-
nāni datvā „mayā tumhe nissāya jīvitam laddhan“ ti rañña¹¹ 20
saddhiṃ mittabhāvaṃ katvā punappunam gantvā rājānaṃ pas-
sati. So attano nāgamānavikāsu ekaṃ kāmesu atittam nāga-
mānavikaṃ rakkhanatthāya rañño santike ṭhapesi „yadā etaṃ
na passasi tadā imaṃ mantaṃ parivatteyyāsīti“ c' assa¹²
ekaṃ mantaṃ adāsi. So ekadivasaṃ uyyānam gantvā nāga- 25
mānavikāya saddhiṃ pokkharaniyaṃ udakakīlaṃ kiṇi. Nāga-
mānavikā ekaṃ udakasappaṃ disvā attabhāvaṃ vijahitvā tena
saddhiṃ asaddhammaṃ patisevi¹³. Rājā taṃ apassanto „khaṃ

¹ B^d adds bhikkhuṃ ² B^d adds vutte ³ all three MSS -ko ⁴ all three
MSS rājā. ⁵ C^s -to. ⁶ B^d -rañña ⁷ B^d leḍḍuādhi. ⁸ B^d uyyānam kilitum.
⁹ C^s B^d sayana- ¹⁰ B^d omits tāni ¹¹ C^s rañño. ¹² B^d tassa. ¹³ B^d pati.

nu kho gatā¹ ti mantam parivattetvā anācāram karontim
 disvā veḷupesikāya pahari. Sā kujjhivā tato nāgabhanam
 gantvā „kaswā āgatāsīti“ putthā „tumhākam sahāyo mam
 attano vacanam aṅghantim¹ piṭṭhiyam paharīti“ pahāram das-
 5 sesi. Nāgarājā tattato² ajānitvā³ va cattāro nāgamānavake
 āmantetvā „gacchatha, Senakassa sayanigharam⁷ pavisitvā nā-
 sāvātena tam bhusam⁶ viya viddhamsethā“ ti pesesi. Te
 gantvā rañño sirisayane nipannakāle gabbham pavisiṃsu. Te-
 sam pavisanavelāyam eva⁷ rājā devī m āha: „jānāsi nu kho
 10 bhadde nāgamānavikāya gataṭṭhānan“ ti. „Na jānāmi devā“
 ti. „Ajja sā⁸ amhākam pokkharaniyam kīlanakāle attabhā-
 vam vijahitvā ekena udakasappena saddhim anācāram akāsi,
 atha nam aham ‘evam mā karitī’ sikkhāpanatthāya veḷupesi-
 kāya paharim, ‘nāgabhanam’ gantvā sahāyassa me aññam
 15 kiñci kathetvā mettim¹⁰ bhindeyyā“ ti me bhayam uppajja-
 titi“. Tam sutvā nāgamānavakā tato va¹¹ nivatittvā nāga-
 bhanam gantvā nāgarājassa tam attham ārocesum. So sam-
 vegappatto hutvā tam khaṇam āeva rañño sayanigharam¹²
 āgantvā tam attham āeikkhitvā khamāpetvā „idam me danḍa-
 20 kamman“ ti sabbarūtajānanamantam¹³ datvā „ayam mahārāja
 anagghamanto¹⁴, sace imam mantam aññassa dadeyyāsi¹⁵
 datvā¹⁶ va aggim pavisitvā mareyyāsīti“ āha. Rājā „sādhū“
 ti sampaṭicehi. So tato paṭṭhāya pipilikānam pi¹⁷ saddam
 jānāti. Tass’ ekadivasam mahātale nisiditvā madhuphāniteli
 25 khādanīyam¹⁸ khādantassa ekaṃ madhubinduṃ ca phāṇitabin-
 duṃ ca¹⁹ pūvakhaṇḍaṃ ca²⁰ bhūmiyam pati. Ekā pipilikā²¹ tam
 disvā „rañño mahātale madhucāti bhinnā, phāṇitasakaṭam

¹ all three M^S -ti. C^s B^d -ti. ² C^s tattano. C^k tatthato corr. to tattato?
 B^d tatthato. ³ C^k aj-. ⁴ B^d -nagaram. ⁵ B^d -tvā tassa nā-sāvātena bhusam.
⁶ C^k -yam yeva, C^s -ya yeva corr. to -yam yeva-. ⁷ B^d omits sā. ⁸ B^d sā
 na-. ⁹ B^d mittam. ¹⁰ B^d ca. ¹¹ B^d -nagaram. ¹² C^s -rūtajānanāma-
 mantam, C^k -jānanānamantam. B^d -rudāñuj-. ¹³ B^d -agho-. ¹⁴ B^d adāsi.
¹⁵ B^d vatvā. ¹⁶ B^d kippīlikānam, omitting pi. ¹⁷ C^k B^d -m-. ¹⁸ C^{ks} omit
 phā-. ¹⁹ C^k pūva, C^s pūva corr. to pūvakhaṇḍaṃ. ²⁰ B^d kippīlikā

pūvasakaṭaṃ nikkujjitaṃ, madhuphāṇitapūve¹ khādatha“ ‘ti vi-
 ravantī carati. Rājā² tassa ravaṃ sutvā hasi. Rañño samīpe
 ṭhitā devī „kin nu kho disvā rājā hasīti“ cintesi. Tasmim
 khādanīyaṃ³ khāditvā nahātvā pallaṃke nisinne ekaṃ mak-
 khikaṃ sāmiko „ehi bhadde, kilesaratiyā ramāmā“ ‘ti āha. 5
 Atha naṃ sā „adhivāsehi tāva sāmi, idāni rañño gandhe āha-
 rissanti, tassa vilimpantassa pādamūle gandhacūṇṇaṃ patis-
 sati, ahaṃ tattha vasitvā⁴ sugandhā bhavissāmi, tato rañño
 piṭṭhiyaṃ nipajjitvā ramissāmā“ ‘ti āha. Rājā tam pi saddaṃ
 sutvā hasi. Devī „kin nu kho disvā hasīti“ puna cintesi. 10
 Puna rañño sāyamāsaṃ bhuñjantassa ekaṃ sitthaṃ⁵ bhūmiyaṃ
 pati. Pipīlikā⁶ „rājakule bhattasakaṭaṃ bhaggaṃ⁷, bhattaṃ
 bhuñjantā⁸ n’ atthīti“ viraviṃsu. Taṃ sutvā rājā puna pi
 hasi. Devī suvaṇṇakaṭacchuṃ gahetvā rājānaṃ parivisanti⁹
 „maṃ nu kho disvā rājā hasīti¹⁰“ parivitakkesi. Sā raññā 15
 saddhiṃ sayanaṃ āruya nipannakāle „kiṃkāraṇā deva hasīti“
 pucchi. So „kiṃ¹¹ te mama hasitakāraṇena“ ‘ti vatvā puna-
 puna¹² nibaddho¹³ kathesi. Atha naṃ sā „tumbhākaṃ jānana-
 mantaṃ mayhaṃ dethā“ ‘ti vatvā „na sakkā dātun“ ti paṭi-
 khittā ti¹⁴ puna nibandhi¹⁵. Rājā¹⁶ „sac’ āhaṃ imaṃ mantaṃ 20
 tuyhaṃ dassāmi marissāmīti“ āha. „Maranto pi mayhaṃ dehi
 yevā¹⁷“ ‘ti. Rājā mātugāmaवासiko hutvā „sādhū“ ‘ti sam-
 paṭicchitvā „imissā mantaṃ datvā aggim pavisissāmīti¹⁸“ ra-
 thena uyyānaṃ pāyāsi. Tasmim khaṇe Sakko devarājā¹⁹ lokam
 olokento imaṃ kāraṇaṃ disvā „ayaṃ bālārājā mātugāmaṃ 25
 nissāya ‘aggim pavisissāmīti’ gacchati²⁰, jīvitadānaṃ assa das-
 sāmīti“ Sujam asurakaññaṃ ādāya Bārāṇasim āgantvā²¹ taṃ

¹ Bā -māṇa pūvaṇa. ² Bā aṭṭha rāja. ³ all three MSS. -ni-. ⁴ Bā vatte-
 tvā. ⁵ C^s sūtaṃ corr. to sitthaṃ, Bā bhattasitham? ⁶ Bā kīpilli- ⁷ Bā adds
 āgantvā. ⁸ C^k -jatā, Bā -jathā ⁹ C^{ks} -ti, Bā -vasantaṃ. ¹⁰ C^k hasīti, C^s
 hasītīti corr. to hasatīti. ¹¹ C^{ks} kin. ¹² Bā -punnam ¹³ Bā nibandham puc-
 chi rājā. ¹⁴ so C^{ks} instead of pi? Bā -kkhipitvā, omitting ti. ¹⁵ Bā puna-
 punnam nibandham yāci. ¹⁶ C^k rājā, C^s jā. ¹⁷ Bā devā. ¹⁸ Bā adds deviyā
 saddhim. ¹⁹ Bā omits de-. ²⁰ Bā adds ahaṃ ²¹ Bā gantvā.

ajikaṃ katvā attanā¹ ajo hutvā „mahājano mā passīti“² adhiṭ-
 thāya rañño rathassa purato ahosi. Taṃ rājā c' eva rathe
 yuttasindhavā ca passanti, añño koci na passati. So kathā-
 samutṭhāpanatthaṃ³ ajikāya saddhiṃ methunadhammaṃ pati-
 5 sevanto⁴ viya ahosi. Tam eko rathe yuttasindhavo disvā
 „samma aja⁵ mayāṃ pubbe 'ajā kira bālā ahirikā' ti assumha⁶
 na⁷ passimha⁸, tvaṃ kira⁹ raho paṭicchannaṭṭhāne¹⁰ kattabbaṃ
 anācāraṃ¹¹ amhākaṃ ettakānaṃ¹² passantānaṃ űeva karosi na
 lajjasi, taṃ no pubbe sutāṃ iminā diṭṭhena sametīti“¹³ vatvā
 10 paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Saccāṃ kir' evaṃ āhaṃsu bhastaṃ¹⁴ bālo ti paṇḍitā,
 passa: bālo rahokammaṃ āvikubbaṃ na bujjaṭṭi. 78.

Tattha bhastaṃ¹⁴ ti ajāṃ, paṇḍitā ti nānasampannā taṃ bālo ti va-
 dantā¹⁵ saccāṃ kira vadanti¹⁶, passā¹⁷ ti ālapanā. passathā¹⁸ ti attho, na
 15 bujjaṭṭi evaṃ¹⁷ kāmāṃ na¹⁸ yuttāṃ ti na jānāti.

Taṃ sutvā ajo dve gāthā abhāsi:

2. Tvaṃ ca¹⁹ kho samma bālo si, kharaputta vijānāhi²⁰:
 rajjuyāsi²¹ parikkhitto vaṃkoṭṭho ohitomukho. 79.
 3. Aparāṃ pi²² samma te balyāṃ²³ yo mutto na palāyasi,
 20 so ca bālātaro²⁴ samma yaṃ²⁵ tvaṃ vahasi²⁶ Senakaṃ ti. 80.

Tattha tvaṃ ca¹⁹ kho sammā²⁰ ti samma sindhava mayāpi kho tvaṃ
 bālātaro, kharaputtā²¹ ti so kira gadrabhassa jātako²⁷, tena²⁸ taṃ evaṃ āha.
 vijānāhi²⁹ aham eva bālo ti jāna³⁰, parikkhitto ti yugena saddhiṃ givāya
 parikkhitto, vaṃkoṭṭho ti vaṃkakoṭṭho, ohitomukho³¹ ti mukhabandhakena³²
 25 thapitamukho, yo³³ mutto na palāyasīti yo tvaṃ rathato mutto samāno
 muttakāle palāyivā araṇṇāṃ na pavāsasi³⁴, taṃ te apalāyanaṃ aparaṃ³⁵ pi

¹ Bā -no. ² Bā passatī ti. ³ Bā adds rathassa pūrato. ⁴ Bā pati- ⁵ Bā
 adds rāja ⁶ Bā assumā ⁷ Bā idāneva. ⁸ Bā -hā. ⁹ Bā pana. ¹⁰ Bā -nne
 thāne. ¹¹ Bā adds cari. ¹² Bā ettha- ¹³ Bā gantam, Bf garam. ¹⁴ Bā gan-
 tan. ¹⁵ Bā -ti. ¹⁶ Ck, vadati. ¹⁷ Bā ekam. ¹⁸ Bā a. ¹⁹ Ck, Bf omit ca.
²⁰ Bā -nāhi. ²¹ Bā rajjunāhi, Bf rajjuyāpi. ²² Bā ayam pi, Bf ayam hi. ²³
 Bā bā-. ²⁴ Bā bāla-. ²⁵ Ck, yaṃ ²⁶ Ck Bā -ti ²⁷ Ck, tvaṃ, omitting ca.
²⁸ Bā jāti-. ²⁹ Bā adds kona. ³⁰ Bā -nāhiti. ³¹ Bā jānāti. ³² Ck, -ta- ³³
 Bā -bandhena. ³⁴ Ck, omit yo ³⁵ Ck pavissi, Bf pavissasi, C, pavissi corr.
 to pavāsasi.

bālyani, so ca bālataro ti yaṇi tvam Senakam vahasi so¹ Senako ta-
yāpi² bālataro

Rājā tesam³ ubhinnaṃ pi kathaṃ jānāti, tasmā taṃ su-
nanto sanikaṃ rathaṃ pesesi. Gadrabho pi 'ssa⁴ kathaṃ
sutvā puna catutthaṃ gātham āha: 5

1. Yan⁵ nu samma ahaṃ bālo ajarāja⁶ vijānāhi,
atha kena Senako bālo taṃ me akkhāhi pucchito ti. 81.

Tattha yaṇi ti karanatthe paccattavacanam⁷, nū 'ti tāvatthe⁸ nipāto,
idaṃ vuttanā hoti: sama a ajarāja yena tāva tiracchānagatatthena⁹ kāra-
nena ahaṃ bālo taṃ tvam kāraṇaṃ jānāsi¹⁰. sakkā¹¹ etaṃ tayā nūtuṃ. ahaṃ¹² 10
tiracchānagatatā¹³ va¹⁴ bālo, tasmā¹⁴ kharaputtā 'ti ādini vadanto sutthū¹⁵ va-
dasi¹⁶, ayam pana Senako rājā kena kāraṇena bālo. taṃ me¹⁷ kāraṇaṃ puc-
chito akkhāhīti.

Taṃ ācikkhanto ajo¹⁸ pañcamam gātham āha:

5. Uttamatthaṃ¹⁹ labhitvāna bhariyā yo padassati²⁰ 15
tena jahissat' attānaṃ²¹ sā c' ev' assa na hessatīti²². 82.

Tattha uttamattāna²³ ti sabbarūtajānanamantaṃ²⁴. tenā 'ti tena tassā
mantappadānasamkhātena²⁵ kāraṇena taṃ datvā²⁶ aggin pavisanto attānaṃ ca
jahissati²⁷ sā c' assa bhariyā na bhavissati²⁸, tasmā²⁹ esa tayāpi³⁰ bālataro
yo laddhaṃ yasam rakkhitum na sakkotīti. 20

Rājā³¹ tassa vacanaṃ sutvā „ajarāja³² amhākaṃ sotthiṃ
karonto pi tvam űeva karissasi, katheli tāva no kattabba-
yuttan³³“ ti āha. Atha naṃ ajarājā „mahārāja imesaṃ sattā-
naṃ attanā³⁴ añño piyataro nāma n' atthi, ekaṃ piyabhaṇḍam

¹ Bā adds pi. ² Bā omits pi. ³ Ck^s nesam? ⁴ Bā sindhavo pi tassa. ⁵
C^s Bāf yaṇi. ⁶ C^s ajja-. ⁷ Ck^s karanatthe paccantam. Bā karanatthe paccattha-
vacanaṃ. ⁸ Bā anussavatthe. ⁹ Ck^s -tattena. ¹⁰ Bā jānatum. ¹¹ Bā adds kiṃ.
¹² Bā adds hi. ¹³ Ck^s -gatam nāma, C^s -gatattava? corr. to -gatattāva, Bā -ga-
tattāva. ¹⁴ Bā adds maṃ. ¹⁵ Bā suthum. ¹⁶ Ck^s -ti. ¹⁷ Bā tasmā taṃ me.
¹⁸ Bā tam sutvā ajarājā ācikkhanto. ¹⁹ Bā uttamantaṃ, Bf uttamattāṃ. ²⁰
Bā bhariyā na bhavissati. ²¹ Bā tena cajjissatattānaṃ, Ck^s piyissat-, C^s piyissat-
-²² Ck^s hessasīti, C^s sā corr. to sa, Bā sā tassa jahissatīti. ²³ Bā uttamantaṃ.
²⁴ Bā -rūdaññajānanamantaṃ. ²⁵ Bā tena sabbarūdaññajānanamantasamkhātena.
²⁶ Bā niso in the place of taṃ datvā. ²⁷ Ck^s piyassati, C^s piyassati, Bā jahis-
sati jahissati ²⁸ Bā -tīti. ²⁹ C^s tassā. ³⁰ Ck^s tasmāpi. C^s tayāpa. ³¹ Bā tato
rājā ³² Ck^s Bā -jā. ³³ Bā -yuttakan. ³⁴ Ck^s -no.

nissāya attānaṃ nāsetuṃ laddhaṃ¹ yasaṃ pahātuṃ na² vaṭ-
ṭatīti³ vatvā chaṭṭhaṃ⁴ gātham āha:

6. Na ve 'piyaṃ me⁴' ti janinda tādiso

attaṃ niraṃkatvā⁵ piyāni sevati,

5 attā va seyyo paramā va seyyo

labbhā⁶ piyā ocitatthena⁷ pacchā ti. 83.

Tattha piyaṃ me⁸ ti piyaṃ me ti⁹ ayam eva vā pātho, idaṃ vuttam
hoti: januda tādiso¹⁰ tumhādiso yasamahante ṭhito puggalo ekam piya-
bhaṇḍaṃ¹¹ nissāya idaṃ piyaṃ me ti attam¹² niraṃkatvā¹⁰ attānaṃ chaḍḍetvā
10 tāni piyāni na sevati¹³ eva, kimkāraṇā: attā va seyyo paramā va seyyo ti
yasmā satagunena sahaṣṣagunena attā va seyyo varo uttamo, kuto: paramā va¹³
seyyo, paramā uttamā¹⁴ aṇṇasmā piyabhaṇḍā ti attho, ettha hi vakāro¹⁵ pi-
kāratthe¹⁶ nipāto¹⁷ ti datthaḥho, labbhā piyā ocitatthena¹⁸ pacchā ti
ocitatthena¹⁹ hi vadḍhitatthena²⁰ yasapattena²¹ purisena pacchāpi²² nāma
15 sakkā laddhuṃ, tasmā²³ kāraṇā attā na²⁴ nāsetabbo²⁵ ti

Evam Mahāsatto rañño ovādaṃ adāsi. Rājā tussitvā
„ajarāja kuto āgato sīti“ puechi. „Sakko ahaṃ mahārāja,
tava anukampāya taṃ²⁶ maraṇā mocetuṃ āgato 'mhīti²⁷. „De-
varāja ahaṃ 'etissā²⁸ mantaṃ dassāmīti' avacaṃ, idāni kiṃ
20 karomīti²⁹. „Tumhākaṃ ubhinnam pi vināseṇa kiccaṃ n' atthi,
'sippassa upacāro³⁰' ti vatvā etaṃ katipayehi pahārehi pa-
harāpehi³¹, iminā upāyena na gāhissatīti“. Rājā „sādhū“ ti
sampaṭicchi. Mahāsatto rañño ovādaṃ datvā sakatṭhānam eva
gato³². Rājā uyyānaṃ gantvā devīm pakkosāpetvā āha „gaṇ-
25 hissasi bhadde mantan“ ti. „Āma devā“ ti. „Tena hi
upacāraṃ karohīti“. „Ko upacāro“ ti. „Piṭṭhiyaṃ pahāra-

¹ Bḍ laddha. ² Pḍ omits na. ³ Bḍ chaṭṭhaṃ. ⁴ Ck ce. ⁵ Pḍ attānaṃ katvā.

⁶ Bḍ adds va, Pḍ ca. ⁷ Cks ojittattena. ⁸ Cks ce. ⁹ so all three MSS. instead of ce, Bḍ omits ti. ¹⁰ Iḍ adds ti. ¹¹ Bḍ adds pi. ¹² Bḍ attānaṃ. ¹³ Bḍ omits paramā va. ¹⁴ Bḍ omits pi. ¹⁵ Bḍ cakāro. ¹⁶ Pḍ kāraṇatthe. ¹⁷ Bḍ omits ti. ¹⁸ Cks ojittattena. ¹⁹ Ck ojittattena na, Cṣ ojittattena. ²⁰ Cks vadḍhi-
tattena, Bḍ omits pacchā ti ocitatthena hi vadḍhitatthena. ²¹ Bḍ yasasampan-
nena. ²² Pḍ pacchāmiyā. ²³ Cks natassa. ²⁴ Cṣ na corr. to nam. ²⁵ Ck nā-
senatabbo, Cṣ nāsenaddho corr. to nāsetaddho, Iḍ na attā nāvetabbo. ²⁶ Cks
tava. ²⁷ Cks omits mhiṭi. ²⁸ Bḍ ekissam. ²⁹ Bḍ adds mahārāja. ³⁰ Bḍ -raṃ-
karomī. ³¹ Bḍ pahārāpehi, Cks katipaye pahāre pahārāhi. ³² Bḍ adds ti.

sate patamāne¹ saddam kātum na vaṭṭatīti“. Sā mantalobhena „sādhū“ ‘ti sampatiṇchi. Rājā ceṭake² kasā gāhāpetvā³ ubhosu passesu paharāpesi. Sā dve tayo pahāre⁴ adhivāsetvā tato-param „na me manten’ attho“⁵ ‘ti viravi. Atha nam rājā „tvam mam māretvā mantam gaṇhitakāmā“ ‘ti⁶ piṭṭhim⁷ nic- 5
cammam kāretvā vissajjāpesi. Sā tato paṭṭhāya pana kathe-tum nāsakkhi⁸.

Satthā imam desanam⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale paṭiṭṭhahī) „Tadā rājā ukkaṇṭhitabhikkhu ahosi, devī purāṇadūṭiyikā, asso 10
Sāriputto, Sakko¹⁰ aham evā“ ‘ti. Kharaputtajātakam¹¹.

2. Sūciyātaka.

Akakkasan¹² ‘ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā-pāramim ārabba katesi. Vatthum Mahāummagge¹³ āvibhavissati. Tadā pana Satthā bhikkhū āmantetvā „na bhikkhave idān’ eva pubbe 15
pi Tathāgato paññavā“¹⁴ upāyakusalo yevā“ ‘ti vatvā atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratṭhe kammārakule nibbattitvā vayappatto pariyodātasippo ahosi. Mātāpitaro pan’ assa daliddā. Tesam gāmato avidūre añño sahasakuṭiko kammāragāmo. Tattha 20
kammārasahassassa¹⁵ jeṭṭhakakammāro¹⁶ rājavallabho addho¹⁷ mahaddhano. Tass’ ekā dhītā ahosi¹⁸ uttamarūpadharā devac-charāpaṭibhāgā Janapadakalyāṇilakkhaṇehi¹⁹ samannāgatā. Sā-mantagāmesu manussā vāsīpharasuphālāpācanādikārāpanat-thāya²⁰ tam gāmam gantvā yebhuyyena tam kumārikam pas- 25
santi. Te attano attano gāme gantvā nisinnatṭhānādisu tassā

¹ C^s pamone corr. to pamāne, P^d pavattamāne. ² B^d coraghātake. ³ C^k omits k. g. ⁴ B^d adds dinne. ⁵ C^k mantanattī, C^s manto natthī corr. to mante-nattho. ⁶ P^d siti. ⁷ B^d piṭṭhiyam. ⁸ P^d na- ⁹ B^d dhammade-. ¹⁰ B^d adds pana. ¹¹ B^d adds pathamam. ¹² P^d -sam pharusan. ¹³ B^d -umaṇḍajātaka. ¹⁴ B^d adds hutvā. ¹⁵ P^d -sahassa. ¹⁶ P^d jeṭṭhako. ¹⁷ B^d addho. ¹⁸ P^d atthī. ¹⁹ P^d -nihilā-. ²⁰ B^d -sukutāphālāpācanādīni kā-.

rūpaṃ¹ vaṇṇenti. Bodhisatto taṃ sutvā savanasamsaggena bandhitvā² „pādaparicārikaṃ taṃ³ karissāmīti“⁴ uttamajātikam ayaṃ⁵ gahetvā ekaṃ sukhumaṃ ghaṇaṃ sūciṃ katvā pāse vijjhivā oḍake⁶ opilāpetvā⁷ aparaṃ pi tathārūpaṃ eva tassā⁸ 5 kosakaṃ katvā pāse⁹ vijjhi, iminā niyāmena tassā sattakose¹⁰ akāsi, kathaṃ akāsīti na vattabbaṃ, Bodhisattānaṃ hi nāṇa-mahantatāya kāraṇaṃ ijjhati¹¹. So taṃ sūciṃ nālīkāya¹² pak-khipitvā ovaṭṭikāya katvā taṃ gāmaṃ gantvā kammārajettḥha-kassa vasanavithiṃ pucchitvā tattha gantvā dvāre ṭhatvā „ko 10 mama hatthato¹³“ evarūpaṃ nāma sūciṃ mūlena kiṇitum icchatīti¹⁴ sūciṃ vaṇṇento jettḥhakakammāragharasamīpe¹⁵ ṭhatvā¹⁶ paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Akakkasaṃ aphaṇusaṃ kharadhotāṃ supāsīyaṃ¹⁶

sukhumaṃ tikhiṇaggaṃ ca ko sūciṃ ketum icchatīti. 84.

15 Tass'attho: patalassa vā tilakassa vā odhino vā¹⁷ abhāvena akakkasaṃ vattatāya¹⁸ aphaṇusaṃ, kharena¹⁹ arena²⁰ pāsānena dhotattā²¹ kharadhotam, sundarena suviddheṇa²² pāsena samannāgatattā supāsīyam²³, sanhatāya²⁴ sukhumam, agassa tikhiṇatāya tikhiṇaggaṃ sūciṃ mama hatthato mūlam dātva ko kiṇitum icchatīti.

20 Evaṃ ca pana vatvā puna pi taṃ vaṇṇento dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Sumajjaṇ ca supāsāṇ ca anupubbaṃ suvaṭṭitam²⁵

ghanaghātimaṃ²⁶ paṭitthaddhaṃ ko sūciṃ ketum icchatīti. 85.

25 Tattha sumajjan ti kuruvindakacunnena sutthu majjitāṃ, supāsāṇ ti sanhena pāsavedhakena²⁷ viddhattā²⁸ sundarapāsāṇ, ghanaghātimaṃ²⁹ ti yā ghāṭiyamānā³⁰ adhikaraṇiṇi³¹ anupavisati ayaṃ ghanaghātīmā ti vuccati³², tādīsā ti attho, paṭitthaddhaṃ ti amudukaṃ.

¹ Bā vaṇṇārūpaṃ ² Bā bajhitvā. ³ Bā omits taṃ ⁴ Bā mi naṃ ti. ⁵ Bā ayaṃ. ⁶ Bā udakena. ⁷ Bā uppi- ⁸ Cks tassa ⁹ Bā -sam. ¹⁰ Bā -sake.

¹¹ Bā samijhati yeva ¹² Cks nālī-. ¹³ Ck koma āma hato. Cs mama hato corr to -hatthato. ¹⁴ Bā -gharadvārasa-. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Cks -sikam. ¹⁷ Cks omits vā. ¹⁸ Bā mathakāya. ¹⁹ Bā kharena ca ²⁰ so Cks; Bā omits arena. ²¹ Bā dhovittatā. ²² Bā -vinantena. ²³ Ck -saṃ, Cs -sam corr to -yaṃ ²⁴ Ck bahatāyaṃ, Cs sanhatāya, Bā sannatāya. ²⁵ Cks -vaddhitaṃ ²⁶ Ck -tim. Cs -tim corr. to -timaṃ, Bā -ghāṭimam. ²⁷ Bā -ke vajirena ²⁸ Bā vidhatto ²⁹ Bā -ghātima. ³⁰ Bā ghāṭa-. ³¹ Bā -nam ³² Bā succati.

Tasmiñ khane sā kumārikā bhuttapātarāsañ¹ pitarañ darathapaṭippassambhanatthañ² cullasayanake³ nipannañ tālavaṇṇena vijayamānā Bodhisattassa madhurasaddaṃ sutvā allapiṇḍamañsena⁴ hadaye pahaṭṭā⁵ viya ghaṭasahassena nibbāpita-darathā⁶ viya hutvā „ko nu kho esa madhurena⁷ saddena⁸ kammārānañ vasaṇagāme sūciñ vikkiṇāti, kena nu kho kammena āgato, jāniissāmi nañ“ ti tālavaṇṇaṃ ṭhapetvā gehā nikkhamma⁹ bahi ālindake ṭhatvā tena saddhiñ kathesi¹⁰. Bodhisattānañ patthitañ nāma samijjhati, so hi tassā yev¹¹ atthāya tañ gāmañ āgato. Sā yeva¹² tena saddhiñ kathenti „mānava¹³ sakalaratṭhavāsino sūciādīnañ atthāya imañ gāmañ āgacchanti, tvañ bālatāya kammāragāme sūci vikketum¹⁴ icchasi, sace pi divasañ sūciyā vaṇṇaṃ bhāsissasi¹⁵ na te koci hatthato sūciñ gaṇhissati, sace¹⁶ mūlañ laddhum icchasi aññañ gāmañ yāhiti“ vatvā dve gāthā abhāsi:

3. Ito dāni patāyanti¹⁷ sūciyo balisāni ca,

ko 'yañ kammāragāmasmiñ sūci vikketum icchati. 86.

4. Ito satthāni gacchanti kammantā vividhā puthū,

ko 'yañ kammāragāmasmiñ sūci vikketum arahatīti¹⁸. 87.

Tattha ito dāniti imasmiñ ratṭhe idāni sūciyo¹⁹ balisāni ca aññāni ca²⁰ upakaraṇāni imabū kammāragāmā patāyanti nikkhamanti, tañ tañ disaṃ pattharantā²¹ nigacchanti, ko yañ ti evaṃ sante ko yañ imasmiñ kammāragāme sūciñ vikkitum icchati²², satthāniti Bārāṇasim²³ gacchantāni nānappakārāni satthāni²⁴ ito va gacchanti, vividhā puthū ti nānappakārakā bahukammantāpi sakalaratṭhavāsīnañ ito gahitaupakaraṇeh²⁵ eva²⁶ avattanti

Bodhisatto tassā vacanañ sutvā „bhaddhe tvañ ajānanti aññāṇena evaṃ vadasīti²⁷“ vatvā dve gāthā abhāsi:

¹ Ck -ram tvañ. C -ramtvañ corr. to -ramsāñ. ² Cks omit da-. ³ Bđ cūla-sayane. ⁴ Bđ allamañsapindena. ⁵ Bđ -tā. ⁶ Bđ -tā, Cks -thañ. ⁷ Bđ atima-. ⁸ Bđ -mitvā. ⁹ Bđ thatvā ko nesa sace pi divasañ sūciyā vaṇṇaṃ bhāsissasi na koci tatato sūci gaṇhissatīti bodhisattena saddhiñ evaṃ katheti. ¹⁰ Bđ ca. ¹¹ Bđ vikkitum. ¹² Cks -ti. ¹³ Bđ adds tvañ. ¹⁴ Bđ pitā-. ¹⁵ Bđ icchasi. Bf icchati. ¹⁶ Bđ adds ca. ¹⁷ Bđ omits ca. ¹⁸ Bđ nikkhamanti dānañ nantaram patthananti. ¹⁹ Bđ -siti. ²⁰ C Bđ -siyañ. ²¹ Bđ adds pi. ²² Bđ -ra-neneva. ²³ Bđ vadesiti.

5. Sūciṃ¹ kammāragāmasmiṃ vikketabbā pajānatā,
 ācariyā va sañjānanti kammaṃ sukatadukkataṃ². 88.
 6. Imañ ca te pitā bhadde sūciṃ jaññā mayā kataṃ
 tayā ca maṃ nimanteyya yañ c' atth' aññaṃ³ ghare
 dhanan ti. 89.

Tattha sūcin ti vibhattivipallāso kato, idaṃ vuttaṃ hoti: sūci nāma
 pajānatā paññitena puriseṇa kammāragāmasmiṃ yeva vikketabbā, kiṃkāraṇā,
 ācariyā sañjānanti kammaṃ sukatadukkataṃ⁴, tassa tassa hi sippassa ācariyā
 va⁵ tasmiṃ tasmiṃ sippe sukatadukkataṃ⁶ kammaṃ jānanti. sv-āhaṃ kammā-
 10 rakammaṃ ajānantānaṃ gahapatikānaṃ gūmaṃ gantvā mama sūciyā sukata-
 dukkatabhāvaṃ⁷ kathaṃ jānāpessāmi⁸, imasmiṃ pana gūme mama balam jānā-
 pessaṃiti, evaṃ Bodhisatto imāya gāthāya attano balam vannesi, tayā ca maṃ
 nimanteyyā 'ti bhadde sace tava⁹ pitā imaṃ mayā kataṃ sūciṃ idisā¹⁰ vā
 esā evaṃ vā¹¹ katā ti jāneyya imaṃ te dhītaraṃ¹² pādapari-carikaṃ dammi
 15 gāthāhi tan ti evaṃ tayā ca maṃ nimanteyya yañ catthaññāṃ¹³ ghare
 dhanam yañ ca aññaṃ¹⁴ saviññānakam vā aviññānakam vā ghare dhanam
 atthi tena maṃ¹⁵ nimanteyya, yañcassaññaṃ¹⁶ ti pi pātho, yañ ca assa¹⁷ ghare
 aññaṃ dhanam atthi ti attho.

Kammārajetthako sabbam tesam katham sutvā „ammā¹⁸“
 20 'ti dhītaraṃ pakkosivā¹⁹ „kena²⁰ saddhim sallapasāti²¹“ puc-
 chi. „Tāta, eko manusso sūciṃ vikkijāti²¹, tena saddhim“
 ti²³. „Tena hi pakkosāhi na²⁴“ ti. Sā gantvā pakkosi.
 Bodhisatto²⁵ kammārajetthakam vanditvā²⁶ atthāsi. Atha
 nam²⁷ „kataragāma-vāsiko²⁸ sīti““ pucchi²⁹. „Ahaṃ³⁰ asuka-
 25 gāma-vāsī³¹ asukakammārassa putto“ ti. „Kasmā idhāgato³²
 sīti““. „Sūcivikkayatthāyā³³“ 'ti. „Āhara³⁴, sūciṃ te pas-

¹ Edf sūci. ² Bā kammāragāmasmiṃ, Ff kammaṃ sukatadukkataṃ. ³ Bā yañcetthaññaṃ. Ff yatthaññaṃ. ⁴ Ed sugataduggatanti. ⁵ Bā ca. ⁶ Ed sugata. ⁷ Bā sugataduggata-. ⁸ Ck -pessā, C^s -pessā corr. to -pessāmi, Bā -pessāmiti. ⁹ Ck tvaṃ, C^s tvaṃ. ¹⁰ Bā kiṃdisā. ¹¹ Ed omits vā. ¹² Ed adds tava. ¹³ Ed yañcetthaññaṃ. ¹⁴ Bā adds pi. ¹⁵ Bā tenaṃ. ¹⁶ Ck sayāna, C^s sayana, Bā yañca satthusan. ¹⁷ Ed añña. ¹⁸ Bā sammā. ¹⁹ Bā pakkosāpetvā. ²⁰ Ck^s tena. ²¹ Bā pesiti. ²² Ck -nati, C^s -nati corr. to -nāti. ²³ Bā saddhim sallapa-
 pemi. ²⁴ Ck tan. ²⁵ Bā adds geham pavisitvā. ²⁶ Bā adds ekamantam. ²⁷ Bā adds so. ²⁸ Ck^s -gāma-vā-. ²⁹ Ck^s omit pucchi. ³⁰ Bā omits aham. ³¹ Bā -vāsikonhi. ³² Ck idā-, C^s idā corr. to idhā-. ³³ Bā -vikkinatthāyā. ³⁴ C^s āhāra corr. to āhara, Bā āha

sāmā¹ “ti. Bodhisatto attano guṇaṃ sabbesaṃ majjhe pakāsetukāmo „nanu ekakānaṃ² olokitato³ sabbesaṃ majjhe olokitaṃ varan⁴“ ti āha. So „sādhu tātā⁵“ ’ti sabbe kammāre sannipātetvā⁶ tehi parivuto „āhara⁷ tātā⁸ sūcin⁹“ ti āha. „Ācariy aekaṃ adhikaraṇiṇ¹⁰ ca udakapunnāṇ¹¹ ca kaṃsathālāṃ¹² 5 āharāpethā¹³“ ti. So āharāpesi. Bodhisatto ovaṭṭikato¹⁴ sūcinālikāṃ¹⁵ nīharitvā adāsi. Kammārajetṭhako tato sūcin¹⁶ nīharitvā „ayaṃ tāta sūcīti¹⁷“ pucchi. „Nāyaṃ sūci, kosako eso¹⁸“ ti. So upadhārento¹⁹ n’ ev’ antaṃ na koṭiṃ addasa. Bodhisatto āharāpetvā²⁰ nakkena²¹ kosakaṃ apanetvā „ayaṃ 10 sūci, ayaṃ²² kosako²³“ ti mahājanassa dassetvā sūcinā ācariyassa hatthe kosakaṃ²⁴ pādamūle ṭhapesi. Puna tena²⁵ „ayaṃ maññe²⁶ sūcīti²⁷“ vutto „ayaṃ pi²⁸ sūcikosako yeva²⁹“ ti vatvā nakkena paharanto patipāṭiyā cha kosake kammārajetṭhakassa pādamūle ṭhapetvā „ayaṃ sūcīti³⁰“ tassa hatthe ṭhapesi. 15 Kammārasahassaṃ aṅguliyo poṭhesi³¹, celukkhepā³² pavatimsu. Atha naṃ kammārajetṭhako „tāta imāya sūciyā kiṃ balan³³“ ti pucchi. „Ācariya balavapurisena³⁴ adhikaraṇiṃ ukkhipāpetvā adhikaraṇiyā heṭṭhā udakapāṭiṃ³⁵ ṭhapāpetvā³⁶ 20 adhikaraṇiyā majjhe imaṃ sūcinā paharathā³⁷“ ti. So tathā³⁸ kāretvā adhikaranimajjhe sūcinā aggena³⁹ pahari. Sā adhikaraṇi nibbijjhivā⁴⁰ udakapitṭhe kesaggamattam pi uddhaṃ vā adho vā ahutvā tiriyaṃ patiṭṭhāsi. Sabbakammārā⁴¹ „amhehi ettakāṃ kālam ‘kammārā nāma edisā hontīti’ sutivasenāpi⁴² 25 na sutapubban⁴³“ ti aṅguliyo poṭhetvā⁴⁴ celukkhepasahassaṃ⁴⁵

¹ Bā ekako ² C^k volokitato, C^s voloketitato, Bā olokesasīti pucchutvā, omittung vo. ³ Bā oloketum varatatan. ⁴ Bā -pūṭāpetvā ⁵ Bā āha ⁶ Bā adds mayāṃ passama te ⁷ Bā -nañ. ⁸ C^k udāpunnāṃ C^s udāpunnāñ corr. to udaka-, Bā udakapunnāñ ⁹ C^k -tālam, C^s -talam. ¹⁰ C^s ovaddhi-. ¹¹ C^s -hi-. ¹² Bā adds zahetva ¹³ C^k padha- ¹⁴ Bā adds anupubbena. ¹⁵ Bā adds tam. ¹⁶ Bā omits ayaṃ ¹⁷ Bā dassetva sūcikosakam ācariya. ¹⁸ Bā kena ¹⁹ Bā adds tā ²⁰ Bā omits sūcīti vutto ayaṃ pi. ²¹ Bā va. ²² C^k pothesi. C^s pothusi corr. to pothesi, Bā pothesum ²³ Bā -pāni. ²⁴ Bā -vatā pu- ²⁵ Bā -pāni ²⁶ Bā ṭhapetva ²⁷ Bā agge ²⁸ Bā vinivijjhivā. ²⁹ Bā sabbe-. ³⁰ C^k sūti-, C^s sūci- corr. to sūti- ³¹ C^s pothe-, Bā appothe-

pavattayim̐su. Kammārajetṭhako dhītaram pakkositvā¹ tasmim̐
ñeva parisamajjhe „ayaṃ kumarikā tuyham eva anucchavikā“
ti udakam̐ pātetvā adāsi. So aparabhāge kammārajetṭhakass’
accayena² tasmim̐³ gāme kammārajetṭhako āsi⁴.

5 Satthā imam̐ desanam̐⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam̐ sa-
modhānesi: „Kammāradhitā Rāhulamātā ahosi. paṇḍitakammāraputto⁶
aham̐ evā“⁷ ti. Sūci-jātakam̐.

3. Tuṇḍilajātaka.

Nava chandake ti, Idam̐ Satthā Jetavane viharanto ekam̐
10 maraṇabhīrukabhikkhum̐ ārabba kathesi. So kira Sāvatthi-
vāsi-kulaputto sāsane⁷ pabbajitvā maraṇabhīruko ahosi. appamattakam̐
pi sākācalanam̐⁸ daṇḍakapatanam̐⁹ saṇuacatuppadasaddam̐ vā aññam
vā¹⁰ tathārūpam̐ sutvā maraṇabhayatajjito hutvā kucchiyam̐ viddha-
saso¹¹ viya kampanto¹² vicarati. Bhikkhū dhammasabhāyam̐ katham̐
15 samuṭṭhāpesum̐: „āvuso asukabhikkhu¹³ kira maraṇabhīruko appa-
mattakam̐ pi saddam̐ sutvāpi¹⁴ kampamāno¹⁵ palāyati. imesaṃ ca sat-
tānam̐ maraṇam̐ eva dhuvam̐ jīvitaṃ addhuvam̐. nanu nāma tad eva
yoniso manasikātabban¹⁶“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁷ ti vutte tam̐
20 bhikkhum̐ pakkosāpetvā „saccam̐ kira tvam̐¹⁷ maraṇabhīruko“ ti „āma
bhante“ ti tena paṭināto „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa
maraṇabhīruko yevā“ ti vatvā atītam̐ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam̐ Brahmadatte rajjam̐ kārente
Bodhisatto sūkariyā kucchismim̐¹⁷ paṭisandhim̐ gaṇhi.
25 Sūkarī pariṇatagabbhā dve putte vijāyi. Sā ekadivasam̐ te
gahetvā ekasmim̐ āvāṇe nipajji. Ath’ ekā Bārāṇasidvāragāma-
vāsini¹⁹ mahallikā²⁰ kappāsakhattato pacchipūram̐²¹ kappāsam̐

¹ Bā-sāpetvā ² Bā-kassa ac-. ³ Bā adds yeva ⁴ Bā ahosi. ⁵ Bā dham-
made-. ⁶ Bā adds pana. ⁷ Bā buddhasa-. ⁸ C’ -na ⁹ C’ -patta. C’ -patta
corr to -pata. ¹⁰ Bā adds saddam̐. ¹¹ Bā pavithasaddiso. ¹² Bā -pento. ¹³ Bā
-ko nāma bhikkhu. ¹⁴ C’ Bā sutva vi. ¹⁵ C’ kappā-. Bā ravanto. ¹⁶ Bā
manasikāreṇa kā-. ¹⁷ Bā adds bhikkhu. ¹⁸ Bā -imhi ¹⁹ Bā -sīgāmadvāravā-
sim. ²⁰ Bā adds itthi. ²¹ Bā -punnam

ādāya yaṭṭhiyā bhūmiṃ ākoṭenti' āgañchi. Sūkari tam sad-
 dam sutvā maraṇabhayena' puttake chaḍḍetvā palāyi. Mahal-
 likā sūkarapotake disvā puttasaññam paṭilabbhivā pacchiyaṃ
 pakkhipitvā gharāṃ netvā jettḥassa⁵ Mahātuṇḍilo kaniṭṭhassa
 Cullatuṇḍilo ti nāmaṃ katvā⁴ te puttake viya posesi. Te 5
 aparabbhāge vadḍhitvā thullasarīrā⁵ ahesuṃ. Mahallikā „ime
 no mūlena dehīti“ vuccamānāpi „puttā“ me“ ti vatvā kassaci
 na deti. Ath' ekasmiṃ chaṇakāle⁷ dhuttā suraṃ pivantā⁸
 maṃse khīṇe „kuto nu kho maṃsaṃ labhissāmā“ 'ti vīmaṃ-
 santā mahallikāya gehe sūkarānaṃ⁹ atthibhāvaṃ ūtvā mūlaṃ¹⁰ 10
 gaḥetvā tattha¹¹ gantvā „amma mūlaṃ gaḥetvā ekaṃ no sū-
 karaṃ dehīti“ āhaṃsu. Sā „alaṃ tāra, putte¹² nāma maṃ-
 saṃ khādanatthāya kiṇantānaṃ¹³ dadantā¹⁴ atthīti¹⁵“ paṭi-
 khipi. Dhuttā „amma. manussānaṃ sūkarā nāma puttā na
 honti¹⁶, dehi no“ ti¹⁷ punappuna yācantāpi¹⁸ alabbhivā ma- 15
 hallikaṃ suraṃ pāyetvā mattakāle „amma, sūkarehi kiṃ ka-
 rissasi, mūlaṃ gaḥetvā pariḍbayaṃ karohīti“ tassā hatthe ka-
 hāpane thapayimsu¹⁹. Sā kahāpane gaḥetvā „tātā²⁰, Mahā-
 tuṇḍilaṃ dātum na sakkā, Cullatuṇḍilaṃ²¹ pana gaṇhathā“ 'ti
 āha. „Kahaṃ so“ ti. „Ayaṃ etasmiṃ²² gaḇche“ ti. „Sad- 20
 dam assa dehīti²³“. „Āhāraṃ na passāmīti²⁴“. Dhuttā mū-
 len' ekaṃ²⁵ bhattapātiṃ āharāpesuṃ. Mahallikā tam gaḥetvā
 dvāre thapitaṃ sūkaradoṇiṃ pūretvā donisaṃpe atthāsi. Tiṃ-
 samattā dhuttāpi pāsahatthā tatth' eva atthāsu. Mahallikā
 „tāta Cullatuṇḍila²⁶ ehi re²⁶“ ti tassa saddam akāsi. Tam 25

¹ all three MSS. -ti. ² B^d adds dve. ³ B^d jethakassa. ⁴ B^d karitva. ⁵ B^d thūda-. ⁶ B^d putaka. ⁷ C^k s -na-. ⁸ B^d -ti. ⁹ C^k s -ra. ¹⁰ C^k suram, C^s sūkarāṃ. ¹¹ I ^d tam geham. ¹² C^s putto. ¹³ C^k ti-, C^s tinantākam corr. to tinantānaṃ. ¹⁴ C^s dadatthi corr. to dadatthā and this again to dadantā. ¹⁵ B^d tāta puttā me ti ete puttā nāmaṃ maṃsaṃ khīṇantānaṃ dantā nāma natthīti. ¹⁶ B^d adds tehi. ¹⁷ B^d adds puttam. ¹⁸ C^s vāyamaṇṭapī. ¹⁹ B^d tha-, C^k s thapimsa. ²⁰ I ^d -ta. ²¹ I ^d eka-. ²² B^d eka-. ²³ C^k dehi, C^s dehi corr. to dehīti, B^d dehīti. ²⁴ B^d āhāraṃ dāssāmīti. ²⁵ C^k mūlenakam. I ^d mūlena omitting kam. ²⁶ I ^d omits re.

sutvā Mahātundilo „ettakam kalam mama matara¹ Cullatundilassa² saddo na dinnapubbo, mam yeva pathamam saddayati, avassam ajja amhakam bhayam uppannam bhavissati“ añ-
 5 ñasi. So kaniṭṭham āmantetvā³ „tāta, mama mātā tam pak-
 kosati⁴, gaccha tāva, jānāhīti⁵“. So gacchā nikkhamitvā
 bhattadoṇisamīpe tesam thitabhāvaṃ disvā „ajja me maraṇam
 uppannam“ ti maraṇabhayatajjito nivattitvā kampamāno bhātu
 santikaṃ āgantvā santhambhitum⁶ nāsakkhi, kampamāno⁷
 10 paribbhamati. Mahātundilo tam disvā „tāta, tvaṃ pan’ ajja
 vedhasi bhamasi⁸ pavisanatṭhānam olokesi, kiṃ⁹ nām’ etaṃ
 karosīti“ pucchi. So attanā¹⁰ diṭṭhakāraṇam kathento patha-
 nam gātham āha:

1. Navachandake¹¹ dāni¹² diyyati,
 punṇāyam¹³ donī, suvāmini¹⁴ thitā,
 15 bahuke jane pāsapānike,
 no ca¹⁵ kho me paṭibhāti bhuñjitum ti. 90.

Tattha Navachandake¹⁶ dāni¹⁷ diyyatīti bhātika pubbe amhakam
 kundakayāgu¹⁸ vā jhāmabhattam¹⁹ vā diyyati ajja pana navachandakam²⁰ na-
 vakāram²¹ dūnam²² diyyati. punṇāyam²³ donīti ayam amhakam bhattadoni
 20 suddhabhattassa punṇā. suvāmini²⁴ thitā ti ayyāpi no tassā²⁵ santike thitā.
 bahuke jane ti na kevalaṃ ca ayyā va²⁶ añño pi bahuko jano pāsapāniko²⁷
 thito²⁸, no ca kho me paṭibhātīti ayam evam etesaṃ thitabhāvo pi²⁹
 idaṃ bhattam bhuñjitum pi mayham na paṭibhāti na ruccatīti attho

Tam sutvā Mahāsatto „tāta Cullatundila³⁰, mama kira mātā
 25 etth’ eva³¹ sūkare posentā nāma yadattham poseti³²“ sv-assā³³

¹ C^{ks} -ram ² B^d cūla-. ³ B^d -tesī ⁴ C^{ks} -sīti ⁵ B^d pajā-. ⁶ C^s sattham-
 hitum corr to satthambhi-, B^d sithambhi- ⁷ B^d adds va ⁸ B^d tvaṃ ajja
 pana paribbhamasi ⁹ C^{ks} kin. ¹⁰ B^d no ¹¹ B^d channake ¹² C^{ks} dāne. ¹³
 B^d -ya. ¹⁴ B^d suddhāni. B^f suddhā pi. ¹⁵ B^d ce ¹⁶ B^d -chinna-. ¹⁷ C^k
 kundaka-, C^s tundaka- corr. to kundaka-, B^d tundila- corr to tundula-. ¹⁸ B^d
 suddhachāma-. ¹⁹ B^d -channa-. ²⁰ B^d navaka- ²¹ B^d doni. ²² C^k -ya,
 C^s -ya corr to yaṃ, B^d punnā- ²³ B^d suddhāpi. ²⁴ B^d tassa ²⁵ C^{ks}
 ca corr va. B^d pi. ²⁶ all three MSS. -niko ²⁷ B^d adds idha pathamatte sat-
 tamī yathā vanappagumbhe ti ādisu ²⁸ C^{ks} -vam pi. ²⁹ C^k etthe, C^s ette corr
 to ettheva. ³⁰ C^s senti, C^k posenti ³¹ B^d svayam.

attho ajja matthakaṃ patto. tvam¹ mā cintayīti² vatvā ma-
dhurena sarena Buddhalīhāya dhammaṃ desento dve gāthā
abhāsi:

2. Tasasi bhamasi lenam icchasi

attāno si kuhiṃ gamissasi.

5

appossukko bhuñja Tuṇḍila.

maṃsatthāya hi posiyāmase. 91.

3. Ogaha³ rahadaṃ akaddamaṃ⁴,

sabbaṃ sedamalaṃ pavāhaya⁵,

gaṇhāhi navaṃ vilepanaṃ

10

yassa gandho na kadāci⁶ chijjatīti. 92.

Tassa dasapāramiyo āvajjitvā mettāpāramiṃ purecārikaṃ
katvā paṭhamaṃ padaṃ⁶ udāharantass' eva saddo⁷ sakalaṃ⁸
dvādasajoyaniyaṃ⁹ Bārānasiṃ ajjhotharivā¹⁰ gato. Sutasuta-
khaṇe¹¹ yeva rājauparājādayo ādiṃ katvā Bārānāsivāsino āga-
mimṃsu. anāgatāpi gehe tṭhitā va sunimṃsu. Rājapurisā gacchaṃ
bhinditvā bhūmiṃ samaṃ katvā vālikaṃ¹² okiriṃsu¹³. Dhut-
tānaṃ surāmado chijji¹⁴. pāse chaḍḍetvā dhammaṃ suṇamānā
atṭhaṃsu. Mahallikāya pi maddo¹⁵ chijji¹⁶. Mahāsatto ma-
hājanamajjhe Cullatunḍilassa¹⁶ dhammadesanaṃ ārabhi¹⁷.

20

Tattha tasasi bhamasīti maraṇabhayena uttasasi, ten' eva kilamanto
bhamasi, lenamicchasi¹⁸ti patitthaṃ olokesi, attāno sīti tāta pubbe amhā-
kaṃ matā patisaranaṃ hoti¹⁸, sū ajja¹⁹ nirapekkhā²⁰ amhe chaḍḍesi, idāṃ
kuhiṃ gamissasi²¹, ogahā²² ti ogaha, ayaṃ eva vā pātho, pavāhaya²³ 'ti
kārehi²⁴, na chijjatīti na nassati, idāṃ vuttam hoti²⁴: sace maranato bhā-
yasi²⁵ akaddamaṃ pokkharatiṃ otarivā tava sarīre sabbaṃ sedaṃ ca malaṃ ca
pavāhetvā²⁶ niccam surabhigandhavilepanaṃ vilimpā²⁷ 'ti²⁸.

25

¹ Bḍ omits tvam. ² Bf ogamā. Bḍ obbāha. ³ Cks -ma. ⁴ Bf -hassu. ⁵ Cks kadāsi.

⁶ Bḍ pā-. ⁷ Cks saddaṃ. ⁸ Bḍ -la. ⁹ Bḍ -ikaṃ. ¹⁰ Ck -tta-, Cs -tta- corr to -ttha-. ¹¹ Bḍ omits one suta. ¹² Bḍ vālu-. ¹³ Ck otarimṃsu. ¹⁴ Bḍ chiddi. ¹⁵ Bḍ surāmaddo. ¹⁶ Bḍ cūla-. ¹⁷ Bḍ ārabhi, Cs āhari. ¹⁸ Bḍ ahoṣi. ¹⁹ Bḍ adds pana. ²⁰ Bḍ nirapekkhā. ²¹ Cks -ti. ²² all three MSS. ogahā. ²³ Bḍ pavāhehi kārehi²⁴ attho. ²⁴ Bḍ adds tāta. ²⁵ Bḍ tasasi. ²⁶ Cks pā-. ²⁷ Bḍ -pāhi. ²⁸ Bḍ repeats tassa dasapāramiyo - - - desanaṃ ārabha kathesi, vide supra

Taṃ sutvā Cullatunḍilo¹ „mayhaṃ bhātā evaṃ vadeti,
ambhākaṃ ca vaṃso pokkharapaṇiṃ otaritvā nahānaṃ² sarīrato
sedamalapavāhanaṃ³ purāṇavilepanaṃ hāretvā navavilepana-
gahapaṇā⁴ ca kismiñci⁵ kāle n' atthi, kin nu kho sandhāya
5 bhātā maṃ evaṃ āhā“ 'ti pucchanto catutthaṃ gātham āha:

4. Katamo rahado⁶ akaddamo,

kiṃ su sedamalan ti vuccati,

katamaṃ ca navan vilepanaṃ

yassa⁷ gandho na kadāci⁸ chijjatīti. 93.

10 Taṃ sutvā Mahāsatto „tena hi⁹ ohitasoto supāhīti“ Bud-
dhalīlāya dhammaṃ desento

5. Dhammo rahado¹⁰ akaddamo,

pāpaṃ sedamalan ti vuccati,

sīlaṃ ca navan vilepanaṃ,

15 tassa gandho na kadāci¹¹ chijjati. 94.

6. Nandanti sarīraghātino,

na ca nandanti sarīradhārino,

punṇāya ca punṇamāsiyā

ramamānā va jahanti jīvitan ti 95.

20 imā gāthā āha¹¹.

Tattha dhammo pañcasīladasaṣīlāni¹² tīni sucaritāni sattatimśabodha-
pakkhiyadhammā amatamahāmbhānaṃ ti sabbo p' esa dhammo nāma, akad-
damo ti rāgaḍaṣamohamānaditthikilesakaddamānaṃ abhāvena akaddamo, iminā
sesadhammato vinivattetvā nibbānaṃ eva dasseti, „yāvata bhikkhave dhammā saṃ-
25 khātā vā asaṃkhātā vā virāgo tesam dhammānaṃ aggam akkhāyati, yadidaṃ
madanummadano pipāsavinayo ālayasamugghāto vattūpacchedo¹³ tanhakkhayo
virāgo nirodho nibbānaṃ ti¹⁴ vuttam, tad ev' esa¹⁵ dassento tāta Cullatunḍilo¹⁶
aham nibbanatalakam rahado¹⁷ ti kathamī. jātijarāvyādhimaranāni¹⁸ hi¹⁹ tatthi
eva n' atthi, sacce pi maranato muccitukāmo²⁰ nibbānagāmininā patipadaṃ²¹
30 ganhā'ti; upanissayapaccayasena kira Bodhisatto evaṃ kathesi, pāpaṃ seda-

¹ Bḍ cūla-. ² Bḍ bhātā. ³ Cks -pajahanam. ⁴ Bḍ navavilepanaga-, Cks na-
vavilepanamga-. ⁵ Cks -mici. ⁶ Bḍ -mo nu dahado. ⁷ Cks kassa, Bḍ tassa,
Bḍ tassa corr. to yassa. ⁸ Cks -si. ⁹ Bḍ adds kanītha. ¹⁰ Bḍ dahado. ¹¹ Bḍ
abbāsi. ¹² Bḍ pañcasīlaathasīladasa-. ¹³ Bḍ vatthu-, adding sabbupadhipatini-
saggo. ¹⁴ Bḍ adds hi. ¹⁵ Bḍ tadeva. ¹⁶ Bḍ cūla-. ¹⁷ Bḍ dāha-. ¹⁸ Bḍ
-nadin. ¹⁹ Bḍ omits hi. ²⁰ Bḍ muñci-. ²¹ Bḍ -pattiyam.

malan ti tāta Culatundila¹ pāpam sedamalasadisattā sedamalan ti porānaka-
 paṇḍitēhi kathitam, ten pan' etam ekavidhena pāpam yadidam manopadoso,
 duvidhena pāpam papakañ ca sīlam pāpikā ca dūtthi, tividhena pāpam tīni²
 duccaritāni, catubbidhena pāpam cattari agatigamanāni, pañcevidhena pāpam
 pañca cetokhilā, chabbidhena pāpam cha agāravā, sattavidhena pāpam satta
 5 asaddhammā, atthavidhena pāpam attha micchattā, navavidhena pāpam nava
 āghātavattthūm³, dasavidhena pāpam dasa akusalakammāpathā, bahuvividhena
 pāpam iāgo doso moho ti⁴ ekadukatikādivasena vibhattā akusaladhammā ti.
 sabbam p' etam pāpam sarīraṇissitasedamalasadisān⁵ ti pañjitehi⁶ kathitāni,
 sīlan ti pañcasīlam dasasīlam catupārisuddhisīlam, idam tāta sīlaṇi catujāti- 10
 gandhavilepanasadisān ti vadanti⁷, tassa 'ti tassa sīlassa gandho tīsu vayesu na
 kadāci chijjati⁸ sakalalokam pattharitvā gacchati.

Na pupphagandho paṇivātam eti (Dhp. v. 74-75)

na caudanam tagaramallikā vā.

satañ ca gandho paṇivātam eti.

sabbā disā sap, unso pavāti

Candanam tagaram vāpi uppalam aṭṭha vassikā

etesam gandhajātānam sīlagandho anuttaro.

Appamatto āyam gandho y' āyam tagaracandanā,

yo ca sīlavatam gandho vāti deveṣu uttamo ti.

nandanti sarīraghātino ti tāta Tumūla ime aññānamanussā madhurama-
 sam khādissāma puttadāraṇ⁹ khādāpessēma ti pānātipātāṇ karontā¹⁰ nandanti
 tussanti, pānātipāto asevito bhāvito bahulīkato¹¹ nirayasamvattaniko hoti, ti-
 racchānāyoni-pe¹²-pettivisayasamvattaniko hoti, yo sabbalahuko pānātipātassa
 vipako so¹³ manussabhutassa appāyukasamvattaniko¹⁴ hotiti imāñ pānātipāte 25
 ādinavam na jānanti, ajānantā¹⁵

Madhuvā maññati bālo yāva pāpam na paccatiti¹⁶ (Dhp. v. 69)
 madhurasāññino¹⁷ hutvā

Caranti balā dummedhā amittenēva attanā¹⁸ (Dhp. v. 66)

karontā¹⁹ pāpakam kammam yaṃ hoti katukapphalam,

ettakam pi na jānanti

Na tam kammam katañ sādhu yaṃ hoti katukapphalam²⁰ (Dhp. v. 67)

yassa assumukho rodam vipākam patisevati²¹,

na ca nandanti²² tāta Tumūla²³ ye pan' ete sarīradhārino sattā te attano

¹ B^d cūla- ² B^d adds vā ³ B^d āghāt- C^k aghāta- ⁴ B^d adds evaṃ. ⁵ B^d -tamse-
⁶ B^d purānāpa-. ⁷ C^k vadati. ⁸ B^d chijjati. ⁹ B^d adds pi ca. ¹⁰ C^k B^d -to.
¹¹ B^d bahuligato. ¹² B^d pa. ¹³ C^k omit so. ¹⁴ C^s -kassasam-, B^d apayī-
 kasam-. ¹⁵ B^d ajānanto karonti, C^s omits jānanti a ¹⁶ B^d paccati yadā ca
 paccati pāpam madhuvā. ¹⁷ B^d paññino. ¹⁸ B^d -no. ¹⁹ B^d -ti ²⁰ so all
 three MSS. ²¹ B^d -titi aṭṭha pāpāna passati ²² all three MSS. na caudanam
 ti, B^d adds sarīradhārino ti ²³ B^d cūlatu-.

marane āgacchante¹ thapetvā sīhamigarājahatthājānīyaassājānīyakhīnāsava avasesā Bodhisattamā ādim katvā abhāyantā nāma n' atthi

Sabbe tasanti dandassa, sabbesam jīvitāni piyam, (Dhp. v 130.)¹

attānaṃ upamaṃ katvā na haneyya na ghātaye,

- 5 punnāyā² ti gunapunnāya, punnamāsiyā² ti punnarandayuttāya³ māsaṃ vā pūretvā thitāya tadā kira punnamāsiuposathadivaso hoti, ramamānā va jahanti jīvitam ti tāta Tundila⁴ mā soci mā paridevī, maranassa nāma te bhāyanti⁵ yesaṃ abbhantare sīlādiguṇā n' atthi, mayam pana sīlācūrasampannā puññavanto, rasmā amhādisā sattā ramamānā va jahanti jīvitam ti.

- 10 Evaṃ Mahāsatto madhurena sarena Buddhavilāsena⁶ dhammam desesi. Mahājanakāyā⁷ satasahassaso⁸ aṅguliyo⁹ pothesum¹⁰, celukkhepā ca pavattiṃsu¹¹, sādhu-kārasaddapunṇo¹² antalikkho¹³ ahosi. Bārānasirājā Bodhisattamā rajjena pūjetvā¹⁴ mahallikāya yasam datvā ubho pi te¹⁵ gaudhodakena nahā-
15 petvā vatthāni nivāsetvā¹⁶ gīvāsu maṇiratanāni pilandhāpetvā nagaram netvā puttattāhāne thapetvā mahantena parivārena paṭijaggi. Bodhisatto rañño pañcasālāni adāsi, sabbe Bārānasivāsino ca Kāsiraṭṭhavasino ca sālāni¹⁷ rakkhiṃsu. Mahāsatto¹⁸ tesam¹⁹ pakkhadivasesu dhammam desesi, vinicchaye nisīditvā
20 atṭe tīresi²⁰, tasmiṃ dharamāne kūṭattakarakā²¹ nāma nāhesum. Aparabhāge rājā kalam akāsi. Mahāsatto tassa sarīraparihāraṃ karetvā vinicchaye²² potthakam likhāpetvā „imaṃ potthakam olokentā²³ attam²⁴ tīreyyāthā²⁵“ 'ti vatvā mahājanassa dhammam desetvā appamādena ovaḍitvā²⁶ sabbesam
25 rodantānaṃ paridevantānam eva²⁷ saddhiṃ Cullatundīlena²⁸ araṇṇam pāvisi. Tadā Bodhisattass'²⁹ ovādo satthivassasahasāni pavatti³⁰.

¹ Ck -to, C^s -to corr to -te ² Ck^s omit punna. ³ Ck^s -yuttā, B^d -candassayuttāya.

⁴ B^d eūlatu-. ⁵ C^s bhayanti, B^d bhāsayanti. ⁶ B^d buddhalilāvi-. ⁷ Ck^s -yo. ⁸ B^d patasahass-. ⁹ Ck^s -li ¹⁰ B^d pothesum, Ck^s pothāva. ¹¹ B^d -ttayimsu. ¹² Ck -nnā, C^s -saddāpunna corr. to -nnā, B^d -saddopunna ¹³ Ck -kkha, C^s -kkhā. ¹⁴ B^d pūji-. ¹⁵ B^d adds gahetvā. ¹⁶ B^d -sāpetvā, adding gaudhādīhi vilimpāpetvā. ¹⁷ B^d pañcasāl-. ¹⁸ B^d adds pi. ¹⁹ B^d ne-. ²⁰ B^d vicāretī. ²¹ B^d kutakā. ²² B^d -ya ²³ C^s -to, B^d -ketvā ²⁴ C^s attam. ²⁵ B^d kareyyāthā. ²⁶ B^d ovādam datvā. ²⁷ B^d -vānaññeva. ²⁸ B^d eūla-. ²⁹ B^d -ttassa. ³⁰ B^d -vattati.

Satthā imaṃ desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi: (Saccapariyosāne² so³ maraṇabhīruko sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, Cullatunḍilo⁴ maraṇabhīruko bhikkhu, parisā Buddhaparisā. Mahātunḍilo pana aham evā⁵” ti. Tunḍilajātakaṃ⁵.

5

4. Suvanna-kakkata-kajātaka.

Sīṅgī migo⁶ ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Ānandattherassa attano atthāya⁷ jīvitapari-cāgaṃ ārabhha kathesi. Vatthuṃ yāva dhanuggahapayojanā Khaṇḍahālajātake Dhanapālagaj-jitaṃ⁸ Cullaham-ajātaka⁹ kathitaṃ. Tadā pana¹⁰ dhammasabhāyaṃ¹⁰ katham samutṭhāpe-um: „āvuso dhammabhaṇḍāgārika-Ānandatthero sekhapāṭisambhīdāpatto hutvā Dhanapālake āgacchante Sammāsambud-dhassa jīvitam pariccajīti¹¹”. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā¹²” ti pucchitvā „imāya nāmā¹³” ti rutte „na bhikkhave idān¹⁴” eva pubbe pi¹⁵ Ānando mayham pariccatta-¹⁵ jīvito¹⁶ yevā¹⁷” ti vatvā atītam āhari:

Atīte Rājagahassa¹⁸ pubbapasse¹⁹ Sālinḍiyaṃ²⁰ nāma brāhmaṇagāmo hoti. Tadā Bodhisatto tasmiṃ gāme kassaka-brāhmaṇakule²¹ nibbattitvā vayappatto kutumbaṃ saṇṭhāpetvā tassa gāmassa pubbuttaradisāya²² ekasmiṃ Magadhakhette²³ karissasahassamattaṃ²⁴ kasim kāresi²⁵. So ekadivasam manussehi saddhiṃ khettaṃ gantvā kammakāre²⁶ „kasathā²⁷” ti āṇāpetvā mukhadhovanatthāya khetta-koṭṭiyaṃ mahantaṃ sobbhaṃ upasaṃkami. Tasmiṃ kho pana sobbhe eko suvaṇṇavaṇṇo kakkatako paṭivasati abhirūpo pāsādiko. Bodhisatto²⁸ dantakaṭṭhaṃ khādītva taṃ sobbhaṃ otari. Tassa mukha-

¹ Bḍ dhammade- ² Ck omits sa- ³ Bḍ omits so ⁴ Bḍ cūlila- ⁵ Bḍ adds tatīyam. ⁶ Ck sīṅgimigo, C^s sīṅgimigo, Bḍ sīṅgimigo ⁷ Ck attha, C^s attha corr to atthāya ⁸ Bḍ -lavisaṇṇanam ⁹ Bḍ tada hi bhikkhu ¹⁰ Bḍ pesa. ¹¹ Bḍ jīvitam pariccajanto ¹² Bḍ -hanagarassa. ¹³ Bḍ puppattaraṇasse, C^s omits pubbapasse ¹⁴ Ck -yan ¹⁵ Bḍ kasina-. ¹⁶ Bḍ -rāya disaya. ¹⁷ Bḍ gāmakhe-. ¹⁸ Bḍ asitkarissamattam ¹⁹ Bḍ karapesi. ²⁰ Bḍ kamman. ²¹ Bḍ karissathī.

dhovanakāle kakkāṭako¹ santikaṃ āgañchi². Atha naṃ so
 ukkhipitvā attano uttarisāṭakantare nipajjāpetvā gahetvā
 khette kattabbakiccaṃ katvā gacchanto tatth' eva naṃ sobbhe
 pakkhipitvā gehaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya khettaṃ āgac-
 5 chanto paṭhamāṃ taṃ³ sobbhaṃ gantvā kakkāṭakaṃ uttari-
 sāṭakantare⁴ nipajjāpetvā⁵ pacchā kammantaṃ vicāreti. Iti
 tesaṃ aññamaññaṃ⁶ vissāso daḥho ahosi. Bodhisatto nibad-
 dhaṃ khettaṃ āgacchati. Akkhīsu⁷ paṇ' assa pañca pasādā
 tīpi⁸ maṇḍalāni suvisuddhāni hutvā paṇṇāyanti. Ath' assa
 10 khettaakoṭṭiyaṃ⁹ ekasmiṃ tale¹⁰ kākakulāvake¹¹ kākī tassa¹²
 akkhīni disvā khāditukāmā hutvā kākāṃ āha: „sāmi dohaḥ
 mama¹³ uppanno“ ti. „Kiṃdohaḥ nāmā“ ti. „Ekassa¹⁴ brāh-
 maṇassa akkhīni khāditukām' amlhīti“. „Duddohaḥ te up-
 panno, ko etāni āharitum sakkhissatīti“. „Tvaṃ¹⁵ na sakko-
 15 sīti¹⁶, aham p' etaṃ¹⁷ jānāmi¹⁸, yo paṇ' esa tālassa
 avidūre vammiko¹⁹ ettha kaṇhasappo vasati, taṃ upaṭṭhaha²⁰,
 so etaṃ ḍasitvā²¹ māressati, ath' assa²² akkhīni uppāte-
 tvā tvaṃ āharissasīti²³“. So „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā
 tato paṭṭhāya kaṇhasappaṃ upaṭṭhahi²⁴. Bodhisattena²⁵ pi
 20 vāpitasassānaṃ²⁶ gabbhagabaṇakāle kakkāṭako mahā ahosi.
 Ath' ekadivasaṃ sappo kākāṃ āha: „samma tvaṃ²⁷ nibaddhaṃ
 maṃ upaṭṭhahasi, kiṃ te karomīti“. „Sāmi, tumhākaṃ dāsiyā
 etassa khettaśāmikassa akkhīsu dohaḥ uppajji, sv-āhaṃ tum-
 hākaṃ ānubhāvena tassa akkhīni labhissāmīti tumhe upaṭṭha-
 25 hāmīti“. Sappo „hotu, na-y-idaṃ garukaṃ, labhissasīti“ taṃ
 assāsetvā punadivase brāhmaṇassa āgamanamagge kedāramari-

¹ B^d adds bodhisattassa. ² B^d agamāsi. ³ B^d pathamatarāṃ. ⁴ C^k uttaritvā-
⁵ C^s omits gacchanto - - - petvā. ⁶ B^d omits añ-. ⁷ B^d arggisu ca. ⁸ B^d ni.
 C^s nūti corr to tīni, C^k tīni. ⁹ B^d -khetassa ko-. ¹⁰ C^s tale, B^d tālagge. ¹¹
 B^d adds ekā. ¹² C^k omits tassa, B^d has kākī atthi sā tassa. ¹³ C^k B^d me.
¹⁴ B^d etassa. ¹⁵ B^d adds paṇa. ¹⁶ B^d adds ma na sakkomī. ¹⁷ B^d omits p.
¹⁸ B^d -mīti. ¹⁹ B^d adds atthi. ²⁰ B^d upaṭṭhāhi. ²¹ B^d ḍasīsi-. ²² B^d tassa
 in the place of athassa. ²³ B^d āharāmīti, omitting tvaṃ. ²⁴ B^d upaṭṭhāti. ²⁵
 C^s -ttona, B^d -ttena. ²⁶ B^d vappissass-. ²⁷ B^d adds kiṃkāraṇa.

yādaṃ nissāya tinehi paṭicchanno hutvā tassāgamanāṃ olokeno
 nipajji. Bodhisatto āgacchanto paṭhamāṃ sobbhamāṃ otaritvā
 mukhaṃ dhovitvā sinehaṃ paccupaṭṭhāpetvā suvaṇṇakakkaṭa-
 kaṃ¹ ālīṅgitvā uttarisātakantare nipajjāpetvā khettaṃ pāvīsi.
 Sappo taṃ āgacchantāṃ disvā va² vegena pakkhanditvā pinḍi- 5
 kamaṃse ḍasitvā³ tatth' eva pātetvā vammikaṃ sandhāya pa-
 lāyi. Bodhisattassa patanaṃ ca kaṇḍanakakkaṭakassa sātakaṃ-
 tarato laṅghanaṃ ca kākassa āgantvā Bodhisattassa ure nili-
 yanaṃ ca apacchāpurimaṃ⁴ ahosi⁵. Kāko niliyitvā akkhīnaṃ
 tuṇḍaṃ pasāresi⁶. Kakkatako „imaṃ kākaṃ nissāya mama 10
 sahāyassa bhayaṃ uppannaṃ, etasmiṃ gahite sappo āgacchis-
 satīti“ sandāsenā graṇhanto viya kākaṃ gīvāya⁷ alena⁸ dalhaṃ
 gahetvā kilametvā thokaṃ sithilaṃ akāsi. Kāko „kissa maṃ
 samma⁹ chaḍḍetvā palāyasi, esa¹⁰ maṃ kakkatako viheseti¹¹,
 yāva na marāmi¹² tāva¹³ ehiṃ“ sappamāṃ pakkosanto paṭhamāṃ 15
 gātham āha:

1. Siṅgī migo āyatacakkhunetto (Cfr. II p. 111.)

atṭhittaco vārisayo¹⁴ alomo,

tenābhilbhūto kapaṇaṃ rudāmi,

hare sakha kissa nu maṃ jahāsīti. 96.

20

Tattha siṅgīmigo¹⁵ ti siṅgīsuvannavannatāya¹⁶ vī alasamkhatanaṃ¹⁷ vā
 siṅgānaṃ atthitāya kakkatako vutto, āyatacakkhunetto ti dīghehi cakkhu-
 samkhātehi nettehi samannagato, artham eva tayo assa ti atṭhittaco, hare
 sakha ti alapanam etam, umbho¹⁸ sahāyā¹⁹ ti attho

Sappo taṃ sutvā mahantaṃ phanaṃ katvā kākaṃ assā- 25
 sento agamāsi.

Satthā imam atthaṃ dīpento abhi-sambuddho hutvā dutiyaṃ
 gātham āha:

¹ B^d -maṇka- ² B^d omits va ³ B^d paṇḍitamāse ḍamsi- ⁴ B^d apaccha-
 apu-. ⁵ B^d hoti. ⁶ B^d akkhīnaṃ tuṇḍena pasāresi. ⁷ B^d kākassa gīvāyam ⁸ C^k
 alena. C^s alena corr. to alena. ⁹ B^d adds sappam ¹⁰ B^d eso ¹¹ P^d -ko ti
 yo vihesesi ¹² C^k ma-. C^s marāmi ¹³ B^d marāmi ¹⁴ B^d tavadeva. ¹⁵ (k
 -yaso, C^s -saso ¹⁶ C^s siṅgi- corr. to siṅgi-, B^d siṅgi- ¹⁷ B^d siṅgi-. ¹⁸ C^s
 ala- corr. to ala-, B^d ala-. ¹⁹ C^k amho.

2. So passasanto mahatā phaṇena
bhujāṅgamo kakkaṭaṃ ajjhapatto
sakhā sakhāraṃ paritāyamāno.
bhujāṅgamaṃ kakkaṭako gahesīti¹. 97.

5 Tattha kakkaramajjhapatto ti kakkatakāṃ sampatto. sakhā sakhā-
raṇ ti sahāyo sahāyaṃ. sakaṃ sakhāraṇ ti 11 pātho. attano sahāyaṇ ti attho.
paritāyamāno ti rakkhamāno. gahesīti¹ dutiyena alena² gīvāya³ dalhaṃ gahesi.

Atha naṃ kilamētvā thokaṃ sithilam akāsi. Atha sappo
„kakkataṭakā nāma n' eva⁴ vāyasamaṃsaṃ⁵ khādanti na sappā-
10 maṃsaṃ, kena nu kho kāraṇena ayaṃ amhe gaṇhiti“⁶ cin-
tētvā taṃ pucchanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na vāyasaṃ no pana sapparājaṃ⁷
ghāsatthiko kakkaṭako adeyya⁸,
pucchāmi taṃ āyatanettacakkhu⁹
15 atha kissa hetu 'mha¹⁰ ubho gaḥitā ti. 98.

Tattha ghāsatthiko ti āhāratthiko hutvā. ādeyyā¹¹ ti ādiyeyya. na-
kārena¹² yojēva na gaṇhīti attho

Taṃ sutvā kakkaṭako gabaṇakāraṇaṃ kathento dve
gāthā abhāsi:

20 4. Ayaṃ puriso mama atthakāmo¹³,
yo¹⁴ maṃ gaḥetvāna dakāya¹⁵ neti,
tasmiṃ¹⁶ mate dukkham anappakam me,
ahaṇ ca eso ca ubho na homa. 99.
5. Mamaṇ ca disvāna pavaddhakāyaṃ¹⁷
25 sabbo jano hiṃsītum eva¹⁸-m-icche,
sāduṇ ca thullaṇ¹⁹ ca muduṇ ca maṃsaṃ
kākāpi maṃ disva²⁰ viheṭṭhaseyyun²¹ ti. 100.

¹ Bdf aggahe-sīti. ² Cf Bdf al-, C alena corr. to a eta. ³ Bdf -yaṃ. ⁴ Ck nāmeneva. Bdf nāma na. ⁵ Bdf kaka-. ⁶ Bdf gaṇhātīti. ⁷ Bdf adds kaṇhasappam, Pf kaṇha-sappam in the place of sapparajam. ⁸ Bdf ad-. ⁹ Bdf -cakkhunetta. ¹⁰ Bdf hetu. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bdf -re. ¹³ Ck hattha-, C hattha- corr. to attha. ¹⁴ Ck so. ¹⁵ Ck da-, C dā- corr. to da-. Bdf dakāya. ¹⁶ Bdf yasmim, Pf tasmā. ¹⁷ Bf pavadda-, Ck pavatta-. ¹⁸ Ck hiṃsa-, Bdf hiṃsītumeva. ¹⁹ C phu-. C phu- corr. to thu-, Bdf thula. ²⁰ C disvā, Bdf disvana. ²¹ Bdf vihe-dheyyan, Pf viheṭṭhaseyyun, Ck viheṭṭhaseyyun, C -seyyun corr. to -seyyun.

Tattha ayaṇ ti bodhisattamā niddisati, atthakāmo ti hitakāmo, dakāya¹ neti² yo³ māṃ sampiyyāmaṇo⁴ uttarisātakena gahetvā udakāya neti attano vasanakasobbhaṃ pāpeti. tasmim⁵ mate ti sace so imasmim⁶ thāne marissati etasmim⁷ mate⁸ mama kāyikaetasikāṃ mahantaṃ dukkhaṃ bhavissatīti dīpeti. ubbo na homū⁹ 'ti dve¹⁰ jaṇā na bhavissāma, mamañca disvā ti gāthāya¹¹ 5
 ayam attho: idaṃ ca aparaṃ pi¹² kāraṇaṃ. imasmim¹³ mate anūthaṃ nīppaccayaṃ māṃ vaḍḍhitakāyaṃ¹⁴ disvā sabbo jaṇo imassa kakkataḥassa sādūṇ¹⁵ ca thullaṇ¹⁶ ca muduṇ¹⁷ ca mamsaṇ¹⁸ ti¹⁹ māṃ²⁰ mūretum iccheyya, na kevaṇaṃ ca²¹ jaṇo²² tiracchānabhūta²³ kākāpi māṃ disvā vihetthayeyyū²⁴ viheseyyū²⁵ mūreyyū²⁶

10

Taṃ sutvā sappo²⁷ cintesi: „eken²⁸ upāyena imaṃ vañ-cetvā kākāṇ²⁹ ca attānaṇ³⁰ ca mocessāmīti³¹“. Atha naṃ vañ-cetuṇ³² chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Sac³³ etassa hetu³⁴ mha³⁵ ubbo gahitā
 uṭṭhātu poṣo viṣaṃ ācamāmi³⁶,
 mamaṇ³⁷ ca kākāṇ³⁸ ca pamuñca khippaṇ³⁹,
 pure viṣaṃ gāḥaṃ upeti maccan ti. 101.

15

Tattha sacetassa hetu⁴⁰ 'ti sace etassa kāraṇaṃ. uṭṭhātū 'ti nibbise hetu, viṣamācamāmiti⁴¹ ahaṃ assa viṣaṃ ākamāmi nibbisāmi nam⁴² karami⁴³. pure viṣaṃ gāḥam upeti maccan ti imaṃ ca maccan mayā anūcariyāmaṇaṃ⁴⁴ viṣaṃ gāḥaṃ balavaṃ hutvā upagaccheyya taṃ⁴⁵ yiva na⁴⁶ upagacchati tīvā eva amhe dve pi jaṇe⁴⁷ muñe⁴⁸ 'ti

Taṃ sutvā kakkataḥo cintesi: „ayam eken⁴⁹ upāyena maṃ⁵⁰ dve pi jaṇe viṣajjāpetvā palāyitukāmo, mayhaṃ upāyakoṣallaṃ na jānāti, ahaṃ dāni yathā sappo sañcaritum sakkoti⁵¹ evaṃ aḥaṃ⁵² sithilaṃ karissāmi, kākāṇ⁵³ pana n⁵⁴ eva viṣajjes-sāmīti⁵⁵“ evaṃ cintetvā sattamaṃ gātham āha:

¹ B^d udaka- ² C^s so- ³ C^s sam- ⁴ B^d sappo- ⁵ B^d ya- ⁶ C^s evaṃ tasmim
⁷ B^d pathe ⁸ B^d adds pi ⁹ B^d -ram, omittung pi ¹⁰ B^d mama vaḍḍita- ¹¹ C^s thullaṇ, B^d thullaṇ, ¹² B^d mamsaṇa ¹³ B^d omits mata ¹⁴ C^s va B^d ca-
¹⁵ B^d adds mamsso ¹⁶ B^d -ragatābhūti ¹⁷ B^d -hedheyymti ¹⁸ B^d omits viheseyyū ¹⁹ B^d omits sappo, ²⁰ B^d -mūti ²¹ B^d -tukamo ²² B^d he-
 tumhi, ²³ B^d āva-, ²⁴ B^d hetumhi ²⁵ B^d viṣamāyamameti, ²⁶ B^d tum,
²⁷ B^d adds pupa nibbisatam karami ²⁸ C^s -māsamatam, B^d anūcariyamā-
 nam, ²⁹ C^s nam ³⁰ C^s nam, B^d omits na, ³¹ B^d adds khippaṇ ³² C^s
 ālam, C^s ālam corr. to ālam, B^d āla

1. Sappaṃ pamokkhāmi na tāva kākaṃ,
 patibaddhako hohiti¹ tāva kāko,
 purisaṃ ca² disvāna sukhiṃ arogaṃ³
 kākaṃ pamokkhāmi yath' eva sappaṃ ti. 102.

- 5 Tattha patibaddhako ti pāṭibhogo⁴, yatheva sappaṃ ti yathā bhavantaṃ⁵ sappaṃ muñcāmi tathā kākaṃ pi pamokkhāmi, kevalaṃ tvaṃ imassa brāhmaṇassa sarīrato siṅghaṃ viṣaṃ ācamāhīti⁶.

Evaṃ ca pana vatvā tassa sukhacaraṇattham⁷ alaṃ⁸ sithi-
 lam akāsi. Sappo viṣaṃ ācamitvā⁹ Mahāsattasa sarīraṃ nib-
 10 bisāṃ akāsi. So niddukkho uṭṭhāya pakatavaṇṇen' eva aṭṭhāsi.
 Kakkāṭako „sace ime dve pi¹⁰ arogā bhavissanti mayhaṃ sa-
 lāyassa vaḍḍhi nāma na bhavissati, vināsessāmi ne“ ti cin-
 tetvā kattariyā¹¹ uppalamakulāṃ¹² viya aḷehi¹³ ubhinnam pi
 sīsaṃ kappetvā jīvitaṃ kkhayaṃ pāpesi. Kākī pi tamhā ṭhānā
 15 palāyi. Bodhisatto sappassa sarīraṃ dandakena¹⁴ vedhetvā¹⁵
 gumbapiṭṭhe¹⁶ khipi, suvaṇṇakakkāṭakaṃ sobbhe vissajjetvā
 nahātvā Sālindiyagāmaṃ eva gato. Tato paṭṭhāya c' assa¹⁷
 kakkāṭakena saddhiṃ adhikataro vissāso ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
 20 modhānento osānagātham āha:

2. Kāko tadā Devadatto ahoṣi,
 Māro pana kaṇhasappo ahoṣi,
 Ānando bhaddo kakkāṭako ahoṣi,
 ahaṃ tadā brāhmaṇo homi tatthā¹⁹ 'ti. 103.

- 25 Saccapariyosāne bahū²⁰ sotapannādayo ahesuṃ. Kākī pana gāthāya²¹
 na vuttā. sā Cīncamāṇavikā ahoṣīti. Suvaṇṇakakkāṭakajātakaṃ²².

¹ C^k hohiti. C^s hoti corr. to hohiti, B^d hoti. ² C^k -sam, omitting ca. ³ C^s ar- corr. to al-, B^d ar-. ⁴ C^k pa-. ⁵ C^s bhavattam corr. to -vantaṃ, C^k havannam. ⁶ C^s āva-, B^d āga-. ⁷ B^d mukham saṃcāraṇattham. ⁸ C^k B^d alam, C^s alam corr. to alaṃ. ⁹ B^d āga-. ¹⁰ B^d add- janā. ¹¹ B^d kattharikāya. ¹² C^k uppalavaku-, B^d kuppala-. ¹³ C^k al-, C^s al- corr. to al-. ¹⁴ C^s -ke. ¹⁵ C^k vethe, C^s vetthe-. ¹⁶ B^d vanimikam. ¹⁷ B^d omits -assa. ¹⁸ B^d dhammade-. ¹⁹ B^d satthā. ²⁰ all three MSS. bahu. ²¹ B^d -yam. ²² B^d adds catuttham.

5. Mayhakajātaka.

Sakuno Mayhako nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āgantukaseṭṭhiṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ hi āgantukaseṭṭhi nāma addho¹ ahosi mahaddhano. so n' eva attanā² bhoge bhuñji na paresaṃ adāsi. nānaggarase paṇṭabhajane upanīte tam na bhuñjati³. bilaṅgadutiyaṃ⁴ kaṇṭhakam eva bhuñjati⁵. dhūpita-vāsītesu kāsikavatthe'su upanītesu tāni hāretvā thūlagulavālakasāṭake⁶ nivāseti, ajānīyayutte⁷ maṇikanakavicitte rathe upanīte tam harāpetvā⁸ kattararathakena gacchati⁹ paṇṇacchattena dhāriyamānena. So yāvajivaṃ dānādīsu puññesu ekam pi akatvā kālakato¹⁰ Roruvaniraye nibbatti. Tas'saputtakaṃ¹¹ sāpateyyaṃ rājabalaṃ¹² sattahi rattiṃdivasehi¹³ rājakulam¹⁴ pavesesi. Tasmiṃ pavesīte rājā bhuttapātārāso Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā kiṃ mahārāja Bud-dhupaṭṭhānaṃ na karo-iti¹⁵ vutte bhante Sāvattiyaṃ āgantukaseṭṭhi¹⁶ nāma kalam kari¹⁷. tassa¹⁸ assānikadhane amhakaṃ ghare āhariyamāne¹⁹ yeva satta divasā²⁰ gatā. so pana ettakaṃ dhanam labhitrāpi n' eva attanā paribhuñji na paresaṃ adāsi. rakkhasa-pariggahītapokkharāṇi viy' assa dhanam ahosi. so ekadivasam pi paṇṭabhajanādīnaṃ rasaṃ ananubhavitvā va maraṇamukhaṃ pavitttho, evaṃ macchari apuñña-atto²¹ kiṃ katvā ettakaṃ dhanam paṭilabhi²², ken' assa bhogesu cittaṃ na namatiti²³ Satthāram pucehi. Mahārāja dhanalābho ca dhanam laddhā aparibhuñjanakāraṇaṃ²⁴ ca ten' eva katan²⁵ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente Bārāṇasīseṭṭhi assaddho ahosi macchari, na kassaci²⁶ kiñci deti. na kiñci saṃgaṇhāti. So ekadivasam rājupaṭṭhānaṃ gacchanto Tagarasikhiṃ nāma paccekabuddhaṃ piṇḍāya carantaṃ disvā vanditvā laddhā bhante bhikkhā²⁷ ti pucehivā nana carāma²⁸ mahāseṭṭhīti²⁹ vutte

¹ C¹ addho, C² B¹ addho. ² B¹ -no. ³ B¹ -pi. ⁴ C¹ bilaṅgadutiya, B¹ philaṅgadutiya. ⁵ C¹ thus, B¹ thulam bhussanivasatake. ⁶ C¹ apa-, B¹ ajānīya-. ⁷ B¹ tam pi āharāpetvā, adding jayaggaṇayuttēna. ⁸ C¹ tam harāpetvā, corr. to tam harāpetvā. ⁹ B¹ idds suvannacchatte dhāriyamāne tam a; anetvā. ¹⁰ B¹ kalam katvā. ¹¹ C¹ assāni-, B¹ tassa apu-. ¹² B¹ idanti rājakule in the place of rājabalaṃ. ¹³ C¹ -divasehi. ¹⁴ B¹ omits rājakulam. ¹⁵ B¹ -seṭṭhi. ¹⁶ C¹ kaṇṭhakari. ¹⁷ C¹ kalam kari. ¹⁸ B¹ kalam katassa. ¹⁹ B¹ omits tassa. ²⁰ B¹ āriyamānassa, omitting yeva. ²¹ B¹ rattiṃdivasa. ²² B¹ idds hi. ²³ B¹ labhi. ²⁴ B¹ ramati. ²⁵ C¹ -bhuñjaka-, C² -bhuñjaka-. B¹ -katarabhāvo, omitting ca. ²⁶ B¹ -to. ²⁷ B¹ kassaci. ²⁸ so all three MSS. ²⁹ B¹ nana labhi-sato anucarami.

purisaṃ ānāpesi „gaccha imaṃ¹ ambhākaṃ gharaṃ netvā² mauva
pallaṃke nisīdāpetvā ambhākaṃ paṭiyattabhaddassa pattaṃ pūretvā
dāpehīti“. So paccekabuddhaṃ gharaṃ netvā nisīdāpetvā seṭṭhibhari-
yāya ācikkhi. Sā nānaggarasassa³ bhaddassa pattaṃ pūretvā tassa
5 adāsi. So bhaddaṃ gahetvā seṭṭhinivesanā nikkhamitvā antaravī-
thiṃ⁴ paṭipajji. Seṭṭhi rājakulā⁵ pacchāgacchanto taṃ disvā vanditvā
„Laddhaṃ bhante bhadda“ ti pucchi. „Laddhaṃ mahāseṭṭhīti“. So
pattaṃ⁶ oloketvā cittaṃ pasādetuṃ nāsakkhi. „imaṃ me bhaddaṃ
dāsa vā kamma kara⁷ vā bhuñjitvā dukkaraṃ⁸ pi kammaṃ kareyyuṃ.
10 aho vata me jānīti“⁹ aparacetanaṃ paripuṇṇaṃ kātuṃ nāsakkhi.
Dānaṃ hi¹⁰ nāma tisso cetanā paripuṇṇaṃ kātuṃ sakkontass¹¹ eva¹²
mahapphalaṃ hoti

Pubbe va dānā sumanā bhavāma.

dadam pi ce attamaṇā bhavāma.

15 datvāpi ce nānutappāma pacchā,
tasmā ti amhaṃ daharā na nūyare¹³.

Pubbe va dānā sumano dadam cittaṃ pasādaye.

datvā attamaṇo¹⁴ hoti, esā yaṇṇassa¹⁵ sampadā.

Iti kho¹⁶ mahārāja āgantukaseṭṭhu Tagara-sikhi-paccekabuddhasa¹⁷
20 dinnapaccayena bahum¹⁸ dhanam paṭilabhi¹⁹, datvā aparacetanaṃ
paṇītaṃ kātuṃ asamatthatāya bhoge bhuñjitum nāsakkhi²⁰. „Puttaṃ
pana kasmā na labhi bhante“ ti. Satthā „puttassa alābhakāraṇaṃ
pi ten²¹ eva kataṃ mahārājā“ ti tena yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma-datte rajjaṃ kārente
25 Bodhisatto asūkoṭivibhave²² seṭṭhikule nibbatitvā vāya-
patta mātāpitunnaṃ accayena kaniṭṭhaṃ saṃgaṇhitvā kuṭum-
baṃ vicārento gharadvāre dānasālaṃ kāretvā mahādānaṃ
pavattento agāraṃ ajjhāvasi. Ath²³ assa eko putto jāyī²⁴.
So tassa padasā gamanakāle kāmesu ādīnavam²⁵ nekkhamme
30 ca ānisaṃsaṃ²⁶ disvā saddhūṃ puttadārena sabbam ghara-

¹ B^d idam. ² B^d āma. ³ B^d -rasa. ⁴ B^d -vithiyam. ⁵ B^d -lato. ⁶ B^d
bhuttaṃ. ⁷ P^d -kara. ⁸ B^d -ram, omitting pi; C^s dukkha- ⁹ C^s jāti. C^s jāti;
corr. to jānīti. ¹⁰ B^d āṇaṇhi. ¹¹ B^d sakkoti tassaeva. ¹² this verse is want-
ing in B^d. ¹³ B^d cattamaṇam. ¹⁴ B^d puṇṇassa. ¹⁵ B^d omits kho. ¹⁶ C^s
khī- ¹⁷ B^d -hu. ¹⁸ B^d labhitva, omitting datva. ¹⁹ B^d -kkhiti. ²⁰ B^d -va.
²¹ B^d vijāyī. ²² B^d adds disva. ²³ B^d nikkhamāneam-.

vibhavaṃ kaniṭṭhaṃsa niyyādetvā „appamatto dānaṃ pavatte-
 hiti“ ovādaṃ datvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samā-
 pattiyo ca nibbattetvā Himavantapadese vihāsi. Kaniṭṭho pi
 'ssa ekaṃ puttaṃ paṭilabhi. So taṃ vaḍḍhantaṃ disvā cin-
 tesī: „mama bhātu putte jīvante kuṭumbaṃ bhijjītvā¹ dvedhā² 5
 bhavissati³, bhātu puttaṃ māressāmiti“. Atha naṃ ekadi-
 vasaṃ nadiyaṃ opilāpetvā māresi. Tam eva⁴ nabātvā āgataṃ
 bhātu jāyā „kahaṃ⁵ mama putto“ ti pucchi. „Nadiyaṃ uda-
 kakīḷikaṃ⁶ kīḷi, atha naṃ⁷ vicinanto nāddasaṃ“ ti. Sā⁸ rodi-
 tvā tuṇhī ahoṣi. Bodhisatto taṃ pavattim'ātvā „idaṃ kiccaṃ 10
 pākaṭaṃ karissāmiti“ ākāṣeṇāgantvā⁹ Bārāṇasiyaṃ otaritvā
 sunivattho supāruto tassa gharadvāre ṭhatvā dāṇasālaṃ adisvā
 „sālāpi¹⁰ iminā asappuriseṇa nāsītā“ ti cintesi. Kaniṭṭho¹¹
 tassa āgatabhāvaṃ sutvā¹² āgantvā Mahāsattaṃ vanditvā pā-
 sādaṃ āropetvā subhojanaṃ bhojesi. So bhattakiccāvasāne 15
 sukhakathāya nisinno „dārako na paññāyati¹³, kahaṃ nu kho
 so“ ti pucchi. „Mato bhante“ ti. „Kena kāraṇeṇā“ ti.
 „Udakakīḷanaṭṭhāne¹⁴, asukakāraṇeṇā 'ti na¹⁵ jānāmiti“.
 „Kiṃ tvaṃ asappurisa na¹⁶ jānissasi, tayā katakiccaṃ may-
 haṃ¹⁷ pākaṭaṃ, nanu tvaṃ iminā kāraṇeṇa taṃ māresi, kiṃ 20
 nu¹⁸ tvaṃ rājādīnaṃ vasena nassamānaṃ¹⁹ dhanāṃ rakkhi-
 tum¹⁹ sakkuṇeyyāsi, Mayhasakuṇassa ca tuyhaṃ ca kiṃ nānā-
 kāraṇaṃ“ ti. Ath' assa Mahāsatto Buddhalīḷhāya dhammaṃ
 desento imā gāthā abhāsi:

1. Sakuṇo Mayhako nāma gīrīsānudaṛīcaro²⁰ 25

pakkaṃ pipphalam²¹ āruya mayha mayhan²² 'ti kandati.

104.

¹ Bā bhinditvā. ² Bā dvī-. ³ Bā -tīti. ⁴ Bā enaṃ. ⁵ Bā kuhi. ⁶ Bā -kīḷaṃ.
⁷ Bā adds udake. ⁸ Bā yā sū. ⁹ Bā -na gantvā. ¹⁰ Bā dāṇasā-. ¹¹ Bā
 adds pissa. ¹² Bā ātvā. ¹³ Bā ppā-. ¹⁴ Bā adds ca. ¹⁵ Bā omits na.
¹⁶ Bā mayham. ¹⁷ Bā adds kho. ¹⁸ Bā niyamānaṃ. ¹⁹ Bā adds nāma.
²⁰ Bā gīrīsānudaṛīcaro. ²¹ C³ pipalam, Bā pippasim, Bf pippalim. ²² Bf
 mayham mayham, C³ -hā.

2. Tass' eva¹ vilapantassa dijasamghā samāgatā,
bhutvāna pipphalim² yanti, vilapi tv-eva³ so dijo. 105.
3. Evam eva idh' ekacco samgharivā⁴ bahuni dhanam
n' ev' attano na nātīnam⁵ yathodhim paṭipajjati. 106.
- 5 4. Na so acchādanam bhattam na mālam na vilepanam
anubhoti sakim⁶ kiñci na samganhāti nātake. 107.
5. Tass' eva¹ vilapantassa mayha mayhan⁷ ti rakkhato
rājāno atha vā corā dāyādā yeva appiyā
dhanam ādāya gacchanti, vilapi tv-eva so naro. 108.
- 10 6. Dhīro⁸ bhoge⁹ adhigamma samganhāti ca nātake,
tena so kittim pappoti pecca¹⁰ sagge ca¹¹ modatīti. 109.

Tattha mayhako ti mayham mayhan, ti vicaranavasena¹² evam laddha-
nāmo, girisūnudarīsu caratīti girisūnudarīcaro¹³, pakkam pipphalan ti
Himavantapadesa ekam phalabharitam, pipphalīrukkham, kandatīti dijaganē¹⁴
15 tam¹⁵ rukkham parivāretva pakkāni khādante¹⁶ vāretum mayham mayhan ti
paridevanto viciati¹⁷, tasseevam¹⁸ vilapantassā 'ti tassa vilapantass eva,
bhutvāna pipphalim¹⁹ yantīti tam pipphalīrukkham paribhūñjitvā²⁰ añ-
ñam phalasampannam²¹ rukkham gacchanti²², vilapi tvevā²³ 'ti so pana
diyo²⁴ vilapi yeva, yathodhim ti yathākoṭṭhāsam, mātāpitibhātubhaginiputta-
20 dhītādīnam²⁵ upabhogaṇaribhogavasena yo koṭṭhāso databbo²⁶ tam na detīti
attho, sakim ti²⁷ ekavāram pi nānubhoti, attano santakam pīti attho, sam-
ganhātīti bhattacchādanabhijānaṅgalādīdanavasena²⁸ samganhāti, vilapi
tveva²⁹ so naro ti etesu rājādisu dharām gahetvā gacchantesu kevalam so
puriso vījati yeva, dhīro ti pamāto, samganhātīti attano santikam āgate³⁰
25 dubbalañātake bhattacchādanabhijānaṅgalādīdanena³¹ samganhāti, tenā 'ti³² so
sappuriso³³ tena nātīsamgahenā³⁴ catupamsamajjhe kittim ca attano vannañ
ca³⁵ pāpunāti pecca³⁶ sagge devanagare modatīti³⁷.

¹ C^s -vam ² C^s -lam. B^d pipphali B^d -tvā va ⁴ B^d sankha-. ⁵ C^s jā-
nīnam. ⁶ B^d sakam. ⁷ B^d mayham mayham, C^s -hā. ⁸ C^s dhīro ca, C^s
dhītaro ca, B^d dhīro, B^d viro ⁹ C^s -go ¹⁰ B^d pacca. ¹¹ B^d pa. ¹² C^s
ciravanavasena instead of vira-. B^d viravantiyā. ¹³ B^d girisūnudarīcaro ti gi-
risūnunarīcaro girisūnusukhanadisukhacarātīti girisūnunarīcaro ¹⁴ B^d -nā. ¹⁵
C^s na. ¹⁶ B^d -ti. ¹⁷ B^d -ti. ¹⁸ B^d -va ¹⁹ C^s B^d -li, C^s -lī ²⁰ B^d -bhu-
tvā ²¹ B^d -nna. ²² C^s gacchati. ²³ B^d vipatitvā. ²⁴ B^d di-. ²⁵ B^d -dhi-
tanam. ²⁶ B^d labatabbo ²⁷ B^d sakiti, C^s sakimpī. ²⁸ B^d vattabhatta-. ²⁹
B^d vilapento va. ³⁰ B^d -ta. ³¹ C^s santacchā-, C^s santa- corr. to bhatta-, B^d
vattabhatta- ³² B^d pi. ³³ B^d pu- ³⁴ B^d -sankhena ³⁵ C^s vannañca, C^s
vannaca. B^d vannañcañca ³⁶ B^d pacca. ³⁷ B^d pamō-

Evam Mahāsatto tassa dhammaṃ desetvā dānaṃ paṭi-
pākatikaṃ¹ kāretvā Himavantam eva gantvā aparihīnajjhāno
Brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā „iti kho maharāja āgantukaseṭṭhi
bhātu puttassa mārītattā ettakaṃ kālāṃ n’ eva puttāṃ na dhītaraṃ 5
alabhittā“² „ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kaniṭṭho āgantu-
kaseṭṭhi ahosi, jeṭṭho⁴ aham evā“³ „ti. Mayhaka-jātakaṃ⁵.

6. Dhajavihethajātaka.

Dubbaṇṇarūpan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto 10
lokatthacariyaṃ ārabba kathesi. Vatthum Mahākaphajātake
āvibhavissati. Tadā pana Satthā „na bhikkhave idāṃ’ eva pubbe pi
Tathāgato lokassa atthaṃ cari⁶ yevā“⁷ „ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Sakko ahosi. Tadā eko vijjādharo vijjaṃ pari- 15
vattetvā adḍharattasamaye⁷ āgantvā Bārāṇasirañño mahesiya⁸
saddhiṃ aticarati. Tassā paricārikāyo aññimsu⁹. Sā sayam
eva rājānaṃ upasaṃkamitvā¹⁰ „deva eko puriso adḍharatta-
samaye⁷ sirigabbhaṃ pavisitvā maṃ dūsetitī¹¹“ āha. „Sak-
khissasi pan’ assa kiñci saññānaṃ kātun“¹² ti. „Sakkomi 20
devā“¹³ „ti. Sā jātihīṅgulakapātī¹² āharāpetvā tassa purisassa
rattiṃ āgantvā abhiraṃsitvā gacchantassa piṭṭhiyaṃ pañcañ-
gulikaṃ datvā pāto va rañño ārocesi. Rājā manusse ānāpesi:
„gacchatha. sabbadisāsu oloketvā piṭṭhiyaṃ katajātihīṅgulika-
purisaṃ¹⁴ gaṇhathā“¹⁵ „ti. Vijjādharo pi rattiṃ anācāraṃ kari- 25
tvā divā susāne suriyaṃ namassanto ekapādena tiṭṭhati. Rāja-
purisā disvā tam¹⁴ parivārayimsu. So „pākaṇaṃ me kammaṃ

¹ B^d omits paṭi. ² B^d dhammaḍe-. ³ B^d alattiha. ⁴ B^d jethako pana. ⁵ B^d
mayhamjatakam pañcamam. ⁶ B^d lokatthacariyaṃ carati. ⁷ B^d -tti-. ⁸ B^d
aggama-. ⁹ B^d sañcānimsu. ¹⁰ B^d adds aha. ¹¹ B^d -siti. ¹² B^d -likapāti.

¹³ B^d jātihīṅgulikaṃ-, omitting kata. ¹⁴ B^d tam disva.

jānantīti¹ vijjāṃ parivattetvā ākāse² uppatitvā gato. Rājā
 taṃ³ disvā āgatapurise „addasathā“⁴ ti pucchi. „Āma adda-
 sāmā“⁵ ti. „Ko nāṃ“⁶ eso⁷ ti. „Pabbajito devā“⁸ ti⁹. So
 hi rattiṃ anācāraṃ katvā divā pabbajitavesena vasati¹⁰. Rājā
 5 ..ime¹¹ divā samaṇavesena caritvā rattiṃ anācāraṃ karontīti¹²,
 pabbajitānaṃ kujjhivā micchāgahaṇaṃ gahetvā „mayhaṃ vi-
 jite“¹³ sabbe pabbajitā palāyantu, ditṭhaditṭhānaṃ¹⁴ ñeva rājā-
 naṃ karissantīti¹⁵ bheriṃ carāpesi. Tiyojanasatika-Kāsi-
 raṭṭhā¹⁶ palāyitvā sabbapabbajitā¹⁷ aññarājadhāniyo aga-
 10 miṃsu¹⁸, sakala-Kāsiratṭhe¹⁹ manussānaṃ ovādadāyako eko pi
 dhammikasamaṇabrāhmaṇo nāhosi, anovādakā manussā pharusā
 ahesuṃ, dānasīlavimukhā²⁰ matamatā²¹ yebhuyyena apāye nib-
 battiṃsu, sagge nibbattanakā nāma nāhesuṃ. Sakko nave²²
 deve²³ apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“²⁴ ti āvajjitvā vijjā-
 15 dharaṃ nissāya Bārāṇasirañña kuddhena micchāgahaṇaṃ ga-
 hetvā pabbajitānaṃ raṭṭhā pabbajitabhāvaṃ ñatvā „ṭhapetvā
 maṃ añño imassa rañño micchāgahaṇaṃ²⁵ bhindituṃ samattho
 nāma n’ atthi²⁶, rañño ca raṭṭhavāsinaṃ ca avassayo bhavis-
 sāmīti“²⁷ cintetvā Nandaṃulapabbhāre²⁸ paccekabuddhānaṃ san-
 20 tikaṃ gantvā²⁹ „bhante mayhaṃ mahallakaṃ ekaṃ pacceka-
 buddhaṃ detha, Kāsiratṭhaṃ³⁰ pasādessāmīti“³¹ āha. So
 saṃgattatheraṃ eva labhi³². Ath’ assa pattacīvaraṃ gahetvā
 taṃ purato katvā sayāṃ pacchato hutvā sirasmiṃ aṇjaliṃ ṭha-
 petvā paccekabuddhaṃ namassanto uttamarūpadharo māṇavako
 25 hutvā sakalanagarassa matthakamatthakena tikkhattuṃ vica-
 ritvā rājadvāraṃ gantvā ākāse aṭṭhāsi. Rañño ārocayiṃsu³³:
 „deva eko³⁴ abhirūpo māṇavako ekaṃ samaṇaṃ ānetvā rāja-

¹ all three MSS. jānanti ² Bā -sena. ³ Bā te. ⁴ so all three MSS. ⁵
 Bā adds pabbajitā ⁶ Pā jīvita ime ⁷ Pā dīṭhaditṭhāne, omitting ñeva. ⁸
 Bā -tutu. ⁹ Bā kākāsikarathā. ¹⁰ Bā sabbe-. ¹¹ Cā Bā āg- ¹² Bā -kāśikarathē.
¹³ Bā -sīlā muñcetvā. ¹⁴ Bā matā-. ¹⁵ Pā na. ¹⁶ Bā devaputte. ¹⁷ Cā
 maṃ rañño imassa micchāgahanassa ¹⁸ nāma nāhesuṃ - - natthi wanting in
 Cā. ¹⁹ Bā -lakaṇa-. ²⁰ Pā adds vanditvā ²¹ Bā kasikara-. ²² Bā labhitvā
 gato. ²³ Bā -cesi. ²⁴ Bā omits eko.

dvāre ākāse ṭhito“ ti. Rājā āsanā utthāya¹ sīhapañjare ṭhatvā „mānavaka kasmā tvam abhirūpo samāno etassa virūpasamānassa² pattacīvaraṃ gahetvā namassamāno ṭhito“ ti tena saddhīm sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Dubbañṇarūpaṃ tvam³ ariyavannī 5
purakkhatvā pañjaliko namassasi,
seyyo nu te so udavā sarikkho,
nāmaṃ parass’ attano cāpi⁴ brūhīti. 110.

Tattha ariyavannīti sundararūpo, seyyo nu te so ti eso virūpapabbajito⁵ kin nu tayā uttaritaro udāhu sarikkho ti, parassattano cā ‘ti etassa 10
parassa ca attano ca nāmaṃ brūhīti pucchati

Atha nam Sakko „mahārāja samaṇā⁶ nāma garuṭṭhāniyā⁷, tena me nāmaṃ lapitum na labbhati⁸, mayham⁹ pana te nāmaṃ¹⁰ kathessāmīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Na nāmagottaṃ gaṇhanti rāja 15
sammaggatān’ ujjugatāna¹¹ devā,
ahañ ca te nāmadheyyaṃ vadāmi:
Sakko ’ham asmī tidasānam indo ti. 111.

Tattha sammaggatānujjugatāna¹¹ devā ti mahārāja sabbasamkhūre yathāvasarasavasena¹² sammāsityā aegaphalam arahattam pattattā sam- 20
maggatānam¹¹ ujunā va¹³ arhaṇṇikena maggena nibbanam gatattā ujjugatānam mahākhīnāsavānam uppattidevā¹⁴ uttaritarānaṃ visuddhivedānam uppattidevā¹⁵ nāmagottaṃ na gaṇhanti, ahañca te nāmadheyyaṃ ti api ca aham attano nāmadheyyam tuyham katham¹⁵.

Tam sutvā rājā tatiyagāthāya bhikkhuṃ namassane¹⁷ ām- 25
saṃsaṃ pucchi:

3. Yo disvā bhikkhuṃ caranūpapannaṃ
purakkhatvā añjaliko¹⁷ namassati

¹ B^d vuthāya ² B^d -passa sa-. ³ C^s tvam corr. to tuvam. ⁴ C^s vāpi, B^d parassa ca attano cāpi. ⁵ B^d -popa-. ⁶ C^k -nam, B^d -no. ⁷ C^k -tiyā, C^s -tiyā corr. to nīyā, B^d guruthaniye. ⁸ B^d na nā me nālapitum na labhati. ⁹ B^d yam mayham. ¹⁰ C^k nama, C^s nāma corr. to nāman. ¹¹ B^d samuggatanujugatānam. ¹² C^k yātāva-, C^s yātāva- corr. to yathāva-, B^d yathābhavam sarasa-. ¹³ C^s ujjunava, B^d omits ujunāva. ¹⁴ B^d upapatti-. ¹⁵ B^d -essam. ¹⁶ B^d nā-ma-samāno, C^k namassato, C^s namassate, all three MSS. bhikkhu ¹⁷ B^d pañcali-.

pucchāmi taṃ devarāj' etam¹ atthaṃ
ito cuto kiṃ labhate sukhaṃ so ti. 112.

Sakko catutthagāthāya² katthesi:

4. Yo disvā bhikkhuṃ caraṇūpapaṇṇaṃ
5 purakkhatvā pañjaliko namassati
ditthe va dhamme labhate pasamsaṃ
saggaṃ ca so yāti sarīrabhedā ti. 113.

Tattha bhikkhuṃ ti bhinnakilesaṃ anuddhapuggalam, caraṇūpapaṇṇaṃ ti silacaraṇena upetaṃ⁴, ditthe va dhamme ti na kevalaṃ ito cuto yeva
10 imasmiṃ pana attabhāve so pasamsaṃ labhati pasamsūsukhaṃ⁵ vindati⁶.

Rājā Sakkassa kathaṃ sutvā attano micchāgahaṇaṃ bhin-
ditvā tuṭṭhamānaso pañcamaṃ gātham āha:

5. Lakkhī vatā⁷ me udapādi ajja
yaṃ Vāsavaṃ bhūtapat' addasāma⁸,
15 bhikkhuṃ ca disvāna tav' ajja⁹ Sakka
kāhāmi puññāni anappakānīti. 114.

Tattha lakkhīti sirī¹⁰, paññā ti pi vadanti, idaṃ vuttam hoti: ajja tava¹¹
vacanaṃ sunantass' eva kusalākusalavipākajāṇanapaññā¹² uppannā, yaṃ ti ni-
pātamattaṃ, bhūtapataddasāma¹³ ti bhūtapatiṃ addasāma.

- 20 Taṃ sutvā Sakko paṇḍitassa thutim karonto chatṭham
gātham āha:

6. Addhā¹⁴ have¹⁵ sevitaḍḍhā sapaññā
bahussutā ye¹⁶ bahuṭṭhānacintino¹⁷,
bhikkhuṃ ca disvāna mamaṃ ca¹⁸ rāja¹⁹
25 karoḥi²⁰ puññāni anappakānīti. 115.

Tattha bahuṭṭhānacintino¹⁷ ti bahūni kārāṇāni cintanasamatthā.

¹ Ck^s -je ² Ck^s -tthamgā-. ³ Bā sam- ddham-. ⁴ Bā upapannetaṃ. ⁵ C^s -sāmukham sukhaṃ, Bā -ti atha kho pacce pasamsānurūpaṃ sukhaṃ. ⁶ Bā -tīti. ⁷ Ck^s vata Bā tā. ⁸ Bā -pati dassāma ⁹ Bā tuvañca. ¹⁰ Ck -rim, C^s Bā -ri. ¹¹ Bā mama. ¹² Bā -nāpaññā. ¹³ Bā -patidassāmā. ¹⁴ Ck andā? C^s addhā? Bā saddhā. ¹⁵ Ck bhava, C^s have corr. to bhava. ¹⁶ Bā omits ye. ¹⁷ Bā -huthāni-. ¹⁸ Ck Bā cā. ¹⁹ Bā rājā ²⁰ Bā -ronti.

Tām sutvā rājā osānagātham āha :

1. Akkodhano niccapasannacitto¹

sabbātithiyācayogo² bhavitvā

nihacca mānaṃ abhivādayissaṃ³

sutvāna devinda subhāsītānīti. 116.

5

Tattha sabbātithiyācayogo⁴ bhavitvā ti sabbesaṃ atithinaṃ āzatū-
gatānaṃ āgantukānaṃ yaṃ yaṃ te yācanti tassa tassa⁵ yutto anucchaviko bha-
vitvā⁶, sabbāṃ tehi yācitayācītaṃ⁷ dadamāno⁸ ti attho, sutvāna devinda
subhāsītānīti tava subhāsītāni sutvā ahaṃ evarūpo bhavissāmīti vadati.

Evañ ca pana vatvā pāsādā oruyha paccekabuddhaṃ van- 10
ditvā ekamantaṃ atṭhāsi. Paccekabuddho ākāse pallamaṃkena
nisīditvā „mahārāja, vijjādharo na⁹ samaṇo, tvaṃ ito paṭṭhāya
'atuecho loko, atthi dhammikasamaṇabrāhmaṇa' ti nātvā dā-
naṃ dehi¹⁰ sīlaṃ rakkha¹¹ uposathakammaṃ karohīti¹²“ rājā-
naṃ ovadi¹³. Sakko pi Sakkānubhāvena ākāse thatvā „ito 15
paṭṭhāya appamattā hothā“ 'ti nāgarānaṃ ovādaṃ datvā „pa-
lātā samaṇabrāhmaṇā āgacchantū“ 'ti bheriṇ carāpesi. Atha
te ubho pi sakaṭṭhānaṃ eva agamaṃsu¹⁴. Rājā¹⁵ ovāde tha-
tvā⁶ puññāni akāsi¹⁷.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāni sa- 20
modhānesi: „Tadā paccekabuddho parinibbuto, rājā Ānando ahoṣi,
Sakko¹⁹ ahaṃ evā“ 'ti. Dhajaviheṭṭhajātakaṃ²⁰.

7. Bhisapupphajātaka.

Yametan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aṇṇata- 25
raṃ²¹ bhikkhuṃ ārabha kathesi. So kira Jetavanā nikkhamitvā
Kosalaraṭṭhe aṇṇataraṃ araṇṇaṃ nissāya viharanto ekadivasam padu-

¹ Bā niceam-. ² Bā -thi-. ³ Bā abhidhāriyissam ⁴ C^k -tīthi-, C^s -tithi-, Bā
-titthi- ⁵ Bā omits one tassa ⁶ Bā hutvā bhavitvā ca. ⁷ Bā sabbeteḥi yā-
citāni ⁸ Bā adds yācito. ⁹ C^k add so. ¹⁰ Bā detha. ¹¹ Bā rakkhatha. ¹²
Bā -rothāti ¹³ Bā ovādetvā. ¹⁴ Bā -sūti ¹⁵ Bā adds tassa. ¹⁶ Bā adds
dānādini ¹⁷ Bā -sīti ¹⁸ Bā dhammade-. ¹⁹ Bā adds pana. ²⁰ C^s dhara-,
Bā pabbajitaviheḍḍhajātakaṃ chathanā. ²¹ C^s -ra, C^k -ra corr. to -ram.

masaraṃ otarivā pupphitapadumaṃ¹ disvā adhovāte t̥hatvā upasiṃghi.
 Atha naṃ tasmim̐ vanasaṇḍe² adhivatthā devatā „mārisa, tvaṃ³ gan-
 dhatheno nāma⁴, idan te⁵ ekaṃ theyyaṅgan⁶ ti saṃvejesi. So tāya
 saṃvejito puna⁷ Jetavanam̐ āgantvā Satthāraṃ vanditvā nisinno „ka-
 5 haṃ bhikkhu nivuttho sīti“ puṭṭho „asukavanasaṇḍe⁸ nāma. tattha ca
 mam̐ devatā⁹ evaṃ¹⁰ nāma saṃvejesīti“ āha. Atha naṃ Satthā „na
 kho bhikkhu pupphaṃ upasiṃghanto tvaṃ eva devatāya saṃvejito,
 porāṇakapaṇḍitāpi saṃvejitapubbā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 10 Bodhisatto ekasmiṃ Kāsinigame¹¹ brāhmaṇakule nibbat-
 titvā vayappatto Takkaśilāyaṃ uggaṇhitasippo¹² aparabhāge isi-
 pabbajjaṃ pabbajitvā ekaṃ padumasaraṃ nissāya upavasanto¹³
 ekadivasam saraṃ¹⁴ otarivā supupphitapadumaṃ npasiṃgha-
 māno¹⁵ atṭhāsi. Atha naṃ ekā devadhītā rukkhakkhandhavi-
 15 vare t̥hatvā saṃvejayamānā¹⁶ paṭhamam̐ gātham āha:

1. Yaṃ ekaṃ vārijaṃ pupphaṃ adinnaṃ¹⁷ upasiṃghasi
 ekaṅgam etaṃ theyyānaṃ, gandhatheno si mārisā 'ti. 117.

Tattha ekaṅgametan ti eko kottāso esa.

Tato Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Na harāmi, na bhaṇjāmi¹⁸, ārā siṃghāmi vārijaṃ,
 atha kena nu vaṇṇena gandhattheno ti vuccatīti. 118.

Tattha ārā siṃghāmiti dūre thito ghāyāmi¹⁹, vaṇṇenā 'ti kāraṇena.

Tasmim̐ pana²⁰ khāṇe eko puriso tasmim̐ sare bhisāni c'
 eva khāṇati puṇḍarikāni ca bhaṇjati²¹. Bodhisatto tam̐ disvā
 25 „ārā t̥hatvā²² upasiṃghantaṃ 'coro' ti²³ vadasi²⁴, etaṃ puri-

¹ B^d suṇ upi hitam- ² B^d vane. ³ B^d omits tvaṃ. ⁴ B^d adds caram ⁵ B^d ti. ⁶ B^d theyyagandhin ⁷ B^d pana ⁸ B^d -sando, C^s -sandam̐ ⁹ B^d tattheva de-. ¹⁰ C^s eva, C^s eva corr. to evam̐ ¹¹ B^d kāsikagāme. ¹² B^d uggaṇhita-. ¹³ B^d upasiṃghanto. ¹⁴ B^d omits saram̐ ¹⁵ C^s upanisi-, B^d upsiṃghayamāno ¹⁶ B^d -ji-. ¹⁷ C^s -nna, C^s -nna corr. to -nnam̐. ¹⁸ B^d bhu-. ¹⁹ B^d āsiṃghāmi, C^s gā- ²⁰ B^d omits paṇi. ²¹ B^d bhu- ²² B^d mam̐ galetvā in the place of ā th. ²³ C^s si corr. to ti, B^d si. ²⁴ B^d vadatha

sarī kasmā na bhaṇasīti⁴ tāya saddhiṃ sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Yo 'yaṃ bhisāni khaṇati puṇḍarikāni bhañjati
evaṃ ākiṇṇakammanto kasmā eso na vuccatīti. 119.

Tattha ākiṇṇakammanto ti kakkhalakammanto dārunakammanto. 5

Ath' assāvacanakāraṇaṃ¹ ācikkhantī devatā catuttha-
pañcamagāthā abhāsi:

4. Ākiṇṇaluddo puriso dhāticeḷaṃ va makkhito,
tasmīṃ me vacanaṃ n' atthi, taṃ ca arahāmi vattave². 120.
5. Anaṅgaṇassa posassa niccaṃ sucigavesino 10
vālaggamattaṃ pāpassa abbhāmatthaṃ³ va khāyatīti. 121.

Tattha dhāticeḷaṃ vā 'ti khelasimghāṃkamuttagūthamakkhitam dhāti-
dāsiyā nivatthaceḷam viya ayaṃ pāpamakkhito yeva, tena kāraṇena tasmīṃ
mama⁴ vacanaṃ n' atthi, taṃ ca arahāmi⁵ samaṇā pana ovādakāmā honti
piyasīlā, tasmā appamattakam pi ayuttam karontam vattum arahāmi samanā 'ti. 15
anaṅgaṇassā ti niddosassa tumhādisassa, abbhāmatthaṃ va khāyatīti⁶
mahāmeghapamānaṃ hutvā upatthāti, idāni kasmā evarūpaṃ dosam abboha-
r.kam⁶ karosīti

Tāya pana saṃvejito Bodhisatto saṃvegappatto chaṭṭhaṃ⁷
gātham āha: 20

6. Addhā maṃ yakkha jānāsi atho maṃ anukampasi,
puna pi yakkha vajjāsī⁸ yadā passasi edisaṃ ti. 122.

Tattha yakkhā 'ti devataṃ ālapati, vajjāsīti⁹ vadeyyāsi, yadā pas-
sasi edisaṃ ti yadā mama evarūpaṃ dosam passasi tadā evaṃ evaṃ¹⁰ vārey-
yāsīti¹¹ vadati. 25

Ath' assa devatā¹² sattamaṃ gātham āha:

7. N' eva taṃ¹³ upajīvāmi na pi te bhataka¹⁴ amhase¹⁴,
tvam eva bhikkhu jāneyya yena gaccheyya suggatin ti. 123.

¹ Ck athassa-, Bđ athassa ava- ² Bđ vattate ³ Bđ -mutto ⁴ Ck meva ⁵
Bđ -muttam va khādaya- ⁶ Bđ abbo-, ⁷ Bđ chatthamam. ⁸ Bđ -hi ⁹ Ck
vajjāsīti. ¹⁰ C^o evameva maṃ, Bđ evam mama ¹¹ Bđ vadeyyāsīti ¹² Bđ
tassa sā devadhita ¹³ Bđ nevāham ¹⁴ Ck hatakambhase, C^o bhatakambhase.
Bđ te khātikammase cori to khabhati-.

Tattha bhatakamhase¹ ti tava² bhatihatā³ kammakarāpi te⁴ na homa, kimkāranā tam⁵ sabbakūlāni rakkhamānā vicarissāmā⁶ ti dīpeti, yena gaccheyyā⁷ ti bhikkhu yena kammena tvaṃ sugatīm gaccheyyāsi tvaṃ eva jāneyyāsīti.

- 5 Evam sā tassa ovādaṃ datvā attano vimānaṃ eva pavitṭhā. Bodhisatto pi jhānaṃ nibbattetvā Brahmalo-kūpago ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne so⁹ bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi)
10 „Tadā devadhītā Uppalavaṇṇā ahosi, tāpa-so¹⁰ aham evā¹¹ ti. Bhisa-pupphajātakaṃ¹².

8. Vighāśajātaka.

Susukhaṃ vatā¹³ ti. Imaṃ Satthā Pubbārāme viharanto keḷisīlake bhikkhū ārabba kathesi. Tesu¹⁴ Mahāmogallānat-
15 therena pāsādaṃ kampetvā samvejitesu dhammasabbhāyaṃ bhikkhū tesam agunaṃ kathentā nisīdīsu. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān¹⁵ eva pubbe p¹⁶ ete keḷisīlakā yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

- 20 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Sakko ahosi. Ath¹⁷ aṇṇatarasmiṃ Kāsigāme¹⁸ satta bhātaro kāmesu dosaṃ disvā nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā Mejjhārāṇṇe¹⁹ vasanto yoge yogaṃ akatvā²⁰ kāya-daḍḍhibahulā²¹ hutvā nānappakāraṃ²² kilikaṃ²³ kilītvā²⁴ ca-
25 riṃsu. Sakko devarājā „ime samvejessāmīti“ suko²⁵ hutvā tesam vasanaṭṭhānaṃ āgantvā ekasmiṃ rukkhe nilīyitvā te samvejento paṭhamam gātham āha:

¹ C^s -bhase, B^d bhatikammase. ² C^k nava ³ so C^s; B^d tathāhikā in the place of tava bhatihatā ⁴ B^d -karādivā ⁵ B^d natam, C^s omits tam ⁶ B^d dhammade-. ⁷ B^d omits so. ⁸ B^d adds pana ⁹ B^d bhūgha - - -sattamam. ¹⁰ B^d adds hi. ¹¹ B^d omits ath ¹² B^d kāsika-. ¹³ B^d majhā, C^k mejjha-. ¹⁴ B^d katvā. ¹⁵ C^k -datthi-, C^s -damadhi-, B^d -dalhi- ¹⁶ B^d -raṃ. ¹⁷ B^d kilam. ¹⁸ B^d kilantū ¹⁹ B^d suṇo.

1. Susukhaṃ vata jīvanti ye janā vighāsādino,
ditthe va dhamme pāsamsā, samparāye ca suggatīti. 124.

Tattha vighāsādino ti bhuttātīrekaṃ bhuñjante sandhāyāha, ditthe
va dhamme ti ye evarūpā te ditthe va dhamme pāsamsā, samparāye ca tesam
sugati hoti. sagge uppajjantīti¹ adhippāyena vadati

5

Atha tesu eko tassa vacanaṃ sutvā avasese āmantetvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Suvassa bhāsamānassa na nisāmetha paṇḍitā,
idaṃ sunoṭha² sodariyā: amhe vāyaṃ pasamsatīti. 125.

Tattha bhāsamānassa³ ti mānusiye vācāya⁴ bhanantassa, na nisā-⁵
methā⁶ ti na sunoṭha², idaṃ sunoṭhā² ti idaṃ assa⁴ vacanaṃ sunoṭha²,
sodariyā ti samāne⁵ udare vutthabhāvena⁶ te ālapanto āha.

Atha ne⁷ patikkhipanto suko tatiyaṃ gātham āha:

3. Nāhaṃ tumhe pasamsāmi, kunapādā⁸ sunoṭha² me:
ucchiṭṭhabhojino⁹ tumhe, na tumhe vighāsādino ti. 126. 15

Tattha kunapādā⁸ ti kunapakhādakā¹⁰ ti te ālapati

Te tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi catutthaṃ gātham āhaṃsu:

4. Sattavassā pabbajitvā Mejjhārāññe sikhandino
vighāsen¹ eva yāpentā mayaṃ ce bhoto gārayhā
ke nu bhoto pasamsiyā¹¹ ti. 127. 20

Tattha sikhandino ti eulāya samannāgatā, vighāsen¹ eva¹² ti ettakam
kālam sattavassani sihayagga-vighāsen¹ eva yāpentā yaṃ bhoto gārayhā atha ke
nu te¹³ pasamsiyā ti

Te lajjāpento Mahāsatto pañcamaṃ gātham āha:

5. Tumhe sikhānaṃ vyagghānaṃ vālānaṃ cāvasiṭṭhakaṃ
ucchiṭṭhen¹ eva⁴ yāpentā maññivho vighāsādino ti. 128. 25

Tattha vālānaṃ cāvasiṭṭhakaṃ¹⁵ ti sasavālamugānaṃ¹⁶ ca avasiṭṭhakaṃ
ucchiṭṭhabhojanaṃ⁹

¹ Bā upa- . ² Bā -nā- . ³ Bā manussabhasaya . ⁴ Bā imassa . ⁵ Bā saha . ⁶
Bā vuttha- . ⁷ Bā te . ⁸ Bā -nappa- . ⁹ C^{ks} ucci-, Bā ucchiṭṭha- . ¹⁰ Bā ku-
nippa- . ¹¹ Bā ko - , C^{ks} ko - - sikhā . ¹² C^{ks} -senā . ¹³ C^{ks} ko nu te . Bā ke
na bhoto in the place of atha ke nu te . ¹⁴ C^{ks} ucci-, Bā ucchiṭṭhayaeva . ¹⁵
C^{ks} -kam, omitting ti . ¹⁶ C^{ks} tasseva-, C^{ks} tasse- corr to tasesa- .

Tam sutvā tāpasā „sace¹ mayam na vighāsādā atha ke carahi te vighāsādā“² ‘ti. Atha tesam so tam attham ācikhanto chaṭṭham³ gātham āha:

6. Ye brāhmaṇassa samanassa aññass’ eva⁴ vanibbino
5 datvāna sesam bhuñjanti te janā vighāsādino ti. 129.

Tattha vanibbino ti tam tam bhaṇḍam yācanakassa⁵

Evam te lajjāpetvā Mahāsatto sakaṭṭhānam eva gato.

- Satthā imam desanam⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā te⁷ satta bhātaro ime keṭṭhīlakā bhikkhū ahesum.
10 Sakko⁸ aham evā“ ‘ti. Vighāsajātakam⁹.

9. Vaṭṭakajātaka.

- Pañītan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lola-bhikkhum sandhāya¹⁰ kathesi. Tam hi Satthā „saccam kira tvam¹¹ lolo“ ti pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „na kho bhikkhu idān’
15 eva¹² pubbe pi tvam lolo va¹³, lolatāy’ eva ca¹⁴ pana Bārāṇasiyam hatthigavāssapurisakuṇapehi atitto ‘ito uttaritarāṃ labhissāmīti¹⁵’ araṇṇam pavittho sīti“ vatvā atītam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto vaṭṭakayoniyam nibbattitvā¹⁶ araṇṇe lūkhatiṇa-
20 bijāhāro vasi¹⁷. Tadā Bārāṇasiyam eko lolakāko hatthikuṇapādihi atitto „ito uttaritarāṃ labhissāmīti“ araṇṇam pavisitvā phalāphalāni¹⁸ khādanto Bodhisattam disvā „ayam vaṭṭako ativiya thūlasarīro, madhuragocaram¹⁹ khādati mañṇe²⁰, etassa gocaram pucchitvā tam khādītva aham²¹ thūlo bhavissāmīti“
25 cintetvā Bodhisattassa uparibhāge sakhāya nilīyi. Bodhisatto

¹ Bḍ omits sace. ² Bḍ atho ke carahi taghasada. ³ Bḍ chathamam. ⁴ Bḍ añña va, Bḍ aññassa pa. ⁵ Bḍ yacakassa. ⁶ Bḍ ahammade-. ⁷ Bḍ omits te. ⁸ Bḍ adds pana. ⁹ Bḍ -sadaṇṭakam ahamam. ¹⁰ Bḍ ārabhha. ¹¹ Bḍ adds bhikkhu. ¹² Bḍ adds lolo. ¹³ Bḍ yeva, C^s ti. ¹⁴ Bḍ -tāya ca. ¹⁵ C^k -mā ti. ¹⁶ C^s -ttetvā, Bḍ nippattetvā. ¹⁷ Bḍ vasati. ¹⁸ Bḍ -lam. ¹⁹ Bḍ -ram go-
²⁰ Bḍ adds ti. ²¹ Bḍ adds pi.

tena apucchito va¹ tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto pa-
ṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Panītaṃ bhuñjase bhattaṃ sappitelaṇ ca mātula,
atha kena nu vaṇṇena kiso tvam asi vāyasa² 'ti. 130.

Tattha bhattaṃ ti manussēnaṃ bhojananiyāmena patiyūditabbhattaṃ. mā- 5
tulā 'ti tam piyasamudācārenāḷaṭṭhi kiso ti appamaṃsalohito.

Tassa vacanaṃ sutvā kāko tisso gāthā abhāsi:

2. Amittamajjhe vasato tesu āmisam esato³
niccaṃ ubbiggahadayassa kuto kākassa⁴ dalhiyaṃ. 131.
3. Niccaṃ ubbegino⁵ kākā vaṃkā pāpena kammunā, 10
laddho piṇḍo na pīṇeti⁶, kiso ten' asmi vaṭṭaka. 132.
4. Lūkhāni tiṇabījāni appasinehāni bhuñjasi,
atha kena nu vaṇṇena thūlo tvam asi vaṭṭakā⁷ 'ti. 133.

Tattha dalhiyaṃ ti evaṇṇassa mayham kākassa kuto dalhabhāvo⁸, kuto
thūloṃ ti artho. ubbegino⁷ ti ubbegavanto⁸, vaṃkā ti kākānaṃ eva nānaṃ. 15
laddho ti te kake manussasantaḷavilumpanapāpena kammuna laddho piṇḍo⁹
na pīṇeti¹⁰ na ta peti. tenasmīti tena kīraṇabhāvaṃ kiso asmi. appa-
sinehāni mardojini¹¹, idam kāko Bodhisattaṃ paṇṭabhojanaṃ¹² khēdati
saññi hutvāpi vattakanaṃ pakatigocaraṃ¹³ kathento¹⁴ āha

Taṃ sutvā Bodhisatto attano thūlabhāvakāraṇaṃ kathento: 20

5. Appicchā appacintāya avidūragamanena ca
laddhāladdhena yāpento thūlo ten' asmi vāyasa. 134.
6. Appicchassa hi posassa appacintisukhassa ca
susamgahitapamāṇassa¹⁵ vuttī susamudānaya¹⁶ ti 135.

imā gāthā¹⁶ āha.

25

Tattha appicchā ti āhāre¹⁷ appicchatāya nittanhatāya, kevalam sarirayā-
panavasena¹⁸ āhārāharaṇatāya¹⁹ 'ti artho. appacintāya²⁰ 'ti²¹ ajja kahaṃ

¹ Ck ca. Bd omits tena ap. va. ² Bd amissames-apekkhato. ³ Cks kāyassa.

⁴ Ck ubbhito. Cs ubbalito. Bd ubbiggino. Bd uppiggino. ⁵ Cks pīṇeti. Bd pīṇeti.

⁶ Bd dalhi-. ⁷ Cks ubbedhino. Bd ubbigino. ⁸ Bd ubbiggavato. ⁹ Bd ti tena

kāraṇena parasantaḷavilumpanapāpena parak laddhapīṇḍo. ¹⁰ Cs pīṇeti. Bd

pīṇeti. ¹¹ Bd amajāti. ¹² Bd -tagocaraṃ. ¹³ Bd gahitago-. ¹⁴ Bd pucchanto.

¹⁵ Bd -tamaṇassa. Bf -tamaṇassa. ¹⁶ Bd omits i g. ¹⁷ Bd -resu. ¹⁸ Bd ni-

tanhaya. ¹⁹ Bd omits vasena. ²⁰ Ck vibhaya-. Cs vibhaya- corr to -haya-. Bd

vohārāharaṇatāya. ²¹ Bd adds vattakā

āhāraṃ labhissāmi sve kahan ti evaṃ āhāracintāya¹ abhāvena, avidūra-
gamanena cā 'ti asukasmim nāma thāne madhuraṃ labhissāmi² cintetvā³
avidūragamanena ca. laddhāladdhenā 'ti lūkhaṃ vā hotu⁴ paṇītaṃ vā yam⁵
laddham ten' eva tuttho⁶, thūlo⁷ ten' asmi⁸ tena catubbidhena kāraṇena thūlo
5 'smi⁹ vāyasa¹⁰ 'ti, appacintisukhassa¹¹ 'ti āhāracintārahitānaṃ appacintānaṃ
ariyānaṃ sukhāssa atthi appacintisukho¹², tassa tādīsena sukhena sa-
mannāgatassa. saṃgaḥitaṃ pamaṇassa¹³ 'ti ettakaṃ bhuñjitvā jīrapetuṃ
sakkhissāmi¹⁴ evaṃ sutthu saṃgaḥitāhārapamaṇassa¹⁵, vuttī susamudānaya¹⁶
10 nayā sunibbattiya¹⁷

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāni sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu sotāpattiṃ phale patiṭṭhahi)
..Tadā kāko lolabhikkhu aho si, vaṭṭako pana aham evā¹⁹ 'ti.
Vaṭṭakajātakaṃ²⁰.

15

10. Kākajātaka.

Cirassaṃ vata passāma²¹ 'ti. Imaṃ Satthā Jetavane
vihāranto lolabhikkhuṃ yeva²² ārabha katesi. Paccuppanna-
vatthuṃ heṭṭhāvuttanayam eva.

Ati te pana²³ Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
20 rente Bodhisatto pārāpato²⁴ hutvā Bārāṇasīsetthino ma-
hānase nīlapacchiyaṃ vasati. Kāko pi tena saddhiṃ viṇṇāsaṃ
katvā tatth' eva vasatīti vitthāretabbaṃ. Bhattakārako kā-
kassa pattāni luñcivā piṭṭhena taṃ makkhetvā²⁵ ekaṃ varā-
ṭakaṃ²⁶ vijjhivā kaṇṭhe²⁷ pilandhitvā pacchiyaṃ pakkhipi.
25 Bodhisatto araṇṇato āgantvā taṃ disvā parihasaṃ karonto
paṭhamāni gāthāni āha:

1. Cirassaṃ vata passāma saḥāyaṃ maṇidhāriṇaṃ²⁸,
sukatāya massukuttiya²⁹ sobhate vata me sakhā ti. 136.

Tattha massukuttiya³⁰ ti massukiriya.

¹ Ck^s -yam " B^d ac-. ² Ck^s hontu. ³ B^d yam yam. ⁴ B^d tuttho, Ck^s thūlo.
⁵ B^d omits thūlo ⁶ B^d mhi ⁷ Ck^s -khā. ⁸ B^d -tassamaṇassa. ⁹ B^d -ramā-
nassa. ¹⁰ B^d dhammade- ¹¹ B^d adis navamaṇa. ¹² B^d omits yeva. ¹³ B^d
omits pana. ¹⁴ B^d paravato. ¹⁵ B^d pakkhipivā ¹⁶ B^d pālakkhandam. ¹⁷ Ck^s
katthe, B^d kaṇṭhe. ¹⁸ C^s -ritāni, B^d -rikam.

Taṃ sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Parūlhakacchanakhalomo ahaṃ kamme suvyāvato
cirassaṃ¹ nahāpitaṃ laddhā lomantam apahārayin² ti. 137.

Tattha ahaṃ kamme suvyāvato ti³ ahaṃ tasmiṃ rājakamme suvyā-
vato⁴ okāsaṃ alabhamāno parūlhakacchanakhalomo āsin⁵ ti vadati. apahāra- 5
yin⁶ ti ajja hāresiṃ⁷.

Tato Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Yan nu lomaṃ ahāresi dullabhaṃ laddhu⁸ kappakaṃ
atha kiṃ carahi te samma kaṇthe kiṇaṇāyatitī⁹. 138.

Tass' attho' yaṃ tava dullabhaṃ¹⁰ kappakaṃ labhivā lomaṃ harāpesi¹¹ 10
taṃ harāpaṇa. aha kiṃ carahi te vāyassa¹² idaṃ kaṇthe¹³ kinikāyātītī¹⁴.

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

4. Manussasukhumālānaṃ maṇi kaṇthesu lambati,
tes' āhaṃ anusikkhāmi, mā tvaṃ maññi davā kataṃ. 139.

5. Sace p' imaṃ piḥayasi¹⁵ massukuttiṃ sukāritaṃ¹⁶ 15
kārayissāmi te samma maññi cāpi dadāmi te ti. 140.

Tattha maṇiṭi evarūpānaṃ manussanaṃ ekaṃ maṇiratanam kaṇthesu
lambati. tesāhaṃ ti tesam ahaṃ, mā tvaṃ maññi ti tvaṃ paṇa etam¹⁷ mayā
davā katan ti mā maññi¹⁸, piḥayasitī¹⁹ sace imaṃ mama katan massukuttiṃ
tvam icchasi. 20

Taṃ sutvā Bodhisatto chaṭṭhaṃ²⁰ gātham āha:

6. Tvaṃ ñeva maṇino²¹ channo²² sukatāya ca massuyā,
āmanta kho taṃ gacchāmi, piyaṃ²³ me tav' adassanan ti. 141.

Tattha maṇino²⁴ ti maṇinā²⁵, ayam eva vā pātho, idaṃ vuttan hoti:
sammā vāyasa tvaṃ ñeva imassa maṇino anucchaviko imissā ca²⁶ sukatāya mas- 25

¹ Ck adds va. C^s has crossed over va. ² B^d ajjahā-, B^f somantapajjahārayi.

³ B^d adds tam. ⁴ B^d ahaṃ samma pārāvatakammesubyāvato. ⁵ B^d ahoṣi ⁶

B^d ajjahā-. ⁷ B^d ajja pahāresi. ⁸ B^d laddha ⁹ C^{ks} -yati, B^d idaṃ kaṇhe

kināyātītī, P^f idaṃ kaṇhe kināyati. ¹⁰ B^d bhava dullabha. ¹¹ B^d hāresi.

¹² B^d vāyasa ¹³ C^k -o, B^d kaṇhe ¹⁴ B^d kināyati ¹⁵ B^d piyasi. ¹⁶ C^{ks} -kutti

sukārikam, B^d massivatthissu-, B^f massukuttisukāritam. ¹⁷ B^d ekam. ¹⁸ B^d

maññasitī. ¹⁹ C^k haya-, B^d sace pi mam piḥayasitī. ²⁰ B^d chathamam. ²¹

B^d -nā ²² B^d chando ²³ C^{ks} piyam. ²⁴ C^{ks} B^d -nā. ²⁵ C^s B^d -no. ²⁶

C^{ks} va, B^d imassa, omitting va.

suyā¹, mama pana² tava adassanam³ eva piyam, tasmā tam āmantayitvā
gacchāmiti.

Evañ ca pana vatvā⁴ uppatitvā aññattha gato. Kāko
pana² tatth' eva jīvitakkhayam patto.

⁵ Satthā imam desanam³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭhahā
„Tadā kāko lolabhikkhu ahosi, pārāpato⁶ aham evā“⁷ ti. Kāka-
jātakam⁷. Senakavaggo⁸ dutiyo. Chanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

¹ B^d sukatassa massu ² B^d omits pana ³ B^d da- ⁴ B^d adds bodhisatto.

⁵ B^d dhammade-. ⁶ B^d -vato pana ⁷ B^d pārāvatajā- navamam, B^f loli nāma.

⁸ B^f suvivaggo. B^d soka-

VII. SATTANIPĀTA.

1. KUKKUVAGGA.

1. Kukkujātaka.

Diyaḍḍhakukkū 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto rājo.
vādam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Tesakuṇajātake 5
āvibhavissati.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco
ahosi. Rājā agatigamane paṭiṭṭhāya adhammena rajjaṃ kāresi,
janapadaṃ piḷetvā¹ dhanam eva saṃhari. Bodhisatto² rājā- 10
naṃ ovaditukāmo ekaṃ upamaṃ upadhārento carati³, rañño
ca vāsāgār.ṃ vippakataṃ hoti anīṭṭhitacchadanaṃ⁴, kaṇṇikaṃ
āropetvā gopānasiyo pavesitamattā honti⁵. Rājā kīḷanattāya
uyyānaṃ gantvā tattha vicarivā taṃ⁶ gehaṃ pavisitvā ullo-
kento kaṇṇikamaṇḍalaṃ disvā attano uparipatanabhayena nik- 15
khamitvā bhiḥ ṭhito puna ulloketvā⁷ „kin nu kho nissāya
kaṇṇikā ṭhitā, kiṃ nissāya gopānasiyo“ ti cintetvā Bodhisattaṃ
pucchanto paṭhamāṃ gāthā āha :

¹ B^d pili-. ² B^d atha bo-. ³ B^d vica-. ⁴ C^{ks} nīṭṭhita-, B^d anīṭṭhita-. ⁵
C^{ks} hoti. ⁶ B^d omits tam. ⁷ B^d olo-

1. Diyaddhakukku udayena kaṇṇikā,
vidatthiyo¹ aṭṭha parikkhipanti naṃ
sasimsapā² sāramayā apheggukā³
kuhiṃ ṭhitā uparito⁴ na dhamsatīti. 1.

5 Tattha diyaddhakukkū¹ ti diyaddharatanā, udayenā² ti uccattena³,
parikkhipanti naṃ ti taṃ paṇ'etaṃ aṭṭha vidatthiyo parikkhipanti. parikkhe-
pato atthavidatthippamāṇā⁴ ti vuttaṃ hoti, kuhiṃ ṭhitā ti kattha patitṭhitā
huvā na dhamsati na patati⁵.

Taṃ sutvā Bodhisatto „laddhā dāni me raṇṇo ovadat-
10 thāya⁶ upamā⁷“ ti cintetvā⁸

2. Yā timsati sāramayā anujjukā⁹
parikiriya¹⁰ gopānasiyo samaṃ ṭhitā¹²
tāhi saṃgahitā¹³ balasā papīlitā
samaṃ ṭhitā¹⁴ uparito na dhamsati. 2.

- 15 3. Evam pi¹⁵ mittehi dalhehi¹⁶ paṇḍito
abhejjarūpehi sucīhi mantīhi¹⁷
susaṃgahito¹⁸ siriyā na dhamsati
gopānasibhāravahā va kaṇṇikā ti 3.

imā gāthā āha.

- 20 Tattha yā timsati sāramayā ti yā etā¹⁹ sārakkhamayā timsati go-
pānasiyo, parikiriya²⁰ ti parivāretvā²¹, samaṃ ṭhitā²² ti samabhāgāṭhitā²³,
balasā papīlitā ti gopānasihi balena pīletvā suṭṭhu saṃgahitā ekābaddhā
huvā, paṇḍito ti nānasampanno rājā, sucīhīti sucisamācārehi kalyāṇamittehi.
mantīhīti²⁴ mantakusalehi²⁵, gopānasibhāravahā va kaṇṇikā ti yathā
25 gopānasīnaṃ bhāraṃ²⁶ vahaṃāṇā kaṇṇikā na dhamsati evaṃ rājā²⁷ vuttappa-
kārehi mantīhi²⁸ abhijjhadāyehi²⁹ susaṃgahito sirito na dhamsati na patati
na³⁰ parihāyati

¹ Bf vidatthiyo ca. ² Bdf yā sisapā. ³ Bdf ape-. ⁴ Ck uparisotā. ⁵ Bd uccattarena. ⁶ Cks -nā, omitting ti. Bd athavidatthiyo. ⁷ Bd -tti. ⁸ Bd -da-natthāya. ⁹ Bd adds imam gātham āha. ¹⁰ Bdf apeggukā. ¹¹ Ck -kariya, Bd kirato. ¹² Bd sapaṇḍitā, Bf samanītā. ¹³ Cks tā saṃgahitā, Bd tāhi susaṃgahitā, Bf tāni susaṃgahitā. ¹⁴ Bd samanītā, Bf samanhitā. ¹⁵ Cks omitt pi. ¹⁶ Bd ithehi. ¹⁷ Cks mantī-, Bd mante-, Bf manta-. ¹⁸ Cks sas-. ¹⁹ Cks esā. ²⁰ Bd -varitā. ²¹ Bd samanītā. ²² Bd sabhāvenatthitā. ²³ Ck manta-, Cg manti- corr. to manta-. ²⁴ Bd manti-. ²⁵ Bd -sisambhāraṃ. ²⁶ Bd -jāpi. ²⁷ Bd -tehi. ²⁸ Bd abhe-. ²⁹ Bd neva.

Rājā Bodhisatte kathente' yeva attano kiriyaṃ sallak-
khetvā „kaṇṇikāya asati gopānasiyo na paṭiṭṭhanti“, gopāna-
sīhi asaṃgahitā kaṇṇikā na tiṭṭhati, gopānasīsu bhijjantīsu³
kaṇṇikā patati, evaṃ evaṃ adhammiko rājā attano mittāmacce
ca balakāye ca brāhmaṇagahapatike ca asaṃgaṇhanto tesu
bhijjantesu tehi asaṃgahito issariyā dhamasati, rañṇā nāma
dhammikenā bhavitabban“ ti. Ath' assa tasmim̐ khaṇe paṇ-
ṇākāratthāya mātuluṅgaṃ āharimsu. Rājā „sahāya imaṃ
mātuluṅgaṃ khādā“ ti Bodhisattaṃ āha. Bodhisatto⁴ gahetvā
„mahārāja, idaṃ⁵ khādituṃ ajānantā tittakaṃ vā karonti
ambilaṃ vā, jānantā pana paṇḍitā tittakaṃ hāretvā ambilaṃ
anīharitvā mātuluṅgarasaṃ anāsetvā va khādantīti“⁶ rañṇo
imāya upamāya dhanasaṃgharaṇūpāyaṃ dassento dve gā-
thā āha:

4. Kharattacaṃ mellaṃ⁷ yathāpi satthavā⁸ 15
anāmasanto⁹ pi karoti tittakaṃ
samāharaṃ¹⁰ sādūkaroti paṭṭhiva¹¹
asādūkayirā tanuvaṭṭam uddharaṃ¹² 4.
5. Evaṃ pi gāmanigamesu paṇḍito
asāhasaṃ rājadhanāni saṃgharaṃ 20
dhammānuvatti¹³ paṭipajjamāno¹⁴
sa phātīti¹⁵ kayirā aviheṭṭhayaṃ paran ti. 5.

Tattha kharattacaṃ ti thaddhatacaṃ, mellaṃ¹⁶ ti mātuluṅgaṃ, bellaṃ¹⁷
ti vā¹⁸ pāṭho, ayaṃ ev' attho, satthavā ti satthakabatto, anāmasanto ti
bahitacaṃ tanukaṃ pi ataccento¹⁹ idaṃ phalaṃ tittakaṃ karoti, samāharaṃ
ti samāharanto²⁰ bahitacaṃ tacchento¹⁷ anto²¹ ca²² ambilaṃ anīharanto²³
taṃ sādū karoti, paṭṭhivā ti rājānaṃ ālapati, tanuvaṭṭamuddharaṃ²⁴

¹ Bā repeats k. ² Bā na tiṭṭhanti. ³ C^{ks} bhajjantīsu, Bā bhijjantesu. ⁴ Bā adds
taṃ. ⁵ Bā imaṃ. ⁶ Bā adds vatvā. ⁷ Bā bellam. ⁸ Bā sattha-. ⁹ Bā -sento.
¹⁰ Bā -hāram. ¹¹ Bā sattivā. ¹² C^{ks} -rin. Bā -vaddhamuddharaṃ. Bā tanu-
bandhamudaram. ¹³ C^{ks} -vuttin. Bā -vatti. ¹⁴ C^{ks} -ne. ¹⁵ C^{ks} sathāti, C^s
saphāti corr to yathāti, Bā sappāti. Bā sabāti. ¹⁶ Bā phellau. ¹⁷ C^{ks} me-. ¹⁸
Bā pi. ¹⁹ Bā -anto. ²⁰ C^{ks} samam. ²¹ Bā omits anto. ²² Bā va. ²³ C^s atih-,
Bā āh-. ²⁴ C^{ks} -rin. Bā tanubandhumuddhan

ti tanukaṃ pana vattam¹ uddharanto sabbaso² tittakassa anapanītattā³ taṃ
asādam eva kaṇṇā. evaṃ ti evaṃ paṇḍito iḷḷāpi asāhasam sāhasiyatanhāya⁴
vasam agacchanto agatgamanam pahāya rattham apiletvā upaḷikānam vammika-
vaddhananīyāmena⁵ madhukarānam reṇum gahetvā madhukaranīyāmena⁶ ca⁷

5 dhanam saṃgharanto⁸

Dānaṃ sīlaṃ pariccāgaṃ ajjavam maddavam tapam (supra p. 274)

akkodham avihimsā ca khantī ca avirodhanam ti⁹

imesaṃ dasannaṃ iḷḷadharmānam anuvattanena dhammānuvattī hutvā pa-
tipajjamāno so attano ca paresu ca phātī¹⁰ vaddhim¹¹ kareyya param
10 avihethento¹² yevā ti.

Rājā Bodhisattena saddhiṃ mantento va¹³ pokkharanītīram
gantvā¹⁴ supupphitaṃ bālasuriyavaṇṇam udakena anupalittaṃ
padumaṃ disvā āha: „sahāya idaṃ¹⁵ padumaṃ udake jātam¹⁶
eva udakena alippamānaṃ¹⁷ tṭhitaṃ“ ti. Atha naṃ Bodhisatto
15 „mahārāja rañṇāpi¹⁸ evarūpen¹⁹ eva²⁰ bhavitabban²¹“ ti ovadanto²²

6. Odātamūlaṃ²³ sucivārisambhavaṃ

jātam yathā pokkharanīsu²⁴ ambujan

padumaṃ yathā agginikāsīphālīmaṃ

na kadamo na rajo na vāri limpati 6.

20 7. Evam pi vohārasuciṃ asāhasaṃ
visuddhakammantam apetaṇāpakaṃ
na limpati kammakilesa, tādiso

jātam yathā pokkharanīsu ambujan ti 7.

imā gāthā āha.

25 Tattha odātamūlaṃ²⁵ ti paṇḍaramūlaṃ, ambujan ti padumass eva
vevacanam, agginikāsīphālīman ti agginikāsīnā suriyena phālītam vikaṣitaṃ
ti attho, na kaddemo na rajo na vāri limpatīti n²⁶ eva kaddamo na rajo
na udakaṃ limpati makkhetīti attho. Ipatice-eva pātho, bhummatthe vā etāni
paccattāni, etesu kaddamadisū na limpati na alīyāfīti attho, vohārasucin

¹ C^{ks} vaddham, B^d tanukam samabandham. ² B^d adds pana. ³ B^d anu ⁴
C^s sahapiya-, B^d sīyamtanbhāya ⁵ C^s -kamva-, B^d -kabandhana-. ⁶ C^{ks} -ka-
raṇani-. ⁷ B^d omits ca. ⁸ B^d adds uttari āha. ⁹ B^d adds iti ¹⁰ C^{ks} pā-,
B^d phātī. ¹¹ P^d vaddhamam. ¹² C^k -thanto, C^s -bhehanto, B^d -hesento. ¹³
B^d omits va ¹⁴ B^d adds tattha ¹⁵ B^d imam ¹⁶ B^d -kena sañcātam. ¹⁷ C^{ks}
alippa-. ¹⁸ B^d rañṇa nama ¹⁹ B^d -pena ²⁰ B^d ovadento āha. ²¹ C^k ovā-
dāta-, B^d ovāda-, P^d odaka-. ²² C^{ks} -nimisu ²³ B^d ovada-.

ti¹ porānehi² dhammikarājūhi likhāpetvā³ t̥hapitavinicchaya⁴ vahāresu agatīm pa-
hāya⁵ dhammena vinicchaya⁶ kāraṇa⁷ ti attho, asāhasaṇa⁸ ti dhammikavinic-
chaye t̥hitattā yeva sāsahasakiriya⁹ raṇitaṇa¹⁰, visuddhakammanta¹¹ ti ten' eva
asāhasikatena parisuddhakammantaṇa¹² saccavādaṇa¹³ nikkodhaṇa¹⁴ majjhantaṇa¹⁵ tulā-
bhūtaṇa¹⁶ lokassa, a¹⁷petapāpakaṇa¹⁸ ti apagatapāpakaṇaṇa¹⁹, na limpati²⁰ kam-
makilesa²¹ tādiso ti taṇa²² rājānaṇa²³ pānātipāto adi²⁴nādānaṇa²⁵ micchācāro²⁶ mu-
sāvādo ti ayaṇa²⁷ kammakilesa²⁸ na alliyatiti, kimkāraṇā²⁹: tādiso jātaṇa³⁰ yathā
pokkharanīsu³¹ ambujan³² ti³³ tādiso hi rājā³⁴ yathā pokkharanīsu jātapadu-
maṇa³⁵ anupalittaṇa³⁶ evaṇa³⁷ anupalitto³⁸ nāma hoti

Rājā Bodhisattassa ovādaṃ sutvā tato paṭṭhāya dham- 10
mena¹² rajjam kārento dānādini puñṇāni katvā saggaaparā-
vano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanāṃ ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitāmacco ¹⁴ aham eva“ ti. Kukkujātakaṃ ¹⁵.

2. Manojajātaka.

Yathā cāpo ninnamatīti. Idam Satthā Vēlurane¹⁶ vi-
haranto vipakkhasevakam bhikkhum ārabbha kathesi. Vat-
thum¹⁷ hetthā Mahilāmukhatajātake vitthāritam eva. Tadā pana
Satthā „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ esa vipakkhasevako yevā“ 30
’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente
Bodhisatto sīho hutvā sīhiyā saddhiṁ samvasanto¹⁸ dve
potake labhi puttaṁ ca dhītaṁ ca. Puttassa Manojo ti nāmaṁ
ahosi. So pi¹⁹ vayappatto ekaṁ sīhapotikaṁ gaṇhi. Iti te 25
pañca janā ahesuṁ. Manojo vanamahisādayo²⁰ vadhitrā maṁ-
saṁ āharitvā mātāpitāro ca bhaginiṇi ca pajāpatiṇi ca poseti.

¹ neva kaddamo -- - sucinti wanting in B^d. ² B^d -nakehi. ³ B^d agatigama-
nam ap-. ⁴ B^d -karan. ⁵ B^d -sikakiriyaivira-. ⁶ C^{k-s} lippa-. ⁷ C^{k-s} -na. ⁸
B^d kūmesu mi-. ⁹ all three MSS -nisu. ¹⁰ C^{k-s} -jain, omitting ti. ¹¹ B^d
jātam-. ¹² B^d dasarājadh-. ¹³ B^d dbammade-. ¹⁴ B^d adds pana ¹⁵ B^d adds
pathamaini. ¹⁶ B^d jetavane. ¹⁷ B^d adds pana ¹⁸ B^d vasanto ¹⁹ B^d omits
pi ²⁰ B^d pana-

So ekadivasam gocarabhūmiyam Giriyaṃ¹ nāma sigālaṃ palā-
yitum appahontaṃ udarena² nipannaṃ disvā „kiṃ sammā“³ 'ti
pucchitvā „upaṭṭhātukāmo 'mhi sāmīti“⁴ vutte „sādhū upaṭṭha-
hassū“⁵ 'ti taṃ gahetvā⁶ attano vasanaguhaṃ ānesi⁷. Bodhi-
5 satto taṃ disvā „tāta Manoja, sigālā nāma dussilā pāpa-
dhammā akicce niyojenti, mā etaṃ attano santike karīti“⁸
vāretum nāsakkhi. Ath' ekadivasam sigālo assamaṃsam khā-
ditukāmo Manojaṃ āha: „sāmi amhehi ṭhapetvā assamaṃsam
aññaṃ akhāditapubbaṃ n' atthi, assaṃ gaṇhissāmā“⁹ 'ti.
10 „Kahaṃ pana samma assā¹⁰ hontīti“. „Bārāṇasīyaṃ nadītīre“¹¹
ti. So tassa vacanaṃ gahetvā tena saddhiṃ assānaṃ nadi-
yaṃ nahānavelāyaṃ gantvā ekaṃ assaṃ gahetvā piṭṭhiyaṃ
āropetvā vegena attano guhādvāraṃ¹² eva āgato. Ath' assa
pitā assamaṃsam khāditvā „tāta assā nāma rājabhoga, rājāno
15 anekamāyā, kusalehi dhanuggahehi vijjhāpenti, assamaṃsam
khādanasīhā nāma dīghāyukā na honti, ito paṭṭhāya¹³ mā assaṃ
gaṇhīti“ āha. Sīho pitu vacanaṃ akatvā gaṇhat' eva. „Sīho
asse gaṇhātīti“¹⁴ sutvā rājā antonagare yeva assānaṃ pokkha-
raṇiṃ kāresi¹⁵. Tato pi āgantvā gaṇhi yeva. Rājā assasālaṃ
20 kāretvā antosālāyaṃ eva tinodakaṃ dāpesi. Sīho pākāra-
matthakena gantvā antosālāto pi gaṇhi yeva. Rājā ekaṃ
akkhaṇavedhiṃ dhanuggahaṃ pakkosāpetvā „sakkhissasi tāta
sihaṃ vijj' tun“¹⁶ ti āha. So „sakkomīti“¹⁷ vatvā pākāraṃ nis-
sāya sihassāgamanamagge aṭṭakaṃ¹⁸ katvā aṭṭhāsi. Sīho
25 āgantvā bahisusāne sigālaṃ¹⁹ ṭhapetvā assagahaṇatthāya²⁰ na-
garam pakkhandi. Dhanuggaho „āgamanakāle atitikhīno vego“²¹
ti sihaṃ avijjhitvā assaṃ gahetvā gamanakāle garubhārātāya
olīnavegaṃ sihaṃ tikhīnena nārācena pacchābhāge vijjhi.
Nārāco puratthimakāyena nikkhamitvā ākāse²² pakkhandi.

¹ B^d viri-. ² B^d urena. ³ B^d omits g. ⁴ B^d nesi. ⁵ B^d tena hi samma ka-
haṃ assā. ⁶ B^d gūhāyaṃ. ⁷ tvā tāto - - - ito pa wanting in B^d. ⁸ B^d kāra-
pesi. ⁹ C^k B^d aṭṭha-. ¹⁰ dhanugg - - - sigālaṃ wanting in B^d. ¹¹ B^d assāhanat-
thāya. ¹² B^d -sam.

Sīho „viddho 'smīti' hi' viravi. Dhanuggaho taṃ vijjhivā asani viya jiyāṃ poṭhesi². Sigālo sīhassa ca jiyāya³ ca sad-
dam sutvā „sahāyo me⁴ vijjhivā mārito bhavissatīti, mata-
kena⁵ hi saddhim viśāso nāma n' atthi, idāni mama pakativa-
sanavanam eva⁶ gamissāmīti“ attanā va saddhim sallapanto 5
dve gāthā abhāsi:

1. Yathā cāpo ninnamati jiyā cāpi⁷ nikūjati⁸
haññate nūna Manojā migarājā sakhā mama. 8.
2. Handa dāni⁹ vāpantāni pakkamāmi yathāsukhaṃ,
n' etādisā sakhā honti, labbhā me jīvato sakhā ti. 9. 10

Tattha yathā ti yenākāren' esa¹⁰ cāpo ninnamati, haññate nūna 'ti
nūna haññati, netādisā ti evarūpā matakā sahāyā nāma na honti, labbhā
me ti jīvato¹¹ mama sahāyo nāma sakkā laddhuṃ.

Sīho pi ekavegen' eva¹² gantvā assaṃ guhādvāre pādetvā
sayam pi maritvā va¹³ pati. Ath' assa nātakā nikkhamitvā 15
taṃ lohitamakkhitaṃ pahāramukhehi paggharitalohitaṃ pāpa-
janasevitāya jīvitakkhayaṃ pattaṃ addasaṃsu, disvā c' assa
pitā mātā bhaginī pajāpatīti paṭipāṭiyā catasso gāthā bhā-
siṃsu¹⁴:

3. Na pāpajanasaṃsevī accantasukham edhati,
Manojāṃ passa semānaṃ, Gīriyassānusāsani¹⁵. 10. 20
4. Na pāpasampavaṃkena mātā puttena nandati,
Manojāṃ passa semānaṃ acchannaṃ samhi lohite. 11.
5. Evaṃ ūpajjati¹⁶ poso pāpiyo ca nigacchati
yo ve hitānaṃ vacanaṃ na karoti attadassinani¹⁷. 12. 25
6. Evaṃ ca so hoti¹⁸ tato va pāpiyo
yo uttamo adhamajanūpasevī¹⁹,

¹ B^d omits hi. ² all three MSS. asani. B^d potesi. ³ C^s jiyā. ⁴ B^d adds dha-
nuggahena. ⁵ B^d -ke. ⁶ B^d pakatiyāvasenāmeva. ⁷ B^d vāpi. ⁸ C^s -kujja-
corr. to -kuja-, B^d nigujhati. ⁹ B^d hantidāni. ¹⁰ C^s yenākāraṇesa, B^d thena-
kāreṇeva. ¹¹ B^d omits me, C^s omits ti; C^s jīvato. ¹² B^d -na. ¹³ B^d omits
va. ¹⁴ B^d abhā-. ¹⁵ C^s -nim, B^d bhārayassānusāsani, B^d bhariyassānusāsati.
¹⁶ C^s -ti, B^d -te. ¹⁷ B^d -dassanani. ¹⁸ B^d yāti. ¹⁹ C^s -nopasevī, B^d adham-
majanūpaseva, B^d adhammajanūpasevi.

pass' uttamaññ adhamajanūpasevitaññ¹
 migādhīpaññ saravaravedhanibbuta² ti. 13.

Tattha accantasukhamedhatīti na ciraññ sukhaññ labhati³, Gīriyas-
 sānusāsani⁴ ayaññ evarūpā (Gīriyasānusāsani⁴ garahanto āha, pāpasam-
 5 pavamkenā 'ti pāpesu sampavamkena pāpasahāyena, accahannaññ ti nimug-
 gam, pāpiyo⁵ ca nigacchatīti pāpakaññ ca vīdati, hitānaññ ii attha-
 kīmaññam, attha dāssinaññ ti anāgataññ atthaññ passantānaññ, pāpiyo ti pā-
 pataro. adhamajanūpaseviti adhamajanaññ⁶ upasevati, uttamaññ ti sarīra-
 balena jettakam.

10 Pacchimaññ abhisambuddhagāthā:
 7. Nihiyati puriso nihīnasevī,
 na ca hāyetha kadāci tulyasevī.
 settham upanamaññ⁷ udeti khīppaññ.
 tasmā attano uttariññ⁸ bhajethā 'ti. 14.

15 Tattha nihīyatīti bhikkhave hīnasevī⁹ nāma Manojasiho¹⁰ viya nihiyati
 parihīyati vināsaññ pāpunāti, tulyaseviti sīlādīhi attanā sadisaññ sevamaññ na
 hāyati¹¹, settham upanamaññ¹² ti sīlādīhi uttaritaram yeva upagacchantaññ,
 udeti khīppaññ ti sīgham eva sīlādīhi gūnehi udeti upagacchati¹³.

Satthā imaññ desanaññ¹⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaññ sa-
 20 modhānesi: (Saccapariyosāne vipakkhasevako¹⁵ sotāpatti-phale patiṭ-
 ṭhahi) .Tadā sigālo Devadatto ahosi, Manojo vipakkhasevako, bha-
 gini Uppalavaṇṇā, bhariyā Khemā bhikkhuni, mātā Rāhulamātā, pitā¹⁶
 aham evāññ 'ti. Manojajātakaññ¹⁷.

3. Sutanōjātaka.

25 Rājā te bhaddantaññ. Idamaññ Satthā Jetavane viharanta
 mātīposakabhikkhumaññ¹⁸ ārabba kathesi. Vatthumaññ Sāmājātaka
 āvibhavissati.

¹ B^d adhamajanupasevitaññ. ² B^d saraveganidbuta, P^d saramveganiddbutaññ.
³ C^k labbhati. ⁴ C^y -nīti corr. to -nīm ti, B^d bhariyassā-. ⁵ C^k -yaññ. ⁶
 B^d adhamma-. ⁷ C^k -nāmaññ, B^d upagamaññam, P^d upagamam. ⁸ B^d upari. ⁹
 B^d nihī-. ¹⁰ E^d -jo-. ¹¹ B^d adds vadāhi yeva panassa hoti. ¹² B^d -upa-
 gamanaññ. ¹³ E^d sīlādīhi upagacchatīti. ¹⁴ E^d dhammade-. ¹⁵ B^d -viko. ¹⁶
 B^d adds siharājā jana. ¹⁷ P^d adds dutiyam. ¹⁸ B^d mātu-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto duggatagahapatikule nibbatti, Sutano ti 'ssa
 nāmaṃ akaṃsu. So veyappatto bhatīm katvā mātāpitāro po-
 setvā pitari kālakate mātaraṃ posesi. Tasmiṃ pana kāle Bā-
 rāṇasirājā migavittako ahoṣi. So ekadivasaṃ mahantena pari- 5
 vārena yojanadvīyojanamattaṃ¹ araṇṇāṃ pavisitvā „yassa tti-
 tatthānena² migo palāyati so imaṃ nāma jito³“ ti sabbesaṃ
 ārocāpesi. Amaccā raṇṇo dhuvaṃmaggaṭṭhāne⁴ koṭṭhakaṃ chā-
 detvā adaṃsu. Manussehi migānaṃ vasaṇatthānāni parivāretvā
 unnadantehi⁵ utthapītesu⁶ migesu eko eṇimigo raṇṇo ttitatthā- 10
 naṃ paṭipajji. Rājā „naṃ vijjhissāmīti“ saraṃ khipi. Uga-
 hitamāyo migo saraṃ mahāphāsukābhimukhaṃ⁷ āgacchantaṃ
 nātvā parivattitvā sarena viddho viya hutvā pati. Rājā „migo
 me viddho“ ti gahanatthāya dhāvi. Migo utthāya vātavegena
 palāyi. Amaccādayo rājānaṃ avahasimsu⁸. So migānaṃ anu- 15
 bandhitvā kilantakāle khaggena dvidhā chinditvā ekasmiṃ dan-
 ḍake laggetvā⁹ kājaṃ vahanto viya¹⁰ āgacchanto „thokaṃ
 vissamissāmīti“ maggasamīpe ttiṭṭaṃ vaṭarukkhaṃ¹¹ upagantvā
 nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmiṃ pana vaṭe¹² nibbatto
 Makhādevo¹³ nāma yakkho tattha pavitṭhe Vessavaṇassa santikā 20
 khādituṃ labhi¹⁴. So rājānaṃ utthāya gacchantāni¹⁵ „titṭha,
 bhakkho si me“ ti hatthe gaṇhi. „Tvāṃ koṇāmo¹⁶“ ti. „Ahaṃ
 idha nibbattayakkho, imaṃ tthānaṃ pavitṭhake khādituṃ labhā-
 mīti“. Rājā dhiṭṭiṃ¹⁷ upaṭṭhapetvā „kiṃ ajj’ eva¹⁸ khādissasi¹⁹
 nibaddhaṃ khādissasīti“ puechi. „Labhanto nibaddhaṃ khādis- 25
 sāmīti“. „Ajja imaṃ²⁰ migānaṃ khāditvā maṃ vissajjehi²¹,
 ahaṃ²² te sve paṭṭhāya ekāya bhattapātiyā saddhiṃ ekaṃ
 manussaṃ pesessāmīti“. „Tena hi appamatto hohi, apesitadivase

¹ C^s dvīyo- corr. to yojanadvīyo-, B^d yojanamattaṃ. ² B^d ttitatthāne. ³ B^d dāndo. ⁴ B^d vuttamaggatthānena. ⁵ B^d vāretvā unnāde-. ⁶ B^d utthā-. ⁷ B^d -pā-. ⁸ C^{ks} apa-. ⁹ B^d laggi-. ¹⁰ B^d omits viya. ¹¹ B^d vatta-. ¹² C^s vateke. B^d vatarukkhe. ¹³ B^d māgha-. ¹⁴ B^d labhati. ¹⁵ B^d adds disvā. ¹⁶ B^d adds si. ¹⁷ B^d sati. ¹⁸ B^d adds maṃ. ¹⁹ B^d adds udāhu. ²⁰ B^d rājā imaṃ ajja. ²¹ B^d -ti. ²² B^d ahan.

- taṃ ñeva khādisāmīti¹. „Ahaṃ¹ Bārāṇasirājā, mayhaṃ avijja-
mānaṃ nāma n' atthīti². Yakkho paṭiññaṃ gahetvā taṃ vis-
sajjesi. So nagaraṃ pavisitvā taṃ atthaṃ ekassa atthacara-
kassa amaccassa kathetvā „idāni kiṃ kātabbhaṃ“ ti pucchī³.
5 „Divasaparicchedo kato devā“⁴ ti. „Na kato“ ti. „Ayuttaṃ vo⁵
kataṃ evaṃ karontehi⁶, mā cintayittha, bahū bandhanāgāre⁷
manussā“⁸ ti. „Tena hi tvaṃ etaṃ kammaṃ kara, mayhaṃ
jīvitam dehīti⁹. Amacco „sādhū“¹⁰ ti sampāṭicchitvā¹¹ devasikaṃ
bandhanāgārato manussaṃ nīharitvā bhattapātiṃ gahetvā¹²
10 kiñci ajānāpetvā va yakkhassa pesesi. Yakkho bhattaṃ bhuñ-
jitvā manussaṃ khādāti. Aparabhāge bandhanāgārāni nimma-
nussāni jātāni. Rājā bhattachārakaṃ alabhanto maraṇabhayena
kampī. Atha naṃ amacco assāsetvā „deva jīvitāsāto dhanāsā
balavatarā, hatthikkhandhe saḥassabhaṇḍikaṃ ṭhapetvā ‘ko
15 imaṃ dhanāṃ gahetvā yakkhassa bhattaṃ ādāya gamissatīti’
bheriṃ carāpema¹³“¹⁴ ti vatvā tathā kāresi. Bodhisatto¹⁵ cin-
tesi: „ahaṃ bhatiyā māsakaddhamāsakaṃ saṃgharitvā kicchena
mātaraṃ posemi¹⁶, imaṃ dhanāṃ gahetvā mātu datvā yak-
khassa santikaṃ gamissāmi, sace yakkhaṃ dametuṃ sakkhi-
20 sāmī icc-etaṃ kusalaṃ, noce sakkhiṃsāmi mātā me sukhaṃ
jīvissatīti“ so taṃ atthaṃ mātu ārocetvā „alaṃ tāta, na maṃ
attho dhanenā“¹⁷ ti dve vāre paṭikkhitto tatiyavāre taṃ anā-
pucchā¹⁸ va „āharath’ ayyo¹⁹ saḥassaṃ, ahaṃ bhattaṃ haris-
sāmīti“ saḥassaṃ gahetvā mātu datvā „amma mā cintayi,
25 ahaṃ yakkhaṃ dametvā mahājanassa sotthiṃ katvā²⁰ ajj’ eva
tavāssukilinnamukhaṃ hasāpento²¹ āgacchissāmīti“ mātaraṃ
vanditvā rājapurisehi saddhiṃ rañño santikaṃ gantvā vanditvā
aṭṭhāsi. Tato rañña „tāta tvaṃ²² bhattaṃ harissasīti“ vutte
„āma devā“²³ ti āha. „Kiṃ te²⁴ laddhuṃ vaṭṭatīti²⁵. „Tum-

¹ C^s āha. ² C^k pucchitvā. ³ B^d te. ⁴ B^d santepi. ⁵ B^d -resu. ⁶ B^d adds
atthi. ⁷ C^s -paṭicchī. ⁸ B^d gāhāpetvā. ⁹ B^d -peli. ¹⁰ B^d atha taṃ sutvā bo-
¹¹ B^d -sesi. ¹² B^d pucchetvā. ¹³ C^k āharathayye. B^d āharatha ayya. ¹⁴ B^d
karissāmi. ¹⁵ B^d hāsāpento va. ¹⁶ C^s tvaṃ tāta, C^k omits tāta. ¹⁷ B^d adds na.

hâkamî suvaṇṇapâdukâ devâ“ ’ti âha. „Kimkâraṇâ“ ti. „Deva
 so yakkho rukkhamaññe bhūmiyaṃ t̥hitake khāditum labhati,
 ahaṃ etassa santakabhūmiyaṃ aṭṭhāvā¹ pādukāsu t̥hassāmīti“.
 „Aññaṃ kiṃ laddhum vaṭṭatīti“ . „Tumhākaṃ chattaṃ devâ“
 ’ti. „Idaṃ kimatthāyā“ ’ti. „Deva yakkho attano rukkhac- 5
 chāyāya t̥hitake khāditum labhati, ahaṃ tassa rukkhacchā-
 yāya² aṭṭhāvā chattaacchāyāya t̥hassāmīti“ . „Aññaṃ kiṃ lad-
 dhum vaṭṭatīti“ . „Tumhākaṃ khaggaṃ devâ“ ’ti. „Iminā ko
 attho“ ti. „Deva amanussāpi³ āvudhabatthānaṃ bhāyanti
 yevā“ ’ti. „Aññaṃ kiṃ laddhum vaṭṭatīti“ . „Tumhākaṃ su- 10
 vaṇṇapātīṃ pūretvā⁴ tumhākaṃ bhuñjanakabbattaṃ⁵ devâ“ ’ti.
 „Kimkâraṇā tātā“ ’ti. „Deva mādisassa nāma paṇḍitapurisassa⁶
 mattikapātiyā lūkkhabhojanaṃ⁷ haritum na⁸ anucchavikaṇ“ ti.
 „Sādhu tātā“ ’ti rājā sabbaṃ dāpetvā tass’ eva⁹ veyyāvacca-
 kare paṭipādesi¹⁰. Bodhisatto „mahārāja, mā bhāyi¹¹, ajjā- 15
 haṃ yakkhaṃ dametvā tumhākaṃ sotthim katvā āgamiṣāmīti“
 rājānaṃ vanditvā upakaraṇāni¹² gāhāpetvā tattha gantvā ruk-
 khassāvidūre manusse¹³ t̥hapetvā suvaṇṇapādukā āruya khag-
 gaṃ sannayhitvā setacchattaṃ matthake katvā kañcana-pātiyā
 bhattaṃ gahetvā yakkhassa santikaṃ pāyāsi. Yakkho mag- 20
 gaṃ olokento taṃ disvā „ayaṃ puriso na aññesu divasesu
 āgamananiyāmena eti, kiṃ nu kho kâraṇaṃ“ ti cintesi. Bodhi-
 sanno pi rukkhassamīpaṃ gantvā va¹⁴ asitūḍḍena bhattapātīṃ
 antochāyāya karitvā chāyāsanne¹⁵ t̥hito paṭṭhamaṃ gātham āha:

1. Rājā te bhattaṃ pāhesi sucim māmsūpasecanaṃ, 25
 makhādevasmiṃ¹⁶ adhiyatthe ehi nikkhama¹⁷ bhuñjassu
 ’ti. 15.

¹ C^s -kâ --, B^d -tikâ -- adavā ² B^d rukkhassa chā- ³ C^s ma- corr. to amā-
 B^d ma-. ⁴ C^s yeva, omitting ti, B^d -vātī ⁵ B^d jātikā gahetvā ⁶ C^s -ka-
 pattaṃ. B^d adds pūretvā detha ⁷ B^d -tassa- ⁸ C^s lūka-. C^s kalukha- corr.
 to kālūkha-, B^d lukhabhā-. ⁹ C^s na corr. to an, B^d an-. ¹⁰ B^d tassa. ¹¹
 B^d -deti. ¹² B^d -yittha. ¹³ C^s B^d -kâ-. ¹⁴ B^d m rukkhassāvidūre. ¹⁵ B^d
 omits va ¹⁶ C^s chāyante corr to chāyaparinte. B^d chāyāya pariyaṇte. ¹⁷ B^d
 mūgha-. ¹⁸ B^d nikkhama

Taṃ sutvā yakkho „imaṃ purisaṃ vañcetvā antochāyaṃ
pavitthaṃ khādissāmīti“ cintetvā dutiyaṃ gātham āha :

- Tattha bhikkhan ti mama nibaddhabhikkham, sūpinan ti sūpa-
 10 sampannam

3. Appakena tuvaṃ yakkha thullam atthaṃ jahissasi,
bhikkhaṃ te nâharissanti janā maranasaññino. 17.

- Tattha thullamattthan ti appakena kāraṇena mahantam attthan jahissasīti dasseti, nāharissantīti ito paṭṭhāya maraṇasaññino hutvā na āharissanti⁷ atha tvam milātasakko viya rukkho nirābhāro dubbalo bhavissasīti, lad-
- 20 dhāyan ti laddham⁸ ayam laddham⁹ gamanam, idam vuttam hoti: samma yakkha, yam aham ajja āharim idam tava niccabhikkham⁵ suciṃ paṇitam uttamaraseṇa upetaṃ laddhāgamanam devasikam te āgacchissasi¹⁰, āhariyo ti āharanako¹¹, idam vuttam hoti: sace tvam idam bhikkham gahe tvā āgataṃ
- 25 maṃ bhakkhasi¹² ath' eva¹³ mayi bhakkhite āharanako añño naro idha sudulabho bhavissati, kinkāraṇā: mādiso hi Bārānasiyam añño paṇḍitamanusso n' atthi, mayi pana khādite Sutam pi nāma yakkhena khādito aññassa kassa¹⁴ so¹⁵ lajjissati bhattāāharanakaṃ¹⁶ na labhissasi, atha te ito paṭṭhāya bhōjanam dullabbham bhavissati, anūhakaṃ pi rājānam gānhitum na labhissasi,
- 30 kasmā¹⁷: rukkhatō bahibbhāvena, sace paṇ' idam bhattam bhūñjivā maṃ pahinissasi aham te¹⁸ añño kathetvā nibaddham bhattam pesessāmī, attānam pi ca

¹ *Bd māgha-*. ² *Bd vatṭa-*. ³ *Id ya-*. ⁴ *Bd -ssati-*. ⁵ *Bd -bhattani-*. ⁶ *Ck rassā*, *Cs rassū* corr. to *rasū*, *Bd rasū* ⁷ *Bd nūhar-*. ⁸ *Cks laddhā*. ⁹ *Ck lad-dha*, *Bd laddhā*. ¹⁰ *Cks -ssanti-*. ¹¹ *Cs abba-*, *Bd āharaniko*. ¹² *Bd bhakkhis-sasi*. ¹³ *Bd atuvam*. ¹⁴ *Cs kassa* corr. to *kassaci*, *Bd kassaci*. ¹⁵ *Bd adds ko*. ¹⁶ *Ck bhattani-*, *Cs -hattani-*. ¹⁷ *Bd tasmā*. ¹⁸ *Bd omits te*

te khāditum na dassāmi, ahañ hi tava santake¹ thāne² na thassāmi³ pādukāsu thassāmi, rukkhacchāyā⁴ pi te na thassāmi attano chattacchāyāya eva thassāmi, sace pana⁵ mayā saddhiñ virajjhissasi⁶ khaggena tam⁷ dvidhā chindissāmi, ahañ hi⁸ ajja etadattham eva sajjo hutvā āgato ti. Evañ kira nañ Mahāsatto tājjesi. 5

Yakkho „yuttañ⁹ māṇavo vadatīti“ sallakkhetvā pasan-nacitto dve gāthā abhāsi:

5. Mam¹⁰ esa¹⁰ Sutano attho yathā bhāsasi māṇava,
mayā tvañ samanūñāto sotthiñ passāhi¹¹ mātarañ. 19.
6. Khaggañ chattañ ca pātiñ ca gacch¹² evādāya māṇava, 10
sotthiñ passatu te mātā tvañ ca passāhi mātarañ ti. 20.

Tattha Sutano ti Bodhisattañ ālapati, yathā bhāsasīti yathā tvañ bhāsasi tathā¹⁴ yo esa tayā bhāsito attho eso mam¹⁵ ev¹⁶ attho mayhañ ñeva¹³ vaḍḍhati

Yakkhassa kathañ sutvā Bodhisatto „mama kammañ 15
nipphannañ, damito me yakkho, bahuñ dhanāñ laddhañ,
rañño vacanañ katan“ ti tuṭṭhacitto yakkhassa anumodanañ
karonto osānagātham āha:

7. Evañ yakkha sukhi hohi saha sabbehi nātibhi,

dhanañ ca me adhigatañ, rañño ca¹¹ vacanañ katan ti 21. 20
vatvā ca pana yakkhañ āmantetvā „samma, tvañ pubbe aku-
salakammañ katvā kakkhaḷo pharuso paresañ lohitamaṇsa-
bhakkho yakkho hutvā nibbatto, ito paṭṭhāya pūṇātipātādini
mā karīti“ sile ānisaṇsañ dussīye¹⁵ cādīnavañ¹⁶ kathetvā
yakkhañ¹⁷ pañcasu silesu paṭiṭṭhāpetvā „kiñ te arañṇavāsena, 25
ehi nagaradvāre tañ nisīdāpetvā aggabhattalābhiñ karomīti“
yakkhena saddhiñ nikkhamitvā khaggādini yakkham eva¹⁸
gāhāpetvā Bārāṇasīñ agamāsi. „Sutano māṇavo yakkhañ
gaḥetvā etīti¹⁹“ rañño ārocesuñ. Rājā amaccaparivuto Bo-

¹ C^s santake corr. to santi-, B^d santi ² B^d athāne. ³ C^{ks} omit pādukāsu thas-
sāmi, C^s has added the same later. ⁴ B^d -yam. ⁵ C^{ks} add so. ⁶ C^s -ti, C^s
virajjhissati corr. to virujjhissasi. B^d virujjhissasi. ⁷ B^d tvañ ⁸ B^d pi. ⁹
B^d yuttarūpam. ¹⁰ B^d eva. ¹¹ C^{ks} passasi. ¹² C^s B^d yathā. ¹³ B^d mayhañ eva.
¹⁴ B^d omits ca. ¹⁵ C^s -sīlyo, C^s -sīlyo corr to -sīlye, B^d dussile. ¹⁶ B^d ca
ā-. ¹⁷ B^d omits y. ¹⁸ B^d yakkham, omitting eva. ¹⁹ B^d ehi

dhisattassa paccuggamanam katvā yakkham nagaradvāre nisī-
dāpetvā aggabhattalābhinam¹ katvā nagaram pavisitvā bheriñ
carāpetvā nāgare sannipātetvā Bodhisattassa guṇam kathetvā
senāpatiṭṭhānam adāsi, sayā ca Bodhisattassa ovāde ṭhatvā
5 dānādini puñṇāni katvā saggaparāyano ahoṣi.

Satthā imam desanam² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātuposakabhikkhu sotāpattiphale patiṭ-
ṭhahi) „Tadā yakkho Aṅgulimālo ahoṣi, rājā Ānando. māṇavo³ aham
evā“ ti. Sutanajātakam⁴.

10

4. Gijjhajātaka.

Te kathannu karissantīti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ mātuposakabhikkhum⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto gijjhayoniyam nibbattitvā⁷ vayappatto vuddhe⁸
15 parihīnacakkhuke mātāpitaro gijjhaguhāya⁹ ṭhapetvā gomañ-
sādini āharitvā posesi. Tasmim kāle Bārāṇasi-susāne eko
nesādo aniyametvā gijjhānam pāse¹⁰ oḍḍesi. Ath' ekadivasaṃ
Bodhisatto gomaṇisaṃ¹¹ pariyesanto susānam pavittṭho pādena¹²
pāse¹³ bajjhītvā attano na cintesi¹⁴, vuddhe pana¹⁵ mātāpitaro
20 anussaritvā „kathan nu kho me mātāpitaro yāpessanti¹⁶, mama
baddhabbhāvam¹⁷ pi ajānantā anāthā nippaccayā pabbata-
guhāyam eva sussitvā marissantī maññe“ ti vilapanto paṭha-
mam gātham āha:

1. Te kathan nu karissantī vaddhā¹⁸ giridarisaṃyā,
25 aham baddho 'smi pāsena Nīliyaṣsa vasaṃ gato ti. 22.

Tattha Nīliyaṣsa¹⁹ ti evaṃnāmakassa nesādaputtassa.

¹ Ck-bhinam, Bd-bhattādilābhinam. ² Bd dhammade-. ³ Bd adds pana. ⁴ Ck-nu-, Bd adds tatiyam. ⁵ Bd-tuposakani-. ⁶ Bd adds vatthu sāmajātaka āvibhavissati. ⁷ all three MSS -ttetvā. ⁸ Bd buddhe, Ck pubbe. ⁹ Bd -yam. ¹⁰ Bd pose corr. to pāsena. ¹¹ Bd -sādi. ¹² Bd omits p. ¹³ Bd pāsena. ¹⁴ Bd adds popesi. ¹⁵ Bd omits pana and adds parihīnacakkhuke. ¹⁶ Bd adds pi. ¹⁷ Bd bandha-. ¹⁸ Ck ba-, Bd vuddhā. ¹⁹ Ck nī-.

Tassa paridevato sutvā¹

2. Kim gijjha paridevasi, kā nu te paridevanā,
na me suto vā diṭṭho vā bhāsanto mānusiṃ dijo². 23.
3. Bharāmi mātāpitaro vaddhe³ giridarīsaye,
te kathan nu karissanti, ahaṃ vasaṃ gato tava⁴. 24. 5
4. Yan nu gijjho yojanasataṃ⁵ kunapāni avekkhati
kasmā jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi na bujjhasi⁶. 25.
5. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi na bujjhati⁷. 26.
6. Bharassu mātāpitaro vaddhe⁸ giridarīsaye, 10
mayā tvaṃ samanunāto sotthiṃ passāhi nātaka⁹. 27.
7. Evaṃ luddaka⁹ nandassu saha sabbehi nātibhi,
bharissam mātāpitaro vaddhe³ giridarīsaye ti¹⁰ 28.

nesādaputtēna dutiyā gijjhena tatiyā ti imā gāthā paṭi-
pāṭiyā vuttā. 15

Tattha yannū 'ti yam nu etam loke kathiyati¹¹, gijjho yojanasata-
taṃ⁵ kunapāni avekkhatīti¹² yojanasatam atikkamma thitāni pi kuna-
pāni passati, tam yadi tathā¹³ atha kasmā tvaṃ imam jālaṃ ca pāsaṃ ca
āsajjāpi na bujjhasi¹⁴ santikaṃ āgantvāpi na jūnāsīti¹⁴, parābhavo ti
vināso, bharassū 'ti idam so Bodhisattassa dhammakathanāṃ sutvā paṇḍito 20
gijjharājā paridevanto na attano paridevati mātāpitunnāṃ¹⁵ paridevati nāyaṃ
māretum yutto ti¹⁶ tussitvā āha vatvā ca pana piyacittena muducittena
pāsaṃ mocesi.

Ath' assa Bodhisatto¹⁷ maraṇadukkhā mutto sukhito anu-
modanaṃ karonto osānagāthaṃ vatvā mukhapūraṃ¹⁸ maṃsaṃ 25
ādāya gantvā¹⁹ mātāpitunnāṃ¹⁵ adāsi.

Satthā imam desanaṃ²⁰ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne mātīposakabhikkhu²¹ sotāpattiphale pa-

¹ B^d atha nesādaputto gijjharājassa paridevitasaddam sutvā dutiyagāthamāha. ²
B^d adds ti gijjho āha ³ B^d vuddhe. ⁴ B^d tavā ti nesādo āha. ⁵ B^d -naṃ-.
⁶ B^d -siti gijjharājā'āha. ⁷ C^k -si, B^d -titi. ⁸ B^d -ke ti. ⁹ B^d luddha. ¹⁰ B^d omits ti.
¹¹ C^k -iyyati, C^s -iyyati, B^d -iyati ¹² C^k -ati ¹³ C^k tatham, C^s tatham corr.
to tathā, B^d katham corr. to katam. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ B^d -tūnam.
¹⁶ B^d tam. ¹⁷ B^d -ttassa ¹⁸ B^d -ra ¹⁹ B^d omits gantvā ²⁰ B^d dhammade-
²¹ B^d mātu-.

tiṭṭhahi) ..Tadā nesādaputto Channo ahosi, mātāpitaro¹ mahārāja-kulāni, gijjharājā aham evā² ti. Gijjhajātakaṃ³.

5. Dabbhapupphajātaka.

Anutīracārī bhaddante ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 5 haranto Upanandam Sakyaputtam ārabba katesi. So hi sāsane
 pabbajitvā appicchatādiguṇe pahāya mahātaṇho ahosi, vassūpanāyikāya
 dve tayo vihāre pariggahetvā ekasmiṃ chattam vā⁴ upāhanam vā⁵
 ekasmiṃ kattarayaṭṭhim vā udakumbham vā ṭhapetvā ekasmiṃ sa-
 yam⁶ vasati. So ekasmiṃ janapadavihāre vassam upaganvā „bhik-
 10 khūhi nāma appiccheli bhavitabban“ ti ākāse candam utthāpentō⁷
 viya bhikkhūnam paccayasantosadīpakam⁸ ariyavaṃsapaṭipadam ka-
 thesi. Tam sutvā bhikkhū manoramāni⁹ pattacīvarāni chaddetvā matti-
 kāpattāni¹⁰ c’ eva paṃsukūlacīvarāni ca gaṇhimsu. So itarāni attano
 vasaṇaṭṭhāne ṭhapetvā vutthavasso pavāretvā yānakam pūretvā Jeta-
 15 vanam gacchanto antarāmagge ekassa araṇṇavihārassa piṭṭhibhāge
 pāde valliya palibuddho¹¹ „addhā ettha¹² kiñci laddhabbani bhavissa-
 titi“ tam vihāram pavisi. Tattha pana dve mahallakabhikkhū¹³ vas-
 sam upagacchimsu, te dve ca thūlasātake ekaṃ ca sukhumakam-
 balam labhitvā bhājetum a-akkontā nam¹⁴ disvā „thero no bhājetvā
 20 dassatīti“ tuṭṭhacittā „mayam bhante imam vassāvāsikam bhājetum na
 sakkoma, imam no nissāya vivādo hoti, imam¹⁵ ambakam bhājetvā
 dethā“ ti āhaṃsu. So „sādhū bhājessāmīti“ dve thūlasātake dvin-
 nam pi datvā¹⁶ „ayam ambakam vinayadharānam pāpuṇātīti“ kam-
 balam gahetvā pakkāmi. Te pi therā kambale sālayā ten’ eva sad-
 25 dhim Jetavanam gantvā vinayadharabhikkhūnam¹⁷ tam attham āro-
 cetvā „labbhati no¹⁸ bhante vinayadharānam evam vilopam khādītum“
 ti āhaṃsu. Bhikkhū Upanandattherena ābhataṃ¹⁹ pattacīvararasiṃ²⁰
 disvā „mahāpuṇṇo si tvaṃ āvuso, bahum te pattacīvaram laddhan“ ti
 vadaṃsu. So „kuto me āvuso puṇṇam. iminā²¹ upāyena idam lad-
 30 dhan“ ti sabbam katesi. Dhammasabhāyam²² katham samuṭṭhā-
 pesum: „āvuso Upanando Sakyaputto mahātaṇho mahālobho“ ti.

¹ B^d tadā mā-. ² B^d adds pana. ³ B^d adds catuttham ⁴ B^d adds ekasmiṃ.

⁵ B^d adds ekasmiṃ pattam ⁶ B^d samayam. ⁷ B^d utha- ⁸ B^d -ka ⁹ B^d manāpāni. ¹⁰ B^d -ka-. ¹¹ B^d balibaddho. ¹² B^d omits ettha. ¹³ B^d -kā-. ¹⁴ B^d tam ¹⁵ B^d idam. ¹⁶ B^d bhājetvā. ¹⁷ B^d omits vinayadhara. ¹⁸ B^d labbhati
 nu kho ¹⁹ B^d -tēni. ²⁰ B^d -cīvarāni. ²¹ B^d adds me ²² B^d bhikkhū dh-.

Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Upanandena paṭipadāya anucchavikaṃ kataṃ, parassa paṭipadaṃ kathentena nāma bhikkhunā paṭhamam attano anucchavikaṃ katvā pacchā paro ovaditabbo“,

5

Attānam eva paṭhamam patirūpe nivesaye. (= Dhṛp. v. 1158 : cfr. J. II p. 441.)

ath' aññam anusāseyya. na kilisseyya paṇḍito ti
imāya Dhammapade gāthāya dhammam desetvā „na bhikkhave Upanando idān' eva pubbe p' esa¹ mahālobho va. na ca idān' eva³ ime-
sam santakam vilumpati pubbe pi⁴ vilumpi yevā“ 'ti vatvā atī- 10
tam āhari:

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto nadītire rukkhadevatā ahoṣi. Tadā eko si-
gālo Māyāvī nāma bhariyam gaṇetvā nadītire ekasmiṃ ṭhāne
vasi. Ath' ekadivasam sigālam sigālī evam āha⁵: „dohaḷo 15
me sāmī uppanno, allarohitamaccham khāditum icchāmīti“.
Sigālo „appossukkā⁶ hohi, āharissāmī te“ ti nadītire caranto
vaḷiyā pāde palibuddhitvā⁷ anutīram eva agamāsi. Tasmim
khaṇe Gambhīracārī ca Anutīracārī cā 'ti dve uddā macche
pariyesantā tīre aṭṭhaṃsu. Tesu Gambhīracārī mahantaṃ ro- 20
hitamaccham disvā vegena udakam pavasitvā tam naṅguṭṭhe
gaṇhi. Balavā maccho parikaddhanto pāyāsi⁸. So „mahā-
maccho ubhinnaṃ pi no pahossati, ehi me sahāyo hohīti“
itarena saddhiṃ sallapanto⁹ paṭhamam gātham āha:

1. Anutīracārī bhaddan te, sahāya-m-anudhāva maṇi, 25
mahā me gahito¹⁰ maccho, so maṇi harati vegasā ti. 29.

Tatthā sahāyamanudhāva maṇi¹¹ ti sahāya anudhāva maṇi. sandhi-
vasena makāro vutto. idam vuttam hoti: yathāham iminā macchena na saṃ-
hīram¹² evam maṇi naṅguṭṭhakhaṇḍe¹³ gaṇetvā tvam¹⁴ anudhāva¹⁵ 'ti

¹ B^d adds mahātanho. ² B^d omits va. ³ B^d na ca indāneva, C^k omit na ca.
⁴ C^k omit vilumpati pubbe pi. ⁵ B^d siṅgālī siṅgālam āha. ⁶ C^k -kko. ⁷ B^d
-bujhitvā corr to -bajhitvā. ⁸ B^d yāsi. ⁹ B^d -pento. ¹⁰ B^d rohito. ¹¹ C^k
omit maṇi. ¹² C^k -hi-, B^d -ba-. ¹³ naṅguṭṭham canḍe, C^s naṅguṭṭham canḍe
corr. to -khaṇḍe, B^d naṅguṭṭhakhaṇḍe. ¹⁴ C^k tam. ¹⁵ C^k -va

Taṃ sutvā itaro dutiyaṃ gātham āha:

2. Gambhīracāri bhaddan te, daḷhaṃ gaṇhāhi thāmasā,
ahan taṃ uddharissāmi supaṇṇo uragam-m-ivā¹ 'ti. 30.

Tattha thāmasā ti thāmena. uddharissāmiti nīharissāmi, supaṇṇo
5 uragam-m-ivā² ti garulo³ sappan viya.

Atha dve pi te ekato hutvā rohitamacchaṃ nīharitvā
thale⁴ ṭhapetvā māretvā⁵ „bhājehitī“ kalahaṃ katvā bhājetuṃ
asakkontā⁶ ṭhapetvā nisīdimsu. Tasmīṃ khaṇe sigālo taṃ
ṭhānaṃ anuppatto. Te taṃ disvā ubho pi paccuggamaṇaṃ
10 katvā „ayaṃ samma dabbhapuppha maccho⁷ amhehi ekato
hutvā gahito. taṃ no bhājetuṃ asakkontānaṃ vivādo uppanno,
samabhāgaṃ no bhājetvā dehīti“ tatiyaṃ gātham āhaṃsu:

3. Vivādo no samuppanno, dabbhapuppha⁷ suṇohi me,
samehi medhakaṃ samma, vivādo vūpasammataṃ ti. 31.

15 Tattha dabbhapupphā⁸ 'ti dabbhapupphasamānavannatāya⁷ taṃ āla-
pati, medhakaṃ ti kalahaṃ.

Tesaṃ vacanaṃ⁹ sutvā sigālo attano balaṃ dīpento

4. Dhammatṭho 'haṃ pure āsīṃ, bahu atthaṃ me tīritaṃ,
samemi medhakaṃ¹⁰ sammā¹¹, vivādo vūpasammataṃ ti 32.
20 imaṃ gāthaṃ vatvā bhājento

5. Anutīracāri¹² naṅguṭṭhaṃ, sīsaṃ Gambhīracārino,
athāyaṃ majjhimo khaṇḍo dhammatṭhassa¹³ bhavissatīti 33.
imaṃ gātham āha.

Tattha pathamagāthaya ayaṃ attho: ahaṃ pubbe rūjūnaṃ viniechayāmacce
25 āsīṃ, tena mayā viniechaye nisīditvā bahum atthaṃ¹⁴ tīritaṃ, tesaṃ tesaṃ¹⁵
brāhmaṇagahapatikānaṃ¹⁶ bahū atthā tīritā¹⁷, viniechinitvā¹⁸ sv-āhaṃ tumhādi-
sānaṃ samajātikānaṃ catuppadānaṃ atthaṃ tīretum kiṃ na sakkhissāmi, ahaṃ¹⁹
vo samemi medhakaṃ, sammā²⁰ maṃ nissāya tumhākaṃ vivādo vūpasammataṃ²⁰

¹ Bdf -gamiva. ² Bd urāmiva corr. to uragamivā. ³ Cks -ḍo. ⁴ Bd tire. ⁵ Bd adds tvam. ⁶ Ck Bd -to. ⁷ Bdf dabbapuppa. ⁸ Bd dabbhapupphā. ⁹ Bd taṃ in the place of t. v. ¹⁰ Bd -gam. ¹¹ Bd samma. ¹² so Cks; Bd anu-tīraṃ cāri, Bf anutīracari. ¹³ Cks dhammi-. ¹⁴ Bd -adds va. ¹⁵ Cs has added one tesaṃ, Bd omits one. ¹⁶ Bd -kādīnaṃ. ¹⁷ Bd tīritvā. ¹⁸ Bd viniechitvā. ¹⁹ Cks ayaṃ. ²⁰ Cks -tu upasammataṃ.

ti, evañ ca pana vatvā macchaṃ tayo kottḥāse katvā: Anutīracāri tvam nañ-
gutthaṃ gaṇha, sīsaṃ Gaṃbhīracārino hotu, athāyaṃ¹ majjhimo khaṇḍo
ti api ca ayaṃ majjhimo kottḥāso, athavā: accā ti² aticca, ime dve kottḥāse
atikkamitvā thito ayaṃ majjhimo khaṇḍo dhammatthassa³ vinicchayasāmikassa
mayhaṃ bhavissatīti.

5

Evam taṃ macchaṃ vibhajitvā „tumhe kalaham akatvā
nañgutṭhaṃ ca sīsaṃ ca khādathā“⁴ 'ti vatvā majjhimakhaṇḍam
mukhena⁴ ḍasitvā tesam passantānam ñeva⁵ pāyāsi⁶. Te sa-
hassam⁷ parājitā viya dummukhā nisīditvā chaṭṭhaṃ gātham
āhamṃsu:

10

6. Cīram pi bhakkho abhavissa sace na vivademase,
asīsakaṃ⁸ anañgutṭhaṃ sigālo harati rohitam ti. 34.

Tattha cīrapipīti dve vā⁹ tayo vā⁹ divase sandhāya vuttam.

Sigālo pi „ajja bhariyaṃ rohitamacchaṃ khādāpessāmīti“
tuṭṭhacitto tassā santikaṃ agamāsi. Sā taṃ āgacchantam disvā¹⁰
abhinandamānā

7. Yathāpi rājā nandeyya rajjam laddhāna khattiyo
ev' āham ajja nandāmi disvā puṇnamukhaṃ patin ti 35.
imaṃ gātham vatvā adhigamūpāyaṃ pucchantī

8. Katham nu thalajo santo uduke macchaṃ parāmasi,
puṭṭho me samma akkhāhi katham adhigatam tayā ti 36.
imaṃ gātham āha.

Tattha kathamnū 'ti¹⁰ khāda bhaddhe ti macchakhande purato thapite
katham nu tvaṃ thalajo samāno¹¹ uduke maccham ganhiti pucchati¹².

Sigālo tassā adhigamūpāyaṃ ācikkhanto anantaram¹² gā-
tham āha:

25

9. Vivādena kisā honti, vivādena dhanakkhayā,
jīnā¹⁴ uddā vivādena, bhuñja Māyāvi rohitam ti. 37.

¹ Bḍ accāyam. ² Bḍ si. ³ C^{ks} dhammi-. ⁴ Bḍ omits mu-. ⁵ Bḍ tesam pa-
santānam yeva ḍassitvā. ⁶ Bḍ palayi. ⁷ Fḍ -ssa. ⁸ C^{ks} asīsam ⁹ Bḍ omits
vā. ¹⁰ Bḍ adds ca katham. ¹¹ C^k māno, C^s māno corr. to samāno. ¹² C^k
pucchantoti, Bḍ pucchi. ¹³ C^k antaram, C^s antaram corr. to ananta-. ¹⁴ C^k
pī-, Fḍ ji-.

Tattha vivādena kiṣā hontīti bhaddhe ime sattā vivādaṃ karontā vivādaṃ nissāya kiṣā appamamsalohitā honti, vivādena dhanakkhayā ti hiraññasuvannādānaṃ dhanānaṃ khayāpi¹ vivāden' eva honti. dvīsu vidadantesu² eko³ parājito parājitatā dhanakkhayaṃ pāpunāti itaro jayabhāgadānena.
 5 jīnā⁴ uddā ti dve⁵ pi vivāden' eva imaṃ maccham jīnā⁶, tasmā tvaṃ mayā ābhatassa⁷ uppattiṃ mā sodhesi⁸, kevalaṃ⁹ imaṃ bhuñja Māyavi rohitā ti.

Itarā¹⁰ abhisambuddhagāthā :

10. Evam evaṃ manussesu vivādo yattha jāyati
 dhammattham paṭi dhāvanti. so hi nesaṃ vināyako,
 10 dhanāpi tattha jīyanti¹¹ rājakoso ca¹² vaḍḍhatīti. 38.

Ettha¹³ evamevaṃ ti bhikkhave yathā ete uddā jīnā evam evaṃ manussesu pi yasmiṃ thāne vivādo jāyati tattha te manussā dhammattham paṭidhāvanti vinicchayaśāmikāṃ upasamukamanti, kimkaraṇā : so hi nesaṃ vināyako¹⁴, tesāṃ vivādāpannānaṃ vivādavūpasamako ti attho, dhanāpi tatthā 'ti tattha
 15 te vivādāpannā dhanato pi jīyanti attano santakā parihāyanti dandena c' eva jayabhāgagahanena ca rājakoso ca¹⁵ vaḍḍhatīti.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi : ..Tadā sigālo Upanando ahosi. uddā dve mahallakā, tassa kāraṇassa paccakkhakārikā rukkhadevatā¹⁷ aham evā¹⁸ 'ti. Dab-
 20 bhapupphajātakaṃ¹⁹.

6. Dasanṇakajātaka.

Dasanṇakaṃ¹⁹ tikhiṇadhāraṇaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadūtiyikapalobhanaṃ ārabha kathesi. Taṃ²⁰ hi bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā²¹ „saccaṃ
 25 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito“ ti „purāṇadūtiyikāyā“ 'ti vutte „bhikkhu, ayaṃ itthi tuyhaṃ anattakārikā, pubbe pi tvaṃ imaṃ nissāya cetasikarogena maranto²² paṇḍite nissāya jīvitaṃ alatthā²³“ 'ti vatvā atitāṃ āhari :

¹ Bā -yā. ² Ck^s -vā-, Bā -vāde-. ³ Ck^s omiteko. ⁴ Bā ji-. ⁵ Bā adds uddā.
⁶ C^s jīnā, Bā jīnāti. ⁷ Ck^s āga-, C^s āgāntassa corr. to ābh-. ⁸ Ck^s sosodhesi.
⁹ Bā -lañca. ¹⁰ Ck^s -ro. ¹¹ Bā ja-. ¹² Bā pa. ¹³ C^s ta- corr. to e-, Bā ta-.
¹⁴ Bā has added so. ¹⁵ C^s va, Bā pa. ¹⁶ Bā dhammade-. ¹⁷ Bā adds pana
¹⁸ Bā dabbhapuppa - - pañcamāṇi. ¹⁹ Bā pannakaṃ. ²⁰ Bā taṃ. ²¹ Ck^s omite
 pucchitvā. ²² Bā maddanto. ²³ Bā laddhā.

Atite Bārāṇasiyaṃ Maddavamahārāja¹ rajjaṃ kā-
 rente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Senakakumāro ti
 'ssa nāmaṃ karimsu². So vayappatto Takkaśilāyaṃ sabbasip-
 pāni uggahetvā³ Bārāṇasiṃ⁴ paccāgantvā Maddavaraṇṇo attha-
 dhammānusaśako amacco ahoṣi, Senakapaṇḍito ti vutte⁵ sakala- 5
 nagare cando viya suriyo viya paṇṇāyi. Tadā raṇṇo purohitaputto
 rājūpatthhānaṃ āgato sabbālaṃkārapatimaṇḍitaṃ⁶ uttamarūpa-
 dharaṃ raṇṇo aggamahesiṃ disvā paṭibaddhacitto hutvā gehaṃ
 gantvā nirāhāro nipajjitvā sahāyakehi puṭṭho tam atthaṃ āro-
 cesi. Rājā⁷ „purohitaputto na dissati, kahaṃ nu kho⁸“ ti 10
 pucchitvā tam atthaṃ sutvā taṃ pakkosāpetvā „ahaṃ⁹ te
 imaṃ sattadivasāni dammi, sattāhaṃ ghare katvā atthame di-
 vase āneyyāsīti“ āha. So „sādhū“ ti sampaṭicchitvā taṃ ge-
 haṃ netvā tāya saddhiṃ abhirami. Te aññaṃaṇṇaṃ paṭi-
 baddhacittā hutvā kiñci ajānāpetvā aggadvārena palāyitvā 15
 aññaṃaṇṇo vijitaṃ agamaṃsu¹⁰. Koci gataṭṭhānaṃ na jā-
 nāti¹¹, nāvāya gatamaggo viya ahoṣi. Rājā nagare bheriṇ
 carāpetvā nānappakārena vicinanto pi tassā¹² gataṭṭhānaṃ na
 aññaṃasi. Ath' assa taṃ nissāya balavasoko uppajji, hadayaṃ
 uṇhaṃ hutvā lohitaṃ pagghari, tato paṭṭhāy' assa¹³ kucchito 20
 lohitaṃ nikkhami, vyādhi mahanto ahoṣi. Mahantāpi rāja-
 vejjā tikkicchitum nāsakkhimsu¹⁴. Bodhisatto „imassa raṇṇo
 vyādhi n' atthi, bhariyaṃ pana apassanto cetasikarogena puṭ-
 ṭho¹⁵, upāyena taṃ tikkicchissāmīti“ Āyuraṇ¹⁶ ca nāma Pukku-
 saṇ ca¹⁷ raṇṇo paṇḍitāmacce āmantetvā „raṇṇo deviyā adas- 25
 sanena cetasikarogaṃ ṭhapetvā añño rogo n' atthi, bahūpa-
 kāro¹⁸ kho paṇ¹⁹ amhākaṃ²⁰, upāyena naṃ tikkicchāma. rājaṇ-

¹ B^d madda mahā- ² B^d nāmamakaṃsu. ³ B^d uggahitvā. ⁴ C^s -siyam, C^s -siyaṃ corr. to suṃ, B^d -sī. ⁵ so all three MSS. ⁶ C^s -pari-, B^d -pati-.
⁷ B^d rājāpi. ⁸ B^d adds so ⁹ C^s ahaṃ. ¹⁰ B^d āg-. ¹¹ B^d jāni. ¹² B^d tassa.
¹³ B^d pathāya cassa. ¹⁴ B^d na-. ¹⁵ C^s pu- corr to phu- ¹⁶ C^s āyu-, C^s ayuraṃ corr to ā-, B^d āyuraṇce ¹⁷ B^d adds dve ¹⁸ B^d adds ca ¹⁹ B^d pana. ²⁰ B^d adds tasmā.

gaṇe samajjāṃ kāretvā asin̄ gilituṃ jānanta¹ asin̄ gilāpema²,
 rājānaṃ sīhapañjare katvā samajjāṃ olokāpessāma³, rājā
 asin̄ gilantaṃ disvā 'atthi nu kho ito aññaṃ dukkarataran'
 ti pañhaṃ pucchissati, taṃ⁴ samma Āyura tvaṃ 'asukam
 5 nāma dadāmīti vacanaṃ ito dukkarataran' ti vyākareyyāsi,
 tato samma Pukkusa taṃ pucchissati, ath' assa tvaṃ 'ma-
 hārāja, dadāmīti vatvā adadato sā vācā aphalā hotīti, tathā-
 rūpiṃ vācam na keci upajīvanti⁵, na khādanti na pivanti, ye
 pana tassa vacanassānucchavikaṃ⁶ karonti yathāpaṭiññātam
 10 atthaṃ denti yeva idaṃ tato dukkarataran' ti evaṃ vyākarey-
 yāsi, itoparaṃ kattabbaṃ ahaṃ jānissāmīti⁷ vatvā samajjāṃ
 kāresi. Atha te tayo⁸ paṇḍitā rañño santikaṃ gantvā „ma-
 hārāja, rājāṇagaṇe samajjo vattati, taṃ olokentānaṃ⁹ dukkham
 pi na dukkhaṃ hoti, ehi gacchāma¹⁰“ ti rājānaṃ netvā siha-
 15 pañjaraṃ vivarivā samajjāṃ olokāpesuṃ. Bahū¹⁰ janā attano
 attano¹¹ jānanakasippaṃ dassesuṃ. Eko pana puriso tetthi-
 saṅgulaṃ tikhiṇadhāraṃ asiratanāṃ gilati. Rājā taṃ disvā
 „ayaṃ puriso etaṃ asin̄ gilati, 'atthi nu kho ito aññaṃ duk-
 karataran' ti ime paṇḍite pucchissāmīti¹²“ cintetvā Āyuraṃ
 20 pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Dasañṇakaṃ - tikhiṇadhāraṃ asin̄ sampanna pāyinaṃ
 parisāyaṃ puriso gilati kiṃ dukkarataram tato.
 yad aññaṃ dukkaram tñānaṃ taṃ¹³ me akkhāhi puc-
 chito ti. 39.

25 Tattha dasaṇṇakaṃ¹² ti Dasannakaratthe¹² uppannaṃ, sampanna-
 pāyinaṃ¹⁴ ti sampannam¹⁴ paralohitapānapāyinaṃ¹⁶, parisāyaṃ ti parisamajjhe
 dhanalobhena ayaṃ puriso gilati, yadaññaṃ ti¹⁷ ito asigilanto yaṃ aññaṃ
 dukkaram taṃ¹⁵ kāraṇam tvaṃ¹⁹ maya pucchito kathehīti

¹ B^d -to. ² B^d gilāpetvā, C^k add taṃ. ³ B^d olokessāma. ⁴ B^d omits taṃ. ⁵
 mīti vacanaṃ - - na keci upa wanting in B^d. ⁶ C^k -nassanti- ⁷ C^k nayo. C^s nayo
 corr. to tayo, B^d tayāpi. ⁸ C^k -kento nam, C^s -kento tam. ⁹ B^d kicchamā. ¹⁰
 C^s B^d -u. ¹¹ B^d omits one attano. ¹² B^d panna-, B^f dapanna-. ¹³ B^d taṃ.
¹⁴ C^k pāyina ¹⁵ B^d omits sampannam ¹⁶ C^k -yi, B^d -lohita-pāyinaṃ. ¹⁷ B^d
 adds yato yaṃ aññaṃ ¹⁸ B^d dukkarataram. ¹⁹ B^d tam.

Atha¹ so kathento dutiyaṃ gātham āha :

2. Gileyya puriso lobhā asinṃ sampanna pāyinaṃ,
yo² ca vajjā dadāmiṃ taṃ dukkarataram tato,
sabb³ aññaṃ sukaraṃ ṭhānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā³ 'ti. 40.

Tattha vajjā ti vadeyya, taṃ dukkarataran ti taṃ dadāmiṃ vaca- 5
nam tato asigilanato dukkarataran. sabbaññaṃ⁴ ti asukam nāma tava dassū-
miti vacanaṃ ṭhapetvā aññaṃ sabbam⁵ pi kāraṇaṃ⁶ sukaram, Māgadhā³ 'ti
rājānam gottenālapati⁷

Raṇṇo Āyurapaṇḍitassa vacanaṃ sutvā „asigilanato kira
'idaṃ nāma dammiṃ' vacanaṃ dukkaraṃ. ahañ ca 'purohita- 10
puttassa devinṃ dammiṃ' avacaṃ. atidukkaraṃ vata me ka-
tan⁸ ti vimaṃsantass⁹ eva hadaye soko thokaṃ tanuttaṃ⁸
gato. Tato „parassa idaṃ⁹ nāma¹⁰ demiṃ vacanato pan¹¹ añ-
ñaṃ¹¹ dukkarataran atthi nu kho“ ti cintetvā Pukkusapaṇḍi-
tena¹² saddhiṃ sallapanto tatiyaṃ gātham āha : 15

3. Vyākāsi Āyuro pañhaṃ atthadhammassa¹¹ kovido,
Pukkusaṃ dāni pucchāmi: kiṃ dukkarataran tato,
yad aññaṃ dukkaraṃ ṭhānaṃ tam¹⁴ me akkhāhi pucchito
ti. 41.

Tattha pañham atthan¹⁵ ti pañhassa atthanṃ vyākāriti vuttanṃ hoti. 20
dhammassa kovido ti tadatthajotake ganthe¹⁶ kusalo, tato ti tato vacanato
kiṃ dukkarataran.

Ath' assa vyākaronto Pukkusapaṇḍito catutthamṃ gātham āha :

4. Na vācam¹⁷ upajīvanti aphalaṃ giram¹⁸ udīritam.
yo ca datvā avākayirā taṃ dukkarataran tato, 25
sabb³ aññaṃ sukaraṃ ṭhānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā³ 'ti. 42.

Tattha datvā ti asukam nāma demiti patiññaṃ datvā, avākayirā ti
taṃ patiññātam¹⁹ attham dadanto tasmiṃ lobhaṃ avākareyya chindeyya²⁰, tam

¹ Bā athassa. ² Ck^s so. ³ Bdf maddavā ⁴ Ck sabban, C^s san corr. to sabban.
⁵ Ck^s omit sabbam, Bā sabbam. ⁶ Bā ka- ⁷ Bā -na ā-. ⁸ Bā tanukam. ⁹ Bā
imaṃ ¹⁰ Bā omits nāma. ¹¹ Bā pana a- ¹² Ck^s add pana. ¹³ Bā pañha attham-
¹⁴ Bā taṃ. ¹⁵ so Ck^s: Bā pañhaatthan ¹⁶ Ck gandhe. Bā atthe. ¹⁷ Bā vācam.
¹⁸ Bā kiram. ¹⁹ Bā sappati-. ²⁰ Bā nachandeyya.

bhandaṃ daḍeyyā¹ 'ti vuttam² hoti, tato ti asigilanato³ ca⁴ asukaṃ nāma te demiti⁵ vacanato ca tad eva dukkarataraṃ.

Raṇṇo tam pi⁶ vacanaṃ sutvā „aḥaṃ 'purohitaputtassa devinṃ demiti⁷'' paṭhamaṃ vatvā vācāanucchavikaṃ⁸ katvā⁹
5 adāsiṃ, dukkaraṃ vata me katan¹⁰ ti parivittakentassa soko tanukataro¹¹ jāto. Ath' assa etad ahoṣi: „Senakapaṇḍitato añño paṇḍitataro nāma n' atthi, imaṃ paṇhaṃ etaṃ pucchis-sāmīti¹²'' tato taṃ pucchanto pañcamaṃ gātham āha:

5. Vyākāsi Pukkuso paṇhaṃ atthadhammassa¹³ kovido,
10 Senakaṃ dāni pucchāmi: kiṃ dukkarataraṃ tato,
yad aññaṃ dukkaraṃ tṭhānam tam¹⁴ me akkhāhi pucchito
ti¹⁵. 43.

Ath' assa vyākarento Senako chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Daḍeyya puriso dānaṃ appaṃ vā yadivā bahum,
15 yo ca datvā nānutape¹⁶ taṃ dukkarataraṃ tato,
sabb' aññaṃ sukaraṃ tṭhānaṃ, evaṃ jānāhi Māgadhā¹⁷ 'ti. 44.

Tattha nānutape¹⁸ ti attano atikkantaṃ¹⁹ atimaṇāpam piyabhaṇḍaṃ parassa datvā kimattham mayā idaṃ dinnam ti evaṃ taṃ piyabhaṇḍaṃ ārabha yo²⁰ pacchā²¹ nānutappati na soṇati tam asigilanato ca asukaṃ nāma demiti²² vacanato ca tassa dānato ca dukkarataraṃ. Iti Mahāsatto rūjānaṃ saṇṇapento²³ kathesi. Dānaṃ hi datvā aparacetanā²⁴ va dussandhāriyā²⁵, tassā sandhāraṇa-dukkaratā²⁶ Vessantarajātakena dipitā ti, vuttaṃ h' etaṃ²⁷:

Adu²⁸ cāpaṃ gahetvāna khaggaṃ bandhitva²⁹ vāmato
ānayāmi sake putte, puttānaṃ hi vadho dukko³⁰
25 Addhā hi me tam dukkharūpaṃ yaṃ kumārā vihaṇṇare,
sataṃ ca dhammam aññāya ko datvā anutapiṣṣatīti³¹.

Rājā³² Bodhisattassa vacanaṃ sutvā sallakkhesi: „aḥaṃ attano manen' eva purohitaputtassa devinṃ datvā sakamaṇaṃ

¹ Bā na da-. ² Bā rukkhattam. ³ Bā omits asi. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Bā dam-miti. ⁶ Bā tam, omitting pi. ⁷ Bā vācāyaṃ-. ⁸ Bā adds tam. ⁹ C^{ks} tanuk-karo. ¹⁰ Bā C^{ks} atthaṃ-. ¹¹ Bā tam. ¹² dhammassa kovido ti tadattahajotake - - - pucchito ti wanting in C. ¹³ Bāf -tappe. ¹⁴ Bāf madḍavā. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ C^{ks} so. ¹⁷ C^{ks} omits pacchā. ¹⁸ Bā nāma te daḍāmīti. ¹⁹ Bā saṇṇā. ²⁰ C^s -takā. ²¹ Bā pa dussadāriyā. ²² C^{ks} -nā-, Bā tasmā saddhāraṇanadu-. ²³ Bā omits ti v. hetuṃ. ²⁴ Bā a-. ²⁵ Bā -tvā. ²⁶ C^{ks} mu-, C^s mu- corr. to du-. ²⁷ Bā -tappi-. ²⁸ Bā rūjāpi.

sandhāretum na sakkomi, socāmi kilamāmi, na me idaṃ anu-
 chavikaṃ, sace¹ mayi sasnehā bhaveyya idaṃ² issariyaṃ chaḍ-
 ḍetvā na palāyeyya, mayi³ pana sinehaṃ⁴ akatvā palātāya
 kiṃ tāya mayhaṃ⁵ ti. Tass' evaṃ cintentassa padumapatte
 udabindu⁶ viya sabbo⁷ soko vivatṭitvā⁸ gato. Taṃ khaṇaṃ⁹
 ñev' assa¹⁰ kucchi paraṇṭhāsi. Nīrogo¹¹ sukhito hutvā Bodhi-
 sattassa thutiṃ karonto osānagātham āha :

∴ Vyākāsi Āyuro pañhaṃ atha Pukkusa-poriso.

sabbe pañhe atīhoti yathā bhāsati Senako ti. 45.

Tattha yathā bhāsati ti yathā paṇḍito bhāsati tath ev' etam¹² : dānaṃ. 10
 nāma datvā n' eva anutapītabbaṃ¹³ ti

Imaṃ paṇ' assa thutiṃ katvā tuṭṭho bahum¹⁴ dha-
 nam adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
 modhānesi : (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭ- 15
 ṭhaṃ) „Tadā rājamaheśī purāṇadūṭṭiyikā aho si. rājā ukkaṇṭhitabhik-
 khu, Āyura-paṇḍito Moggallāno, Pukkusa-paṇḍito Sāriputto. Senaka-
 paṇḍito¹⁶ aham evā¹⁷ ti. Dasaṇṇakajātakaṃ¹⁸ .

7. Sattubhastajātakā.

Vibbhantacitto ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto 20
 paññāpāramiṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthum¹⁹ Ummagga-
 jātake āvibhavi-sati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Janako nāma rājā rajjaṃ kāresi.
 Tada Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti, Senakakumāro
 ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So veyyapatto Takkaśilāya²⁰ sabba- 25
 sippāni uggaṇhitvā Bārāṇasiṃ paccāgantvā rājānaṃ passi.
 Rājā taṃ amaccaṭṭhāne ṭhapesi mahantaṃ c' assa yasaṃ

¹ Bḍ adds sā. ² Bḍ imaṃ. ³ Ck^s mayham. ⁴ Ck^s sne-. ⁵ Bḍ udaka-. ⁶ Bḍ sabba
⁷ Bḍ vinivattetvā. ⁸ Bḍ ñeva cassa. ⁹ all three MSS. ni-. ¹⁰ Bḍ tathevataṃ.
¹¹ Bḍ -tappi-. ¹² Bḍ -u. ¹³ Bḍ dhammade-. ¹⁴ Bḍ adds pana. ¹⁵ Bḍ panna-
 jātakam satham, B/ dappanna-. ¹⁶ all three MSS. -u. ¹⁷ Bḍ -yati.

anuppadāsi. So rañño atthañ ca dhammañ ca anusāsi. Ma-
dhurakatho dhammakathiko hutvā rājānaṃ pañcasu sīlesu pa-
tiṭṭhāpetvā dāne uposathakamme dasakusalakammappathesū¹ 'ti
imāya kalyāṇapatipadāya patitṭhāpesi. Sakalaratṭhe² Bud-
1 dhānaṃ uppannakālo viya ahosi. Pakkhadivasesu rājā ca
uparājādayo ca sabbe sannipatitvā³ va⁴ dhammasabhaṃ saj-
jenti⁵. Mahāsatto sajjitadhammasabbāya sarabhapallamkamaj-
jhagato⁶ Buddhalīhāya⁷ dhammaṃ deseti, Buddhānaṃ dham-
makathāsadisā c' assa⁸ kathā hoti. Ath' aññataro mahallaka-
10 brāhmaṇo dhanabhikkhaṃ caritvā kahāpanasahassaṃ labhivā
ekasmiṃ brāhmaṇakule nikkhipitvā⁹ „puna bhikkhaṃ carissā-
mīti“ gato. Tassa gatakāle¹⁰ taṃ kulāṃ kahāpane valaṇ-
jesi¹¹. So āgantvā kahāpane āharāpesi. Brāhmaṇo kahāpane
dātuṃ asakkonto attano dhītaraṃ tassā pādapariṇāmanā katvā
15 adāsi. Brāhmaṇo taṃ gahetvā Bārānasito avidūre¹² brāhmaṇa-
gāme vāsaṃ kappesi. Ath' assa bhariyā daharatāya kāmesu
atittā aññena tarunabrāhmaṇena saddhiṃ micchācāraṃ cari.
Soḷasa hi atappiyavattbhūni¹³ nāma, katamāni soḷasa: sāgaro
sabbasavantīhi na tappati, aggi upādānena na tappati, rājā
20 ratṭhena na tappati, bālo pāpehi na tappati, itthi methuna-
dhammena alaṃkārena vijāyanenā 'ti imehi tīhi na tappati,
brāhmaṇo mantehi na tappati, jhāyī vihārasanipattiyā na tap-
pati, sekho apacayena¹⁴ na tappati, appiccho dhūtaguṇena¹⁵
na tappati, āraddhaviriyo viriyārambhena na tappati, kathiko¹⁶
25 sākacchāya na tappati, visārado parisāya na tappati, saddho
saṃghupatṭhānena na tappati, dāyako pariccāgena na tappati,
paṇḍito dhammasāvanena na tappati, catasso parisā Tathāgata-
dassanena na tappanti¹⁷. Sāpi brāhmaṇī methunadhamme¹⁸

B^d dasasaku- ² C^ks -rattho. ³ B^d -pātetvā. ⁴ B^d omits va. ⁵ C^ks sajjanti.
⁶ B^d ratanapallāṅke varagato ⁷ B^d adds viya. ⁸ C^k va, C^s ca. ⁹ B^d nikkha-
mītvā ¹⁰ B^d kata-. ¹¹ C^k val-, B^d valaṇcesi. ¹² B^d adds ekasmiṃ. ¹³ B^d
atappaniya-. ¹⁴ B^d appaccayena. ¹⁵ C^s dhu-, B^d dhutangu-. ¹⁶ B^d dham-
: aka-. ¹⁷ B^d -titi. ¹⁸ B^d -ena

atittā¹ tam brāhmaṇaṃ niharitvā vissatthā² pāpakammaṃ kat-
 tukāmā³ hutvā ekadivasam dummanā nipajjitvā „kiṃ bhotīti“
 vuttā „brāhmaṇa, ahaṃ tava gehe kammaṃ kātuṃ na sak-
 komi. dāsiṃ⁴ ānehīti“. „Bhoti, dhanam⁵ me n' atthi, kiṃ⁶
 datvā ānemīti“. „Bhikkham caritvā dhanam pariyesitvā āne- 5
 hīti“. „Tena hi bhoti pātheyyam me sajjehīti⁷“. Sā tassa
 baddhasattuabaddhasattūnaṃ⁸ cammapasibbakaṃ pūretvā adāsi.
 Brāhmaṇo gāmanigamarājadhānīsu caranto sattakahāpaṇasatāni
 labhitvā „alaṃ me ettakaṃ dhanam dāsīdāsamulāyā“ 'ti ni-
 vattitvā attano gāmaṃ āgacchanto ekasmiṃ udakaphāsuka- 10
 ṭhāne pasibbakaṃ nuñcitvā sattum khāditvā pasibbakamukham
 abandhitvā va pāṇīyaṃ pivitum otiṇṇo. Ath' ekasmiṃ ruk-
 khasusire eko kaṇhasappo sattugandham ghāyitvā pasibbakaṃ
 pavisitvā bhogaṃ⁹ abhuñjitvā sattum khādanto nipajji. Brāh-
 maṇo āgantvā¹⁰ abbhantaram anoloketvā pasibbakaṃ bandhitvā 15
 amse katvā pāyāsi. Atha naṃ antarāmagge ekasmiṃ rukkhe
 nibbattadevatā khandhavivare¹¹ ṭhatvā „brāhmaṇa, sace antarā-
 magge vasissasi¹² sayam marissasi, sace ajja gharāṃ gamissasi
 bhariyā te marissatīti¹³“ vatvā antaradhāyi. So olovento de-
 vataṃ adisvā bhīto maraṇabhayaatajjito rodanto paridevanto 20
 Bārāṇasinagaradvāraṃ sampāpuṇi. Tadā ca pana¹⁴ pannara-
 suposatho hoti, alaṃkatadhammāsane nisīditvā Bodhisattassa
 dhammakathādivaso¹⁵, mahājano gandhapupphādihattho vagga-
 vaggo hutvā dhammakatham sotum gacchati. Brāhmaṇo disvā
 „kham gacchathā¹⁷“ 'ti pucchitvā „brāhmaṇa, ajja Senaka- 25
 paṇḍito madhurena sarena Buddhalīlāya dhammaṃ deseti,
 tvam na jānāsīti¹⁸“ vutte¹⁹ cintesi: „paṇḍito kira dhamma-
 kathiko ahaṃ c' amhi maraṇabhayaatajjito, paṇḍitāpi²⁰ kho pana

1 Bā anatittā. 2 Bā nisattha. 3 Bā kātu-. 4 Bā dāsī dāsāni. 5 C^{ks} -nam. 6 Bā ki,
 C^{ks} kiñci. 7 Bā adds āha. 8 Bā -satthunāna. 9 Bā -ge. 10 Bā adds pasib-
 bakassa. 11 Bā -vittape. 12 C^{ks} vissasi. Bā visissasi. 13 C^{ks} -siti. 14 Bā
 omits pana. 15 Bā -se. 16 Bā nānagan-. 17 C^{ks} gacchā. 18 Bā ki tvam pi
 na jānā ti. 19 C^s vutta corr. first to vutte and afterwards to vutto, Bā adds
 so. 20 Bā omits pi.

mahantam pi sokaṃ haritum sakkonti, mayāpi tattha gantvā dhammaṃ sotum vaṭṭatīti“ so tehi saddhiṃ tattha gantvā Mahāsattaṃ parivāretvā nisinnāya sarājikāya parisāya pari-
yante sattupassibbakena khandhagatena dhammāsanato avidūre
5 maraṇabhayaabhīto¹ atṭhāsi. Mahāsatto Ākāsagaṇḍam otārento viya amatavassam vassanto viya² dhammaṃ desesi. Mahājano sañjātasomanasso sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ assosi. Paṇḍitā ca nāma disācakkhukā honti³. Tasmiṃ khaṇe Mahāsatto pa-
sannapañcappasādāni⁴ akkhīni ummiletvā samantato parisā
10 olokeno taṃ brāhmaṇaṃ disvā cintesi: „ayaṃ⁵ ettikā parisā somanassajātā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ suṇāti. ayaṃ pa-
eko brāhmaṇo domanassappatto rodati, etassa⁶ abbhantare⁷ assu-
jjanasamatthena sokena bhavitabbaṃ, taṃ assa āmbilena paharivā tambamalaṃ⁸ viya padumapālāsato udabindu⁹ viya
15 vinivaṭṭetvā etth¹⁰ eva naṃ nissokaṃ tuṭṭhamānasaṃ katvā dham-
maṃ desessāmīti“ so taṃ āmantetvā „brāhmaṇa, Senakapaṇḍite-
nāmāhaṃ, idāṃ¹¹ eva taṃ nissokaṃ karissāmi, vissattho kathe-
hīti“ tena saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Vibbhantacitto kupitindriyo si.

20 nettehi te vāriṇā savanti,
kin te natṭham kiṃ pana patthayāno
idhāgamā brahme tad iṃgha¹² brūhīti. 46.

Tattha kupitindriyo sīti cakkhundriyam eva sandhāya ghattitindriyo¹³
sīti āha. vāriṇā ti assubindūni, iṃghā¹⁴ ti codanatthe nīpāto, taṃ hi Ma-
25 hāsatto codento evamaha: brāhmaṇa, sattā nāma dvīhi kāraṇehi socanti pari-
devanti sattasaṃkhāresu kismicid¹⁵ eva piyājātike natthe vā kiñcid eva piya-
jātikam patthetvā alabhanta¹⁶ vā, tattha kiṃ te natṭham kiṃ vā pana patthay-
anto tvaṃ idhāgato¹⁷, idam me klappam brūhīti.

¹ C^{ks} bhayatajjito ² B^d omits a. v. v. ³ C^{ks} hontīti. ⁴ B^d sampanna pañcappasāpadāni. ⁵ B^d omits ayaṃ. ⁶ B^d etassa a- ⁷ B^d tampassa āmbilena pahāretvā tampalam viya padumala. ⁸ B^d udakabindum. ⁹ C^{ks} brahmaṇa d-gham, C^{ks} brāhmaṇa digam corr. to -dīṃgha. ¹⁰ B^d kupitīti- ¹¹ B^d kismicid. ¹² B^d idha a-.

Ath' assa attano sokakāraṇaṃ kathento brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha:

2. Mīyetha bhariyā¹ vajato mam' ajja,
agacchato maraṇaṃ āha² yakkho,
etena dukkhena pavedhito 'smi,
akkhāhi me Senaka etam atthan ti. 47.

Tattha³ vajato ti geham gacchantassa, agacchato ti agacchantassa. yakkho ti antarāmagge ekā rukkhadevatā, evaṃ āhā 'ti vadati. sā kira devatā pasibbake te⁴ brāhmaṇa kanhasappo ti anācikkhaṇṭi Bodhisattassa nānābhavappakāsanatthaṃ nācikkhi. etena dukkheṇā 'ti gacchato bhariyāya maraṇadukkhena⁵ agacchato attano maraṇadukkhena⁶. ten' asmi pavedhito ghattito kampito, etamatthan ti etam kāraṇam. yena me kāraṇena gacchato bhariyāya maraṇam agacchato attano maraṇam hoti⁷ etam me kāraṇaṃ ācikkhāhi attho

Mahāsatto brāhmaṇassa vacanaṃ sutvā samuddamatthake⁸ jālaṃ khipanto viya nānājālaṃ pattharivā „imesaṃ sattānaṃ bahūni maraṇakāraṇāni: samudde nimuggāpi maranti, tattha vālamacchehi gahitāpi, Gaṅgāya patitāpi⁹ sumsumārehi gahitāpi, rukkhato patitāpi kaṇṭakena viddhāpi, nānappakārehi āvudhehi pāhatāpi, visaṃ khāditvāpi ubbandhitvāpi¹⁰ papāte patitvāpi¹¹ 20 atisītādihi¹² vā nānappakārehi vā rogehi upaddutāpi maranti yeva, evaṃ bahūsu maraṇakāraṇesu katarena nu kho kāraṇena ajja¹³ esa¹⁴ brāhmaṇo antarāmagge vasanto sayāṃ marissati gehaṃ assa vajato bhariyā marissatīti¹⁵ cintesi, cinto eva ca¹⁶ brāhmaṇassa khandhe pasibbakaṃ disvā „imasmiṃ pasibbake 25 ekena sappena pavitṭhena bhavitabbaṃ, pavisanto ca pana so¹⁷ imasmiṃ brāhmaṇe pātarāsaṃsamaye sattuṃ khāditvā pasibbakamukhaṃ abandhitvā va¹⁸ pāṇiyaṃ pātuṃ gate sattugandhena¹⁹ pavitṭho bhavissati, brāhmaṇo pi pāṇiyaṃ pivtvā āgato sappassa pavitṭhabhāvaṃ ajānitvā va pasibbakaṃ bandhitvā ādāya 30

¹ Ck -yam, Bd -yāya. ² Ck^s āhu. ³ Ck^s etattha. C^s etamattha. ⁴ Bd vata. ⁵ Bd maraṇam. ⁶ Bd maraṇam hoti. ⁷ tenasmi - - - hoti wanting in Bd. ⁸ Bd adds tattha. ⁹ Ck -di- ¹⁰ Bd -tāpi. ¹¹ Bd asitādihi ¹² Bd ajjeva ¹³ Bd omits ca. ¹⁴ Bd paneso. ¹⁵ Bd omits va. ¹⁶ Bd adds sappo.

pakkanto bhavissati, sv-āyaṃ antarāmagge vasanto sāyaṃ¹
 vasanaṭṭhāne 'sattum khādissāmīti' pasibbakaṃ muñcitvā hat-
 thaṃ pavesessati, atha naṃ sappo hatthe ḍasitvā jīvitakkha-
 yaṃ pāpessati², idam assa antarāmagge vasantassa marana-
 5 kāraṇaṃ, sace pana gehaṃ gaccheyya pasibbako bhariyāya
 hatthagato bhavissati, sā 'antobhaṇḍaṃ olokessāmīti' pasibba-
 kaṃ muñcitvā hatthaṃ pavesessati, atha naṃ sappo ḍasitvā
 jīvitakkhayaṃ pāpessati, idam assa ajja gehaṃ gatassa³ bhari-
 yāya maranakāraṇaṃ⁴ ti upāyakosallaṇṇaṇe⁵ eva aññāsī. Ath'
 10 assa etad ahoṣi: „iminā sappena⁶ kaṇhasappena sūrena nib-
 bhayena bhavitabbaṃ, ayaṃ hi⁷ brāhmaṇassa mahāphāsukaṃ
 paharante pi⁸ pasibbake attano calanaṃ vā phandanaṃ⁹ vā na
 dasseti, evarūpāya parisāya majjhe pi attano¹⁰ atthibhāvaṃ na
 dasseti, tasmā iminā kaṇhasappena sūrena nibbhayena bhavi-
 15 tabbaṃ¹¹ ti idam pi so upāyakosallaṇṇaṇe¹² eva¹³ dibbacakkhunā
 passanto viya aññāsī. Evaṃ sarājikāya parisāya majjhe sap-
 paṃ pasibbakaṃ pavisaṇṇaṃ disvā tthitapuriso viya Mahāsatto
 upāyakosallaṇṇaṇe¹⁴ eva paricchinditvā¹⁵ brāhmaṇassa paṇhaṃ
 kathento tatiyaṃ gāthaṃ āha:

20 3. Bahūni tthānāni vicintayitvā
 yam ettha vakkhāmi tad eva saccaṃ,
 maññāmi te brāhmaṇa sattubhastā¹⁶
 ajānato kanhasappo pavittho ti. 48.

Tattha bahūni tthānāni bahūni kāraṇāni, vicintayitvā ti pativij-
 25 jhivā cintāvasena pavatta, ativedho viya¹⁷ hutvā, yamettha vakkhāmi yam
 te ahaṃ etesu kāraṇesu ekam kāraṇam vakkhāmi, tad eva saccaṃ ti tad ev'
 arthaṃ¹⁸ dibbacakkhunā disvā kathitasadisāṃ bhavissatīti dipetu, maññāmi
 sakkhemī, sattubhastā¹⁹ ti sattupasibbakaṃ, ajānato ti ajānantass' eva
 -ko kanhasappo pavittho ti maññāmi

¹ B^d sayam ² B^d pāpunissati ³ B^d gabbhassa ⁴ B^d omits sappena. ⁵ B^d
 omits hi. ⁶ B^d hi. ⁷ B^d bandhanaṃ. ⁸ B^d adds ca ⁹ B^d -sallaṇṇa ṇāneva.
¹⁰ B^d -echitvā corr to -echinditvā ¹¹ C^k -bhattam corr. to -bhastam, C^o B^d
 -bhattam, B^f satthua-stham. ¹² B^d -vasena sabbam pativijjhivā āvi. ¹³ B^d ta-
 deva katham.

Evañ ca pana vatvā „atthi te brāhmaṇa etasmiñ pasibhake sattū“¹ ti pucchi. „Atthi paṇḍitā“² ti. „Ajja pātārā-savelāya sattum khādīti“³. „Āma paṇḍitā“⁴ ti. Kattha nisīditvā“⁵ ti. „Araññe rukkhamaḥlasmi“⁶ ti⁷. „Sattum khādītvā pāṇīyaṃ pātum gacchanto pasibbakamukhaṃ bandhi na bandhīti“⁸. „Na bandhiṃ“⁹ paṇḍitā“¹⁰ ti. „Pāṇīyaṃ pivitvā āgato pasibbakam oloketvā bandhīti“¹¹. „Anoloketvā bandhiṃ“¹² paṇḍitā“¹³ ti. „Brāhmaṇa tava pāṇīyaṃ pātum gatakāle ajānataṃ eva te sattugandhena pasibbakam sappo pavittṭho ti maññāmi, etam etth’ atthaṃ“¹⁴, tasmā pasibbakam otāretvā parisa-
majje ṭhapetvā mukhaṃ¹⁵ mocetvā paṭikkamma ṭhito ekaṃ dandaṃ¹⁶ gahetvā pasibbakam tāva pahara, tato patthataṭṭha-
ṇaṃ¹⁷ susū ti katvā nikkhamantaṃ kanhasappaṃ disvā nikkamkko bhavissasīti“¹⁸ catutthaṃ gātham āha:

4. Ādāya dandaṃ parisumbha¹⁹ bhastaṃ²⁰,
pass’ elamūgaṃ uragaṃ dijjvaṃ,
chinda’ ajja kaṃkhaṃ vicikicchitaṇi,
bhujāṅgamaṃ passa, pamuñca bhastaṃ²¹ ti. 49.

Tattha parisumbha²² ti pahara, passelamūgaṃ ti elapaggharantena mukhera elamūgaṃ²³ pasibbakato nikkhamantaṃ dijjvaṃ uragaṃ passa, chinda’ ajja kaṃkhaṃ vicikicchitaṇi²⁴ ti atthi nu kho me pasibbake sappo udāhu n’ atthīti kaṃkham eva punappana uppajjamāṇaṃ vicikicchitaṇi ca ajja chinda. mayhaṃ saddaha. avitathaṃ hi me veyyakaraṇaṃ, idān’ eva nikkhamantaṃ bhujāṅgamaṃ passa, pamuñca bhastaṃ²⁵ ti

Brāhmaṇo Mahāsattassa kathaṃ sutvā samviggo bhaya-patto tathā akāsi. Sappo pi bhoge²⁶ dandena pahaṭe²⁷ pasibbakamukhā nikkhamitvā mahājanaṃ olokeno atṭhāsi.

¹ Bā -dasīti. - Bā -smini paṇḍita ti. ² Ck bandhīti na - -, C^s omits bandhi na, Bā -mukhaṃ kim bandhasi na bandhasi brahmaṇā ti. ³ Bā -dhāmi. ⁴ Bā -dhasīti. ⁵ Bā -dhāmi. ⁶ Bā -dhami. ⁷ Bā -dhami. ⁸ Bā -dhami. ⁹ Bā -dhami. ¹⁰ C^s -tampha-, Bā -matthataṭṭhaṇaṃ. ¹¹ all three MSS. -riti. ¹² Ck -sumba, C^s Bā -sumbha? Bf -samhha-. ¹³ C^s bhattam corr. to bhastam, Bā bhassam, Bf attam. ¹⁴ Bā bhassam, Bf bhastam. ¹⁵ Ck -sumhā, C^s -sumba corr. to -sumbha. ¹⁶ Ck^s elamukhaṃ. ¹⁷ Bā sathubhatte. ¹⁸ Bā hate, Ck^s pahaṭo.

Tam atthaṃ pakāseṇa Satthā pañcamāṃ gāthā āha :

5. Saṃviggaraṇṇo parisāya majjhe
so brāhmaṇo sattubhantaṃ¹ pamuñci.

atha nikkhami urago uggatejo

5 āsiviso sappo phaṇaṃ karitvā ti. 50.

Sappassa phaṇaṃ katvā nikkhamanakkāle Mahāsattassa sabbaññu-
Buddhassēva vyākaraṇaṃ ahosi². Mahājāno celukkhepasahassāni
pavattesi, āṅgulipoṭṭasahassāni³ paribbhamiṃsu, ghaṇameghavassaṃ⁴
viya sattaratanaṃ vassī, sādhuṇṇasahasassāni⁵ pavattiṃsu.
10 mahāpaṭṭhaviṃṇaṇasaddo⁶ viya ahosi. Idaṃ pana Buddhāliṅgāya
evārūpassa pañhassa⁷ kathanaṃ nāma n⁸ eva jātiyā balam⁹ na gotta-
kulapadesaṃ sadhānaṃ¹⁰ balam. kassa pan¹¹ etaṃ balan ti, paññāya¹²,
paññavā hi puriso vipassanaṃ vadḍhetvā ariyamaggadvāraṃ vivaritvā
amatamahānibbānaṃ pavasi, sāvakaṇṇaṃ pi paccekabodhim pi
15 sammāsambodhim pi paṭivijjhati, amatamahānibbānasampāpakesu hi
dhammesu paññā va seṭṭhā, avasesā tassa¹³ parivārā¹⁴ honti, ten¹⁵
etaṃ¹⁶ vuttaṃ :

Paññā hi seṭṭhā kusalā vadanti

nakkhattarājā-r-iva tārakānaṃ.

20 sīlaṃ sirīṇ cāpi sataṇ ca dhammaṃ¹⁷

anvāyikā paññavato bhavanti¹⁸.

Evam kathite ca pana Mahāsattena pañhe eko ahigūḍhiko
sappassa mukhabandhanaṃ¹⁹ katvā sappam gahetvā araṇṇe
vissajjesi. Brāhmaṇo rājānaṃ upasaṃkamitvā jayāpetvā añja-
25 līṇaṃ paggaṃ raṇṇo thutiṃ karonto upadḍhaṃ gāthā āha :

6. Suladdhalābhā²⁰ Janakassa raṇṇo

yo passatī Senakaṃ sādhu paññaṃ ti. 51.

Tass attho : sādhu paññaṃ ti uttama paññaṃ Senaka-paṇḍitaṃ, akkhānaṃ
ummiletvā icchitacchitakkhane viya²¹ cakkhuṃ passitum labhati, tassa raṇṇo
30 Janakassa ete²² icchitacchitakkhane dassanālabhā suladdhalābhā vata etena, lad-
dhesu²³ sabbalābhesu ete va lābhā suladdhā nāma²⁴ ti.

¹ B^d satthubhattam. ² B^d -siti. ³ B^d -potanasa-. ⁴ B^d adds vasanto. ⁵ B^d omits sata. ⁶ B^d bhijjamaṇa-. ⁷ C^s B^d pañhassa. ⁸ B^d phalam. ⁹ B^d -desa-
nam. ¹⁰ B^d adds balam. ¹¹ C^s tassa. ¹² B^d adds ca. ¹³ C^s tatenetaṃ.
C^s tato netam. ¹⁴ B^d dhammo. ¹⁵ C^s vabha- corr. to bha-. B^d pabha-. ¹⁶
B^d -bandham. ¹⁷ B^d -bho. ¹⁸ C^s piya. ¹⁹ B^d omits ete. ²⁰ B^d laddhena

Raṇṇo¹ thutiṃ katvā pana pasibbakato sattakahāpaṇa-
satāni gaheṭvā Mahāsattassa thutiṃ katvā tuṭṭhidāyaṃ dātu-
kāmo diyaḍḍhagātham āha :

Vivattacchaddā² nu si sabbadassī,

ñāṇaṃ³ nu te brāhmaṇa bhimsarūpaṃ,

5

∴ imāni me sattasatāni atthi,

gaṇhāhi sabbāni dadāmi tuyhaṃ.

Tayā hi me jīvitāṃ ajja laddhaṃ,

atho pi bhariyāya-m-akāsi sotthin ti. 52.

Tattha vivattacchaddā nu⁴ si sabbadassīti kiṃ nu kho tvaṃ sab- 10
besu dhammākāresu vivattacchadano vivataneyyadhammo⁵ sabbaññū Buddhho ti
thutivasena pucchati, ñāṇaṃ⁶ nu te brāhmaṇa bhimsarūpaṃ ti udāhu
asabbaññussāpi sace⁶ tava ñāṇaṃ⁷ bhimsarūpaṃ sabbaññutañāṇaṃ viya balavan
ti, tayā hi me ti tayā hi dinnattā ajja mayā jīvitāṃ laddhaṃ, atho pi bha-
riyāyamakāsi sotthin ti atho pi me bhariyāya tvaṃ eva sotthin akāsi; iti 15
so vatvā sace pi satasahassam bhaveyya dadeyyam evāhaṃ ettakam eva dhanam
imāni⁸ sattasatāni gaṇhā ti punappuna Bodhisattaṃ yāci.

Taṃ sutvā Bodhisatto aṭṭhamāṃ⁹ gātham āha :

s. Na paṇḍitā vedanam¹⁰ ādiyanti

citrāhi gāthāhi¹¹ subhāsitaḥi,

20

ito pi te brahme¹² dadantu vittaṃ,

ādāya tvaṃ¹³ gaccha sakāṃ niketan ti. 53.

Tattha vedanam¹⁴ ti vetanaṃ¹⁵, ayam eva vā pātho. ito pi te brahme
ti brāhmaṇa mama pādamūlato pi tuyhaṃ dhanam dadantu, ādāya tvaṃ
gacchā¹⁶ 'ti ito aññāni tīni satāni gaheṭvā saḥassabhaṇḍikaṃ ādāya sakanive- 25
sanam gaccha.

Evaṃ ca pana vatvā Mahasatto brāhmaṇassa saḥassam
pūrāpento kahāpaṇe¹⁷ dāpetvā „brāhmaṇa kena tvaṃ dhana-
bhikkhāya pesito“ ti pucchi. „Bharyāya¹⁸ paṇḍitā“ 'ti.

¹ Bḍ brahmano pi raṇṇo. ² Bḍ vivatacchaddā, Bf vivattacchaddā. ³ Cks -nan. ⁴
Bḍ vivatacchaddānucchaddānu. ⁵ Bḍ vivatacchaddavivattaneyya-. ⁶ Bḍ sato. ⁷ Bḍ
adds ativiya. ⁸ Bḍ adds me. ⁹ Bḍ chatham. ¹⁰ Cks Bf veta-, Bḍ veda- corr.
to veta-. ¹¹ Bḍ kathāhi. ¹² Bḍ brahma. ¹³ Cks Bf taṃ ¹⁴ Ck vetan. Cḥ venan
corr. to vetan, Bḍ devadanam corr. to vetanam. ¹⁵ Cks veta-, Bḍ vettanam. ¹⁶
Cks gacchatī ¹⁷ Bḍ -nena. ¹⁸ Bḍ adds meva.

„Bhariyā te mahallikā daharā“ ti. „Daharā paṇḍitā“ 'ti.
 „Tena hi sā aññena saddhiṃ anācāraṃ karontī 'nibbhayā hutvā
 karissāmīti' taṃ pesesi. sace ime kahāpaṇe gharaṃ nessasi sā
 te dukkhena laddhakahāpaṇe attano jārassa dassati, tasmā
 5 tvaṃ ujukam eva gehaṃ agantvā¹ bahigāme rukkhamūle vā
 katthaci² vā kahāpaṇe ṭhapetvā paviseyyāsīti“ vatvā taṃ uyyo-
 jesi. So gāmasamīpaṃ gantvā ekasmiṃ rukkhamūle kahā-
 paṇe ṭhapetvā sāyaṃ gehaṃ agamāsi. Bhariyā pi 'ssa tasmīṃ
 khāṇe jārena saddhiṃ nisinnā hoti³. Brāhmaṇo dvāre ṭhatvā
 10 „bhotīti“ āha. Sā tassa saddaṃ sallakkhetvā dīpaṃ nibbā-
 petvā dvāraṃ vivaritvā brāhmaṇe antopaviṭṭhe itaraṃ niha-
 ritvā dvāramūle ṭhapetvā gehaṃ pavisitvā pasibbake kiñci
 adisvā „brāhmaṇa kiṃ te bhikkhaṃ caritvā laddhan“ ti puc-
 chi. „Sahassaṃ me laddhan“ ti. „Kahaṃ pana taṃ“ ti.
 15 „Asukaṭṭhāne nāma ṭhapitaṃ, pāto va āharissāma, mā cinta-
 yīti“. Sā gantvā jārassa ācikkhi. So nikkhamitvā⁴ attano⁵
 ṭhapitaṃ viya ganhi. Brāhmaṇo punadivase gantvā kahāpaṇe
 apassanto Bodhisattassa santikaṃ gantvā „kiṃ brāhmaṇā“ 'ti
 vutte „kahāpaṇe na passāmi paṇḍitā“ 'ti āha. „Bhariyā pana
 20 te⁶ ācikkhitā“ 'ti. „Āma paṇḍitā“ 'ti⁷. Tāya⁸ jārassa ācik-
 khitabhāvaṃ ñatvā „atthi pana te brāhmaṇa bhariyākulū-
 pakabrāhmaṇo“⁹ ti pucchi. „Atthi paṇḍitā“ 'ti. „Tuyham pi
 atthīti“. „Āma paṇḍitā“ 'ti. Ath' assa Mahāsatto sattan-
 naṃ divasānaṃ paribbayaṃ dāpetvā „gaccha, paṭhamaṃ di-
 25 vasaṃ tvaṃ satta bhariyā te sattā ti cuddasa brāhmaṇe ni-
 mantetvā bhojetha, punadivasato paṭṭhāya ekekaṃ hāpetvā
 sattame divase tvaṃ¹¹ ekaṃ bhariyā¹⁰ te ekan ti dve brāh-
 maṇe nimantetvā bhariyāya te sattadivase¹² nimantitabrāhma-
 ṇassa¹³ nibaddhaṃ¹⁴ āgamanabhāvaṃ ñatvā mayhaṃ āroce-

¹ Ck Bā ā-. C* ā- corr to a-. ² Bā yattha ka-. ³ Bā ahoṣi. ⁴ laddhan ti pucchi - - - nikkhamitvā wanting in Bā. ⁵ Ck -na, C* -nā corr. to -no ⁶ Bā bhariyāya te. ⁷ Ck adds tāya jārassa ācikkhitā ti āma paṇḍitā ti. ⁸ Bā mahā-satto tāya ⁹ Bā bhariyāyaku- ¹⁰ Bā -yaya. ¹¹ Bā tava ¹² Bā -sa. ¹³ all three MSS -tambrā- ¹⁴ Bā nibbajjanam

hiti² āha. Brāhmaṇo tathā katvā „sallakkhito me paṇḍita nibaddham¹ bhuñjanakabrāhmaṇo“ ti Mahāsattassārocesi². Bodhisatto tena saddhiṃ purise pesetvā taṃ brāhmaṇaṃ ānāpetvā³ „asukarukkhamūlato te imassa brāhmaṇassa santakaṃ kahāpaṇasahassaṃ gahitaṃ“ ti pucchi. „Na gaṇhāmi paṇḍitā“ 5
'ti. „Tvaṃ mama Senakapaṇḍitabhāvaṃ na jānāsi, āharāpessāmi taṃ kahāpaṇaṃ“ ti. So bhūto „gahitā⁴ me“ ti sampaṭicchhi. „Kin te katā⁵“ ti. „Tath' eva paṇḍita ṭhapitā“ ti. Bodhisatto brāhmaṇaṃ pucchi: „brāhmaṇa. kin te sā yeva bhariyā hotu udāhu aññaṃ gaṇhissasāti“⁶. „Sā yeva me 10
hotu paṇḍitā“ 'ti. Bodhisatto manusse pesetvā brāhmaṇa-kahāpaṇe⁷ ca brāhmaṇiṇi ca ānāpetvā⁸ corabrāhmaṇassa hatthato kahāpaṇe brāhmaṇassa dāpetvā itarassa rājāṇaṃ kāretvā⁹ nagarā niharāpetvā brāhmaṇiyāpi āṇaṃ kāretvā¹⁰ brāhmaṇassa mahantaṃ yasaṃ datvā attano yeva santike vasāpesi. 15

Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā saccāni pakāsetva jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁰ sotāpattiphalādīni sacchikariṃsu) „Tadā brāhmaṇo Ānando ahoṣi. devatā¹¹ Sāriputto, paṇḍita Buddhaparisā, Senaka-paṇḍito¹² ahaṃ eva ahoṣin¹³“ ti. Sattubhastajātakaṃ¹⁴.

20

8. Atthisenajātaka.

Ye me¹⁵ ahaṃ na jānāmīti. Idaṃ Satthā Ālavini¹⁶ nis-sāya Aggāḷave cetiye viharanto kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi. Paccuppannavatthuṃ heṭṭhā Maṇikaṇṭhajātake kathitam eva. Satthā pana te bhikkhū āmantetvā „bhikkhave pubbe¹⁷ 25

¹ B^d nibandha. ² B^d -ttassa ā-. ³ C^k ānā-, B^d āharāpetvā. ⁴ all three MSS. -to.

⁵ B^d ṭhapitā. ⁶ B^d brahmaṇassa-. ⁷ B^d -rāpetvā. ⁸ B^d nagaraṃ bheriñcāpetvā brahmaṇiyāpi rājāṇaṃ kāretvā. ⁹ B^d dhammade-. ¹⁰ all three MSS. -u.

¹¹ B^d rukkhade-. ¹² B^d adds pana. ¹³ B^d evā, omitting ahoṣin. ¹⁴ C^k -bhatta-. B^d -bhatasajātakaṃ sattamaṃ, B^f -bhastakajā-. ¹⁵ C^k ve. ¹⁶ C^k -riyam. ¹⁷ B^d omits pubbe.

anuppanne Buddhhe bāhirapabbajjāya pabbajitā rājūhi parivāritāpi¹
 'yācanā nāma paresaṃ appiyā amanāpā' ti na yācimsu² 'ti vatvā
 atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 7 Bodhisatto ekasmiṃ nīgame brāhmaṇakule nibbatti. Aṭ-
 ṭhisenakumāro³ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So veyyapatto Tak-
 kasilāya⁴ sabbasippāni uggaṇḍitvā aparabhāge kāmesu ādīna-
 vaṃ disvā⁵ isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadese ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 10 vanatthāya manussapathaṃ otaritvā⁶ Bārāṇasiṃ patvā uyyāne⁷
 vasitvā punadivase bhikkhāya caranto rājāṇaṇaṃ agamāsi.
 Rājā tassācāravihāre paṣīditvā taṃ pakkosāpetvā⁸ pāsādatale
 pallaṃke nisīdāpetvā subhojanaṃ bhojetvā bhojanāvasāne anu-
 modanaṃ sutvā pasanno paṭiññāṃ gahetvā Mahāsattaṃ rā-
 15 juyyāne vāsesi⁹ divasassa¹⁰ ca¹¹ dve tayo vāre upaṭṭhānaṃ
 agamāsi. So ekadivasaṃ dhammakathāya¹² pasanno „rajjaṃ
 ādiṃ katvā yena vo¹³ attho taṃ vadeyyāthā“ 'ti pavāresi.
 Bodhisatto „idaṃ nāma me dehīti“ na vadati. Aññe yācakā
 „idaṃ dehīti“ icchiticchitaṃ yācanti, rājā asajjamaṇo deti
 20 yeva. So ekadivasaṃ cintesi: „aññe yācanakavanibbakā¹⁴
 'idaṃ c' idaṃ c' ambhākaṃ¹⁵ dehīti' maṃ yācanti, ayyo pana
 Aṭṭhiseno pavāritakālato paṭṭhāya na kiñci yācati, paññavā
 kho pan' esa upāyakusalo, pucchissāmi naṃ“ ti so ekadi-
 25 vasaṃ bhuttaṭṭāraṇāso gantvā¹⁶ ekamantaṃ nisinna aññesaṃ¹⁷
 yācanakāraṇaṃ tassa cāyācanakāraṇaṃ¹⁸ pucchanto paṭhamaṃ
 gātham āha:

1. Ye 'me¹⁸ ahaṃ na jānāmi Aṭṭhisena vanibbake
 te maṃ saṃgamma yācanti, kasmā¹⁹ maṃ tvaṃ na yāca-
 sīti. 54.

¹ Bā pavā-. ² Bā -nakaku-. ³ Bā -yana. ⁴ Bā adds gharāvāsato nikkhamitvā.

⁵ Bā adds anupubbena. ⁶ Bā rājuyāne. ⁷ Bā nimantapetvā. ⁸ Bā vāsāpesi.

⁹ Bā divase. ¹⁰ C^s va. ¹¹ Bā dhammi-. ¹² Bā te. ¹³ Bā yācakā vanibbakā.

¹⁴ Bā ca am-. ¹⁵ Bā adds vanditvā. ¹⁶ Bā adds yāc. kānaṃ. ¹⁷ Bā ca ayyā-.

¹⁸ C^{ks} te. ¹⁹ C^k kasmī, C^s kasmī corr. to kasmā.

Tattha vanibbake ti yācanake, saṃgam mā 'ti samāgantvā, idam vuttam hoti: ayya Atthisena ye 'me vanibbake aham nāmagottajātikulapadesena ime māma ete ti pi na jhānāmi ete maṃ samāgantvā icchititchitam yācanti tvaṃ pana kasmā maṃ kiñci na yācasīti

Tam sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

2. Yācako appiyo hoti, yācam adadam appiyo,
tasmāham tam na yācāmi. mā me viddesana¹ ahū ti. 55.

Tattha yācako appiyo² hotīti yo hi mahārāja puggalo idam me dehi yācako³ so mātāpiṇṇam pi mitramaccādīnam pi appiyo hoti amanāpo, tassa appiabbhāvo Manikanthajātakena dīḇetabbo, yācan ti yācitam bhaṇḍam⁴, 10
adadan ti adadamāno, idam vuttam hoti: yo pi yācitam⁵ na deti so mātā-pitaro ādīn katvā adadamāno puggalo yācakassa⁶ appiyo hoti, tasmā ti yasmā yācako pi dāyakassa yācitam bhaṇḍam adadanto pi yācakassa appiyo hoti tasmā aham tam na yācāmi. mā me viddesana⁷ ti sace hi⁸ aham yāceyyam eva⁹ tava viddeso¹⁰ bhaveyya, sū me tava¹¹ santikā uppannā viddesana. sace pana 15
tvaṃ na dadeyyāsi¹² mama viddeso¹³ bhaveyyāsi. sū¹⁴ vā¹⁵ mama tayi viddesana, evam sabbathāpi mā me viddesana¹⁶ ahū ti, mā no ubhinnam pi mettā¹⁷ bhijjīti¹⁸, etam attham sampassanto aham tam na¹⁹ yācāmi.

Ath²⁰ assa vacanam sutvā rājā tisso gāthā abhāsi:

3. Yo ca yācanajivāno²¹ kāle yācam²² na yācati
paraṃ ca puññā dhamseti attanāpi na jīvati. 56.
4. Yo ca yācanajivāno²³ kāle yācāmi²⁴ yācati
paraṃ ca puññam labbheti attanāpi ca jīvati. 57.
5. Na ve dissanti²⁵ sappaññā disvā yācakamāgate,
brahmacāri piyo me si, vara tvaṃ²⁶ bhaññam²⁷ icchasīti. 58. 25

Tattha yācanajivāno²⁸ ti yācanajivino²⁹, ayaṃ eva vā pātho, idam vuttam hoti: Ayya Atthisena yo yācanena jivamāno dhammiko samano vā brāhmaṇo vā yācitabbassa yuttakāle³⁰ yācam³¹ na yācati³² so paraṃ ca dāyakam puññā³³ dhamseti³⁴ parihapeti attanāpi ca sukham na jīvātīti, puññam lab-

¹ B^d vinde-. ² C^ks mappiyo. ³ C^ks yāca-. ⁴ C^ks yācitabbam ⁵ B^d yo pi yācati tam, C^s yācitam corr to yācitam. ⁶ C^ks yācanakassa. ⁷ B^d vandissana āhu. ⁸ B^d omits hi. ⁹ B^d -yyam me. ¹⁰ B^d vinde-. ¹¹ B^d tassa. ¹² C^ks dede-. ¹³ B^d adds pi. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ B^d omits vā ¹⁶ C^ks omits evam sabbathāpi mā me viddesana. ¹⁷ B^d -i ¹⁸ C^ks bhijjātīti. ¹⁹ B^d adds kañci. ²⁰ C^ks B^f yo ce -. B^d -jivino. ²¹ C^k B^d yāca, C^s yāca corr to yācam. ²² B^d yācanam. ²³ B^f dissanti, B^d dusanti ²⁴ C^ks tam, B^d varam tvaṃ ²⁵ B^d aññam, B^f aññam. ²⁶ B^d -jivāno. ²⁷ so C^ks; B^d yācāno ²⁸ B^d yuttapattakāle. ²⁹ B^d yācanam. ³⁰ B^d adds kiñcīdeva yācitabbam na yācati. ³¹ B^d puñnam. ³² B^d dhamsetīti

bhetitī kāle pana yācītabbān yācanto parañ ca puññam adhigameti attanāpi
 ca sukkham jīvati, na ve dissantitī¹ yam tvam vadesi mā me viddesañ abū
 ti tañ kasmā² vadasī. sappaññā hi dānañ ca dānapalañ ca jānantā ;anditā
 yācake āgate disvā na dissanti³ na kujjhanti aññadatthu pava⁴ muditā va hon-
 5 tītī dīpeni. yācakamāgate ti makāro vyañjanasandhivasena vutto⁵, yācake
 āgate ti attho. brahmacāri piyo me sītu ayya Añhisena parisuddhacāri⁶
 mahāpañña. tvam mayham atvīya piye. tasmā varam⁷ tvam mam vadehi⁸ yā-
 cāhi⁹ yeva¹⁰. bhaññamīcchasi¹¹ yañ kiñci vattabham icchasi sabbam
 vada¹², rajjam pi te dassāmi yeva¹³ ti.

10 Evañ Bodhisatto¹³ rajjenañpi pavārito n' eva kiñci yāci.
 Rañño¹⁴ pana evañ attano¹⁵ ajjhāsaye kathite¹⁶ Mahāsatto
 pi¹⁷ pabbajitapaṭipadañ dassetuñ „mahārāja, yācanā hi nām'
 esā kāmabhogīnañ gihīnañ ācinñā¹⁸ na pabbajitānañ, pabba-
 jitena pana¹⁹ pabbajitakālato paṭṭhāya gihīasamena²⁰ parisud-
 15 dhājīvena bhavitabban²¹ ti pabbajitapaṭipadañ dassento chaṭ-
 ṭham gātham āha:

6. Na ve yācanti sappaññā, dhīro ca veditum²² arahati, (Cfr. Mi-
 lindap.
 uddissa ariyā tittthanti, esā ariyānañ yācanā ti. 59. p. 280.)

Tarha sappaññā ti Buddhā ca Buddha-sāvaka ca bodhiyā paṭipannā²²
 20 isipabbajjam pabbajitvā²³ Bodhisattā²² ca sabbe pi sappaññā supaññavā susilavā,
 ete evaṇupā sappaññā ambhākañ idañ²⁴ idañ²⁵ ca dethā²⁶ ti na²⁵ yācanti, dhīro
 ca veditum arahatitī²⁶ upatthako pana dhīro paṇdito gihīnakāle ca agihīna-
 kāle ca yena²⁷ yen' attho tam sabbam sayam eva veditum jantum arahati,
 uddissa ariyā tittthantitī ariyā pana vīcam abhūditvā²⁸ yen' atthikā honti
 25 uddissa kevalam bhikkhacūravattena²⁹ tittthanti, n' eva kāyaṅgam vācāṅgañ vā³⁰
 kopenti, kāyavikaram dassetvā mmuttam karonto hi kāyaṅgam kopeti nāma, vaci-
 bhedam karonto vacaṅgam kopeti nāma, tadubbhayaṃ akatvā Buddhadayo ariyā
 tittthanti esā ariyānañ yācanā ti esā³¹ kāyaṅgam vacaṅgam akopetvā
 bhikkhāya tittthana³² ariyānañ yācanā nāma

¹ B^d neva dussantitī. ² B^d tasmā. ³ B^d dissanti. ⁴ B^d pa. ⁵ C^{ks} vutto. ⁶ B^d -suddhacāri. ⁷ C^{ks} varataram. ⁸ B^d vadehi C^{ks} varehi. ⁹ B^d yāci. ¹⁰ C^{ks} yehi. ¹¹ B^d bhaññamīcchasi. ¹² B^d sabbañca, omitting vada. ¹³ B^d adds raññā. ¹⁴ B^d reñña. ¹⁵ B^d omits attano. ¹⁶ B^d adds so. ¹⁷ B^d omits pi. ¹⁸ C^{ks} ācinnañ, C^{ks} ācinnam. B^d acinna. ¹⁹ B^d omits pabbajitānañ p. pana. ²⁰ B^d gihīasamena, C^{ks} gihīasamena. ²¹ B^d f. ve. ²² C^{ks} -o. ²³ C^{ks} -to. ²⁴ B^d susi. ²⁵ C^{ks} tam, C^{ks} nam. ²⁶ B^d ve. ²⁷ B^d omits yena. ²⁸ B^d abhi-
 nanditva. ²⁹ C^{ks} bhikkhayaavattena. ³⁰ B^d na vacaṅgam, omitting va. ³¹ C^{ks} esa. ³² B^d tittthamena

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „bhante yadi sapaṇṇo .
upatṭhāko attanā va ṇatvā kulūpakassa dātabbaṃ deti aham
pi tumhākaṃ idaṃ c' idaṃ ca dammīti“⁴ sattamaṃ gā-
tham āha :

7. Dadāmi te brāhmaṇa rohinīnaṃ (Cfr. supra p. 81.) 5
gavaṃ sahaṣsaṃ saha puṅgavena,
ariyo hi ariyassa kathaṃ na dajjā
suvāna gāthā tava dhammayuttā ti. 60.

Tattha rohinīnaṃ ti rattavannānaṃ, gavaṃ ahaṣsaṃ ti khīradadhi-
ādimadhurarasaparibhogatthāya evarūpānaṃ gunnaṃ² sahaṣsaṃ tuyhaṃ dammi³, 10
taṃ me paṭigaṇha⁴, ariyo ti ācāriyo, ariyassa⁵ ti ācāriyassa, kathaṃ
na dajjā ti kena kāraṇena na⁶ dadeyya

Evam vutte Bodhisatto „aham mahārāja akiñcano pabba-
jito, na me gāvīhi attho“ ti paṭikkhipi. Rājā tass' ovāde
ṭhatvā dānādini puṇṇāni katvā saggaparāyano ahosi, so pi 15
aparibhīnājjhāno Brahmaloce uppajji⁶.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne bahū sotāpattiphalādisu paṭiṭṭhitā) „Tadā
rājā Anando ahosi, Atṭhiseno⁸ aham evā“ ti. Atṭhisena-jātakam⁹.

9. Kapijātaka.

90

Yattha verī nivasatīti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Devadattassa paṭhavipavesanaṃ ārabha kathesi.
Tasmaṃ hi paṭhaviṃ pavitṭhe dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhā-
pesuṃ¹⁰: „āvuso Devadatto saha parisāya naṭṭho“ ti. Satthā āgan-
tvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti puc- 25
chitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva“¹¹ saha pari-
sāya naṭṭho pubbe pi nassi yevā“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā pañcasatakapiparivāro

¹ B^d adds vadanto ² B^d vassakānaṃ, C^o gunnaṃ ³ C^{ks} dammīti. ⁴ B^d pati-
⁵ C^{ks} omīti na. ⁶ B^d -jjati ⁷ B^d dhammade-. ⁸ B^d adds pana. ⁹ B^d adds
athamam. ¹⁰ B^d -uthape-. ¹¹ B^d adds d-vadatto

- rājūyyāne vasati¹. Devadatto pi kopiyaṇiṇaṃ nibbattitvā pañcasatakapiparivāro tatth' eva vasi. Ath' ekadivasam purahite uyyānaṃ gantvā nahātvā alaṃkaritvā nikkhamante eko lolakapi puretaraṃ gantvā uyyānadvāratoranamatthake nisī-
- 5 ditvā tassa matthake vaccaṃ² pādetvā pana uddham oloken-tassa mukhe pātesi. So nivattitvā „hotu, jānissāmi tumhākaṃ kattabban“ ti makkate santajjetvā⁴ nahātvā pakkāmi. Tena veraṃ gahetvā makkatānaṃ santajjitabhāvaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. So „verīnaṃ nivāsanaṭṭhāne“ nāma vasituṃ na
- 10 vaṭṭatīti, sabbo pi kapigano palāyitvā aññattha gacchatu“ ti kapiśaṇṇassaṇṇāpi⁶ ārocāpesi. Dubbacakapi attano parivāramakkate gahetvā „pacchā jānissāmi“ na palāyi⁷. Bodhisatto attano parivāraṃ gahetvā araṇṇaṃ pāvisi. Ath' ekadivasam ekissā vihikottikāya⁸ dāsiyā ātape⁹ pasāritavīhiṃ¹⁰
- 15 khādanto eko eḷako ummukkena¹¹ pahāraṃ labhitvā ādittasārīro palāyanto ekissā hatthisālaṃ nissāya tinakuṭiyā kuḍḍe¹² sarīraṃ ghaṃsi. So aggi tinakutikaṃ¹³ ganhi. tato utthāya¹⁴ hatthisālaṃ ganhi, hatthisālāya hatthīnaṃ piṭṭhi jhāyi, hatthivejjā hatthīnaṃ paṭijagganti. Purohito pi makkatānaṃ ga-
- 20 haṇūpāyaṃ upadhārento vicarati. Atha naṃ rājūpaṭṭhānaṃ āgantvā nisinnaṃ rājā āha: „ācariya, bahū no hatthī¹⁵ vanitā¹⁶ jātā¹⁷, hatthivejjā paṭijaggituṃ na jānanti, jānāsi¹⁸ kho kiñci bhesajjan“ ti. „Jānāmi mahārājā“ ti. „Kin namā“ ti. „Makkaṭavasā mahārājā“ ti. „Kahaṃ labhisāma¹⁹“ ti.
- 25 „Nanu uyyāne bahū makkaṭā“ ti. Rājā „uyyāne makkate māretvā vasaṃ ānethā“ ti āha. Dhanuggahā gantvā pañcasate pi makkate vijjhātvā māresuṃ. Eko pana jeṭṭhaka-makkaṭo palāyanto sarappahāraṃ²⁰ labhitvāpi tatth' eva apa-

¹ B^d vasi. ² all three MSS -to. ³ B^d vaccaṇaṃ tam. ⁴ B^d sandhejetva puna.

⁵ B^d vāsana-. ⁶ C^k -saṇṇassaṇṇāpi. C⁹ -saṇṇassaṇṇāpi corr to -saṇṇassaṇṇāpi. B^d -saṇṇassaṇṇāpi. ⁷ B^d omits na palāyi. ⁸ C^k -kottikāya. B^d vihikottaya. ⁹ B^d -pi. ¹⁰ B^d -ritevhi. ¹¹ C^k -ommukkena, C⁹ -ommukkeka, B^d -ommukkena. ¹² C^k -kuḍḍe, B^d -kuṭṭe. ¹³ B^d -stiyam. ¹⁴ B^d pi in the place of utthāya. ¹⁵ all three MSS -si. ¹⁶ vanita corr to vanhi. B^d -gahita. ¹⁷ B^d omits jata. ¹⁸ B^d adds in. ¹⁹ B^d -mi. ²⁰ B^d pa-, omitting sara.

titvā Bodhisattassa vasanaṭṭhānaṃ patvā pati. Vānarā „am-
hākaṃ vasanaṭṭhānaṃ patvā mato“ ti tassa pahāraṃ laddhā¹
matabhāvaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. So āgantvā¹ kapigaṇa-
majjhe nisinno „paṇḍitānaṃ ovādaṃ katvā veriṭṭhāne vasantā³
evaṃ vinassanti“ kapiganassa ovādavaseṇa imā gāthā abhāsi: 5

1. Yattha verī nivasati⁴ na vase tattha paṇḍito, (Jāt. I. p. 413.)
ekarattaṃ dirattaṃ vā dukkhaṃ vasati verisu. 61.

2. Diso ve⁵ lahuṇitt⁶ assa posassa anuviddhiyyato
ekassa kapino hetu⁷ yūthassa anayo kato. 62.

3. Bālo ca⁷ paṇḍitamānī yūthassa parihārako 10
sacittassa vasaṃ gantvā sayethāyaṃ⁸ yathā kapi. 63.

4. Na sādhu balavā bālo yūthassa parihārako,
ahito bhavati nātīnaṃ sakuṇānaṃ va cetako. 64.

5. Dhīro ca balavā sādhu yūthassa parihārako
hito bhavati nātīnaṃ Tidasānaṃ va Vāsavo. 65. 15

6. Yo ca silaṃ ca paññaṃ ca sutaṃ c⁹ attanī⁹ passati
ubhinnaṃ atthaṃ¹⁰ carati attano ca parassa ca. 66.

7. Tasmā tuleyya-m-attānaṃ silapaññāsutā¹¹ iva
gaṇaṃ vā¹² parihare dhīro eko vāpi paribbaje ti. 67.

Tattha lahuṇittassa⁶ 'ti lahuṇitto assa idam vuttam hoti: yo po so la- 20
huṇittassa mittassa vā nātino vā anuviddhiyyati anuvattati tassa posassa anu-
vidhiyyato so lahuṇitto diso hoti verikiccā¹³ karoti, ekassa kapino ti passa
ekassa¹⁴ lahuṇittassa andhabalassa kapino hetu ayaṃ sakalassa yūthassa anayo
avadilhi¹⁵ mahāvināso kato ti. paṇḍitamānī¹⁶ yo sayam bālo hutvā ahaṃ
paṇḍito ti attanaṃ maññaṃano paṇḍitanaṃ ovādaṃ akatvā sakassa¹⁷ cittassa 25
vasaṃ gacchati so sacittassa vasaṃ¹⁸ gantvā yathā ayaṃ¹⁹ dubbacakapi mata-
sayanaṃ sayito evaṃ sayetha²⁰ 'ti attho, na sādhu 'ti bālo nāma balasampanno
yūthassa parihārako¹ na sādhu na laṭṭhako²², kum karana: so hi ahito
hoti nātīnaṃ, vināsaṃ evāvahati, sakuṇānaṃ va cetako ti²³ yathā²⁴

¹ B^d laddha ² B^d gantva ³ P^d adds nama ⁴ C^k -santi, B^d nivasati. ⁵ C^k ve
B^d disso ve ⁶ B^d -tum ⁷ B^d va ⁸ B^d passethay m. ⁹ B^d cassanī. ¹⁰ C^k
atthaṃ ¹¹ B^d -surāpi ca ¹² C^k gaṇaniva, C^s gaṇavam corr to gaṇanivā, B^d
gaṇava ¹³ C^k vepikiccā, C^s vepi- corr to veri- ¹⁴ B^d passatha etassa
¹⁵ B^d avuṭṭhi ¹⁶ C^s B^d adds paṇḍitanaṃ ¹⁷ B^d sa. ¹⁸ C^k omits gacchati
so s v ¹⁹ B^d yathayam ²⁰ B^d matam passam n¹ passito evaṃ passethi
²¹ B^d adds nama ²² B^d laṭṭhako ²³ C^k omits ti ²⁴ B^d adds hi.

tittirasakunānaṃ dīpakatittiro¹ divasaṃ pi vassanto aññe sakūne na māreti nātake va² māreti tesam ñeva ahito hoti evaṃ ti attho, hito bhavatīti kāyena pi vācāya pi manasāpi hitakārako yeva, ubhinnaṃ matthaṃ caratīti yo³ idha juggalo ete sīlādayo guṇe attani passati so mayhaṃ ācārasīlam pi atthi
 5 paññāpi sutaṃariyatti pi atthiti tattato jānitvā gāṇaṃ pariharanto attano ca paresaṃ ca⁴ attānaṃ parivāretvā carantānaṃ ti ubhinnaṃ⁵ pi attham eva carati, tūleyyaṃ mattānaṃ ti⁶ tūleyya attānaṃ, tūleyyā⁷ 'ti tuletā, sīla paññā-sutāmi vā⁸ 'ti etāni sīlādīni viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yasmā⁹ sīlādīni attani samanupassanto ubhinnaṃ attham carati¹⁰ tasmā¹¹ paṇḍito etāni sīlādīni viya
 10 attānaṃ pi tesu tuletā patitthito nu kho 'mhi sīle¹² paññāya sute ti tīretvā patitthitabhāvaṃ paccakkham katvā dhiro gāṇaṃ vā¹³ parihareyya catusu iriyā-pathesu eko vā¹³ hutvā paribbajeyya vatteyya¹⁴, parisūpatthāpakenāpi hi vive-kacārīnāpi¹⁵ imehi tīhi dhammehi samannāgaten' eva bhavitabbaṃ

Evam Mahāsatto kapiṛajā hutvāpi vinayapariyattikiccaṃ
 15 kathesi¹⁶.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā dubbacakapi Devadatto aho si, paṇḍāpi 'ssa¹⁸ Devadattapaṇḍā, paṇḍi-takapi rājā pana aham evā“ 'ti. Kapijātakaṃ¹⁹.

10. Bakabrahmajātaka.

20 Dvāsattatīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Baka-brahmānaṃ ārabha kathesi. Tassa hi „idaṃ niccaṃ dhuvāṃ sas-sataṃ acavanadhammaṃ, ito aññaṃ loke nissaraṇaṃ nibbānaṃ nāma²⁰ n' atthiti“ evaṃ diṭṭhi uppajji²¹. Heṭṭhūpapattiko²² kir' esa Brahmā pubbe jhānaṃ bhāvetvā Vehapphalesu nibbatto. Tattha pañcasata-kappaparamāṇaṃ²³ āyuraṃ khetvā Subhakiṇṇesu nibbattitvā catu-
 25 satthikappe khetvā tato cuto atthakappāyukesu²⁴ Abhassaresu nibbatti. Tat' assa esā diṭṭhi uppajji. So hi n' eva Uparibrahmaloka-kato cutiṃ na tattha uppattiṃ anussari, tadubhayaṃ pi apassanto evaṃ diṭṭhiṃ gaṇhi. Bhagavā tassa cetoparivitakkam aññāya seyya-

¹ Ck dipakatittirā, Bd dipakatittiro. ² Bd omits va. ³ Cks so. ⁴ Cks omit attano ca paresaṃ ca. ⁵ Bd -naṃ, omitting ti ubhinnaṃ. ⁶ Ck omits tūleyya mattānanti. ⁷ C9 tūleyya corrected to tūleyya attānaṃ tūleyyā. ⁸ Bd -sutāpivā. ⁹ Cks yathā. ¹⁰ Cks caratīti. ¹¹ Cks kasmā. ¹² Cks sīla. ¹³ Bd omits vā. ¹⁴ Bd pava-. ¹⁵ Bd adds ti. ¹⁶ Bd -si. ¹⁷ Bd dhamma-. ¹⁸ Bd omits ssa. ¹⁹ Bd adds navamaṃ. ²⁰ Bd omits nāma. ²¹ Bd uppajjati. ²² C9 -uppatti-
 101 -parihinaṃ. ²⁴ Bd atthayukesu kappesu

thāpi nāma balavā puriso sammiñjitaṃ vā bāhaṃ pasāreyya pasāritaṃ
vā bāhaṃ sammiñjeyya evaṃ evaṃ¹ Jetavane antarahito tasmim̐ Brah-
maloke pāturahosi. Brahmā Bhagavantaṃ disvā „ehi kho mārisa,
svāgataṃ mārisa, cirassaṃ² kho mārisa imaṃ pariyāyam akāsi yadi-
daṃ idhāgamanāya³, idaṃ hi mārisa niccaṃ idaṃ dhuvaṃ idaṃ sas- 5
sataṃ idaṃ⁴ kevalaṃ idaṃ⁵ acavanadhammaṃ, idaṃ hi na jāyati na
jīyati na mīyati⁶ na cavati na uppajjati, ito pi⁷ pan' aññaṃ uttariṃ
nissaraṇaṃ n' atthīti⁸ āha. Evaṃ vutte Bhagavā Bakabrahmānaṃ
etaḍ avoca: „avijjāgato vata bho Bako Brahmā. avijjāgato vata bho
Bako Brahmā, yatra hi nāma aniccaṃ ñeva samānaṃ niccaṃ⁹ ti vak- 10
khati — pe⁹ — santaṃ ca pan' aññaṃ uttariṃ nissaraṇaṃ n' atth'
aññaṃ uttariṃ nissaraṇaṃ¹⁰ ti vakkhatīti¹¹ āha. Taṃ sutvā Brahmā
„tvam evaṃ kathesi¹¹, tvam evaṃ kathesīti, iti maṃ esa anuvijjanto
anubandhatīti¹² cintetvā yathā nāma dubbalacono¹² katipaye pahāre
labhitvā va „kiṃ aham eva coro, asuko pi coro, asuko pi coro¹³ ti 15
sabbe¹⁴ sahāye¹⁵ ācikkhati tath' eva Bhagavato anuyogabhayaḥhito¹⁶
aññe pi attano sahāye ācikkhanto paṭhamam̐ gātham̐ āha:

1. Dvāsattati Gotama puññakammā

Vasavattino jātijaraṃ atītā,

ayam antimā vedagū Brahmapatti¹⁷,

20

asmābhijappanti janā anekā ti. 68.

Tattha dvāsattatīti na kevalaṃ bho Gotama aham eva atha kho ima-
smin̐ Brahmaloce mayam̐ dvāsattati janā puññakammā¹⁹ aññesaṃ upari attano
vasam̐ vattanena¹⁰ Vasavattino jātīṃ ca jaraṃ ca atītā, ayam̐ no vedehi gatattā
vedagū ayam̐²¹ Gotama antima-Brahmapatti²² pacchimakotippatti²³ settha- 25
bhāvappatti, asmābhijappanti janā anekā ti amhe aññe bahū janā pañ-
jalikā hutvā ayam̐ kho bhavam̐ Brahmā Mahābrahmā ti ādini vadantā nama-
santi patthenti pihenti²⁴, aho vata²⁵ mayam̐ pi evarupa bhaveyyāma²⁶ ti icchan-
tīti attaho

Tassa kathaṃ sutvā Satthā dutiyaṃ gātham̐ āha:

30

¹ B'd eva. ² B'd adds vata. ³ B'd imāya gamanāya ⁴ C's omits idaṃ. ⁵ B'd omits idaṃ ⁶ B'd omits na mīyati ⁷ B'd ca. ⁸ C's maccabban. ⁹ B'd pa. ¹⁰ C's omits uttariṃ nissaraṇaṃ natthaññaṃ. ¹¹ B'd omits tvam evaṃ kathesi. ¹² B'd -lo-. ¹³ B'd does not repeat a. pi e ¹⁴ B'd adds pi ¹⁵ B'd -yakeso. ¹⁶ B'd -bhayenasito ¹⁷ B'd -yake. ¹⁸ B'd brahmupapatti ¹⁹ B'd -kammānam. ²⁰ B'd omits vasam̐ vattanena. ²¹ B'd adds bho. ²² B'd antimā brahmupapatti. ²³ B'd -makotippatti ²⁴ B'd -hayanti. ²⁵ B'd tāta

2. Appaṃ hi etaṃ na hi dīgham āyu
 yaṃ tvaṃ Baka maññasi dīgham āyu.
 sataṃ saḥassānaṃ nirabbudānaṃ
 āyūṃ pajānāmi tavāhaṃ Brahme ti. 69.

5 Tattha satam saḥassānaṃ nirabbudānaṃ ti nirabbudasamkhātānaṃ
 ganānānaṃ sataḥassam¹. viṣṣānaṃ hi dasadasakam² satam. dasasatāni³ sa-
 hassaṃ, sataṃ saḥassānaṃ⁴ sataḥassam satam sataḥassānaṃ⁵ koṭi nāma. sataṃ
 kotisatasahassānaṃ pakoti nāma. satam pakotisatasahassānaṃ⁶ kotippakoti nāma.
 satam kotipakotisatasahassānaṃ ekam nahutam nāma. sataṃ nahutasatasahassā-
 10 naṃ ekam ninnahutaṃ nāma, cheko gaṇako ettakam gaṇetuṃ sakkoti. tatopa-
 ram gaṇanā nāma Buddhānaṃ eva viṣayo, tattha sataṃ ninnahutasatasahassānaṃ
 ekam abbudānaṃ, viṣati abbudāni⁷ ekam nirabbudānaṃ, tesāṃ nirabbudānaṃ⁸ sata-
 saḥassānaṃ ekam abaham nāma⁹. ettakam Bakassa Brahmano¹⁰ tasmim¹¹ bhava
 avasitthaṃ¹² āyūṃ¹³ sandhūya Bhagavā evaṃ āha

15 Taṃ¹⁴ sutvā Bako tatiyaṃ gātham āha:
 3. Anantadassī Bhagavāhaṃ asmi
 jātijaraṃ sokam upātivatto.
 kiṃ¹⁵ me purāṇam vatasilavantaṃ.
 ācikkha me taṃ yaṃ ahaṃ vijaññaṃ ti. 70.

20 Tattha Bhagavā ti Bhagava tumhe āyūṃ pajānāmi tavāhaṃ ti vadantā¹⁶
 ahaṃ anantadassī jātijaraṃ ca sokam upātivatto smiti vadatha. vatasilavanti-
 taṃ ti vatasamūdanāṃ ca silavantaṃ ca. idam vuttam hoti: yadi tumhe sabbaññu-
 Buddhā evaṃ sante kiṃ mayhaṃ purāṇam vataṃ ca silacarantaṃ ca. ācikkha me
 taṃ yaṃ ahaṃ taya ācikkhitaṃ yathāvatasatasato vijañeyyaṃ ti

25 Ath' assa Bhagavā atītāni vatthūni āharitvā ācikkhanto catasso
 gāthā abhāsi:

4. Yaṃ tvaṃ apāyesi bahū manusse
 pipāsīte ghammani samparete
 taṃ te¹⁷ purāṇam vatasilavantaṃ
 30 suttapabuddho va anusarāmi. 71.

¹ B^d -ssānaṃ ² B^d dasassa, dasakānaṃ ³ B^d -tanam ⁴ C^l dasasata-, C^s da-
 sasatasahassānaṃ corr to satam saḥassānaṃ. B^d saḥassam nāma satam saḥassā-
 naṃ. ⁵ C^k omits satam C^s sataḥassānaṃ corr to satam sata-, B^d satam
 sata- twice ⁶ C^k omits nāma satam pakoti. ⁷ B^d -dānaṃ ⁸ B^d -dam ⁹
 C^k nāma sataḥassānaṃ in the place of ekam abaham nāma ¹⁰ B^d brahmano
 thapetvā. ¹¹ B^d eta- ¹² B^d -sithakam ¹³ B^d adds tvaṃ. ¹⁴ B^d satam. ¹⁵
 C^k kim ¹⁶ B^d -to ¹⁷ B^d taṃ te. B^d tatha in the place of taṃ te, C^k
 naṃ te.

5. Yam Eṇikūlasmiṃ janam gahitaṃ
amocayī gayhaka niyyamānaṃ
taṃ te purāṇaṃ vatasīlavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 72.
6. Gaṅgāya sotasmim gahitanāvaṃ
luddhena nāgena manussakamyā¹
amocayittha balasā pasayha.
taṃ te purāṇaṃ vatasīlavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 73.
7. Kappo ca te baddhacaro ahoṣim.
sambuddhivantaṃ vatinam² amaññaṃ.
taṃ te purāṇaṃ vatasīlavantaṃ
suttappabuddho va anussarāmi. 74.

Tattha apāyesīti pāyesi. ghammani samparete ti ghammena sam-
parete ativiya phutthe ghammakilante, suttappabuddho vā 'ti paccūsakāle 15
supanato³ supinaṃ passitvā tam supinakaṃ viya anussarāmi. So kira brahmā
ekasmim kappe tāpaso hutvā marukantāre⁴ vasanto bahunnam kantārapatippan-
nānaṃ pāṇiyam āharitvā adāsi. Ath' ekadivasam eko satthavāho pañcabi sa-
katasatehi marukantāram⁴ paṭipajji⁵, manussā disā⁶ vavatthapetum asakkontū
sattadivasāni āhinetvā khīnadārūḍakā⁷ nirābārā tanhābhībhitā⁸ idāni no jīvetāni 20
n' atthiti sakate⁹ parivattetvā gone mocetvā hetthāsakatesu nipajjimsu.
Tadā tāpaso āvajjanto te disvā mā mayi passante¹⁰ nassimsu 'ti attano iddhā-
nubbāvena¹¹ Gaṅgāsotam ubbattetvā sathābhīmukham¹² akāsi, avidūre c' ekam
vanasandam māpesi. Manussā pāṇiyam pivitvā nahātvā gone santappetvā vana-
sandato tinam lāyitvā dārūni gahetvā disam sallakkhetvā aroḍā kantāram atikka- 25
nimsu, tam sandhāy etaṃ vuttam. Eṇikūlasmiṃ ti Eṇiyā nāma nadiyā
kūle, gayhakanīyyamānaṃ ti karamaragāham gahetvā niyyamānaṃ. So¹³
kira tāpaso aparasmim kūle ekam paṇṇaṅgamaṃ nissīya naditīre vanasande
vihāsi. Ath' ekasmim divase pabbatato corā otaritvā tam gāmaṃ paharitvā
mahājanam gahetvā pabbatam āropetvā antarāmagge cariyamanusse¹⁴ thapetvā 30
pabbatabilaṃ¹⁵ pavisitvā ahāram pacāpenta¹⁶ māsimsu. Tāpaso gomahisā-
dīnaṃ c' eva dārakādīnaṃ¹⁷ ca mchantaṃ¹⁸ attasaram¹⁹ sutvā mayi passante
mā nassimsu 'ti iddhānubbāvena attabhāvaṃ vijahitvā²⁰ caturāṅginīyā senāya
parivuto rājā hutvā yuddhabherum akotāpento²¹ tam thānam ag-māsi. Cariya-

¹ Cks -kampā. B^d -kappā. Bf -kammā. ² Ck -vantañceatinam, C^s vattañceatinam,
B^d sambuddhivantaṃ vatinam, Bf -vantū vahita. ³ so Cks; B^d sabbanto. ⁴
B^d manu-. ⁵ B^d paṭipajji. ⁶ Ck -divasā. ⁷ Ck -dārūḍakā, C^s -dārūḍā, B^d -dārū-
jakā corr to -dārūkhaka. ⁸ Cks kanhā-, B^d unhā-. ⁹ Cks -taṃ. ¹⁰ B^d m. p.
mā. ¹¹ B^d -ve. ¹² B^d sattavahābhū-. ¹³ Cks add ca. ¹⁴ B^d cātika-. ¹⁵ B^d
-tajāle. ¹⁶ C^s B^d -pento, Ck -petvāntā. ¹⁷ B^d darakadārikanaṃ. ¹⁸ B^d -tata-
raṃ. ¹⁹ B^d tattassaram. ²⁰ B^d jahitva. ²¹ B^d -rūñcākota-

- manussā¹ disvā corānaṃ ārocesum Corā² raññā saddhiṃ viggaḥo nāma na³
 yutto ti sabbaṃ gahitabbanīlam⁴ chaddetvā bhattaṃ abhūñjitvā va palāyimsu.
 Tāpaso te sabbe ānetvā sakagāme yeva patitthūpesi, taṃ sandhāya vuttaṃ.
 Gahītanāvaṃ ti gahitanāvaṃ⁵, luddhenā⁶ ti kakkhalena, manussakamyā⁷
 5 ti manusse vinūsetukāmarāya, balasā⁸ ti balena, pasayhā⁹ ti abhibhavitvā.
 Tasmim⁷ kāle so tāpaso Gaṅgātīre vihāsi Tadā manussā dve tayo nāvāsān-
 ghāte bandhitvā⁸ sañghātamatthake pupphamanīapam kāretvā saṃghāte nisi-
 dītva khādantā pīvantā sambandhakulaṃ gacchanti, te pītāvasesam suraṃ
 bhuttakhādītāvasesāni bhattamacchamāṃsatambulādīni Gaṅgāyam eva pātentī.
 10 Gaṅgeyyo nāgarājā ime ucchittakam⁹ mama upari khīpantīti kuñjhitvā sabbe
 va¹⁰ ne gahetvā Gaṅgāya osīdāpemitī¹¹ mahantam ekadonināvappamānaṃ¹² atta-
 bhāvaṃ māpetvā udakaṃ bhinditvā phanaṃ dhārayamāno tesaṃ abhi-
 mukho¹³ pāyāsi. Te nāgarājānaṃ disvā va maranabhayaṭṭajjitā ekappa-
 hārena¹⁴ mahāsaddam karimsu. Tāpaso tesaṃ paridevitasaddam sutvā
 15 nāgarājassa ca kudhhabhāvaṃ nātvā mayi passante mā nassimsu¹⁵ ti khippam
 iddhiyānubāvena¹⁵ supannavannaṃ¹⁶ māpetvā agamāsi. Nāgarājā taṃ disvā
 maranabhayabhīto¹⁷ udake nimujji Manussā sotthibhāvāṃ patvā¹⁸ aga-
 māmsu, taṃ sandhāya¹⁹ vuttam. Baddha²⁰ ca ro ti antevāsiko, sambuddhi-
 vantam²⁰ vatīnam²¹ amaññaṃ²¹ ti buddhisampanno²¹ eva vatasampanno²²
 20 ca so ti²³ taṃ maññaṃ²⁴ iminā kiṃ dasseti: Mahābrahme ahaṃ tava Ke-
 savatāpasakāle Kappo nāma antevāsī²⁵ veyyāvaccakaro hutvā tuyhaṃ Nāradena
 nāma amaccena Būrasasito Himavantam ānūtassa rogam vūpasamesim²⁶ Atha
 nam Nārado dutiyavāre āgantvā nīrogam²⁷ disvā imaṃ gātham abhāsi²⁸
 Manussindam jahitvāna sabbakāmasamūddham (supra p 14)
 25 katham²⁹ nu Bhagava Kesī³⁰ Kappassa³¹ ramati assame³² ti.
 Taṃ enaṃ³³ tvam evam avaca³⁴:
 Sādūni ramāyāmi santi rakkhā³⁵ manerama,
 subhāsītāni Kappassa Nārada ramayanti maṃ ti.
 Iti 'ssa Bhagavā imam attanā³⁶ antevāsikena hutvā rogasā vūpasamitabhāvaṃ
 30 dīpento evam āha Idaṃ ca³⁷ pana Brahmūnā manussakāle³⁸ katakamman
 sabbam Mahābrahmūnaṃ sallakkhāpento va³⁹ kathesi

1 Bā cāriya-. 2 Bā te corā 3 Bā a. 4 Bā -takam bhaṇḍam 5 Bā -taṃ nā-
 6 Bā -kappa 7 Bā imasimmi 8 Cks add taṃ 9 Cks uccā-. 10 Bā ja 11
 Bā -pessamiti 12 Bā -donikavappa-. 13 Ck -khe, C -khe corr to -kho.
 14 Bā -neva. 15 Bā khīpanisantiya attano ānu-, all three MSS. add khippam.
 16 Bā adds attānam. 17 Bā -bhayaṭṭattito 18 Bā gantvā 19 Bā -yetam. 20
 Ck -mantam, C -mantam corr. to -vantam, Bā sambuddhavantam 21 Ck vati-
 nam, Bā vatidam 22 Ck vana-, C vana- corr to vata-? Bā tattha sampanno.
 23 Bā hi. 24 Bā am-. 25 Cks -si, Bā -siko. 26 Bā -masi, Cks -mesi 27 all
 three MSS. ni- 28 Cks ima gāthā 29 Bā katham. 30 Bā -si 31 Bā kapassa.
 32 Ck ramatassace, C ramatassave. 33 Cks ena 34 C evamevaca, Bā atha sat-
 thā taṃ enaṃ etad avoca. 35 Cks rakkha. 36 Bā -no. 37 Bā taṃ ca 38 Bā
 -loke. 39 Bā omits va

So Satthu vacanena attanā katakammaṃ saritvā¹ thutim karonto
osānagātham āha :

s. Addhā pajānāsi mam' etam āyumi,
aṇṇam pi jānāsi, tathā hi Buddhho,
tathā hi t' āyami jalitānubhāvo 5
obhāsayami tiṭṭhati Brahmalokey ti. 75.

Tattha tathā hi Buddhho ti tathā hi tvaṃ Buddhho, Buddhānam hi
aṇṇātam nāma n' atthi, sabbadhammānaṃ buddhattaṃ yeva hi te² Buddhā³ nāmā
'ti taṃ dasseti⁴, tathā hi tāyaṃ ti buddhattā yeva⁵ pana āyami jalito sarī-
rappabhāvo⁶, obhāsayami tiṭṭhatīti imāṃ sakalam pi Brahmalokey obhā- 10
sento tiṭṭhati.

Evam Satthā attano Buddhaguṇaṃ jānāpento dhammaṃ desetvā
saccāni⁷ pakāsesi. Saccapariyosāne dasamattānaṃ⁸ Brahmasahassa-
naṃ⁹ anupādāya āsavehi citta¹⁰ vimuccimsu¹¹. Iti Bhagavā bahun-
naṃ¹² Brahmānaṃ avassayo hutvā Brahmalokey Jetavanaṃ āgantvā tat- 15
tha kathitaniyāmen' eva taṃ dhammadeśanaṃ kathetvā jātakam samo-
dhānesi: „Tadā Kesavatāpaso Baka-Brahmā ahoṣi, Kappamāṇavo aham
evā¹³ ti. Baka brahmayātakam¹⁴. Kukkuvaḃ vago paṭhamo.

2. GANDHĀRAVAGGA.

1. Gandhārajātaka.

20

Hitvā gāmasahassānīti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto bhesajjasannidhikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi.
Vatthum pana Rājaghe samuṭṭhitam. Ayaṃ matā Pilindiyavacchena¹⁴
ārāmikakulam mocetum rājanivesanaṃ gantvā raṇṇo pāsāde iddhibalena
sovaṇṇamaye kate manussā pasīditvā therassa pañcabhesajjāni pahi- 25
niṃsu. So¹⁵ tāni pari-āya vissajjesi. Parī-ā pana¹⁶ bāhulikā¹⁷ ahoṣi,

¹ Bā adds tathāgatassa. ² Bā omits te. ³ Bā buddho. ⁴ Bā omits taṃ das-
seti. ⁵ Bā adds ca. ⁶ Bā -bhānubhāvo. ⁷ Bā jānāni saccāni. ⁸ Bā sam-
pattānaṃ. ⁹ Bā dasabrahma-. ¹⁰ Bā cittaṇi. ¹¹ Bā pi muñcisu. ¹² Bā -hā-
naṃ. ¹³ Bā adds dasanaṃ. ¹⁴ Bā -dava-. ¹⁵ Cks omits so. ¹⁶ Bā panassa
¹⁷ Bā ba-

laddham laddham¹ kolambe pi ghaṭe pi pattatthavikāyo pi² pūretvā
 paṭisāmesi. Manussā disvā „mahicchā ime samaṇā⁴ antokotṭhāgarikā³
 ti ujjhāyimsu. Satthā taṃ pavattiṃ sutvā ‘yāni kho pana tāni gilā-
 nānam bhikkhūnaṃ’ ti sikkhāpadaṃ paññāpetvā „bhikkhave porāṇaka-
 5 paṇḍitā anuppanne Buddhe bāhīrakapabbajjāṃ pabbajitvā pañcasīla-
 mattakaṃ rakkhantāpi loṇasakkharamattakaṃ punadivasatthāya nida-
 hante⁵ garahimsu, tumhe pana evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā
 dutiyatatiyadivasatthāya⁶ sannidhiṃ⁷ karothā⁸ ‘ti vatva atitāni āhari:

Atīte Gandhāraraṭṭhe Bodhisatto Gandhāra-
 10 rañño putto hutvā pīta accayena rajje patitthāya dhammena
 rajjāṃ kāresi. Majjhimapadese pi Videharaṭṭhe Videho nāma
 rājā rajjāṃ kāresi. Te dve pi rājāno aditthasahāyā⁹ va¹⁰
 hutvā aññamaññaṃ¹⁰ thiravissāsā¹¹ ahesuṃ. Tadā manussā
 dīghāyukā honti, timsavassasahassāni jīvanti. Ath¹² ekadā
 15 Gandhārārājā puṇṇamuposathadivase samādinnaṃsīlo mahātale
 paññāttavarapallamaṃkamajjhagato¹² vivaṭena sīhapañjarena pā-
 cīnalokadhātūṃ olovento amaccānaṃ dhammatthayuttakathaṃ
 kathento nisīdi. Tasmiṃ khape gaganatalaṃ abhilaṃghantam
 eva¹³ paripuṇṇaṃ candamaṇḍalaṃ Rāhu avatthari. Candap-
 20 pahlā antaradhāyi. Amaccā candālokaṃ apassantā candassa
 Rāhunā gahitabhāvaṃ rañño ārocesuṃ. Rājā candam oloke-
 tvā „ayaṃ cando āgantukaupakkilesena upakkilṭṭho¹⁴ nippa-
 bho jāto, mayham p’ esa rājaparivāro upakkilesa, na kho
 pana me¹⁵ taṃ patirūpaṃ y’ āhaṃ¹⁶ Rāhunā gahitacando viya
 25 nippabho bhaveyyaṃ, visuddhe gaganatale virocantaṃ canda-
 maṇḍalam iva¹⁷ rajjāṃ pahāya pabbajissāmi, kim me parena
 ovaḍitena, kule ca gane ca alaggo hutvā attānaṃ eva ovaḍanto
 vicarissāmi, idam me patirūpaṃ¹⁸ ti ciutetvā „yaṃ icchatha

¹ B^d only one laddham. ² B^d kolampe. - C^k patthattha-. C^s patthattha- corr.
 to patthattha-. B^d pattatthavikāya pi. ³ B^d adds sakyaputtiya. ⁴ all three MSS
 -to. ⁵ B^d -tatiyadivase-. ⁶ B^d adds karonto ayuttam vo. ⁷ B^d adithavisasā
⁸ B^d omits va. ⁹ C^s -ni pi. ¹⁰ B^d kiravi-. ¹¹ B^d -kammajja-. ¹² B^d
 -zharitaram miva. ¹³ B^d upaki-. ¹⁴ B^d so jana kho me. ¹⁵ B^d svāham
¹⁶ B^d -am viya.

tam¹ karothā“ ‘ti rajjam amaccānaṃ niyyādesi. Dvīsu pi Kasmīra-Gandhāra-raṭṭhesu so² rajjam chaḍḍetvā isipabbaj-
 jaṃ pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ³ nibbattetvā jhānaratisamappito
 Himavantapadesese vāsaṃ kappesi. Videharājāpi „sukhaṃ me
 sahāyussā“ ‘ti vāpije pucchitvā tassa pabbajitabhāvaṃ sutvā 5
 „mama sahāye pabbajite ahaṃ rajjena kiṃ karissāmīti“ satta-
 yojane⁴ Mithilanagare rajjam⁵ tiyojanasatike Videharaṭṭhe so-
 lasasu gāmasahassesu pūritāni koṭṭhāgārāni soḷasasahassanā-
 takitthiyo chaḍḍetvā puttadhītarō amanasikaritvā Himavanta-
 padesaṃ pavisitvā pabbajitvā pavattaphalabhojano hutvā sa- 10
 mavattavāsaṃ⁶ vasanto vibarati⁷. Te ulho pi samavatta-
 cāraṃ⁸ carantā aparabhāge samāgacchimsu, na pana añña-
 maññaṃ sañjānimsu, sammodamānā ekato va samavattavāsaṃ⁹
 vasiṃsu¹⁰. Videhatāpasō¹¹ Gandhāratāpasassa upaṭṭhānaṃ
 karoti. Tesaṃ ekasmiṃ puṇṇamadivase aññatarasmiṃ rukkha- 15
 mūle nisīditvā dhammayuttaṃ kathaṃ¹² kathentānaṃ gaganatale
 virocāmānaṃ candamaṇḍalaṃ Rāhu avatthari. Videhatāpasō „kin
 nu kho candassa pabhā naṭṭhā“ ti ulloketvā¹³ Rāhu-gahitaṃ¹⁴
 candamāṇḍalaṃ disvā „ko nu kho eso ācariya candamāṇḍalaṃ
 nippabham akāsīti“ pucchi. „Antevāsika, ayaṃ Rāhu nāma 20
 candass’ eko¹⁵ upakkilesō, virocituṃ na deti, ahaṃ pi Rāhu-
 pahaṇaṃ¹⁶ candamaṇḍalaṃ disvā ‘idaṃ parisuddhacandamaṇḍa-
 laṃ¹⁷ āgantukaupakkilesena¹⁸ nippabham jātaṃ¹⁹, mayhaṃ pi
 idaṃ rajjam upakkilesō, yāva²⁰ candamaṇḍalaṃ Rāhu viya
 idaṃ nippabham na karoti²¹ tāva pabbajissāmīti’ cintetvā tāvad 25
 eva Rāhu-gahitaṃ candamaṇḍalaṃ²² ārammaṇaṃ katvā mahā-
 rajjam chaḍḍetvā pabbajito“ ti. „Ācariya tvaṃ Gandhārarājā“

¹ B^d adds rājānaṃ. ² B^d ekasmi. ³ B^d -ññāyo. ⁴ B^d -nike. ⁵ C^k rajjan, B^d omits rajjam. ⁶ B^d samapavatta-. ⁷ B^d vīcari. ⁸ B^d -vattacāraṃ ⁹ B^d -vattācāraṃ. ¹⁰ C^k carimsu, B^d carisum. ¹¹ B^d tadā vi-. ¹² B^d dhammattha-
 yuttakatham. ¹³ B^d si oloketvā. ¹⁴ C^k -gahitaṃ, B^d rāhuṇā gahitaṃ. ¹⁵ C^k
 eke, C^k eke corr. to eko. ¹⁶ B^d -gahitaṃ. ¹⁷ B^d -ddhassa candamaṇḍalassa.
¹⁸ B^d -kena upa-. ¹⁹ B^d adds tam. ²⁰ B^d adds mam. ²¹ B^d na rovatī. ²²
 B^d adds rāhu viya idaṃ nippabham ti.

ti. „Āma ahan“ ti. „Ācariya, aham Videharatthe Mithilana-
 nagare Videharājā nāma, nanu mayam aññamaññaṃ adittha-
 sabhāyā¹“ ti. „Kim pana te ārammaṇaṃ ahoṣīti“. „Aham
 ‘tumhe pabbajita’ ti sutvā ‘addhā pabbajjāya guṇaṃ’² addasaṃsu’
 5 ti tumhe yeva ārammaṇaṃ katvā rajjaṃ pahāya pabbajito“ ti.
 Te tato paṭṭhāya ativiya samaggā sammodamānā pavattaphala-
 bhojanā hutvā vicariṃsu. Tattha dīgharattaṃ vasiṭvā ca³ pana
 loṇambilasevanatthāya Himavantato otaritvā ekaṃ paccanta-
 gāmaṃ pāpuṇiṃsu⁴. Manussā tesam iriyāpathe paṣīditvā bhik-
 10 khaṃ datvā paṭiññaṃ gaheṭvā araṇṇe rattiṭṭhānādīni⁵ māpetvā
 vasāpesuṃ, antarāmagge pi tesam⁶ bhattakiccekaraṇatthāya
 udakaphāsukaṭṭhāne sālaṃ kāresuṃ. Te paccantagāme bhik-
 khaṃ caritvā tāya paṇṇasālāya⁷ nisīditvā paribhuñjitvā attano
 vasanaṭṭhānaṃ gacchanti. Te pi nesam manussā⁸ āhāraṃ da-
 15 damānā ekadā loṇaṃ patte⁹ pakkhipitvā denti¹⁰ ekadā aloṇa-
 kāhāraṃ eva denti. Te ekadivasam paṇṇapute bahutaraṃ
 loṇaṃ adaṃsu. Vedehatāpaso¹¹ loṇaṃ ādāya gantvā Bodhi-
 sattassa bhattakiccekāle pahonakaṃ¹² datvā attano¹³ pamāṇa-
 yuttaṃ gaheṭvā atirekaṃ paṇṇapute bandhitvā „aloṇakadivase
 20 bhavissatīti¹⁴ tiṇavaṭṭiantare¹⁵ ṭhapesi. Atha ekadivasam alo-
 ṇake āhāre laddhe Vedeho¹⁶ Gandhārassa bhikkhābhājanam
 datvā tiṇavaṭṭiantarato¹⁷ loṇaṃ āharitvā „ācariya loṇaṃ gaṇ-
 hathā“ ti āha. „Ajja manussehi loṇaṃ na dinnam, tvam
 kuto labhīti¹⁸“. „Ācariya, purimadivasam¹⁹ manussā bahuṃ
 25 loṇaṃ adaṃsu, athāhaṃ ‘aloṇakadivase bhavissatīti’ atirekaṃ²⁰
 ṭhapesin“ ti. Atha naṃ Bodhisatto „moghapurisa tiyojana-
 satikaṃ Videharatthaṃ pahāya pabbajitvā akiñcanabhāvaṃ
 patvā idāni loṇasakkharāya taṇhaṃ janesīti“ tajjetvā ova-
 danto paṭhamam gātham āha:

¹ B^d -yaka. ² B^d adds mahantam. ³ Cl va, C^s va cori. to ca ⁴ B^d sampā-

⁵ B^d rattindivathanādini. ⁶ B^d ne-. ⁷ B^d omits panna ⁸ B^d manussā tesam.

⁹ B^d loṇapatte loṇam. ¹⁰ B^d adds ekadā paṇṇapute bandhitvā denti ¹¹ B^d vi-

¹² B^d loṇam. ¹³ B^d adds pi. ¹⁴ B^d -ssati. ¹⁵ B^d -ṭṭikimantare ¹⁶ B^d vi-

¹⁷ B^d -vatikaan-. ¹⁸ B^d labhatitīti. ¹⁹ B^d -se. ²⁰ B^d -kalonaṃ.

1. Hitvā gāmasahassāni paripuṇṇāni soḷasa

koṭṭhāgārāni phītāni sannidhiṃ dāni kubbasīti. 76.

Tattha koṭṭhāgārānīti suvannarajatananīmuttādiratanakoṭṭhāgārāni¹ e'
eva dussakoṭṭhāgārādhaññakoṭṭhāgārāni ca, phītānīti pūrān. sannidhiṃ
dāni kubbasīti idāni sve bhaviṣṣati tatiyadivase bhaviṣṣatīti lonamattaṃ san- 5
nidhiṃ karosīti.

Videho evaṃ garahiyamāno garahaṃ asahanto paṭipakkho
hutvā „ācariya, tumhe attano dosaṃ adisvā mayham eva dosaṃ
passatha, nanu tumhe ‘kim me parena ovaḍitena, attānam eva
ovadissāmīti’ rajjaṃ chaḍḍetvā pabbajitā, te² idāni maṃ kasmā 10
ovadathā“ ti dutiyaṃ gātham āha:

2. Hitvā Gandhāraṇiṣayaṃ pahūtaḍḍhanadhāniyaṃ³pasāsanāto⁴ nikkhanto idha dāni pasāsasīti. 77.

Tattha pasāsanāto⁴ ti ovāḍanusāsanaḍḍhanāto, idha dānīti idāni idha
araññe kasmā maṃ ovadathā ‘ti. 15

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Dhammaṃ bhaṇāmi Vedeha⁵, adhammo me na ruccati,
dhammaṃ me bhaṇamānassa na pāpam upalippatīti⁶. 78.

Tattha dhammaṃ ti sabhāvaṃ, Buddhādihi vaṇṇitaṃ pasatthaṃ kārāṇam
eva, na ruccatīti adhammo nāma assabhāvo⁷ mayhaṃ kadāci na ruccati, na
pāpamupalippatīti⁸ mama sabhāvaṃ eva kārāṇam eva⁸ bhaṇantassa pāpam 20
nāma hadaye na alliyati⁹, ovāḍadānam nāma¹⁰ etam Buddhapaccekaḥbuddhasāvaka-
bodhisattānaṃ paveni, tehi dinnovāḍam bālā na gahhanti, ovāḍadāyakaṃ pana
pāpam nāma n’ atthi:

Nidhīnam va pavattāraṃ yaṃ passe vajjadassinaṃ 25
niggaḃhavādīṃ medhāvīṃ tādīsaṃ paṇḍitaṃ bhaje,
tādīsaṃ bhajamānassa seyyo hoti na pāpiyo.
Ovadeyy’ anusāseyya asabbhā ca nivāraye,
satam hi so piyo hoti, asataṃ hoti appiyo ti. (Dhp. v. 76—77.)

Vedehatāpaso¹⁰ Bodhisattassa kathaṃ sutvā „ācariya 30
atthanissitaṃ kathentenāpi param ghaṭṭetvā¹¹ rosetvā kathetum

¹ B^d -didhanako-. ² B^d omits te. ³ B^d bahutadbanadhāritāni. ⁴ B^d passāsanato.

⁵ B^d vi-. ⁶ B^d -limpatīti. ⁷ C^s B^d asa-. ⁸ B^d omits kārāṇameva. ⁹ B^d lim-
pati. ¹⁰ B^d vi-. ¹¹ B^d ghate-.

na vattāti, tvaṃ maṃ kuṇṭhasatthena¹ mundaṇto² viya atipha-
rusaṃ kathesi³“ vatvā catutthaṃ gātham āha :

4. Yena kenaci vannena paro labhati ruppanaṃ

mahatthiyampi³ ce vācaṃ na taṃ bhāseyya paṇḍito ti. 79.

5. Tattha yena kenaci ti dhammayuttenāpi kēraṇena, labhati ruppanaṃ
ti ghattanaṃ⁴ dūsaṇaṃ⁵ kuppanaṃ labhati yeva. Na taṃ bhāseyya⁶ ti tasmā
taṃ paraṇiggalaṃ yāya so vācāya ruppati⁶ taṃ mahatthiyam⁷ mahantaṃ attha-
nissitaṃ pi⁸ vācaṃ na bhāseyya⁶ ti attho

Ath' assa Bodhisatto pañcamaṃ gātham āha :

10 5. Kāmaṃ ruppātu vā mā vā bhusaṃ vā vikiriyyatu,
dhammaṃ me bhaṇamāssa na pāpam upalippatī⁹. 80.

Tattha kāmaṃ ti ekamsena, idaṃ vuttaṃ hoti: ayuttakāroko puggalo
ayuttam te katan ti ovaḍḍiyamaṇo ekamsen' eva kujjhatu¹⁰ vā mā vā kujjhatu¹¹
athava bhusamutthi viya vikiriyyatu, mayham pana dhammaṃ¹² bhaṇantassa
15 pāpam nāna u' atthiti.

Evaṃ ca pana vatvā „na vo¹³ ahaṃ Ānanda tathā parak-
kamissāmi yathā kumbhakāro āmake āmakamatte¹⁴, niggaṃha
niggaṃhāhaṃ Ānanda vakkhāmi, yo sāro so ṭhassatīti“ imassa
Sugatovādassa anurūpāya paṭipattiyaṃ¹⁵ ṭhatvā yathā kum-
20 bhakāro bhājanesu punappuna ākoṭetvā āmakam agahetvā
pakkam eva bhājanaṃ gaṇhāti¹⁶ evaṃ punappun' ovaditvā
niggaṇhitvā pakkabhājanasadiso¹⁷ puggalo gaṇhetabbo ti das-
setuṃ puna taṃ ovadanto

6. Noce assa sakā buddhi vinayo vā susikkhito
25 vane andhamahiso va careyya bahuko jano. 81.

7. Yasmā ca pan' idh' ekacce ācāraṃhi¹⁸ susikkhitā
tasmā vinitavinayā caranti susamāhitā ti 82.

idaṃ gāthadvayam āha.

¹ B^d vattatīti gaṇhasatthakena. ² B^d ma-. ³ C^{ks} mahatthiyamhi, B^f mahiddhi-
yam mi. ⁴ B^d ghara-. ⁵ C^{ks} ruppanaṃ, B^d dūsaṇa. ⁶ B^d dussati. ⁷ C^{ks}
mahatthi-, B^d mahathi-. ⁸ B^d -tam, omitting pi. ⁹ B^d -lumpa-. ¹⁰ B^d ku-
thatu. ¹¹ B^d omits ku-. ¹² B^d omits dha-. ¹³ B^d kho. ¹⁴ C^{ks} omit āmake,
B^d has āmakamattike. ¹⁵ B^d -yā. ¹⁶ C^{ks} -hanti, B^d karoti gaṇhāti. ¹⁷ C^{ks}
-disam. ¹⁸ C^{ks} āvera-, C^s ācera-.

Tass' attho : samma Vedeha¹ imesaṃ hi sattānaṃ sace attano buddhiyā paṇḍite ovādadāyake² nissāya ācārapannatti vinayo vā susikkhito na bhaveyya evaṃ sante yathā tinalatādīgabhane³ vane andhamahiso gocarāgocaraṃ sāsāṅka-nirāsāṅkaṃ⁴ ca thānaṃ ajānanto carati tathā tumhādiso⁵ bahuko jano careyya, yasmā pana idh' ekacce sakāya buddhiyā rahitā sattā ācariyasantike ācāra-
 5 pabbattisusikkhitā tasmā ācariyehi attano⁶ anurūpe vinaye vimitattā vinitavinayā susamāhitā ekaggacittā hutvā carantīti. iminā idam dasseti: iminā hi sattena gihinā hutvā attano kulānarū, am pabbajitena pabbajjānurūpā sikkhā sikkhi-
 tabbā, gihino pi hi⁷ attano kulānurūpesu kasigorakkhādisu sikkhitā va⁸ sam-
 pannañjivā hutvā susamahitā caranti, pabbajitāpi pabbajjānarūpesu⁹ pāsādikesu
 10 abhikkantapatikkantādisu adhisīlaadhiṇṭṭaadhīpanñāsikkhāsu¹⁰ sikkhitā va¹¹
 vīgatavikkhepā susamahitā caranti, lokasumhi¹²

Bāhusaccaṃ ca sipphā ca vinayo ca susikkhito, (Childers, Kh
 subhāsītā ca yā vūā etam¹³ maṅgalam uttamaṃ ti Pāṭha p. 5.)

Taṃ sutvā Vedehatāpaso „ācariya, ito paṭṭhāya maṃ 15
 ovadatha¹⁴. ahaṃ anadhivāsakajātikatāya¹⁵ tumhehi saddhiṃ
 kathesiṃ¹⁶, taṃ me khamathā“ 'ti vanditvā Mahāsattaṃ kha-
 māpesi. Te samaggavāsaṃ vasitvā pana Himavantam eva
 agamaṃsu. Tatra Bodhisatto Vedehatāpasassa kaṣiṇapari-
 kammaṃ kathesi. So taṃ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 20 nibbattesi. Iti te ubho pi aparihīnājñhānā Brahmālokaparā-
 yanā ahesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 Vedeho Anando ahosi, Gandhārārajā ahaṃ evā“ 'ti. Gandhāra-
 jātakaṃ.

25

2. Mahākapijātaka.

Attānaṃ saṅkamaṃ¹⁸ katvā ti. Idam Satthā Jetavane
 viharanto nātattthacariyaṃ ārabha kathesi. Vatthum Bhadda-
 sālaajātake āvibhavissati. Tadā pana dhammasabbhāyaṃ kathaṃ sa-
 muṭṭhāpesuṃ: „āvuso Sammāsambuddho nātākānaṃ atthaṃ caratīti“.

¹ C^{ks} vi- ² C^k adds hi. ³ C^k -gahane, B^d -gahanena. ⁴ B^d -kammr-. ⁵ C^{ks}
 -se. ⁶ B^d repeats attano. ⁷ B^d omits hi ⁸ C^{ks} ca. ⁹ B^d pabbajita anurūpesu
¹⁰ C^{ks} adhisīlādhi-, B^d adds vā. ¹¹ B^d omits va ¹² B^d omits hi and adds
 tena vuttam. ¹³ B^d etam. ¹⁴ B^d adds anusāsatha. ¹⁵ B^d -vāsanañjā-. ¹⁶ C^k
 -si, B^d -mi ¹⁷ B^d dhammade-. ¹⁸ B^d saṅgamaṃ, C^{ks} saṃsayam.

Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanninā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato nātinaṃ atthaṃ carat' evā“ .ti vatvā atitān āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā vayappatto ārohapariṇāhasampanno thāmbalūpeto¹ asītisahassakapiganaparivāro Himavantapadese vasati. Tattha Gaṅgātīraṃ nissāya sākāhāṇa-
pasampanno sandacchāyo² bahalapatto pabbatakūtaṃ viya sam-
10 uggato ambarukkho ahosi, nigrodharukkho ti pi vadanti, tassa madhurāṇi phalāṇi dibbagandharasāṇi mahantāṇi mahanta-
kūṭappamāṇāṇi³, tassa ekissā sākāhāya phalāṇi thale patanti ekissā⁴ Gaṅgājale, dvinnāṃ sākāhāṇaṃ phalāṇi majjhe rukkha-
mūle patanti. Bodhisatto kapiganāṃ ādāya tattha phalāṇi
15 khādanto „ekasmiṃ kāle imassa rukkhasa⁵ uḍake patita-phalaṃ“ nissāya ambhākaṃ bhayaṃ uppajjissatīti⁶ udakamat-
thake⁷ sākāhāya ekaṃ phalaṃ pi anavasesetvā pupphakāle ka-
lāyamattakālato⁸ paṭṭhāya khādāpeti c' eva pātāpeti ca. Evaṃ sante pi asītiyā⁹ vānarahassehi aditthaṃ¹⁰ kippillakapuṭa-
20 paṭicchannaṃ¹¹ ekaṃ pakkāṃ phalaṃ¹² nadiyaṃ patitvā ud-
dhañ ca adho ca jālaṃ bandhāpetvā udakakīlaṃ kīlantaṃsā Bārāṇasirañño uddhājale¹³ laggi. Rañño divasaṃ kīlitvā sāyaṃ gamanasamaye¹⁴ kevattā jālaṃ ukkhipantā taṃ¹⁵ disvā „asuka-
phalaṃ¹⁶ nāmā“ 'ti ajānantā rañño dassesuṃ. Rājā „kiṃ
25 phalaṃ nāṃ' etan“ ti pucchi. „Na jānāma devā“ 'ti. „Ke jānissatīti“. „Vanacarakā¹⁷ devā“ 'ti. So vanacarake¹⁸ pakkosāpetvā tesāṃ santikā „ambapakkan“ ti sutvā churikāya chinditvā paṭhamāṃ vanacarake¹⁹ khādāpetvā attanāpi²⁰ khādi,

¹ Bā adds pañcathatthiphalo ahosi. ² Bā santa- ³ C^s natumahanta-, Bā atimahantakumpapamāṇāṇi. ⁴ Bā adds sakhaya. ⁵ C^s omitt rukkhasa. ⁶ Bā -tam; ha- ⁷ C^s -matthe. ⁸ C^s kalāya-, Bā puppakālato pappāyamattatākālato. ⁹ Bā asitī. ¹⁰ C^s adittha. ¹¹ Bā kippilika- ¹² C^s omitt pakkam phalaṃ. ¹³ Bā uddham- ¹⁴ C^s sayam-, Bā sayanahassamaye. ¹⁵ C^s nañ. ¹⁶ Bā asukaṃ. ¹⁷ Bā -ri-. ¹⁸ Bā paccha atthapi.

itthāgārassa¹ pi amaccānam pi dāpesi. Rañño ambapakkaraso sakalasarīram pharitvā atthāsi. So rasataṇhāya bandhitvā² tassa rukkhassa³ tthitathānam vanacarake⁴ pucchitvā tehi „Himavantapadeso naditīre“ ti vutte bahū nāvāsamghāte bandhāpetvā vanacarakehi⁵ desitamaggena uddhasotaṃ⁶ agamāsi. 5 „Ettakāni divasānīti“ paricchedo na kathito. Anupubbena taṃ tthānam patvā „eso so⁷ deva rukkho“ ti vanacarakā rañño ācikkhimsu. Rājā nāvā⁸ tthāpetvā mahājanaparivuto padasā tattha gantvā rukkhamaule sayanam paññāpāpetvā⁹ ambapakkāni khāditvā nānaggarasabhojanam bhuñjitvā nipajji. Sab- 10 bāsu¹⁰ disāsu ārakkham tthāpetvā aggim karimsu. Mahāsatto manussesu niddam okkantesu¹¹ adḍharattasamaye¹² parisāya saddhim āgamāsi¹³. Asītisahassavānarā sākāya sākham carantā ambāni khādanti. Rājā pabujjhivā kapigaṇam disvā manusse utthāpetvā¹⁴ dhanuggahe pakkosāpetvā „yathā ete¹⁵ 15 phalakhādakā vānarā na palāyanti tathā te¹⁶ parikkhipitvā vijjhatha, sve ambāni ca¹⁷ vānaramamsaṃ ca khādissāmīti¹⁸“ āha. Dhanuggahā „sādhū“ ti sampatiṇṇhitvā rukkham parivāretvā sare sandahitvā¹⁹ atthāmsu. Te disvā vānarā maraṇabhayabhītā palāyitum asakkontā Mahāsattaṃ upasāṃkamitvā²⁰ 20 „deva ‘palāyanamakkate vijjhissāmā’ ti rukkham parivāretvā dhanuggahā tthitā, kim karomā“ ti pucchitvā kampamānā atthāmsu. Bodhisatto „mā bhāyittha, ahaṃ vo jīvitaṃ dassāmīti“ vānaragaṇam samassāsetvā ujukaṃ uggatasākham abhiuryha²¹ gaṅgābhimukham gatasākham²² gantvā tassā²³ pariyan- 25 tato pakkhanditvā dhanusatamattaṃ²⁴ tthānam atikkamma Gaṅgātīre ekasmiṃ gumbamatthake patitvā tato oruyha „mamāgataṭṭhānam²⁵ ettakaṃ bhavissatīti“ ākāsaṃ paricchin-

¹ Bā -ssā ² Bā pappajjitvā. ³ Bā omits ru-. ⁴ Bā -ti-. ⁵ Bā -rikānam. ⁶ Bā uddham-. ⁷ Bā omits so. ⁸ Bā addh nadiyaṃ. ⁹ C³ pañña- corr. to pañña-, C² pañña-. ¹⁰ Bā sabba ¹¹ Bā okkaman-. ¹² Bā -rattim- ¹³ C² a-. ¹⁴ Bā uthā- ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Bā taṃ tthānam in the place of tathā te ¹⁷ Bā ceva ¹⁸ Bā -māti. ¹⁹ Bā sanhayitvā. ²⁰ Bā -miṃsu. ²¹ Bā āru- ²² Bā omits ga-. ²³ all three MSS. tassa. ²⁴ Bā -matta ²⁵ Bā mama-.

dītvā ekaṃ vettalataṃ mūle chinditvā sodhetvā „ettakaṃ¹
 rukke bajjhissati ettakaṃ ākāsaṭṭhaṃ bhavissatīti“ imāni dve
 tñānāni vavatthapetvā attano kaṭiyaṃ bandhanaṃ² na sallak-
 khesi. So taṃ lataṃ ādāya ekakoṭiṃ Gaṅgātīre patiṭṭhita-
 5 rukke bandhitvā ekaṃ attano kaṭiyaṃ bandhitvā vātacchinna-
 valāhakavegena³ dhanusatamattaṃ⁴ tñānaṃ laṃghitvā kaṭiyaṃ
 baddhaṭṭhānassa⁵ asallakkhitattā rukkhaṃ pāpunituṃ asak-
 konto ubhohi hatthehi ambasākhāṃ dālhaṃ gaṇhitvā vānara-
 gaṇassa saññaṃ⁶ adāsi: „sīghaṃ mama piṭṭhiṃ maddamānā
 10 vettalatāya sotthigamaṇaṃ gacchathā“⁷ ti. Asītisahassavānara
 Mahāsattaṃ vanditvā khamāpetvā tathā agamaṃsu⁸. Tada
 Devadatto pi makkato hutvā tesāṃ abbhantaro hoti, „ayaṃ⁹
 me paccāmittassa piṭṭhiṃ passituṃ kālo“¹⁰ ti uccasākhāṃ āruy-
 ha vegaṃ janetvā tassa piṭṭhiyaṃ pati. Mahāsattassa hada-
 15 yaṃ chijji, balavavedanā uppajji. So pi taṃ vedanāmattaṃ⁹
 katvā pakkāmi. Mahāsatto ekako va ahosi. Rājā aniddā-
 yanto vānarehi ca Mahāsattena ca katakiriyaṃ sabbaṃ disvā
 „ayaṃ tiracchāno hutvā attano jīvitaṃ agaṇetvā parisāya sot-
 thibhāvaṃ eva akāsīti“¹¹ cintento nipajji. So pabhātāya rattiya
 20 Mahāsattassa tussitvā „na yuttaṃ imaṃ¹⁰ kapiṇḍānaṃ nāse-
 tuṃ, upāyena na otāretvā paṭijaggissāmīti“¹² Adhogaṅgāya¹¹
 saṃghātāṃ¹¹ tthapetvā tattha aṭṭakaṃ¹⁴ bandhāpetvā saṇikaṃ
 Mahāsattaṃ otārāpetvā piṭṭhiyaṃ kāsāvavatthaṃ pattharāpetvā
 Gaṅgodakena nahāpetvā phāṇitodakaṃ¹³ pāyetvā parisuddha-
 25 sarīraṃ¹⁵ saḥassapākātēna¹⁶ abbhāṇjāpetvā¹⁷ sayanapiṭṭhe tela-
 cammaṃ pattharāpetvā¹⁸ tattha taṃ¹⁹ nipajjāpetvā attanā²⁰
 nīce āsane nisīditvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

¹ Bā adds tñānaṃ. ² Bā -nathānaṃ. ³ Bā -hako viya vegaṇa. ⁴ Bā -tta. ⁵
 Bā bandhanathā-. ⁶ Bā saññaṃ. ⁷ Bā ā-. ⁸ Bā so ayaṃ. ⁹ Bā -nappattaṃ.
¹⁰ Bā omits i-. ¹¹ Bā anto-. ¹² Ck -amkūtaṃ, Bā navāsāṃghātāṃ. ¹³ Ck
 attha-. ¹⁴ Bā phālito-. ¹⁵ Bā parisukkhaṃ sa-. ¹⁶ Bā -pākena telena. ¹⁷
 Ck abbhajā-, Bā abbhāṇetvā. ¹⁸ Ck tele-, Bā elakakammaṃ saṇharāpetvā saṇi-
 kam. ¹⁹ Bā omits taṃ. ²⁰ Ck attānaṃ

1. Attānaṃ saṃkamaṃ¹ katvā yo sotthiṃ samatārayi
kiṃ tvaṃ tesāṃ kimo² tuyhaṃ honti ete mahākapiṭi. 83.

Tass' attho³: ambho mahākapi yo tvaṃ attānaṃ saṃkamaṃ⁴ katvā tulaṃ⁵
āropetvā jīvitaṃ pariccajivā ime vānare sotthiṃ samatārayi⁶ khemena santāresi⁷
kiṃ tvaṃ tesāṃ hosi kimo⁸ tuyhaṃ vā kiṃsu⁹ ete¹⁰ hontiti. 5

Taṃ sutvā Bodhisatto rājānaṃ ovaḍanto sesā¹¹ gāthā
abhāsi:

2. Rājāhaṃ issaro tesāṃ yūthassa parihārako
tesāṃ sokaparetānaṃ bhītānaṃ¹² te arindama. 84.
3. Sa¹³ laṃghayitvā attānaṃ viṣaṭṭhadhanuno satāṃ
tato aparapādesu dāhaṃ baddhalatāguṇaṃ¹⁴ 85. 10
4. Chinnabbham iva vātena nunno¹⁵ rukkhaṃ upāgamiṃ,
so 'haṃ appabhavaṃ tattha sākhaṃ hatthehi aggahi. 86.
5. Taṃ maṃ viyāyataṃ santaṃ sākāya ca latāya ca
samanukkamaṇṭā pādehi sotthiṃ sākāyigā gatā. 87. 15
6. Taṃ maṃ na tapate bandho¹⁶, vadho¹⁷ me na tapessati,
sukhaṃ āharitaṃ tesāṃ yesāṃ rajjam akārayiṃ. 88.
7. Esā te upamā rāja atthasandassanī¹⁸ katā¹⁹,
raññā²⁰ raṭṭhassa yogassa balassa nigamassa ca
sabbesaṃ sukhaṃ eṭṭhabbaṃ²¹ khattiyena pajānatā ti. 89. 20

Tattha tesāṃ ti tesāṃ asītisaḥassānaṃ vānaṇaṃ, bhītānaṃ te ti tava
vijjhanatthāya ānāpetvā thitassa bhītānaṃ, arindamā 'ti rājānaṃ ālapati, rājā
hi corādīnaṃ²² arīnaṃ damanato²³ arindamo ti vuccati, viṣaṭṭhadhanuno
sataṃ ti anāropitadhanusatapamānaṃ thānaṃ attānaṃ ākāse ullaṃghayitvā
viṣajjetvā tato imaññā rukkhā laṃghitvā gataṭṭhānato aparapādesu²⁴ idaṃ 25
katibhāgaṃ sandhāya vuttaṃ, Bodhisatto hi katibhāge taṃ latāguṇaṃ dāhaṃ
bandhitvā pacchimāpādehi²⁵ bhūmiyaṃ²⁶ akkamitvā viṣajjetvā vātavegena ākā-
saṃ pakkhandi, nunno²⁷ rukkhaṃ upāgamiṃ ti vātacchinnaṃ abbham iva

¹ Cks saṃsayari. ² Bd kime, Bf kidhamani. ³ Cks tattha. ⁴ Bd sakamaṃ, Cks
saṃsayari. ⁵ Bd kulam. ⁶ Cs -tāresi, Bd samatārayi. ⁷ Ck omits kh s. ⁸
Bd kitumhe corr. to kime. ⁹ Bd omits kiṃsu. ¹⁰ Bd enti. ¹¹ Bd sesa. ¹²
Bd -nan ¹³ Bdf su. ¹⁴ Bd dalhabandham la-, Bf dāhaṃ paṇḍhaṃ la-. ¹⁵
Bdf runno ¹⁶ Cks baddho. ¹⁷ Bdf sato ¹⁸ Cs -ti. ¹⁹ Bdf taṃ sunohi arin-
dama in the place of a. k. ²⁰ Cks rañño. ²¹ Bf etabbhaṃ, Bd omits sukha-
metth-. ²² Bd -dinnani. ²³ Bd arindamanato, Ck omits a. d. ²⁴ Bd adds ti
pacchāpādesu. ²⁵ Bd pacchāpā-. ²⁶ Bd bhumi ²⁷ Bd ru-.

attano vegajanitena¹ vātena nunno² yathā vātaecchinnābham³ vātena evaṃ
 attano vegena nunno² hutvā imaṃ ambarukkham upāgamiṃ, appabbhavan
 ti so 'haṃ⁴ tatha ākāsapadesa rukkhāṃ pāpunituṃ apāhonto⁵ tassa ruk-
 khassa sākhaṃ hatthehi gahesin⁶ ti attho, viyāyatan ti rukkhasākhaṃ ya
 5 vettalatāya ca vināya bhamaratanti viya vitatam⁷ ākaḍḍhisarīram⁸, samanuk-
 kamantā ti mayā anuññatā mam vanditvā khamāpetvā⁹ pādehi samanukka-
 mantā nīrantaram eva akkamantā sotthiṃ gatā, tam maṃ na tapate ban-
 dho¹⁰ ti nāpi so valliya¹¹ bandho¹⁰ tapati nāpi idāni maranam tappessati,
 kiṃkāranā: sukham āharitāṃ tesāṃ ti¹² yasmā yesāṃ ahaṃ rajjam akā-
 10 rayiṃ tesāṃ mayā sukham āharitam, ete hi mahārāja ayaṃ no uppamaṃ duk-
 kham haritvā sukham āharissasīti¹³ mam rājānam akāṃsu, ahaṃ pi tumhākam
 upannaṃ dukkham¹⁴ harissāmi-¹⁵ ceva¹⁵ etesaṃ rājā jāto, tam ajja mayā ete-
 saṃ maranadukkham haritvā jīvitasukham āhataṃ, tam maṃ¹⁶ nāpi bandho¹⁰
 tapati na maranavado¹⁷ tappessati, esā te upamā ti esā te mahārāja mayā
 15 katakiriya upamā, tam sunohīti tasmā imāya upamāya samsandevā attano¹⁸
 diyyamānaṃ ovādam suna, raññā¹⁹ rattassā ti mahārāja raññā nāma uc-
 chuyante²⁰ viya rattam apiletvā catubbidham agatim²¹ pabhāya catuḥ²² saṃ-
 gahavatthūhi sanghanantena dasasu rājadhammesu patitthāya mayā viya attano
 jīvitam pi²³ pariccajitvā kinti me²⁴ rattavāsino vigatabhaya gimhakāle vivata-
 20 dvārā nātihi ca²⁵ parivārahehi²⁶ ca parivutā²⁷ ure puttā²⁸ nacchantā²⁹ sītena
 vātena vijjyamānā³⁰ yathāruciṃ attano santakam paribhuñjantā kāyikacetasika-
 sukkhasamaṃgino bhavēyyuṃ ti sakārarattassa ca rathasakatādiyugavāhanassa³¹
 yoggassa pattikasamkhātassa³² balassa ca negamjanapadasamkhātassa³³ nigā-
 massa ca sabbesaṃ sukham eva esitabbam gavesitabbam ti attho, khattiyena
 25 pajānatā ti khettānaṃ adhipatibhāvena khattiyō ti ca laddhanāmena pana etena
 avasesasatte atikkamma pajānatā nānasampantena bhavitabbam ti.

Evam Mahāsatto rājānaṃ ovadanto va anusāsanto va³⁴
 kālam akāsi. Rājā amacce pakkosāpetvā „imassa kapiṇṇajassa
 rājūnaṃ viya sarīrakiccaṃ karoṭhā“ 'ti vatvā itthāgāram pi
 30 ānāpesi: „tumhe rattavatthanivattā vikinnakesā³⁵ daṇḍadīpika-
 hatthā kapiṇṇajānaṃ parivāretvā ālāhanam gacchathā“ 'ti.

¹ Bā attanā janitena vegena ² Bā ru-, ³ Bā -nnabha, ⁴ Bā ahaṃ, ⁵ Ck appabbo-, ⁶ Bā agga-, ⁷ Cks vittaṃ, ⁸ Bā -tam sarīram, Cks akaddhu ākad-
 dhita-, ⁹ Bā omits kha-, ¹⁰ Cks baddho ¹¹ Cks -yo ¹² Cks -sam, omitting ti
¹³ Cks -titi, ¹⁴ Bā ru-, ¹⁵ Bā -mi icceva, ¹⁶ Cks tamam, Bā tena hi mam
¹⁷ Bā maranato, ¹⁸ Bā adda pi, ¹⁹ Bā -o ²⁰ Bā uccum, C' adds uccu
²¹ Bā -tigamanam ²² Bā catu ²³ Bā -tam, omitting pi ²⁴ Cks kintice, ²⁵
 Bā omits ca ²⁶ Bā pādapaṇṇāri- ²⁷ Bā -varitvā, ²⁸ Cks -e ²⁹ Cks -o ³⁰
 Ck vijji-, C' vijji-, Bā bija- ³¹ Cks -tāsu ceva vāhassa, ³² Cks -kāsaṃ-, Bā
 -kamsam- ³³ Bā nira- ³⁴ Bā omits a. va ³⁵ Bā pakkinnā-

Amaccā dārūnaṃ sakaṭasatamattena citakaṃ karimsu. Rājū-
 naṃ karaṇaniyāmen' eva Mahāsattassa sarīrakiccaṃ katvā sīsa-
 kapālaṃ gahe tvā rañño santikaṃ agamaṃsu. Rājā Mahā-
 sattassa ālāhane cetiyaṃ kāretvā dīpe jālāpetvā gandhamālādīhi
 pūjetvā sīsapālaṃ suvaṇṇakhacitaṃ kāretvā kuntagge ṭha- 5
 petvā purato kāretvā gandhamālādīhi pūjento ¹ Bārāṇasim gantvā
 antorājadvāre ṭhapetvā sakalanagaraṃ sajjāpetvā sattāhaṃ
 pūjaṃ kāresi. Atha taṃ dhātuṃ gahe tvā cetiyaṃ kāretvā
 yāvajivaṃ gandhamālādīhi pūjento ² Bodhisattassa ovāde paṭiṭ-
 thāya dānādīni puñṇāni karonto dhammena rajjaṃ kāretvā 10
 saggaparāyano aho si.

Satthā imaṃ desanaṃ ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakani sa-
 modhānesi: „Tadā rājā Anando aho si ⁴, parisā Buddhaparisā. kapi-
 rājā ⁵ aham evā ⁶ ti. Mahākapijātakaṃ ⁶.

5. Kumbhakārajātaka.

15

Ambāhamaddaṃ vanamantarasmim ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto kilesaniggahaṃ ārabha kathesi. Vaṭṭhūṃ
 Pāṇiyajātake ⁷ āvibhavissati. Tadā pana Sāvattiyaṃ pañcasatasa-
 hāyakā pabbajitvā antokoṭṭisanthāre ⁸ vasamānā aḍḍharattasamaye
 kāmavitakkaṃ vitakkayimsu. Satthā attano sāvake rattiya tayo vāre 20
 divasassa tayo vāre ti rattiṃdivaṃ cha vāre ⁹ oloken to kiki va ¹⁰
 aṇḍaṃ viya canari ¹¹ va ¹² vāladhiṃ viya mātā piyaputtaṃ viya eka-
 cakkhuko puriso cakkhum viya rakkhati. tasmiṃ tasmiṃ yeva khaṇe
 uppannakilesaṃ ¹² niggaṇhati ¹³. So taṃ divasaṃ aḍḍharattasamaye
 Jetavanaṃ parigaṇhanto te saṃ bhikkhūnaṃ vitakkasamudācāraṃ ūatvā 25
 „Imesaṃ bhikkhūnaṃ abbhantare ayaṃ kilesa vaḍḍhanto arahattassa
 hetuṃ chindissati, idāṃ eva nesaṃ kilesaṃ niggaṇhitvā arahattaṃ
 dassāmi ti“ gandhakuṭṭito nikkhamitvā Anandattheraṃ pakkosivā Ananda

¹ Bā pūjivā Bārāṇasim --- pūjento wanting in Bā ³ Bā dhammade-
 Bā adds duthakajjī devadatto ⁵ Bā adds paṇi. ⁶ Bā rajovadajatakāni, Bā
 adds dutiyam ⁷ C¹ paññāsi-. C² puñṇāsi- corr. to paññāsi-. Bā paññāsi-
⁸ Bā -santhare ⁹ Bā adds sāvake. ¹⁰ Bā omits va ¹¹ Bā eā. ¹² Bā -nuam
 ki-. ¹³ Bā -hati

antokoṭṭisaṅthāre¹ vasaṇakabhikkhū sabbe va sannipātehi² sannipāṭepetvā paṇṇatta-Buddhāsane nisīdi³. „Bhikkhave, antopavattakilesānaṃ vase⁴ vattitum na vaṭṭati. kilesa hi vaḍḍhamāno paccāmitto viya mahāvīnāsaṃ pāpeti⁵. bhikkhunā nāma appakam pi⁶ kilesaṃ
 5 niggaṇhitum vaṭṭati⁷, porāṇakapaṇḍitā appamattakaṃ ārammaṇaṃ disvā abbhantare pavattitakilesaṃ niggaṇhitvā paccakabodhiṃ⁸ nibbattesun⁹ ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasinagarassa dvāragāme kumbhakāra-
 10 kule nibbattitvā vayappatto kuṭumbaṃ saṅṭhapetvā ekaṃ puttaṃ ca dhītaraṃ ca labhitvā kumbhakārakammaṃ¹⁰ nissāya putta-dāraṃ¹¹ posei¹². Tadā Kāliṅgaratṭhe Dantapurānagare¹³ Ka-
 raṇḍu¹⁴ nāma rājā mahantena parivārena uyyānaṃ gacchanto uyyānadvāre phalabhārabharitaṃ madhuraphalaṃ ambarukkhaṃ
 15 disvā hatthikkhandhagato¹⁵ yeva hatthaṃ pasāretvā ekaṃ ambapaṇḍaṃ gahetvā uyyānaṃ pavisitvā maṇḍalasīlāya nisinna dātabbayuttakānaṃ datvā ambaṃ paribhuñji. Raññā gahita-
 kālato paṭṭhāya sesehi nāma gahetabbam eva¹⁶ ti amaccāpi brāhmaṇagahapatikādayo pi ambāni pādetvā khādīṃsu. Pacchā
 20 pacchā¹⁷ āgatā rukkhāṃ āruyha muggarehi pothetvā obhaggavibhaggaśākhaṃ katvā āmakaphalaṃ¹⁸ pi asesetvā khādīṃsu. Rājā divasaṃ uyyāne¹⁹ kilītvā sāyaṇhasamāye alaṃkatakatahatthikkhandhe²⁰ nisīditvā gacchanto taṃ rukkhāṃ disvā hatthito otaritvā rukkhamaṇḍalaṃ gantvā rukkhāṃ oloketvā „ayaṃ pāto
 25 va passantānaṃ atittikaro phalabhārabharito sobhamāno aṭṭhāsi, idāni gahitaphalo obhaggavibhaggo asobhamāno ṭhito“ ti cintetvā puna aññato olokeno aparaṃ nipphalaṃ ambarukkhaṃ disvā „esa rukkho attano nipphalabhāvena mundamaṇipabbato viya sobhamāno ṭhito, ayaṃ pana phalitabhāvena²¹ imaṃ

¹ Bḍ -saṅhare. ² Bḍ -ditvā. ³ Pḍ -sena. ⁴ Bḍ -si. ⁵ Bḍ appamattakam pi
⁶ Bḍ -titi. ⁷ Bḍ -dhiṇṇaṇaṃ. ⁸ Cks -rakulam. ⁹ Bḍ -danam. ¹⁰ Ck pe- ¹¹ Bḍ nanda-. ¹² Bḍ karandako. ¹³ Bḍ hatthikkhandavaragato. ¹⁴ Bḍ only one
 paccha. ¹⁵ Cks āma; ha- ¹⁶ Cks -nam. ¹⁷ Bḍ -dhavare. ¹⁸ Bḍ saphala bha-.

vyasanāṃ patto, idaṃ agāramajjham pi phalitarukkhasadisā,
 pabbajjā nipphalarukkhasadisā, sadhanass' eva bhayaṃ atthi¹
 niddhanassa bhayaṃ n' atthi, mayāpi nipphalarukkheṇa² viya
 bhavitabban³ ti phalarukkhaṃ ārammaṇaṃ katvā rukkhamaṇe
 tṭhitako va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā⁴
 paccekabodhiñānaṃ nibbattetvā „viddhamāsita⁵ dāni me mātu-
 kucchikuṭṭikā, chinnā tīsu bhavesu paṭisandhi, sodhitā saṃ-
 sārakkārabhūmi, sosito⁶ assusamuddo, bhinnō⁷ atṭhipākāro⁸,
 n' atthi n.e puna paṭisandhīti⁹ āvajjanto¹⁰ sabbālaṃkārapati-
 mandito¹¹ va atṭhāsi. Atha naṃ amaccā āhamsu: „atibahuṃ¹²
 tṭhit' attha mahārājā¹³ ti. „Na mayaṃ rājāno¹⁴, paccekabuddhā
 nāma mayaṃ ti. „Paccekabuddhā na¹⁵ tumhādisā honti devā¹⁶
 ti. „Atha kīdisā hontīti¹⁷. „Oropitakesamassukāsāvavattā-
 paṭicchannā kule vā gaṇe vā alaggā vātacchinnavalāhaka-
 rāhumuttacandamaṇḍalapaṭibhāgā¹⁸ Himavati¹⁹ Nandamūla-²⁰
 pabbhāre vasanti, evarūpā deva paccekabuddhā²¹ ti. Tasmim
 khane rājā hatthaṃ ukkhipitvā sīsaṃ parāmasi, tāvad ev' assa
 gihiliṅgaṃ antaradhāyi samaṇaliṅgaṃ pātur ahoṣi:

Ticīvaraṃ ca patto ca vāsi sūci ca bandhanaṃ

parissāvanaṃ atṭh' ete yuttayogassa bhikkhuno ti²²

evaṃvuttasamaṇaparikkhārā²³ kāyapaṭibaddhā²⁴ va ahesuṃ.
 So ākāse tṭhatvā mahājanassa ovādaṃ datvā anilapathena
 Uttarāhimavante Nandamūlapabbhāram eva agamāsi. Gandhāra-
 ratṭhe pi Takkasīlanagare Naggaji²⁵ nāma rājā uparipāsāde
 pallaṃkavaramajjhagato ekaṃ itthim ekekahatthe²⁶ ekekamaṇi-²⁷
 valayaṃ²⁸ pilandhitvā avidūre nisīditvā gandhaṃ piṃsamānaṃ
 disvā „etāni maṇivalayāni²⁹ ekekabhāvena³⁰ na ghaṭṭanti³¹ na
 viravanti³² olovento nisīdi. Atha sā dakkhiṇahatthato

¹ C^s omitt atthi. ² C^k -rukko. C^s -rukko corr. to rukkhena. ³ C^k B^d vi-
 dham-. ⁴ C^k sodhitā, B^d sositvā mayā. ⁵ B^d chindo. ⁶ B^d attā-. ⁷ C^k -ento. ⁸
 B^d -paṇi-. ⁹ P^d mahārā-. ¹⁰ B^d nāma. ¹¹ C^k -lāhaka-, B^d -lāhatarāhumukkhāmu-.
¹² B^d -vante. ¹³ B^d -vuttā-. ¹⁴ B^d kāye-. ¹⁵ B^d naggi. ¹⁶ C^k omitt ekeka. ¹⁷
 B^d -kam ma-. ¹⁸ B^d omitt maṇi. ¹⁹ C^k -gena. ²⁰ B^d ghaṭṭanti. ²¹ C^k vi-
 varan-, B^d dhīravanti.

- valayaṃ vāmahatthe yeva pilandhitvā dakkhinahatthe¹ a gan-
dham saṃkaḍḍhitvā piṃsitaṃ ārabhi. Vāmahatthe valayaṃ²
dutiyaṃ āgamma ghaṭṭiyamānaṃ³ saddam akāsi. Rājā tāni
dve valayāni aññamaññaṃ saṃghaṭṭentāni⁴ viravantāni disvā
5 cintesi: „idaṃ valayaṃ ekekakāle na ghaṭṭesi, dutiyaṃ āgamma
ghaṭṭeti saddam karoti, evaṃ eva ime sattāpi ekekā na ghaṭ-
ṭanti⁵ na viravanti dve tayo hutvā aññamaññaṃ saṃghaṭṭanti⁶
kalahaṃ karonti. ahaṃ pana Kasmīra-Gandhāresu⁷ dvīsu
rajjesu ratthavāsino vicāremi, mayāpi ekavalayasadisena hutvā
10 param avicāretvā attānam eva vicārentena⁸ vasitum vaṭṭatīti⁹
saṃghaṭṭanavalayaṃ¹⁰ ārammaṇaṃ katvā yathānisinna va tīni
lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā paccekabodhi-
ññaṃ nibbattesi, sesaṃ purimasadisam eva. Videharatthe
Mithilanagare Nimirājā nāma¹¹ bhuttapātārāso amaccagana-
15 parivuto vivaṭasihapañjarena antaravithiṃ pekkhamāno atthāsi.
Ath' eko seno sūnāpaṇato maṃsapesiṃ gaḥetvā ākāsaṃ pak-
khandi. Tam enaṃ ito c' ito ca giṃjhādayo sakunā sampari-
vāretvā āhārahetu tundeṇa viheṭhentā pakkhena¹² paharantā
pādehi maddantā agamiṃsu¹³. So attano vadhaṃ asahamāno¹⁴
20 taṃ maṃsaṃ chadḍesi¹⁵. añño gaṇhi, sakunā imaṃ muñcitvā
taṃ anubandhiṃsu, tena pi vissatthaṃ añño aggahesi, tam pi
tath' eva viheṭhesuṃ. Rājā te sakune disvā cintesi: „yo yo
maṃsapesiṃ gaṇhi tassa tass' eva dukkhaṃ, yo yo vissajjesi
tassa tass' eva sukhaṃ, ime pi pañca kāmāgune¹⁶ yo yo gaṇ-
25 hati tassa tass' eva dukkhaṃ, itarassa sukhaṃ. ime hi ba-
hunaṃ sādharanā, mayhaṃ kho pana soḷasa itthisahassāni,
mayā vissatthamanisapiṇḍena viya senena¹⁷ pañcakāmāgune
pahāya sukhiteṇa bhavitum vaṭṭatīti¹⁸“ yoniso manasikaronto

¹ Bā manva-. ² Bā saṃghaṭṭi-. ³ Ck' -tā. Bā -to. ⁴ Ck' ghaṭṭi-. Bā ghaṭṭi-. ⁵ Bā
-ghaṭṭeti. ⁶ Bā imasmiṃ Gandhāre. ⁷ Bā vicāran-. ⁸ Bā -namva-. ⁹ Bā
naminamarājā. ¹⁰ Bā pakkhehi. ¹¹ Bā agamiṃsu. ¹² Ck' -ne. Ck' -ne corr to
-no. ¹³ Ck' cha biles-, Bā chadesi. ¹⁴ Ck' -ha, Ck' -ha corr to -ne. ¹⁵ Ck'
sesena. Ck' sesenana corr to senena. Bā visatthamanisapiṇḍena senena viya
¹⁶ Bā adds so

yathāḥhito va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vad-
 dhetvā paccekabodhiṇānaṃ nibbatesi, sesaṃ purimasadisam eva.
 Uttarapañcālaratṭhe Kampillanagare Dum muk ho¹ nāma² rājā
 bhuttapātarāso sabbālaṃkārapatimaṇḍito³ amaccaparivuto vi-
 vaṭasiḥapañjarena rājamaṇaṃ olokento atṭhāsi. Tasmim̐ khaṇe⁴ 5
 vajadvāraṃ vivariṃsu, usabhā vajato nikkhamitva kilesavasena
 ekaṃ gāviṃ anubandhiṃsu, tatth' eko tikhiṇasiṅgo mahāusabho
 aññaṃ usabhaṃ āgacchantaṃ disvā kilesamaccherābhībhūto ti-
 khiṇasiṅgena antarasatthimhi⁵ pahari, tassa pabāramukhena
 antāni nikkhamiṃsu⁶, tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Rājā⁷ 10
 disvā cintesi: „ime sattā tiracchānagate ādiṃ katvā kilesava-
 sena dukkhaṃ pāpuṇanti, ayaṃ usabho kilesaṃ nissāya jīvi-
 takkhayaṃ patto, aññe pi sattā kileseh' eva kampanti, mayā
 imesaṃ sattānaṃ kampanakilese pahātuṃ vaṭṭatīti“ so ṭhitako
 va tīni lakkhaṇāni sallakkhetvā vipassanaṃ vadḍhetvā pacce- 15
 kabodhiṇānaṃ nibbatesi, sesaṃ purimasadisam eva. Ath' eka-
 divasaṃ te⁸ cattāro paccekabuddhā bhikkhācāravelaṃ sallak-
 khetvā Nandamūlapabbhārā nikkhamma Anotattadahe nāga-
 latādantakaṭṭhaṃ khādītva katasarīrapatijagganā⁹ Manosilātale
 ṭhatvā¹⁰ nivāsetvā pattacīvaram ādāya iddhiyā ākāse uppatitvā 20
 pañcavaṇṇavalāhake maddamānā gantvā Bārāṇasinagaradvāra-
 gāmassa¹¹ avidūre otaritvā ekasmiṃ phāsukaṭṭhāne cīvaram
 pārūpitvā¹² pattaṃ gahetvā dvāragāmaṃ¹³ pavisitvā piṇḍāya
 caranto Bodhisattassa gehadvāraṃ sampāpuṇiṃsu. Bodhisatto
 te disvā tuṭṭhacitto¹⁴ gehaṃ pavesetvā¹⁵ paññattāsane nisīdā- 25
 petvā dakkhiṇodakaṃ datvā paṇītena khādaniyena bhojaniyena
 parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā saṃghattheraṃ vanditvā
 „bhante, tumhākaṃ pabbajjā ativiya sobhati, vipassannāni kho
 indriyāni, parisuddho¹⁶ chavivaṇṇo¹⁶, kin nu kho ārammaṇaṃ

¹ Bđ mudukho. ² Cks omit nāma. ³ Bđ -pati-. ⁴ Bđ adds gopālakā. ⁵ Ck
 -satthimpi. Bđ -suttimhi. ⁶ Bđ adds so. ⁷ Bđ adds tam. ⁸ Bđ omits te. ⁹
 Bđ -patijaggiyamaṇi. ¹⁰ Bđ omits ṭhatvā. ¹¹ Bđ -gamakassa. ¹² Cs parū-. Bđ
 -rūpitvā. ¹³ Bđ gamadvāraṃ. ¹⁴ Bđ adds kutva. ¹⁵ Bđ paveset-. ¹⁶ Bđ -ā

disvā tumhe imaṃ bhikkhācariyaṃ pabbajjāṃ upagatā¹ ti pucchī,
yathā ca saṃghattheraṃ evaṃ¹ sese pi upasaṃkamitvā pucchī.
Ath' assa te cattāro pi janā „ahaṃ asukaraṭṭhe asukanagare
asukarājā nāma hutvā“ ti ādinā nayena attano attano abhinik-
5 khamanavattḥūni kathetvā paṭipāṭiyā ekekaṃ gātham āhaṃsu:

1. Amb' āham addaṃ vanamantarasmim
nīlobhāsaṃ phalinam² saṃvirūlham,
tam addasaṃ phalaḥetu³ vibhaggaṃ,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 90.
- 10 2. Selaṃ sumattāṃ⁴ naravīraṇiṭṭhitam⁵
nārī⁶ yugaṃ dhārayi appasaddaṃ.
dutiyaṃ ca āgamma ahosi saddo,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 91.
- 15 a. Dijā dijaṃ kuṇapam āharantaṃ⁷
ekaṃ samānaṃ bahukā samecca
āhāraḥetu³ paripātayimsu,
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 92.
- 20 4. Usabh' āham addaṃ yūthassa majjhe
calakkakum vaṇṇabalūpapaṇṇam,
tam addasaṃ kāmaḥetu³ vitunnaṃ.
taṃ disvā bhikkhācariyaṃ carāmi. 93.

Tattha ambāhamaddaṃ ti ambarukkham ahaṃ addasaṃ. vanamanta-
rasmiṃ ti vanaantare⁸ ambavanamajjhe ti attho, saṃvirūlhan ti suvaḍḍhi-
tam, tamaddasaṃ ti tam 'uyyānato nikkhamanto⁹ phalaḥetu vibhaggaṃ
25 pūna addasaṃ, taṃ disvā ti tam phalaḥetu bhaggaṃ¹⁰ disvā paṭiladdhasaṃ-
vego paccekabodhiṇānaṃ nibbattetvā imaṃ bhikkhācariyaṃ pabbajjāṃ upagato
'smi, tasmā bhikkhācariyaṃ carāmi¹¹ idam so phalaḥetu vibhaggaṃ am-
barukkham¹² dassanato paṭṭhāya sabbaṃ cittācāraṃ kathetvā va kathesi¹³, se-
sānaṃ vissajjanesu pi es' eva nayo, yaṃ paṇ ettha anuttānapadadīpanā¹⁴.
30 selaṃ ti manivālayam, naravīraṇiṭṭhitam¹⁴ ti vīraṇaṇiṭṭhitam¹⁵ paṇḍita-

¹ Cks omit evam ² Bd -ram ³ all four MSS. -tu ⁴ Bd -tham, Pf samutha.

⁵ Bd -viduthitam. Pf -vadunithitam. ⁶ all four MSS. -ri. ⁷ Bd -pamā ara-
hantaṃ. ⁸ Bd vanamantare. ⁹ Cks -kkhanto. ¹⁰ Bd vibha-. ¹¹ Bd vibhagga-
ambarukkhaṃ ¹² Bd dassesi. ¹³ Ck -padadinā ¹⁴ Bd naravidūnithitam. ¹⁵ Bd
vidūnagarehi nithitam

purisena¹ katan ti attho, yugan ti ekekasmiñ ekekañ katvā ekañ valaya-yugam², diḍā dijan ti gahitamam³apinḍam dijam avasesadiḍā, kunapamābarantan³ ti tam⁴ manasapinḍam ādāya barantan samicca ti samāgantvā sannipatitvā, paripātayimsū 'ti kotthentū⁵ anubandhimisu, usabhāhamaddan ti usabham aham addasam, calakkakun ti calakkakudham⁶. 5

Bodhisatto ekekañ gātham sutvā „sādhū bhante tumhākam ev' etañ ārammaṇam anurūpan“ ti ekekassa pacceka-buddhassa thutim akāsi, tañ ca pana catuhi janeli desitañ dhammakathan sutvā gharāvāse anapekkho hutvā pakkantesu paccekabuddhesu bhuttaṭṭātarāso sukhā⁷ nisinnō bhariyañ 10
āmāntetvā „bhadde ete cattāro paccekabuddhā rajjañ pahāya pabbajitā akiñcanā apalibodhā pabbajjāsukhena⁸ vītināmenti, aham pana bhatiya jīvikañ kappemi, kim me gharāvāsenā, tvañ puttake saṃgaṇhantī⁹ gehe vasā¹⁰“ ti vatvā dve gāthā āha¹¹: 15

5. Karaṇḍu¹² nāma Kalīṅgānañ¹³ Gandhārānañ ca Naggaji Nimirājā Videhānañ Pañcālānañ ca Dummukho¹⁴,
ete ratthāni hitvāna pabbajimsu akiñcanā. 94.
6. Sabb' ev' ime¹⁵ devasamā samāgatā¹⁶
aggī¹⁷ yathā pajjalito tath' ev' ime¹⁸, 20
aham pi eko carissāmi¹⁹ Bhaggavi²⁰
hitvāna kāmāni yathodhikānīti²¹. 95.

Tāsam attho²²: bhadde esa samghattherapaccekabuddho²³ Dantapūra nāma nagare Karaṇḍu²⁴ nāma Kalīṅgānañ janapadassa rājā, dutiyo Takkasilānagare²⁵ Naggaji nāma Gandhārānañ janapadassa rājā, tatiyo Mithilanagare Nimi nāma 25
Videhānañ janapadassa rājā, catuttho Kampillanagare Dummukho²⁶ nāma Uttarapañcālānañ janapadassa rājā, te evarūpāni ratthāni hitvā akiñcanā hutvā pabbajimsu²⁷, ime pana sabbe pi visuddhivedhī purimpaccekabuddhehi samānā ekato samāgatā, yathā hi aggī pajjalito obhāsati tath' eva me ti²⁸ ime pi

¹ Bd -sehi. ² Bd -yugalañ? ³ Ck -pam māha-, Bd guṇapamā aharitan. ⁴ Bd omits tam. ⁵ Bd kotento. ⁶ Bd calagakkakudham ⁷ Bd -kha. ⁸ Bd omits pabbajjā. ⁹ Ck -ti, Bd -rā. ¹⁰ Bd -sathā. ¹¹ Bd abhāsi ¹² Bdf karakaṇḍa ¹³ Bdf kaṇḍi-. ¹⁴ Bd mudukho ¹⁵ Cks vame, Bdf pime. ¹⁶ Bdf omit sama ¹⁷ all four MSS. -i. ¹⁸ Bdf -pime. ¹⁹ Cks eko va-, Bd eko vi-, Bf eko cassā ²⁰ Bd aggavi. Bf aggivam. ²¹ Bd yatothitāniti, Bf satocaditāni ²² Bd tassattho. ²³ Bd -ro-. ²⁴ Bd karakaṇḍamko ²⁵ Bd -la- ²⁶ Ck adds sabbevame. C has crossed over sabbevame ²⁷ Ck omits ti, C^s omits me ti

tath' eva¹ silādihi pañcahi guṇehi obhāsanti. yathā ete tathā aham pi² eko carissāmi³ attho, bhaggavīti pana³ bhariyaṃ ālapati. hitvāna kāmānīti rūpādayo vatthukāme hitvā, yathodhikānīti⁴ attano odhivasena⁵ thītaṃ. idaṃ vuttam' hoti: rūpādi odhivasena⁶ yathodhi⁷ te vatthukāme pahāya aham pi
 5 pabbajitvā eko carissāmi, yatodhikānīti⁸ pi pātho, tass attho: yato uparato⁹ odhi etesaṃ ti yatodhikāni uparatakotthāsāni¹⁰, pabbajissāmi¹¹ cintita-kālato patthāya hi kilesakāmānam eko kotthāso uparato nāma hoti niruddho tassa vatthubhūto kāmakotthāso pi uparato va¹¹ hoti

Sā tassa katham' sutvā „mayham pi kho sāmi paccaka-
 10 buddhānam dhammakatham' sutakālato patthāya ghare¹² cittaṃ na saṇṭhātīti“ vatvā:

7. Ayam eva kālo¹³, na hi añño atthi,
 anusāsītā me na¹⁴ bhaveyya paccā,
 aham pi ekā¹⁵ carissāmi bhaggava
 15 sakunī va muttā purisassa hatthā ti 96.
 imaṃ gātham āha.

Tattha anusāsītā me na¹⁴ bhaveyya paccā ti anusāsako¹⁶ ovādako na bhaveyya dullabhata¹⁷ ovādakānam, tasmā ayam eva pabbajitum¹⁷ kālo na hi añño atthi¹⁸ dasseti, sakunī va muttā ti yathā sakumkena gahetvā sakuna-
 20 pacciyam khittāsu sakunīsu tassa hatthato muttā ekā sakunī aññāpatham lān-ghayitvā yathāruccitaṃ thānam gantvā ekikā¹⁹ careyya tathāham¹⁹ pi tava hatthato muttā ekā²⁰ va carissāmi sayam pi pabbajitukāmā hitvā evam āha.

Bodhisatto tassā katham' sutvā tuṇhī²¹ aho. Sā pana Bodhisattam' vañcetvā puretaram' pabbajitukāmā „sāmi pānī-
 25 yatittham' gamissāmi dārake olokehīti“ ghaṭam' ādāya gacchantī²² viya palāyitvā nagarasāmanante tāpasānam' santikam'²³ gantvā pabbaji. Bodhisatto tassā anāgamanam' űatvā sayam' dārake posesi. Aparabhāge tesu thokam' vaḍḍhitvā attano ayanāya²⁴ jānanasamatthataṃ²⁵ pattesu²⁶ tesam' vīmaṃsanattham' ekadi-

¹ Ck omits tatheva and adds me ² Bd adds pabbajitvā ³ Bd omits pana.
⁴ Bd yatodhikānīti. ⁵ Ck ovadi-. Bd othi- ⁶ Ck ovadi-, Bd odi- ⁷ Cks ya-
 thādhi ⁸ Bd yatodhikānīti ⁹ Bd -ri-. ¹⁰ Bd vā. ¹¹ Bd agare. ¹² Cks -ie.
 If ayamō kāko. ¹³ C⁹ ce na, Bdf -sikā neva ¹⁴ Cks add va. ¹⁵ Bd -siko.
¹⁶ Bd pabbajita. ¹⁷ Bd adds va. ¹⁸ Bd tatha aham ¹⁹ Bd ekika. ²⁰ C⁹ Bd
 -1 ²¹ all three MSS. -1 ²² Bd -ke ²³ Bd iyānaya ²⁴ Bd -kam ²⁵ Ck
 patthosu, Bd sampattesu pi.

vasaṃ bhattaṃ pacanto thokaṃ uttaṇḍulaṃ paci ekadivasaṃ
thokaṃ kilinnaṃ ekadivasaṃ supakkaṃ ekadivasaṃ atikilinnaṃ
ekadivasaṃ alonaṃ¹ ekadivasaṃ atilonaṃ¹. Dārakā „tāta ajja
bhattaṃ uttaṇḍulaṃ ajja atikilinnaṃ² ajja supakkaṃ³ ajja
alonaṃ⁴ ajja atilonaṃ⁵“ ti kathesuṃ. Bodhisatto⁶ „āma⁷ 5
tātā“ ti vatvā cintesi: „ime dārakā idāni āmapakkaloniḥkālonikā-
ni⁸ jānanti, attano dhammatāya jīvitum sakkhissanti, mayā pab-
bajitum vaṭṭatitī“⁹. Atha te dārake nātakakulānaṃ¹⁰ dassetvā¹¹
isipabbajjanti pabbajitvā nagarasāmaṇṭe yeva vasi. Atha naṃ
ekadivasaṃ Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranti¹² paribbājikā disvā¹³ 10
vanditvā „ayya dārakā te nāsītā maññe“ ti āha. Mahāsatto
„nāhaṃ dārake nāsemi, tesāṃ attano ayanāya jānanakāle¹⁴ pab-
bajito ‘mhi, tvaṃ tesāṃ acintetvā pabbajjāya abhiraṃā“¹⁵ ‘ti
vatvā osānagātham āha:

„Āmaṃ pakkaṃ ca jānanti atho loṇaṃ aloniḥkāṃ¹⁶, 15
tam ahaṃ disvā pabbajim, car’ eva¹⁷ tvaṃ carāṃ’ ahaṃ ti. 97.

Tattha tamahaṃ ti taṃ ahaṃ dārakānaṃ kiriyaṃ disvā pabbajito, ca-
reva¹⁸ tvaṃ carāmaṃ ti tvaṃ pi bhikkhācariyaṃ eva cara, ahaṃ pi
bhikkhācariyaṃ eva carissāmi.

Iti so paribbājikaṃ ovaditvā uyyojesi. Sāpi ovādaṃ ga- 20
hetvā Mahāsattaṃ vanditvā yathārucitaṃ thānaṃ gatā¹⁹. Tha-
petvā kira taṃ divasaṃ na te puna aññamaññaṃ addasaṃsu.
Bodhisatto²⁰ jhānābhiniṇṇaṃ nibbattetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā²² jātakaṃ samodhānesi: (sacca-
pariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte patiṭṭhahimsu) „Tadā dhītā 25
Uppalavaṇṇā ahoṣi, putto Rāhulakumāro, paribbājikā Rāhulamātā,
paribbājako²³ ahaṃ evā“ ‘ti. Kumbhakārajātakaṃ²⁴.

¹ Bā -nakaṃ. ² Bā ajja kiṇṇaṃ. ³ Bā adds ajja atikilinnam. ⁴ Bā lo-. ⁵ Bā
-nakaṃ. ⁶ Bā sutvā bodhisatto ajja. ⁷ C^{ks} -kati, Bā pakkaloniḥkāni. ⁸ Bā nātakānaṃ,
C^s -tulānaṃ. ⁹ Bā datvā paricchāpetvā amha tāta ime dārake sādhuḥkāṃ pose-
hiti vatvā so nātakānaṃ paridevantānaṃ aññeva nagarā nikkhamitvā. ¹⁰ Bā
-taṃ. ¹¹ C^k āñya-, Bā āyānaya. ¹² Bāf -na-. ¹³ C^s careva corr. to caretha.
Bā caredha. ¹⁴ C^s carava corr. to caretha, Bā caretha. ¹⁵ Bā gamtvā. ¹⁶ Bā
adds ca. ¹⁷ Bā dhammade-. ¹⁸ Bā adds saccaṃ pakasetva. ¹⁹ Bā adds pana.
²⁰ Bā adds tatiyaṃ

4. Daḷhadhammajātaka.

- Ahañce daḷhadhammāyā¹ ti. Idam Satthā Kosam-
 biyam nissāya Ghosikārāme² viharanto Udenassa rañño Bhad-
 daviyabhatthinim³ ārabha kathesi. Tassā pana hatthiniyā⁴
 5 laddhavidhānaṃ ca Udenassa rājavamsa ca Mātāṅgajātake āvibhavis-
 sati. Ekadivasam pana sā hatthinī nagarā nikkhamantī Bhagavantaṃ
 pāto va ariyagaṇaparivutaṃ anopamāya Buddhasiriya nagaraṃ piṇḍāya
 pavisaṃtaṃ disvā Tathāgatassa pādamūle nipajjivā „Bhagavā sabbaññū
 sabbalokanittihārī⁵. Udeno vaṃ-arājā⁶ maṃ taruṇakāle kammaṃ nit-
 10 tharituṃ samatthakāle imam nissāya⁷ jīvitaṃ ca rājjaṃ ca devīṃ⁸ ca
 laddhā⁹ ti piyāyivā mahantam parihāraṃ adāsi. sabbālaṃkārehi alaṃ-
 karitvā¹⁰ tittḥanaṭṭhāne¹¹ gandhapariḥḥaṇḍam¹² kāretvā¹³ samantā citra-
 sānim parikkhipāpetvā¹⁴ gandhatelena dīpaṃ jāletvā¹⁵ dhūmataṭṭakam¹⁶
 ṭṭhāpāpetvā¹⁷ karisachadḍanaṭṭhāne¹⁸ suvaṇṇakaṭāhaṃ patitṭhāpetvā¹⁹ maṃ
 15 citrattharakapitṭhe²⁰ ṭṭhāpesi, rājārahaṃ ca²¹ me nānaggarasabhojanaṃ²²
 dāpesi, idam pana me mahallakakāle²³ kammaṃ nittharituṃ asama-
 tthakāle sabbam taṃ parihāraṃ acchindi. anāthā nippaccayā hutvā
 araṇṇe ketakāni khādanti²⁴ jīvāmi. aṇṇaṃ mayhaṃ paṭisaraṇaṃ²⁵
 atthi, Udenaṃ²⁶ mama guṇaṃ sallakkhāpetvā²⁷ porāṇakaparihāraṃ me
 20 paṭipākatikam²⁸ kāretha Bhagavā²⁹ ti paridevamānā Tathāgataṃ yāci.
 Satthā „gaccha tvam. aham te rañño kathetvā yasam paṭipākatikam
 kāressāmi³⁰ vatvā rañño nivesanadvāram agamāsi. Rājā Tathāgataṃ
 pavesetvā antonivesane³¹ Budha-pamukhassa bhikkhusanghassa³² ma-
 hādānaṃ pavattesi. Satthā bhattakiccapariyoṣāne anumodanaṃ ka-
 25 ronto „mahārāja Bhaddavatikā kahaṃ³³ ti puechi. „Na jānāmi bhante³⁴
 ti. „Mahārāja upakārakānaṃ yasam datvā mahallakakāle gahetuṃ³⁵
 nāma na vaṭṭati. kataññunā katavedinā bhavitum vaṭṭati. Bhaddava-
 tikā idāni mahallikā jarājinnā anāthā hutvā araṇṇe ketakāni khādanti³⁶
 jīvati, tam³⁷ jīṇṇakāle anātham kātuṃ tumhākaṃ ayuttan³⁸ ti Bhad-
 30 davatikāya guṇaṃ kathetvā „sabbam porāṇakaparihāraṃ pākatikam³⁹

¹ Bā aham ve - - dhammassa - C Bā -sita-. ² Bā adds sa. ³ Ck -ri. Bā lokam-
 tharanaṃ. ⁴ Bā ca rājā. ⁵ Bā adds maya. ⁶ Bā devīṃ corr to devī. ⁷ Ck
 -ri. Ck -ri corr to -ri. ⁸ Bā ti-hathāne. ⁹ Bā gandhena pa-. ¹⁰ Bā adds matta-
 ke-suvannatārakavitānaṃ bandhāpetvā. ¹¹ Bā jāletvā. ¹² Bā dhūmakatāha-
 kaṃ. ¹³ Bā -chātānathāne. ¹⁴ Bā citrattharakapitṭhe ca. ¹⁵ Ck rajārahaṃ. Ck
 rājārahaṃ. ¹⁶ Bā -nañca. ¹⁷ Ck -la. ¹⁸ C - Bā -ti. Ck -ti corr to -ti. ¹⁹
 Bā -naraḥanaṃ. Bā anto - - pavesetvā. Bā omits bhikkhu. ²⁰ Bā jahe-
²¹ all three MSS. -ti. ²² Bā omits tam. ²³ Bā patipa-.

karohīti“ vatvā pakkāmi. Rājā tathā akāsi. „Tathāgatenā kira Bhaddavatikāya guṇe¹ kathetvā porāṇakayaso paṭipākatiko kārīto²“ ti sakalanagaram patthari. Bhikkhusaṃghe pi³ sā pavatti pākātā jātā, atha⁴ bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Satthārā kira Bhaddavatikāya guṇaṃ kathetvā porāṇakayaso paṭipākatiko kārīto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato etissā guṇaṃ kathetvā naṭṭham⁵ yasaṃ paṭipākatikaṃ² kāresi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Daḷhadhammo nāma rājā rajjaṃ 10
kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto taṃ rājānaṃ upaṭṭhahi. So tassa santikā mahantaṃ yasaṃ labhitvā amaccaratanaṭṭhāne⁶ aṭṭhāsi. Tadā tassa rañño ekā oṭṭhivādhi thāmaḃalasampannā mahabbalā āhosi. Ekadivasaṃ yojanasataṃ gacchati, rañño dūteyyaharaṇakiccaṃ 15
karoti, saṃgāme yuddhaṃ katvā sattumaddanaṃ karoti. Rājā „ayaṃ me bahūpakārā“ ti tassā sabbālaṃkāraṃ datvā Udenena Bhaddavatikāya dinnasadiṣaṃ sabbaparihāraṃ dāpesi. Ath' assā jīṇṇadubbalaḃkāle rājā sabbāṃ yasaṃ gaṇhi. Sā tato paṭṭhāya anāthā hutvā araṇṇe tiṇapaṇṇāni khādanti jīvati. Ath' 20
ekadivasaṃ rājakule bhājanesu appahontesu rājā kumbhakāraṃ pakkosāpetvā „bhājanāni kira na-ppahontīti“ āha. „Gomayā-haraṇayānake yojetuṃ goṇe⁷ na labhāmi devā“ 'ti. Rājā tassa katham sutvā „amhākaṃ oṭṭhivādhi kuhin⁸“ ti pucchi. „Attano dhammatāya carati devā“ 'ti. Rājā „ito⁹ paṭṭhāya taṃ 25
yojetvā gomayaṃ āharā“ 'ti taṃ kumbhakārassa adāsi. Kumbhakāro „sādhū devā“ 'ti tathā akāsi. Ath' ekadivasaṃ sā nagarā nikkhamamānā¹⁰ nagaraṃ pavisantaṃ Bodhisattaṃ disvā¹¹ tassa pādamūle nipajjitvā paridevamānā „sāmi, rājā maṃ taruṇakāle bahūpakārā ti sallakkhetvā mahantaṃ yasaṃ 30

¹ Bḍ - nam. ² Bḍ omits paṭi. ³ Ck^s - ghesu hi ⁴ Bḍ adds te. ⁵ Ck^s nattaṃ, C^s nattaṃ corr. to nattham ⁶ Bḍ amacce thāne ⁷ Bḍ omits gone ⁸ Bḍ kahaṃ. ⁹ Ck^s tato. ¹⁰ Ck^s nikkhamamānānagaram. Bḍ nikkhamānassāyam. C^s nikkhamamānā. ¹¹ Bḍ adds vanditvā

datvā idāni mahallakakāle sabbaṃ acchinditvā¹ mayi cittaṃ
pi na karoti, ahaṃ² anāthā araṇṇe tiṇapaṇṇāni khādanti³ jī-
vāmi, evaṃ dukkhappattamā⁴ idāni yānake⁵ yojetuṃ kumbha-
kārassa adāsi, ṭhapetvā tumhe aññaṃ⁶ mayhaṃ paṭisaraṇaṃ
5 n' atthi, mayā raṇṇo katūpakāraṃ tumhe jānātha⁷, sādhu dāni⁸
me natṭhaṃ yasaṃ paṭipākatikaṃ karothā⁹ 'ti vatvā tisso
gāthā abhāsi:

1. Ahañ ce⁹ Daḷhadhammāya¹⁰ vahanti¹¹ nābhirādhayaṃ
nudanti¹² urasiṃ¹³ sallaṃ yuddhe vikkantacārini¹⁴. 98.
- 10 2. Na ha nūna¹⁴ rājā jānāti mama vikkamaporisaṃ
saṃgāme sukatanāni dūtavippahitāni¹⁵ ca. 99.
3. Sā¹⁶ nūnāhaṃ marissāmi abandhu aparāyini¹⁷,
tathā¹⁸ hi kumbhakārassa dinnā chakanahārikā ti. 100.

Tattha vahantīti dūteyyaharaṇaṃ¹⁰ saṃgāme balakotṭhabhedan ti²⁰ tam
15 tam kiccā²¹ vahanti²² nitharanti²³, nudanti²⁴ urasiṃ¹² sallaṃ ti urasmiṃ
baddham²⁵ khaḍam²⁶ asiṃ vā sattin vā²⁷ yuddhakāle sattinaṃ upari abhi-
haranti²⁸, vikkantacārini¹⁴ti vikkama²⁹ katvā parabalavijayena³⁰ yuddhe³¹
vikkantaḡmini. idam vuttaṃ hoti: sa e sīmi ahaṃ imāni kiccāni karonti³²
raṇṇo Daḷhadhammaṃ cittaṃ nārādhayaṃ na paṇṭosesiṃ ko dāni añño tassa
20 cittaṃ ānādhessatīti³³. mama vikkamaporisaṃ ti mayā katam paṇisaparak-
kamaṃ, sukatanāni¹⁵ti sukātāni yathā³⁴ Eammaṃ³⁵ eva kammaṇṭāni vanā³⁶
eva vanantāni⁵ eva mha sukatanāni³⁶ vuttāni, dūtavip-
pahitāni¹⁷ cā 'ti gale paṇṇam bandhuvā asukaraṇṇo nāma dehiti pabūya mayā ekadivaseṃ
eva yojanasatam gantvā katāni³⁷ dūtapasaṇāni ca, na ha nūna rājā jānātīti³⁸
25 nūna¹⁴ tumhākaṃ rājā etāni mayā katāni kiccāni na jānāti, aparāyini¹⁷ti

¹ B^d anicche-. ² B^d adds pana. ³ all three MSS -ti. ⁴ B^d adds mam. ⁵ C^s
-kum. ⁶ B^d añño. ⁷ B^d jānātha. ⁸ B^d idā-. ⁹ C^s ahañ? B^d ahaṃ ve. ¹⁰
B^d -mmassa. ¹¹ C^s -ti. B^d duranti corr to daranti. ¹² B^d -si. ¹³ C^s
-cārini. C^s -cārini, B^d -cārini. ¹⁴ C^s nānu, B^d nūna. ¹⁵ C^s dūtam-, C^s
dūtim corr. to dūtam-, B^d duta-. ¹⁶ C^s yā. ¹⁷ B^d abandhumaragayini. ¹⁸ B^d
tadā. ¹⁹ B^d -ca. ²⁰ B^d balavakotṭhakabbhinnaṃ. ²¹ C^s nicca. ²² all three
MSS. -ti. ²³ C^s -ti. B^d nitharanti. ²⁴ C^s -ti, B^d omits nudanti. ²⁵ B^d ban-
dham. ²⁶ C^s baddham, B^d omits khaḍam. ²⁷ B^d omits s vā. ²⁸ C^s abhiranti,
C^s abhiantī, B^d abhaharanti. ²⁹ B^d utakkamaṃ parakkamaṃ. ³⁰ B^d parabale
sakadavi-. ³¹ B^d -ena. ³² C^s -ti, B^d omits karonti. ³³ B^d -dhayissa-. ³⁴ B^d
adds hi. ³⁵ C^s vanattāni. ³⁶ B^d evammaṇa sukathaneva sukatanāni. ³⁷ B^d
dūtavippahitāni. ³⁸ B^d tāni. ³⁹ C^s jānāti, B^d nūna rājā na jānātīti. ⁴⁰
B^d nānu

appatitthā appatisaraṇū. tathā hīti tadā hi¹, ayam eva vā pātho, dinnā ti ahaṃ raṇṇā chakanahārikā² katvā kumbhakārassa dinnā ti

Bodhisatto tassā katham sutvā „tvaṃ mā soci, ahaṃ raṇṇo kathetvā tava yasaṃ paṭipākatikaṃ karissāmīti“ taṃ samassāsetvā nagaram pavisitvā bhuttapātarāso raṇṇo santikaṃ⁵ gantvā katham samuttāpētvā „mahārāja, nanu tumbhākaṃ asukā nāma oṭṭhivādhi³ asukaṭṭhāne ca asukaṭṭhāne ca ure sallam bandhitvā saṃgāmaṃ nitthari, asukadivasam nāma gī-vāya paṇṇam bandhitvā pesitā⁴ yojanasataṃ agamāsi, tumhe pi 'ssā mahantaṃ yasaṃ adattha⁵, sā idāni kuhin⁶“ ti. „Tam¹⁰ ahaṃ kumbhakārassa gomayāharaṇatthāya⁷ adāsin“ ti. Atha nam Bodhisatto „yuttam nu kho⁸ mahārāja tumbhākaṃ taṃ⁹ kumbhakārassa yānake yojanatthāya dātun“ ti vatvā¹⁰ ovāda-vasena catasso gāthā abhāsi:

4. Yāvatāsimṣatī¹¹ poso tāvad eva pavīṇati,15
atthāpāye jahanti¹¹ naṃ oṭṭhivādhiṃ va¹² khattiyo. 101.
5. Yo pubbe katakalyāṇo katattho nāvabujjhati
atthā tassa palujjanti ye honti abhipatthitā¹³. 102.
6. Yo pubbe katakalyāṇo katattho-m-anubujjhati¹⁴
atthā tassa pavaḍḍhanti ye honti abhipatthitā¹⁵. 103.20
7. Tam vo vadāmi bhaddam vo¹⁶ yāvant' ettha samāgatā:
sabbe kataññuno hotha, ciraṃ saggamhi ṭhassathā¹⁷ ti. 104.

Tattha pathamagāthāya: tāva attho: idh' ekacco aññānajatiko poso yāvatāsimṣatī¹⁸ yāva idam nāma me ayam kātum sakkhissatiti paccāsimṣatī tāvad eva taṃ purisaṃ pavīṇati¹⁹ bhajati sevati. tassa pana atthāpāye va līhiyā apagamane parihīnakāle taṃ²⁰ nānākiṇṇesu patthitāṃ posam ekacce balā imam oṭṭhivādhiṃ ayam khattiyo viya jahanti, katakalyāṇo ti parena attano katakalyāṇakamma²¹, katattho ti nipphāditaṃ, nāvabujjhatīti pacchā taṃ

¹ Bā tadā hi ti tathā hi. ² Ck -kā, Cs -ka corr to -kaṃ, Bā chakalakahārikā.
³ Bā odhi- ⁴ Bā -sivā. ⁵ Ck adatthā, Cs -ā corr. to -a, Bā adatta ⁶ Bā kahan. ⁷ Cks -yaha-. ⁸ Bā na yuttam kho. ⁹ Bā katham. ¹⁰ Bā adds raṇṇo.
¹¹ Bā -ti ¹² Bā -dhi va, Cks -dhiṃ ca. ¹³ Bā -pattiya. ¹⁴ Bā omits m.
¹⁵ Bā atipattiya ¹⁶ Bā bhaddante ¹⁷ Bā vasatthā ¹⁸ Bā -tīti. ¹⁹ Bā pag-ganhati, Cs pavīṇati ²⁰ Bā taṃ tam ²¹ Ck -nakkamma

parena kataṃ upakāraṃ tassa¹ jarājñanakāle na sarati attanā² dinnam pi ya-
saṃ puna gaṇhati. paluḍḍhanti³ bhijjanti³ nassanti, ye honti abhipat-
thitā ti ye keci attā⁴ rechitā nāma honti sabbe nassantīti dīpeti. mitta-
dūbbhiṭṭhagāssa hi patthitapattitā agginhi pakkhittabījā viya nassati, ka-
5 tattho manubujjhatīti katattho anubujjhati. makāro vyañjanasandhivasena
gaḥito, taṃ vo vadāmi tena kāraṇena tumhe vadāmi, tṭhasathā⁵ 'ti
kataññuno hutvā ciraṃ⁶ kālaṃ saggaṃhi dībbasampattinā anubhavantā patitṭha-
hissatha

Evam Mahāsatto rājānaṃ ādinā katvā sannipatitānaṃ⁷
10 sabbesaṃ ovādaṃ adāsi. Taṃ sutvā rājā oṭṭhiviyādhiyā yasaṃ
pākatikaṃ⁸ akāsi Bodhisattassa ca ovāde tṭhatvā⁹ dānādāni
puññāni karitvā¹⁰ saggaaparāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
tṭhiviyādhi Bhaddavatikā ahoṣi. rājā Ānando. amacco¹² aham evā“
15 'ti. Daḍḍhadhammajātakaṃ¹³.

5. Somadattajātaka.

Yo maṃ pure paccudetīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto aññatarāṃ mahallakam ārabba kathesi. So kir' ekam
sāmaṇeraṃ pabbājesi. Sāmaṇero¹⁴ tassa upakārako¹⁵ tathārūpena
20 rogena kālaṃ akāsi. Mahallako tasmim kālakate¹⁶ rodanto¹⁷ pari-
devanto vicarati. Taṃ disvā bhikkhū dhammasablāyaṃ kathaṃ sam-
utṭhāpesuṃ: „āvuso asukamahallako sāmaṇerassa kālakiriyāya ro-
danto¹⁷ paridevanto vicarati maraṇasatikammaṭṭhānarahito maññe“ ti.
Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
25 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva
pubbe p' esa imasmim mate rodati yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto Sakkattaṃ kāresi. Ath' eko Kāsinigamavāsi-
brāhmaṇamahāsālo kāme pahāya Himavantam pavisitvā isi-

¹ Bḍ upakārakassa. ² Bḍ attādina. ³ Ck³ bhijjanti. ⁴ Bḍ omits attā. ⁵ Bḍ yamyathā. ⁶ Bḍ cira. ⁷ Bḍ senāpatikānaṃ. ⁸ Bḍ patipī-. ⁹ Bḍ adds
ciraṃ. ¹⁰ Bḍ katvā. ¹¹ Bḍ dhammade-. ¹² Bḍ adds pana. ¹³ Bḍ adds ca-
tuttham. ¹⁴ Cfr. supra p. 213. ¹⁵ Bḍ so sa-. ¹⁶ Bḍ adds hutvā. ¹⁷ Bḍ
kālaṃ karonte. ¹⁸ Bḍ rode-.

pabbajjam pabbajitvā uñchācariyāya vanamūlaphalehi¹ yāpento²
 ekadivasam phalāphalatthāya gato ekaṃ hatthicchāpaṃ disvā
 attano assamañ ānetvā puttattṭhāne ṭhapetvā Somadatto ti
 'ssa nāmañ katvā tiṇapaṇṇāni khādāpento paṭijaggi. So va-
 yappatto mahāsārīro hutvā ekadivasam bahuṃ gocaraṃ³ ga- 5
 hetvā ajīrakena dubbalo ahosi. Tāpaso taṃ assamapade⁴ ka-
 tvā phalāphalatthāya gato. Tasmiṃ anāgate yeva hatthipotako
 kālam akāsi. Tāpaso phalāphalaṃ gahetvā āgacchanto „aññesu
 me divasesu⁵ putto paccuggamaṇaṃ karoti, ajja na dissati,
 kahan nu kho gato“ ti paridevanto paṭhamaṃ gātham āha: 10

1. Yo maṃ pure paccudeti araññe dūram āyato
 so na dissati mātāṅgo, Somadatto kuhiṃ gato ti. 105.

Tattha pure ti ito pure, paccudeti paccuggacchati, araññe dūraṃ ti
 masmiṃ nimmanusse araññe maṃ dūraṃ paccudeti, āyato ti āyimasampanno.

Evam paridevamāno āgantvā taṃ caṃkamanakoṭṭiyaṃ patitaṃ 15
 disvā gale gahetvā⁶ paridevanavasena⁷ eva⁸ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ayam va⁹ so mato seti allapiṃkaṃ va chijjito¹⁰,
 bhumyā¹⁰ nipatito seti, amarā¹¹ vata kuñjaro ti. 106.

Tattha ayam vā 'ti¹² vibhāvanatthe¹³ vasaddo¹⁴, ayam eva so añño ti
 taṃ vibhāvento evaṃ āha, allapiṃkaṃ¹⁵ ti māluvalatāyaṃ aggaṇvālaṃ¹⁶, 20
 chijjito¹⁷ ti chinno, gimbhakāle majjhantikasamaye¹⁸ vālikapuline¹⁹ nakkena
 chinditvā patito māluvalatāya aggaṇkuro²⁰ viyā 'ti vuttam hoti, bhumyā²⁰ ti
 bhumiyaṃ, amarā²¹ vata²² 'ti mato²³ vata, amariti²⁴ paṭho

Tasmiṃ khape Sakko lokaṃ olokento²⁵ „ayam tāpaso
 puttadāraṃ pahāya pabbajito, idāni hatthipotake puttasaññaṃ 25
 katvā paridevati, samvejetvā²⁶ naṃ satim paṭilābhessāmīti²⁶
 tassa assamapadaṃ āgantvā ākāse ṭhito tatiyaṃ gātham āha:

¹ Bḍ -phalāphalehi. - Bḍ adds vāsam kappesi. ² Bḍ bahubhojanam. ³ Bḍ -dese. ⁴ Bḍ divasesu me. ⁵ Bḍ adds ca. ⁶ Bḍ -devamāno. ⁷ Bḍ vā. ⁸ Bḍ allasiṅgaṃ va vacchito. ⁹ Bḍ bhummi. ¹⁰ so all three MSS. ¹¹ Bḍ vāso. ¹² Bḍ -nattho. ¹³ all three MSS. vā-. ¹⁴ Bḍ -singan. ¹⁵ Bḍ -lati va agga-
 bahalaṃ va. ¹⁶ Bḍ vañchito. ¹⁷ Bḍ adds tattha. ¹⁸ Bḍ -kāṇullme. ¹⁹ Bḍ
 ankuro. ²⁰ Bḍ bhummi. ²¹ so all three MSS. ²² Cks amato. ²³ Bḍ adds
 tam disvā. ²⁴ Bḍ adds ca. ²⁵ Cks -la-. Bḍ -labhāpessāmīti.

3. Anāgāriyupetassa vippamuttassa cetaso (Cfr. supra p. 214.)
samaṇassa na taṃ sādhu yaṃ petam anusocasīti. 107.

Tassa vacanaṃ sutvā¹ catutthaṃ gātham āha:

4. Saṃvāsena have Sakka manussassa migassa vā
5 hadaye jāyati² pemaṃ, taṃ³ na sakkā asocitun ti. 108.

Tattha migassa vā ti imasmiṃ ṭhāne sabbe pi tiracchānā migā ti vuttā,
tan ti piyāyitam⁴ sattaṃ.

Atha naṃ ovadanto⁵ Sakko dve gāthā abhāsi:

5. Mataṃ marissaṃ rodanti ye rudanti lapanti ca,
10 isi mā rudi⁶, roditaṃ mogham āhu santo . . . 109.
6. Kanditena have⁷ brahme mato peto samuṭṭhahe,
sabbe saṃgama rodāma aññamaññassa ñātake ti. 110.

Tattha ye rudanti⁹ lapanti cā 'ti brāhmaṇa¹⁰ ye sattā rodanti ca
paridevanti ca sabbe te matam yo ca marissati taṃ rodanti, tesāṃ yeva rodan-
15 tānaṃ assusukkhanaṃ n' atthi, tasmā tvam isi mā rudi¹¹, kiṃkāraṇā: rodi-
taṃ mogham āhu santo paṇḍitā hi¹² roditaṃ nipphalaṃ¹³ ti vadanti, mato
peto ti yadi esa peto ti saṃghaṃ gato mato roditena samuṭṭhaheyya evaṃ
sante sabbe pi mayam saṃgāntvā aññamaññassa ñātake rodāma kiṃ
nikkammaṃ¹⁴ acchāma¹⁵ ti.

- 20 Tāpaso Sakkassa vacanaṃ sutvā satim paṭilabhitvā vīta-
soko¹⁶ assūni majjitvā¹⁷ Sakkassa thutivasena sesagāthā¹⁸ āha:
7. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ ghatasittaṃ¹⁹ va pāvakaṃ
vārīnā viya osiṇcaṃ²⁰ sabbaṃ nibbāpaye daraṃ²¹. 111.
8. Abbaḥi²² vata me sallaṃ yam āsi²³ hadayanissitaṃ
25 yo me sokaparetassa puttasaṃ apānudi. 112.

¹ Bā adds tāpaso. ² Bā -te. ³ Bā tan. ⁴ Bā piyāyitāṃ. ⁵ Bā ovāde- ⁶ C^s rudi, Bā rudi. ⁷ so all three MSS; two syllables wanting; wrongly corrected supra p. 214. ⁸ C^s āve. ⁹ C^s ro-. ¹⁰ Bā brahme. ¹¹ C^s roda. ¹² Bā pari. ¹³ Bā -lam, omitting ti. ¹⁴ so (C^s instead of nikkammaṃ? cfr. supra p. 214, Bā kinti kasmā. ¹⁵ Bā gata-. ¹⁶ Bā muṇḍitvā for puṇḍitvā or puṇ-
chitvā. ¹⁷ Bā sesam pi gātham. ¹⁸ Bā ghata-. ¹⁹ Bā osittam. ²⁰ Bā radam.
²¹ C^s -hi, Bā dhabbhi. ²² so all three MSS; cfr. supra p. 215.

9. So 'haṃ abbūḥhasallo 'smi vītasoko anāvilo,
na socāmi na rodāmi tava sutvāna Vāsavā¹ 'ti. 113.
Tā heṭṭhā vuttā² yeva.

Evam Sakko tāpasam ovaditvā³ sakaṭṭhānam eva gato.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 5
hatthipotako sāmaṇero ahosi, tāpaso mahallako. Sakko⁵ aham evā“
'ti. Somadattajātakam⁶.

6. Susīmajātaka.

Kāḷāni kesāni pure ahesun ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto mahānekkhammam⁷ ārabba katesi. Tasmiṃ hi⁸ sa- 10
maye bhikkhū dhammasabbhāyam nisīditvā Dasabalassa nekkhammam⁹
vaṇṇayimsu. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „anacchariyam
bhikkhave mayā idāni¹⁰ anekāni kappakoṭṭisatasahassāni pūritapāra-
minā¹¹ mahānekkhammābhiniikkhamanam¹², pubbe p' aham¹² tiyo- 15
janasatike Kāsiraṭṭhe¹³ rajjam chaḍḍetvā nekkhammam¹⁵ nikkhanto
yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto tassa purohitassa aggamahesiyā kucchismiṃ¹⁶
nibbatti. Tassa jātadivase yeva Bārānasirañño¹⁷ putto jāyi¹⁸. 20
Tesaṃ nāmagahaṇadivase Mahāsattassa Susīmakumāro ti¹⁹
nāmaṃ akāmsu rājaputtassa Brahmadattakumāro ti. Bārāṇa-
sirājā „puttena me saddhim²⁰ ekadivase jāto“ ti Bodhisattam
āṇāpetvā²¹ dhātiyo datvā tena saddhim ekato va vadḍhesi.
Te ubho pi veyappattā abhirūpā devakumāravaṇṇino²² hutvā 25

¹ B^d makāvā. ² C^k omits tē, B^d ta heṭṭhā vuttatthā. ³ B^d -sassa ovadam datvā.

⁴ B^d dhammade- ⁵ B^d adds pana ⁶ B^d adds pañcamam ⁷ B^d mahābhiniikkha-
manam. ⁸ B^d omits hi ⁹ B^d nikkhamanam ¹⁰ B^d dam. ¹¹ C^k -mitā, C^s
-pārimīna corr to -pāramīna, B^d -paramīna. ¹² B^d mābhiniikkhamam. ¹³ B^d
pāham. ¹⁴ B^d kāsika-. ¹⁵ B^d omits ne- ¹⁶ B^d kucchimhi. ¹⁷ B^d adds pi.
¹⁸ B^d vijayi ¹⁹ B^d tissa ²⁰ B^d bārāṇasī brahmadattena saddhim ²¹ so all
three MSS. instead of anī-? ²² B^d -vattino.

Takkasilāya¹ sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgamiṃsu. Rāja-
putto uparājā hutvā Bodhisattena saddhiṃ ekato khādanto
pivanto nisīdanto pitu accayena rajjāṃ patvā Mahāsattassa
mahantaṃ² yasaṃ datvā purohitaṭṭhāne ṭhapetvā ekadivasaṃ
5 nagaraṃ sajjāpetvā Sakko devarājā viya alaṃkato Erāvana-
paṭibhāgassa mattavaravāraṇassa khandhe nisīditvā Bodhisattaṃ
pacchāsane hatthipitthe nisīdāpetvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ
akāsi. Mātāpi 'ssa³ „puttaṃ olokessāmīti“ sīhapañjare ṭhatvā
tassa nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā āgacchantassa pacchato
10 nisinnaṃ purohitaṃ⁴ disvā paṭibaddhacittā hutvā sayanagab-
bhaṃ pavisitvā „imaṃ alabhanti etth' eva marissāmīti“ āhā-
raṃ pacchinditvā⁵ nipajji. Rājā mātaraṃ apassanto „kuhiṃ
me⁶ mātā⁷“ iti pucchitvā „gilānā“ ti sutvā tassā santikaṃ
gantvā vanditvā „kiṃ amma aphāsukaṃ“ ti pucchi. Sā laj-
15 jāya na kathesi. So gantvā rājapallaṃke nisīditvā attano agga-
mahesiṃ pakkositvā „gaccha, ammāya aphāsukaṃ jānāhīti“
pesesi. Sā gantvā piṭṭhiṃ parimajjanti pucchi. Itthiyo nāma
itthiṇaṃ rahassaṃ na nigūhanti⁸. Sā tassā tam atthaṃ āro-
cesī. Itarāpi tam sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā „hotu.
20 gaccha naṃ samassāsehi⁹, purohitaṃ rājānaṃ¹⁰ katvā tassa
taṃ¹¹ aggamahesiṃ karissāmīti“. Sā gantvā samassāsesī.
Rājāpi purohitaṃ pakkosāpetvā etam¹² atthaṃ ārocetvā
„samma, mātu me jīvitaṃ dehi, tvaṃ rājā bhavissasi, sā ag-
gamahesi, ahaṃ uparājā“ ti. So „na sakkā evaṃ kātun“ ti
25 paṭikkhipitvā puna¹³ yāciyamāno sampaticchi. Rājā puro-
hitaṃ rājānaṃ mātaraṃ¹⁴ aggamahesiṃ kāretvā sayāṃ uparājā
ahosi. Tesāṃ samaggavāse vasantānaṃ aparabhāge Bodhi-
satto agāramaṃjhe ukkaṇṭhito kāme pahāya pabbajjāya namita-
citto¹⁵ kilesaratiṃ anallīyanto ekako va tiṭṭhati ekako va nisī-
30 dati ekako va sayati bandhanāgāre baddho viya pañjare pak-

¹ B^d -lāyaṃ ² B^d -ta. ³ B^d mātā piya. ⁴ B^d -taṭṭham. ⁵ B^d pari- ⁶
C^k ce. ⁷ C^s kuhiṃ tā. ⁸ B^d nigūh-. ⁹ B^d adds ti tam. ¹⁰ C^k rājānaṃ.
¹¹ B^d naṃ. ¹² B^d tam. ¹³ B^d punappunnaṃ ¹⁴ C^k itaraṃ. ¹⁵ B^d
ninnacitto.

khittakukkuṭo viya ca ahosi. Ath' assa aggamaheṣī „ayaṃ
 rājā mayā saddhiṃ nābhiramati, ekako va tiṭṭhati nisīdati sey-
 yaṃ kappeti, ayaṃ kho pana daharo taruṇo ahaṃ mahallikā,
 sīse me palitāni paññāyanti, yaṃ nūnāhaṃ 'sīse deva ekapalitāṃ
 paññāyatīti' musāvādaṃ katvā ekeṇ' upāyena rājānaṃ paṭi- 5
 jānāpetvā mayā saddhiṃ abhiramāpeyaṃ“ ti cintetvā ekadi-
 vasaṃ rañño sīse ūkā vicinanti viya hutvā „deva mahallako
 si jāto, sīse te ekaṃ palitaṃ paññāyatīti“ āha. „Tena hi
 bhadde ekaṃ palitaṃ luñcitvā mayhaṃ yeva hatthe ṭhapehīti“.
 Sā tassa sīsato ekaṃ kesāṃ luñcitvā taṃ chaḍḍetvā attano 10
 sīse¹ palitaṃ gaḥetvā „idaṃ te deva palitaṃ“ ti tassa hatthe
 ṭhapesi. Bodhisattassa taṃ disvā va bhītatasitassa kañcana-
 paṭṭasādise nalāṭe² sedā mucciṃsu³. So attānaṃ ovaḍanto
 „Susīma, tvaṃ daharo hutvā mahallako jāto, ettakaṃ⁴ kālāṃ
 gūṭhakalale nimuggagāmasūkaro viya kāmakaḷale nimujjitvā 15
 taṃ kalalaṃ jahitum na sakkosi, nanu kāme pabhāya Hima-
 vantaṃ pavasitvā pabbajitvā brahmacariyavāsassa te kālo“ ti
 cintetvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kālāni kesāni pure ahesum

jātāni sīsamhi yathāpadese,

20

tāu' ajja setāni Susīma disvā

dhammaṃ carā⁵. brahmacariyassa kālo ti. 114.

Tattha yathāpadese ti tava sīse tismim tasmim⁶ kesānaṃ⁷ anurūpe
 padese ito pubbe kālākaṇi⁸ bhāraññājanavannāni⁹ kesāni¹⁰ jātāni ahesuṇ ti
 vadati, dhammaṃ carā ti dasakusalakammāpathadhammaṃ carā¹¹ ti attanaṃ 25
 eva ānāpeti¹², brahmacariyassa¹³ ti methunvītiyā te kālo ti attho

Evam Bodhisattena brahmacariyavāsassa guṇe vaṇṇite
 itarā „ahaṃ imassa 'lobhaṃ¹ karissāmīti' vissajjanam eva
 karin“ ti¹³ bhītatasitā „idāni 'ssa apabbajanatthāya sarīra-
 vaṇṇaṃ vaṇṇessāmīti¹⁴“ dve gāthā abhāsi: 30

¹ palitāni - - attano sīse wanting in C^{ks}. ² B^d -pattasādisena nalāṭena ³ B^d
 muñjimsu. ⁴ B^d ettha-. ⁵ C^{ks} carā ⁶ C^{ks} omīti one tasmim ⁷ C^{ks} kesādinam.

⁸ C^s kālānikāni corr. to kālīkāni ⁹ B^d bhāramapattavannāni. ¹⁰ B^d omits ke-.

¹¹ B^d -pesiti ¹² B^d lagganam. ¹³ B^d karoti ¹⁴ B^d vannayissāmīti cintetvā.

2. Mam' eva deva palitaṃ¹ na tuyhaṃ,
mam' eva sīsaṃ mama uttamaṅgaṃ.
atthaṃ karissan ti musā abhāṇiṃ²,
ekāparādhaṃ khama rājasetṭha³. 115.
- 5 3. Daharo tuvaṃ⁴ dassaṇīyo si rāja,
paṭhamuggato hosi⁵ yathā kaḷīro,
rajjāṇ ca kārehi mamaṇ ca passa,
mā kālikaṃ anudhāvi janindā 'ti. 116.

Tattha mameva sīsaṃ ti mam' eva sīsaṃ jātapalitaṃ⁶ ti dīpeti, ita-
10 raṃ tass' eva vevacanam, atthaṃ ti attano vajjhiṃ karissāmi musā kathesiṃ,
ekāparādhan ti imaṃ⁷ mayham ekam aparādhaṃ, pathamuggato ti pa-
thamavayena uggato, hoḥīti ho-si⁸. paṭhamavaye patitthito sīti attho, hosīti yeva
vā pātho, yathā kaḷīro ti yathā siniddhachavitarunakaḷīro⁹ mandavāterito ati-
viya sobhati¹⁰ evarūpo si tvaṃ ti dasseti, pathamuggato hosīti pi¹¹ pātho. tass'
15 attho: yathā pathamuggato tarunakaḷīro dassaṇīyo hoti evaṃ tvaṃ pi dassaṇīyo.
mamaṇ ca passā 'ti mamaṇ ca olokehi mā maṃ anāthaṃ vidhavaṃ¹² karitī¹³
attho, kālikaṃ ti brahmacariyacaranaṃ¹⁴ nāma dutiye vā tatiye vā attabhāve
vipākajananato kālikam nāma, rajjāṇ pana imasmim yeva attabhāve kāmaguna-
sukhappadānato akālikaṃ, so¹⁵ imaṃ akālikam¹⁶ pahāya mā kālikaṃ anu-
20 dhāveti vadati.

Bodhisatto tassā vacanaṃ sutvā „bhadde tvaṃ bhavi-
tabbam ev' etaṃ¹⁷ kathesi, pariṇamante¹⁸ hi vaye¹⁹ imehi
kālakesehi parivattitvā saṇhakasādisehi²⁰ paṇḍarehi bhavitab-
baṃ, ahaṃ hi nīluppalādikusumadāmasukumārānaṃ²¹ kañcana-
25 rūpakapaṭibhāgānaṃ²² uttamayobbanavilāsamattānaṃ²³ khatti-
yakaññādīnaṃ vaye pariṇamante jarappattānaṃ²⁴ vevaṇṇiyaṇ
c' eva sarīrabhaṅgaṇ²⁵ ca passāmi, evaṃ vipattipariyosāno
h' esa²⁶ bhadde jīvaloko“ ti vatvā upari Buddhaliḥhāya dham-
maṃ desento:

¹ Bā pha- ² Bā abhāsi, C^s abhāsi corr. to abhāṇiṃ ³ C^k -settham, Bā rājā-
sethaṃ. ⁴ C^k s tvaṃ. ⁵ Bā hoti ⁶ Bā sise sañjātāṃ palitaṃ. C^s repeat
jātapalitaṃ ⁷ Bā idam ⁸ Bā hotitī aho-si. ⁹ Bā -sindhachavi-. ¹⁰ Bā sobha-
māne. ¹¹ C^k omits pi; Bā hotitī pi. ¹² Bā omits vi-. ¹³ Bā karohitī ¹⁴ C^k
-yamcaranaṃ, Bā -yacaranaṃ ¹⁵ Bā adds tvaṃ ¹⁶ C^k omits so i. a. ¹⁷
C^s ekam. Bā -tabbam mevetam. ¹⁸ C^k -nā-. ¹⁹ C^k ca vayo, Bā kathesi nate
mama vaye. ²⁰ so C^k; Bā sūalāka-. ²¹ Bā -dāmasadisasuku-. ²² Bā -narūpe
paṭi- ²³ Bā -lāsasāṇipattānaṃ ²⁴ Bā jarampa-. ²⁵ C^k v -bhaggaṇ. Bā sariya-
bhaṅgaṇ. ²⁶ Pā mogha

4. Passāmi vo 'haṃ daharim kumārīm
sāmatṭhapassam¹ sutanum sumajjhaṃ,
kāḷāpavālā² va pavellamānā
sā³ lobhayantī⁴ va naresu gacchati⁵. 117.
5. Tam ena⁶ passāmi parena nārīm 5
āsītikaṃ⁷ nāvutikaṃ va⁸ jaccā
daṇḍam gahetvā va⁹ pavedhamānam
gopānasībhoggasamaṃ carantin ti 118.

gāthadvayam āha.

Tattha vo ti nipātamattāṃ, sāmatṭhapassan¹⁰ ti sammatṭhapassam¹¹, 10
ayam eva vā pātho, sabbapasse¹² matthaecchavivāhan¹³ ti attho, sutanun ti
sundarasarīram¹⁴, sumajjhaṃ ti susanthitamajjhaṃ ca¹⁵, kāḷāpavālā¹⁶ va
pavellamānā ti¹⁷ yathā nāma tarunakāle susanuggatā¹⁸ kālavallipavālā va
hutvā mandavāteritū ito c' ito¹⁹ ca pavellati evam pavellamānā itthivilāsaṃ
dassayamānā kumārīkū lobhayantī²⁰ va naresu gacchati²¹, samīpatthe bhumma- 15
vacanam, purisānam santi ke te purise kilesavasena palobhayantī²² viya gacchati,
tameva²³ passāmi parena²⁴ ti tam enaṃ nārīm apatena samayena jarā-
pattam²⁵ antarahitarūpasobham²⁶ passāmi. Bodhisatto hi parhamagāthāya rūpe
assādam kathetvā idāni ādīnavam dassento evam āha, asītikaṃ navutikaṃ
va²⁷ jaccā ti asītisamvacecharam va navutisamvacecharam vā jātiyā, gopāna- 20
sībhoggasamaṃ²⁸ ti gopānasīsamam bhoggam²⁹ gopānasīkārena³⁰ bhagga-
sarīram onamitvā³¹ natthakākaṇim³² pariyesantiṃ³³ viya caramānam ti attho,
kāmaṃ ca Bodhisattena daharakālena³⁴ disvā puna nāvutikakāle³⁵ ditthapubbā
nāma n' atthi, nānena ditthabhāvam sindhāya paṇi etam vuttam.

Iti Mahāsatto imāya gāthāya rūpassa ādīnavam dassetvā 25
idāni agāramajjhe attano anabhiratiṃ³⁶ pakāsesento³⁶:

¹ Bā sāmattha-. ² C^o kāḷāpa-, Bā kāḷappa-. ³ Bā pa. ⁴ all three MSS -ti.
⁵ Bā gacchā ⁶ Bā enaṃ. ⁷ Bā asi- ⁸ Bā navutikaṃ ca ⁹ Bā na ¹⁰ Bā
sāmattha-. ¹¹ Bā sabbattha massam ¹² C^o -phasse, Bā sappapassesu. ¹³ Bā
matta-. ¹⁴ C^o -raṃ sa- ¹⁵ Bā omits ca ¹⁶ Bā kāḷappa-. ¹⁷ Bā adds kāla
valli vā va hutvā ¹⁸ Bā -ta ¹⁹ C^o ito ito. ²⁰ C^o -ti, Bā palobhayanti
²¹ Bā gacchati ²² all three MSS, -ti ²³ Bā enaṃ ²⁴ C^o jarāpa- corr. to
jarāppa-, C^o jarāppa-, Bā rūjappa-. ²⁵ Bā -tam rūpasobhagappattam. ²⁶ Bā
-kaṇa, C^o āsītiyā nāvutiyā va. ²⁷ Bā -bhagga- ²⁸ Bā bhogam ²⁹ Bā adds
samam. ³⁰ so all three MSS ³¹ Bā nattham kākaṇim. ³² C^o -ti Bā -tāni.
³³ Bā -le ³⁴ C^o punāvutikāle. ³⁵ C^o punāvutikakāle, Bā puna vaḥṭtakāle ³⁶
all three MSS, -ti. ³⁶ Bā adds gāthadvayamaḥa

6. So 'hañ tam evānuvicintayanto
eko sayāmi sayanassa majjhe,
aham pi evaṃ iti pekkhamāno
na gahe¹ rame, brahmacariyassa kālo. 119.
7. Rajju vālabbanī c' esā² yā gehe vasato rati
etam pi chetvāna vajanti dhīrā
anapekkhino kāmasukhañ pahāyā 'ti. 120.

Tattha so han ti so ahañ. tamevānuvicintayanto ti tam eva rū-
pānam assādañ ca ādinavañ ca cintento³. evaṃ iti pekkhamāno ti yathā
10 esā parinatā aham pi evaṃ⁴ jaram patto bhogzasarīro⁵ bhavissāmīti pekkha-
māno, na gahe¹ rame ti gehe na ramāmi. brahmacariyassa kālo ti
bhaddhe brahmacariyassa⁶ kālo. tasmā pabbajissāmīti dipeti. rajju vālabbanī
esā ti cakāro nipītamatto. vālabbanarajju⁷ viya esā² ti attho, katarā: yā⁸ gehe
vasato rati, yā gehe vasantassa rūpādīsu ārammanesu kāmaratīti attho. iminā
15 kāmānañ appassādatani⁹ dasseti. ayañ h' ettha¹⁰ adhippāyo: yathā gilānassa
manussassa attano balena parivattitum asakkontassa imañ vālabbitvā parivatteyy-
yāsīti vālabbanarajjum bandheyyum tassa tañ vālabbitvā parivattantassa¹¹ ap-
pakāñ¹² kāyikacetasikañ sukhañ bhavēyya evaṃ kilesāturaṇam sattānañ vive-
kasukhavasena parivattitum asakkontānañ āgāramajjhe rāpitāni kāmaratidāya-
20 kāni rūpādīni ārammanāni tesāñ kilesaparilāhakāle¹³ methunadhammapatī-
sevanavasena tūni¹⁴ ārabha parivattamānānañ kāyikacetasikasukhasamkhātā
kāmaratī nāma tañ muhuttam upajjamānā appamattikā hoti, evaṃ appassādā
kāma ti, etam pi chetvānā¹⁵ ti yasmā pana bahudukkhā kāmā¹⁵ bahupāyāsā
ādinavo ettha bhīyyo tasmā tam ādinavam sampassamānā paṇḍitā etam pi
25 rajjuñ chetvā gūthakūpe nīmuḍḍapuriso tam pajahanto viya ana; ekkhino
etam appamattakam bahudukkham kāmasukhañ pahāya vajanti¹⁶ nikkhamitvā
manoramam pabbajam pabbajantīti.

Evaṃ Mahāsatto kāmesu¹⁷ assādañ ca ādinavañ ca pakāse-
tvā¹⁸ Buddhaliṅhāya dhammañ desetvā sahāyañ pakkosivā¹⁹
rajjañ paṭicchāpetvā nītimittasuhajjānañ paridevantānañ²⁰
30 paridevantānañ eva sirivibhavañ chaḍḍetvā Himavantañ pavi-
sitvā isipabbajjañ pabbajitvā jhānābhīññañ nibbattetvā Brah-
maloka-parāyano ahoṣi.

¹ Bā ge- ² Bā adds katarā ³ Bā adds imañ ⁴ Bā omits evaṃ ⁵ Ck
bhoga-. Bā bhagga-. ⁶ Bā adds me. ⁷ Bā alampannarajjam. ⁸ Ck^s -ya. ⁹ Bā
apasādam ¹⁰ Bā ettha ¹¹ Bā -vatte-. ¹² Ck^s paridevantassa ¹³ Bā appamatta-
kam. ¹⁴ Bā adds te. ¹⁵ Bā -patisevanādi ¹⁶ Bā omits kāmā. ¹⁷ Bā -tīti.
¹⁸ Ck^s -e. ¹⁹ Bā dassento. ²⁰ Bā -sāpetvā. ²¹ Bā omits pa-

Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsesi², bahū² amata-
pānam pāyevā jātakam samodhānesi: „Tadā aggamahesi Rāhulamātā
ahosi, rājā⁴ Ānando. Susīmarājā⁵ aham evā“⁶ ti. Susīmajātakam⁶.

7. Koṭisimbaliḷāṭaka.

Aham dasasatamvyāman ti. Idam Satthā Jetavane 5
viharanto kilasaniḡgaham ārabha kathesi. Vatthum Paññāḷātake⁷
āvibharissati. Idhāpi Satthā antokoṭisanthāre⁸ kāmavitakkābhībhūte
pañcasate bhikkhū disvā saṅgham⁹ sannipātetvā¹⁰ „bhikkhave āsam-
kitabbayuttakam nāma āsamkitum vaṭṭati, kilesā nāma vaḍḍhantā
nigrodhādayo viya rukkham purisam bhajanti¹¹, ten¹² eva pubbe koṭi- 10
simbaliyam¹² nibbattā¹³ devatā ekam sakunam nigrodhabijāni khādītva
attano rukkhassa sākhantaresu¹⁴ vaccam pātentam disvā ‘ito me
vimānassa vināso bhavissatīti’ bhayappattā¹⁵ ahoṣīti¹⁵“ vatvā atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmaḍatte rajjam kārente 15
Bodhisatto koṭisimbaliyam¹² rukkhadevatā hutvā nibbatti.
Ath’ eko supaṇṇarājā diyaḍḍhayojanasatikam attabhāvam mā-
petvā pakkhavātehi mahāsamudde udakam dvidhā katvā ekam
vyāmasahassāyāmanam nāgarājānam naṅgutṭhe gahetvā mukhe
tassa¹⁶ gahitagocaram chaḍḍāpetvā koṭisimbaliḷam¹⁷ sandhāya 20
vanamatthakena pāyāsi. Nāgarājā „olambento¹⁷ attānam mo-
cessāmīti“ ekasmiṃ nigrodharukkhe bhogam pavesetvā nigro-
dham veṭhetvā ganhi. Supaṇṇarañño mahabbalatāya¹⁸ nāga-
rājassa mahāsariratāya ca nigrodharukkho samugghātām¹⁹ aga-
māsi. Nāgarājā n’ eva rukkham vissajjesi. Supaṇṇo saddhim 25
nigrodharukkheṇa nāgarājānam gahetvā koṭisimbaliḷam¹ patvā
nāgarājānam rukkhakkhandhapitṭhe²⁰ nipajjāpetvā udarassa¹¹

¹ Bḍ dhammade-. ² Bḍ -setvā saccapariyosāne. ³ Bḍ bahujaṇe. ⁴ Bḍ sahāya-
rājā. ⁵ Bḍ adds pana. ⁶ Bḍ adds chathanī. ⁷ so also supra p. 205 instead of
pāṇiya-, cfr. supra p. 18; Bḍ paññāsa-. ⁸ Bḍ -sanharake. ⁹ Bḍ bhikkhusam-.
¹⁰ Bḍ -tāpetvā. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bḍ kota-. ¹³ Bḍ -tta. ¹⁴ Bḍ -re.
¹⁵ C¹ ahesunti. C² abbesunti. ¹⁶ Bḍ tassa. ¹⁷ Bḍ -banto. ¹⁸ Bḍ mahāba.
¹⁹ Bḍ -nam. ²⁰ Bḍ omits rukkha

phāletvā nāgamedanāṃ khādītva sesam¹ kalebaram² samudde
vissajjesi. Tasmiṃ pana nigrodhe ekā sakunikā atthi, sā ni-
grodharukkhe vissatthe uppatitvā koṭisimbaliyā³ sākhantare
nisīdi. Rukkhadevatā taṃ disvā „ayaṃ sakunikā mama
5 rukkhakkhandhe vaccaṃ pātesati, tato nigrodhagaccho vā
pilakkhagaccho⁴ vā utthahitvā sakalarukkham ottharitvā gac-
chissati⁵, atha me vimānaṃ nassissatīti⁶ bhītatasitā pavedhi.
Tassā⁶ pavedhantiyā koṭisimbali³ pi⁷ yāva mūlā pavedhi.
Supanṇarājā taṃ pavedhamānaṃ disvā kāraṇaṃ pucchanto
10 dve gāthā āha⁸:

1. Ahaṃ dasasataṃvyāmaṃ uragam ādāya-m-āgato⁹,
taṃ ca maṃ ca mahākāyaṃ dhārayaṃ na-ppavedhasi. 121.
2. Atha imaṃ khuddakaṃ pakkhiṃ appamaṃsataṃ mayā
dhārayaṃ¹⁰ vyadhase¹¹ bhīto kaṃ atthaṃ koṭisimba-
15 līti¹². 122.

Tattha dasasataṃvyāmaṃ ti sahasaṃvyāmaṃ, uragamādāya-
māgato⁹ ti evaṃmahantaṃ uragam ādāya idha āgato, taṃ ca maṃ ca 'ti taṃ
ca uragam¹³ maṃ ca, dhārayaṃ ti¹⁴ dhārayamānā, vyadhasīti¹⁵ kampasi,
kamattthan ti kimattham, kena kāraṇenā 'ti pucchati, kaṃ vā atthaṃ sam-
20 passamānā ti pi attho¹⁶, koṭisimbali¹² rukkhanāmena devataṃ¹⁷ ālapati,
so hi simbalirukkho khandhasākhassa¹⁸ mahantatāya koṭisimbali¹² nāmaṃ
labhi¹⁹, rasmim adhiyatthadevaputtassa²⁰ pi tad eva nāmaṃ.

Ath' assa kāraṇaṃ kathento devaputto catasso gāthā
abhāsi:

- 25 3. Mamsabhakkho tuvaṃ²¹ rāja, phalabhakkho ayaṃ diyo,
ayaṃ nigrodhabijāni pilakkhadumbarāni²² ca
assatthāni ca bhakkhetvā khandhe me odahissati. 123.
4. Te rukkhā samvirūhanti²³ mama passe nivātajā,
te maṃ pariyanandhissanti, arukkhamaṃ karissare. 124.

¹ Bā -sa. ² Bā -varam. ³ Iā kota-. ⁴ Bā milakkhu. ⁵ Bā bhuñjissatīti. ⁶ Ck^s tassa. ⁷ Bā omits pi. ⁸ Bā abhāsi. ⁹ Bā omits m. ¹⁰ Bā -reyyaṃ. ¹¹ Bā byādhasi. ¹² all three MSS kota-. ¹³ Ck^s -gañña. ¹⁴ Ck^s titi. ¹⁵ Ck^s vyā-, Bā byā-. ¹⁶ Bā pātho. ¹⁷ Bā devaputtaṃ. ¹⁸ Iā -kha. ¹⁹ Ck^s -bhati. ²⁰ Bā -ssā. ²¹ Ck^s tvam. ²² Iā milakkhu-. ²³ all three MSS. yam-.

5. Santī aññe pi rukkhāse mūlino khandhino dumā
iminā sakunaġātena¹ bījam āharitā hatā. 125.
6. Ajjhārūlhabbhivaḍḍhanti brahantam pi vanaspatim.
tasmā rāja pavedhāmi sampassam nāgataṃ bhayaṃ ti. 126.

Tattha odahisatīti vaccaṃ pūtesati. te rukkhā ti te² tehi bījehi jātā 5
nigrodhādayo rukkhā. saṃvirūhanatīti³ saṃvirūhissanti³ vaḍḍhissanti, mama
passe ti mama sākhantarādisu. nivātaġā ti mama sākhāhi vātassa⁴ nivāri-
tattā nivāte jātā. pariyaṇandhissantīti ete evaṃ vaḍḍhitā maṃ pariyaṇan-
dhissanti, ayam etthādhappayo⁵. karissare ti ath⁶ evaṃ pariyaṇandhitvā maṃ
arukkhā eva karissanti sabbaso bhañjissanti. rukkhāse ti rukkhā. mūlino 10
khandhino⁶ ti mūlasampannā⁶ c' eva khandhasampannā⁶ ca, dumā ti rukkha-
vevacanam eva, bījamāharitā ti bījam āharitvā, hatā ti aññe pi imasmiṃ⁷
vane rukkhā vināsītā santi, ajjhārūlhabbhivaḍḍhantīti nigrodhādayo⁸ ruk-
khānam ajjhārūhā rukkhā mahantam pi aññam vanaspatim atikkamma vaḍḍhan-
tīti dasseti, ettha pana vanaspatī passatu vanaspatīti tayo pi jāthā⁹ yeva, rājā 15
ti supannam ālapati.

Rukkhadevatāya vaccaṃ sutvā supanno osānagātham āha:

7. Saṃkeyya saṃkitabbāni rakkheyya¹⁰ nāgataṃ bhayaṃ,
anāgatabhayaṃ dhīro ubho loka avekkhatīti¹¹. 127.

Tattha anāgatabhayaṃ ti pānātipātādīhi viramanto ditthadhammikam 20
pi samparāyikam pi anāgatabhayaṃ¹² rakkhati nāma, pāpamitte veripuggale ca
anupasaṃkamanto pi anāgatabhayaṃ rakkhati nāma. evaṃ anāgatabhayaṃ¹³
rakkheyya¹⁴, anāgatabhayaṃ¹⁵ ti anāgatabhayakūraṇā¹⁵, tam bhayaṃ sampas-
santo dhīro idhalokaṃ¹⁶ paralokaṃ¹⁶ ca avekkhati¹⁷ oloketi nāma.

Evaṃ ca pana vatvā supanno attano ānubhāvena taṃ 25
pakkhiṃ tamhā rukkhā palāpesi¹⁸.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā „āsaṃkitabbayuttakaṃ āsaṃ-
kituṃ vaṭṭatīti²⁰“ saccaṇi pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Sacca-

¹ C² -jātakana corr. to -jātana, B² -jātakena. ² B² tehi, C² te corr. to tehi.
³ C² saṃvirūh-. ⁴ B² -ssā ⁵ C² ayameva vā pātho. ⁶ C² add dumā
⁷ B² adds ji. ⁸ B² adds hi ⁹ so C²; B² pana vanappatī ti vanassa pa
vāyo pi pāthā, B² pana vanappatīti vanassa patayo pi pātā. ¹⁰ C² -yyā ¹¹
B² same-, B² ape-. ¹² B² -tambha-. ¹³ C² -ya ¹⁴ B² evaṃ rakkheyya
anāgataṃ bhayaṃ rakkhati. ¹⁵ B² -te bhayaṃ kīraṇā. ¹⁶ B² -ke. ¹⁷ B² ape-
¹⁸ B² -ti ¹⁹ B² dhammade-. ²⁰ B² adds vatvā

pariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte patitṭhahimsu) „Tadā su-
panṇarājā Sāriputto ahoṣi. rukkhadevatā¹ aham evā² ti. Koṭi-
simbalijātakaṃ³“.

8. Dhūmakārijātaka.

- 5 Rājā apucchi Vidhūran ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarāṇo āgantukasamgahaṃ ārabha kathesi. So
kira ekasmiṃ samaye paveniāgatānaṃ porāṇakayodhānaṃ samgahaṃ
akatvā⁴ abhinavāgatānaṃ āgantukānaṃ va⁵ sakkārasammānaṃ akāsi.
Ath⁶ assa paccante kupite⁷ yuddhatthāya⁸ gatassa „āgantukā laddha-
10 sakkārā yujjhissantīti“ porāṇakayodhā na yujjhimsu. „porāṇakā⁹ yuj-
jhissantīti“ āgantukāpi na yujjhimsu. Corā¹⁰ jiniṃsu. Rājā parājito
āgantukasamgahadosena attano parājitabhāvaṃ nātvā Sāvattim¹¹
paccāgantvā „kin nu kho aham eva evaṃ karonto parājito udāhu
aṇṇe pi rājāno parājitaḥ¹²“ ti Dasabalaṃ pucchissāmīti¹³ bhutta-
15 pātarāso Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ¹⁴ tam atthaṃ pucchi. Satthā
„na kho mahārāja tvaṃ¹⁵ ñev¹⁶ eko¹⁷, porāṇakarājāno pi āgantukasam-
gahaṃ katvā parājita¹⁸“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

- Atīte Kurnratṭhe Indapattanagare Yuddhitṭhilagotto
Dhanañjāyo nāma Koravyarājā rajjaṃ kāresi. Tadā Bo-
20 dhisatto tassa¹⁹ purohitakule²⁰ nibbattitvā vayappatto
Takkaṣilāya²¹ sabbasippāni ugganhitvā Indapattaṃ āgantvā²²
pitu accayena purohitatṭṭhānaṃ labhitvā raṇṇo atthadhammānu-
sāsako ahoṣi, Vidhūrapaṇḍito ti²³ ssa nāmaṃ akāsi²⁴. Tadā
Dhanañjayarājā porāṇakayodhe agaṇetvā āgantukānaṃ yeva²⁵
25 samgahaṃ akāsi. Tassa paccante kupite²⁶ yuddhatthāya²⁷ ga-
tassa „āgantukā jānissantīti“ „porāṇakā jānissantīti“ n²⁸ eva
porāṇakā nāgantukā²⁹ yujjhimsu. Rājā parājito Indapattam
eva paccāgantvā „āgantukasamgahassa katabhāvena parājito

¹ B^d adds pana. ² all three MSS kotā-, B^d add- sattamaṃ. ³ C^s ākatvā corr.
to katvā. ⁴ B^d -naññeva. ⁵ B^d kuppi-. ⁶ B^d yujjhana-. ⁷ B^d -kayodhā. ⁸
B^d adds rājānaṃ. ⁹ C^s -iyau-, B^d -i. ¹⁰ B^d adds vanditvā. ¹¹ B^d tvaññeva,
omitting eko. ¹² B^d omits tassa. ¹³ B^d -tassa kule. ¹⁴ B^d -yam. ¹⁵ B^d paccāg-.
¹⁶ B^d karisu. ¹⁷ B^d -naññeva. ¹⁸ B^d kuppi-. ¹⁹ B^d yujjhathāya. ²⁰ B^d na ā-.

'mhīti' cintesi. So ekadivasam „kin nu kho aham eva āgantukasaṅgahaṃ katvā parājito¹ udāhu aññe pi rājāno parājita-pubbā atthi, Vidhūrapaṇḍitaṃ pucchissāmīti“ cintetvā taṃ rājupaṭṭhānaṃ āgantvā nisinnaṃ taṃ atthaṃ pucchi.

Ath' assa taṃ pucchanākāraṃ āvikaronto Satthā upaḍḍha-⁵ gātham āha:

1. Rājā apucchi Vidhūraṃ dhammakāmo Yudhiṭṭhilo ti

Tattha dhammakāmo ti sucaritadhammapīyo

api brāhmaṇa jānāsi ko eko bahu socatīti². 128.

Sesaupadḍhagāthāya puna ayaṃ attho: api nāma brāhmaṇa tvaṃ³ jānāsi¹⁰ ko imasmiṃ loke eko bahuni socati⁴ nānākāraṇena socatīti⁵

Taṃ sutvā Bodhisatto „mahārāja, kiṃsoko nāma tumhākaṃ soko, pubbe Dhūmakārināmakō⁶ ajapālabrāhmaṇo mahaṇtaṃ ajayūthaṃ gahetvā araṇṇe vajiṃ katvā tattha ajā⁷ tha-
petvā aggiṃ ca dhūmaṃ ca katvā ajayūthaṃ paṭijagganto khī-¹⁵ rādini paribhuñjanto vasi. So tattha āgate suvaṇṇavaṇṇa-sarabhe⁸ disvā tesu sinehaṃ katvā ajā⁷ agaṇetvā ajānaṃ sak-
kāraṃ sarabhānaṃ katvā saradakāle sarabhesu palāyitvā Hi-
mavantaṃ gatesu ajāsu vinatṭhāsu sarabhe apassanto sokena
paṇḍurogī hutvā jīvitaṃ kkhayaṃ patto, ayaṃ āgantukasaṅgahaṃ⁹
katvā tumhehi satagaṇeṇa⁹ sahaṇṇagaṇeṇa socitvā kilamitvā
vināsaṃ patto“ ti idaṃ udāharaṇaṃ āharitvā¹⁰ dassento

2. Brāhmaṇo ajayūthena bahutejo¹¹ vane vasaṃ

dhūmaṃ akāsi Vāseṭṭho rattimdivaṃ atandito. 129.

3. Tassa taṃdhūmagandhena sarabhā makasattitā¹² ²⁵

vassāvāsaṃ upagañchum¹³ Dhūmakāriṣṣa santike. 130.

4. Sarabhesu manāṃ katvā ajā so¹⁴ nāvabujjhatta,

āgacchanti vajanti¹⁵ vā, tassa tā vinasum¹⁶ ajā. 131.

¹ B^d adds mhi ² all three MSS -sīti ³ B^d so tvaṃ kho. ⁴ B^d bahu soca-
sīti. ⁵ B^d socatīti ⁶ C^k -nāmeko, C^s -nāmako corr to -nāmeko, B^d madhu-
kārināmakō. ⁷ B^d aje. ⁸ B^d -nnesa-. ⁹ C^k -ne, C^s -ne corr. to -nena. ¹⁰ B^d
ānetvā. ¹¹ C^{ks} -tevo, B^d bahukejam ¹² C^{ks} -tthitā, B^d makasupaddatā. ¹³ B^d
-gacchum. ¹⁴ B^d yo. ¹⁵ B^d javanti. ¹⁶ C^s vināsum corr. to vina-. B^d vināsaṃ.

5. Sarabhā¹ saradakāle pahīnamakase² vane
pāvisum giriduggāni nadīnaṃ pabhavāni ca. 132.
6. Sarabhe ca gate disvā ajā ca vibhavaṃ gatā
kiso ca³ vivaṇṇo āsi paṇḍurogī ca brāhmaṇo. 133.
7. Evaṃ yo⁴ saṃ niraṃkatvā āgantum⁵ kurute piyaṃ
so eko bahu socati Dhūmakārīva brāhmaṇo ti. 134.

Tattha bahutejo⁶ ti bahutaindhano⁷, dhūmaṃ akāsi⁸ti makkhika-
paripanthaharanatthāya⁹ aggū ca dhūmaṃ ca akāsi, Vāsettho ti tassa
gottaṃ, atandito ti analaso hutvā, tamdhūmagandhenā¹⁰ ti tena dhūma-
10 gandhena, sarabhā ti sarabhamigā, makasattitā¹¹ ti makasehi upaddutā
pīlitā ti¹², sesamakkhikāpi makasagahanen¹³ eva gahitā, vassāvāsan ti vassā-
rattavāsaṃ¹⁴, manam katvā ti sinehaṃ upādetvā, nāvabujjathā¹⁵ ti
araññato caritvā āgacchanti ca¹⁶ vajato¹⁷ araññam gacchanti¹⁸ ca, ettikā
āgatā ettikā gatā¹⁹ ti na jāni²⁰, tassa tā vinasun²¹ ti tassa tā²² evaṃ
15 apaccavekkhitā²³ sīhaparipanthādito arakkhiyamānā ajā sīhaparipanthādīhi
vinasun²⁴, sabbā va²⁵ vinatthā, nadīnaṃ pabhavāni eā²⁶ ti pabbateyyānaṃ
nadīnaṃ pabhavatthānāni ca pavitthā, vibhavan ti ajā ca²⁷ vināsaṃ pattā
disvā jānitvā, kiso vivaṇṇo ti khīradidāyikā²⁸ ajā pahāya²⁹ sarabhe saṃ-
ganhitvā te pi apassanto ubhato parihiṇo sokābhībhūto³⁰ kiso c³¹ eva dubbanno
20 ca ahoṣi, evaṃ yo³² saṃ niraṃkatvā ti evaṃ mahārāja yo sakāni porānaṃ
ajjhattikam janaṃ nīharitvā pahāya kismiñci aganetvā āgantukam piyaṃ karoti
so tumhādiso eko bahu socati³³, yaṃ te mayā dassito Dhūmakārī³⁴ brāhmaṇo
viya bahu socati³⁵

Evaṃ Mahāsatto rājānaṃ saññāpento kathesi. So pi
25 saññattim³⁶ gantvā tassa ṛasīditvā³⁷ bahum dhanam adāsi³⁸.
Tato paṭṭhāya ca ajjhattikasaṃgaham eva karonto dānādīni
puññāni katvā saggaparāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Koravyarājā Ānando ahoṣi, Dhūmakārī Pasenadi Kosalo, Vidhūra-
30 paṇḍito⁴⁰ aham eva⁴¹ ti. Dhūmakārījātakaṃ⁴².

¹ Bā adds ca ² Cks add vase ³ Cks omit ca ⁴ Cks ye. ⁵ Cks Bā -u.

⁶ Cks -tevo, Bā -teja. ⁷ Bā bahudhā iddhino ⁸ Bā omits pantha ⁹ Bā -na
ati. ¹⁰ Bā -samuddutā. ¹¹ Bā omits ti ¹² Cks -ratti- ¹³ Bā eva. ¹⁴ Bā
adds caritvā ¹⁵ Cks -titi. ¹⁶ Bā anāgatā. ¹⁷ Bā jānāti. ¹⁸ Bā vinasan. ¹⁹
Cks omit tā. ²⁰ Cks -ittā ²¹ Cks vinasun, Bā vinasasu. ²² Ck vā, C⁹ pā.
²³ Bā ajānam. ²⁴ Bā khīradāyaka. ²⁵ Bā omits pa- ²⁶ Ck Bā soko-. ²⁷ Cks
ye. Bā omits yo ²⁸ Bā -titi ²⁹ Bā -rika. ³⁰ Ck saññāñattim, Bā aññatta.
³¹ Bā omits t p. ³² Bā akāsi. ³³ Bā dhammade-. ³⁴ Bā adds pana. ³⁵
Bā adds ahamam

9. Jāgarajātaka.

Ko dha jāgarataṃ sutto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ upāsakaṃ ārabba kathesi. So hi sotāpanno ariyasāvako Sāvattthito sakatasatthena¹ saddhiṃ kantāramaggaṃ paṭipajji. Satthavāho tattha ekasmiṃ udakaphāsukaṭṭhāne pañcasata-
sakaṭāni² mocetvā khādaniyabhojaniyaṃ samvidahitvā vāsaṃ upa-
gañchi³. Manussā tattha tattha nipajjitvā supimsu. Upāsako pana satthavāhassa santike ekasmiṃ rukkhamaṇe caṃkamaṃ adhiṭṭhāsi. Atha „naṃ satthaṃ vilumpāma⁴“ ti pañcasatacorā nānāvudhāni⁵ gahetvā satthaṃ parivāretvā atthaṃsu. Te taṃ upāsakaṃ caṃ-
kamantaṃ disvā „imassa niddāyanakāle vilumpissāma⁶“ ti tattha tattha⁷ atthaṃsu. So pi tiyāmarattiṃ⁸ caṃkamaṃ yeva. Corā paccūsa-
samaye gahitagahitapāsānamuggarādayo⁹ chaḍḍetvā „bho satthavāha imam appamādena jaggantaṃ purisaṃ nissāya jivitaṃ labhitvā tava santakassa sāmiko¹⁰ jāto si¹¹“, etassa sakkāraṃ kāreyyāsīti¹² pakka-
mimsu. Manussā kālass’ eva vuṭṭhāya tehi chaḍḍite pāsānādayo¹³ disvā „imam nissāya amhehi jivitaṃ laddhan¹⁴“ ti upāsakassa sakkāraṃ adāmsu. Upāsako pi icchitaṭṭhānaṃ gantvā katakicco puna Sāvattthiṃ¹⁵ āgantvā Jetavanaṃ gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā nisinnō „kiṃ upāsaka na paññāyasīti“ vutte etam¹⁶ atthaṃ ārocesi. 20
Satthā „na kho upāsaka tvaṃ ņeva¹⁷ aniddāyitvā jagganto¹⁸ visesaṃ labhi, porāṇakapaṇḍitāpi jagganta¹⁹ visesagunaṃ labhiṃsū“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayaṃpatto Takka-
silāya²⁰ sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgantvā agāramajjhe va-
santo aparabhāge nikkhamitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā nacirass’ eva jhānābhinnāṃ nibbattetvā Himavantapadesa ṭhānacaṃkama-
riyāpatho hutvā vasanto niddaṃ anupagantvā sabbarattiṃ caṃkamati. Ath’ assa caṃkamakoṭiyaṃ rukkhe nibbatta- 30

¹ Bḍ pañcasakata- ² Bḍ pañcasakatasatani ³ Bḍ -gacchi. ⁴ Bḍ -pitukāmā.
⁵ Bḍ nānāvu- ⁶ Bḍ omits one tattha ⁷ Bḍ tiyāmaratti. ⁸ Bḍ gahitā,
omitting gahita ⁹ Cks -ino ¹⁰ Bḍ ti ¹¹ Bḍ adds vatvā ¹² Bḍ chaṭitapāsa-
namuggarādayo. ¹³ Cks -iyaṃ, Bḍ -i ¹⁴ Bḍ tam ¹⁵ Bḍ yeva ¹⁶ Bḍ janka-
manto ¹⁷ Bḍ caṃkamanto ¹⁸ Bḍ -yaṃ.

devatā¹ tussitvā khandhavivare² thatvā pañham pucchanti³
paṭhamam gātham āha:

1. Ko 'dha jāgarataṃ sutto, ko 'dha suttesu jāgaro,
ko mam' etaṃ⁴ vijānāti, ko taṃ paṭibhanāti me ti. 135.

5 Tattha kodhā ti ko idha, mametaṃ⁴ ti ko mama etaṃ pañham vi-
jānāti, ko taṃ paṭibhanāti me ti taṃ evaṃ mayā⁵ putthapañham⁶ mayhaṃ
ko paṭibhanāti ko vyākariṃ sakkhissati pucchati.

Bodhisatto⁷ tassā vacanam sutvā

2. Ahaṃ jāgarataṃ sutto, ahaṃ suttesu jāgaro,
10 aham etaṃ vijānāmi, ahaṃ paṭibhaṇāmi te ti 136.

imaṃ gātham vatvā puna tāya

3. Kathaṃ jāgarataṃ sutto, kathaṃ suttesu jāgaro,
kathaṃ etaṃ vijānāsi, kathaṃ paṭibhanāsi me ti 137.

imaṃ gātham puttṭho taṃ atthaṃ vyākaronto

- 15 4. Ye dhammaṃ na-ppajānanti saññāmo ti damo ti ca
tesu suppmānesu⁸ ahaṃ jaggāmi devate. 138.
5. Yesaṃ rāgo ca doso ca avijjā ca virājita
tesu jāgaramānesu ahaṃ sutto 'smi devate. 139.
6. Evaṃ jāgarataṃ sutto evaṃ suttesu jāgaro,
20 evaṃ etaṃ vijānāmi, evaṃ paṭibhaṇāmi te ti. 140.

Tattha kathaṃ jāgarataṃ sutto ti kathaṃ tvaṃ jāgarataṃ sattānaṃ
antare sutto nāma hosi⁹, esa nayo sabbattha. ye dhammaṃ ti ye sattā nava-
vidhalokuttaradhamma¹⁰ na jānanti, saññāmo ti damo ti ca 'ti ayam
saññāmo¹¹ ayam damo ti evaṃ ca ye maggena āgataṃ sīlaṃ c' eva indri-
25 yasanivaraṇaṃ ca na jānanti, indriyasamvaro hi manaccattāṇaṃ indriyānaṃ
damanato damo ti vuccati. tesu suppmānesu¹² 'ti tesu kilesaniddāvasena¹³
suppantesu¹⁴ sattesu¹⁵ ahaṃ appamādaśasena jaggāmi, yesaṃ rāgo ca 'ti
gāthāya yesaṃ mahākhīrāsavānaṃ¹⁶ padasatena¹⁷ nidditthadīghatanhālobhasaṃ-
khāto¹⁸ rāgo ca navāghātavattṭhusamuttāno¹⁹ doso ca dukkhādīsu atthasu

¹ Bā nij pattarukkha devatā. ² Bā rukkhakhandhaputtape ³ Ck -to. Bā -ti. ⁴
Ck omit ma. ⁵ Bā etaṃ mayā ⁶ Bā puttham-. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Bā sut-
tappamādesu. ⁹ Bā aho- ¹⁰ Bā -vidham-. ¹¹ Bā adds ti. ¹² Bā sut-
tappamādesu ¹³ Ck kilesu-. Ck kilesu- corr to kilesa- ¹⁴ Bā suppanesu.
¹⁵ Bā suttesu. ¹⁶ Bā adds varaññānena ¹⁷ Bā parassatena. ¹⁸ Bā -diyaḍha-
satatanhā-. ¹⁹ Bā navaāghātā-

vatthusu aññānabhūtā avijjā cā 'ti ime kilesā virājitā pahīnā tesu ariyesu sabbākūrena jāgaramānesu te upādāya ahaṃ sutto nāma devate ti attho, evaṃ jāgaratan ti evaṃ devate ahaṃ iminā kāraṇena jāgarataṃ sutto nāmā 'ti. esa nayo sabbattha¹ padesu.

Evaṃ Mahāsattena pañhe kathite tuṭṭhā devatā tassa 5
thutiṃ karontī osānagātham āha:

7. Sādhū jāgarataṃ sutto, sādhu suttesu jāgaro,
sādhu mētaṃ vijānāsi, sādhu paṭibhaṇāsi me ti. 141.

Tattha sādhu 'ti sādhu lathakam² katvā³ imaṃ pañhaṃ kathesi, mayan 10
pi nam evaṃ eva kathamā 'ti.

Evaṃ sā Bodhisattassa thutiṃ katvā attano vimānam
eva pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā de-
vatā⁵ Uppalavaṇṇā ahoṣi, tāpaso⁶ ahaṃ evā“ 'ti. Jāgarajātakaṃ⁷.

10. Kummāsapiṇḍajātaka.

15

Na kiratthīti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Malli-
kam⁸ devīm ārabha kathesi. Sā hi Sāvattiyaṃ ekassa mālakāra-
jetṭhakassa dhītā uttamarūpadharā mahāpuṇṇā soḷasavassakāle eka-
divasaṃ kumārīkāhi saddhiṃ pupphārāmaṃ⁹ gacchantī¹⁰ tayo kummā-
sapiṇḍe gahetvā pupphapacchiyaṃ ṭhapetvā gacchati. Sā nagarato 20
nikkhamanakāle Bhagavantaṃ sarīrappabhaṃ vissajjetvā bhikkhu-
saṃghaparivutaṃ nagaraṃ pavisantaṃ disvā tayo kummāsapiṇḍe upa-
nesi. Satthā mahārājadattiyaṃ¹¹ pattam upanetvā paṭiggaheṣi. Sāpi
Tathāgatassa pāde sirasā vanditvā buddhāraṃmaṇaṃ pītiṃ gahetvā
ekamantaṃ atṭhāsi. Satthā tam oloketvā sitaṃ pātvākāsi¹². Āyasmā 25
Ānando „ko nu kho hetu¹³ Tathāgatassa sitakaraṇāyā¹⁴“ 'ti cintetvā
Bhagavantaṃ pucchi. Ath' assa Satthā „Ānanda ayaṃ kumārīkā
imesaṃ kummāsapiṇḍakānaṃ¹⁵ phalena ajj' eva Kosalarañño agga-
maheṣī bhavissatīti“ sitakaraṇaṃ kathesi. Kumārīkāpi pupphārāmaṃ

¹ Bḍ sabba. ² Bḍ laddha-. ³ Bḍ adds tvam. ⁴ Bḍ dhammade-. ⁵ Bḍ deva-
dhūtā. ⁶ Bḍ adds paṇu. ⁷ Bḍ adds navamaṃ. ⁸ Bḍ -kā. ⁹ Bḍ pubbārāmaṃ.
¹⁰ all three MSS -i. ¹¹ C^k -ya. ¹² Bḍ patvā kāsī. ¹³ Bḍ adds ko paccayo.
¹⁴ Bḍ -nenā. ¹⁵ Bḍ -ḍānam

gatā¹. Tam divasam eva Kosalarājā Ajātasattunā saddhim yujjhanto²
yuddhaparājito palāyi. Tato³ assam abhiruyha āgacchanto tassā
gītasaddam sutvā paṭibaddhacitto assam⁴ āramābhimukham pesesi.
Puññasampannā kumārīkā rājānam disvā apalāyitvā va āgantvā as-
5 sassa⁵ nāsāya rajjuyā⁶ ganhi. Rājā assapiṭṭhiyam nisinno va „sas-
sāmikāsi assāmikāsi“ pucchitvā assāmikabhāvam ūtvā assā oruyha
vātātapakilanto tassā amke⁷ nipanno muhuttaṃ vissamitvā tam assa-
piṭṭhiyam nisīdāpetvā balakāyaparivuto nagaram pavisitvā⁸ attano
kulagharam pavesetvā sāyaṇhasamaye yānam pahitvā mahantena
10 sakkārena⁹ sammānena kulagharato ānāpetvā ratanarāsimhi ṭhapetvā
abbhisekam datvā aggamaheṣim akāsi. Tato paṭṭhāya ca rañño piyā
ahosi manāpā pubbuṭṭhāyitādīhi¹⁶ pañcahi kalyāṇadhammeḥi samannā-
gatā patidevatā, Buddhānam pi vallabhā ahosi. Tassā Satthu tayo
kummāsapiṇḍe datvā tam sampattiṃ adhigatabbhāvo sakalanagaram
15 pattharitvā gato. Ath¹ ekadivasam dhammasabbhāyam katham sa-
mutṭhapesum: āruso, Mallikā devī Buddhānam tayo kummāsapiṇḍe
datvā tesam¹¹ phalena tam divasam eva abhisekam pattā, aho
Buddhānam mahāguṇatā¹² ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
khavē etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti
20 vutte „anacchariyam bhikkhava Mallikāya ekassa sabbaññu-Buddhassa¹³
tayo kummāsapiṇḍe datvā Kosalarañño aggamaheṣibhāvādhigamo, kasmā:
Buddhānam guṇamahantatāya¹⁴, porāṇakapaṇḍitā pana pacceka-Bud-
dhānam aloṇikam¹⁵ atelaṃ kummāsam datvā tassa phalena dutiye
attabbhāve tiyojanakasatike Kāsiraṭṭhe rajjasirim¹⁶ pāpuṇimsū“ ’ti
25 vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto ekasmiṃ daḷiddakule¹⁶ nibbattitvā vayappatto
ekam seṭṭhim nissāya bhatiyā kammaṃ karonto jīvikam kap-
pesi. So ekadivasam „pātarāsattbhāya me bhavissatīti“ antarā-
36 paṇato cattāro kummāsapiṇḍe gahetvā kammantaṃ gacchanto
cattāro pacceka-Buddhe bhikkhācārattbhāya Bārāṇasi-nagarā-
bhimukhe āgacchante disvā „ime bhikkham sandhāya Bārāṇasim

¹ Bā gantvā. ² Bā yujhati. ³ Bā palāyitvā in the place of palāyitato. ⁴ Cks add tam. ⁵ Bā assam. ⁶ Bā omits r. ⁷ Bā aṅge. ⁸ Bā adds tam. ⁹ Bā -ra.
¹⁰ Bā -kādihi. ¹¹ Bā dasa. ¹² C* Bā -ññu-. ¹³ Bā -mahatta-. ¹⁴ Cks ā-. ¹⁵
Cks rajjasirī. ¹⁶ Bā -li-. C* -li- corr. to -li-.

gacchanti, mayhañ c' ime¹ cattāro kummāsapiṇḍā atthi, yan
 nūnāhaṃ imesaṃ² dadeyyan“ ti cintetvā te upasaṃkamitvā van-
 ditvā „bhante ime me³ hatthe cattāro kummāsapiṇḍā, ahaṃ
 ime tumbhākaṃ dadāmi, sādhu me bhante patigaṇhātha⁴, evam
 idaṃ puññaṃ mayhaṃ bhavissati dīgharattaṃ hitāya sukhāyā“ 5
 'ti vatvā tesāṃ adbhivāsanaṃ viditvā vālikaṃ ussāpetvā cattāri
 āsanāni paññāpetvā⁵ tesāṃ upari sākābhāṅgaṃ attharivā
 pacceka-Buddhe paṭipāṭiyā nisīdāpetvā paṇṇapuṭeṇa udakaṃ
 āharitvā dakkhiṇodakaṃ pādetvā catusu pattesu cattāro kummā-
 sapiṇḍe paṭiṭṭhāpetvā vanditvā „bhante etesaṃ nissandena 10
 daliddagehe⁶ nibbatti nāma mā hotu, sabbaññutañānapaṭi-
 vedhassa⁷ paccayo hotū“ 'ti āha. Pacceka-Buddhā paribhuñ-
 jitvā paribhogāvasāne anumodanaṃ katvā uppatitvā⁸ Nanda-
 mūlapabbhāram eva agamaṃsu. Bodhisatto añjaliṃ paggayha
 paccekabuddhagataṃ⁹ pītiṃ gahetvā tesu cakkhupathe¹⁰ atītesu 15
 kammantaṃ gantvā yāvatāyukaṃ anussaritvā kālaṃ katvā
 tassa phalena Bāraṇasirañño aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹¹ nib-
 batti. Brahmadattakumāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. So attano
 padasā gamanakālate paṭṭhāya „ahaṃ imasmiṃ ñeva nagare
 bhatako¹² hutvā kammantaṃ gacchanto pacceka-Buddhānaṃ 20
 cattāro kummāsapiṇḍe datvā tassa dānassa phalena idha nib-
 batto“ ti pasannādāse mukhanimittaṃ viya sabbapurimajāti-
 kiriyaṃ¹³ jātissarañāṇeṇa pākaṭaṃ katvā passi. So vayappatto
 Takkasilaṃ¹⁴ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā āgantvā¹⁵ sikkhi-
 tasippaṃ pitu dassetvā tuṭṭhena pitarā uparajje¹⁶ paṭiṭṭhāpito 25
 aparabhāge pitu accayena rajje paṭiṭṭhāsi. Ath' assa uttama-
 rūpadharaṃ Kosalarañño dhītaraṃ ānetvā aggamaheṣiṇi akaṃsu.
 Chattamaṅgaladivase pan' assa sakalanagaraṃ devanagaraṃ
 viya alaṃkarīṃsu. So nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā alaṃkata-

¹ C^s mayhaṃ ñeime, B^d mayha pime ² B^d adds ime ³ C^s ime ⁴ B^d pati-
 ganha. ⁵ B^d paññā-. ⁶ B^d -li-. ⁷ C^k omits nāna. ⁸ paṇṇapuṭeṇa... uppa-
 titvā is wanting in C^s. ⁹ B^d -buddhe gate. ¹⁰ B^d -thesu. ¹¹ B^d -imhi ¹²
 B^d -iko. ¹³ B^d sabbaññ-. ¹⁴ B^d -lāyaṃ. ¹⁵ B^d pacchāgantvā. ¹⁶ B^d opa-

pāsādaṃ abhirūhitvā mahātaḷamajjhe samussāpitasetacchattam¹
 pallamkam āruya² nisinno parivāretvā tṭite ekato amacce
 ekato brāhmaṇagahapatiādayo nānāvidhavesavilāsasamujjale³
 ekato nānāvidhapaṇṇākārahath⁴ nagaramanusse⁵ ekato alam-
 5 katadevaccharāsamghā⁶ viya soḷasasahassasamkhā nāṭakigaṇā⁷
 ti imaṃ⁸ atimanoramaṃ sirivibhavaṃ olovento attano pubba-
 kammaṃ anussaritvā „idaṃ suvaṇṇapiṇḍikaṃ kañcanamāla-
 setacchattam⁹ imāni¹⁰ ca¹¹ anekasahassāni hatthivāhanaratha-
 vāhanāni¹² maṇimuttādipūritā sāragabbhā nānāvidhadhañña-
 10 pūritā mahāpaṭhavī devaccharapaṭibhāgā nāriyo cā¹³ 'ti sabbo
 p' esa mayhaṃ sirivibhavo na aññassa santako catunnaṃ
 pacceka-Buddhānaṃ dinnassa¹⁴ catukummāsapiṇḍadānass¹⁵ eva
 santako, te nissāya mayā¹⁶ esa¹⁷ laddho¹⁸ ti pacceka-
 Buddhānaṃ guṇaṃ anussaritvā attano kammaṃ pākataṃ akāsi.
 15 Tassa taṃ sarantassa¹⁹ sakalasarīraṃ pītiyā pūri. Sopītiyā temita-
 hadayo mahājanamajjhe²⁰ udānagītaṃ gāyanto dve gāthā abhāsi:

1. Na kir' atthi anomadassisu²¹

pāricariyā²² Buddhesu appikā²³, (= vol. I ²²⁴/₁₄)

sukkhāya aloṇikāya ca

20 passa phalaṃ kummāsapiṇḍiyā. 142.

2. Hatthi gavāssā ca²⁴ me bahū

dhanadhaññaṃ²⁵ paṭhavī ca kevalā

nāriyo c' imā accharūpamā,

passa phalaṃ kummāsapiṇḍiyā ti. 143.

25 Tattha anomadassisu²⁶ 'ti anomassa²⁷ alamakassa²⁸ paccekabodhiñña-
 nassa ditthattā pacceka-Buddhā anomadassino nāma, pāricariyā²⁹ ti abhi-
 vādanapaccuttānaañjalikammūdbhedā³⁰ sāmīcikiriyāpi³¹, sampatte disvā attano
 santakaṃ appaṃ vā bahūni vā lūkhāni vā paṇītaṃ vā deyyadhammam cittāni
 pasādetvā guṇaṃ sallakkhetvā tisso cetanā visodhetvā phalaṃ saddahitvā

¹ Bā samussitasetachatta ² Bā abhirūya ³ Bā nānāvidhavesavilāsa- ⁴ Bā
 -ttha. ⁵ Ck nā- ⁶ Bā -ra-; nagaram padak - - - devaccharā is wanting in C⁹.

⁷ Ck⁹ -ganaṃ, Bā nāṭakittiganaṃ ⁸ Bā idam ⁹ Bā -lam-. ¹⁰ Bā omits ca.

¹¹ Bā -nassavāhanaratha ¹² Ck⁹ dinnadānassa ¹³ Bā omits mayā ¹⁴ Bā eka.

¹⁵ Bā anusa-. ¹⁶ Bā -nassamajhe ¹⁷ Ck⁹ -isu ¹⁸ Ck⁹ pa-. ¹⁹ Bā appa-.

²⁰ Bā ci. ²¹ Ck⁹ -ññā ²² C⁹ anomadassa, Bā anomadakassa. ²³ Bā lā-. ²⁴

Ck⁹ pa-. ²⁵ Bā -paccupathānañjalikammā-. ²⁶ Bā -yādi.

paricajanakiriyāpi¹, Buddhesu² 'ti paccaka-Buddhesu, appikā³ ti mandā parittā nāma n' atthi kira. sukkhāyā⁴ 'ti nisnebhāya, alonikāyā⁵ 'ti phāṇita-virahitāya, nipphāṇitattā hi sā alonikā ti vuttā, kummāsapindiyā⁶ ti cattāro kummāsapinde ekaṃ katvā⁷ gaḥitaṃ. taṃ⁸ kummāsaṃ sandhāy' evaṃ āha, guṇavantānaṃ samanabrāhmaṇānaṃ guṇe sallakkhetvā cittaṃ pasādetvā phala-
pāṭikaṃkhiṇā⁹ tisso cetanā visodhetvā dinnadakkhiṇā appikā¹⁰ nāma n' atthi, nibbattatthāne¹¹ mahāsampattim¹² deti¹³, vuttaṃ hoti e' ettha:

N' atthi citte pasannamhi appikā¹⁴ nāma dakkhiṇā

Tathāgate vā Sambuddhe atha vā tassa sāvakā¹⁵ ti¹⁶.

imassa ca paṇ' atthassa dīpanatthāya

10

*Khīrodanāṃ ahaṃ adāsum bhikkhuno pindāya carantassa,

tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavanninī¹⁷ haṃ asmi.

Accharāsahassasāhaṃ pavarā¹⁸, passa puññānaṃ vipākam.

tena me tādiso vanno, tena me idha-m-ijjhati

Uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā, (= vol. II p 225)

15

ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā vanno ca me sabbadisā pabhūsatīti

evam-ādi-Vimānāni¹⁹ āharitabbāni, dhanadhaññānaṃ ti muttādīdhanāṃ ca satta-

dhaññāni ca, pathavī ca kevalā ti sakalā c' esū mahāpathavīti sakalapatha-

viṃ hatthagataṃ maññamāno vadati, passa phalaṃ kummāsapindiyā ti

attano dānaphalaṃ²⁰ dassento evaṃ āha, dānaphalaṃ kira Bodhisattā ca sab-

2

baññū-Buddhā yeva ca jānanti, ten' eva Satthā Itivuttakesu suttantaṃ kathento

„evaṃ ce bhikkhave sattā jāneyyumaṃ dānaśaṃvibhūgassa²¹ vipākam yathāhaṃ

jānāmi²² na adatvā bhuñjeyyumaṃ na ca nesaṃ maccheramalaṃ²³ cittaṃ pari-

yādāya tithēyya²⁴ yo pi nesaṃ assa carimo ālopo carimam kabalam tato pi

na asaṃvibhajitvā bhuñjeyyumaṃ sace nesaṃ patiggahakā assu, yasmā ca kho

25

bhikkhave sattā na²⁵ evaṃ jānanti dānaśaṃvibhūgassa vipākam yathāhaṃ jā-

nāmi tasmā²⁶ adatvā bhuñjanti²⁷ maccheramalaṃ ca tesam²⁸ cittaṃ pari-

yādāya tithatīti²⁹

Bodhisatto pi attano³⁰ chattamaṅgaladivase sañjāta-

pītipāmojjo³¹ imāhi dvihi gāthāhi udāgitaṃ gāyī. Tato paṭ-

30

ṭhāya „rañño piyagītan³²“ ti Bodhisattassa nāṭakiniyo se-

sanāṭakagandhabbādayo pi antopure jano pi antonagaravāsino

pi amaccamaṇḍalesu pi „amhākaṃ rañño³³ piyagītan³⁴“ ti tad

¹ Ck^s -ti ² Bā appa- ³ Bā ekato hutvā. ⁴ Bā omits taṃ ⁵ Bā phalaṃ

paṭikaṃkhamānā. ⁶ C^s nibbattanibbatta-. ⁷ Bā -ttimeva. ⁸ C^s Bā -titi ⁹ Bā

adds tithante nibbute cāpi same citte samam phalaṃ cetovanidhihetumhi satthā

gacchanti sugatīti ¹⁰ C^k parā. C^s pañcarā. ¹¹ Bā -vimānavatthumhi. ¹² Bā

adds attanā va. ¹³ Bā adds ca. ¹⁴ Bā adds tasmā ¹⁵ C^k maccha-, C^s maccha-

corr. to macche-, Bā -la ¹⁶ Bā -yyum ¹⁷ Bā nam ¹⁸ Bā adds na. ¹⁹ Bā

ne-. ²⁰ C^s adds ca. ²¹ C^k -me-, Bā -mu- ²² Bā -gītan. ²³ piyagītan

ti - - - rañño wanting in Bā.

eva gītaṃ gāyanti. Evaṃ addhāne gate aggamaheṣi tassa
 gītassa atthaṃ jānitukāmaṃ ahoṣi, Mahāsattaṃ pana pucchitum
 na visahati. Ath' assā ekasmiṃ guṇe pasiditvā ekadivasam rājā
 „bhadde varan te dassāmi, varaṃ gaṇhā“ 'ti āha. Sā²
 5 „sādhu deva gaṇhāmīti“. „Hatthiassādisu te kiṃ dammīti“.
 „Deva tumhe nissāya mayhaṃ na kiñci n' atthi, na me etehi
 attho, sace pana dātukāmaṃ attha tumbhākaṃ gītassa atthaṃ
 kathetvā dethā“ 'ti. „Bhadde ko te iminā varena attho, aññaṃ
 gaṇhāhīti“. „Deva aññena me attho n' atthi, etad eva gaṇhā-
 10 mīti“. „Sādhu bhadde kathessāmi, tuyhaṃ pana ekikāya raho
 na kathessāmi³, dvādasayojanikāya Bārāṇasīyā bheriṇ carā-
 petvā rājadvāre⁴ ratanamaṇḍapaṃ kāretvā ratanapallamaṃ
 paññāpetvā⁵ amaccabrāhmaṇādīhi⁶ nāgarehi c' eva soḷasahi⁷
 itthisahassehī ca⁸ parivuto tesam majjhe⁹ ratanapallamaṃ
 15 siditvā kathessāmīti“. Sā „sādhu devā“ 'ti sampatīcchi. Rājā
 tathā kāretvā amaragaṇaparivuto¹⁰ Sakko devarājā viya ma-
 hājanakāyaparivuto ratanapallamaṃ nisīdi. Devī pi sabbālaṃ-
 kārapatimaṇḍitā kañcanabhaddapīṭhaṃ attharitvā ekamante
 akkhikoṭṭiyā oloketvā tathārūpe¹¹ thāne nisīditvā „deva tumhā-
 20 kaṃ tussitvā gāyanamaṇḍalagītassa tāva me atthaṃ gagana-
 tale¹² candaṃ¹³ utthāpento¹⁴ viya pākaṭaṃ katvā kathethā“
 'ti vatvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Abhikkhaṇaṃ rājakuñjara¹⁵

gāthā bhāsasi kosalādhipa,

25 pucchāmi taṃ raṭṭhavaddhana¹⁶

bālhaṇ¹⁷ pītimano pabhāsasīti. 144.

Tattha kosalādhipā 'ti na so Kosalaratthādhipo, kusale pana dhamme
 adhipatiṃ katvā¹⁸ viharati, tena taṃ¹⁹ ālapanti evam āha, kusalādhipa kusa-

¹ B^d -āhi. ² C^k omits sā ³ B^d kathemi. ⁴ B^d -ra. ⁵ B^d paññāpāpetvā. ⁶
 B^d adds ca ⁷ C^k -sehi. C^s -sehi corr. to -sahi. ⁸ B^d omits ca. ⁹ C^k jjehe,
 B^d ajjehe corr. to majjhe ¹⁰ B^d amaccagana- ¹¹ C^k tathānurūpe ¹² B^d -na-
¹³ B^d punnacana-. ¹⁴ B^d uttha-. ¹⁵ B^d koñca ¹⁶ B^d -ddhana ¹⁷ B^d daiha.
¹⁸ C^k -taṃ katvā, B^d -ti hutvā ¹⁹ B^d deva na naṃ in the place of tena taṃ.

lajjhāsaya' ti attho, bālham¹ pītimano ti ativiya pīticitto² hutvā bhāsasi, tasmā kathetha tāva me etāsaṃ gāthānam atthan ti.

Ath' assā gāthāy' atthaṃ³ āvikaronto Mahāsatto catasso gāthā abbhāsi:

4. Imasmiṃ yeva nagare kule aññatare ahum⁴. 5
parakammakaro āsim⁵ bhatako silasaṃvato. 145.
5. Kammāya nikkhamant' āhaṃ caturo samane addasaṃ
ācārasīlasampanne sītibhūte anāsave. 146.
6. Tesu cittaṃ pasādetvā⁶ nisīditvā paṇnasanthate
adaṃ Buddhānaṃ kummāsaṃ pasanno sakehi paṇihi⁸. 147. 10
7. Tassa kammaṃsa kusalassa idaṃ me edisaṃ⁹ phalaṃ.
anubhomi idaṃ rajjaṃ phītaṃ¹⁰ dharaṇim uttaman ti. 148.

Tattha kule aññatare ti nāmena vā gottena vā apākate ekasmiṃ¹¹ vessakule, ahum¹² ti nibbattiṃ, parakammakaro āsin¹³ ti tasmiṃ kule jāto vāhaṃ¹⁴ daliddatāya¹⁵ parassa kammaṃ katvā jivikaṃ¹⁶ kappento para- 15
kammakaro āsim, bhatako ti paravetanabbato¹⁷, silasaṃvuto ti pañca-sīlasaṃvare uthito, bhatiyā jīvanto pi dussīlyam pahāya silasaṃpanno va ahosin ti dīpeti, kammāya nikkhamantūhaṃ ti taṃ divasaṃ kattabbassa kīcassa karanatthāya nikkhanto ahaṃ, caturo samane addasaṃ ti bhadde ahaṃ nagarā nikkhamma mahāmaggaṃ āruya attano kammabhūmiṃ gacchanto 20
bhikkhatthāya¹⁸ Bārānasinagaraṃ pavāsante samitapāpe cattāro pabbajite addasaṃ, ācārasīlasampanne ti ekavīsatiyā anesanehi¹⁹ jivikakappaṇaṃ²⁰ anācāro nāma, tassa paṭipakkhena ācārena c' eva maggaphalehi āgatenā sīlena ca samannāgate, sītibhūte ti rūgāḍiparilāhavūpasamena c' eva ekādaśaagginibbā- 25
nena²¹ ca sītibhāvappatte²², anāsave ti kāmāsavādirahite. nisīditvā ti vāli-kāsanānaṃ upari santhate paṇnasanthare nisīdāpetvā, santharo²³ hi²⁴ idha santhato ti²⁵ vutto, adaṃ²⁶ ti tesāṃ²⁷ udakaṃ datvā sakkaeraṃ sakehi hatthehi kummāsaṃ adāsim, kusalassa ti ārogyānavajjatthena²⁸ kusalassa. phalaṃ ti nissandaphalaṃ, phītaṃ²⁹ ti sabbasampattiphullitaṃ³⁰.

¹ Bā dalha. ² Bā pītiyuttacitto. ³ Bā gāthānamattaṃ. ⁴ Ck ahū. Bā ahu. C^s ahaṃ. ⁵ Bā asi. ⁶ Bā -sī-. ⁷ Bā adāsi. ⁸ Bā -bhi. ⁹ Bā idi-. ¹⁰ C^s jītaṃ corr. to pī-, Bā pitum corr. to pitam. B^s phītam ¹¹ Bā adds yeva. ¹² C^s ahut, Bā ahu. ¹³ Bā asin. C^s asit corr. to āsit ¹⁴ Ck cā-. ¹⁵ Bā -li-. C^s -li- corr. to -li-. ¹⁶ Bā -taṃ ¹⁷ Bā -to. ¹⁸ Bā bhikkhāya ¹⁹ Bā -nāya ²⁰ Bā jivita-. ²¹ Bā -nibbāpanena. ²² Cks -vapatte. ²³ Cks -re ²⁴ Bā ti. ²⁵ C^s hi. ²⁶ Cks adā, Bā evaṇca adāsin ²⁷ Bā ne-. ²⁸ C^s a- ²⁹ Bā pi-. ³⁰ Bā -phal-.

Evam¹ Mahāsattassa attano kammaphalaṃ vitthāretvā
kathentassa sutvā pasannā² devī „sace mahārāja evaṃ pac-
cakkhato dānaphalaṃ jānātha ito dāni paṭṭhāya ekam pi³
bhaddapīṇaṃ labhivā dhammikasamaṇabrāhmaṇādīnaṃ datvā
5 va paribhuñjeyyāthā“ ’ti Bodhisattassa thutiṃ karonti

s. Dada⁴ bhuñja ca mā ca pamādo⁵

cakkaṃ vattaya kosalādhipa,

mā rāja adhammiko ahū,

dhammaṃ⁶ pālaya kosalādhipā ’ti 149.

10 imaṃ gātham āha.

Tattha dada bhuñja cā ’ti aññesaṃ datvā va attanā bhuñja, mā ca pa-
mādo⁷ ti dānādisu puññesu⁸ mā paṃajja⁹, cakkam vattaya kosalā-
dhipā ’ti kusalaṃbhāsaya mahārāja patirūpadesaśāsādikam catubbidham dhamma-
cakkam pavattehi. pakatiratho hi¹⁰ dvīhi cakkehi gacchati ayaṃ pana kāyo
15 imehi catūhi cakkehi deva lokam gacchati. tena dhammacakkavattisaṅkham
gatānam¹¹ tvaṃ cakkam vattehi¹² pavattehi, mā adhammiko ti yathā aññe
chandaḡatim gacchantā lokam uccayante pīlitvā viya dhanam eva saṃ-
kaddhantā adhammikā honti tathā tvaṃ mā adhammiko ahū, dhammaṃ
pālayā ’ti

20 Dānaṃ sīlam pariccāgim ajjavam maddavaṃ tapam (supra p. 320.)
akkodhaṃ avihimsā ca khanti ca avirodhanan ti

idam pana dasavidham rājadhammaṃ eva pālaya rakka mā pariccaja¹³.

Mahāsatto tassā vacanaṃ sampaticchanto

9. So ’haṃ tad eva punappunaṃ

25 vaṭumaṃ ācarissāmi sobhane

ariyācaritaṃ sukosale¹⁴,

arahanto me manāpā va¹⁵ passitun ti 150.

gātham āha.

Tattha vaṭumaṃ ti maggam, ariyācaritaṃ ti ariyehi Buddhādīhi ācinnam,
30 sukosale¹⁴ ti sobhane, Kosalarāñño sudhite¹⁶ ti attho, arahanto ti kile-
sahi ārakattā arāmaṇ ca arāmaṇ ca hatattā paccayānaṃ arahattā evaṃ laddha-
nāmā pacceka-Buddhā. idam vuttam hoti: bhaddo Kosalarājadhite so ahaṃ

¹ Bā evaṃca. ² Ck^s pasannamānā. ³ Bā ekam, omitting pi. ⁴ Bā dadaṃ
⁵ so Ck^s; Bā omits ca ⁶ Ck^s -a ⁷ Bā omits ca. ⁸ Bā omits pu-. ⁹ Bā
-jji. ¹⁰ Bā omits hi ¹¹ Bā -tātam ¹² Bā omits va-. ¹³ Bā -ji. ¹⁴ Bā
-salle. ¹⁵ Ck^s omit va ¹⁶ Bā dhite

dānañ me dinnan ti tittim akatvā punappunam¹ tad eva ariyācaritam dāna-
maggañ ācarissāmi, mayham hi aggadakkhineyyattā arahantā² manūpadassanā,
cīvarādīnañ³ dātukāmatāya te yeva passitum icchāmiti

Idaṇ⁴ ca pana vatvā⁵ deviyā sampattiñ oloketvā „bhadde,
mayā tava purimabhava attano kusalakammañ vitthāretvā 5
kathitañ, imāsañ pana nārīnañ majjhe rūpena vā līlāvilāsena⁶
vā tayā sadisī ekāpi n' atthi, sā tvañ kiñ kammañ katvā
imañ sampattiñ paṭilabbhīti“ pucchanto puna gātham āha:

10. Devī viya accharūpamā
majjhe nāriganassa sobhasi, 10
kiñ kammam⁷ akāsi bhaddakam,
kenāsi⁸ vaṇṇavatī sukosale⁹ ti. 151.

Tass' attho · bhadde¹⁰ kosale⁹ Kosalarañño sudhīte¹¹ tvañ rūpasam-
pattiyā accharūpamā Tidasapure Sakkassa devarañño aññatarā devī viya imassa
nāriganassa majjhe sobhasi, pubbe kiñ nūna bhaddakam kalyāṇakammañ akāsi, 15
kenāsi¹² kāraṇena evaṇ vaṇṇavatī¹³ jāta ti.

Ath' assa sā purimabhava kalyāṇakammañ kathenti sesaṇ
gāthadvayam āha:

11. Ambaṭṭhakulassa khattiya¹⁴
dass-āhañ¹⁵ parapessiyā¹⁶ ahum¹⁷ 20
saññatā¹⁸ dhammajīvinī
sīlavatī ca apāpadassanā. 152.

12. Uddhaṭabhattaṇ ahañ tadā
caramānassa adāsi¹⁹ bhikkhuno
vittā sumanā sayam ahañ, 25
tassa kamma phalañ mam' edisan ti. 153.

Sāpi kira jātissarañāṇena²⁰ paricchinditvā va kathesi.

¹ Bḍ paccuppannañ. ² C^s -hattā, Bḍ -nto. ³ Bḍ -ni ⁴ Bḍ evañ ⁵ Bḍ
adds rājā. ⁶ Bḍ līlāya vā vi- ⁷ C^k -mam, C^s -ma corr to -mam. ⁸ Bḍ
kenāpi ⁹ Bḍ -salle ¹⁰ Bḍ adds sobhane. ¹¹ Bḍ dhīte. ¹² Bḍ kenāpi
¹³ all three MSS -ti ¹⁴ C^s khatti ¹⁵ Bḍ dāsā-. ¹⁶ Bḍ -pesi-. ¹⁷ C^k
ahū, Bḍ ahū ¹⁸ Bḍ saññatāya. ¹⁹ C^s -sīn. ²⁰ Bḍ sāpi kira jātissarā va
ahosi tasmā attano jāti araññāṇena.

Tattha ambatthakulassā¹ 'ti kutumbiyakulassa, dassāhan ti dāsī
 aham dāsāhan¹ ti pi pūtho. parapeṣsiyā² ti parehi tassa tassa kiccassa
 karanatthāya pesitabbā pesanakārikā. saññatā ti dāsīyo nāma dussilā honti, aham
 pana tīhi dvārehi saññatā sīlasampannā, dhammajīvinīti paravañcanādīni
 5 akatvā dhammena samena pavattitajīvikā, sīlavatīti ācārasampannā³ gunavati,
 apāpadassanā ti kalyāṇadassanā piyadhammā, uddhatabhāttan ti attano
 pattakoṭṭhāsavasena uddharitvā laddhabhāgabhattam⁴, bhikkhuno ti⁵ bhinnakile-
 sassa paccakabuddhassa, vuttā⁶ sumanā ti tuṭṭhā⁷ somanassajātā kammaphalaṃ
 saddahanti. tassa kammassā 'ti tassa⁸ ekabhikkhūdhānakammassa⁹, idam
 10 vuttam hoti: aham mahārāja pubbe Sāvatthiyaṃ aññatarassa kutumbiyakulassa¹⁰
 dāsī hutvā attano laddhabhāgabhattam ādāya nikkhamanti ekam paccakabuddham
 puṇḍāya carantaṃ disvā attano tanham milāpetvā¹¹ saññamādigunasampannā
 kammaphalaṃ saddahanti tassa taṃ bhāttam adāsim, sāham yavatāyukam thatvā
 kālakatā¹² tattha Sāvatthiyaṃ Kosalarāñño aggamaheṣiṣyā kucchimhi nibbattitvā
 15 idāni tava pāde paricaramānā evarūpaṃ sampattim anubhavāmi, tassa mama
 kammassa idam idisaṃ phalaṃ ti, tattha gunasampannānam dinnassa¹³ mahap-
 phalabhāvadassanattham 'aggato ve pasannānam' ti ca¹⁴ 'esa devamanussānaṃ
 sabbakāmadado nidhīti' ca-ādī-gāthā vitthāretabbā¹⁵.

Iti te ubho pi attano purimakammaṃ vitthārato kathetvā¹⁶
 20 tato paṭṭhāya catūsu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre
 ti cha dānasālā kārāpetvā¹⁷ sakala-Jambudīpaṃ unnaṃgalaṃ
 karontā¹⁸ mahādānaṃ pavattetvā sīlaṃ rakkhitvā uposatha-
 kammaṃ katvā jīvitapariyosāne sagga-parāyanā ahesuṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 25 devī Rāhulamātā ahoṣi, rājā pana aham evā“ 'ti. Kummāsa-
 piṇḍajātakaṃ²⁰.

11. Parantapajātaka.

Āgamissati me pāpan ti. Idam Satthā Veḷuvane vi-
 haranto Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi.
 30 Tadā hi dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ¹: āvuso Devadatto

¹ Ck^s dassāham dāsāhan. ² Bā -peṣi-. ³ Bā sīlasam-. ⁴ Ck^s omīti lad-
 dha. ⁵ Ck^s omīti bh. ti. ⁶ Bā citta. ⁷ Ck^s turtha, Bā tattha. ⁸ Bā tamcesā.
⁹ Bā -dānassa kammassa. ¹⁰ Bā -tumpikaku-. ¹¹ C^s vi-, Bā pi-. ¹² Ck^s kālā-,
 C^s kālattā, Bā kalam katvā ¹³ Bā dinnadānassa. ¹⁴ Bā vepassannānam aggaṃ
 puṇṇam pavadhāti. ¹⁵ Ck^s -retva ¹⁶ Ck^s vitthāretvā kathentā. ¹⁷ Bā -lāyo
 karetvā. ¹⁸ Ck^s -to, Bā katvā ¹⁹ Bā dhamma-. ²⁰ Bā kummāsajātakaṃ
 dasamaṃ. ²¹ Bā -utha-.

Tathāgatassa māraṇattham¹ eva parisakkati, dhanuggahe payojesi silam² pavijjhi Nālāgirim³ vissajjāpesi, Tathāgatassa vināsanattham⁴ eva upāyam karoti⁵. Satthā āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarabi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva⁶ pubbe p' esa mama vadhāya parisakki⁶. 5
tāsamattam pi pana kātuṃ asakkonto attanā⁷ va dukkham anubhosīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbattitvā vayap-
patto Takkaṣilāya⁸ sabbasippāni sikkhi sabbarāvajānanamantaṃ⁹ 10
uggaṇhi. So ācariyassa anuyogaṃ datvā Bārānasim¹⁰ paccāgañchi¹¹. Pitā taṃ oparajje¹² ṭhapesi. Kiñcāpi uparajje ṭhapesi mārāpetukāmo pana taṃ¹³ hutvā datṭhum pi na icchi. Ath' ekā sigālī dve potake gahetvā rattim manussesu patisallīnesu niddha-
manena¹⁴ nagaram pāvisi. Bodhisattassa ca pāsāde sayanagab- 15
bhassa avidūre¹⁵ ekā sālā atthi, tatth' eko addhikamanusso upāhanā¹⁶ omuñcitvā pādamūle bhūmiyam ṭhapetvā ekasmiṃ phalake nipajji na tāva niddāyati¹⁷. Sigāliyaṃ potakā chātakā¹⁸ vira-
viṃsu. Atha nesaṃ matā „tātā¹⁹ mā saddaṃ karittha, etissā sālāya eko manusso upāhanā omuñcitvā bhūmiyam ṭhapetvā 20
phalake nipanno, na tāva niddāyati²⁰, etassa niddāyanakāle etā upāhanā āharitvā tumhe khādāpessāmīti“ attano bhāsāya āha. Bodhisatto mantānubhāvena tassā ravam²¹ jānitvā sa-
yanagabbhā nikkhamma vātapānam vivaritvā „ko etthā“ 'ti āha²². „Ahaṃ deva addhikamanusso“ ti. „Upāhanā te kuhin“ 25
ti. „Bhūmiyam devā“ 'ti. „Ukkhipitvā olambitvā ṭhaphēti“. Taṃ sutvā sigālī Bodhisattassa kujjhi. Pun' ekadivasam sā tath' eva nagaram pāvisi. Tadā c' eko mattamanusso „pānī-

¹ Ck ma-. ² Ck sile, Cs sile. ³ Cs -lā- corr to -lā-. Bd -lā-. ⁴ Bd -sattham
⁵ Bd adds vadhāya parisakkati. ⁶ Bd -sakkati yeva ⁷ Bd -no. ⁸ Bd -yam
⁹ Bd sabbarudajā- ¹⁰ Bd -sī, Ck -siyam. ¹¹ Ck paccāhā-, Cs Bd paccagacchi.
¹² Ck opa-. ¹³ Bd nam. ¹⁴ Bd niddhanamanena ¹⁵ Bd -gabbhapasse ¹⁶
Ck opa-. ¹⁷ Bd adds tadā. ¹⁸ Bd chātā. ¹⁹ Bd nesa matā tāta, Ck nesa
tātā. ²⁰ Ck -yāti. ²¹ Ck raham, Bd bhasam ²² Bd adds itaro.

yaṃ pivissāmīti“ pokkharaniṃ otaranto pativā nimuggo ni-
 russāso mari. Nivatthā pan’ assa dve sātākā, nivāsanantare
 kahāpanasahassaṃ aṅguliyā ca muddikā atthi. Tadāpi sā
 puttake „chāt’ amhā ’ti“¹ viravante „tāta, mā saddaṃ karittha,
 5 etissā pokkharaniyā manusso mato, tass’ idaṃ c’ idaṃ ca atthi,
 so pana maritvā sopāne yeva nipanno, tumhe etaṃ manussaṃ
 khādāpessāmīti“ āha. Bodhisatto taṃ sutvā vātapānaṃ vi-
 varitvā „sālāya ko atthīti“ vatvā eken’ utthāya „aham devā“
 ’ti vutte „gaccha etissā pokkharaniyā matapurisassa“² sātāke
 10 ca kahāpanasahassaṃ ca aṅgulimuddikaṃ ca gahetvā sarīraṃ
 assa yathā na utthahati evaṃ udake osidāpehīti“ āha. So
 tathā akāsi. Sā puna³ kujjhivā „purimadivase tāva me
 puttānaṃ upāhanā khāditaṃ nādāsi“⁴, ajja matamanussaṃ
 khāditaṃ nādāsi⁴, hotu ito dāni⁵ tatiyadivase eko sapattarājā⁶
 15 āgantvā nagaraṃ parikkhipissati, atha taṃ⁷ pitā yuddhatthāya
 pesessati, tatra te sīsaṃ chindissanti, atha te galalohitaṃ
 pivitvā veraṃ muñcissāmi⁸, tvaṃ mayā saddhiṃ veraṃ ban-
 dhasi, jānissāmīti“ viravitvā Bodhisattaṃ tajjetvā putte ga-
 hetvā nikkhami. Tatiyadivase sapattarājā⁹ āgantvā nagaraṃ
 20 parivāresi. Rājā Bodhisattaṃ „gaccha tāta tena¹⁰ saddhiṃ
 yujjhā“ ’ti āha. „Mayā deva ekaṃ diṭṭhaṃ atthi, gantaṃ na
 visahāmi, jīvitantarāyaṃ¹¹ bhāyāmīti“. „Mayhaṃ tava¹² mate
 vā amate vā kiṃ, gacch’ eva¹³ tvaṃ“ ti. So „sādhu devā“
 ’ti Mahāsatto parisāṃ gahetvā sapattarañño¹⁴ t̥hitadvārena
 25 anikkhamitvā aññaṃ dvāraṃ vivarāpetvā¹⁴ nikkhami¹⁵. Tasmim
 gacchante sakalanagaraṃ tucceṇaṃ viya ahoṣi, sabbe ten’ eva
 saddhiṃ nikkhamimsu. So ekasmiṃ sabhāgaṭṭhāne khandhā-
 vāraṃ nivāsetvā acchi. Rājā cintesi: „uparājā nagaraṃ tuc-
 chaṃ katvā balāṃ gahetvā palāyi, sapattarājāpi¹⁵ nagaraṃ

¹ Ck^s chātāmhīti. ² B^d matamanussassa. ³ B^d adds pi. ⁴ B^d na deti. ⁵ B^d id-
 id-. ⁶ B^d sāmanta-. ⁷ all three MSS nam. ⁸ Ck^s -mīti. ⁹ B^d -se eko sā-
 mantarājā. ¹⁰ B^d etena. ¹¹ Ck^s -yā. ¹² B^d taji. ¹³ B^d ga chāheva. ¹⁴ B^d
 vivaritvā. ¹⁵ Ck omits aññaṃ - - - mi.

parivāretvā ¹thito, idāni mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi². So „jīvi-
 taṃ rakkhissāmi³“ devīṃ ca purohitaṃ ca Paratapaṃ nāma⁴
 ekaṃ pādamūlikaṃ ca⁵ gahetvā rattibhāge aññatakavesena
 palāyitvā araṇṇaṃ pāvisi. Bodhisatto tassa palātabhāvaṃ
 sutvā nagaraṃ pavisitvā yuddham katvā sapattaṃ⁶ palāpetvā 5
 rajjaṃ gaṇhi. Pitāpi 'ssa ekasmiṃ nadītīre paṇṇasālaṃ kā-
 retvā phalāphalena yāpento vasi. Rājā ca purohito ca phalā-
 phalatthāya gacchanti. Parantapadāso deviyā saddhiṃ paṇṇa-
 sālāyaṃ eva hoti. Tatrāpi⁷ rājānaṃ paṭicca deviyā kucchis-
 miṃ gabbho patiṭṭhahi. Sā abhihasamsaggavasena⁸ Paranta- 10
 pena⁹ saddhiṃ aticari. Sā¹⁰ ekadivasam Parantapaṃ āha:
 „rañña nāte¹¹ n' eva tava na mayhaṃ jīvitaṃ atthi¹². mārehi
 na¹³“ ti. „Kathaṃ māremi¹⁴“ ti. „Esa taṃ¹⁵ khaggaṃ ca¹⁶ na-
 hānasātaṃ ca gāhāpetvā nahāyitum gacchati, tatr' assa
 nahānatthāne pamādaṃ natvā khaggena sīsaṃ chinditvā sarī- 15
 raṃ khaṇḍākhāṇḍikaṃ katvā bhūmiyaṃ nikhaṇhāhi¹⁷“ ti. So
 „sādhū“ ti sampaṭicchi. Ath' ekadivasam purohito yeva phalā-
 phalatthāya gantvā avidūre rañño nahānatthasāmaṇṭe ekaṃ
 rukkhāṃ āruya phalāphalaṃ gaṇhāti. Rājā „nahāyissāmi¹⁸“
 Parantapaṃ khaggaṃ ca nahānasātaṃ ca gāhāpetvā nadītīraṃ 20
 agamāsi. Tatra naṃ nahānakāle pamādaṃ āpannaṃ „māressā-
 mi¹⁹“ Parantapo gīvāya gahetvā khaggaṃ ukkhipi. So maraṇa-
 bhayena viravi. Purohito²⁰ saddaṃ sutvā olokeno Parantapaṃ
 rājānaṃ mārentaṃ disvā bhītabhīto²¹ sākhaṃ vissajjetvā ruk-
 khato oruya ekaṃ gumbaṃ pavisitvā nisīdi²². Parantapo 25
 tassa sākhaṃvissajjanasaddaṃ sutvā rājānaṃ māretvā bhūmiyaṃ
 nikhanitvā²³ „imasmim̐ thāne sākhaṃvissajjanasaddo ahosi, ko
 nu kho ettha²⁴“ ti cintento²⁵ kañci adisvā nahātvā gato. Tassa
 gatakāle purohito nisinnaṭṭhānā nikkhami²⁶, rañño khaṇḍā-

¹ Bā adds dāsam. ² Bā sapatam. ³ Cks tatra pi. ⁴ Cks -samaggavāsena. ⁵
 Cks add ca. ⁶ l d esā. ⁷ Cks -ñātaka. ⁸ Bā adds tasmā. ⁹ Bā ehi tava.
¹⁰ Bā adds datvā. ¹¹ Bā nikkhanhāhi. ¹² Bā adds tam. ¹³ Bā bhītabhīto.
¹⁴ Bā mihī. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ Cks -te. ¹⁷ Bā -mitvā.

khaṇḍikam chinditvā āvāṭe nikhātabhāvaṃ nātvā nahātvā at-
tano vadhanabhayena¹ andhavesam gahetvā paṇṇasālam aga-
māsi. Tam disvā Parantapo „brāhmaṇa kin te katan“ ti
āha: So ajānanto viya „deva akkhini me nāsetvā āgato 'mhi,
5 ussannāsīvise araṇṇe ekasmiṃ vammīkapasse atthāsīm, tatr'
ekena āsīvisena nāsāvāto vissattho me² bhavissatīti“. Parantapo „na maṃ jānātīti³ devā 'ti vadati⁴, samassāsessāmi nan“
ti „brāhmaṇa, mā cintayi, ahaṃ⁵ tam paṭijaggissāmīti“ assā-
setvā phalāphalam datvā santappesi. Tato patthāya Paranta-
10 padāso phalāphalam āharati. Devī pi puttaṃ vijāyi. Sā
putte vadḍhante ekadivasam paccūsasamaye sukhānisinnā saṇi-
kam⁶ Parantapadāsam etad⁷ avoca: „tvaṃ rājānam mārento
kenaci⁸ diṭṭho“ ti. „Na maṃ koci addasa, sākhāvissattha-
saddam⁹ pana assosīm, tassā sākhāya manussena vā tiracchā-
15 nena vā vissatthabhāvaṃ na jānāmi, yadā¹⁰ kadāci pana me
bhayaṃ āgacchati yena¹¹ sakhā vissatthā¹² tato āgamissatīti“
tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

1. Agamissati me pāpam, āgamissati me bhayaṃ,
tadā hi calitā sakhā manussena migena¹³ vā ti. 154.

20. Tattha pāpam ti lamakam anuttham akantaṃ, bhayaṃ ti cittutrasabha-
yam pi me āgamissati, na sakkā nāgantum¹⁴, kīmkāranā: tadā hi calitā sakhā
pana manussena vā migena vā ti na paññāyati, tasmā¹⁵ tato maṃ bhayaṃ
āgamissat' eva

Te „purohito niddāyatīti“ maññimsu. So pana aniddā-
25 yanto va¹⁶ tesam katham assosi. Ath' ekadivasam purohito
Parantapadāse phalāphalatthāya gate attano brāhmaṇim saritvā
vippalapanto¹⁷ dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bḍ vadhabha. ² Bḍ omits me. ³ Cks -tīti. Bḍ sañjānāti. ⁴ Bḍ -tīti. ⁵ Ck
ahan. ⁶ Bḍ -ni-. ⁷ Bḍ omits etad. ⁸ Cks nakoci. ⁹ Bḍ api ca sakhāvisajjana-
saddam. ¹⁰ Bḍ yā. ¹¹ Cks āgacchantam, onuttug yena. ¹² Bḍ adds gato. ¹³
Cks -gassa. ¹⁴ Cḥ na gantum, Bḍ sakkā gantum. ¹⁵ Bḍ kasmā. ¹⁶ Bḍ -yamāno.
¹⁷ Bḍ vīla-

9. Bhīruyā nūna me kāmo avidūre vasantiyā

karissati kisaṃ paṇḍum, sā va sākhā Parantapan ti. 155.

Tattha bhīruyā ti itthi nāma appamattaken' eva¹ bhāyati, tasmā bhīrū ti vuccati, avidūre ti nātidūre ito, katipayayojanamatthake vasantiyā bhīruyā mayhaṃ brāhmaṇiyā yo mama kāmo uppanno so nūna maṃ kisaṃ ca paṇḍum 5 ca karissatīti dasseti. sā va sākhā ti iminā pana opammam dasseti, yathā sākhā Parantapaṃ kisaṃ paṇḍum karoti² evaṃ ti attho. iti brāhmaṇo gātham eva vadati, attham pana na³ katheti, tasmā imāya gāthāya kiccaṃ deviyā apākaṭaṃ⁴.

Atha naṃ „kiṃ kathesi brāhmaṇa“ 'ti āha. So pi 10 „sallakkhitam me“⁵ ti vatvā puna ekadivasam tatiyaṃ gātham āha:

3. Socayissati maṃ kantā gāme vasam⁶ aninditā,

karissati kisaṃ paṇḍum, sā va sākhā Parantapan ti. 156.

Tattha socayissatīti sokuppādanena⁷ sukkhāpessati, kantā ti ittha- 15 bhariyā, gāme vasau ti Bārānasiyā⁸ vasantīti adhippāyo, aninditā ti agara-bitā uttamarūpadharā

Puna⁹ ekadivasam catuttham gātham āha:4. Tayā maṃ h' asitāpaṇḍi¹⁰ mihitāni¹¹ bhaṇitāni¹² cakisaṃ paṇḍum¹³ karissanti, sā va sākhā Parantapan ti. 157. 20

Tattha tayā maṃ hasitāpaṇḍi¹⁰ tayā maṃ hi asitāpaṇḍi¹⁴, idaṃ vuttam hoti: bhadde akkhikotito¹⁵ añjanasālākāya¹⁶ niharitvā abhisamkhita-asitāpaṇḍi hi¹⁷ tayā¹⁸ ca¹⁹ pavattitāni mandahasitāni ca madhurabhaṇitāni ca mayā²⁰ visatthasākhā²¹ vicaramānā²² Parantapam viya kisaṃ paṇḍum karissatīti, pakāraṃ vakāraṃ²³ katvā vaṇḍi²⁴ pi pātho yeva. 25

Aparabhāge kumāro vayappatto ahosi soḷasavassuddesiko. Atha naṃ brāhmaṇo yaṭṭhikoṭiṃ gāhāpetvā nahānatittham gantvā akkhini ummāletvā olokesi²⁶. „Nanu tvaṃ brāhmaṇa

¹ Bā -kenāpi. ² Cks -reti. ³ Bā omits na. ⁴ Cks -pā-. ⁵ Bā -tamevā, Ck -tamamevā corr. to -tamme. ⁶ Bā vasam. ⁷ Bā sokupā-. ⁸ Bā -yaṃ. ⁹ Bā pun. ¹⁰ Ck bhasitāpaṇḍi? Cks bhasitāpagi. Bā hasitāsaṅga. Bf -saṅgam ¹¹ Ck himitāni, Bāf sitāni. ¹² Bā bhaṇḍi-. ¹³ Cks -u. ¹⁴ Bā maṃ hasitā asaṅgam. ¹⁵ Bā -iko. ¹⁶ Bā añṇisā-. ¹⁷ Bā abhisamkhitāya sitāsaṅkhahī ¹⁸ Bā tassā. ¹⁹ Bā m. ²⁰ Cks mamsā ²¹ Bā visathā ²² Ck viva-, Bā vīramānā. ²³ Ck omits vikāraṃ, Bā sakāra-sa vakāraṃ. ²⁴ Bā vaṇḍanti. ²⁵ Bā adds kumāro.

andho“ ti āha. So „nāhaṃ andho, iminā paṇ¹ upāyena jī-
vitaṃ rakkhāmīti“ vatvā „tava pitaraṃ jānāsīti“ āha. „Āmā“
'ti². „Nāyaṃ tava pitā, pitā pana te Bārāṇasirājā³, ayaṃ
tumbhakaṃ dāso, so mātari te vippatipajjitvā imasmiṃ thāne
5 tava pitaraṃ māretvā nikhanīti“⁴ atthīni nīharitvā⁵ dassesi.
Kumārassa balavakodho⁶ uppajji. Atha naṃ „idāni kiṃ karo-
mīti“ pucchi. „Yaṇ tena⁷ imasmiṃ yeva titthe pitu te kataṃ
taṃ karohīti“⁸ sabbaṃ pavattim ācikkhitvā kumāraṃ kati-
pāhaṃ tharugaṇhanaṃ⁹ sikkhāpesi. Ath' ekadivasaṃ kumāro
10 khaggaṇ ca nahānasāṭakaṇ ca gahetvā „nahāyitum gacchāma
tātā“ 'ti āha. Parantapo „sādhū“ 'ti tena saddhiṃ gato.
Ath' assa nahāyitum otiṇṇakāle dakkhiṇahatthena asim vāma-
hatthena cūlaṃ gahetvā „tvam kira imasmiṃ yeva titthe
mama pitaraṃ cūlāya¹⁰ gahetvā viravantaṃ māresi, ahaṃ pi
15 taṃ tath' eva karissāmīti“ āha. So maraṇabhayaabhīto pari-
devamāno dve gāthā abhāsi:

5. Agamā¹¹ nūna so saddo asaṃsi nūna so tava,
akkhātāṃ nūna taṃ tena yo¹² taṃ sākhaṃ akampayi. 158.

6. Idam kho taṃ¹³ samāgama¹⁴ mama bālassa cintitaṃ:
20 tadā hi calitā sākhaṃ manussena migena vā ti. 159.

Tattha agamā ti yo sākhasaddo nūna taṃ āgato sampatto, asaṃsi
nūna so tava 'ti so saddo¹⁵ tava ārocesi maññe, akkhātāṃ nūna taṃ
tenā 'ti yo satto tadā taṃ sākhaṃ akampayi tena eva¹⁶ te pitā mārito
ti nūna taṃ karanam akkhātāṃ, samāgama¹⁷ ti samāgammā, samāgatan ti
25 attho, yaṃ mama bālassa: tadā¹⁸ calitā¹⁹ sākhaṃ manussena migena vā tato²⁰
me bhayaṃ uppajjissatiti cintitaṃ parivattakkaṃ²¹ ahoṃ idam taya saddhiṃ
samāgatan ti vuttam hoti

Tato kumāro osānagātham āha:

7. Tath' eva tvam avedī²² avañci pitaraṃ mama
30 gantvā sākhaṃ chādentō āgamissati me²³ bhayan ti. 160.

¹ Bā nāmena. ² Bā ayaṃ me pitā ti vutte. ³ Bā -sīyāni rājā. ⁴ Ck^s -nī-.
⁵ Ck^s ha-, Bā niha-. ⁶ Bā -soko. ⁷ Ck^s te. ⁸ Bā -katham-, Ck^s pitu tena kataṃ
karohīti, Ck^s pitu tena katham karo- corr. to -katam-. ⁹ Ck^s Ck² -ganham,
Bā dhanukalāpaṃ. ¹⁰ Bā cūlaṃ. ¹¹ Bā a-. ¹² Ck^s Bā so. ¹³ Bā tvam. ¹⁴
all four MSS. -gamma. ¹⁵ Ck^s satto. ¹⁶ Bā evam. ¹⁷ Bā -gamma. ¹⁸ Bā
kadā. ¹⁹ Ck^s -ta. ²⁰ Bā kato. ²¹ Bā paritak-. ²² Bā -desi. ²³ Bā te.

Tattha tatheva tvaṃ avedīti¹ tath' eva tvaṃ aṇṇāsi, avaṇci pitaram mama 'ti tvaṃ hi mama pitaram nahāyitum gacchāma 'ti vissāsetvā nahāyantam² māretvā khaṇḍākhandaṃ chinditvā nikkhanitvā³ sace koci jānissati mayham pi evarūpam bhayaṃ āgacchissatīti vañcesi⁴. idam kho pana taṃ maranabhayaṃ idāni tathāgataṃ ti

5

Iti taṃ vatvā tatth' eva⁵ jīvitakkhayaṃ pāpetvā nikkhanitvā⁶ sākhaṃhi paṭicchādetvā khaggaṃ dhovitvā nahātvā paṇṇasālaṃ gantvā tassa māritabhāvaṃ purohitassa kathetvā mātaram paribhāsitvā „idha kiṃ karissāma“ 'ti tayo janā Bāraṇasim⁷ eva āgamaṃsu⁸. Bodhisatto kaṇiṭṭhassa uparajjam⁹ datvā dānādini puñṇāni karitvā¹⁰ saggaṇaṃ¹¹ pūresi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā piturājā Devadatto ahosi puttarājā¹³ aham eva¹⁴ 'ti. Parantapajātakaṃ¹⁵. Gandhāravaggo dutiyo¹⁶. Sattanipātaṇṇaṇaṃ niṭṭhitā¹⁷.

15

¹ B^d -desīti. ² B^d adds ma pitaram. ³ C^k -m-, B^d nikkhapini-. ⁴ B^d -siti. ⁵ B^d iti yam idāni tathāgataṃti vacanam sutvā tatheva. ⁶ C^k B^d -ni-, C^s -ni-, corr to -ni-. ⁷ B^d -siyam. ⁸ B^d ā-. ⁹ B^d katvā. ¹⁰ B^d -pūraṃ. ¹¹ B^d dhammade-. ¹² B^d adds pana. ¹³ B^d adds ekādasamaṃ. ¹⁴ B^d omits gan - - yo. ¹⁵ B^d -pātajātakaṃ niṭṭhitam. Immaṃ lakkhakammaṇa metteyyajinasantike ehuḍhikkhu paṭisambhātāni saddham labheyyamaṃ, sadaya; aramavāsuddhasilācārasampattena suvaṇṇapadumaṇaṇaṇa ekunavisativassanadakkhiteṇa likhitum idam yattha yattha bhava jato pūriso abhirūpo mahāpaṇṇo dhāreṇi kītakattayam metteyyo byākato aham, sakkara; 1150 etc.

VIII. ATTHANIPĀTA.

1. KACCĀNIVAGGA.

1. Kaccānijātaka.

Odātavattthā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
5 taram mātīposakam¹ ārabba kathesi. So kira Sāvattthiyam kula-
dārako ācārasampanno pitari kālakate² mātidevato³ hutvā mukha-
dhovanadantakaṭṭhadānanahāpanapādadhovanādivēyyāvaccakammena⁴ c'
eva yāgubhattādīhi ca mātaram paṭijaggi. Atha nam mātā „tāta
aññāni pi gharāvāsakiccāni atthi, ekam samajātikakulā⁵ kumārikam
10 gaṇha⁶. sā mam possessati, tvam pi attano kammam karissasīti“ āha.
„Amma, aham attano hitasukham paccāsimsamāno tumhe upaṭṭha-
hāmi, ko añño evam upaṭṭhabhissatīti“. „Kulavaddhanakammam⁷ nāma
tāta kātum vaṭṭatīti⁸“. „Na mayham gharāvāsena attho, aham tumhe
upaṭṭhahitvā tumhākam dhūmakāle pabbajissāmīti“. Ath' assa
15 mātā punappuna yacitvāpi manam alabhamānā tassa chandam aga-
hetvā samajātikakulā kumārikam ānesi. So mātaram appaṭikkhipitvā
tāya saddhim samvāsam kappeti⁹. Sāpi „mayham sāmiko mahanten'
ussāhena¹⁰ mātaram upaṭṭhahati¹¹, aham pi nam upaṭṭhabhissāmīti¹²“,
cintevā tam sakkaccam upaṭṭhahi. So „ayam me mātaram sak-
20 kaccam upaṭṭhahatīti“ tato paṭṭhāya laddhaladdhāni madhurakhādani-
yāni¹³ tassā yeva deti. Sā aparabhāge cintesi: „ayam laddhaladdhāni
madhurakhādaniyāni¹⁴ mayham nēva deti, addhā mātaram nīharitu-

¹ Bḍ mātu-. ² Bḍ kalam-. ³ Bḍ mātudevato viyā. ⁴ Bḍ -dhovanena danta-. ⁵
Bḍ -kamkula. ⁶ Bḍ -hāhiti. ⁷ Bḍ -vadhana-. ⁸ Ck^v vaddha-, Bḍ vatta-. ⁹
Bḍ -si. ¹⁰ Bḍ -tena usā-. ¹¹ Bḍ -hi. ¹² Bḍ -hissāmi evamassa piyā bha-
vissāmīti. ¹³ Bḍ -yādini. ¹⁴ Bḍ -yādīhi.

kāmo bhavissatīti nīharaṇūpāyaṃ assā karissāmīti³ evaṃ ayoniso ummujjitvā ekadivasam āha: „sāmi taya bahi nikkhante¹ tava mātā maṃ akkosatīti“. So tuṇhī ahoṣi. Sā cintesi: „imaṃ mahallikam ujjhāpetvā² puttassa paṭikkulāṃ kāressāmīti³“ tato paṭṭhāya yāguṃ dadamānā accuṇḥam vā atisītam⁴ vā atiloṇam vā aloṇam vā deti, 5 „amma accuṇhā atiloṇā“ ti ca vutte pūretvā sītodakam pakkhipati. puna „atisītalā nilloṇā yevā⁵“ ‘ti vutte „idān’ eva ‘accuṇhā atiloṇā’ ti⁶ vadati, ko taṃ tosetuṃ sakkhissatīti⁷ mahāsaddam karoti, na- hānodakam pi accuṇḥam katvā piṭṭhiyaṃ āsiṇcati⁷, „amma piṭṭhi me jhā- yatīti⁸“ ca vutte puna⁹ pūretvā sītodakam¹⁰ pakkhipati. „atisītam 10 amma“ ‘ti vutte „idān’ eva ‘accuṇhan’ ti vatvā puna¹¹ ‘atisītan’ ti viravati¹², ko etissā avamānam sahissatīti¹³“ paṭivissakānam katheti¹⁴, „amma mañcake me bahū maṃkuṇā¹⁵“ ti vutte pi mañcakam nī- haritvā tassa upari attano mañcakam poṭhetvā¹⁶ „poṭhito¹⁷ me“ ti atiharitvā¹⁸ paṇṇāpeti, mahāupāsikā diguṇehi maṃkuṇehi¹⁹ khajja- 15 mānā sabbarattim nisinnā va vītināmetvā „amma sabbarattim maṃ- kuṇehi²⁰ khādīti²¹ amhīti“ vadati. itarā „hiyyo²¹ te mañco²² poṭhito²³, pare²⁴ poṭhito²⁵, ko imissā kiccam nīharitum sakkotīti²⁶“ paṭivatvā²⁷ „idāni putte²⁸ ujjhāpessāmīti“ tattha tattha kheḷasīṃghāṇikapalitāni²⁹ vippakiritvā „ko imaṃ sakalagehaṃ asuciṃ karotīti“ vutte „mātā te 20 evaṃ³⁰ karotīti“, „mā karīti“ vuccamānā kalahaṃ karoti. „ahaṃ evarūpāya kālakaṇṇiyā³¹ saddhiṃ ekagehe vasitum na sakkomi, etaṃ vā ghare vasāpehi maṃ vā“ ti āha. So tassā vacanam sutvā³² „bhadde tvam tava taruṇā, yattha katthaci gantvā jīvitum sakkosi. mātā pana me dubbalā, ahaṃ ev’ assā paṭisaraṇam, tvam nikkha- 25 mitvā attano kulam gacchā“ ti āha. Sā tassa vacanam sutvā bhītā³² cintesi: „na sakkā imaṃ mātū antare bhinditum, ekamsen’ assa mātā piyā, sace paṇāhaṃ kulagharam gamissāmi vidhavāvāsam³³ vasantī³⁴ dukkhitā bhavissāmi³⁵, purimaniyāmen’ eva³⁶ sassum ārādhettvā paṭi-

¹ Bā -khamante. - Bā utha- ³ Bā karissā-. ⁴ Bā -sitalam ⁵ Bā aloṇam amhā. ⁶ Bā atiloṇam vatvā puna atisītalān ti ⁷ Cks -aranti. ⁸ Bā dāhatīti. ⁹ Bā punappunnaṃ. ¹⁰ Bā arisītaudakam ¹¹ Bā idāneva ¹² Bā atisītam amma ti vutte lanti vadati ¹³ Bā sahītu sakkhissatīti ¹⁴ Bā akathesi ¹⁵ Bā mañ- kulā ¹⁶ Bā pappote-, Ck pothe-. ¹⁷ Bā atipapoti-. ¹⁸ Ck am- corr. to abhi-, Bā abhi-. ¹⁹ Bā upāsikā rattimaṅgulenahā ²⁰ Bā mañkulohā ²¹ Ck bhīyyo. ²² Bā mañcuko. ²³ Bā poti-. ²⁴ Bā adds pi ²⁵ Bā pappoti-. ²⁶ Bā sa- matthoti. ²⁷ Bā vatvā. ²⁸ so Cks; Bā nam puttana ²⁹ Bā -nikādini. ³⁰ Bā evarūpam. ³¹ Bā kala- ³² bhadde - - bhīta wanting in Bā ³³ Cks vidhavāsam. Ck² vidhavāvāsam. ³⁴ all four MSS -ti. ³⁵ Bā -mīti. ³⁶ Bā -nayeneva.

jaggissāmiti¹ sā tato paṭṭhāya purimasadi-am eva taṃ paṭijaggi.
 Ath' ekadivasam so upāsako dhammasavanatthāya Jetavanam gantvā
 Satthāram vanditvā ekamantaṃ niṭṭhi, „kiṃ upāsaka puñṇakammesu
 na-ppamajjasi. mātu upaṭṭhānakammaṃ pūreṣi² ca vutto³ „āma
 5 bhante, mama mātā mayham aruciya yeva ekaṃ kuladārikaṃ ānesi.
 sā idaṃ c' idaṃ cānācārakammaṃ⁴ akāsi⁵“ sabbam Satthu ācikkhitvā
 „iti Bhagavā sā itthi n' eva maṃ mātu⁶ autare blindituṃ sakkhi.
 idāni naṃ sakkaccaṃ upaṭṭhahatiti⁷ āha. Satthā tassa katham
 sutvā „idāni tāva tvaṃ āvuso⁸ tassā vacanaṃ na akāsi, pubbe paṇ'
 10 etissā vacanena tava mātaraṃ nikkadḍhitvā maṃ nissāya puna⁹
 gehaṃ ānetvā paṭijaggiti¹⁰ vatvā tena yācito atūta āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 aññatarassa kulassa putto pītari kālakate⁷ mātidevato⁸ hutvā
 vuttanīyāmen' eva mātaraṃ paṭijaggiti sabbam hetthākathi-
 15 tanīyāmen' eva vitthāretabbaṃ. „Ahaṃ evarūpāya kālakaṇṇiyā
 saddhiṃ vasituṃ na sakkomi, etaṃ vā ghare vasāpehi maṃ
 vā“ ti vutte pana tassā katham gahetvā⁹ „mātu yeva me
 doso“ ti mātaraṃ āha: „amma tvaṃ niccaṃ imasmiṃ ghare
 kalaham karosi, ito nikkhamitvā aññasmiṃ¹⁰ yathārucite¹¹
 20 thāne vasāhiti¹². Sā „sādhū“ 'ti rodamaṇā nikkhamitvā ekaṃ
 mittakulaṃ¹³ nissāya bhaṭṭiṃ katvā dukkhena jīvikaṃ¹⁴ kappesi.
 Sassuyā nikkhantakāle¹⁵ sunisāya gabbho patitṭhahi, sā „tāya
 kālakaṇṇiyā gehe vasamānāya gabbham pi na labhiṃ¹⁶, idāni
 me¹⁷ laddho“ ti patino ca paṭivissakānaṃ ca kathenti¹⁸ vi-
 25 cari¹⁹. Aparabhāge puttaṃ vijāyitvāpi sāmikaṃ āha: „tava
 mātari gehe vasamānāya puttaṃ na labhiṃ, idāni me laddho,
 imināpi²⁰ kāraṇena tassā kālakaṇṇibhāvaṃ jānāhiti²¹. Itarā
 „mama²² kira nikkadḍhitakāle puttaṃ labhiti“ sutvā cintesi:
 „addhā imasmiṃ loke dhammo mato bhavissati²³, sace hi

¹ B'd -e. ² B'd adds su pana. ³ B'd ca ānācāri. ⁴ B'd adds mā. ⁵ B'd upāsaka.

⁶ B'd puna; punnam. ⁷ B'd kāl ikate. ⁸ B'd mātū deveto viya. ⁹ B'd vutte tassa gahetvā. ¹⁰ B'd omits añ-. ¹¹ B'd rupe. ¹² B'd samiddhi kulam. ¹³ B'd -tam. ¹⁴ B'd gharanike. ¹⁵ B'd patilabhati. ¹⁶ B'd adds gabbho. ¹⁷ all four MSS -ti. ¹⁸ B'd -ati. ¹⁹ B'd -hi. ²⁰ C's kira mama. ²¹ C's -titi.

dhammo mato na bhaveyya mātaraṃ poṭhetvā nikkaddhantā¹
 puttāṃ na² labheyyuṃ sukhāṃ na jīveyyuṃ, dhammassa
 matakabbattaṃ dassāmi³“ sā ekadivasāṃ tilapiṭṭhaṃ ca
 taṇḍulaṃ ca pacanathālīkaṃ ca⁴ dabbhiṃ cādāya⁵ āmakasu-
 sānaṃ gantvā tihi manussasīsehi uddhanaṃ katvā aggim⁶ 5
 jāletvā⁷ udakaṃ oruḃha sasīsaṃ⁸ nahātvā⁹ sātakaṃ¹⁰ vikkhāle-
 tvā uddhanatṭhānaṃ āgantvā kese mocetvā taṇḍule dhovituṃ
 ārabhi. Tadā Bodhisatto Sakko devarājā ahosi, Bodhi-
 sattā ca nāma appamattā honti. So tasmiṃ khane lokaṃ
 olokento taṃ dukkhappattaṃ „dhammo mato“ ti saññāya 10
 dhammassa matakabbattaṃ dātukāmaṃ disvā „ajja mayhaṃ
 balaṃ dassessāmi¹¹“ brāhmaṇavesena mahāmaggaṃ patipanno
 viya hutvā taṃ disvā¹² maggā okkamma tassā santike ṭhatvā
 „amma susāne āhāraṃ pacantā¹³ nāma n’ atthi, tvaṃ iminā
 idha¹⁴ pakkena tilodanena kiṃ karissasīti“ kathaṃ samuṭṭhā- 15
 pento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Odātavatthā suci allakesā

Kaccāni kiṃ kumbhim apassayitvā¹⁵

piṭṭhā tilā dhovasi¹⁶ taṇḍulāni,

tilodano hohiti kissa hetū ti. 1.

20

Tattha Kaccāni taṃ¹⁴ āapati, kumbhim apassayitvā¹⁵ ti pa-
 canathālīkaṃ manussasīsu uddhanaṃ¹⁶ āropetvā, hohitīti¹⁷ ayaṃ tilodano kissa
 hetu Ekarissati, kiṃ attanā bhūṇiṇissasi¹⁸ udahu aññakāraṇaṃ¹⁹ atthīti attho.

Ath’ assa sā, ācikkhanti dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Na kho ayaṃ brāhmaṇa bhojanatthā²⁰

25

tilodano hohiti sādhu pakko²¹.

dhammo mato, tassa bahūtamajjā²²

ahaṃ karissāmi susānamajjhe ti. 2.

¹ B^d nikkaditvā. ² B^d punaputram. ³ C^k -lika corr to -li, C^s pataethālīkaṇa.
 C^{s2} patanathālīkaṇa, B^d pannathālīka. ⁴ B^d -ca ādāya. ⁵ B^d jāletvā. ⁶ B^d
 omits sa. ⁷ B^d nāpetvā. ⁸ B^d mukham. ⁹ B^d vanditvā. ¹⁰ B^d paccantaṃ.
¹¹ B^d idhā. ¹² C^k avissayitvā, B^d adhisayitvā, B^f adhisayi-. ¹³ C^k khovasi,
 C^{s2} kevasi. ¹⁴ B^d adds gottena. ¹⁵ C^k -bhi a- B^d -bhīmudhasayitvā. ¹⁶ B^d
 -sisāṃ ud-. ¹⁷ C^k hohiti, B^d hohitīti. ¹⁸ B^d -no bhudāṇesi. ¹⁹ B^d aññāṃ-.
²⁰ B^d -tthaya. ²¹ C^k -pañña. ²² B^d bahutamajja. B^f bahūtamajja. C^k ba-
 hūnamajja.

Tattha dhammo ti jetthāparāyanadhammo c' eva tividhasucaritadhammo ca, tassa bahūtamajjā¹ ti tassāham dhammassa idaṃ matakabhattaṃ karissāmīti attho.

Tato Sakko tatiyaṃ gātham āha:

- 5 3. Anuvicca Kaccāni karoḥi kiccaṃ,
 dhammo mato, ko nu tav' et' asaṃsi²,
 Sahassanetto atulānubhāvo³,
 na miyyati dhammavaro kadācīti⁴. 3.

Tattha anuviccā ti upaparikkhitvā jānitvā. ko nu tavetasamīti²
10 ko nu tava etam ācikkhi⁵, Sahassanetto ti attānaṃ dhammavaram utta-
madhammaṃ katvā dassento⁶ evam āha

Taṃ vacanaṃ sutvā itarā dve gāthā abbāsi:

4. Dalhappamāṇaṃ mama ettha brahme,
 dhammo mato, n' atthi mam' ettha kaṃkhā,
15 ye ye va dāni pāpā⁷ bhavanti
 te te va dāni sukkhitā bhavanti. 4.
5. Suṇṇasā hi mayhaṃ vaṃjhā⁸ ahoṣi,
 sā maṃ vadhitvāna⁹ vijāyi puttāṃ,
 sā dāni sabbassa kulassa issarā,
20 ahaṃ pan' amhi apaviddhā ekikā ti. 5.

Tattha dalhappamāṇaṃ ti dalham thiraṃ nissamsayaṃ brāhmaṇa ettha
mama-ppamāṇaṃ ti vadati, ye ye ti tassa matabhāve kāraṇaṃ dassenti evaṃ
āha¹⁰, vadhitvāna¹¹ ti pothetvā¹² nikkadhitvā, apaviddhā ti chad-
dhitā¹³ anāthā hutva ekikā vasāmi.

25 Tato Sakko chaṭṭhaṃ¹⁴ gātham āha:

6. Jīvāmi vo 'haṃ, nāhaṃ mato 'smi,
 tav' eva atthāya idhāgato 'smi,
 yā taṃ vadhitvāna vijāyi puttāṃ
 sahā va¹⁵ puttana karomi bhasman ti. 6.

30 Tattha vo ti nipātamattam

¹ Bā bahuta-. ² Bā tavevāsam. ³ Pā akusalānu-. ⁴ Ck -rodakadācīti. C^s -rodakadācīti ⁵ Ck^s ācikkhati. Pā evam ācikkhi. ⁶ Bā de- ⁷ Bā pāpadhammā. ⁸ Bā vañcā ⁹ Ck Bf vidhi-. C^s vañdhi- ¹⁰ Ck^s add tattha ¹¹ Ck^s -tvā. ¹² Bā pothe-. ¹³ Ck^s -tva. Bā chadditā ¹⁴ Bā chathamam ¹⁵ Bā pi.

Itarā taṃ sutvā „dhi kiṃ kathesi, mama nattu amaraṇā-kāraṃ¹ karissāmi”² sattamaṃ gātham āha :

7. Etaṇ³ ca te ruccati devarāja,
mam' eva atthāya idhāgato si,
ahaṇ ca putto suṇisā ca nattā 5
sammodamānā gharam āvasemā 'ti. 7.

Ath' assā Sakko aṭṭhamaṃ gātham āha :

8. Etaṇ³ ca te ruccati Kāṭiyāni,
hatāpi santā na jahāsi dhammaṃ,
tvaṇ ca putto suṇisā ca nattā 10
sammodamānā gharam āvasāthā³ 'ti. 8.

Tattha hatāpi santā ti yadi tvaṃ pothitāpi nikkadḍhitāpi samānā tava dārakesu mettadhammaṃ na jahāsi evaṃ sante yathā tvaṃ icchasi tathā hotu, ahaṇ te imasmiṃ guṇe paṇaṇṇo ti

Evaṇ ca pana vatvā Sakko alaṇkatapaṭiyatto attano ānu- 15
bhāvena ākāse ṭhatvā „Kaccāni tvaṃ mā bhāyi, putto ca te suṇisā ca mamānubhāvenāgantvā⁴ antarāmagge khamāpetvā taṃ⁵ ādāya gamissanti, appamattā vasā⁶”⁷ ti vatvā attano ṭhānam eva gato. Te pi Sakkānubhāvena tassā guṇaṃ anussaritvā „kahaṇ no mātā”⁸ ti antogāme manusse pucchitvā „susānābhi- 20
mukhī⁹ gatā”¹⁰ ti sutvā „amma amma”¹¹ ti susānamaggaṃ paṭi-
pajjitvā taṃ disvā va pādesu patitvā „amma amhākaṃ dosaṃ khamāhī”¹² khamāpesuṃ. Sāpi nattāraṃ gaṇhi. Iti sammo-
damānā gehaṃ gantvā tato paṭṭhāya samaggavāsaṃ vasiṃsu.

9. Sā Kāṭiyāni¹³ suṇisāya saddhiṃ 25
sammodamānā gharam āvasittha¹⁴,
putto ca nattā ca upaṭṭhahimsu
devānam indena adhiḡgahitā ti 9.

ayaṃ¹⁵ abhisambuddhagāthā.

¹ C^k dhi tiṇi - - nantu. C^s dhi tiṇi - - mahanattumarāṇākaraṃ. B^d sutvā āha kiṃ kathesi saḥassanettha amaranakāraṇam. C^{s2} sutva dhiṇi kathesi mama nantu amaranakāraṇam. ² E^df evam. ³ E^df -sethā. ⁴ B^d -na āg-. ⁵ C^k omit taṃ. ⁶ B^d hohī. ⁷ B^d -kham. ⁸ C^k khamāhi no hi, C^s khamāhi te hi. ⁹ all four MSS. -ni. ¹⁰ B^d -suṃsu. ¹¹ B^d adds gāthā

Tattha sū kāṭiyānīti bhikkhave sū Kaccānagottā, devānamindena
adhiggaḥitā ti devīdena Sakkena anuggahitā hutvā tasānubhāvena sam-
aggaḥsam vaṃjāsū ti

Satthā imam dhammadevanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne so upāsako sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi)
..Tadā mātiposako¹ va² etarahi mātiposako³. bhariyāpi⁴ ssa⁵ tadā
bhariyā va⁶. Sakko⁷ aham evā⁸ ti. Kaccānījātakam⁹.

2. Aṭṭhasaddajātaka.

Idam pure ninnamāhū ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Ko-alaranño adḍharattasamaye sutam bhīmānakaṃ avinibbhoga-
saddam ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā Loṇakumbhijātaka ka-
thitasadisam eva. Idha¹ pana Satthā „mayham bhante imesam sad-
dānam sutattā kiṃ bhavissatīti²“ vutte „mā bhāyi mahārāja, na te
etesam sutapaccayā koci antarāyo bhavissati, na hi mahārāja eva-
15 rūpaṃ bhayānakaṃ avinibbhogasaddam³ tvam ev⁴ eko suṇi, pubbe pi
rājāno evarūpaṃ saddam⁵ sutvā brāhmaṇānam katham gahetvā sabba-
catukkayaṇṇam yajitukāmā paṇḍitānam katham⁶“ sutvā yaṇṇaharaṇat-
thāya⁷ gahitasatte⁸ viṣajjetvā nagare māghātābheriṇ carāpesun⁹
ti vatvā tena yācito atītam āhari:

20 Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto asītikoṭṭivibhave brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto Takkaṣilāyam uggahitasippo mātāpītunnam accayena
ratanavilokanam¹ katvā sabbam vibhavajātam dānamukhe
vissajjetvā kāme pahāya Himavantam pavisitvā isipabbajjam
25 pabbajitvā jhānābhinnā² nibbattetvā aparabhāge lonambila-
sevanatthāya manussapatham caranto Bārānasim³ patvā uy-
yāne⁴ vasi. Tadā Bārānasirājā sirisayane nisinnā adḍharatta-
samaye⁵ attha sadde assosi: paṭhamam rājanivesanasāmantā
uyyāne eko bako saddam akāsi, dutiyam tasmim sadde anu-
30 pacchinne yeva hatthisālāya torananivāsini kākī saddam akāsi,

¹ Bḍ matu-. ² Bḍ omits va. ³ Bḍ matu- - ahosi. ⁴ Bḍ omits ssa. ⁵ Bḍ yeva.
⁶ Bḍ add pana. ⁷ Bḍ saccāni - - pathamam. ⁸ Ck^s idam. ⁹ Ck^s anibbh-. ¹⁰
Bḍ vacanam. ¹¹ Ck^s yaṇṇamāra-. ¹² Bḍ -sadde. ¹³ Ck^s -namvi-. ¹⁴ Bḍ
-ññāyo. ¹⁵ Ck^s -sin-. ¹⁶ Bḍ rājuyyane. ¹⁷ Bḍ -rattu-

tatiyaṃ rājagehe kannikāya nivutthagunapāṇako¹ saddam akāsi,
 catuttham rājagehe posāvanīyakokilo saddam akāsi, pañcamam
 tatth' eva' posāvanīyakamigo³ saddam akāsi, chaṭṭham tatth'
 eva² posāvanīyakavānaro⁴ saddam akāsi, sattamam tatth'
 eva² posāvanīyakakinnaro⁵ saddam akāsi, atṭhamam tasmim 5
 sadde anupacchinne yeva rājanivesanamattahakena uyyānam
 gacchanto paccekabuddho ekam udānam udānento saddam
 akāsi. Bārānasirājā ime atṭha sadde sutvā bhītatasiṭo puna-
 divase brāhmaṇe pucchi. Brāhmaṇā „antarāyo te mahārāja
 paññāyati⁶, sabbacatukkayaññam yajissāmā“ 'ti vatvā raññā 10
 „yathāruciṃ karoṭhā“ 'ti anuññātā haṭṭhapahatṭhā rājakulato
 nikkhamitvā yaññakammam ārabhimṣu. Atha nesaṃ jeṭṭhaka-
 yaññakārabrahmanassa⁷ antevāsīmāṇavo paṇḍito vyatto ācari-
 yaṃ āha: „ācariya evarūpaṃ kakkhalapharusam⁸ bahunnam
 sattānam vināsakammam mā karīti“. „Tāta, tvaṃ kiṃ jānāsi, 15
 sace pi aññam⁹ kiñci na bhavissati¹⁰ macchamaṃsam tāva
 bahum khādituṃ labhissāmā“ 'ti. „Ācariya kucchim¹¹ nissāya
 niraye nibbattanakammam mā karoṭhā“ 'ti. Tam sutvā sesa-
 brāhmaṇā¹² „ayam amhākaṃ lābhantarāyaṃ karotīti“ tassa
 kujjhimṣu. Māṇavo tesaṃ bhayena „tena hi tumhe maccha- 20
 maṃsam khādanūpāyaṃ karoṭhā“ 'ti¹³ nikkhamitvā bahinagare
 rājānam nivāretuṃ samattham dhammikasamaṇaṃ upadhārento
 rājuyyānam gantvā Bodhisattaṃ disvā vanditvā¹⁴ „kiṃ tumhā-
 kaṃ sattesu anukampā n' atthi, rājā babusatte māretvā yañ-
 ñam yajāpeti, kiṃ te¹⁵ mahājanassa bandhanamokkham kātuṃ 25
 na vattatīti¹⁶“ āha. „Māṇava¹⁷ ettha n' eva rājā amhe jā-
 nāti na mayam rājānam¹⁸“ 'ti. „Jānātha pana bhante raññā¹⁹
 sutasaddānam nissandan“ ti²⁰. „Āma jānāmīti“. „Jānantā

¹ Bā kaṇṇasāya nivattabagunapotaḥ ² Bā tatheva ³ Bā -yamigo. ⁴ Bā
 -nikavā-. ⁵ Bā -yakin- ⁶ Bā bhavissati: ⁷ Bā -kassa yañ- ⁸ Bā -lampha-
 rusam asūtam. ⁹ Bā yaññam ¹⁰ Bā addh na ¹¹ Cks -in, Bā -i. ¹² Bā omits
 sesa ¹³ Bā addh vatvā. ¹⁴ Bā addh bhante ¹⁵ Cks omit kinte ¹⁶ Cks vad-
 dha- ¹⁷ Bā māṇavaka, Cks māṇavo. ¹⁸ Bā -nam jānāmā. ¹⁹ Bā bhante
 raññā pāna. ²⁰ Bā nīpī attīti

rañño kasmā na kathethā“ ‘ti. „Māṇava, kiṃ sakkā ‘ahaṃ jānāmiti’ naḷāte siṅgaṃ bandhitvā caritum, sace idhāgantvā pucchissati kathessāmi ‘ssā“ ‘ti. Māṇavo vegena rājakulaṃ gantvā „kiṃ tātā“ ‘ti vutte „mahārāja tumhehi sutasaddānaṃ
 5 nipphattim jānanako eko tāpaso tumhākaṃ uyyāne maṅgala-silāya¹ nisinno ‘sace maṃ pucchati kathessāmīti’ vadati, gantvā² pucchitum vaṭṭatīti“. Rājā vegena tattha gantvā tāpasam vanditvā katapaṭṭisanthāro nisīditvā „saccaṃ kira bhante tumhe mayā sutasaddānaṃ nipphattim jānāthā“³ ‘ti pucchi. „Āma
 10 mahārājā“ ‘ti. „Tena hi kathetha tāva me“ ‘ti⁴. „Mahārāja, tesam sutapaccayā tava koci antarāyo n’ atthi, purāṇuyyāne⁵ pana te eko bako atthi. so gocaraṃ alabhanto jigacchāpareto⁶ paṭhamam saddam akāsi“ tassa kiriyaṃ attano nāṇena paricchinditvā paṭhamam gātham āha:

- 15 1. Idam pure ninnam āhu bahumacchaṃ mahodikaṃ,
 āvāso bakarājassa pettikaṃ bhavanaṃ mama,
 ty-ajja bhekena⁷ yāpema, okaṃ na vijahāse ti. 10.

Tattha idan ti maṅgalapokkharanin sandhāya vadati, sā hi pubbe⁸ udakatumbena udake pavasante bahūdika⁹ bahumacchā, idāni pana udakassa
 20 paricchinnatā na bahodikā⁹ jātā. ty-ajja bhekena⁷ ‘ti te mayam ajja macche alabhantā maṇḍikamattena yāpema, okaṃ ti evam jigacchāpilitāpi¹⁰ vasanatthānaṃ na vijahāma.

„Iti mahārāja so bako jigacchāpīlito saddam akāsi, sace pi taṃ jigacchāto¹¹ mocetukāmo taṃ uyyānaṃ sodhāpetvā
 25 pokkharanin udakassa pūrehīti¹²“. Rājā tathā kāretum ekaṃ amaccaṃ āṇāpesi. „Hatthisālatorane¹³ pana te mahārāja ekā kākī vasamūvā attano puttasokena dutiyasaddam akāsi, tato pi te¹⁴ bhayaṃ n’ atthīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

- 30 2. Ko dutiyaṃ asīlassa Bandhurass’ akkhi bhejjati¹⁵,
 ko me putte kulāvaṇ ca maṇ ca sotthim karissatīti 11.

¹ Bā -yain. ² Bā adds taṃ. ³ Ck^s -nathā ⁴ Bā adds atha rājā te sadde katheti atha. ⁵ Bā po-. ⁶ Bā -cchāya pa-. ⁷ Bā bhiṅge- ⁸ Bā omits pubbe. ⁹ Bā mahodakā. ¹⁰ Bā -cchāya pilitā ¹¹ Ck^s -ato. ¹² Bā puretvā pathapehīti. ¹³ Bā -lāya to-. ¹⁴ Bā omits te. ¹⁵ so Ck^s Bf for bhecchati? Bā bhijjati.

vatvā ca pana „ko nāma te mahārāja hatthisālāya hatthi-
 menḍo“ ti pucchi. „Bandhuro nāma bhante“ ti. „Ekakkhi-
 kāno so mahārājā“ ti. „Āma bhante“ ti. „Mahārāja, hatthi-
 sālāya te dvārorane ekā kākī kulāvakam katvā aṇḍakāni¹
 nikkhipi, tāni pariṇatāni², kākapotakā nikkhantā³, hatthimenḍo 5
 hatthim āruya sālato nikkhamanto ca pavisanto ca amkusa-
 kena kākim pi puttake pi ssā paharati kulāvakam pi vid-
 dhamseti, sā tena dukkhena pīlitā tassākkhibhedam⁴ āyācantī⁵
 evam āha, sace te kākīyā mettacittam atthi etam Bandhuram
 pakkosāpetvā kulāvakavidhamsanato vārehitī“. Rājā tam 10
 pakkosāpetvā paribhāsivā⁶ hāretvā⁷ aññassa tam hatthim
 adāsi. „Pāsādakaṇṇikāya pana te mahārāja eko guṇapānako
 vasati, so tattha⁸ phegguṃ khāditvā tasmin khīne⁹ saram
 khāditum nāsakkhi, so bhakkaṃ alabhitvā nikkhamitum pi
 asakko paridevamāno tatiyam pi saddam akāsi, tato pi te¹³
 bhayam n' atthīti“ vatvā tassa kiriyam attano nāṇena paric-
 chinditvā tatiyam gātham āha:

a. Sabbā parikkhatā¹⁰ pheggu yāva tassā¹¹ gati ahu,
 khīṇabhakko mahārāja sāre na ramatī guṇo ti. 12.

Tattha yāva tassā¹¹ gati ahū ti yāva tassā¹² phegguyā nipphatti aho 20
 sā¹³ sabbā khāditā, na ramatīti¹⁴ mahārāja so pānako tato nikkhamitvā ga-
 manattāṇam pi apassanto paridevati, nīharāpehi nan ti āha.

Rājā ekam purisam āṇāpetvā upāyena nīharāpesi¹⁵. „Ni-
 vesane¹⁶ te mahārāja ekā posāvanikā kokilā atthīti“. „Atthi
 bhante“ ti¹⁷. „Mahārāja, sā attanā nivutthapubbam vana- 25
 saṇḍam saritvā ukkaṇṭhitvā ‘kadā nu kho imahā pañjarā
 muñcitvā ramaṇiyam vanasaṇḍam gacchissāmīti’ catuttham
 saddam akāsi, tato pi te bhayam n' atthīti“ vatvā catuttham
 gātham āha:

¹ B^d adds parapanikatam. ² B^d parika-. ³ B^d -ti ⁴ B^d tassa akkhibhedanam.

⁵ C^k -te, C^s B^d -ti. ⁶ B^d -setvā. ⁷ C^s bhā-, B^d pahā-. ⁸ B^d adds tattheva.

⁹ B^d khāne. C^s khāna. ¹⁰ B^d -kkharāra, B^f -kkhāya-. ¹¹ C^{ks} tassā. ¹² B^d

yāvatā asā. ¹³ B^d adds va ¹⁴ B^d rama. ¹⁵ titi mahārāja - - - pesi wanting
 in B^d. ¹⁶ B^d adds pana. ¹⁷ C^{ks} omit ti.

4. Sā nūnāhaṃ ito gantvā rañño muttā nivesanā
attānaṃ ramayissāmi dumasākhāniketinīti¹. 15.

Tattha dumasākhāniketinīti supupphitūsu rukkhāsākhāsu katāni-
ketā hutvā.

- 5 Evaṃ ca pana vatvā „ukkaṇṭhitā mahārāja sā kokilā,
vissajjehi naṃ“ ti āha. Rājā tathā kāresi. „Nivesane pana
te mahārāja eko posāvanīyamigo atthīti“. „Atthi bhante“ ti.
„Mahārāja, so eko yūthapati attano migim anussaritvā kilesa-
vasena ukkaṇṭhito pañcamam saddam akāsi, tato pi te bha-
10 yaṃ n' atthīti“ vatvā pañcamam gātham āha:

5. So nūnāhaṃ ito gantvā rañño mutto nivesanā
aggodakāni pissāmi² yūthassa purato vajan ti. 14.

Tattha aggodakānīti³ aññehi⁴ pathamitarāṃ apītāni anuccittodakāni
yūthassa purato gacchanto kadā nu kho pivissāmi

- 15 Mahāsatto taṃ pi migam vissajjāpetvā „nivesane⁵ te ma-
hārāja posāvaniko makkato atthīti“ pucchi „āma bhante“ ti
vutte „so pi mahārāja Himavantapadese⁶ yūthapati makkaṭṭhi
saddhim kāmaggiddho hutvā vicaranto Bharatena⁷ nāma lud-
dena idhānūto idāni ukkaṇṭhitvā tatth' eva gantukāmo chaṭ-
20 ṭham saddam akāsi, ito pi te bhayaṃ n' atthīti“ vatvā chaṭ-
ṭham gātham āha:

6. Taṃ⁸ maṃ kāmehi sampannam¹⁰ rattam kāmesu mucchitam¹¹
ānaya Bharato¹² luddo bāhiyo, bhaddam¹³ atthu te ti. 15.

- Tattha bāhiko ti Bāhikaratthavāsī, bhaddamatthu¹⁴ te ti imam attham
25 so vānato āha, tuyham pana bhaddam¹⁵ atthu, vissajjehi naṃ ti.

Mahāsatto taṃ vānaram vissajjāpetvā „nivesane pana te
mahārāja posāvanikakinnaro atthīti“ pucchitvā¹⁶ „atthīti“
vutte „so mahārāja attano kinnariyā katam“ guṇam anussa-

¹ Ck -kha-, C^s -kha- corr to -kha- ² so Bf, C^{ks} pivissāmi, B^d pivissāmi. ³ B^d
adds aggaudakāni. ⁴ B^d adds migeḥi. ⁵ B^d adds pana ⁶ B^d -l pa-. ⁷ C^s bha-
ranena corr to -nena, B^d bhaddake. ⁸ B^d -siti tato ⁹ Ck tam ¹⁰ Ck -pattam,
B^d pamuttam. ¹¹ C^s pucchitam. C^{s2} kāmehi mucchitam, B^d rattakāmehi muñ-
citum. ¹² B^d vanato ¹³ B^d bāhito bhattam, Bf bāhiko bhaddam. ¹⁴ B^d
bhattam-. ¹⁵ B^d tattha. ¹⁶ B^d pucchi. ¹⁷ B^d kata

ritvā kilesāturo sattamañ saddam akāsi, so hi tāya saddhim
ekadivasam tuṅgapabbatasikharam āruhi, te tattha vaṇṇa-
gandhasampannāni¹ nānapupphāni ocinantā pilandhantā suriyam
attham entam² na sallakkhesum, attham gate suriye otarantānam
andhakāro ahosi, tattha³ nam kinnarī ‘sāmi andhakāro vattati, 5
apakkhalanto appamādena otarā⁴’ ‘ti vatvā hatthe gahetvā
otāresi, so tāya tam vacanam anussaritvā saddam akāsi, tato
pi te bhayañ n’ atthīti⁵ tam kāraṇam attano nāpene paric-
chinditvā pakaṭam karonto sattamañ gātham āha :

7. Andhakāratimissāya⁶ tuṅge upari pabbate 10
sā mañ saṇhena mudunā mā pādam khaṇi-y-asmanīti⁷. 16.

Tattha andhakāratimissāya⁷ ‘ti andhabhāvākārake⁸ tame, tuṅge ti
tikhine, saṇhena mudunā ti mattenā⁹ mudukena vacanena, mā pādam
khanīyasmanīti¹⁰ yakāro vyañjanasandhivasena gahito, idaṃ vuttam hoti: sā
mañ kinnarī saṇhena mudunā vacanena sāmi appamatto hohi mā pādam khaṇi 15
yasmani¹¹ yathā te upakkhalitvā pādo pāsānasmim na khaññati¹² tathā otarā
‘ti vatvā hatthe gahetvā otāresi.

Iti Mahāsatto kinnarena katasaddakāraṇam kathetvā tam
vissajjāpetvā „mahārāja, aṭṭhamo udānasaddo ahosi, Nanda-
mūlapabbhārasmiñ hi¹³ eko paccekabuddho attano āyusam- 20
khāraparikkhayañ¹⁴ natvā manussapatham gantvā ‘Bārāṇasi-
rañño uyyāne parinibbāyissāmi, tassa me manussā sarīranik-
khepañ katvā¹⁵ sādhu-kīlikam kilītvā¹⁶ dhātupūjañ katvā sagga-
patham pūressantīti’ iddhānubhāvena āgacchanto¹⁷ tava pāsāda-
matthakam¹⁸ pattakāle khandhabhārañ otāretvā Nibbānapura- 25
pavesanadīpanam udānam udanesīti¹⁹ paccekabuddhena vuttam¹⁹
gātham āha :

¹ Bā -gandharasa sam-. ² Bā atthaṅgamitam. ³ Bā tatra. ⁴ Bā -rāhi ⁵
Bā -misāya, Bf -misāyam ⁶ Bāf khaṇi-. ⁷ Bā -timīyan. ⁸ Bā -rane. ⁹
Bā mathena. ¹⁰ Bā khalayasminīti. ¹¹ Bā khaṇi asmāni. ¹² Bā khaṇāñcati.
¹³ Bā kira. ¹⁴ Bā -re pari-. ¹⁵ Bā kāretvā. ¹⁶ Bā -kilañ kilītvā. ¹⁷ C^s2
idhā-, C^s idhā- corr. to iddhā-, Bā iddhā - -ākāse gacchanto. ¹⁸ Bā -dassama.
¹⁹ C^k uttamañ.

8. Asamsayaṃ jātikhayantadassī
 na gabbhaseyyaṃ punar āvajissaṃ,
 ayaṃ hi me antimā¹ gabbhaseyyā,
 khīṇo me saṃsāro punabbhavāyā² 'ti. 17.

5 Tass¹ attho: jātiyā khayantasamkhātassa nibbānassa² dītṭhattā jātikh-
 yantadassī ahaṃ³ asamsayaṃ puna gabbhaseyyaṃ na āvajissaṃ, ayaṃ hi⁴ me
 antimā jāti pacchimagabbhaseyyā⁵, khīṇo me punabbhavāyā⁶ khandhapaṭipāṭi-
 samkhāto saṃsāro ti.

„Idaṃ ca pana so udānaṃ vatvā imaṃ uyyānaṃ āgama
 10 ekassa supupphitassa sālassa⁷ mūle parinibbuto, ehi mahārāja
 sarīrakkiccam assa karohīti⁸“ Mahāsatto rājānaṃ gahetvā pac-
 cekabuddhassa parinibbutatṭhānaṃ gantvā⁹ sarīraṃ dassesi.
 Rājā tassa sarīraṃ disvā saddhim balakāyena gandhamālādīhi
 pūjetvā Bodhisattassa vacanaṃ nissāya yaṇṇaṃ hāretvā sabba-
 15 sattānaṃ jīvitadānaṃ datvā nagare māghātābheriṇ¹⁰ carāpetvā
 sattāhaṃ sādhuḷāṃ kāretvā¹¹ sabbagandhacitake mahantena
 sakkārena paccekabuddhassa sarīraṃ jhāpetvā catumahāpathe
 thūpaṃ kāresi. Bodhisatto pi raṇṇo dhammaṃ desetvā „ap-
 pamatto hohīti“ ovaḍitvā Himavantāṃ eva pavisitvā brahma-
 20 vihāresu kammaṃ¹² katvā aparihīnājjhāno Brahmaloḷa-parā-
 yano ahoṣi.

Sattha imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā „mahārāja tassa saddassa kā-
 raṇā¹⁴ tava koci antarāyo n' atthīti, yaṇṇaṃ harāpetvā¹⁵ mahājanassa
 jīvitam dehīti“ jīvitadānaṃ datvā¹⁶ nagare bheriṇ carāpetvā jātakam
 25 samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, māṇavo Sāriputto, tāpaso¹⁷
 aham evā“ 'ti. Aṭṭhasaddajātakam¹⁸.

¹ C¹ C² antimā pacchima. C³ ayaṃ hi me antimā pacchi corr to ayamantimā
 pacchi. Bdf ayamantima pacchima. ² Bd tattha asamsayaṃ jātikhayantadassīti
 asamsayaṃ jātikhayantassa nibbānassa. ³ Bd omits aham. ⁴ Bd omits hi. ⁵
 Bd -mā-. ⁶ C¹ -va. ⁷ C¹ sāla ⁸ Bd karissāmāti ⁹ Bd netvā taṃ. ¹⁰ Bd
 māghata-. ¹¹ Bd -kilaṃ kilitva. ¹² Bd parikam- ¹³ Bd dhammade-. ¹⁴ Bd
 sutakā-. ¹⁵ Bd pahāre- ¹⁶ Bd dāpetvā. ¹⁷ Bd adds pana. ¹⁸ Bd adds
 dutiyaṃ.

3. Sulasājātaka.

Idaṃ suvaṇṇakāyūran ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ Anāthapiṇḍikassa dāsiṃ ārabba kathesi. Sā kira ekasmiṃ ussavadvase dāsigaṇena saddhiṃ uyyānaṃ gacchantī¹ attano sāmīniṃ Puṇṇalakkhaṇadeviṃ ābharaṇaṃ yāci. Sā tassā² satasa-
hassamūlaṃ attano ābharaṇaṃ adāsi. Sā taṃ pilandhitvā dāsigaṇena
saddhiṃ uyyānaṃ pāyāsi³. Ath' eko coro tassā ābharaṇe lobhaṃ
uppādetvā „imaṃ māretvā ābharaṇaṃ harissāmi⁴“ tāya saddhiṃ
sallapanto⁴ uyyānaṃ gantvā tassā macchamaṃsasurādini adāsi. Sā⁵
„kilesavasena deti⁶ maññe“ ti gahetvā uyyānakīlaṃ kilivā vissa-
manatthāya⁷ sāyaṇhasamaye nipanne⁸ dāsigaṇe⁹ utthāya tassa san-
tikaṃ agamāsi. So „bhadde, imaṃ ṭhānaṃ apatiṇṇhannaṃ, thokaṃ
parato⁹ gacchāmi“ ti āha. Taṃ sutvā itarā „imasmiṃ ṭhāne na¹⁰
sakkā rahassakammaṃ kātuṃ, ayaṃ pana nissamaṃsayaṃ maṃ¹¹
māretvā pilandhanabhaṇḍaṃ haritukāmo bhavissati, hotu sikkhā-
pessāmi naṃ“ ti cintetvā „sāmi surāmadena me sukkhaṃ¹² sarīraṃ,
pāṇiyā tāva maṃ pāyehīti“ ekaṃ kūpaṃ netvā „ito me pāṇiyaṃ
ussīncā¹³“ ti rajjuṃ ca ghaṭaṇ ca dassesi. Coro rajjuṃ kūpe oṭa-
resi. Atha naṃ onamitvā¹⁴ udakaṃ siṅcantāṃ¹⁵ mahabbalā¹⁶ dāsi
ubho hi hatthehi ānisadaṃ¹⁷ paharitvā kūpe khipitvā „na tvaṃ etta-
kena marissasīti“ ekaṃ mahantaṃ iṭṭhakaṃ matthake āsumhi¹⁸. So
tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto. Sāpi nagaraṃ pavisitvā sāmīniyā
ābharaṇaṃ dadamānā „maṇ' amhi¹⁹ ajja imaṃ ābharaṇaṃ nissāya matā“
ti sabbaṃ taṃ pavattim ārocesi. Sāpi Anāthapiṇḍikassa ārocesi.
Anāthapiṇḍiko Tathāgataṃ ārocesi. Satthā „na kho gahapati idān' 25
eva sā dāsi ṭhānuppattikapaṇṇāya²⁰ samannāgatā, pubbe pi samannā-
gatā va, na ca idān' eva tāya so mārito, pubbe pi naṃ²¹ māresi
yevā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
Sulasā nāma nagarasobhaṇi pañcasatavaṇṇadāsiparivārā ahoṣi, 30
sahassena rattiṃ gacchati²². Tasmim²³ yeva nagare Sattuko

3. Cfr supra p 55 ¹ all four MSS -ti ² Cks Cs² tassa. ³ Bā pavisi ⁴ Bā amullapento. ⁵ Bā so. ⁶ Bā dehi. ⁷ Bā vimamsana-. ⁸ Cks Cs² -o. ⁹ Bā purato. ¹⁰ Cks Cs² omit na. ¹¹ Cks Cs² omit maṃ. ¹² Bā sulakhaṃ. ¹³ Bā osi-. ¹⁴ Bā onamitvā. ¹⁵ Bā osi-. ¹⁶ Bā mahapphalā. ¹⁷ Bā asatāṃ, Bā asadaṃ. ¹⁸ Bā khipi. ¹⁹ Ck Cs² manamhi, Cs matamhi, Bā ahamhi. ²⁰ Bā khip-
pānuppattikāyapaṇṇāya ²¹ Cks na, Cs² tam ²² Bā gacchanti. ²³ Bā imasmim.

nāma coro ahosi nāgabalo, rattibhāge issaragharāni pavisitvā
yathāruciṃ vilumpati. Nāgarā sannipatitvā raṇṇo upakkosimsu.
Rājā nagaraguttikaṃ ānāpetvā „tattha tattha gumbaṃ ṭhapetvā¹
5 pacchābāhaṃ bandhitvā catukke catukke kasāhi tālentā³
āghātanam nenti. „Coro kira gahito“ ti sakalanagaraṃ saṃ-
khubhi. Tadā Sulasā vātapāne ṭhatvā antaravīthiyaṃ⁴ olo-
kentī⁵ taṃ disvā paṭibaddhacittā hutvā „sace⁶ imaṃ yodhaṃ
samatthapurisaṃ⁷ mocetuṃ sakkhissāmi⁸, idaṃ kilīṭṭhakammaṃ
10 akatvā iminā va saddhiṃ saṃvāsāṃ⁹ kappessāmīti“ cintetvā
hetṭhā Kaṇaverajātake vuttanayen' eva nagaraguttikassa sa-
hassaṃ pesetvā taṃ mocetvā tena saddhiṃ sammodamānā
samaggavāsāṃ vasi¹⁰. Coro tiṇṇaṃ catunnaṃ māsānaṃ
accayena cintesi: „ahaṃ imasmiṃ yeva ṭhāne vasituṃ na
15 sakkhissāmi, tucchahatthena gantum¹¹ pi na sakkā, Sulasāya
pilandhanabhaṇḍaṃ¹² sataśahassaṃ agghati, Sulasāṃ māretvā
idaṃ gaṇhissāmīti“. Atha naṃ ekadivasaṃ āha: „bhadde,
ahaṃ tadā rājapurisehi nīyamāno asukapabbatamatthake ruk-
khadevatāya balikammaṃ paṭisuniṃ, sā maṃ balikammaṃ ala-
20 bhamānā bhīṃsāpeti¹³, balikammaṃ¹⁴ karomā“ ti. „Sādhū¹⁵
sāmi¹⁶, sajjetvā pesehīti“. „Bhadde, pesetuṃ na vaṭṭati, ma-
yaṃ ubho pi sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā mahantena parivārena
gantvā dassāmā“ ti. „Sādhū¹⁵ sāmi, tathā karomā¹⁷“ ti.
Atha naṃ tathā kāretvā pabbatapādaṃ gatakāle āha¹⁸:
25 „bhadde, mahājanaṃ disvā devatā balikammaṃ na paṭicchis-
sati¹⁹, mayaṃ ubho va abhirūhitvā demā“ ti so tāya „sādhū“
'ti sampaṭicchite taṃ balipātiṃ ukkhipāpetvā sayāṃ sannad-
dhapañcāvudho hutvā pabbatamatthakam abhirūhitvā ekaṃ

¹ Cs Cs² Bā ṭhapāpetvā. ² Bā adds gahetvā. ³ Ck -to, Bā -etvā. ⁴ Bā -vīthi, Cs² -vīthiṃ. ⁵ all four MNS. -ti. ⁶ Cks Cs² omīti sace ⁷ Bā imaṃ coro ti kathita-
purisaṃ. ⁸ Bā sakkhāmi ⁹ Bā samaggasaṃ- ¹⁰ Cks vasitvā ¹¹ Bā palātuṃ.
¹² Cks -naṃbh- ¹³ Ck Cs² hi-, Bā bhāyāmi corr. to bhāyāpeti. ¹⁴ Bā -kam-
mam assā. ¹⁵ Bā sā sādhū. ¹⁶ Bā -mīti ¹⁷ Bā -rohi. ¹⁸ Bā ahaṃ.
¹⁹ Bā sampa-.

sataporisaṃ papātaṃ³ nissāya jātarukkhamūle baliṃ² ṭhapā-
petvā „bhadde, nāhaṃ balikammatthāya āgato, taṃ pana
māretvā pilandhanaṃ te gahetvā gamissāmīti āgato 'mhi, tava
pilandhanaṃ omuñcitvā uttarasāṭake³ bhaṇḍikaṃ karohīti“ āha.
„Sāmi maṃ kasmā māresīti“. „Dhanakāraṇa“ ti. „Sāmi 5
mayā katagunaṃ anussara, ahaṃ taṃ bandhitvā nīyamānaṃ
seṭṭhiputtēna parivattetvā bahuṃ dhanaṃ datvā jīvitaṃ labhā-
pesiṃ, devasikaṃ sahassaṃ labhamānāpi aññaṃ purisaṃ na
olokemi, evaṃ hi tava upakārikā, mā maṃ mārehi, bahuṃ ca
te dhanam dassāmi⁴ dāsī ca bhavissāmīti“ taṃ yācantī⁵ pa- 10
ṭhamam gātham āha:

1. Idaṃ suvaṇṇakāyūraṃ muttā veḷuriyā bahū
sabbam harassu bhaddam te maṃ ca dāsīti sāvayā 'ti. 18.

Tattha kāyūraṃ ti gīvāya pilandhanapasādhanaṃ, na keyūraṃ, sāvayā
'ti mahājānamajjhe sāvetvā dāsīṃ katvā gaṇhā 'ti. 15

Tato Sattukena

2. Oropayassu kalyāṇi, mā bahuṃ paridevasi⁶,

na cāhaṃ abhijānāmi ahantvā dhanam ābhatan⁷ ti 19.

attano ajjhāsayānurūpaṃ dutiyagāthāya vuttāya Sulasā ṭhā-
nuppattikāraṇaṃ paṭilabhitvā „ayaṃ coro mayhaṃ jīvitaṃ 20
na dassati, upāyena naṃ⁸ paṭhamataraṃ⁹ papāte pātetvā jīvi-
takkhayaṃ pāpessāmīti“ cintetvā gāthadvayaṃ āha:

3. Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi¹⁰ viññutaṃ
na cāhaṃ¹¹ abhijānāmi aññaṃ piyataṃ tayā. 20.

4. Ehi taṃ upagūhissaṃ¹² karissaṃ ca¹³ padakkhiṇaṃ, 25
na hi dāni punā¹⁴ atthi mama tuyhaṃ¹⁵ ca saṃgamo ti. 21.

Sattuko tassā adhippāyaṃ¹⁶ ajānanto „sādhū bhadde, ehi
upagūhassu¹⁷ man“ ti āha. Sulasā taṃ tikkhattuṃ padakkhi-
ṇaṃ katvā upagūhitvā¹⁸ „idāni taṃ sāmi catūsu passesu van-

¹ B^d ekasataporisapamātaṃ. ² B^d bahibhājanam. ³ B^d uttarisāṭakena. ⁴ B^d
adds tava ⁵ all four MSS. -ti. ⁶ B^d bālhaṃ paridevesi. ⁷ B^d āgatan. ⁸
C^s C^{s2} taṃ, B^d omits naṃ ⁹ B^d pathamaṃ. ¹⁰ so all five MSS. ¹¹ B^d epa-
guyhisam. ¹² C^k C^{s2} add tam. ¹³ B^d puna. ¹⁴ C^k C^{s2} guyhaṃ. ¹⁵ B^d tassā-
dhi-. ¹⁶ B^d -guyyassu. ¹⁷ B^d -guyhi-.

dissāmīti¹⁴ vatvā pādapiṭṭhiyaṃ sīsaṃ ṭhapetvā bāhāpasse vanditvā pacchimapassaṃ gantvā vandamānā viya hutvā nāga-balā gaṇikā coraṃ dvīsu pacchābhāgesu² gahetvā hetṭhāsīsa-kam³ katva sataporise niraye⁴ khipi. So tatth' eva cuṇṇavi-
 5 cuṇṇaṃ hutvā mari. Taṃ kiriyaṃ disvā pabbatamatthake nibattadevatā imā gāthā abhāsi:

5. Na hi sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito,
 itthi⁵ pi paṇḍitā hoti⁶ tattha tattha vicakkhaṇā. 22.
6. Na hi sabbesu ṭhānesu puriso hoti paṇḍito,
 10 itthi⁵ pi paṇḍitā hoti⁶ lahum atthavicintikā⁷. 23.
7. Lahuṇ ca vata khippaṇ ca nikatṭhe samacetayi,
 migam puṇṇāyatenēva⁸ Sulasā Sattukaṃ vadhi. 24.
8. Yo'dha uppatitaṃ atthaṃ na khippamanubujjhati (cfr. p. 266; 24.)
 so haññati⁹ mandamati¹⁰ coro va girigabbhare. 25.
- 15 9. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati
 muccate sattusambādhā Sulasā¹¹ Sattukā-m-ivā 'ti. 26.

Tattha paṇḍitā hotīti itthi¹² pi¹³ paṇḍitā¹⁴ tattha tattha vicakkhaṇā hoti, athavā itthi paṇḍitā c' eva tattha tattha vicakkhaṇā ca¹⁵ hoti, lahum atthavicintikā ti lahum khippam atthaṃ vicintikā, lahuṇca vatā 'ti
 20 adandhaṇ ca vata, khippaṇ cā 'ti aīrena ca¹⁶, nikatṭhe samacetayīti santike ṭhitā va tassa maraṇupāyaṃ cintesi, puṇṇāyatenēva 'ti pūritadha-nusmim. idaṃ vuttam hoti: yathā¹⁷ cheko mīgaluddako ākinṇapunnadhanu-smim¹⁸ khippaṃ migam vadhati¹⁹ evam Sulasā Sattukaṃ vadhīti, yo dhā 'ti yo imasmim sattaloke, nibodhatīti jānāti, Sattukā-mivā 'ti Sattukā iva,
 25 yathā Sulasā muttā evam muccatīti²⁰ attho

Iti Sulasā coraṃ vadhitvā pabbatā oruṇha attano pari-janassa santikaṃ gantvā „ayyaputto kahan“ ti pucchitā²¹ „mā taṃ pucchathā“ 'ti vatvā rathaṃ abhirūhitvā nagaram eva pāvisi.

¹ Bā vattissāmīti. ² Bā -bāhasu. ³ Eā sīsaṃ ⁴ Bā narake ⁵ Bāf itthi. ⁶ Ck^s C^{s2} honti. ⁷ Bā lahu atthaṃ vi- ⁸ C^s C^{s2} puṇṇāyatenēva, Bf puṇṇā-sateneva, Eā puṇṇāyanteveva. ⁹ Bā -te ¹⁰ Ck manāmatī, C^s manā- corr. to manda-, C^{s2} mandatāmaṇi. Bā mandavati, Bf mandamati. ¹¹ Ck^s C^{s2} -sāya. Bā -lassā. ¹² Ck^s C^{s2} iti. ¹³ Ck^s C^{s2} omit pi. ¹⁴ Bā adds hoti. ¹⁵ Bā omits ca. ¹⁶ Bā -reneva ¹⁷ Ck^s C^{s2} yadā. ¹⁸ Bā sakanlapunadhanasmi. ¹⁹ Ck^s C^{s2} add evanti. ²⁰ Bā muccatīti. ²¹ Bā puthā.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā te ubho² ime va³ ahesuṃ, devatā pana aham eva“⁴ ti. Sulasā-jātakaṃ⁴.

4. Sumaṅgalajātaka.

Bhusamhi⁵ kuddho ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto 5
Rājovādasuttam ārabha kathesi. Tadā 'pana Satthā rañña yā-
cito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte⁶ rajjaṃ kārente⁷
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatto vayap-
patto pitu accayena rajjaṃ kāresi⁸ mahādānaṃ pavattesi. 10
Tassa Sumaṅgalo nāma uyyānapālo ahosi. Ath' eko pacceka-
buddho Nandamūlapabbhārā⁹ nikkhamitvā cārikaṃ¹⁰ caramāno
Bārāṇasim patvā uyyāne vasitvā punadivase nagaraṃ piṇḍāya
pāvisi. Tam enaṃ rājā disvā pasannacitto¹¹ pāsādaṃ āro-
petvā rājāsane¹² nisīdāpetvā nānaggarasehi khādaniyabhojani- 15
yehi parivisitvā anumodanaṃ sutvā pasanno attano uyyāne
vasanattthāya paṭiññaṃ gahetvā uyyānaṃ pavesetvā¹³ sayam
pi bhuttapātarāso tattha gantvā rattitṭhānadivātṭhānādini¹⁴
saṃvidahitvā Sumaṅgalaṃ¹⁵ uyyānapālaṃ veyyāvaccakaraṃ
katvā¹⁶ nagaraṃ pāvisi. Paccekabuddho tato paṭṭhāya ni- 20
baddhaṃ rājagehe bhuñjanto tattha ciraṃ vasi. Sumaṅgalo
pi naṃ¹⁷ sakkaccaṃ upatṭhahi. Ath' ekadivasaṃ pacceka-
buddho Sumaṅgalaṃ āmantetvā „aham katipāhaṃ asukagā-
maṃ nissāya vasitvā āgacchissāmi¹⁸ rañño āroceyyāsīti“¹⁹ vatvā
pakkāmi. Sumaṅgalo pi rañño ārocesi. Paccekabuddho 25
katipāhaṃ tattha vasitvā sāyaṃ suriye atthaṃ¹⁹ gate²⁰ uyyā-

¹ Bḍ dhammade-. ² Bḍ adds pi. ³ Bḍ yeva. ⁴ Cks Cs² -sajā-, Bḍ adds tatiyaṃ.

⁵ Cks Cs² -samhi. ⁶ Cs² -datto. ⁷ Cs Cs² -to. ⁸ Cks Cs² omit bodhi - - - kāresi, Bḍ has added this. ⁹ Cks Cs² -lakapa-. ¹⁰ Bḍ -kañ. ¹¹ Bḍ adds vanditvā.

¹² Bḍ -rājanivesane ¹³ Bḍ pesetvā. ¹⁴ Bḍ -nāni. ¹⁵ Bḍ adds nāma. ¹⁶ Cks Cs² datvā ¹⁷ Bḍ omits nam. ¹⁸ Cks Cs² -mi, Bḍ -miti. ¹⁹ Bḍ atthañ.

²⁰ Bḍ adds tañ.

nam paccāgami. Sumaṅgalo tassa āgatabhāvaṃ ajānanto
 attano gehaṃ agamāsi. Paccekabuddho pi pattacīvaraṃ paṭi-
 sāmetvā thokaṃ [camkamitvā pāsānaphalake nisīdi. Tam
 divasaṃ pana uyyānapālassa gharaṃ pāhuneyyakā¹ āgamiṃsu.
 5 So tesam sūpavyañjanatthāya „uyyāne abhayaladdhamigaṃ²
 māressāmīti“ dhanuṃ ādāya uyyānaṃ āgantvā³ migam upa-
 dhārento paccekabuddhaṃ disvā „mahāmigo bhavissatīti“
 saññāya saraṃ sandahitvā⁴ vijjhi. Paccekabuddho sīsaṃ vi-
 varitvā „Sumaṅgalā“ ‘ti āha. So saṃvegappatto⁵ hutvā⁶
 10 „bhante⁷ tumhākaṃ āgatabhāvaṃ ajānanto ‘migo’ ti saññāya
 vijjhiṃ, khamatha me“ ti vatvā „hotu, idāni kiṃ karissasi“⁸.
 ehi, saraṃ luñcitvā gaṇhā“ ‘ti vutte⁹ vanditvā saraṃ luñci.
 Mahati¹⁰ vedanā uppajji. Paccekabuddho tatth’ eva pari-
 nibbāyi. Uyyānapālo „sace rājā jānissati na me sahissatīti“¹¹.
 15 puttadāraṃ gahetvā¹² palāyi. Tāvad eva „paccekabuddho
 parinibbuto“ ti devatānubhāvena sakalanagaraṃ ekakolāhalaṃ
 jātaṃ. Punadivase manussā uyyānaṃ gantvā taṃ¹³ disvā
 „uyyānapālo paccekabuddhaṃ māretvā palāto“ ti rañño katha-
 yimsū. Rājā mahantena parivārena¹ gantvā sattāhaṃ sarīra-
 20 pūjaṃ katvā mahantena sakkārena dhātuyo ādāya cetiyaṃ
 katvā taṃ pūjento dhammena rajjaṃ kāresi. Sumaṅgalo pi
 ekaṃ¹⁵ saṃvaccharaṃ vītinaṃmetvā „rañño cittaṃ jānissāmīti“
 āgantvā ekaṃ amaccaṃ passitvā¹⁶ „mayi rañño cittaṃ jānā-
 hīti“ āha. So¹⁷ rañño santike tassa guṇaṃ kathesi. Rājā
 25 asuṇanto viya ahoṣi. Amacco¹⁸ puna kiñci akathetvā¹⁹ rañño
 anattamanabhāvaṃ Sumaṅgalassa kathesi. So dutiyasaṃvac-
 chare pi āgantvā²⁰ tatiyasaṃvacchare puttadāraṃ gahetvā
 āgañchi²¹. Amacco rañño²² mudubhāvaṃ²³ natvā taṃ rāja-

¹ Bḍ pāhunaḥ. ² Bḍ ādāyaladdhammigaṃ. ³ Bḍ gantvā. ⁴ Bḍ sannayitvā. ⁵ Bḍ bhayappatto. ⁶ Bḍ vanditva. ⁷ Bḍ adds aham. ⁸ Bḍ -sīti. ⁹ Bḍ adds so. ¹⁰ all four MSS. -ti. ¹¹ Bḍ nāsessatīti in the place of na me sahissatīti. ¹² Bḍ adds tato. ¹³ Bḍ paccekabuddham. ¹⁴ Bḍ adds uyyanaṃ. ¹⁵ Bḍ eka. ¹⁶ Bḍ pesetva. ¹⁷ Bḍ amacco pi. ¹⁸ Bḍ omits amacco. ¹⁹ Bḍ avatva. ²⁰ Bḍ adds tatheva rājā tunhi ahoṣi. ²¹ Bḍ va āgami. ²² C⁴⁵ C⁵² omit rañño. ²³ Bḍ cittaṃsu.

dvāre t̥hapetvā tassa āgatabhāvaṃ¹ rañño kathesi. Rājā taṃ
pakkosāpetvā paṭisanthāraṃ katvā „Sumaṅgala kasmā tayā
mama puññakkhettaṃ² paccekabuddho mārito“ ti pucchi. So
„nāhaṃ deva³ ‘paccekabuddhaṃ māremiṭi’ māresim⁴, api ca
kho iminā nāma⁵ kāraṇena idaṃ nāma akāsin“ ti taṃ pavattim 5
ācikkhi. Atha naṃ rājā „tena hi mā bhāyīti“ samassāsetvā
puna uyyānapālam eva akāsi. Atha naṃ so amacco pucchi:
„deva, kasmā tumhe dve vāre Sumaṅgalassa guṇaṃ⁶ sutvāpi
kiñci na kathayittha, kasmā pana tatiyavāre sutvā va⁷ taṃ
pakkositvā anukampitthā“ ti. Rājā⁸ „tāta, raññā⁹ nāma 10
kuddhena sahasā kiñci kātum na vaṭṭati, tenāhaṃ pubbe tuṇhī
hutvā tatiyavāre Sumaṅgale mama cittassa mudubhāvaṃ natvā
taṃ pakkosāpesu“ ti rājavattaṃ¹⁰ kathento:

1. Bhus¹¹ amhi¹¹ kuddho ti avekkhiyāna¹²
na tāva daṇḍaṃ paṇayeyya issaro, 15
atṭhānaso appatirūpam attano
parassa dukkhāni bhusaṃ udīraye. 27.
2. Yato ca jāneyya pasādam attano
atthaṃ niyuñjeyya parassa dukkataṃ¹³,
tadāyaṃ attho ti sayāṃ avekkhiya 20
ath’ assa daṇḍaṃ sadisaṃ nivesaye. 28.
3. Na cāpi jhāpeti paraṃ na attanaṃ¹⁴
amucchito yo nayate¹⁵ nayānayaṃ
yo daṇḍadhāro¹⁶ bhavatidha issaro
sa vaṇṇagutto siriyaṃ na dhamasati. 29. 25
4. Ye khattiyāse anisammakārino
paṇenti¹⁷ daṇḍaṃ sahasā paṇucchitā
avanṇasaṃyuttā¹⁸ jahanti jīvitaṃ,
ito vimuttāpi ca yanti duggatiṃ. 30.

¹ B^d tassāga-. ² B^d -tto. ³ B^d omits deva. ⁴ C^h -si, B^d omits māresim. ⁵ B^d omits nāma. ⁶ B^d bhāsanaṃ. ⁷ B^d omits va. ⁸ B^d adds āha. ⁹ C^h rañño.
¹⁰ B^d taṃ. ¹¹ B^d bhusamhi corr to -sampi, B^f -sampi. ¹² B^d apekkhiyāno, B^f apekkhiyāni. ¹³ B^d f -taṃ. ¹⁴ B^d f attā-. ¹⁵ B^d -ti. ¹⁶ B^d f -dharo. ¹⁷ C^h B^d paṇ-. ¹⁸ C^h -yutta

5. Dhamme ca ye ariyapavedite ratā (Cfr. Dh. v. 79.
anuttarā te vacasā manasā¹ kammanā² ca,
te santisoraccasamādhisaṇṭhitā
vajanti lokam dubhayam³ tathāvidhā. 31.

5 c. Rājāham asmi narapamadānam⁴ issaro,
sace pi kujjhāmi ṭhapemi attanam⁵,
nisedhayanto janatam tathāvidham
paṇemi⁶ danḍam anukampa yoniso ti 32.
imā gāthā āha.

10 Tattha avekkhiyānā⁷ 'ti avekkhivā⁸, idam vuttaṃ hoti: tāta paṭha-
vissaro rājā nāma aham bhusam kuddho balavakodhābhibhūto ti nātvā attha-
vatthukādibhedam danḍam parassa na paṇeyya⁹ na pavatteyya¹⁰, kimkāraṇā:
kuddho hi atthavatthukam solasavatthukam katvā atthānena akāraṇena attano
15 rājabhāvassa ananurūpaṃ¹¹ imam ettakam nāma āharāpetha¹² idam vāssa¹³
15 karoṭhā 'ti parassa bhusam dukkhāni balavadukkhāni udīreyya¹⁴, yato ti yadā,
idam vuttaṃ hoti: yadā pana rājā¹⁵ parasmim uppannam attano pasādam
jāneyya atha parassa dukkataṃ attham niyuñjeyya upaparikkheyya tadā
evam niyuñjanto ayam nām' ettha attho ayam eva tassa¹⁶ doso ti sayam
attanā¹⁷ paccakkham katvā ath' assa aparādhakāraṇakassa atthavatthukahetu
20 atth' eva solasavatthukahetu solas' eva kahāpane gāhanto danḍam¹⁸
sadisam katadosānurūpaṃ¹⁹ nivesaye thaṇeyya²⁰ pavatteyya²¹ 'ti. amuc-
chito ti chandādihi agatikilesehi²² amucchito²³ anadhibhūto²⁴ hutvā yo
nayānayaṃ nayati upaparikkhati so n' eva param jhāpeti na attānam,
chandādivasena²⁵ hi ahetukam danḍam pavattento param pi tena dandena jhā-
25 peti dahati pīleti attānam pi²⁶ ratonidānena pāpena, ayam pana na param
jhāpeti na attānam ti, yo dandadhāro²⁷ bhavatīdha issaro ti yo idha
paṭhavissaro jāto²⁸ idha sattaloke dosānucchavikam danḍam pavattento danḍa-
dhāro²⁹ hoti, savaṇṇagutto³⁰ gūḥavānena c' eva yasavānena ca gutto rakkbhito
siriyaṃ na dhamsati na parihāyati, avānāsam yuttā jahantīti adhammikā
30 lolārājāno avānena yuttā hutvā jīvitaṃ jahanti, dhamme ca ye ariya-
pavedite ti ye rājāno ācāraariyehi dhammikarājūhi pavedite dasavidhe rāja-
dhamme ratā, anuttarā te³¹ ti te³¹ vacasā manasā kammunā ca tihi pi etehi

¹ so all five MSS. ² Bdf kammunā ³ Ck Cs² dū-, Bf ubh- ⁴ Bdf narasamuddā-
⁵ Bdf attā- ⁶ Cv Bd paṇ- ⁷ Bd avekkhiyāno ⁸ Bd avekkhivā jānitvā. ⁹
Cs Cs² paṇeyya, Bd paṇeyyāṃ. ¹⁰ Bd vatteyya ¹¹ Bd anurū- ¹² Bd āha-
ratthatha. ¹³ Bd catassa. ¹⁴ Bd udīreye. ¹⁵ Bd rājāno. ¹⁶ Bd ekassa in the
place of evatassa ¹⁷ Bd attā ¹⁸ Bd danḍa. ¹⁹ Bd -dosā anu-. ²⁰ Bd upa-
thaṇeyyātha. ²¹ Bd -yyāthā ²² Bd omits agati ²³ Bd samu- ²⁴ Bd anabhi-
²⁵ Bd -nā. ²⁶ Bd -nam, omitting pi ²⁷ Bd -varo. ²⁸ Bd rājā ²⁹ Bd -dharo.
³⁰ Cks svanna-. ³¹ Bd omits te.

anuttarā jetṭhakā, te santisoraccasamādhisanthitā ti te agatipabānena
kilesasantiyañ ca dussīyasamkhāte soracce ca ekaggaṭāya samādhimhi ca saṇ-
thitā patitṭhitā¹ dhammikaṛājāno, vajanti lokam dubhayan² ti dhammena
rajjam karetvā manussalokato devalokam devalokato manussalokan ti ubhaya-
lokam eva vajanti, nirayādisu na nibbattanti, narapamadāna³ ti narānañ 5
pamadāna⁴ ca, thapemi attāna⁵ ti kuddho pi kodhavasena agantvā⁶
attānaṃ porānakarājūhi thāpitanayasmiṃ ñeva dhamme thāpemi vinicchaya-
dhammaṃ na bhindāmi⁷

Evam chahi gāthāhi rañṇā attano guṇe kathite sabbāpi
rājaparisā tuṭṭhā, ayaṃ sīlācāraguṇasampatti tumhākaṃ ñeva 10
anurūpā⁸ ti rañño guṇaṃ⁹ kathesi. Sumaṅgalo pana parisāya
kathitāvasāne utṭhāya rājānaṃ vanditvā añjalim⁹ paggayha
rañño thutiṃ karonto tisso gāthā abbāsi:

1. Siriñ¹⁰ ca lakkhīñ¹⁰ ca tam eva khattiya
janādhipa mā vijahi kudācanaṃ, 15
akkodhano niccapasannacitto
anīgho tuvaṃ vassasatāni pālaya. 33.

2. Guṇehi etehi upeta¹¹ khattiya
ṭhitamariyavattī¹² suvaco akodhano
sukhī anuppīla pasāsa¹³ medinim¹⁴, 20
ito vimutto pi ca yāhi suggatim. 34.

3. Evam suvinītena¹⁵ subhāsitena
dhammena nāyena upāyaso nayaṃ
nibbāpaye saṃkhubhitaṃ mahājanaṃ
mahā va meghe salilena medinin ti. 35. 25

Tattha siriñ¹⁶ ca lakkhīñ¹⁷ cā ti parivārasampattiñ¹⁸ ca pañṇaṃ¹⁹ ca,
anīgho ti niddukkho hutvā, upeta²⁰ khattiyā²¹ ti upeto khattiya ayaṃ eva vā
pātho, ṭhitamariyavattī²² ti ṭhitaariyavatti, ariyavatti²³ nāma dasarājadhamma-
samkhātāṃ porānakarajavattāṃ, tassa²⁴ patitṭhitattā thitarājadhammo hutvā ti
attho, anuppīlapasāsamedinin²⁵ ti anuppīlaṃ pasāsa²⁶ medinin ti ayaṃ 30

¹ Bā omits pa. ² C^{s2} dū-. ³ C^s C^{s2} -mā-, Bā narasamudā-. ⁴ C^s C^{s2} -mā-,
Bā samudā-. ⁵ so all four MSS. ⁶ C^s ā- corr. to a-. Bā ā-. ⁷ Bā -miti. ⁸
Bā -ne. ⁹ Bā -li ¹⁰ C^s C^{s2} -ī, Bā f -i. ¹¹ Bā -ti. ¹² Bā thitapariyavutti,
Bā tikapariyavutti. ¹³ Bā saṃhasa, Bā saba. ¹⁴ C^s -nī. C^{s2} Bā -ni ¹⁵ Bā suni-
tena. ¹⁶ C^k C^{s2} -ī, C^s -i ¹⁷ C^s -ī, C^{s2} -i. ¹⁸ C^s -ī, C^{s2} -i. ¹⁹ C^s C^{s2} -ā,
²⁰ Bā -ti. ²¹ Bā -vuttitī. ²² Bā ṭhitaariyavattino. ²³ Bā omits tassa ²⁴
Bā anupilasahasa-. ²⁵ Bā sapāsa.

eva vā pāṭho, suvinītenā¹ 'ti sunayena sutthukāranena. dhammenā 'ti dasa-
kusalakammaphadhammena, nāyena 'ti purimass' ev' etaṃ² vevacanaṃ, upā-
yaso ti upāyakosallena, nayan ti nayananto rajjaṃ anusāsanto dhammika-
rājā, nibbāpaye ti imāya paṭipattiya kāyikacetasikadarathāṃ³ apanento⁴ kāyikaceta-
5 sikadukkkhasamkhubhitam⁵ pi mahājanam mahāmegho salilena mediniṃ viya
nibbā' eyya, tvam pi tath' eva nibbāpehīti dīpento⁶ evam āha.

Satthā Kosalarāṇṇo ovādavasena imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā
jātakam samodhānesi: „Tadā paccekabuddho parinibbuto. Sumaṅgalo
Ānando ahosi. rājā⁷ aham evā“ 'ti. Sumaṅgalajātakam⁸.

10

5. Gaṇgamālajātaka.

Aṅgārajātā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto upo-
sathakammaṃ ārabha kathesi. Ekadivasam⁹ hi Satthā uposathike
upāsake āmantetvā „upāsakā, sādhurūpaṃ vo kataṃ, uposatham
upavasantehi dānaṃ nāma dātabbam sīlaṃ rakkhitabbam kodho na
15 kātabbo mettā bhāvetabbā uposathavāso vasitabbo, porāṇakapaṇḍitā hi
ekam khaṇḍuposathakammaṃ¹⁰ nissāya mahāyasaṃ labhimsū“ 'ti
vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṃ kārente
tasmim nagare Suciparivāro¹¹ nāma seṭṭhi ahosi asitikoṭidhana-
20 vibhavo dānādipuṇṇābhīrato. Tassa puttadāro¹² pi parijano pi
antamaso tasmim ghare vacchakapālakāpi sabbe māsassa cha
divase uposatham upavasanti. Tadā Bodhisatto ekasmim
daliddakule nibbattitvā bhatim katvā kicchena jīvati. So
„bhatim karissāmīti“ tassa geham gantvā vanditvā ekamantaṃ
25 thito¹³ „kim āgato sīti“ vutte „tumhākaṃ ghare bhatiyā kam-
mam¹⁴ karanatthan“ ti āha. Seṭṭhi „aññesaṃ bhatikānaṃ
āgatadivase yeva imasmim gehe kammaṃ karontā sīlaṃ rak-
khanti, sīlaṃ rakkhituṃ sakkontā kammaṃ karothā“ 'ti va-
dati, Bodhisattassa pana silarakkhaṇācikkhane¹⁵ saññaṃ akatvā

¹ Bḍ sunitena. ² Bḍ purimapasasveva. ³ Bḍ -kadukkhāṃ daratham. ⁴ Bḍ
apassanto. ⁵ Bḍ -dukkhāṃ-. ⁶ Bḍ dassento. ⁷ Bḍ adds pana. ⁸ Bḍ adds
catuttham. ⁹ Bḍ -sañ. ¹⁰ Bḍ akhand-. ¹¹ Bḍ sīripa-. ¹² Bḍ -ra. ¹³ Bḍ
athāsi. ¹⁴ Bḍ kamma. ¹⁵ Bḍ -ne acikkhane.

„sādhū tāta attano bhatim jānitvā kammaṃ karohīti“ āha. So tato paṭṭhāya subbaco¹ hutvā uraṃ datvā attano kilamatham agaṇetvā tassa sabbakiccāni karoti, pāto va kammantaṃ gantvā sāyaṃ āgacchati. Ath' ekadivasaṃ nagare chaṇaṃ ghosesuṃ. Mahāseṭṭhi dāsīm āmantetvā „ajj“² uposathadivase³ 5 gehe kammakarānaṃ pāto va bhattaṃ pacitvā dehi, kālass' eva bhuñjitvā uposathikā bhavissantīti“ āha. Bodhisatto kālass' eva vuṭṭhāya⁴ kammantaṃ agamāsi, „ajja“⁵ uposathiko bhavyeysīti“ tassa koci nārocesi. Sesakammakarā pāto va bhuñjitvā uposathikā⁶ ahesuṃ. Seṭṭhi pi saputtadāraparijano⁷ 10 uposathaṃ adhiṭṭhahi°. Sabbe pi uposathikā attano attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā sīlaṃ āvajjantā⁸ nisīdimṃsu. Bodhisatto sakaladivasaṃ kammaṃ katvā suriyatthagamanavelāya⁹ 10 āgato. Ath' assa¹¹ bhattakārikā hatthadhovanaṃ datvā pātiyā¹² bhattaṃ vaḍḍhetvā upanāmesi. Bodhisatto „aññesu divasesu 15 imāya velāya mahāsaddo hoti, ajja khaṃ gatā“ ti pucchi, „sabbe uposathaṃ samādiyitvā attano¹³ vasanaṭṭhānāni gatā“ ti sutvā¹⁴ cintesi: „ettakānaṃ sīlavantānaṃ antare ahaṃ eko dussīlo hutvā na vasissāmi, idāni uposathaṅgesu adhiṭṭhitesu hoti nu kho uposathakammaṃ¹⁵ no“ ti so gantvā seṭṭhiṃ puc- 20 chi. Atha naṃ seṭṭhi¹⁶ „pāto va anadhiṭṭhitattā sakalakammaṃ¹⁷ na hoti, upaḍḍhakammaṃ¹⁸ pana hotīti“ āha. So „ettakaṃ pi hotū“ ti seṭṭhissa santike samādinnaṃ silaṃ hutvā uposathaṃ adhiṭṭhāya attano vasanokāsaṃ pavisitvā sīlaṃ āvajjanto¹⁹ nipajji. Ath' assa sakaladivasaṃ nirāhāratāya 25 pacchimayāmasamanantare satthakavātā samuṭṭhahimṃsu. Seṭṭhiṇā nānābhesajjāni²⁰ āharitvā „paribhuñjā“²¹ 'ti vuccamāno pi „uposathaṃ na bhindissāmi“²², jīvitapariyantikaṃ katvā samā-

¹ Bā suvaco. ² Bā ajja. ³ Bā -so. ⁴ Bā uthāya. ⁵ Bā ajj. ⁶ Bā adds va.

⁷ Bā -ro saparijano. ⁸ Bā -hi ti. ⁹ Bā āvavejjanto. ¹⁰ Bā -tthanga-. ¹¹ Bā

atha, omitting assa. ¹² Bā -yaṃ. ¹³ Bā repeats a- ¹⁴ Bā adds bodhisatto.

¹⁵ Bā adds mama. ¹⁶ Bā adds tāta. ¹⁷ Bā -laṃ uposathakammaṃ. ¹⁸ Bā

uposathaka- ¹⁹ Bā -jjento. ²⁰ Bā nānāvimāni bhe-. ²¹ Cā -jathā. ²² Bā

-mi ti.

- diyin¹ ti āha. Balavavedanā uppajji, aruṇuggamanavelāyaṃ² satim paccupatthāpetum nāsakkhi. Atha naṃ „idāni marissasīti“ nīharitvā osārake nipajjāpesum. Tasmim khaṇe Bārānasirājā rathavaragato mahantena parivārena nagaraṃ pa-
- 5 dakkhiṇaṃ karonto taṃ ṭhānaṃ sampāpuṇi. Bodhisatto tassa sirim oloketvā lobhaṃ uppādetvā rajjaṃ patthesi. So cavitvā upaḍḍhuposathakammasa³ nissandena tassa aggamaheṣiyā kucchismim⁴ paṭisandhim ganhi. Sā laddhagabbhaparihārā dasamāsaccayena puttāṃ vijāyi. Udayakumāro ti 'ssa nāmaṃ
- 10 akaṃsu. So vayappatto sabbasippānaṃ⁵ nipphattiṃ pāpuṇi, jātissaraṇāṇena attano⁶ pubbakammaṃ saritvā „appaṣsa⁷ kammasa phalaṃ mamēdan⁸“ ti abhikkhaṇaṃ udānaṃ⁹ udānesi. So pitu accayena rajjaṃ patvāpi attano mahantaṃ sirivibha-
- 15 gare chaṇaṃ sajjayimsu. Mahājano kilāpasuto ahosi. Tadhā Bārāṇasīyā uttaradvāravāsī¹⁰ eko bhatiko udakabhatim katvā laddhaṃ aḍḍhamāsakaṃ pākāritthikāya antare ṭhapetvā¹¹ tattha udakabhatim¹² eva katvā jīvamānāya ekāya kapaṇitthiyā sad-
- 20 dhiṃ saṃvāsaṃ kappesi. Sā taṃ āha: „sāmi nagare chaṇo vattati, sace te kiñci atthi mayam pi kilēyyāmā“¹³ ti. „Āma atthīti“¹⁴. „Kittakaṃ sāmīti“¹⁵. „Aḍḍhamāsako“¹⁶ ti¹⁷. „Kahaṃ so“¹⁸ ti. „Uttaradvāre itthakantare¹⁹ ṭhapito ti ito me dvā-
- dasayojanantare²⁰ nidhānaṃ, tava pana hatthe kiñci atthīti“²¹. „Āma atthīti“²². „Kittakan“²³ ti. „Aḍḍhamāsako vā“²⁴ ti²⁵.
- 25 „Iti tavāḍḍhamāsako²⁶ mamāḍḍhamāsako²⁷ ti māsako²⁸ hoti, tato ekena koṭṭhāsena mālaṃ ekena koṭṭhāsena gandhaṃ ekena²⁹ suraṃ gahetvā kilissāma, gaccha tayā³⁰ ṭhapitaṃ

¹ Bā -ya. ² Bā -mma. ³ Bā -imhi. ⁴ Bā -ppesu. ⁵ Bā omits attano. ⁶ Bā appakassa. ⁷ Bā mama idan. ⁸ Bā -mā. ⁹ all four MSS. -si. ¹⁰ Bā adds bhati karonto dakkhinadvāraṃ patva. ¹¹ Bā -tikaṃ. ¹² Cks Cs² add aḍḍhamāsakaṃ āharā ti. ¹³ Bā -kabbhantare. ¹⁴ Bā dvesatayo-. ¹⁵ Cks Cs² atthi, Bā omits ama-atthīti. ¹⁶ Cks Cs² va, all four MSS. omitting ti. ¹⁷ Bā -va aḍḍha-. ¹⁸ Bā -ma aḍḍha-. ¹⁹ Bā adds va. ²⁰ Bā adds koṭṭhasena. ²¹ Bā gacchatha, omitting tayā.

aḍḍhamāsakaṃ āharā“ ti. So „bhariyāya me santikā kathā¹
laddhā“ ti haṭṭhatuṭṭho „bhadde, mā cintayi, āharissāmi na“
ti vatvā pakkāmi. Nāgabalo bhatako² cha yojanāni atikkamma
majjhantikasamaye vitaccikaṅgārasanthataṃ³ iva uṇhaṃ⁴ vāli-
kaṃ⁵ maddanto dhanalobhena haṭṭhatuṭṭho⁶ kāsāvanantakani-
vāsano⁷ kaṇṇe tālapaṇṇaṃ pilandhitvā⁸ etena⁹ āyogavattena¹⁰
gītaṃ gāyanto¹¹ rājaṅgaṇena pāyāsi. Udayarājā¹² sīhapañjaraṃ
vivaritvā ṭhito taṃ tathā gacchantāṃ disvā „kin nu kho esa
evarūpaṃ vātātaṃ¹³ agaṇetvā haṭṭhatuṭṭho¹⁴ gāyanto gac-
chatī, pucchissāmi na“ ti cintetvā pakkosanattāya ekaṃ pu-
risaṃ paṇiṇi. Tena gantvā „rājā taṃ pakkosatīti“ vutte
„rājā mayhaṃ kiṃ hoti, nāhaṃ rājānaṃ jānāmiti“ vatvā¹⁵ ba-
lakkārena nīto ekamantaṃ atṭhāsi. Atha naṃ rājā pucchanto
dve gāthā abhāsi:

1. Aṅgārajātā paṭhavī, kukkuḷānugatā¹⁶ mahī. 15
atha gāyasi vattāni, na taṃ tapatī ātapo. 36.
2. Uddhaṃ tapatī ādicco, adho tapatī vālukā,
atha gāyasi vattāni, na taṃ tapatī ātapo ti. 37.

Tattha aṅgārajātā ti bho purisa ayaṃ paṭhavī vitaccikaṅgarāṇi viya
unhajāta¹⁷, kukkuḷānugatā¹⁸ ti ādittachārikasamkhātena¹⁹ kukkulena²⁰ viya 20
uṇhavāhikāya²¹ anugatā, vattānīti āyogavattāni aropetvā gītaṃ gāyasi.

So rañño kathaṃ sutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Na maṃ tapatī ātapo²², ātappā²³ tapayanti maṃ,
atthā hi²⁴ vīvidhā rāja, te²⁵ tapanti, na ātapo ti. 38.

Tatthi ātappā²⁶ ti vatthukāmakilesakamā, purisaṃ hi te ātapanti²⁷, tasmā 25
ātappā²⁶ ti vuttā, atthā hi vīvidhā ti maharāja mayhaṃ vatthukāmakilesa-
kāme nissāya kattabbā nanākiecasamkhātā vīvidhā attha atthi, te maṃ tapanti
na ātapo ti.

¹ so C^{ks} C^{s2}; B^d omits katha. ² B^d -ti-. ³ C^k -sattha-, B^d -sanhare. ⁴ B^d omits na. ⁵ B^d -lu-. ⁶ B^d hathamahatho ⁷ C^{s2} -tantaka-, B^d -rattani-. ⁸ C^s -rā. ⁹ B^d ekena. ¹⁰ C^{s2} āyogavattena, C^s āyogavattena, B^d āyogamattena. ¹¹ B^d bhitam bhāyanto. ¹² B^d adds pi. ¹³ B^d vālukātappam ¹⁴ kāsava - - -
tuṭṭho wanting in C^k. ¹⁵ B^d adds gacchanto. ¹⁶ C^s C^{s2} B^d -lā-. ¹⁷ B^d -hā-.
¹⁸ C^s B^d -lā-. ¹⁹ C^s ad-, C^{s2} ādicca-, B^d adittachārisamkhā-. ²⁰ C^s B^d -le-.
²¹ B^d unhāvālu-. ²² B^d āta-. ²³ B^d ātappā ²⁴ B^d ni. ²⁵ B^d adds maṃ. ²⁶ B^d ātappā. ²⁷ B^d atita

Atha nam rājā „ko nāma te attho“ ti pucchi. So āha:
 „aham deva dakkhinadvāre kapaṇitthiyā saddhiṃ saṁvāsam
 kappayim¹, sā maṃ ‘chaṇakīlaṃ’ sāmi² kīlissāma, atthi te
 kiñci hatthe’ ti pucchi, atha nam aham ‘mama nidhānam
 5 uttaradvāre pākārantare ṭhapitan’ ti avacam³, sā ‘gaccha taṃ
 āhara, ubho pi kīlissāmā’⁴ ti maṃ pahīṇi, sā me tassā kathā
 hadayaṃ na vijahati, taṃ maṃ anussarantaṃ kāmātapo tapati,
 ayaṃ me deva⁵ attho“ ti⁶. „Atha⁷ evarūpaṃ vātātapam aga-
 netvā kin te tussanakāraṇaṃ yena⁸ gāyanto gacchasīti“.
 10 „Deva taṃ nidhānaṃ āharitvā ‘tāya saddhiṃ abhiramissāmīti’
 iminā kāraṇena tuṭṭho gāyāmīti“⁹. „Kiṃ pana¹⁰ bho purisa
 uttaradvāre ṭhapitanidhānaṃ satasahassamattaṃ¹¹ atthīti“.
 „N’ atthi devā“ ti¹². „Tena hi paññāsasahassāni cattālīsa
 tiṃsa vīsati dasa pañca cattāri tayo dve eko kahāpaṇo aḍḍho
 15 pādo cattāro māsakā tayo dve eko māsako“ ti pucchi. Sab-
 baṃ paṭikkhipitvā „aḍḍhamāsako“ ti vutte¹³ „āma deva, etta-
 kaṃ mayhaṃ dhanam, taṃ āharitvā tāya saddhiṃ abhira-
 missāmīti gacchāmi, tāya pītiyā tena¹⁴ somanassena na maṃ
 esa vātātapo tapatīti“¹⁵. Atha nam rājā „bho purisa evarūpe¹⁶
 20 ātape tattha mā gami, ahan te addhamāsakaṃ dassāmīti“¹⁷
 āha. „Deva tumhākaṃ kathāya ṭhatvā taṃ ca gaṇhissāmi¹⁸
 itaraṃ ca¹⁹ na nāsessāmi²⁰, mama gamanaṃ ahāpetvā²¹ tam pi
 gahessāmīti²². „Bho puriso nivatta, māsakaṃ²³ te dassāmi,
 dve māsake ti evaṃ vadḍhetvā²⁴ koṭim koṭisataṃ aparimitaṃ
 25 dhanam dassāmi, nivattā“ ti²⁵ vutte pi „deva taṃ gahetvā
 itaram pi gaṇhissāmi“ cceva²⁶ āha. Tato setṭhiṭṭhānādīhi
 ṭhānantarehi palobhito yāva oparajjā²⁷ tath’ eva vatvā „upaḍḍha-

¹ B^d kappesi. ² B^d chaṇam. ³ B^d omits sā-. ⁴ Ck^s C^{s2} -va. ⁵ B^d so in the place of deva. ⁶ B^d adds avaca. ⁷ B^d adds nam. ⁸ B^d adds vā. ⁹ B^d adds te. ¹⁰ C^s satta-, B^d yatthasa-. ¹¹ B^d adds rājā. ¹² Ck^s C^{s2} vutto. ¹³ B^d omits tena. ¹⁴ Ck^s -po. ¹⁵ B^d -miti. ¹⁶ B^d adds dhanam. ¹⁷ B^d chattissāmīti. ¹⁸ C^s āha-, B^d āharāpe-. ¹⁹ B^d gamissāmīti. ²⁰ B^d nivatthānambimā-. ²¹ B^d adds yāva. ²² Ck^s C^{s2} dassāmītivattāti, C^s dassāminivattāni. ²³ B^d itaram gamissāmi iccevam. ²⁴ B^d uparajjāni.

rajjam te dassāmi, nivattā¹“ ‘ti vutte sampaticchi. Rājā
 „gaccha², mama sahāyassa massum³ kāretvā nahāpetvā alaṃ-
 karitvā ānetha nan“ ti amacce āṇāpesi. Āmaccā tathā
 akaṃsu. Rājā rajjam dvidhā bhinditvā tassa upadḍharajjam
 dāpesi. So pana taṃ gaḥetvāpi „addhamāsakapemena⁴ 5
 uttarapassaṃ gato yevā“ ti vadanti. So Adḍhamāsakarājā
 nāma ahosi. Te samaggā sammodamānā rajjam kārentā eka-
 divasaṃ uyyānaṃ gamimsu. Tattha kilivā Udayarājā Adḍha-
 māsakaraṇṇo aṃke sīsaṃ katvā nipajji. Tasmiṃ niddaṃ ok-
 kante parivāraṇaṇussā kilānubhavanavasena⁵ tattha tattha 10
 agamaṃsu. Adḍhamāsakarājā „kiṃ me niccakālaṃ upadḍha-
 rajjena, imaṃ maretvā ahaṃ eva rajjam⁶ kāressāmīti“ khag-
 gaṃ abbahitvā⁷ „paharissāmi nan“ ti cintetvā puna „ayaṃ
 rājā maṃ daliddaṃ⁸ kapaṇamanussaṃ attanā samānaṃ katvā
 mahante issariye patitṭhāpesi, evarūpaṃ⁹ nāma yasadāyakaṃ 15
 māretum⁹ mama icchā uppannā. ayuttaṃ vata me katan¹⁰“ ti
 satim paṭilabhitvā khaggaṃ pavesesi. Ath’ assa dutiyam pi
 tatiyam pi tath’ eva cittaṃ uppajji. Tato cintesi „idaṃ cit-
 taṃ punappuna uppajjamānaṃ pāpakamme yojeyyā¹¹“ ti so
 asim bhūmiyaṃ khipitvā rājānaṃ utṭhapetvā¹² „khamāhi devā“ 20
 ‘ti pādesu pati. „Nanu samma¹³ tava maṃ antare doso n’
 atthīti“. „Atthi mahārāja, ahaṃ idaṃ nāma akāsin“ ti.
 „Tena hi¹⁴ samma khamāmi te, icchanto pana rajjam kārehi,
 ahaṃ uparājā hutvā¹⁵ upatṭhahissāmīti“. So „na me deva
 rajjen’ attho¹⁶, ayaṃ hi tanhā maṃ apāyesu nibbattāpessati, 25
 tava rajjam, tvam¹⁷ eva gaṇha, ahaṃ pabbajissāmi, diṭṭham
 me¹⁸ kāmassa mūlaṃ¹⁹, ayaṃ hi saṃkappentassa²⁰ vadḍhati, na

¹ Ck^s -vatta. ² Bḍ gacchatha. ³ Bḍ kesamussum. ⁴ Bḍ -sakameva ⁵ Bḍ
 -nugamana-. ⁶ Bḍ sakalara-. ⁷ Bḍ sannayitvā ⁸ Bḍ -dda ⁹ Bḍ māretva
 rajjam kāressāmīti ¹⁰ Bḍ kamman ¹¹ Bḍ niyyojeya. ¹² Bḍ utthā-. ¹³ Bḍ
 adds ti. B^s kiṃ. ¹⁴ Ck Cs² tena hetu, C^s henanetu. ¹⁵ Bḍ adds tam. ¹⁶ Bḍ
 -na attho. ¹⁷ Ck taveva, C^s tameva, Cs² nameva ¹⁸ Bḍ diṭṭham. omitting me
¹⁹ Ck^s kāmamū-. ²⁰ Bḍ adds saṃkappena.

dāni¹ naṃ ito paṭṭhāya saṃkappessāmīti² udānaṃ³ udānento catutthaṃ gātham āha:

4. Addasaṃ kāma te mūlaṃ, saṃkappā kāma⁴ jāyasi,
na taṃ saṃkappayissāmi, evaṃ kāma⁴ na hohisīti⁵. 39.

5 Tattha evaṃ ti evaṃ mama antare, na hohisīti na u⁶ pajjissasīti

Evaṃ ca pana vatvā puna kāmesu anuyuttassa⁶ mahājanassa dhammaṃ desento pañcamaṃ gātham āha:

5. Appāpi kāmā na alaṃ⁷, bahūhi pi na tappati,
ahahā⁸ bālalapanā⁹, paṭivijjhetha jaggato ti. 40.

10 Tattha ahahā¹⁰ ti samvegaḍḍhipanam, jaggato ti jagganto, idaṃ vuttam:
hoti: mahārāja imassa mahājanassa appāpi¹¹ vatthukāmakilesakāmā na alaṃ
pariyattā¹² va, bahūhi pi ca tehi na tappat' eva¹³. aho ime mama rūpā mama
saddā ti lapanato bālalapanā kāmā, ime vipassanaṃ valldhetvā bodhapakkhi-
yānaṃ¹⁴ dhammānaṃ bhāvanānuyogam anuyutto jagganto kulaputto paṭivijjhetha,
15 pariññāpahānābhisaṃmayehi abhisametvā pajaheyya¹⁵.

Evaṃ so mahājanassa dhammaṃ desetvā Udayarājānaṃ
rajjāṃ paṭicchāpetvā mahājanaṃ assumukhaṃ rudamānaṃ¹⁶
pahāya Himavantaṃ pavisitvā pabbajitvā jhānābhīññaṃ nib-
battesi¹⁷. Tassa pabbajitakāle Udayarājā taṃ udānaṃ sakalaṃ
20 katvā udānento chaṭṭhaṃ¹⁸ gātham āha:

6. Appassa kammassa phalaṃ mama-y-idaṃ,
Udayo ajjhagamā mahattapattaṃ,
suladdhalābhā vata māṇavassa
yo pabbaji kāmarāgaṃ pahāyā 'ti. 41.

25 Tattha Udayo ti attānaṃ sandhāya vadati, mahattapattānaṃ ti ma-
hantabbhāvaṃ pattānaṃ vipulānaṃ issariyaṃ ajjhagamā, māṇavassā 'ti sattassa
mayham saḥāyassa suladdhalābhā¹⁹ yo²⁰ kāmarāgaṃ pahāya pabbajito ti
adhippāyehi evaṃ āha.

¹ C^s C^{s2} tadāni, B^d idāni - B^d omits u-. ² B^d -mam ³ B^d kāmā. ⁴ B^d kāmā. ⁵ B^d poḥi-, B^f hehi. ⁶ B^d -yuttantassa ⁷ C^s C^{s2} nālaṃ. ⁸ B^d assātā, B^f āsātā.
⁹ B^d bala- ¹⁰ C^k āṇḍahā, B^d āsātā. ¹¹ B^d appakapi. ¹² C^k C^{s2} -yantaṃ,
B^d paripattā ¹³ B^d tappateneva ¹⁴ B^d bodhi-. ¹⁵ B^d -yyā ti. ¹⁶ B^d ro-
¹⁷ B^d nīpattetva vihasi. ¹⁸ B^d chathamam. ¹⁹ B^d -bho. ²⁰ B^d so.

Imissā pana gāthāya na koci atthaṃ jānāti. Atha naṃ
ekadivasaṃ aggamaheṣī gāthāy' atthaṃ¹ pucchi. Rājā na
kathesi. Eko pan' assa Gaṅgamālo nāma maṅgalanahāpito,
so rañño massuṃ karonto paṭhamam khuraparikkammaṃ katvā
pacchā saṇḍāsena lomāni gaṇhāti. Rañño² khuraparikkamma- 5
kāle sukhaṃ hoti lomaharaṇakāle dukkhaṃ. So paṭhamam
tassa varaṃ dātukāmo hoti, pacchā sīsacchedaṃ³ ākaṃkhati.
Ath' ekadivasaṃ „bhadde amhākaṃ⁴ maṅgalakappako⁵ bālo“
ti deviṃ tam atthaṃ ārocetvā „kiṃ pana deva kātum vaṭṭa-
tīti“ vutte „paṭhamam⁶ lomāni gahetvā pacchā khurakammaṃ“ 10
ti āha. Sā kappakaṃ pakkosāpetvā „tāta idāni rañño mas-
sukaraṇadivase paṭhamam lomāni gahetvā pacchā khuraparī-
kammaṃ kareyyāsīti, raññā ca 'varaṃ gaṇhāhīti' vutte „aṇ-
ṇena me deva⁷ attho n' atthi, tumhākaṃ udānagāthāyā atthaṃ
ācikkhathā' ti vadeyyāsi, ahan te bahum dhanam dassāmīti“ 15
āha. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā massukaraṇadivase pa-
ṭhamam saṇḍāsaṃ gaṇhitvā „kiṃ bhane Gaṅgamāla apubbaṃ
te karaṇaṃ“ ti raññā vutto „deva kappakā nāma apubbaṃ pi
karontīti“ vatvā paṭhamam lomāni gahetvā pacchā khura-
parikkammaṃ akāsi. Rājā „varaṃ gaṇhā“⁸ 'ti āha. „Deva 20
aṇṇena me attho n' atthi“⁹, udānagāthāya atthaṃ kathethā¹⁰ „
'ti. Rājā attano daliddakāle kataṃ¹¹ kathetum lajjanto „tāta
iminā te varena ko attho, aṇṇam gaṇhā“¹² 'ti āha. „Etaṃ
eva dehi devā“ 'ti. So musāvādaḥbhayena „sādhū“ 'ti sam-
paticchitvā Kummāsapiṇḍajātaka vuttanayena¹³ sabbaṃ saṃ- 25
vidahāpetvā ratanapallaṃke nisīditvā „ahaṃ Gaṅgamāla puri-
mabhava imasmiṃ yeva nagare“ ti sabbaṃ purimakiriyaṃ
ācikkhitvā „iminā kāraṇena upaddhagāthaṃ¹⁴, sahāyo pana
me pabbajito, ahaṃ pamatto hutvā¹⁵ rajjaṃ eva kāremīti iminā

¹ B^d -ya atthaṃ. ² B^d adds ca. ³ B^d -dhanam. ⁴ B^d omits a-. ⁵ B^d mā-
laka-. ⁶ B^d adds saṇḍāsena. ⁷ B^d -parikkammaṃ. ⁸ B^d deva me. ⁹ B^d -hāhi.
¹⁰ B^d adds tumhākaṃ. ¹¹ B^d karoṭhā. ¹² C^s B^d kathaṃ. C^{s2} kathaṃ corr. to
kataṃ. ¹³ B^d -neva. ¹⁴ B^d adds vatva. ¹⁵ B^d omits hutvā.

kāraṇena pacchāupadḍhagāthaṃ vadāmīti“ udānassa atthaṃ¹
 kathesi. Taṃ sutvā kappako „upaḍḍhuposathakammena kira
 rañño ayaṃ sampatti laddhā, kusalaṃ nāma kātabbhaṃ, yaṃ
 nūnāhaṃ pabbajitvā attano paṭiṭṭhaṃ kāreyyaṃ“ ti cintetvā
 5 nātibhogaparivattaṃ² pahāya rājānaṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā
 Himavantaṃ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā tilakkhaṇaṃ āro-
 petvā vipassanaṃ vadḍhetvā paccekabodhiṃ patvā iddhiyā
 nibbattapattacīvaradharo Gandhamādanapabbate pañca cha-
 vassāni vasitvā „Bārāṇasīrājānaṃ³ olokessāmīti“ ākāsenā-
 10 gantvā uyyāne maṅgalasilāya⁴ nisīdi. Uyyānapālo sañjānitvā⁵
 rañño ārocesi: „deva Gaṅgamālo paccekabuddho hutvā ākāsenā-
 gantvā uyyāne nisinno“ ti. Rājā sutvā „paccekabuddhaṃ
 vandissāmīti“ vegena nikkhami. Rājamaṭṭhāpi puttena saddhiṃ
 yeva nikkhami. Rājā uyyānaṃ pavisitvā taṃ vanditvā eka-
 15 mantaṃ nisīdi saddhiṃ parisāya. So raññā⁶ saddhiṃ paṭi-
 santhāraṃ karonto „kiṃ Brahma-datta appamatto si, dham-
 mena rajjaṃ kāresi, dānādīni puññāni karosīti“ rājānaṃ kulānā-
 mena ālapitvā paṭisanthāraṃ karoti. Taṃ sutvā rañño mātā
 „ayaṃ hīnajacco malamajjano⁷ nahāpitaputto attānaṃ na jā-
 20 nāti, mama puttaṃ paṭhavissaraṃ jātikhattiyaṃ⁸ Brahma-dattā
 ‘ti nāmenālapati“ kuṃjhitvā sattamaṃ gāthaṃ āha:

7. Tapasā pajahanti¹⁰ pāpakammaṃ,
 tapasā nahāpitakumbhakārabhāvaṃ,
 tapasā abhiḥhuyya Gaṅgamāla
 25 nāmenālapas’ ajja Brahma-dattā ti. 42.

Tass’ attho: ime tēva sattā tapasā attano¹¹ katena tapogunena pāpa-
 kammaṃ jahanti, kiṃ paṇ’ evaṃ¹² tapasā¹³ nahāpitakumbhakārabhāvaṃ pi
 jahanti yaṃ tvaṃ Gaṅgamāla attano tapasā abhiḥhuyya mama puttaṃ Brahma-
 dattam nāmenālapasi¹⁴, patirujan¹⁵ nu te etaṃ ti.

¹ I d katham. ² Ck^s C^{s2} -vaddham, I d -vuttam. ³ Ck^s C^{s2} -sīm-. ⁴ I d -yam.
⁵ I d adds gantvā. ⁶ Ck^s C^{s2} I d rañño, C^s rañño corr. to raññā. ⁷ I d sītī.
⁸ I d -maccaṇo. ⁹ I d -khattam. ¹⁰ Ck^s C^{s2} jahanti. ¹¹ I d -nā. ¹² I d panete.
¹³ E d omits tapa-sā. ¹⁴ I d -sīti. ¹⁵ I d -paṇ.

Rājā mātaraṃ vāretvā paccekabuddhassa guṇaṃ pakā-
sento atṭhamam gātham āha:

8. Sandiṭṭhikam eva¹ passatha
khantisoracciyassa² yo³ vipāko,
yo⁴ sabbajanassa vanditā ahū⁵
taṃ vandāma sarājikā samaccā ti. 43.

5

Tattha khantisoracciyassa⁶ 'ti adhvāsana-khantiyā ca soraccassa ca,
vandāmā 'ti taṃ idāni mayaṃ sarājikā samaccā sabbe vandāma, passatha
amma khantisoraccānaṃ⁷ vipākaṃ ti

Raṇṇā mātari vāritāya sesamahājano utṭahitvā „ayuttaṃ 10
tāva⁸ evarūpassa hīnajaṇassa tumhe nāmaṇālapitun⁹“ ti āha.
Rājā mahājanaṃ⁹ paṭibāhitvā tassa guṇakathaṃ¹⁰ kathetum
osānagātham āha:

9. Mā kiñci avacuttha Gaṅgamālaṃ
muninaṃ¹¹ monapathesu sikkhamānaṃ,
eso hi atarī¹² aṇṇavaṃ
yaṃ taritvā vicaranti¹³ vītasokā ti. 44.

15

Tattha muninaṃ¹⁴ ti agārikānaṃ agārikasekkhasekkhapacceka-muniṇsu pacce-
ka-muniṇiṃ, monapathesu sikkhamānaṃ ti pubbaḥāgapaṭipadābodhapakkhiya-
dhammasamkhātesu¹⁵ monapathesu sikkhamānaṃ, aṇṇavaṃ ti saṃsāra- 20
samuddaṃ¹⁶.

Evaṃ¹⁷ vatvā rājā paccekabuddhaṃ vanditvā „bhante
mayhaṃ mātu khamathā¹⁸“ 'ti āha. „Khamāma¹⁹“ mahārājā²⁰ 'ti.
Rājaparisāpi¹⁹ naṃ khamāpesi. Rājā attānaṃ nissāya vasa-
natthāya paṭiññaṃ yāci. Paccekabuddho pana adatvā sarāji- 25
kāya parisāya passantiyā va ākāse ṭhatvā raṇṇo ovādaṃ datvā
Gandhamādanam eva gato.

¹ Bdf add amma ² Bdf -raccassa. ³ Cs so. ⁴ Bdf so ⁵ Bdf ahū ⁶ Bdf
-raccasā ⁷ Cks Cs² omitt khānti ⁸ Bdf tedeṇa. ⁹ Bdf adda pi ¹⁰ Bdf guṇaṃ.
¹¹ Cks -nī-. ¹² Ck Cs² Bdf -ri. Bf atthari ¹³ Cks Cs² vitaranti. Bdf civaranti.
Bf picaranti ¹⁴ Ck Cs² munin, Bdf munīnaṃ. ¹⁵ Bdf -padāya tiṣu sikkhāsu sat-
tatiṣa bodhipakkhi. ¹⁶ Bdf -raṃahāsa-. ¹⁷ Bdf evaṃca pana. ¹⁸ Bdf -mi.
¹⁹ Bdf omitt pi

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā „evaṃ² upāsakā uposathavāso nāma vasitabbayuttako“ ti vatvā jātakam samodhānesi. „Tadā paccekabuddho parinibbāyi, Aḍḍhamāsakarājā Ānando ahoṣi, mahesi³ Rāhulamātā, Udayarājā pana aham evā“ ti. Gaṇḍamālajātakaṃ⁴.

5

6. Cetiya-jātaka.

Dhammo have hato hantiti. Idam Satthā Jetavane viharanto Devadattassa paṭhavipavesanaṃ ārabha katesi. Tasmiṃ⁵ hi divase⁶ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto musāvādaṃ katvā paṭhaviṃ pavittṭho Avici-parāyano jāto“
10 ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi paṭhaviṃ pavittṭho yevā“ ti vatvā⁷ atitāṃ āhari:

Atīte paṭhamakappe Mahāsammato nāma rājā asaṃ-kheyyāyuko⁸ ahoṣi. Tassa putto Rojo nāma, Rojassa⁹ Vararojo nāma, tassa¹⁰ Kalyāṇo nāma, Kalyāṇassa¹⁰ Varakalyāṇo nāma, Varakalyāṇassa¹⁰ Uposatho nāma¹¹, Uposathassa¹² Mandhātā nāma, Mandhātussa¹³ Varamandhātā nāma, tassa¹⁴ putto Caro¹⁵ nāma, Carassa¹⁶ putto Upacaro¹⁷ nāma ahoṣi¹⁸. Apararo¹⁹ ti pi tass' eva nāmaṃ. So Cetiya-ratṭhe Sotthivati-
20 nagare²⁰ rajjaṃ kāresi, catūhi iddhīhi²¹ samannāgato ahoṣi: uparicarō²² hoti ākāsagāmī, cattāro naṃ²³ devaputtā catusu pi²⁴ disāsu khaggahatthā rakkhanti, kāyato candanagandho vāyati, mukhato uppalagandho. Tassa Kapilo²⁵ nāma brāhmaṇo purohito ahoṣi. Kapilabrāhmaṇassa²⁵ pana kaniṭṭho
25 Korakalambo nāma rañṇā saddhiṃ ekācariyakule uggahitasippo bālasahāyo²⁶. Tassa kumārakāle yeva „aham rajjaṃ patvā

¹ Eḍḍ dhammade- ² Eḍḍ evaṃ. ³ Eḍḍ ahoṣi rañṇo mātā mahāmāyā aggamahesi, Ck^s Cs² mahesi ⁴ Eḍḍ adds pañcamam. ⁵ Eḍḍ -ñ ⁶ Eḍḍ adds bhikkhu. ⁷ na bhikkhave - - - vatvā wanting in Ck^s Cs². ⁸ Eḍḍ -yu. ⁹ Eḍḍ tassa putto in the place of ro-. ¹⁰ Eḍḍ adds putto. ¹¹ Ck^s omits Uposatho nāma. ¹² Eḍḍ uposathassa putto varauposatho nāma varauposathassa putto mantatā nāma ¹³ Eḍḍ -tassā putto. ¹⁴ Eḍḍ varamandhassa. ¹⁵ Eḍḍ varo. ¹⁶ Eḍḍ varassa. ¹⁷ Eḍḍ -varo. ¹⁸ Eḍḍ omits ahoṣi. ¹⁹ Eḍḍ uparivarō. Cfr. Ind. Stud. 5 Bd. p. 415, Dīpavamsa p 26, Milindap. p. 202. ²⁰ Eḍḍ sāvatthiyana-. ²¹ Eḍḍ ijjiddhihi. ²² Eḍḍ uparivarō ²³ Eḍḍ omits nam ²⁴ Eḍḍ omits pi ²⁵ Eḍḍ kaḷ pi-. ²⁶ Eḍḍ adds so.

tuyhaṃ purohitaṭṭhānaṃ dassāmiti“ paṭijāni. So rajjaṃ pa-
 tvāpi pitu purohitaṃ Kapilabrāhmaṇaṃ¹ purohitaṭṭhānato
 cāvetuṃ nāsakkhi. Purohite pana āttano upaṭṭhānaṃ āga-
 chante tasmiṃ gāravena apacitākāraṃ dasseti². Brāhmaṇo
 taṃ sallakkhetvā „rajjaṃ³ nāma samavayehi saddhiṃ supari- 5
 hāraṃ⁴ hoti⁵, ahaṃ rājānaṃ āpucchitvā pabbajissāmiti“ cinte-
 tvā „deva ahaṃ mahallako, gehe kumāro⁶ atthi, taṃ puro-
 hitaṃ karohi, ahaṃ pabbajissāmiti“ rājānaṃ anujānāpetvā
 puttaṃ purohitaṭṭhāne ṭhapāpetvā⁷ rāḷuyyānaṃ pavisitvā isi-
 pabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhiññaṃ nibbattetvā puttaṃ upa- 10
 nissāya⁸ tatth’ eva vāsaṃ kappesi. Korakalambako „ayaṃ
 pabbajanto⁹ mayhaṃ ṭhānantaraṃ na¹⁰ dāpesīti“ bhātari āghā-
 taṃ bandhitvā ekadivasaṃ sukhakathāsamaye¹¹ rañña¹² „Kora-
 kalambaka tvaṃ¹³ purohitaṭṭhānaṃ na karosīti“ vutte „āma
 deva na karomi¹⁴, bhātā me kāretīti“ āha. „Nanu te bhātā 15
 pabbajito“ ti. „Āma pabbajito, ṭhānantaraṃ pana puttassa
 dāpesīti“. „Tena hi tvaṃ kārehīti“. „Deva paveniyā¹⁵ āgataṃ
 ṭhānantaraṃ¹⁶ bhātaraṃ apanetvā na sakkā mayā kātun¹⁷“ ti.
 „Evaṃ sante ahaṃ¹⁸ taṃ mahallakaṃ katvā itaraṃ¹⁹ te ka-
 niṭṭhaṃ karissāmiti“. „Kathaṃ devā“ ti. „Musāvādaṃ 20
 katvā“ ti. „Kiṃ deva na jānātha yathā mama bhātā mahan-
 tena abbhutadhammena samannāgato vijjādharo, so abbhūtena²⁰
 tumhe vañcessati, cattāro devaputte antarahite viya karissati,
 kāyato ca mukhato ca gandhaṃ²¹ duggandhaṃ viya karissati,
 tumhe ākāsa otāretvā bhūmiyaṃ ṭhite²² viya karissati, tumhe 25
 paṭhaviṃ pavisantā viya bhavissatha, tadā tumhākaṃ kathāya
 paṭiṭṭhātuṃ na sakkhissatha“ ti. „Tvaṃ evaṃ saññaṃ mā
 kari, ahaṃ kātuṃ sakkhissāmiti. „Kadā karissatha devā“ ti.

¹ Bā kappi-. ² Bā -si. ³ Bā rājā. ⁴ Bā sukhapa-. ⁵ Bā sobhati. ⁶ Bā
 -rako. ⁷ Bā ṭhapetvā. ⁸ Bā nissāya. ⁹ Bā pi na. ¹⁰ Bā omits na. ¹¹ Bā
 sukhagatāya sa-. ¹² Bā rañña. ¹³ Bā titani corr. to kitani. ¹⁴ Bā -miti
 kasmā. ¹⁵ Cā paveniyā, Cā pameniyā, Bā pavemiyā. ¹⁶ Bā adda mama ¹⁷
 Bā kāretun. ¹⁸ Cā ahaṃ. ¹⁹ Bā itaraṃ ²⁰ Bā abbhutadhammena ²¹ Bā sugan-
²² Cā -to, Bā ṭhitāya.

- „Ito sattame divase“ ti. Sā kathā sakalanagare pākāṭā ahoṣi.
 „Rājā kira musāvādaṃ katvā mahallakaṃ¹ khuddakaṃ karissati²,
 ṭhānantaraṃ khuddakassa dāpessati, kīdiso nu kho musāvādo nāma,
 kiṃ nīlako udāhu pītakādisu aññataro vaṇṇo“
 5 ti evaṃ mahājanassa parivitakko udapādi. Tadā kira lo-
 kassa saccavādikālo, musāvādo nāma³ evarūpo ti pi na jā-
 nanti. Purohitaputto pi taṃ kathaṃ sutvā pitu⁴ kathesi: „tāta
 rājā kira musāvādaṃ katvā tumhe khuddake katvā amhākaṃ
 ṭhānantaraṃ mama petteyyassa⁵ dassatīti“. „Tāta rājā musā-
 10 vādaṃ katvāpi amhākaṃ ṭhānantaraṃ haritum na sakkhis-
 sati⁶, kataradivasam pana karissatīti“. „Ito kira sattame
 divase“ ti. „Tena hi tadā mayhaṃ āroceyyāsīti“. Sattame
 divase mahājano „musāvādaṃ passāmā“⁷ ti rājāṅgaṇe sanni-
 patitvā mañcātimañce bandhi⁸. Kumāro gantvā pitu ārocesi.
 15 Rājā alaṃkatapaṭṭiyatto nikkhamitvā mahājanamajjhe rājāṅ-
 gaṇe ākāse aṭṭhāsī. Tāpaso ākāsenāgantvā⁹ rañño purato
 nisīdanacammaṃ attharitvā ākāse pallamaṅkena nisīditvā „saccaṃ
 kira tvaṃ mahārāja musāvādaṃ katvā khuddakaṃ mahallakaṃ
 katvā tassa ṭhānantaraṃ dātukāmo sīti¹⁰“. „Āma ācariya
 20 evaṃ me katan¹¹“ ti. Atha naṃ so ovaḍanto „mahārāja
 musāvādo nāma bhāriyo guṇaparidhamāsako, catusu apāyesu
 nibbattāpeti, rājā nāma musāvādaṃ¹² karonto dhammaṃ hanti¹³,
 so dhammaṃ hanitvā sayam eva haññatīti¹⁴“ vatvā¹⁵ paṭha-
 maṃ gātham āha:
 25 1. Dhammo have hato¹⁶ hanti, nāhato hanti kañcinam,
 tasmā hi dhammaṃ na hane¹⁷ mā taṃ¹⁸ dhammo hato
 hanīti. 45.

¹ B^d adds karissati ² B^d adds khuddakaṃ mahallakaṃ karissati. ³ B^d omits nā- ⁴ B^d adds santikaṃ gantvā ⁵ B^d cūlapitussa. ⁶ B^d -tīti. ⁷ B^d bandhitvā aṭṭhasam taṃ ⁸ B^d -na gantvā. ⁹ C^k C^s -si. ¹⁰ B^d kathitaṃ. ¹¹ katvā khudda - - - vādaṃ wanting in C^s. ¹² B^d hanati. ¹³ C^k C^s sañña-. B^d hañca-. ¹⁴ B^d omits vatvā ¹⁵ B^d pāto ¹⁶ B^d hanetha. ¹⁷ B^d f tvaṃ.

Tattha dhammo ti jettḥāpacāyanadhammo adhippeto ¹.

Atha naṃ uttarim pi oবাদanto „sace mahārāja musā-
vādaṃ karissasi catasso² iddhiyo antaradhāyissantīti“ vatvā
dutiyaṃ gātham āha:

২. Alikaṃ bhāsamānassa apakkamanti devatā, 5
pūtikaṃ ca mukhaṃ vāti saggaṭṭhānā³ ca dhamasati
yo jānaṃ⁴ pucchito pañhaṃ aññathā naṃ viyākareti. 46.

Tattha apakkamanti devatā jñ mahārāja sace alikaṃ bhaṇissasi
cattāro devaputtā ārakkhaṃ chaḍḍetvā antaradhāyissantīti adhippāyena vadati, 10
pūtikaṃ ca mukhaṃ ti mukhaṃ ca te kāyo ca ubho pūṭigandham vāyissan-
tīti⁵ sandhāyāha. saggaṭṭhānā⁶ ca dhamasatīti ākāśato bhassitvā paṭhaviṃ
pavissatīti⁷ dipento evaṃ āha.

Taṃ sutvā rājā bhūto Korakalambakaṃ olokesi. Atha
naṃ so „mā bhāyi mahārāja, nanu mayā paṭhamam eva tum- 15
hākaṃ etaṃ kathitaṃ“ ti ādim āha. Rājā Kapilassa⁸ vaca-
naṃ sutvā⁹ attano katham¹⁰ eva purato karonto „tvaṃ si¹¹
bhante kaniṭṭho, jettḥo Korakalambako¹²“ ti āha. Ath' assa
saha musāvādena cattāro devaputtā „tādisassa musāvādino
ārakkhaṃ na gaṇhissāmā“ 'ti khagge pādamūle chaḍḍetvā 20
antaradhāyimsu, mukhaṃ¹³ bhinnakukkuṭaṇḍaṃ¹⁴ viya kāyo
vivaṭavaccakuṭi viya duggandhaṃ vāyi, ākāśato¹⁵ bhassitvā
paṭhaviyaṃ paṭiṭṭhaḥīti¹⁶ catasso iddhiyo parihāyimsu¹⁷. Atha
naṃ mahāpurohito „mā bhāyi mahārāja, sace saccaṃ bha-
ṇissasi sabbaṃ te paṭipākatikaṃ¹⁸ karissāmīti“ vatvā tatiyaṃ 25
gātham āha:

৩. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce¹⁹ bhāsase rāja bhūmiyaṃ tiṭṭha²⁰ Cetiyā 'ti. 47.

¹ Bḍ idhādhīpeto ² Bḍ adds te ³ Ck C^{s2} -nañ. C^s -na, Bf sakathānam. ⁴
Ck C^{s2} janam, C^s janam corr. to janam. ⁵ Bḍ vāyissatīti tañ ⁶ Ck C^{s2} -nañ,
C^s -nam ⁷ Bḍ pavissatīti. ⁸ Bḍ kappi-. ⁹ Bḍ sutvaṃ anādayitvā. ¹⁰ Bḍ attanā
katitham. ¹¹ Bḍ pi. ¹² Bḍ Kor - jetho ¹³ Bḍ mudam ¹⁴ Ck -kkundañ, Bḍ
bhinnam kukkuṭakkhiputi. ¹⁵ Bḍ adds ca. ¹⁶ Bḍ -hi. ¹⁷ Bḍ parivāhāyisu ¹⁸
Bḍ sabbete pakatikam. ¹⁹ Ck C^{s2} cetu ²⁰ Bḍ pati-

Tattha bhūmiyaṃ titthā¹ 'ti bhūmiyaṃ yeva paṭiṭṭha, puna ākāsaṃ lamghitum na² sakkhissasiti attho

So „passa mahārāja, paṭhamam musāvāden' eva te casso iddhiyo antarahitā, sallakkhehi³, idāni pi sakkā pati-
5 pākatikam⁴ kātun⁵“ ti vutte⁶ pi „evam katvā⁷ tumhe maṃ vañcetukāmā⁸“ ti dutiyam pi musā⁹ bhaṇitvā yāva gopphakā⁹ pathaviṃ pāvisi. Atha naṃ puna pi brāhmaṇo „sallakkhehi mahārāja⁹“ 'ti vatvā¹⁰ catuttham gātham āha:

1. Akāle vassatī¹¹ tassa kāle tassa na vassati
10 yo jānam pucchito pañham aññathā naṃ viyākare ti. 48.

Tattha tassā 'ti yo jānanto pucchitapañham¹² musāvādam katvā aññathā vyākaroṭi¹³ tassa rañño vijite devo yuttakāle avassitvā akāle vassatīti attho.

Atha naṃ puna pi „musāvādaphalena¹⁴ yāva gopphakā⁹ pathaviṃ pavitṭho sallakkhehi mahārāja¹⁵“ 'ti vatvā pañcamam
15 gātham āha:

5. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhūmiṃ¹⁶ pavisa Cetiya¹⁷ 'ti. 49.

So tatiyam pi „tvaṃ si bhante¹⁶ kaniṭṭho, jeṭṭho Korakalambako¹⁷“ ti musāvādam eva katvā yāva jannukā¹⁷ pathaviṃ pā-
20 visi. Atha naṃ „puna pi sallakkhehi mahārāja¹⁸“ 'ti

6. Jivhā tassa dvidhā¹⁹ hoti uragassēva disampati
yo jānam pucchito pañham aññathā naṃ viyākare. 50.

7. Sace hi saccam bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya¹⁷ 'ti 51.

25 imā dve gāthā vatvā „idāni pi sakkā paṭipākatikam¹⁹ kātun²⁰“ ti āha. Rājā tassa vacanam²⁰ anādiyanto „tvaṃ si²¹ bhante kaniṭṭho, jeṭṭho Korakalambako²¹“ ti catuttham pi musāvādam

¹ Bd pati-. ² Bd alaṅghitum ³ Bd adds mahārāja ⁴ Bd omits pati. ⁵ Ck C^{s2} -o. ⁶ Bd aka- ⁷ Bd musāvādam. ⁸ all four MSS. goppa-. ⁹ Bd adds idāni pi sakka pākatikam kātun. ¹⁰ Bd omits vatvā. ¹¹ C^s C^{s2} Bdf -ti. ¹² Bd -tamp-. ¹³ Bd aññamthā naṃ karoti ¹⁴ Bd -balena. ¹⁵ Ck C^{s2} -iyam, Bd bhūmi, Bf bhiyyo. ¹⁶ Bd omits si bhante. ¹⁷ C^s jannu- corr to jannu-. ¹⁸ Ck^s C^{s2} dvidhā ¹⁹ Bd omits pati ²⁰ Bd adds sutvāpi. ²¹ Bd pi

katvā yāva kaṭito paṭhavim pāvisi. Atha nam brāhmaṇo „sallakkhehi mahārāja“ 'ti vatvā puna dve gāthā abhāsi:

8. Jivhā tassa na bhavati macchassēva disampati
yo jānaṃ pucchito pañhaṃ aññathā nam viyākare. 52.
9. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 53.

Tattha macchassevā 'ti nibbattanibbattaṭṭhāne musāvādino macchassa viya kathanasamattā jivhā na hoti, mūgo va hotīti attho ¹.

So pañcamam pi ² „tvaṃ si ³ bhante kaniṭṭho, jetṭho Kora-kalambako ⁴“ ti musāvādaṃ katvā yāva nābhito paṭhavim pā-
visi. Atha nam brāhmaṇo „puna pi sallakkhehi mahārāja“ 'ti
vatvā dve gāthā abhāsi:

10. Thiyo tassa pajāyanti na pumā jāyare kule
yo jānaṃ pucchito pañhaṃ aññathā nam viyākare. 54.
11. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 55.

Tatthā thiyo ti nibbattanibbattaṭṭhāne musāvādissa dhītaro va ⁵ jāyanti,
puttā na jāyantīti attho.

Rājā ⁶ anādiyitvā chaṭṭham ⁷ pi tath' eva musā bhaṇitvā
yāva thanā paṭhavim pāvisi. Puna ⁸ pi brāhmaṇo „sallakkhehi
mahārāja“ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

12. Puttā tassa na bhavanti pakkamanti disodisaṃ
yo jānaṃ pucchito pañhaṃ aññathā nam viyākare. 56.
13. Sace hi saccaṃ bhaṇasi hohi rāja yathā pure,
musā ce bhāsase rāja bhiyyo pavisa Cetiya 'ti. 57.

Tattha pakkamantīti sace ⁹ musāvādissa puttā honti mātāpīṭunnaṃ anu-
pakārā hutvā palāyantīti attho.

So pāpamittasaṃsaggadosena tassa vacanaṃ anādiyitvā
sattamaṃ pi tath' eva ¹⁰ akāsi, ath' assa paṭhavī vivaram
adāsi, Avicito jālā utṭhahitvā ganhi.

30

¹ Cks Cs² omit attho. ² Bd -maṃ, omitting pi. ³ Bd pi. ⁴ Cks Cs² Kor -- jettho.

⁵ Bd pa. Ck omits va. ⁶ Bd adds tassa vacanaṃ. ⁷ Bd athamaṃ, omitting pi.

⁸ Bd atha nam pu-. ⁹ Bd adds pana ¹⁰ Bd tattheva musāvādaṃ.

14. Sa rājā isinā satto¹ antalikkhecaro pure
pāvekkhi paṭhavim c' eso² hīnatto³ patva pariyāyam. 58.
15. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasaṃsanti paṇḍitā, (= vol. II $\frac{172}{20}$.)
aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasāmbitan ti 59.
5 imā dve abhisambuddhagathā honti.

Tattha sa rājā ti bhikkhave so rājā Cetiyo pubbe antalikkhe caro hutvā
pacchā isinā abhisatto⁴ parihiṇabhāvo hutvā patva pariyāyam⁵ attano kāla-
pariyāyam patvā paṭhavim pāvisīti attho, tasmā ti yasmā Cetiyaṛājā chandā-
gamanena Avīci-parāyano jāto tasmā aduṭṭhacitto ti chandādāhi adūsitacitto
10 hutvā saccam eva bhāseyyā⁶ ti

Mahājano „Cetiyaṛājā isim akkositvā musāvādam katvā
Avīcim pavitṭho“ ti bhayappatto ahosi. Rañño pañca puttā
āgantvā⁷ „amhākaṃ avassayo hohīti“ vadimsu. Brāhmaṇo „tāta,
tumbhākaṃ pitā dhammam nāsetvā musāvādam katvā isim
15 akkositvā Avīci-paṭipanno⁸, dhammo nām' esa hato hanati“,
tumbhehi na sakkā idha vasitun“ ti vatvā⁹ sabbajetṭham¹⁰ „ehi
tvam tāta, pācīnadvārena nikkhamitvā ujukaṃ gacchanto
sabbasetam sattappaṭitṭhitam hatthiratanam passissasi¹¹, tāya
saññāya tattha nagaram māpetvā vasa, tam nagaram Hatthi-
20 puram nāma bhavissatīti“ āha. Dutiyam āmantetvā „tvam
tāta dakkhiṇadvārena nikkhamitvā ujukaṃ eva¹² gacchanto
sabbasetam assaratanam passissasi, tāya saññāya tattha na-
garam māpetvā vasa, tam nagaram Assapuram nāma bhavissa-
tīti“ āha. Tatiyam āmantetvā „tvam tāta pacchimadvārena
25 nikkhamitvā ujukaṃ¹³ gacchanto kesarasīham passissasi, tāya
saññāya tattha nagaram māpetvā vasa, tam nagaram Sīha-
puram nāma bhavissatīti“ āha. Catuttham āmantetvā „tvam
tāta uttaradvārena nikkhamitvā ujukaṃ yeva¹⁴ gacchanto sab-
baratanamayaṃ cakkapañjaram¹⁵ passissasi, tāya saññāya

¹ B^d iminā patto ² B^df jacco. ³ C^k hinanto, C^{s2} hananto, B^d hinattho, B^f
hinattho. ⁴ C^{ks} C^{s2} -sitto, B^d iminā atipattho ⁵ B^d -yanti. ⁶ B^d adds brahma-
nassa pādesu patitvā ⁷ B^d -upapanno. ⁸ C^s C^{s2} hanti ⁹ B^d adds tesu. ¹⁰
B^d -jethakaṃ ¹¹ C^{ks} -ti, B^d pavisasi ¹² C^k adds gaccha ¹³ C^{ks} C^{s2} add
gaccha ¹⁴ B^d -kameva. ¹⁵ B^d pañcakkam.

tattha nagaram māpetvā vasa, tam nagaram Uttarapañcālaṃ
 nāma bhavissatīti¹ āha. Pañcamam āmantetvā „tāta tayā
 imasmim thāne vasitum na sakkā, imasmim nagare mahāthū-
 paṃ katvā nikkhamitvā pacchimauttarāya² disāya ujukam gac-
 cha, gacchanto³ dve pabbate aññamaññaṃ paharitvā⁴ daddarā⁵
 ‘ti saddam⁶ karonte passissasi, tāya saññāya tattha nagaram
 māpetvā vasa⁷, tam nagaram Daddarapuram⁸ nāma bhavissa-
 titi⁹ āha. Te pañca pi¹⁰ janā tāya saññāya gantvā tasmim
 thāne nagarāni māpetvā vasiṃsu.

Satthā imam desanam¹¹ āharitvā „na bhikkhave idān’ eva pubbe
 pi Devadatto musāvadam katvā paṭhavim pavittho¹² ti vatvā jātakam
 samodhānesi: „Tadā Cetiyaṛājā Devadatto ahosi, Kapilabrāhmaṇo¹³
 aham evā¹⁴ ‘ti. Cetiya jātakam¹⁵.

7. Indriyajātaka.

Yo indriyānan ti. Idam Satthā Jetavāṇe viharanto pu-
 rānadutiyyikapalobhanam¹⁶ ārabha kathesi. Sāvattiyam kir’
 eko kulaputto Satthu dhammadesanam sutvā „na sakkā agāramajjhe
 vasantena ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham brahmacariyam cari-
 tum, niyyānike sāsane¹⁷ pabbajitvā dukkhass’ antam karissāmiti¹⁸
 gharavibhavam puttadārassa niyyādetvā¹⁹ Satthāram pabbajjam²⁰ yāci.
 Satthāpi ssa pabbajjam dāpesi. Tassācariyupajjhāyehi²¹ saddhim
 piṇḍāya carato²² navakattā²³ c’ eva bhikkhūnam bahubhāvena ca
 kulaghare vā āsanasālāya vā āsanam na pāpuṇāti²⁴, saṃghanavaka-
 koṭiyam²⁵ piṭham²⁶ vā phalakam vā²⁷ pāpuṇāti. āhāro²⁸ pi ulūka-
 piṭṭhena²⁹ ghaṭṭitā³⁰, bhinnasitthakayāgum³¹ vā³² pūṭisukkhakhajjam³³
 vā jhāmasukkhakuro vā pāpuṇāti, yāpanapamāṇam na hoti³⁴. So

¹ Bā -mutta-. ² Bā -kameva gacchanto-. ³ Bā repeats pa- ⁴ Bā -rasaddam.

⁵ Bā vasi. ⁶ Cks Cs² daddapu- ⁷ Bā omits pi. ⁸ Bā dhammade. ⁹ Bā kap-
 ṭilabrahmaṇo pana. ¹⁰ Bā adds ebathamam. ¹¹ Ck -dū- ¹² Bā buddhasā-

¹³ Bā adds nikkhamitvā ¹⁴ Cks omit pab-. ¹⁵ Bā tassa āc. ¹⁶ Bā caranto

¹⁷ Ck navakkattā. ¹⁸ Cks Cs² pāpunantam in the place of na pāpuṇāti. ¹⁹

Bā -kūnam ko- ²⁰ Bā pithikam. ²¹ Bā omits vā pha - - vā ²² Bā -re ²³

Bā ujuka-. ²⁴ so all four MSS. instead of -to? ²⁵ Bā -sitthaka kañcikaṃ vā

yāgum. ²⁶ Bā adds pāpuṇāti. ²⁷ Bā omits pūti. ²⁸ Bā yāpanappakam hoti.

attanā laddham gahetvā purāṇadutiyaikāya¹ santikaṃ gacchati, ath'
 assa sā pattam gahetvā vanditvā pattato bhattam haritvā² susampādi-
 tāni yāgubhattasūpavyañjanāni deti, mahallako rasatapāhāya bajjhivā
 purāṇadutiyaikaṃ¹ jahitum na sakkoti. Sā cintesi: „baddho nu kho
 5 no ti vīmaṃsissāmi nan“ ti. Ath' ekadivasaṃ janapadamanussaṃ
 setamattikāya nahāpetvā gehe nisīdāpetvā aññe pi 'ssa katipaye³
 manusse⁴ ānāpetvā⁵ thokaṃ⁶ pānabhōjanaṃ dāpesi. Te khādantā
 bhunjantā⁷ nisīdīmsu. Gehadvāre cakkesu goṇe bandhāpetvā ekaṃ
 sakaṭam pi ṭhapāpesi. Sayam pana piṭṭhigabbhe nisīditvā pūve paci.
 10 Mahallako āgantvā dvāre aṭṭhāsi. Tam disvā⁸ eko mahallakapuriso
 „ayye eko thero⁹ dvāre ṭhito“ ti āha. „Vanditvā aticchāpehiti¹⁰“.
 „Aticchatha bhante“ ti punappuna kathetvāpi tam anāgacchantam¹¹
 disvā „ayye thero na gacchatīti“ āha. Sā āgantvā sāṇikaṃ ukkhi-
 pitvā oloketvā¹² „aho mama¹³ dāraikapitā“ ti vatvā nikkhamitvā van-
 15 ditvā pattam gahetvā geham pavesetvā bhojetvā bhojanapariyosāne
 vanditvā „bhante tumhe idh' eva parinibbāyatha, mayam ettakaṃ
 kālam¹⁴ aññam kulam na gaṇhīma¹⁵. assāmi ke pana ghare ghara-
 vāso na saṇṭhāti, mayam aññam kulam gaṇhāma, dūram janapadam
 gacchissāma, tumhe appamattā hotha, sace me doso atthi khamathā“
 20 'ti āha. Mahallakassa hadayaphālanakālo viya ahosi. Atha nam
 „aham tam jahitum na sakkomi, mā gaccha vibbhamissāmi. asu-
 katṭhāne¹⁶ sātakaṃ pesēhi, pattacīvaram paṭicchāpetvā āgacchissā-
 mīti“ āha. Sā „sādhū“ ti sampatiçchi. Mahallako vihāram gantvā
 ācariyupajjhāye pattacīvaram paṭicchāpento „kasmā¹⁷ evam karosīti“
 25 vutte „purāṇadutiyaikaṃ¹ jahitum na sakkomi, vibbhamissāmīti“ āha.
 Atha nam te anicchantam nēva Satthu santikaṃ netvā „kiṃ bhik-
 khave imam auicchantam nēva ānayitthā“ 'ti vutte „bhante ayaṃ
 ukkaṇṭhitvā vibbhamitukāmo“ ti vadīmsu. Atha nam Satthā „saccaṃ
 kira tvaṃ¹⁸ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ¹⁹ bhante“ ti „ko tam
 30 ukkaṇṭhāpetīti“ „purāṇadutiyaikā¹ bhante“ ti vutte „bhikkhu²⁰ sā itthi
 tuyham anattakārikā, pubbe²¹ tvaṃ etaṃ²² nissāya catuhi²³ jhānehi
 paribhō mahādukkham patvā mam nissāya tamhā dukkhā muccitvā
 natṭham²⁴ jhānam paṭilabbhīti“ vatvā atītam āhari:

¹ Ck C² -dū- ² Bd nīha- ³ Bd katiye. ⁴ Bd parivārama-. ⁵ C⁸ ānā- corr. to ānā-, Bd ānā-. ⁶ Bd repeats tho-. ⁷ Ck⁸ C² bhojantā, Bd bhuñjanti ⁸ Bd athā sam sutvā ⁹ Bd mahāthero ¹⁰ Ck⁸ C² -petiti. ¹¹ Ck⁸ C² āg-. ¹² Bd -kento. ¹³ Bd ambho ambhākam. ¹⁴ Bd etthake kāle. ¹⁵ Bd gaṇhāma. ¹⁶ Bd adds me. ¹⁷ Bd adds āvuso. ¹⁸ Bd adds bhikkhu. ¹⁹ Bd āma. ²⁰ Bd adds idāneva. ²¹ Bd adds pi. ²² Bd tam. ²³ so all four MSS. ²⁴ Bd natha.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa purohitaṃ paṭicca tassa brāhmaṇiṃ kuc-
 chismiṃ¹ nibbatti. Jātadvase c' assa sakalanagare āvudhāni
 pajjalimsu, ten' assa Jotipālakumāro ti nāmaṃ karimsu.
 So vayappatto Takkasilāya² sabbasippāni uggaṇhitvā rañño 5
 sippaṃ dassetvā issariyaṃ pahāya kañci³ ajānāpetvā agga-
 dvārena nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā Sakkadattiye Ka-
 vitṭhakaassame⁴ isipabbajjaṃ pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nib-
 battesi. Taṃ tattha vasantaṃ anekāni isisatāni parivāresuṃ.
 Mahāsaṃāgamo ahosi, satta⁵ antevāsikajettṭhakaṃ ahesuṃ. Tesu 10
 Sālissaro nāma isi Kavittṭhakassamā⁶ nikkhamitvā Surattṭha-
 janapade⁷ Sātodikānāmanadiyā⁸ tīre anekasahassaisiparivāro
 vasi. Meṇḍissaro⁹ nāma isi Pajakaraṇṇo¹⁰ vijite¹¹ Lambacūḷa-
 kaṃ¹² nāma nigamaṃ nissāya anekasahassaisiparivāro vasi.
 Pabbato nāma isi ekaṃ aṭavijanapadaṃ¹³ nissāya anekasahassa- 15
 isiparivāro vasi. Kālādevalo nāma isi Avantī-dakkhināpathe
 ekaṃ ghanaselaṃ¹⁴ nissāya anekasahassaisiparivāro¹⁵ vasi.
 Kisavaccho nāma isi ekako va Daṇḍakiraṇṇo Kumbhavatī-
 nagaraṃ nissāya uyyāne vasi. Anusissatāpaso¹⁶ pana Bodhi-
 sattass' upaṭṭhāko¹⁷ tassa santike¹⁸ vasi. Nārado nāma isi 20
 Kālādevalassa kaniṭṭho Majjhimaṇḍapaḍe¹⁹ Arañjaragirimhi²⁰
 pabbatajālantare ekako va ekasmiṃ guhāleṇa²¹ vasi. Arañ-
 jaragirito²² pana²³ avidūre eko ākiṇṇamanusso nigamo atthi.
 Tesāṃ antare mahatī²⁴ nadī, taṃ nadiṃ bahū manussā ota-
 ranti²⁵, uttamarūpadharā vaṇṇadāsiyo pi purise palobhiya- 25
 mānā²⁶ tassā nadiyā tīre nisīdanti. Nāradaṭāpaso tāsu ekaṃ
 disvā paṭibaddhacitto hutvā jhānaṃ antaradhāpetvā nirāhāro

¹ B^d -imhi. ² B^d -yam. ³ B^d kiñci. ⁴ B^d kapitha-. ⁵ B^d tattha. ⁶ C^k C^{s2}
 kavittṭhakassamā, B^d kam assamā, B^s sakaassamā. ⁷ B^d purathimaja-. ⁸ B^d sātā-
 gitānāma-. ⁹ C^s C^{s2} meṭṭhi-. ¹⁰ B^d pañcālaraṇṇo. ¹¹ C^k C^{s2} -to. ¹² B^d
 kalampaculakam. ¹³ B^d aṭavi-. ¹⁴ B^d ekagghalaselaṃ. ¹⁵ C^k C^{s2} neka-. ¹⁶
 B^d anupiyatā-. ¹⁷ B^d -ttassa upa-. ¹⁸ B^d tassantike. C^k C^{s2} omit tassa. ¹⁹
 B^d majjhimaḍe. ²⁰ B^d añcaṅgi-. ²¹ C^{s2} -ne. ²² C^k C^{s2} -no, B^d arañcarā-
 gīriṇo. ²³ B^d nāma. ²⁴ B^d maha. ²⁵ B^d osaranta. ²⁶ so all four MSS. in-
 stead of palobha-?

- parisussanto kilesavasaṃ gantvā sattāhaṃ¹ nipajji. Ath' assa bhātā Kāḷadevalo āvajjanto² taṃ kāraṇaṃ ūtvā ākāsenāgantvā leṇaṃ⁴ pāvisi. Nārado taṃ disvā „kasmā bhavaṃ āgato“⁴ 'ti. „Bhavaṃ akallako ti bhavantaṃ paṭijaggituṃ āgato 'mhīti“.
- 5 Atha naṃ so „avatthukaṃ⁵ bhavaṃ kathesi, alikaṃ tuccha-kaṃ⁶ kathesīti“⁷ musāvādena niggaṇhi. So „na taṃ pahātuṃ vaṭṭatīti“ Sāḷissaraṃ ānesi Meṇḍissaraṃ ānesi Pabbatissaraṃ⁸ ānesi. Itaro pi te tayo musāvādena niggaṇhi. Kāḷadevalo „Sarabhaṅgasatthāraṃ ānessāmīti“ ākāseṇa⁹ gantvā taṃ ānesi.
- 10 So āgantva¹⁰ taṃ disvā „indriyavasaṃ gato“ ti ūtvā „kacci si“¹¹ Nārada indriyānaṃ vasaṃ gato“ ti pucchitvā itareṇa ka-thaṃ¹² sutvā va utthāya vanditvā „āma ācariyā“¹³ 'ti vutte „Nārada indriyavasaṃ gatā nāma imasmiṃ attabhāve sus-santā¹⁴ dukkhaṃ anubhavitvā dutiyattabhāve¹⁴ niraye nib-
- 15 battantīti“ vatvā paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Yo indriyānaṃ kāmena vasaṃ Nārada gacchati
so pariccajj' ubho loke jīvar eva visussatīti¹⁵. 60.

Tattha yo indriyānaṃ ti Nārada yo puriso rūpādīsu subhākāraṃ ga-hetvā kilesakāmasena chaṇṇaṃ indriyānaṃ vasaṃ gacchati, pariccajjubho
20 loke¹⁶ ti so puriso¹⁷ maṇussalokaṃ ca deva-kaṃ cā 'ti ubho loke pariccajjitvā nirayādīsu nibbattatīti, jīva eva visussatīti¹⁵ jīvanto yeva ca attanā icchitaṃ kilesavattathum alabhanto sokaṇa visussati mahadukkhaṃ papupātīti.

- Taṃ sutvā Nārado „ācariya kāmasevanaṃ nāma sukhaṃ, evarūpaṃ sukhaṃ¹⁹ kiṃ sandhāya“¹⁹ dukkhaṃ ti vadasīti“
25 pucchi. Ath' assa Sarabhaṅgo „tena hi sunāhīti“ dutiyaṃ gāthā āha:

2. Sukhassānantaraṃ dukkhaṃ dukkhassānantaraṃ sukhaṃ,
sopipatto¹ sukhā dukkhaṃ²² paṭikaṃkha²³ varam sukhaṃ ti. 61.

¹ B^d adds vasitva. ² (k C² B^d avajje-. ³ C² -naṃ, C³ -naṃ corr. to -naṃ

⁴ B^d adds si. ⁵ B^d abhutaṃ. ⁶ B^d tuccham. ⁷ C^k kathehīti. ⁸ C³ kathehīti

corr. to kathetīti, C² kathetīti. ⁹ B^d pabbataṃ. ¹⁰ C^k, C³ -nā. ¹¹ B^d āgato va. ¹² B^d kiñci, omitting si. ¹³ B^d pucchi itaro taṃ kathaṃ. ¹⁴ B^d adds

parisussantā. ¹⁵ B^d -ye atta-. ¹⁶ B^d jīvanto vā pisu-, B^d jīvanto vā vi- ¹⁷ C^k, C² omit loke. ¹⁸ B^d omits puriso. ¹⁹ B^d jīvanto vā pi su- ²⁰ B^d adds ca

²¹ B^d adds sukhaṃ ti. ²² B^d f. satto. ²³ C³ sukha-, B^d f. sukha-. ²⁴ C^k, B^d f. pā-

Tattha sukhassānanantaram ti kāmasukhassa anantaram nirayadukkham,
 dukkhassā 'ti sīlarakkhanadukkassa anantaram dībbamānusakam¹ sukhañ c'
 eva nibbānasukhañ ca, idam vuttañ hoti: Nārada ime hi sattā kāmasevana-
 samaye kālam katvā ekantadukkhe niraye nibbattanti, sīlam rakkhantā vipassa-
 nāya kammañ karontā ca² pana kilamanti³, te⁴ dukkhena sīlam rakkhivā sīla- 5
 balena vuttappakkāram sukham paṭilabhanti⁵, idaṃ⁶ sandhāyāham evaṃ⁷ vadā-
 mīti, so pi patto⁸ ti⁹ tvaṃ Nārada idāni jhānasukham nāsetvā tato sukhā¹⁰
 mahantam kāmānissitam cetasikadukkham patto. paṭikamkhā 'ti idaṃ
 kilesadukkham chaletvā puna tad eva varam uttamañ jhānasukham iccha
 patthehi. 10

Nārado „idaṃ ācariya dukkham dussaham, na¹¹ taṃ
 adhivāsetum sakkomīti“ āha. Atha naṃ Mahāsatto „Nārada
 dukkham nāma uppannam adhivāsetabbam evaṃ¹² 'ti vatvā tati-
 yaṃ gātham āha:

„Kicchakāle¹³ kicchasaḥo yo kiccham¹⁴ nātivattati¹⁵ 15
 sa kicchantaṃ sukham dhīro yogaṃ samadhigacchatīti. 62.

Tattha nātivattatīti na anuvattati¹⁶. ayam eva vā pūtho, idam vuttam
 hoti: Nārada yo kīyikacetasikadukkhasamkhātassa kicchassa uppannakāle appa-
 matto tassa kicchassa haranūpāyañ karonto kicchasaḥo hutvā taṃ kiccham
 nānuvattati tassa vasa¹⁷ avattitvā tehi tehi¹⁸ upāyehi taṃ kiccham abhibhavati 20
 vinūseti¹⁹ sa²⁰ dhīro kicchassa²¹ antimasamkhātam nirāmisam sukham jhāna-
 sukham²² adhigacchatī²³ taṃ vā kicchantaṃ²⁴ yogasukham adhigacchatī²⁵
 akilamanto va²⁶ pāpunātīti.

So „ācariya kāmasukham nāma uttamasukham, na taṃ²⁷
 jahitum sakkomīti“ āha. Atha naṃ Mahāsatto²⁸ „dhammo 25
 nāma na kenaci kāraṇena nāsetabbo²⁹ 'ti vatvā catuttham
 gātham āha:

¹ Ck^s dībbam-. ² B^d omits ca. ³ B^d -tā. ⁴ B^d omits te. ⁵ B^d omits pati.
⁶ B^d adds dukkham ⁷ Ck^s C^{s2} imam ⁸ B^d satto ⁹ B^d adds so pi. ¹⁰ all
 three MSS. sukha ¹¹ B^d dukkhassahanañña, Ck^s C^{s2} dukkhassahamnantam.
¹² Ck^s kicchacchā-, C^s kicchā-, B^d kiñca-. ¹³ Ck^s B^d f kiccha, C^s kicchā corr. to
 kiccham. ¹⁴ Ck^s C^{s2} nānuv-. ¹⁵ B^d nānu-. ¹⁶ B^d vasaena. ¹⁷ B^d only one
 tehi. ¹⁸ B^d nā- ¹⁹ B^d so. ²⁰ B^d adds antam karoti ²¹ B^d -sukhasa-
 khātam yogañ. ²² B^d -tīti. ²³ C^{s2} adds vā kicchantaṃ, B^d tam tam kicchā-
 yogasamkhātam sukham. ²⁴ B^d -tīti. ²⁵ B^d ca. ²⁶ Ck^s C^{s2} -sukhantaṃ. ²⁷
 B^d adds nārada. ²⁸ B^d nāma k. k. na nāse-.

4. Na h' eva kāmāna¹ kāmā nānatthā n' atthakāraṇā
na kataṇ ca nikatvāna² dhammā cavitum arahasīti. 63.

Tattha kāmāna¹ kāmā ti kāmānam kāmā³, vatthukāmapatthanāyā⁴ 'ti
attho, nānatthā natthakāraṇā ti na anattatho na atthakāraṇā⁵, na kataṇca
5 nikatvāna² ti na kataṇca nipī hāditaṃ⁶ nikatvāna⁷, idaṃ vuttam hoti: Nārada
na h' eva⁸ vatthukāmapatthanāyā⁹ dhammā¹⁰ cavitum arahasī, ekasmin anatthe
uppanne tam paṭihanitukāmo nānatthā¹¹ na atthe¹² pi kāraṇena¹³ bhūtena
dhammā cavitum arahasī, asuko nāma me attho uppajjissatīti evaṃ¹⁴ attha-
kāraṇāpi na dhammā cavitum arahasī, kataṇ pana¹⁵ nipī hāditaṃ¹⁶ jhāna-
10 sukkham niramkatvā vināsetvā n eva dhammā cavitum arahasīti

Evam Sarabhaṅgena catūhi gāthāhi dhamme desite Kāḷade-
valo attano kaṇṭṭham ovaḍanto pañcamam gātham āha:

5. Dukkham gahapataṃ¹⁷ sādhu, samvibhajjaṇ ca bhojanam,
ahāso atthalābhesu, atthavyāpatti¹⁸ avyatho ti. 64.

Tattha dukkham gahapataṃ ti Nārada¹⁹ gharāvāsam vasantānam gaha-
patinam bhoguppādanatthāya anālasya chekakusalabhavasamkhātāṃ dukkham
nāma sādhu dakkhabhāvo tatthako²⁰, samvibhajjaṇca bhojanam ti duk-
kheṇa uppāditabhogānam dhammikasamanabrāhmaṇehi²¹ samvibhajjivā pari-
bhogakāraṇam dutiyam sādhu, ahāso ti atthalābhe mahante issariye uppanne
20 pamāḍavasena ahāso anubhūvitattam²² tatiyam sādhu, atthavyāpattīti²³
yadā pana attano atthavyāpatti²⁴ yasavināso hoti tadā avyatho akilamanam ca-
tuttham sādhu, tasmā tvam Nārada jhanam me antarahitaṃ ti mā soci, sace
indriyānam vasaṃ na gamessasī nattham pi te jhānam puna pakatīkam eva
bhavissatīti

- 25 Tam pana²⁵ Devalena²⁶ Nāradaṃ ovaḍitabhāvaṃ ūtvā Satthā
abbisambuddho hutvā chaṭṭham gātham āha:

6. Ettāvatā te pañciccam Asito²⁷ Devalo bravī,
na-y-ito²⁸ kiñcana²⁹ pāpiyo yo³⁰ indriyānam vasaṃ vaje ti. 65.

¹ I df -nam. ² Cks Cs² na kataṇca-, Bdf na kataṇca niramkatvā. ³ all three
MSS kama ⁴ Bd -kamānam pathanāya ⁵ Ck na atthano-, Cs na atthato-
corr. to anattatho-, Bd na atthato anattakāraṇa ⁶ Bd adds jhānam ⁷ Bd
niramkatvā ⁸ Bd soca ⁹ Cks Cs² -ma-. ¹⁰ Cks -o, Cs² -e ¹¹ Bd nana-.
¹² Cks anattheṇa. ¹³ Bd kāraṇa. ¹⁴ Bdf adds pi. ¹⁵ Bd omits pana. ¹⁶ Bd
-ta ¹⁷ Bd -ti, Bf dakkham - - ti ¹⁸ Cks attham apatti, Bd atthavyāpatti, Bf
atthambya- ¹⁹ I df omits na. ²⁰ Bd bhaddako. ²¹ Bd adds saddhīm. ²² Ck
-lovi-, Cs -levittamam ²³ -lāvitam, Bd an'iy piḷapitattam. ²⁴ Cs atthamvyā-
corr. to atthavya, Cs² atthavyāpattīti, Bd atthavyāpattīti. ²⁵ Cs² atthavyāpan-
ti-, Bdf atthambyāpatti- ²⁶ Bd puna ²⁷ Bd Kāḷadevalena. ²⁸ Bdf apiso. ²⁹
Bd nasito, Bf nasitto ³⁰ Bdf kiñci. ³¹ Bdf omit yo.

Tass' attho: bhikkhave, ettakaṃ etaṃ pañciccam yam Devalo abhavi, yo pana kilesavasena indriyānam vasam vajati ito añño pāpiyo n' atthiti.

Atha nam Sarabhaṅgo āmantetvā „Nārada, idaṃ tāva suṇa, yo hi paṭhamam eva kattabbayuttakaṃ na karoti so araṇṇaṃ pavittṭhamāṇavako viya socati paridevatīti“ vatvā 5 atitāṃ āhari:

Atite ekasmiṃ Kāsinigame eko¹ brāhmaṇamāṇavo abhirūpo ahosi thāmasampanno nāgabalo, so cintesi: „kim me kasikammādini katvā mātāpitūhi puṭṭhehi³. kim puttadārena, kim dānādīhi puṇṇehi⁴ katehi⁵, kañci⁶ apositvā kiñci puṇṇaṃ akatvā araṇṇaṃ pavisitvā mige māretvā attānaṃ eva posessāmīti“ so pañcāvudhasannaddho Himavantaṃ gantvā nānāmige vadhitvā khādanto anto-Himavante Vidhavāya nāma nadiyā tīre giriparikkhittaṃ mahantaṃ pabbatajālaṃ patvā⁷ tattha mige vadhitvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto vāsaṃ kappesi. So cintesi: „ahaṃ sadā⁸ thāmasampanno nāma⁹ na bhavissāmi, dubbalakāle araṇṇe caritum na sakkhissāmi, idān' eva nānāvaṇṇamige¹⁰ pabbatajālaṃ¹¹ pavesetvā dvāraṃ yojetvā araṇṇaṃ¹² anāhiṇḍanto¹³ va yathāruciyaṃ mige vadhitvā khādissāmīti“ tathā akāsi. Ath' assa kāle atikkamante taṃ kammaṃ matthakaṃ pattam, diṭṭhadhammavedanīyam¹⁴ jātaṃ: attano hatthapāde na labhi, aparāparaṃ parivattetum nāsakkhi, n' eva kiñci khādaniyam na pāniyam¹⁵ passi, sarīraṃ milāyi, manussapeto ahosi, gimhakāle paṭhavi¹⁶ viya sarīraṃ bhijjitvā rājiyo¹⁷ dassesi, so dūrūpo dussañṭhito mahādukkhaṃ anubhavi. Evaṃ addhāne¹⁸ gate Sivirattṭhe Sivirājā nāma „araṇṇe aṅgāre¹⁹ pakkamaṃsaṃ khādissāmīti“ amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā pañcāvudhasannaddho araṇṇaṃ pavisitvā mige vadhitvā maṃsaṃ khādanto²⁰ anupubbena taṃ padesaṃ patvā taṃ purisaṃ disvā bhīto pi²¹ dhitim²² upaṭṭhapetvā „ko si tvaṃ ambho purisā“ ti pucchi. „Sāmi²³ manussapeto 'haṃ²⁴, attanā katakammaṃ phalaṃ anubhavāmi²⁵, tvaṃ pana ko sīti“. „Sivirājāham asmīti“. „Atha kasmā idhāgato sīti“. 30

¹ Bā omits kāsī, C^k C^s omits eko. ² Bā gāma-. ³ Bā -pitunam upathehi. ⁴ C^k C^s puṇṇāni, C^s puṇṇā. ⁵ Bā katehi. ⁶ C^s Bā kiñci. ⁷ C^k katvā. ⁸ Bā sapṭadā. ⁹ Bā omits nama. ¹⁰ C^k C^s add vadhitvā. ¹¹ Bā tabpatājālam. ¹² Bā araṇṇe. ¹³ Bā ahi-. ¹⁴ C^s C^s Bā -niyam. ¹⁵ Bā khādaniyabhogaṇiyam pāniyam. ¹⁶ Bā pathavi. C^k C^s -vīm. ¹⁷ C^k rājiṃyo. ¹⁸ C^k atthāne, C^s atthā- corr to addhā-. ¹⁹ Bā -ra. ²⁰ Bā -daniyamāno. ²¹ C^k vi, Bā va. ²² Bā ditiṃ corr. to satim. ²³ C^k ssāmi. ²⁴ Bā -to ti aham. ²⁵ Bā -bhomi.

„Migamaṃsaṃ khādanatthāyā“¹ ti. Ath' assa so „aham pi mahārāja iminā va kāraṇeṇāgantvā¹ manussapeto jāto“ ti sabbaṃ vitthārena kathetvā attano dukkhitabhāvaṃ raṇṇo ācikkhanto sesagāthā āha:

7. Amittānaṃ va hatthatthaṃ² Siva¹ pappoti mām iva⁴.
 5 kammaṃ vijjaṇ ca dakkheyyaṃ vivāhaṃ sīlamaddavaṃ
 ete ca yase hāpetvā nibbatto sehi kammehi. 66.
 8. So 'haṃ saḥassajīno⁵ va abandhu aparāyano
 ariyadhammā apakkanto yathā peto tath' ev' ahaṃ⁶. 67.
 9. Sukhakāme dukkhāpetvā⁷ āpanno 'smi padaṃ imaṃ,
 10 so sukhaṃ nādhigacchāmi cito⁸ bhānumatā-m-ivā⁹ 'ti. 68.

Tattha amittānaṃ va hatthatthan ti amittānaṃ hatthehatthaṃ⁹ vināsaṃ viya, Sivā¹⁰ 'ti rājanaṃ ālapati, pappoti māmivā¹¹ 'ti mādiso pāpakamma¹² pāpunāti, attano va¹³ kammaṃ vināsaṃ pāpunātīti¹⁴ vuttaṃ hoti. kammaṃ ti kasikkamādibhedam ājīvasādhakakiccaṃ¹⁵, vijjaṇ ti nānappakūrakam¹⁶ hatthisippādikaṃ sippaṃ, dakkheyyaṃ ti nānappakūrena bhoguppādanakosallaṃ, vivāhaṃ ti āvāhavivāhasampannaṃ¹⁷ bandhaṃ, sīlamaddavaṃ ti pañcevidhasīlaṃ¹⁸ c' eva muduvacanaṃ hitakāmaṃ pāpanivāraṇaṃ kalyāṇamittatāṇ¹⁹ ca, so hi idha maddavo ti adhippeto, ete ca yase hāpetvā ti ete ettake yasādāyakaḍḍhamme¹⁹ hāpetvā va¹⁹, nibbatto sehi kammehi ti
 20 attano kammehi nibbatto²⁰, idam vuttaṃ hoti: ahaṃ mahārāja imasmim loke²¹ issariyadāyakaṃ kattabbayuttakaṃ kammaṃ²² akatvā sippaṃ asikkhitvā upāyena bhoge anuppādetvā āvāhavivāhaṃ akatvā sīlaṃ arakkhitvā maṃ akiccaṃ karon-taṃ²³ nivāraṇasamattā²⁴ kalyāṇamitte abhajitvā ime ettake yasakūrakattā²⁵ yase ti saṃkhaṃ gate lokapavattidhamme avahāpetvā²⁶ chaḍḍetvā imaṃ araṇṇaṃ
 25 pavasiṭvā²⁷ sayamkatehi pāpakammehi idāni manussapeto hutvā nibbatto 'smiti, saḥassajīno vā 'ti²⁸ saḥassajitapuriso²⁹ viyā 'ti attho, yavāyaṃ³⁰ sammā patipajjitvā bhoge uppādeyyaṃ³¹ tehi anekasaḥassehi bhogehi jīno³² ti pi attho, aparāyano ti asarano nippatittho³³, ariyadhammā ti sappurisadhammato,

¹ Bā -na āg-. ² so Cks Cs² Bā; Ef hattatthaṃ. ³ Bf sivi, Bā visi. ⁴ Cks Cs² mamviva, Bā māmī. ⁵ Ck Cs² Bf -jinno, Cs -jinne corr. to -jinno, Bā -jivino. ⁶ Bā tathāvaḥam, Pf tathā ahaṃ. ⁷ Cks Cs² dukkha-. ⁸ Cs² citto, Bā f hitto. ⁹ Ck Cs² hatthehatthaṃ, Cs atthehatthaṃ corr. to hatthehatthaṃ. ¹⁰ Bā sivi. ¹¹ Ck mamviva, Cs Cs² minnivā. ¹² so all three MSS. instead of -o? ¹³ Bā omits va. ¹⁴ Ck Cs² -nāti. Cs -nāti corr. to -nātīti. ¹⁵ Bā -kam kicca. ¹⁶ Cks Cs² -rādikaṃ. ¹⁷ Bā -vivāhaṃsaṃ. ¹⁸ Cks Cs² -mittā. Pf -mittā. ¹⁹ Bā -ke-. ²⁰ Pd nippatto. Cks Cs² nibbattu. ²¹ Bā omits i- lo-. ²² Cks Cs² -yuttakanamma. ²³ Bā -to. ²⁴ Bā pāpanivā-. ²⁵ Bā -dāyakaṭṭā. ²⁶ Bā hāpetvā, Ck avhā-. ²⁷ Bā parivā-. ²⁸ Ck omits sa- -ti, Cs saḥassajinneva corr. to -jinno va, omitting ti, Cs² -jinne va. ²⁹ Pd -jino-. ³⁰ Pd -jino-. ³¹ Ck yavāyaṃ, Cs savāyaṃ corr. to savāyaṃ, Cs² yavāyaṃ, Bā yathāyaṃ. ³² Cks Cs² -deyyuṃ. ³³ Ck Cs² Bā jino. Bā nippatittho, iti attho.

yathā peto ti yathā mato peto hutvā uppajjeyya, jīvamāno yeva tathā manussapeto jāto 'smīti attho, sukhakāme dukkhāpetvā ti sukhakāme satte dukkhāpetvā, sukhakāmo ti pi pātho, sayam sukhakāmo aññaṃ¹ dukkhāpetvā ti attho, āpanno smi padam imam ti imam evarūpam koṭṭhāsam patto 'smi, pathan² ti pi pātho, imam³ dukkhassa pathabhūtam⁴ attabhāvam patto 5 smīti attho, cito⁵ bhānumatāmivā 'ti bhānumā vuccati aggi, vitaccikaṅgārehi samantā parikiṇṇe⁶ viya sarīre uṭṭhitena⁷ mahāḍāhena⁸ dayhanto⁹ kāyikacetasikasukham nāma na vudāmīti vadati

Evañ ca pana vatvā „aham mahārāja sukhakāmo param¹⁰ dukkhāpetvā diṭṭhe va dhamme manussapeto jāto 'smi¹¹. tvaṃ pāpam 10 mā kari, attano¹² nagaram gantvā dānādini puññāni karohīti“ āha. Rājā tathā katvā saggapatham¹³ pūresi.

Sarabhaṅgasatthā imam kāraṇam āharitvā tāpasam saññāpesi. So tassa kathāya¹⁴ saṃvegam paṭilabbhitvā tam vanditvā khamāpetvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā natṭham jhānam paṭi- 15 pākatiṃ akāsi. Sarabhaṅgo tassa tattha vasitum adatvā tam ādāya attano assamaṃ gato.

Satthā imam dessanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabbikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā Nārado ukkaṇṭhitabbikkhu ahoṣi¹⁵, Sālissaro Sāriputto, 20 Meṇḍissaro Kassapo. Pabbato Anuruddho, Kālādevalo Kaccāno¹⁶. Anusisso¹⁷ Ānando, Kisavaccho Moggallāno¹⁸, Sarabhaṅgo pana aham evā“ ti. Indriyajātakam¹⁹.

S. Ādittajātaka.

Ādittasmin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto asadisadānam ārabha kathesi. Asadisadānam Mahāgovindasuttavaṇṇanato vitthāretvā kathetabham. Tassa pana dinnadivasato dutiyadivase dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Kosalarājā vicinitvā 25

¹ Bā param ² Bā puttasmim. ³ Bā idam. ⁴ Bā pajābhutam. ⁵ C^k C^{s2} cite. Bā thito. ⁶ C^k -kinno, C^{s2} -kinno, Bā -kinnā. ⁷ C^s Bā -te. ⁸ Bā -lāye ⁹ Bā dayyanto. ¹⁰ C^k C^{s2} para, C^s para corr to param, Bā varam ¹¹ Bā tasmā in the place of smi ¹² Bā omits attano ¹³ Bā sakkapūram ¹⁴ Bā dhammaka-. ¹⁵ Bā adds nagarasobhagipurānadutiyikā ¹⁶ Bā kaccāyano, C^{s2} kaccāyano. ¹⁷ Bā anupiyō ¹⁸ Bā mahāmo-. ¹⁹ Bā adds sattamaṃ.

va khettaṃ¹ ātvā Buddha-pamukhassa ariyasamghassa mahādānaṃ² adāsīti³. Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁴“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁵“ 'ti vutte „anacchariyam bhikkhave rañño⁶ vicinitvā anuttare puññakhette dānapatiṭṭhāpanam,
 5 porāṇakapaṇḍitāpi vicinitvā va⁷ dānaṃ⁸ adāsi⁹“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Sovīraratṭhe⁶ Roruvanagare Bharatamahārājā⁷ nāma dasarājadhamme akopetvā catūhi saṃgahavatthūhi janam saṃgaṇhanto mahājanassa mātāpititṭhāne⁸ ṭhatvā kapañiddhikavanibbakayācakādīnaṃ⁹ mahādānaṃ pavatteti. Tassa
 10 Samuddavijayā¹⁰ nāma aggamahesī ahosi paṇḍitā nānasampannā. So ekadivasam dānaggaṃ olokeno „mayhaṃ dānaṃ dussilā lolasattā bhuñjanti¹¹, taṃ maṃ na hāseti¹², ahaṃ kho pana sīlavantānaṃ aggadakkhineyyānaṃ¹³ paccekabuddhānaṃ dātukāmo, te ca Himavantapadese vasanti, ko nu kho te nī-
 15 mantetvā ānessati¹⁴, kaṃ pesessāmīti¹⁵“ cintetvā tam atthaṃ deviyā ārocesi. Atha naṃ sā āha: „mahārāja, mā cintayittha, amhākaṃ dātabbādānabalena sīlabalena saccabalena pupphāni pesetvā paccekabuddhe nimantetvā tesam āgatakāle sabbaparikkhārasampannaṃ dānaṃ dassāma¹⁶“ 'ti. Rājā „sādhū¹⁷
 20 'ti sampatīcchitvā „sakalanagaravāsino silaṃ samādiyantu¹⁸“ 'ti¹⁹ bheriṃ carāpetvā sayam pi saparijano uposathaṅgāni adhiṭṭhāya mahādānaṃ pavattetvā sumanapupphapupphāni suvaṇṇasamuggaṃ gāhāpetvā pāsādā oruyha rājaṅgane ṭhatvā pañcaṅgāni paṭhaviyaṃ patiṭṭhāpetvā pācīnadisābhimukho vanditvā „pācīna-
 25 disāyaṃ²⁰ arahante vandāmi, sace amhākaṃ koci guṇo atthi amhesu anukampaṃ katvā amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā²¹“ 'ti vatvā sattapupphamutṭhiyo khipi. Pācīnadisāyaṃ paccekabuddhānaṃ abhāvā²² punadivase nāgamimsu. Dutiya divase dakkhiṇadisānaṃ namassi, tato pi nāgatā. Tatiya divase pacchi-

¹ Bḍ puññakhe- ² I'd asadisāda- ³ Ck⁹ C⁹² -ā. ⁴ Bḍ omits va. ⁵ Bḍ mahāda-. ⁶ Bḍ sīviratthe. ⁷ Bḍ roruvana-. ⁸ Bḍ -tu-. ⁹ Bḍ -kānaṃ. ¹⁰ C⁹ samuda-, Bḍ samutta-. ¹¹ Bḍ -tīti ¹² Bḍ toseti. ¹³ Bḍ omits a- ¹⁴ Ck⁹ C⁹² -ssanti. ¹⁵ Bḍ samādayanti nagaraṃ. ¹⁶ Bḍ -ya ¹⁷ Bḍ -vena.

madisaṃ namassi, tato pi nāgatā. Catutthadivase uttaradisaṃ
namassi, namassitvā ca pana „Uttarahimavanta-padesavāsino
paccekabuddhā¹ amhākaṃ bhikkhaṃ ganhantū“² ‘ti satta-
pupphamutṭhiyo vissajjesi, pupphāni gantvā Nandamūlaka-
pabbhāre³ pañcannaṃ paccekabuddhasatānaṃ⁴ ‘upari patimsu,⁵
te āvajjamānā raññā attano nimantitabhāvam⁶ natvā punadivase
satta⁷ paccekabuddhe āmantetvā „mārisā rājā vo⁸ nimanteti,
tassa saṃgahaṃ karoṭhā“⁹ ‘ti vadimsu. Paccekabuddhā¹⁰ ākā-
senāgantvā¹¹ rājadvāre¹² otarimsu. Te disvā rājā somanassa-
jāto vanditvā pāsādaṃ āropetvā mahantaṃ sakkāraṃ katvā¹³
dānaṃ datvā bhattakiccapariyosāne punadivasatthāya¹⁴ puna-
divasatthāyā¹⁵ ti evaṃ pañcamadivase¹⁶ nimantetvā chāhaṃ
bhutrānaṃ¹⁷ sattamadivase sabbapariikkhāradānaṃ sajjetvā
suvannakhacitāni¹⁸ mañcapīṭhāni paññāpetvā ticīvarādikē sabbe¹⁹
samaṇaparibhoge sattannaṃ paccekabuddhānaṃ santike tha-²⁰
petvā²¹ „ime parikkhāre²² tumhākaṃ demā“²³ ‘ti vanditvā²⁴
tesaṃ bhattakiccapariyosāne rājā ca devī ca ubho pi vanditvā²⁵
namassamānā aṭṭhaṃsu. Atha nesaṃ anumodanaṃ karonto
saṃghatthero dve gāthā abhāsi:

1. Ādittasmiṃ agārasmiṃ yaṃ nīharati bhājanaṃ²⁶ 20
taṃ tassa hoti atthāya no ca yaṃ tattha dayhati. 69.
2. Evaṃ ādīpito²⁷ loko²⁸ jarāya maraṇena ca,
nīhareth²⁹ eva³⁰ dānena, dinnāṃ hi³¹ hoti nībhataṃ³² ti. 70.

Tattha ādittasmiṃ ti tomkhaṇe pajjalite, bhājanaṃ ti yaṃ kiñc³³ ūpa-
karaṇaṃ, no ca yaṃ tatthā ‘ti yaṃ pana tattha dayhati antamaṇo ratana-²⁵
santharo³⁴ pi sabbaṃ tassa nupakāraṃ³⁵ eva hoti, jarāya maraṇena ca
‘ti desanāsīsaṃ etam, atthato paṇ³⁶ esa ekādasahi aggīhi ādīpito nūma, nī-

¹ Ck Cs² add addhā ² Bđ omits ka ³ Bđ sattanaṃ paccekabuddhānaṃ ⁴ Bđ
-se saṃghattherā te. ⁵ Bđ -sa roṇu vo ⁶ Bđ satta pa-. ⁷ Bđ -na-. ⁸ Bđ
-ram ⁹ Cs omits pu-. ¹⁰ Bđ chādī- ¹¹ Bđ omits chā - - naṃ. ¹² Bđ satta-
ratanakha- ¹³ Bđ sappassa ¹⁴ Bđ adds mayam. ¹⁵ Bđ sabbapa- ¹⁶ Bđ
vatvā. ¹⁷ Bđ omits va- ¹⁸ Bđ bho- ¹⁹ Cks Cs² -di-, Bđ evamādīpi-. ²⁰ Cks
-ke ²¹ Bđ nīharateva. Bđ nīhareteva ²² Cs² Bđ omits ki ²³ Cs sunīhataṃ
corr. to nī-, Bđ sunibha-. Bđ sunīha- ²⁴ Cks Cs² -thate, Bđ tmasanatharo. ²⁵ ✓
Bđ -karaṇaṃ.

harethevā¹ 'ti tato ekādasahī aggīhi pajjalitā lokā² dasavidhadānavatthu-
bbedam taṁ taṁ parikkhāram³ dānacetanāya nikkajjheṭṭhi⁴ eva⁵, dinnam
hīti⁶ appam vā hi⁷ bahum vā yaṁ dinnam tad eva nibbham⁸ nāma hotiti⁹.

Evam saṁghatthero anumodanam katvā „appamatto hohi
5 mahārājā“ 'ti raṇṇo ovādam datvā ākāse uppatitvā pāsāda-
kaṇṇikam dvidhā katvā gantvā⁹ Nandāmūlakappabbhāre¹⁰ yeva
otari¹¹, tassa dinnaparikkhāro¹² pi ten' eva¹³ saddhim uppa-
titvā pabbhāre¹⁴ yeva otari, raṇṇo ca deviyā ca sakalasarīram
pītiyā punṇam ahoṣi. Evam tasmim gate avasesāpi¹⁵

- 10 a. Yo dhammaladdhassa dadāti dānam
uttānaviriyādhigatassa jantu[no]
atikkamma so Vetaraṇim Yamassa
dibbāni ṭhānāni upeti¹⁶ macco. 71.
- 15 1. Dānaṁ ca yuddhaṁ ca samānam āhu:
appāpi santā bahuke jinanti,
appam pi ce saddahāno¹⁷ dadāti
ten' eva so hoti sukhī parattha. 72.
5. Vīceyya dānam Sugata-ppasattham,
ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
20 etesu dinnāni mahapphalāni
bijāni vuttāni yathā sukhette. 73.
6. Yo pāṇabhūtāni aheṭṭhayaṁ caram
parūpavādā na karoti pāpam
bhīruṁ¹⁸ pasamsanti, na hi¹⁹ tattha sūram,
25 bhayā hi santo na karoti pāpam. 74.
7. Hīnena brahmacariyena khattiye upapajjati
majjhimena ca devattam, uttamaṇa visujjhati. 75.
8. Addhā hi dānam bahudhā pasattham
dānā ca kho dhammapadam va seyyo,

¹ Bā mharateva. ² Bā tokko. ³ Bā -radānam. ⁴ Bā nikkhateva. ⁵ Bā hotiti.

⁶ Bā omits hi. ⁷ Bā samāna. ⁸ Bā hoti. ⁹ Bā omits ga-. ¹⁰ Bā omits

ka. ¹¹ Bā -risum. ¹² Bā te pari- in the place of tassa dinnapari- ¹³ Bā tehi.

¹⁴ Bā nandamūlaja-. ¹⁵ Bā -sā gathā abhāsi. ¹⁶ C's C's² upenti. ¹⁷ C's -hano.

¹⁸ C's C's² Bā -ru, C's -ru. ¹⁹ so C's C's² Bā; Bā omits hi.

pubbe va hi pubbatar' eva' santo

nibbānam ev' ajjhagamū sapaññā ti 76.

evam ekekāya gāthāya anumodanam katvā tath' eva agamaṃsu² saddhīm parikkhārehi.

Tattha dhammaladdhassā 'ti khīnāsavaṃ ādini katvā yāva vipassaka- 5
yogāvacaro puggalo dhammassa laddhattā dhammaladdho nāma, sv-eva³ utthāna-
viriyena⁴ tassa dhammassa adbhigatattā utthānaviriyādhigato⁵ nāma, tassa
puggalassa yo jantu dadāti dānaṃ ti attho, dhammena⁶ laddhassa utthāna-
sāṃkhātena viriyenādhigatassa deyyadhammassa aggamaṃ gahetvā yo jantu sila-
vantesu dānaṃ dadāti pi⁷ attho, upayogatthe vā sāmivacanaṃ katvāp' ettha 10
attho veditabbo. Veteranīti⁸ desanāsisaṃ etaṃ, attha mahāniraye solasa ca
ussade atikkamitvā ti attho, dībhāni thānāni upeti devaloke uppajjati,
samānamāhū 'ti sadisaṃ vadanti, khayabhīrukassa⁹ hi dānaṃ n'atthi bhaya-
bhīrukassa yuddham¹⁰ n' atthi, jīvite ālayam vijahitvā yujjhanto yujjhitum¹¹
sakkoti, bhogesu ālayaṃ vijahitvā va dāyako dātum sakkoti. ten' eva taṃ ubha- 15
yaṃ samānaṃ ti vadanti, appāpi¹² santā ti thokāpi samānaṃ pariccattajīvitaṃ ba-
luke jinanti, evam evam appāpi muñcanacetanā bahum pi maccheracittam lo-
bhādin vā¹³ kilesagahanaṃ jināti¹⁴, appampi ce ti thokam pi ce deyya-
dhammaṃ kammaṃ ca phalaṃ ca saddahanto deti, teneva so ti tena paritta-
deyyadhammavattukena parittakena pi cāgena parattha¹⁵ sukhī hoti mahārājā 20
'ti, vicēyya dānaṃ ti dakkhiṇaṃ ca¹⁶ dakkhiṇeyyaṃ ca¹⁷ vicinivā¹⁸ dinna-
dānaṃ, tattha yaṃ vā taṃ vā adatvā aggaggaṃ¹⁹ paṇitaṃ deyyadhammaṃ vi-
cinivā dento²⁰ dakkhiṇaṃ vicināti nāma, yesam vā²¹ tesam vā adatvā silādi-
gunasampanne²² vicinivā tesam dadanto dakkhiṇeyye²³ vicināti nāma, Suga-
tappasatthān ti evarūpaṃ dānaṃ Buddhēhi²⁴ pasattham, tattha dakkhiṇeyya- 25
vicinanaṃ²⁵ dassetum ye dakkhiṇeyyā ti ādi vuttaṃ, tattha dakkhiṇeyyā
ti dakkhiṇāya²⁶ anucchavikā Buddhādayo. pānabhūtānīti pānasamkhātāni
bhūtāni ahetthayanto²⁷ kāruṇīyena avihehento caramaṇo, paṇupavādā ti parū-
pavādabhayena pāpaṃ na karoti, bhīrun ti upavādā bhīrukaṃ²⁸, na hi tat-
tha sūraṃ ti yo paṇa ayonīsomanasikārena tasmim upavāde sūro hoti tam 30
paṇitā na-ppasamsanti, bhayā hīti upavādabhayena hi paṇitā pāpaṃ na
karonti, hīnena brahmācariyenā 'ti bāhiraṭṭhāyatane tāva methunavirati-

¹ Bā -reva. ² Bā āgamamsu. ³ C^{ks} C^{s2} yeva. ⁴ C^s utthānena vi- ⁵ C^{ks} C^{s2} -
-gamo. ⁶ Bā adds va. ⁷ Bā omits pi. ⁸ so all four MSS. ⁹ C^{s2} bhaya-. ¹⁰ Bā
lutam. ¹¹ Bā vavijitum. ¹² Bā lobhādigatam. ¹³ Bā jānāti. ¹⁴ Bā paritta
¹⁵ Bā omits da-. ¹⁶ Bā adds deyyadhammam. ¹⁷ Bā uci-. ¹⁸ Bā aggam.
¹⁹ Bā dadanto. ²⁰ Bā omits vā. ²¹ Bā -nno. ²² C^s -neyya corr. to -neyye,
C^{s2} -neyya, Bā -neyyam. ²³ Bā adds pi. ²⁴ C^k vicinantaṃ. C^s -nantaṃ corr.
to -nanaṃ. C^{s2} vicinnaṃ or -nanaṃ. Bā vicinantaṃ. ²⁵ Bā -nam. ²⁶ Bā
avihedhayanti. ²⁷ C^{s2} -dabhī-. Bā -dahedukam.

silamattakaṃ¹ hīnabrahmacariyaṃ² nāma, tena khattiyakule uppajjati³, jhānassa
upacāramattaṃ majjhimaṃ, tena devaloke uppajjati³, attha samāpattiyo utta-
mam, tena Brahma-loke uppanno⁴ viśujjhati nāma, sāsane pana silavantaṣṣ' eva
janidhāya⁵ brahmacariyaṃ hīnaṃ nāma, parisuddhasīlass' eva samāpattinibbat-
5 tanaṃ majjhimaṃ nāma, parisuddhasīle thatvā vipassanaṃ vaḡdhetvā arahatta-
patti¹⁰ uttamam nāma, osānagāthāya attho: mahārāja kiñcāpi hi ekamīsen' eva
dānaṃ bahudhā pasatthaṃ⁷ vannaṃ dānato pana⁸ samathavipassanāsamkhātāṃ
nibbānasamkhātāṃ ca dhammakotthāsabhūtaṃ⁹ dhammapadam eva uttari-
taraṃ, kimkāraṇā: pubbe va hi imasmiṃ kappe Kassapadasabalādayo pubbatar'
10 eva¹⁰ Vessabhiḡdasabalādayo santo¹¹ sappurisa sapaññā samathavipassaṇā¹²
bhāvetvā nibbānaṃ eva ajjhaḡgamū¹³ adhigatā ti.

Evam sattaṃ paccekabuddho¹⁴ anumodanāya rañño Amata-
mahānibbānaṃ vannetvā rājānaṃ appamādena ovaḡitvā vutta-
nayena attano vasaṇatṭhānaṃ eva gato. Rājāpi saddhim
15 mahesiyā¹⁵ yāvajivaṃ¹⁶ dānaṃ datvā¹⁷ saggaḡpadaṃ¹⁸ pūresi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā „evam pubbe pi paṇḡitā vi-
ceyyadānaṃ adamsū“ 'ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā pacceka-
buddhā parinibbāyimsu. Samuddavijayā Rāhulamātā ahoṣi. Bharatarājā²⁰
aham evā“ 'ti. Adittajātakaṃ²¹.

9. Aṭṭhānajaṭaka.

Gaṇḡgākumudinīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
ukkaṇṡhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Tam² hi bhikkhuṃ
Satthā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṡhito“ ti²³ pucchitvā „sac-
cam bhante“ ti „kimkāraṇā“ ti „kilesavaḡenā“ ti „bhikkhu mātu-
25 gāmo nāma akataññū mittadūbhī aviḡsāṇiyo²⁴, atīte paṇḡitā²⁵ deva-
sikaṃ sabassaṃ dentāpi²⁶ mātuḡgāmaṃ tosetuṃ nāsakkhimsu, sā²⁷
ckadivasamattaṃ sabassaṃ alabhivā va te²⁸ gīvāya²⁹ gāhāpetvā nī-

¹ B^d -mattha- ² B^d hīnaṃ-. ³ B^d u, apajjati. ⁴ B^d upapajjanto. ⁵ C^s C^{s2}
-m- ⁶ B^d arahatthupatti. ⁷ C^k C^{s2} -ttha, C^s -ttha corr. to -tthaṃ ⁸ B^d
omits pana. ⁹ B^d -sa. ¹⁰ B^d puppeḡdhīreca. ¹¹ C^k satta. C^{s2} santā? ¹²
B^d -naṃ ¹³ C^s -mu. C^{s2} -mo, B^d acchagamuṃ ¹⁴ B^d sattaḡpaccekabuddhā.
¹⁵ B^d aggaḡma- ¹⁶ B^d omits yā-. ¹⁷ B^d dds yāvajivaṃ thatvā tato caḡvetvā.
¹⁸ B^d -aggaḡpūram. ¹⁹ B^d dhammaḡde-. ²⁰ B^d toruḡvamahārājā pana ²¹ B^d
adds athamaṃ. ²² B^d taṃ. ²³ B^d sīti. ²⁴ C^s avi- corr. to ava-, B^d aviḡsā-
niyo. ²⁵ B^d -tāpi. ²⁶ B^d dinnāpi. ²⁷ B^d esā. ²⁸ B^d omits va te. ²⁹
B^d -yam.

harāpesi, evaṃ akataññū mātugāmo, mā tassa¹ kāraṇā kilesavasam
gacchā“² ti vatvā atītaṃ āhara:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
tassa ca putto Brahmadattakumāro Bārāṇasiseṭṭhino ca putto
Mahādhanakumāro² nāma³ sahapamsukīlita⁴ sahāyā⁵ ahesum, 5
ekācariyakule yeva sippaṃ uggaṇhiṃsu⁶. Kumāro⁷ pitu acca-
yena rajje patitṭhāsi⁸, seṭṭhiputto pi 'ssa santike yevāhosi⁹.
Bārāṇasiyaṃ ca ekā nagarasobhaṇī¹⁰ vannaḍāsī abhirūpā
ahosi sobhaggappattā. Seṭṭhiputto devasikaṃ sahasaṃ datvā
niccakāle tāya yeva saddhiṃ abhiramanto pitu accayena 10
seṭṭhiṭṭhānaṃ labhitvā¹¹ taṃ na¹² vijahi¹³, tath' eva deva-
sikaṃ sahasaṃ datvā abhirami. So¹⁴ divasassa tayo vāre
rājupatṭhānaṃ gacchati. Ath' assa ekadivasam sāyaṃ¹⁵ rāju-
patṭhānaṃ gatassa rañṇā saddhiṃ samullapantass' eva suriyo
atthamito¹⁶, andhakāraṃ jātaṃ. So rājakulā nikkhamitvā 15
„idāni gehaṃ gantvā āgamanavelā n' atthi, nagarasobhaṇiyā
yeva gehaṃ gamissāmīti“ upatṭhāke uyyojetvā ekako va tassā
gehaṃ pāvisi. Atha naṃ sā disvā va¹⁷ „ayyaputta sahasaṃ
ābhatan“ ti āha¹⁸. „Bhadde¹⁹ ajja ativikālo jāto, tasmā gehaṃ
agantvā²⁰ manusse uyyojetvā ekako va pavitṭho 'smi²¹. sve²² 20
pana te dve sahasse²³ dassāmīti²⁴“. Sā cintesi: „sac' āhaṃ
ajja okāsaṃ karissāmi aññesu pi divasesu tucchahattho²⁵ āga-
missati, evaṃ me dhanam parihāyissati, na dāni 'ssa okāsaṃ
karissāmīti²⁶. Atha naṃ evam āha: „sāmi mayaṃ vannaḍā-
siyo nāma, amhākaṃ sahasaṃ keli²⁷ nāma n' atthi²⁸, āhara 25
sahassan“ ti. „Bhadde sve diḡṇaṃ²⁹ āharissāmīti“ punap-

¹ Bā ta-sā. ² Bā mahaddha-. ³ Bā adds te ubho pi. ⁴ Bā -kulakā. ⁵ Bā
-yakā. ⁶ Bā gāhiṃsu. ⁷ Bā rājaku-. ⁸ Bā rajjaṃ patitṭhāpesi. ⁹ Bā yeva a-
¹⁰ C¹ -sonī, C² -sobhī, C³ -sobhati, Bā -sobhaṇī. ¹¹ Bā -tvāpi. ¹² Bā na
tam. ¹³ Bā jivati. ¹⁴ Bā seṭṭhiputto. ¹⁵ Bā omits sāyaṃ. ¹⁶ Bā athaṅgamito.
¹⁷ Bā omits va. ¹⁸ C¹ C² omits āha. ¹⁹ Bā adds aham. ²⁰ C¹ āg- corr. to ag-
Bā anāg-. ²¹ Bā smīti āha. ²² C¹ yeva, C² sac- corr. to sve. ²³ Bā -ssāni.
²⁴ C¹ adds demān. ²⁵ Bā -hatthako. ²⁶ Bā dassāmīti. ²⁷ C¹ C² -ssa keli,
Bā sahasaṃ datvā keli. ²⁸ Bā natthīti. ²⁹ Bā dvī-.

- puna yāci. Nagarasobhanā¹ dāsiyo ānāpesi: „etassa idha tathavā
mam² oloketum mā adattha, gīvāya³ nam gahetvā nīharitvā
dvāraṃ pidahathā“⁴ 'ti⁵. Tā⁶ tathā akaṃsu⁷. So⁸ cintesi:
„aham imāya saddhiṃ asītikoṭṭidhanam khādini, sā mam eka-
5 divasaṃ tucchahattham disvā gīvāya⁹ gahetvā nīharāpesi, aho
mātugāmo nāma pāpo nillajjo akataññū mittadūbhīti“ so mātu-
gāmassa aguṇam anussaranto anussaranto va virajji paṭikkūla-
saññaṃ paṭilabhi gharāvāse pi ukkaṇṭhi, tato¹⁰ „kim me gharā-
vāsenā, ajj' eva nikkhamitvā pabbajissāmīti“ puna geham
10 agantvā¹¹ rājānam pi adisvā va nagarā nikkhamitvā araññaṃ
pavisitvā Gaṅgātīre assamaṃ māpetvā pabbajitvā¹² jhānā-
bhīṇṇam nibbattetvā¹³ vanamūlaphalāhāro tattha vasaṃ kap-
pesi. Rājā tam¹⁴ apassanto „kham me¹⁵ sahāyo“ ti pucchi.
Nagarasobhaniyāpi¹⁶ katakamam¹⁷ sakalanagare pakaṇṭam
15 jātam. Ath' assa tam attham ācikkhitvā „iti te deva sahāyo
lajjāya gharam pi agantvā¹⁸ araññaṃ pavisitvā pabbajito kirā“
'ti kathayimāsu¹⁹. Rājā²⁰ nagarasobhaniṃ pakkosāpetvā „sac-
caṃ kira tvam ekadivasaṃ sahasaṃ alabhitvā mama sahāyaṃ
gīvāya²¹ gāhāpetvā²² nīharāpesīti“ pucchi. „Saccaṃ devā“ 'ti.
20 „Pāpe jammī sīgham mama sahāyassa gataṭṭhānam gantvā²³
ānehi, noce ānesi jīvitam te n' atthīti“. Sā rañño vacanam sutvā
bhītā ratham āruya mahantena parivārena nagarā nikkhamitvā
tassa gataṭṭhānam²⁴ pariyesantī sutivasena²⁵ sutvā tattha gan-
tvā vanditvā „ayya mayā²⁶ andhabālabbhāvena katadosaṃ²⁷
25 saha²⁸, na pun' evaṃ karissāmīti“ yācitvā „sādhū khamāmi²⁹,
n' atthi me tvaṃ āghāto“ ti vutte „sace³⁰ me khamatha mayā
saddhiṃ ratham abhirūhatha³¹, nagaram gacchissāma, nagaram

¹ B^d -ni. ² B^d omits mam. ³ B^d -yaṃ. ⁴ B^d adds āha. ⁵ B^d tam sutvā dāsiyo. ⁶ B^d kaṃsu. ⁷ B^d atha so. ⁸ C^s tatho, B^d ukkaṇṭhito. ⁹ B^d anāg-.
¹⁰ B^d omits pa-. ¹¹ B^d upādetvā. ¹² C^s C^s nam. ¹³ B^d mama. ¹⁴ B^d -pi-
¹⁵ B^d katam-. ¹⁶ B^d -to bhavissatīti ahamso. ¹⁷ B^d adds tam sutvā. ¹⁸ B^d
kaṇṭhitvā. ¹⁹ B^d adds tam. ²⁰ B^d vasaṇṭhānam. ²¹ B^d omits su-. ²² C^s
mayam, B^d maham. ²³ B^d katam-. ²⁴ B^d khamatha ahaṃ. ²⁵ B^d adds te.
²⁶ me -- sace wanting in B^d. ²⁷ B^d -rūya.

gatakāle yeva yaṃ¹ mama ghare dhanam atthi sabbam dassā-
mīti² āha. So tassā vacanam sutvā „bhadde idāni tayā sad-
dhim gantum na sakkā, yadā pana imasmim loke yaṃ² na
bhavitabbaṃ taṃ bhavissati api nāma tadā gaccheyyan³“ ti
vatvā paṭhamam gātham āha:

5

1. Gaṅgā kumudinī santā³ saṃkhavaṇṇā ca⁴ kokilā

jambu tālaphalam dajjā⁵ atha nūna tadā siyā ti. 77.

Tass' attho: bhadde yathā hi kumūdasarā kumudehi sañchannā titthanti
tath' eva sace sakalāpi mahā-Gaṅgā kumudinī sīghasotam⁶ pahāya santā upa-
santā siyā sabbakokilā ca saṃkhavannā bhavēyyum⁷ sabbo pi ca jamburukkho 10
tālaphalam dadeyya atha nūna tadā siyā ti atha tādise kālā amhākam pi
samāgamo nūna siyā bhavēyya nāmā 'ti vuttam hoti.

Evam vatvā puna pi tāya „ehi⁸, gacchām' evā⁹“ 'ti vutte
„gacchissām' evā¹⁰“ 'ti vatvā „kasmim¹¹ kāle“ ti „asukasmim
cā“ 'ti vatvā sesagāthā abhāsi:

15

2. Yadā kacchapalomānam pavāro tividho siyā
hemantikam pāpuraṇam atha nūna tadā siyā. 78.

3. Yadā makasadāthānam¹² attālo¹³ sukato siyā
dalho ca appakampī ca atha nūna tadā siyā. 79.

4. Yadā sasavisāṇānam nissenī sukata¹⁴ siyā
saggassārohaṇatthāya¹⁵ atha nūna tadā siyā. 80.

20

5. Yadā nissenim āruyha candam khādeyyum musikā
Rāhuṃ ca paripādeyyum¹⁶ atha nūna tadā siyā. 81.

6. Yadā surāghaṭam pītvā makkhikā gaṇacārini
aṅgāre¹⁷ vāsam kappeyyum atha nūna tadā siyā. 82.

25

7. Yadā bimbotṭhasampanno gadraḷho sumukho siyā
kusalo naccagītassa atha nūna tadā siyā. 83.

8. Yadā kākā ulūkā ca mantayeyyum rahogata¹⁸
aṇṇamaṇṇam pihayeyyum¹⁹ athā nūna tadā siyā. 84.

¹ Bā vo in the place of yeva yaṃ. - Bā yena. ² Bā -santi. ³ C^{ks} C^{s2} va. ⁴ Bā tālaaggaṃ dajja ⁵ Bā sīghasotābhāvanā, C^{ks} C^{s2} dīghasotam ⁶ C^s -yya. ⁷ Bā adds ayya. ⁸ Pā gacchāmā. ⁹ Bā -ssamī ¹⁰ C^{ks} C^{s2} tasmin. ¹¹ Bā -sapādānam. ¹² Bā attāko, Pā attā ¹³ C^{ks} saggassa rohananīya. C^s saggassa rohana nīya, C^{s2} saggassa rohanaya, Bā saggaroḥatthā. ¹⁴ C^{ks} C^{s2} -pādeyyum, C^s paripādeyyum, Bā parivādeyya corr. to -teyya, Pā paripābhēyyum. ¹⁵ Bā aggarā ¹⁶ Bā visāseyya

9. Yādā pulasapattānaṃ¹ chattaṃ thiratarāṃ siyā
vassassa paṭighātāya atha nūna tadā siyā. 85.
10. Yādā kuluniko² saṃuṇo pabbataṃ Gandhamādanaṃ
tundēnādāya gaccheyya atha nūna tadā siyā. 86.
5 11. Yādā sāmuddikaṃ nāvāṃ sayantaṃ³ savaṭākaraṃ
ceto⁴ ādāya gaccheyya atha nūna tadā siyā. 87.

Tattha tividho ti eko kaccapalomamayena pupphena eko tūlena eko
ubhayena⁵ ti evaṃ tippakāro, hemantikāṃ pāpuranaṃ ti himapātasamaye
pāṇuranāya bhavitum samatto, atha nūna tadā siyā ti atha tasmiṃ kāle
10 mama tayā saddhiṃ ekamsen⁶ eva samsaggo siyā, evaṃ sabbattha pacchima-
padam⁵ yojetabbam, attālo sukato⁶ ti abhirūhivā yujjhantam purisasataṃ
dhāretum yathā sakkoti evaṃ sukato, pariṇāteyyun⁷ ti palāpeyyuṃ, āṇḍāre
ti vitacekaṇḍārasanthare, vāsam kappeyyun ti ekekaṃ surāghaṭam pivitvā
mattā vaseyyum. bimbottīhasampanno ti bimbaphalasadisēhi otthehi sa-
15 mannāgato. sumukho ti suvaṇṇādāsasadisamukho⁸, piḥayeyyun ti aṇṇa-
maññassa sampattim icchantā piḥayeyyun pattheyyuṃ, pulasapattānaṃ⁹ ti
saṇhānam pulasagacchapaṇṇānam¹⁰, kuluniko ti eko khuddakasakuno, sā-
muddikaṃ ti samuddapakkhandanamahānāvāṃ¹¹, sayantaṃ savaṭā-
karaṃ¹² ti yantena c'¹³ eva¹³ vataḥkarena¹⁴ ca¹⁶ saddhiṃ sambhārayuttaṃ¹⁶,
20 ceto¹⁷ ādāya¹⁷ ti yadā evarūpaṃ nāvam khuddako gāmadārako hatthena ga-
hetvā gaccheyyā¹⁷ ti attho.

Iti Mahāsatto imā aṭṭhānaparikappena ekādasa gāthā
abhāsi. Tā¹⁸ sutvā nagarasobhanī¹⁹ Mahāsattaṃ khamāpetvā
nagaraṃ gantvā rañño taṃ kāraṇaṃ ārocetvā attano jīvitam
25 yācitvā gaṇhi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā „evaṃ bhikkhu mātugāmo nāma
akataṇṇū mittadūbhīti“ vatvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ samodhānesi
(Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi): „Tadā
rājā Anando ahoṣi. tāpaso²¹ aham evā“ ti. Aṭṭhānajātakāṃ²².

¹ Bā pulā-, Bf mūlā- ² Bā kaluko. ³ Bā pay-. ⁴ Bāf ceko. ⁵ Bā -mam-. ⁶ Bā attalo sukato. ⁷ C^{ks} C^{s2} -pāde-, Bā -vāre-. ⁸ C^s suvaṇṇādāsasadisē, C^{s2} svannā-, Bā suvaṇṇādāsasadisō-. ⁹ Bā mūlāsamattā- ¹⁰ Bā mūlāsagacchappattānam. ¹¹ Bā sāmudda-, C^{ks} C^{s2} samuddapakkhandanam. ¹² Bā payanti vasatākāran. ¹³ C^{ks} C^{s2} ce, Bā omits ceva. ¹⁴ Bā vasatākārena. ¹⁵ Bā omits ca. ¹⁶ Bā sappasaumbha-. ¹⁷ Bā ceko. ¹⁸ Bā tam. ¹⁹ Bā -m. ²⁰ Bā dhammade-. ²¹ Bā adds pana. ²² Bā adds navaman.

10. Dīpijātaka.

Khamanīyam¹ yāpanīyan ti. Idam Satthā Jetavanē²
viharanto ekaṃ eḷikaṃ ārabba kathesi. Ekasmim hi samaye
Moggallānaththero³ giriparikkhitte ekadvāre giribbajasenāsane⁴ vihāsi.
Dvārasamīpe yev' assa⁵ camkamo ahosi. Tadā eḷakapālakā „eḷakā 5
ettha carantū“ ti giribbajam pavesetvā kīlantā viharanti. Tesu eka-
divasaṃ sāyaṃ āgantvā eḷake gahetvā gacchantesu ekā eḷikā dūre
caramānā eḷake nikkhamante adisvā ohīyi. Tam pacchā nikkha-
mantiṃ eko dīpiko disvā „khādissāmi nan“ ti giribbajadvāre aṭṭhāsi.
Sāpi ito c' ito ca olokenti⁶ tam disvā „esa maṃ māretvā khāditu- 10
kāmatāya thito, sace nivattitvā palāyissāmi jīvitam me n' atthi, ajja
mayā purisākāraṃ kātum vaṭṭatīti“ cintetvā siṅgāni ukkhipitvā tassā-
bbhimukhaṃ⁷ vegena pakkhanditvā dīpikassa „ito gaṇhissāmiti“ vip-
phandato va⁸ gahaṇaṃ anupagantvā vegena palāyitvā eḷakānaṃ an-
taraṃ⁹ pāvisi. Thero¹⁰ tam¹¹ tesam kiriyāṃ disvā punadivase gantvā 15
Tathāgatassārocetvā¹² „evam bhante sā eḷikā attano upāyukusalatāya
parakkamaṃ katvā dīpikato mucčīti¹³“ āha. Satthā „Moggallāna,
idāni tāva so dīpiko tam gahetum nāsakkhi, pubbe pana¹⁴ naṃ vira-
vantim māretvā khādīti“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Magadharaṭṭhe Bodhisatto ekasmim gāme 20
mahābhogakule nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipab-
bajam pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā ciraṃ Himavante
vasitvā loṇambilasevanatthāya Rājagahaṃ patvā¹⁵ ekasmim¹⁶
yeva giribbaje paṇṇasālaṃ māpetvā vasaṃ kappesi. Tadā
iminā va niyāmena¹⁷ eḷakapālesu¹⁸ eḷake carantesu¹⁹ ekadiva- 25
saṃ evaṃ eva ekaṃ eḷikaṃ pacchā nikkhamantiṃ disvā eko
dīpiko „khādissāmi nan“ ti dvāre aṭṭhāsi. Sāpi tam disvā
„ajja mayham jīvitam n' atthi²⁰, eken' upāyena iminā sad-
dhiṃ madhurapaṭiṣanthāraṃ katvā hadayamaddavam assa²¹

¹ Bā damani-. ² Bā veluvane. ³ Bā mahāmo-. ⁴ Bā giripabbaje senāsane ca.

⁵ Bā yeva. ⁶ all four MSS -ti. ⁷ Bā tassa abhimokhi. ⁸ C³ vipphandana-
tova. C³ vipphandantova corr to vipphandantova. Bā vipphakkhanti tasseva. ⁹
Bā -re. ¹⁰ Bā atha the-. ¹¹ Bā omits tam. ¹² Bā -tassa ā-. ¹³ Bā muṇṇīti.
¹⁴ Bā pi. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ C¹, C² eta- ¹⁷ Bā -neva. ¹⁸ Bā -lakesu. ¹⁹
so all four MSS. ²⁰ Bā adds addha mayham jīvitatthāya parakkamaṃ kātum
vaṭṭatīti ²¹ Bā hadayamassavaramasa.

janetvā jīvitam rakkhissāmīti¹⁴ cintetvā dūrato¹ va tena
saddhim paṭisanthāram karontī āgacchamānā paṭhamam gā-
tham āha:

1. Khamanīyam yāpanīyam¹ kacci⁴ mātula te sukham,
5 sukham te amma avaca, sukhakāmā hi te mayan ti. 88.

Tattha sukham te amma¹ ti mayham mātāpi tumhākaṃ sukham
puccheyyāsīti⁵ ajja maṃ avacā¹ ti attho, mayan ti mātula mayam pi tumhā-
kaṃ sukham eva icchāmā¹ ti.

Tam sutvā dīpiko „ayam dhuttikā maṃ mātulavādena
10 vañcetukāmā, na me kakkhaḷabhāvam jānātīti“ cintetvā duti-
yam gātham āha:

2. Naṅguttham me avakkamma⁶ heṭṭhayitvāna⁷ eḷiki
s' ajja mātulavādena muñcitabbā nu maññasīti⁸. 89.

Tass¹ attho: tvam mama naṅgutthamanulānaṃ akkamitvā heṭṭhayitvā⁹ āgac-
15 chasi, sā tvam ajja mātulavādena muñcitabbāham asmīti maññasi nu, evaṃ
maññasi¹⁰ maññe ti¹¹.

Tam sutvā itarā „mātula mā evam vadīti“ vatvā¹² tati-
yam gātham āha:

3. Puratthā mukho nisīno si¹³, aham te¹⁴ mukham āgatā,
20 pacchato tuyha¹⁵ naṅguttham, katham kho 'ham avakka-
min¹⁶ ti. 90.

Tattha mukhaṃ ti abhimukhaṃ, katham kho haṃ ti tam tava pac-
chato¹ tīritam aham katham avakkamin¹⁶ ti attho.

Atha nam so „kiṃ kathesi eḷike, mama naṅgutthassa
25 aṭṭhitatṭhānam¹⁷ nāma n' atthīti¹⁸“ vatvā catuttham gā-
tham āha:

¹ Ck⁹ Cs² -ssāminanti. ² Ed purato. ³ Ck⁹ Cs² pāpanīyam. ⁴ Ed¹ kiñci. ⁵
Bd icche-. ⁶ Bd apakkaman, Ef apakkammaṃ. ⁷ Ck⁹ hethapi-, Bd socayi-,
Bf hethahitvā. ⁸ Cs⁹ mucci-. ⁹ Ck⁹ hethapi-, Ed¹ podayi-. ¹⁰ Ck⁹ maññesi. ¹¹
Bd bluñjitabbāsamasmiṃti maññāmi evamāha. ¹² Bd evam karissati, omitting
vatvā. ¹³ Cs² puratthāhimu-, Bd puratattāpimukho nisīnāmīti. ¹⁴ Ck⁹ Cs²
tam. ¹⁵ Bd tuyham. ¹⁶ Bd apakkami, Ef kho padam apakkami. ¹⁷ C⁹ ayita-
corr. to atthita-, Bd adhithita- ¹⁸ Bd atthiti.

4. Yāvatā caturō dīpā sasamuddā sapabbatā
tāvātā mayha¹ naṅguṭṭhaṃ kathaṃ kho tvaṃ vivajjayīti. 91.

Tattha tāvatā ti ettāvatā² mama naṅguṭṭhaṃ parikkhipitvā gatan
ti vadati.

Taṃ sutvā eḷikā „ayaṃ pāpo madhurakathāya na³ allī- 5
yati, paṭisattu hutvāssa kathessāmīti⁴“ pañcamaṃ gā-
tham āha:

5. Pubbe va m' etaṃ⁵ akkhaṃsu⁶ mātā pitā ca bhātaro:
dīghaṃ duṭṭhassa naṅguṭṭhaṃ, s' amhi vehāyasāgatā ti. 92.

Tattha akkhaṃsū⁷ ti pubbe va me evaṃ⁸ mātā ca pitā ca bhātaro 10
ca ācikkhiṃsu⁹, samhīti sā ahaṃ nātakānaṃ sīntikā tava naṅguṭṭhassa dīgha-
bhāvaṃ sutvā tava naṅguṭṭhaṃ pariharantī¹⁰ vehāyasā¹¹ ākāseṇa āgatā ti.

Atha naṃ so „jānāmi te ahaṃ ākāseṇāgatabhāvaṃ¹², evaṃ
āgacchantī¹³ pana mayhaṃ bhakkhe nāsetvā¹⁴ āgatāsīti“ vatvā
chaṭṭhaṃ gātham āha: 15

6. Tañca¹⁵ disvāna āyantiṃ antalikkkhasmim¹⁶ eḷiki
migasaṃgho palāyittha, bhakkho me nāsito tayā ti. 93.

Taṃ sutvā itarā maraṇabhayaḥbhītā aññaṃ kāraṇaṃ āha-
rituṃ asakkontī „mātula mā evarūpaṃ kakkhaḷakammaṃ kari,
jīvitam me dehīti“ vilapi. Itaro pi naṃ vilapantiṃ yeva 20
khandhe gahetvā māretvā khādi.

7. Icc-eva¹⁷ vilapantiyā eḷikiyā ruhaṃghaso
galakaṃ anvāmadā¹⁸, n' atthi duṭṭhe¹⁹ subhāsitaṃ. 94.

8. N' eva duṭṭhe nayo atthi na dhammo na subhāsitaṃ,
nikkamaṃ²⁰ duṭṭhe yujjetha²¹, so ca sabbhi na rajjatīti 95. 25
imā dve abhisambuddhagāthā.

¹ Bdf mayhaṃ, C^o mayha corr. to mayhaṃ. ² Bdf etthakam thānaṃ. ³ Bdf omits na. ⁴ Bdf hutvā tassa gamissāmīti. ⁵ C^o ce tam, Bdf mevam. ⁶ Bdf akkhisum. ⁷ Bdf akkhiṃsu. ⁸ Bdf etā. ⁹ Bdf acakkhisum. ¹⁰ all four MSS. -ti. ¹¹ Bdf vehāyasam katā ti. ¹² Bdf -magata-. ¹³ Cks C^o -ti. Bdf āgacchati. ¹⁴ Bdf nādasetvā. ¹⁵ Cks C^o tava. ¹⁶ Cks -sminhi, Bdf omit hi. ¹⁷ Bdf -evaṃ. ¹⁸ Bdf anvānumaṭṭi?, l'f anvāvamaddi. ¹⁹ Bdf khukhe. ²⁰ Bf nikkamaṃ, C^o nikkhama corr. to nikkhamma. ²¹ Bdf dukkhe yuñceya.

Tartha ruhaṃghaso ti ruhirabhakkho lohitaṭṭhāyī sāhasikadīpiko, gala-
kaṃ anvāmadḍitī¹ givaṃ maddi², dasitvā phālesitī³ attho, nayo ti kāra-
naṃ, dhammo ti sabhāvo, subhāsitaṃ ti sukathitavacanaṃ, sabbam p'
etaṃ⁴ dutṭhe n'atthitī⁵ attho, nikkamaṃ⁶ dutṭhe yujjethā⁷ 'ti bhikkhave
5 dutṭhapuggale parakkamo ca yujjeyya, so ca sabbhi na rajjatīti so pana
puggalo sabbhi sundaraṃ subhāsitaṃ na rajjati, na sampiyāyatīti attho.

Tāpaso tesam kiriyaṃ sabbam addasa.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
eḷikī va etarahi eḷikī⁹, dīpiko va¹⁰ etarahi dīpiko, tāpaso pana aham
10 evā¹¹ 'ti. Dīpijātakam¹¹. Kaccānivaggo. Aṭṭhanipāta-
vaṇṇanā niṭṭhitā¹².

¹ Bā anvānapaṭṭitī. ² Bā paṭṭi. ³ Bā pilesiti. ⁴ Bā sabbametaṃ. ⁵ Bā duthe
atīti. ⁶ C² nikkamma, C² nikkhamma, C² kamma corr. to nikkamma. ⁷ Bā
yuñcethā. ⁸ Bā dhammade-. ⁹ Bā adds ahosi. ¹⁰ Bā pi. ¹¹ Bā adds
dasamaṃ. ¹² Bā aṭṭhanipātaṃ niṭṭhitaṃ, Bā adds sakkarāj 1150 etc.

IX. NAVANIPĀTA.

1. Gijjhajātaka.

Parisamkupatho nāmā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ dubbacaṃ¹ ārabba kathesi. So kira eko kula-putto niyyānikasāsane pabbajitvāpi atthakāmehi ācariyupajjhāyehi c' 5
eva sabrahmacārihi ca „evam te abhikkamitabbaṃ evaṃ paṭikkamitabbaṃ evaṃ ālokitabbaṃ evaṃ vilokitabbaṃ evaṃ sammūñjitabbaṃ evaṃ pasāretabbaṃ evaṃ nivāsetabbaṃ evaṃ pārūpitabbaṃ evaṃ patto gahetabbo yāpanamattaṃ² gahetvā paccavekkhitvā va paribhuñjitabbaṃ indriyesu guttadvārena bhojane mattaṇṇunā jāgariyam 10
anuyuttena bhavitabbaṃ idaṃ āgantukavattaṃ nāma jānitabbaṃ³ idaṃ gamikavattaṃ nāma⁴ imāni cuddasa khandhakavattāni⁵ asīti mahāvattāni tattha te sammā vattitabbaṃ ime terasa dhutaṅgaṇā⁶ nāma ete samādāya vattitabban“ ti ovadiyamāno dubbaco⁷ aho si akkhamo appadakkhiṇaggaḥi⁸ anusāsaniṃ⁹, „ahaṃ tumhe na anuvadāmi¹⁰, tumhe¹¹ kasmā maṃ vadetha¹², ahaṃ eva attano atthaṃ vā anatthaṃ vā jāniissāmi¹³“ attānaṃ avacanīyaṃ akāsi. Ath' assa dubbacabhāvaṃ¹⁴ nātvā bhikkhū dhammasabhāyaṃ¹⁵ agūṇaṃ ka-thentā¹⁶ nisīdiṃsu. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte taṃ 20
bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ dubbaco“ ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „kasmā bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane¹⁸ pabba-

¹ B^d -ccabbikkhum. ² B^d adds bhattam. ³ B^d omits jā-. ⁴ B^d adds jāni-
tabbanti. ⁵ C^ks khandhava-. ⁶ C^s dutagu-. C^k guṇā. ⁷ B^d dubbaco. ⁸ all
three MSS -hi. ⁹ B^d ananusāsaniyaṃ. ¹⁰ C^s B^d va-. ¹¹ B^d adds pana. ¹²
B^d vadatha. ¹³ B^d karissāmi. ¹⁴ B^d -cca-. ¹⁵ C^ks omit dhamma. ¹⁶ P^d -na-
kathanam kathento. ¹⁷ B^d adds bhikkhu. ¹⁸ C^k -ke-.

jitvā atthakāmānaṃ vacanaṃ na karosi, pubbe pi tvaṃ paṇḍitānaṃ
vacanaṃ akatvā verambavātamukhe cuṇṇavicuṇṇajāto¹ ti vatvā
atītaṃ āhari:

Atīte Gijjhapabbate² Bodhisatto gijjhayoniyaṃ nib-
5 batti. Putto pan' assa Supatto³ nāma gijjharājā anekasahassa-
gijjhaparivāro thāmasampanno ahoṣi. So mātāpitaro posesi.
Balasampannattā⁴ pana atidūraṃ uppatati, atha naṃ pitā „tāta
ettakaṃ nāma thānaṃ atikkamitvā na gantabban“ ti ovadi.
So „sādhū“ 'ti vatvāpi ekadivasaṃ pana vuṭṭhe⁵ deve gijjhehi
10 saddhiṃ uppatitvā sese ohāya atibhūmiṃ gantvā verambavāta-
mukhaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇabhāvaṃ pāpuṇi.

Satthā tam atthaṃ dassento abhisambuddho hutvā imā gā-
thā abhāsi:

1. Paṇḍitakupatho nāma gijjhapantho⁶ sanantano,
15 tatrāsi⁷ mātāpitaro gijjho posesi jinṇake⁸. 1.
2. Tesāṃ ajakaraṃ⁹ medaṃ accahāsi¹⁰ bahūtaṃ¹¹,
pitā ca puttaṃ avaca jānaṃ uccāpapātinaṃ¹²
supattaṃ pakkhasampannaṃ¹³ tejasīṃ dūragāmināṃ. 2.
3. Pariplavantaṃ¹⁴ paṭhaviṃ: yadā tāta¹⁵ vijānāhi
20 sāgarena parikkhittaṃ cakkāṃ va parimaṇḍalaṃ
tato tāta nivattassu, māssu etto paraṃ gami. 3.
4. Udatatto si¹⁶ vegena bālī¹⁷ pakkhī¹⁸ dijjutamo
olokayanto vakkaṅgo pabbatāni vanāni ca. 4.
5. Addasa¹⁹ paṭhaviṃ gijjho yathāsāsi²⁰ pituṃ sutāṃ²¹
25 sāgarena parikkhittaṃ cakkāṃ va parimaṇḍalaṃ
[tato tāta nivattassu, māssu etto paraṃ gami]. 5. (Cfr. p. 255.³⁰)
6. Taṃ ca so samatikkamma paraṃ ev' accavattatha²²
taṃ ca vātasikhā tikkhā accahāsi bālīṃ²³ dijaṃ. 6.
7. Nāsakkh' ātigato poso punar²⁴ eva nivattitūṃ.
30 dijo vyasanam āpādi verambānaṃ vasaṃ gato. 7.

¹ Bd -nnojāto. ² Bd gijjhakute pabbate ³ Bd sumutto ⁴ Bd thāmasampanno-
tāya. ⁵ Ck -sam nava cadde, Cs nava cande. ⁶ Cs -patto, Bd -pañho, Bf
-panto. ⁷ Bd tatrāpi ⁸ Bd -re ⁹ Bd ajagara, Bf ajaragara. ¹⁰ Cs -bhāsi. ¹¹
so Ck instead of bahūtaṃ? Cs Bf bahutasa, Bd bahudhā so ¹² Bdf uccaṃ-
¹³ Bd thāmasaṃ-. ¹⁴ Bd -plavitaṃ ¹⁵ Bd tāva. ¹⁶ Bf pi. ¹⁷ Cs thale, Bdf
bali. ¹⁸ Cs Bd -i, Bf kkh ¹⁹ Cs -sain. ²⁰ Cs -sāsi, Pd yathāyāti corr. to
-yāsi, Bf yathāyiti. ²¹ Cs -tā, Bd pitusutā ²² Bd paramavapavattatha, Bf
-evapavattata ²³ Cs balaṃ, Bdf bali. ²⁴ Bdf j unad

8. Tassa puttā ca dārā ca ye c' aññe anujivino (Cfr. p. 256, 14.)
 sabbe vyasanam āpāduṃ¹ anovādakare² dije³. 8.
 9. Evam pi idha vaddhānam⁴ yo vākyaṃ nāvabujjhati
 atisīmacaro⁵ ditto gijjho vātītasāsano
 sa ve⁶ vyasanam pappoti⁷ akatvā vaddhasāsanam⁸ ti. 9. 5

Tattha parisamkūpatho ti samkūpatho, manussā hiraññasuvannatthāya
 gacchantā tasmīṃ padese khānūke kottetvā tesu rajjuṃ bandhitvā gacchanti,
 tena so Gijjhappabbate⁹ jaṃghamaggo samkūpatho ti vuccati, gijjhapantho ti
 gijjhappabbatamatthake maggo¹⁰, sanantano ti porāno, tatrāsīti tasmīṃ
 gijjhappabbatamatthake samkūpathe eko gijjho āsi¹¹, so jinnake¹² mātāpitaro 10
 posesi, ajakaram¹³ medan ti ajakaramedan¹⁴, accahāsīti ativiya āhari,
 bahūtasā¹⁵ ti bahūtasā¹⁶, jānam¹⁷ uccāpāpātinan¹⁸ ti putto te ati-
 uccam thānam lamghatīti sutvā uccē¹⁹ papātī ayan ti jānanto, tejasin ti
 purisatejasampannam, dūragāminan ti ten' eva tejena dūragāmiṃ, pari-
 plavantan²⁰ ti uppalapattam²¹ viya uduke upplavamānam²², vijānahīti²³ 15
 vijānāsi, cakkam va parimaṇḍalan ti yam²⁴ tasmīṃ te²⁵ padese thitassa
 samuddena paricchinnō Jambudīpo cakkam²⁶ va paññāyati tato thānā²⁷ ni-
 vattāhīti ovaḍanto evam āha, uḍapatto sīti pītu ovāḍam akatvā ekaṃ²⁸
 divasaṃ gijjhehi saddhiṃ uppatito te obhāya pitarā kathitattthānam agamāsi,
 olokayanto²⁹ vakkamgo ti vakkagīvo³⁰, yathāsāsi³¹ pitussutan³² ti 20
 yathāssa³³ pītu santikā sutam āsi³⁴ tath' eva addasa, yathāsāsīti³⁵ vā pātho,
 paramavaccavattathā 'ti pitarā akkhātattthānato param ativatto³⁶ va,
 tañca³⁷ vātasikhā tikkhā ti tam anovāḍakam³⁸ balim³⁹ pi samānam
 dijam tikhinaverambavātasikhā accahāsi atibari⁴⁰ cūṇaviccunnam akāsi, nā-
 sakkhātigato ti nāsakkhi atigato⁴¹, poso ti satto, anovāḍakare ti tasmīṃ 25
 dije paṇḍitānam ovāḍam akaronte sabbe pi te mahādukkham pāpunīmsu.
 akatvā vaddhasāsanam⁴² ti vuddhānam⁴³ hitakāmānam vacanam akatvā
 evam eva vyasanam mahādukkham pāpunāti

1 Cks -du 2 Cks -ro. 3 Bd -jo. 4 Bf vudhā-, Bd vudhā- 5 Ck -sīmañcaro.
 6 Bdf sabbe. 7 Bdf papponti 8 Bd vudha-, Bf vadaḍḍha-. 9 Bd -to. 10 Bd mahāma
 11 Bd ahoṣi. 12 Bd jinna 13 Ck -ra. Bd ajagara. 14 Bd ajāgara-. 15 Cs Bd -hu-
 16 Cs -hu-, Bds bahūtaso 17 Cks ja- 18 Bd uccan-. 19 Bd uccam 20 Bd
 -plavātan. 21 Bd upalīnīpattam. 22 Ck uppala-, Bd uplavānamam 23 Cs vijā-
 nam vijānahīti, Bd vijānahīti. 24 so Cks instead of yasmīṃ? Bd omits yam.
 25 Bd yeva 26 Bd cakkamandalam. 27 Bds tāta 28 Cs Bd eka 29 Bd adds
 kinthānam (?) patvā hethā olokento. 30 Bd vakkagīvo 31 Cks yathāsāsi,
 Bdf yāthāyati corr. to -yāsi 32 Bd pitussutā. 33 Bd yathā ca. 34 Bd sutā
 asi. 35 Bd yathāyāsīti 36 Bd -vattento. 37 Cks tam. 38 Cs -ka, Bd anā-
 cāraga. 39 Bd balisi, Cks bālam. 40 Bd atīāhari. 41 Ck atibhato, Cs -hato. 42
 Bd vudha- 43 Bd vudhā-.

yāva Brahmālokā sabbe puthujjanā dve pakkhā ahesum, yāva Aka-
 niṭṭhabhavanā pana¹ idam kolāhalam agamāsi. Ath' eko bhikkhu
 Tathāgataṃ upasāṃkamitvā ukkhepakānaṃ „dhammiken' eva kam-
 menāyaṃ² ukkhitto“ ti³ ukkhittānuvattakānaṃ „adhammikenā kammena
 ukkhitto“ ti laddhiṃ ukkhepakehi vāriyamānānaṃ⁴ pi ca⁵ nesam⁶ 5
 tam⁷ anuparivāretvā⁸ caraṇabhāvaṃ⁹ ārocesi. Bhagavā¹⁰ „bhinno
 bhikkhusaṃgho bhinno bhikkhusaṃgho“¹¹ ti tesam santikaṃ gantvā
 ukkhepakānaṃ ukkhepane itaresaṃ ca¹² āpattiyaṃ adassanāya¹³ ādi-
 navam vatvā pakkāmi. Puna tesam tath' eva ekasīmāya uposathā-
 dīni karitvā bhattaggādisu bhaṇḍanajātānaṃ „āsanantarikāya nisīdi- 10
 tabban“ ti bhattagge vattam paññāpetvā „idāni pi bhaṇḍanajātā
 viharantīti“ sutvā tattha gantvā „alam bhikkhave, mā bhaṇḍanan“
 ti ādīni vatvā aññatarena¹⁴ dhammavādinā Bhagavato vibesaṃ¹⁵ anic-
 chantena „āgametu bhante Bhagavā dhammassāmi“¹⁶, apposukko bhante
 Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharatu. mayam etena 15
 bhaṇḍanena kalahena viḅḅahena vivādena paññāyissamā“ 'ti vutte
 „bhūtapubbaṃ bhikkhave Bārāṇasīyaṃ Brahmaddatto nāma Kāsīrājā
 ahoṣīti“¹⁷ Brahmaddattena Dīghatissa Kosalarañño rajjaṃ acchinditvā
 aññātakavesena vasantassa māritabhāvaṃ c' eva Dīghāvukumārena¹⁸
 attano jīvite¹⁹ dinne tato paṭṭhāya tesam samaggabhāvaṃ ca kathe- 20
 tvā „tesam hi“²⁰ nāma bhikkhave rājūnaṃ ādinnadaṇḍānaṃ²¹ ādinna-
 satthānaṃ²² evarūpaṃ khantisoraccaṃ bhavissati“²³. idha kho tam²⁴
 bhikkhave sobhetha yaṃ tumhe evaṃ svākkhāte dhammavinaye pabba-
 jitā samānā khamā va²⁵ bhaveyyātha soratā cā“ 'ti ovaditvā tatiyaṃ
 pi²⁶ „alam bhikkhave, mā bhaṇḍanan“ ti vāretvā anoramante disvā 25
 „pariyādinnaṃ rūpā kho ime moghapurisā, na-y-ime sukarā saññāpetun“
 ti pakkamitvā punadivase piṇḍapātaṇḍapāṭikkanto²⁷ gandhakuṭṭiyā thokaṃ
 vissamitvā senāsanaṃ sāmsāmetvā attanā va²⁸ attano pattacivaraṃ²⁹
 ādāya saṃghamajje ākāse ṭhatvā imā gāthā abhāsi:

¹ Bā yaṇa. ² Bā na yaṇa. ³ Cks omīti ti. ⁴ Ck vādhāri-. C^s vādhāviya-. ⁵
 Bā omīti ca. ⁶ Bā tesam. ⁷ Bā omīti tam. ⁸ Bā anupadhāretvā. ⁹ Bā vaḷ-
 ḍhabhāvaṃ satthu. ¹⁰ Bā adds samaggā kira hontu ti dve vāre pesetvā na
 icchanti bhante samaggā bhavituṃ ti vatvā tatiyavāre. ¹¹ C^s Bā do not repeat
 bh. bh. ¹² Bā adds asaṇḍicca. ¹³ Bā -nena. ¹⁴ Bā adds bhikkhunā. ¹⁵ Bā
 pidosaṃ. ¹⁶ all three MSS. -i. ¹⁷ Bā -si. ¹⁸ Cks dīghāvukumāre. ¹⁹ Cks
 vijite. ²⁰ Bā omīti hi. ²¹ C^s Bā ad-. ²² C^s ad-. Bā omīti ād-. ²³ Bā -titi.
²⁴ C^s Bā tvam. ²⁵ Bā khemā, omitting va. ²⁶ Bā ovādi dutiyampi tatiyampi.
²⁷ Bā -tam pa-. ²⁸ Bā omīti a-va. ²⁹ Ck Bā -ram

1. Puthusaddo samajano, na bālo koci maññatha, (= Vinaya vol. I p. 349.)
saṅghasmim bhijjamānasmim nāññam bhiyyo amaññarum. 10.
2. Parimuttā paṇḍitābhāsā vācāgocara bhāṇino
yāv' icchanti mukhāyāmaṃ yena nītā na taṃ vidū. 11.
- 5 3. 'Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me' (Cfr. supra p. 212.)
ye¹ taṃ upanayhanti veraṃ tesam na sammati. 12.
4. 'Akkocchi maṃ avadhi maṃ ajini maṃ ahāsi me'
ye¹ taṃ na upanayhanti veraṃ tesūpasammati. 13.
5. Na hi verena verāni sammant' idha² kudācanaṃ,
10 averena ca sammanti, esa dhammo sanantano. 14.
6. Pare ca na vijānanti 'mayam ettha yamāmase',
ye ca tattha vijānanti tato sammanti medhagā. 15.
7. Atthicchiddā³ pāṇaharā gavāssadhanahārino,
raṭṭhaṃ vilumpamānānaṃ tesam pi hoti saṃgati,
15 kasmā tumhāka⁴ no siyā. 16.
8. Sace labetha nipakaṃ sahāyaṃ (Cfr. Dh. v. 328—29 & p. 108.
saddhimcaram sādhuviḥārī dhīraṃ Suttanip. vv. 44—45.)
abhibhuṃya sabbāni parissayāni
careyya ten' attamano satimā. 17.
- 20 9. No ce labhetha nipakaṃ sahāyaṃ
saddhimcaram sādhuviḥārī dhīraṃ
rājā va raṭṭhaṃ vijitāṃ pahāya
eko care mātāṅg' araṇṇe⁵ va nāgo. 18.
10. Ekassa caritaṃ seyyo, n' atthi bāle sahāyatā,
25 eko care na ca pāpāni kayirā
appossukko mātāṅg' araṇṇe⁶ va nāgo ti. 19.

Tattha puthu mahā saddo assā 'ti puthusaddo, samajano ti samāno
ekasadisso jano, sabbo vāyaṃ⁷ bhaṇḍanakārakajano samantato saddanicchāraṇena
puthusaddo c' eva sadiso cā 'ti vuttaṃ hoti, na bālo koci maññathā 'ti
30 tattha koci eko pi⁸ ahaṃ bālo ti⁹ na maññittha, sabbe paṇḍitamānino, sabbo
cāyaṃ bhaṇḍanakārako jano yeva nāññam bhiyyo maññanti⁹, koci eko pi
ahaṃ¹⁰ bālo ti na maññittha¹¹, bhiyyo ca¹² saṅghasmim bhijjamāne aññaṃ pi
ekaṃ¹³, mayhaṃ kāraṇena¹⁴ saṅgho bhijjatīti idam kāraṇaṃ na maññitthā 'ti
attho, parimuttā ti mutthassatino, paṇḍitābhāsā ti attano paṇḍita-

¹ Bdf ye ca. ² Ck -tidha. ³ Bdf athicchinā ⁴ Bdf -kaṃ ⁵ Ck -rañño, Bdf
mātavarañño. ⁶ Ck -rañño ⁷ Bdf cāyaṃ. ⁸ Cks add ca. ⁹ so Cks; Bdf amañña-
nanti. ¹⁰ Bdf ayaṃ. ¹¹ sabbe paṇḍita - - maññittha wanting in Ck. ¹² Bdf va.
¹³ Bdf añño pi eko. ¹⁴ Bdf -nā.

mānena paṇḍitasadisā, vācāgocara bhānino ti rākārassa¹ rassādeso² kato, vācāgocara³ ca na⁴ satipaṭṭhānādiariyadhammagocara⁵ bhānino ca⁶, kathambhānino⁵: yāvicchanti mukhāyāman ti yāva mukhaṃ āyamituṃ⁶ icchanti tāva pasāretvā aggaggapādehi⁷ tbatvā bhānino, eko pi saṃghagāravena mukhasamkocanaṃ⁸ na karotīti attho, yena nītā ti yena bhaṇḍanena imaṃ nillajja- 5
bhāvaṃ nītā, na taṃ vidū ti evaṃ sādīnavaṃ idan ti na⁹ jānanti, ye¹⁰ taṃ upanayhantīti taṃ akkocehi man ti ādikam ākaraṃ ye upanayhanti, sanantano ti porāṇo, pare ti paṇḍite tṭhapetvā tato aññe bhaṇḍanakārakā pare nāma, te¹¹ ettha saṃghamajjhe kolāhalaṃ karontā mayaṃ yamāmaṣe uparamāma nassāma¹² satataṃ¹³ samitaṃ maccusantikaṃ gacchāma 'ti na jānanti, 10
ye ca tattha vijānantīti ye tattha¹⁴ paṇḍitā mayaṃ maccusamīpaṃ gacchāma 'ti vijānanti, tato sammanti medhagā ti evaṃ hi te jānantā yoniso-manasikāraṃ uppādetvā medhakānaṃ kalahānaṃ vūpasamāya patipajjanti, atṭhicchiddā¹⁵ ti ayaṃ gāthā Brahmaḍattaṃ ca Dīghāvukumārāṇ¹⁶ ca sandhāya vuttā, tesam pi hoti saṃgati, kasmā tumbhakaṃ na hoti yesaṃ vo¹⁷ n' 15
eva mātāptunnaṃ atthīni chinnāni na pānā hatā na gavāssadhaṇāni hatāni¹⁸, idaṃ vuttaṃ hoti: bhikkhave tesam hi nāma ādinnadandānaṃ¹⁹ rājūnaṃ evarūpā saṃgati samāgamo āvāhavivāhasambandhaṃ katvā ekato pānabhojanaṃ hoti. tumhe evarūpe sāsane pabbajitvā attano veramattam pi nissajitum²⁰ na sakkotha, ko tumbhakaṃ bhikkhubhāvo ti, sace labhethā 'ti-ādī-gāthāyo paṇḍitasahāyassa 20
ca bālasahāyassa ca²¹ vannāvannadīpanatthaṃ²² vuttā, abhibhuyya sabbāni parissayānīti sabbe pākataparissaye ca paticehannaparissaye ca abhibhavitvā tena saddhimi²³ attamaṇo satimā careyya, rājā va ratthaṃ vijitan ti yathā attano vijitaratthaṃ²⁴ Mahājānakaṛājā ca²⁵ Arindamakaṛājā²⁶ ca²⁵ pahāya ekakā va caritūsu²⁷ evaṃ careyya 'ti attho. mātāṅgaraññe²⁸ va nāgo ti²⁹ 25
mātāṅgo ti³⁰ hatthi vuccati, nāgo ti mahantatādhivacanaṃ³¹ etaṃ, yathā hi mātīposako³² mātāṅganāgo araṇñe eko carī³³ na ca pāpāni akāsi yathā ca³⁴ Pārileyyako evaṃ eko care na ca pāpāni kayirā ti vuttaṃ hoti.

Satthā evaṃ kathetvāpi³⁵ te bhikkhū samagge kātum asakkonto Bālakaḷaṇakāragāmaṃ³⁶ gantvā Bhaguttherassa ekibhāve ānisaṃsaṃ 30
kathetvā tato tiṇṇaṃ kulaputtānaṃ vasaṇatṭhānaṃ gantvā tesam sāmaggirase³⁷ ānisaṃsaṃ kathetvā tato Pārileyyakavanasaṇḍaṃ gantvā

¹ Ck ra- ² Bd -no ti bhākarādeso, in the place of rā-. ³ Bd -gocaraṇaṃ. ⁴ Bd omits ca. ⁵ Bd adds ca. ⁶ Bd pasāretum. ⁷ Bd aggāpāde. ⁸ Bd mukhaṃ-. ⁹ Bd adds taṃ. ¹⁰ Bd ye va. ¹¹ Bd omits te. ¹² Bd omits na-. ¹³ Bd mayaṃ sacatāni. ¹⁴ Ck omits ta-. ¹⁵ Bd atthicchinā. ¹⁶ Ck -yu-. ¹⁷ Bd te. ¹⁸ Bd pānahaṛāti na garassapānāni hatāni. ¹⁹ Ck Bd adinna-. ²⁰ Bd jahitum. ²¹ Bd omits cā bā - ca. ²² Bd gunavanna-. ²³ Bd te pana. ²⁴ Bd -tamra-. ²⁵ Ck va. ²⁶ Bd omits ka. ²⁷ Bd vi caritum. ²⁸ Ck -garājo. ²⁹ Ck adds mātāṅgarañño nāgo va. ³⁰ Bd omits mā - - ti. ³¹ Bd omits ta. ³² Bd -tu-. ³³ Bd ekako vicari. ³⁴ Bd adds sīlavahatthi nāgo yathāva. ³⁵ Bd omits pi. ³⁶ Bd bālakaḷaṇaḡamaṃ. ³⁷ Bd -vāse.

tattha temāsam vasitvā puna Kosambiṃ¹ anāgantvā Sāvattim² eva agamāsi. Kosambivāsino pi³ upāsakā „ime kho ayyā⁴ Kosambakā bhikkhū bahuno ambhākam anathassa kārakā, imehi ubbālho Bhagavā pakkanto, mayā⁵ imesam n' evābhivādanādini⁶ karissāma
 5 na upagatānam⁷ piṇḍakam⁸ dassāma, evam ime pakkamissanti vā vibbhamissanti vā⁹ Bhagavantam vā¹⁰ pasādessantīti¹¹ sammantayitvā tathā akāmsu. Te tena daṇḍakammena piḷitā Sāvattim gantvā Bhagavantam khamāpesum.

Satthā¹² jātakam samodhānesi: „Pitā¹³ Suddhodanamahārājā¹⁴ ahoṣi, matā Mahāmāyā, Dīghāvukumāro pana aham evā¹⁵ 'ti. Kosambijātakam¹⁶.

3. Mahāsukajātaka.

Dumo yadā hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram bhikkhum ārabba kathesi. So kira Satthu santike
 15 kammaṭṭhānam gahetvā Kosalajanapade aññataram paccantagāmanam upanissāya araṇṇe vihāsi. Manussā tassa rattitṭhānadivātthānādini sampādetvā gamanāgamanasampanne ṭhāne senāsanaṃ katvā sakkaccaṃ upatṭhahimsu. Tassa vassūpagatassa paṭhamamāse yeva so gāmo jhāyi, manussānaṃ bijamattam pi avasiṭṭham nāhoṣi¹⁶, te
 20 tassa¹⁷ paṇitam piṇḍapātam dātuṃ nāsakkhimsu, so sappāyasenāsane¹⁸ piṇḍapātena kilamanto maggam vā phalam vā nibbattetuṃ nāsakkhi. Atha naṃ temāsaccayena Satthāram vandituṃ āgataṃ¹⁹ Satthā paṭisanthāram katvā „kacci²⁰ piṇḍapātena kilamanto pi²¹ senāsanaṃ sappāyam²² ahoṣīti²³ pucchi. So tam attham ārocesi. Satthā
 25 tassa tam²⁴ senāsanaṃ sappāyan ti ūtvā „bhikkhu samaṇena nāma senāsane²⁵ sappāye sati loluppacāram pahāya kiñci eva yathāladdham paribhuñjitvā santuṭṭhena samaṇadhammam kātuṃ vaṭṭati. porāṇaka-panḍitā tiracchānayoniyaṃ nibbattitvā attano vāse sukkharukkhe

¹ B^d -bi. (² C^k -biyam ³ B^d -iyam. ⁴ C^k -vāsi, omitting pi ⁵ B^d -a. ⁶ B^d omits ma- ⁷ B^d neva abhi- ⁸ B^d upakāraṇam. ⁹ B^d piṇḍapātām; kathetvā tesam hi nāma (p 487.20) - - - piṇḍakam wanting in C^s. ¹⁰ B^d adds tadā. ¹¹ B^d omits vā ¹² B^d passidessanti iti. ¹³ satthā wanting in C^s. ¹⁴ B^d siriisuddhodano- ¹⁵ C^k satthā in the place of p. a e. ¹⁶ C^s -ba-. B^d ko-sampi - - dutiyaṃ ¹⁷ manussā - - - nāhoṣi wanting in B^d. ¹⁸ B^d cassa. ¹⁹ B^d -nam pi ²⁰ C^s gataṃ ²¹ B^d kiñci bhikkhu ²² C^k kilantesi. C^s -tesi corr. to -tosi. B^d kilamanto pi. ²³ B^d -yañca ²⁴ B^d omits tam. ²⁵ C^s -nām. B^d -nī

cunṇaṃ khādantāpi¹ loluppacāraṃ pahāya santuṭṭhā mittadhammaṃ
abhinditvā aññattha na agamimsu², tvaṃ³ kasmā ‘piṇḍapāto paritto⁴
lūkho’ ti sappāyaseṇāsanaṃ pariccajīti⁵“ vatvā tena yācito atītaṃ āhari :

Atīte Himavante Gaṅgātīre ekasmiṃ udumbaravane
anekasatasahassā sukā⁶ vasiṃsu. Tatth’eko⁷ sukarājā attano 5
nivāsaruḁkhassa⁸ phalesu khīṇesu yaṇ ñad eva⁹ avasiṭṭhaṃ hoti
amkuro vā pattam vā taco vā papaṭikā¹⁰ vā taṃ khādītva Gaṅ-
gāya pāṇiyaṃ pivitvā paramaappicchasantuṭṭho¹¹ hutvā añ-
ñattha na gacchati. Tassa¹² appicchasantuṭṭhabhāvaguṇena¹³
Sakkabhavanaṃ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ disvā tassa 10
vīmaṃsanatthaṃ attano ānubhāvena taṃ rukkhāṃ sukkhāpesi,
rukkho khāṇumatto hutvā chiddāvaccchiddo¹⁴ vāte paharante¹⁵
ākoṭiyamāno va¹⁶ atṭhāsi, tassa chiddehi cunṇāni nikkhamanti.
Sukarājā tāni cunṇāni khādītva Gaṅgāya pāṇiyaṃ pivitvā añ-
ñattha agantvā¹⁷ vātātapaṃ agaṇetvā udumbarakhāṇumatthake¹⁸ 15
nisīdati¹⁹. Sakko tassa paramaappicchabhāvaṃ ñatvā „mitta-
dhammaguṇaṃ kathāpetvā varam assa datvā udumbaraṃ ama-
taphalaṃ²⁰ karitvā āgamissāmīti“ eko haṃsarājā hutvā Sujāṃ
asurakaṇṇhaṃ purato katvā taṃ udumbaravanaṃ gantvā avidūre
ekassa²¹ rukkhassa sākāya nisīditvā tena saddhiṃ kathaṃ 20
samutṭhāpento²² paṭhamāṃ gāthāṃ āha :

1. Dumo yadā hoti phalūpapaṇno

bhuñjanti naṃ vihaṅgā²³ sampatantā,

khīṇaṃ ti ñatvāna dumaṃ phalaccaye

disodisaṃ yaṇti tato vihaṅgamā ti. 20.

25

Tass’ attho : sukarājā rukkho nāma yadā phalasamippanno hoti tadā taṃ
sākhato sākham sampatantā²⁴ vihaṅgamā bhuñjanti, taṃ pana²⁵ khīṇaṃ ñatvā
phalāṇaṃ accaye²⁶ tato rukkhato disodisaṃ vihaṅgamā gacchantīti²⁷.

¹ Bḍ attano nivāsanaṃ rukke sukkhacunṇaṃ ca khantāpi. ² Bḍ gamimsu. ³ Bḍ adds pana. ⁴ Bḍ paribhutto taṃ ⁵ Bḍ suvakā. ⁶ Bḍ tatra eko. ⁷ Bḍ nivāsana-. ⁸ Cks yamñadeva, Bḍ yadeva. ⁹ Ck patikā, Cs ppatikā corr to pa-
patikā, Bḍ pappatikā ¹⁰ Bḍ paramapp-. ¹¹ Bḍ assa ¹² Cks -vangu-. ¹³ Ck
-vachi- ¹⁴ Cks vātena paharanto, Bḍ vātena parahanto ¹⁵ (ks ako-, Bḍ ako -
viya. ¹⁶ Bḍ anāg-. ¹⁷ Bḍ -khāṇike. ¹⁸ Bḍ -di ¹⁹ Bḍ -tampha-. ²⁰ Bḍ eka.
²¹ Bḍ samutha-. ²² Bḍf vihaṅgamā. ²³ Bḍ sampatatam va ²⁴ Bḍ omits pana.
²⁵ Bḍ paccayena ²⁶ Bḍ disādisamāgacchantīti.

Evañ ca pana taṃ¹ vatvā tato² uyyojetuṃ dutiyam gā-
tham āha :

2. Cara³ cārikam lohitatuṇḍa mā cari⁴,
kiṃ tvaṃ suva sukkhadumamhi⁵ jhāyasi,
5 tad imgha maṃ⁶ brūhi vasantasannibha:
kasmā suva sukkhadumaṃ na riñcasīti. 21.

Tattha jhāyasīti kimkāranā sukkhakhānumatthake⁷ jhāyanto pajjhāyanto
tiṭṭhasi, imghā 'ti codanatthe nipāto, vasantasannibhā 'ti vasantakāle
vanasaṇḍo sukaganasamākinno viya nīlobbhāso hoti, tena taṃ vasantasannibhā 'ti
10 ālapati, na riñcasīti na chaḍḍesi.

Atha naṃ sukarājā⁸ „ahaṃ haṃsa attano kataññū-
kataveditāya imaṃ rukkhaṃ⁹ na jahāmīti“ vatvā dve gā-
thā abhāsi:

3. Ye ve¹⁰ sakhīnaṃ sakhāro bhavanti
15 pāṇaccaye sukkhadukkhesu haṃsa
khīnaṃ akhīnaṃ ti na taṃ jahanti
santo sataṃ dhammam anussarantā. 22.
4. So 'haṃ sataṃ aññataro 'smi haṃsa,
ñātī ca me hoti sakhā ca rukkho,
20 taṃ n' ussahe jīvikattho¹¹ pahātuṃ
khīnaṃ ti ñatvāna, na h' esa dhammo¹² ti. 23.

Tattha ye ve¹³ sakhīnaṃ sakhāro bhavantīti ye sahāyānaṃ sahāyā
bonti, khīnaṃ akhīnaṃ ti paṇḍitā nāma attano sahāyānaṃ¹⁴ bhogaparikkhayena
pi khīnaṃ pi akhīnaṃ pi na jahanti, sataṃ dhammam anussarantā ti
25 paṇḍitānaṃ paveniṃ¹⁵ anussaramānā, ñātī ca me ti haṃsarāja ayaṃ rukkho
sampiyyāyanatthena mayhaṃ ñāti ca¹⁶ sahacinnacaranatāya¹⁷ sakhā ca, jīvi-
kattho¹⁸ ti taṃ ahaṃ jīvikāya¹⁹ atthiko hutvā pahātuṃ na sakkomi.

Sakko tassa kathaṃ²⁰ sutvā tuṭṭho pasamsitvā varaṃ
dātukāmo dve gāthā abhāsi:

¹ B^d omits taṃ. ² B^d adds naṃ. ³ C^k varaṃ, B^d caram. P^f vara. ⁴ so C^k; B^d pari. ⁵ C^s sukha dukkha-, B^d suva sukkhaṃ-, P^f sukha sukkha-, C^k suva dukkha- corr. sto -sukkha-. ⁶ C^k ma, B^d f omit mam ⁷ B^d -khānuke. ⁸ B^d sūva-. ⁹ C^k omit rukkhaṃ ¹⁰ B^d ce B^f ca. ¹¹ B^d f jīvitattho. ¹² B^d f na so saddhammo. ¹³ B^d ce. ¹⁴ C^k -ya, B^d sahāyassa ¹⁵ C^k pame-. ¹⁶ khī-
naṃ - - - ca wanting in C^s. ¹⁷ B^d samācinnacaranakāya, C^s sahacinnacēṇṇatāya.
¹⁸ C^k -tthe, B^d -tattho. ¹⁹ B^d -tāya. ²⁰ B^d varanāma.

5. Sādhū sakkhi kataṃ¹ hoti metti saṃsati² santhavo,
sac' etaṃ³ dhammaṃ rocesi pāsaṃso⁴ si⁵ vijānataṃ. 24.

6. So te suva varaṃ dammi pattayāna vihaṅgama, (Cfr. p. 495.)
varaṃ varassu vakkaṅga⁶ yaṃ kiñci manas' icchasīti. 25.

Tattha sādū ti sampahaṃsanaṃ⁷, sakkhi kataṃ⁸ hoti metti saṃ- 5
sati⁹ santhavo ti sakhībhāvo ca metti ca¹⁰ parisamajjhe santhavo cā 'ti¹¹ yaṃ
p' etaṃ¹² kataṃ¹³ sādū hoti latthakaṃ bhaddakam¹⁴ eva, sacetaṃ dham-
maṃ ti sace etaṃ¹⁵ mettidhammaṃ, vijānataṃ ti evaṃ sante¹⁶ viññūnaṃ
pasaṃsītabbayuttako sīti attho, so te ti so 'haṃ¹⁷ tuyhaṃ, varassū 'ti iccha,
manasicchasīti yaṃ kiñci manasā icchasi sabbaṃ taṃ dadāmi te ti. 10

Taṃ sutvā sukarājā¹⁸ varaṃ varanto¹⁹ sattamaṃ gā-
tham āha:

7. Varaṃ ce me haṃsa tuvaṃ dadeyya
ayaṃ rukkhō punar āyurū²⁰ labhetha,
so sākhaṇḍa phalimā saṃvirūlho 15
madhatthiko²¹ tiṭṭhatu sobhamāno ti. 26.

Tattha sākhaṇḍa ti sākhasampanno, phalimā ti phalinīhi sākhaṇḍi upeto,
saṃvirūlho ti samantato virūlhapatto tarunapattasamchanno hutvā, madhat-
thiko²² ti samvijjamaṇamadhuraphalesu pakkhittamadhu²³ viya, madhuraphalo
hutvā ti attho. 20

Ath' assa Sakko varaṃ dadamāno aṭṭhamaṃ gātham āha:

8. Taṃ passa samma phalimaṃ²⁴ ulāraṃ,
sabbhā²⁵ va te hotu udumbarena,
so sākhaṇḍa phalimā saṃvirūlho
madhatthiko tiṭṭhatu sobhamāno ti. 27. 25

Tattha sabbhā²⁶ va te hotu udumbarenā 'ti tava udumbarena sad-
dhim saha ekato va²⁷ vāso hotu.

¹ Bā sakhivaram ² Bāf saṃgati ³ Ck's ha. ⁴ Bā pa-, Bf piyaṃso. ⁵ Bā pi.
Ck's omit si. ⁶ Bā vaṅkkaga. ⁷ C's -taṃ, Bā sampapāsaṇaṃ. ⁸ Bā sakhigatam.
⁹ Bā saṃgati. ¹⁰ Bā omits me - ca. ¹¹ Ck adds ta, and C's taṃ. ¹² Bā mitta.
¹³ Bā omits ka-. ¹⁴ Bā laddhakam bhaddakam. ¹⁵ Bā evaṃ ¹⁶ Bā -to. ¹⁷
Bā aham. ¹⁸ Bā suva-. ¹⁹ Bā gāhanto ²⁰ Bā pana assu ²¹ Bāf madhuttiko.
²² Ck madhitt-. Bā madhutti-. ²³ Bā makkhikamadhu. ²⁴ Bā samā-, C's
sampa-. ²⁵ Bāf sahā. ²⁶ Bā sahā. ²⁷ Ck's omit va.

Evañ ca pana vatvā tam¹ attabhāvaṃ vijahitvā attano ca Sujāya ca ānubhāvaṃ dassetvā Gaṅgato² hatthena udakam ga-hetvā udumbarakhāṇukam pahari³, tāvad eva sākāhāvīṭapa-sampanno madhuraphalo rukkhho utthahitvā muṇḍa-Manipabbato
5 viya vilāsasampanno⁴ atthāsi. Sukarājā⁵ tam disvā somanas-sappatto Sakkassa thutim karonto navamaṃ gātham āha:

9. Evaṃ Sakka sukhī hohi saha sabbehi nātibhi (Cfr. p. 495.)
yathāham ajja sukhito disvāna phalitam duman ti. 28.

Sakko⁶ tassa varam datvā udumbaraṃ amataphalaṃ katvā
10 saddhim Sujātāya attano thānam eva gato.

Tam attham dīpayamānā osāne⁷ abhisambuddhagāthā thapitā⁸:

10. Suvassa ca varam datvā katvāna saphalam dumaṃ (Cfr. p. 495.)
pakkāmi saha bhariyāya devānaṃ Nandanam vanan ti. 29.

Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā „evaṃ bhikkhu porāṇakapaṇḍitā
15 tiracchānayoniyaṃ nibbattitvāpi¹⁰ nilloluppā¹¹ ahesum, tvaṃ¹² kasmā
evarūpe sāsane pabbajitvā loluppacāraṃ carasi, gaccha tatth' eva
vasā¹³“ 'ti kammaṭṭhānam assa kathetvā jātakaṃ samodhānesi (so
bhikkhu tattha gantvā vipassanto arahattaṃ pāpuṇi): „Tadā Sakko
Anuruddho ahoṣi, sukarājā¹⁴ aham evā“ 'ti. Mahāsukajātakaṃ¹⁵.

20

4. Cullasukajātaka.

Santi rukkhā ti. Idam Satthā Jetavane¹⁶ viharanto Ve-rañjakaṇḍam ārabha kathesi. Satthari hi¹⁷ Verañjāyaṃ vassaṃ
vasitvā anupubbena Sāvatthim anuppatte bhikkhū dhammasabhāyaṃ
katham samutthāpesum: „āvuso, Tathāgato khattiyasukhumālo buddha-
25 sukhumālo mahantena iddhānubhāvena samannāgato pi¹⁸ Verañjena¹⁹
brāhmaṇena nimantito temāsaṃ vasanto Mārāvātṭanavasena²⁰ tassa san-
tikā²¹ ekadivasam pi bhikkhaṃ alabhitvā loluppacāraṃ pahāya temāsaṃ
patthamūlakapitthodakena²² yāpento aññattha na agamāsi, aho Tathā-

¹ Ck^s omitt tam. ² B^d gaṅgā-. ³ B^d parihari. ⁴ so B^s; Ck^s vilapanto, C^s vilapatto, B^d khinasa-ampanno. ⁵ B^d suva-. ⁶ B^d adds pi. ⁷ B^d -nena. ⁸ B^d abhāsi. ⁹ B^d dhammade-. ¹⁰ B^d nippattāpi. ¹¹ B^d alolupacāra. ¹² B^d adds pana. ¹³ B^d vasāhi. ¹⁴ B^d suva- - pana. ¹⁵ B^d -suva- - tatthiyaṃ. ¹⁶ B^d sāvatthiyaṃ. ¹⁷ B^d omitts hi. ¹⁸ Ck^s ti. ¹⁹ B^d verañja. ²⁰ Ck^s -vaddha-, B^d -vatta-. ²¹ B^d -ke. ²² Ck^s -pūlakā-, B^d pathamūlakena pitho-, B^s : attamūlakena

gatānaṃ appicchasantutṭhabbhāvo“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu
 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya
 nāmā“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave Tathāgatassa idāni loluppa-
 cārapahānaṃ yo¹ pubbe tiracchānayanoniyāṃ nibbatto pi loluppacāraṃ
 pahāsiti²“ vatvā atitāṃ āhari. Sabbaṃ³ vatthum heṭṭhākathitaniyā- 5
 men' eva⁴ vitthāretabbāṃ:

1. Santi rukkhā haritapattā dumā nekaphalā bahū,
 kasmā nu sukkhe koḷāpe⁵ sukassa⁶ nirato mano. 30.
2. Phal' assa upabhuñjima nekavassagaṇe⁷ bahū,
 aphalam pi viditvāna sā va⁸ metti yathā pure. 31. 10
3. Sukkhañ ca rukkhaṃ⁹ koḷāpaṃ¹⁰ opattam¹¹ aphalaṃ dumaṃ
 ohāya sakuṇā yanti, kiṃ dosaṃ passase¹² dija. 32.
4. Ye phalaṭṭhā sambhajanti aphalo ti jahanti naṃ,
 attatṭhapaññā dummedhā te honti pakkhapātino. 33.
5. Sādhū sakkhi kataṃ hoti mittāṃ saṃsati santhavo, 15
 sac' etaṃ dhammaṃ rocesi pāsāṃso si¹³ vijānataṃ. 34.
6. So te suva varaṃ dammi pattayāna vihaṅgama,
 varaṃ varassu vakkaṅga yaṃ kiñci manas' icchasi. 35.
7. Api nāma naṃ passemu¹⁴ sapattaṃ saphalaṃ dumaṃ,
 daliddo va nidhiṃ laddhā¹⁵ nandeyy' āhaṃ¹⁶ punappunaṃ. 36. 20
8. Tato amatam ādāya abhisināci mahiruhaṃ,
 tassa sākā virūhiṃsu¹⁷ sitacchāyā manoramā. 37.
9. Evaṃ Sakka sakhī hohi saha sabbehi nātibhi
 yathāham ajja sukhito disvāna saphalaṃ dumaṃ. 38.
10. Suvassa ca varaṃ datvā¹⁸ katvāna saphalaṃ dumaṃ 25
 pakkāmi saha bhariyāya devānaṃ Nandanaṃ vanan ti. 39.

Pañhapapañhāpi¹⁹ purimanayen' eva veditabbā²⁰, anuttānapadamattam eva²¹
 vannaṃyissāma: haritapattā ti nīlapannasañchannā²², koḷāpe ti vāte paharante

¹ Bā omits yo ² Bā -sinti ³ Bā adds pi. ⁴ Bā purimanayeneva, supra p. 491.
⁵ Bā kothape. ⁶ Bāf suvassa. ⁷ Bāf -gune. ⁸ Bāf ea. ⁹ Cks -añca.
¹⁰ Bā -lā- ¹¹ Bā -tta. ¹² Cks maññase. ¹³ Bā pi. ¹⁴ Bā api nāma manam
 passemu, Cks api nāma naṃ puna passe ¹⁵ Bāf -o. ¹⁶ Bā nandeyyanam.
¹⁷ Bā virūhassa. ¹⁸ Bā vacanaṃ sutvā ¹⁹ Bā attho pi. ²⁰ Bā -o. ²¹ Bā
 -padameva pana ²² Bā nīlapatta-.

- ākotitasaddaṃ viya¹ muñcamāne² nissāre, sukassā³ 'ti āyasmato sukarājassa³ kasmā evarūpe rukke mano nirato, phalassā⁴ 'ti phalam assa⁵ rukkhassa, uekavassagane ti aneke vassagane bahū ti samāne pi anekasate na dve tayo atha kho bahū, viditvānā⁶ 'ti haṃsarāja idāni ambhākaṃ imaṃ rukkhaṃ apha-
- 5 lam viditvāpi yathā pure etena saddhīm metti⁶, taṃ hi⁷ mayāṃ na bhindāma, mettiṃ bhindantā hi anariyā asappurisa nāma hontīti pakāsento evam āha, opatṭan ti avapattaṃ nippattaṃ patitapattaṃ, kiṃ dosaṃ passaśīti aññe sakunā etaṃ ohāya aññattha gacchantī. tvaṃ evaṃgamane⁸ kiṃ nāma dosaṃ passaśīti⁹, ye phalatthā ti ye pakkhino phalatthāya phalakūraṇā saṃ-
- 10 bhajanti upagacchanti, jahanti naṃ ti aphalo ti nātva etaṃ¹⁰ jahanti, attatthapaññā¹¹ ti attano atthāya paññā, paraṃ¹² anoloketvā attani yeva vā thitā¹³ etesaṃ¹⁴ paññā ti attatthapaññā¹⁵, pakkhapātino ti te attano yeva vadhiṃ¹⁶ paccāsimsamānā mittapakkhaṃ pāṇenti nāsenti pakkhapātino nāma hontī, attapakkhe yeva vā patantīti pi¹⁷ pakkhapātino, api nāma naṃ ti haṃ-
- 15 sarāja sace mama manoratho¹⁸ nippajjeyya tayā vā¹⁹ dinno varo sampajjeyya api nāma ahaṃ imaṃ rukkhaṃ sapattaṃ saphalaṃ puna passeyyaṃ, tato daliddo nidhiṃ labhitvā va punappunaṃ²⁰ etaṃ abhinandeyyaṃ²¹ disvā disvā²² ca²³ pamodeyyaṃ²⁴ ti²⁵, amataṃādāyā²⁶ 'ti attano ānubhāve²⁷ tṭho Gaṇḍodakaṃ gahetvā, imasmiṃ jātake imāyā saddhīm dve abhisambuddhagathā hontī.
- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, sukarājā²⁹ ahaṃ evā“ 'ti. Cullasuka-jātakam³⁰.

5. Hāritajātaka.

- Sutaṃ metāṃ Mahābrahme ti. Idaṃ Satthā Jetavane
- 25 viharanto ukkhaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi³¹ bhikkhuṃ ekaṃ alaṃkatamātugāmam³² disvā ukkhaṇṭhitam dīghaloma-nakhakesaṃ³³ vibbhamitukāmam ācariyupajjhāyehi aruciya³⁴ ānītam Satthā „saccam kira tvaṃ ukkhaṇṭhito“³⁵ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti³⁶ „kiṃkāraṇā“ ti „alaṃkatamātugāmam disvā kilesavasena bhante“

¹ B'd akotenasaddaṃ. ² B'd vajjamāne. ³ B'd suva-. ⁴ B'd phalajjassā. ⁵ B'd ajjassa. ⁶ C's adds yāva metti. ⁷ B'd kamhi. ⁸ B'd etaṃ-. ⁹ B'd sampassasi. ¹⁰ B'd evaṃ. ¹¹ B'd atthattapaññā. ¹² C's paraṃ. ¹³ B'd attano yeva thitā. ¹⁴ C's tesam. ¹⁵ B'd atthattapaññā. ¹⁶ B'd vudhā. ¹⁷ B'd omits pi. ¹⁸ B'd mano. ¹⁹ B'd omits vā. ²⁰ B'd puna. ²¹ B'd -yyanti. ²² B'd only one disvā. ²³ B'd va. ²⁴ C's khomādeyyaṃ. C's codeyyaṃ, B'd pamodeyya. ²⁵ B'd omits ti. ²⁶ C's amataphalamādāyā. ²⁷ B'd -ena. ²⁸ B'd dhammade-. ²⁹ B'd suvarājā pana. ³⁰ B'd culasuva -- catuttham. ³¹ B'd tañhi. ³² B'd -tam mā-. ³³ B'd dighakesa-nakkhalomam. ³⁴ B' adds va. ³⁵ B'd adds si. ³⁶ B'd adds vutte.

ti vutte „bhikkhu kilesa nāma guṇaviddhamāsaṅko nirassādo¹ niraye nibbattāpeti, esa pana kilesa kiṃkāraṇā taṃ² na kilamessati³, na hi Sineruṃ paharitvā⁴ haraṇavāto purāṇapaṇṇassa lajjati, imaṃ hi kilesaṃ nissāya bodhiṇāṇassaṇupadaṃ⁵ caramānā pañcābhinnāatṭhasamāpattilābhino⁶ visuddhamahāpurisāpi satim upatṭhapetum⁷ asakkontā 5 jhānaṃ antaradhāpesun“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ nigame asītikoṭivibhave brāhmaṇakule nibbatti, kaṇcanachavitāya tassa⁸ Harittacakumāro ti⁹ nāmaṃ karimsu. So vayappatto Takkasilāya¹⁰ uggahitasippo 10 kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā mātāpīṭunnaṃ accayena dhanavilokanaṃ katvā „dhanam eva paññāyati, dhanassa uppādanakā¹¹ na paññāyanti, mayāpi maraṇamukhe cuṇṇavicuṇṇena bhavitabban“ ti maraṇabhayaabhīto mahādānaṃ datvā Himavantaṃ pavisitvā¹² pabbajitvā sattame divase abhiññā¹³ ca samāpattiyo ca nib- 15 battetvā tattha ciraṃ vanamūlaphalāhāro¹⁴ yāpetvā loṇambilasevanattham¹⁵ pabbatā otaritvā anupubbena Bārāṇasim patvā rājuyyāne vasitvā punadivase Bārāṇasiyaṃ bhikkhāya caranto rājadvāraṃ sampāpuṇi. Rājā taṃ disvā pasannacitto pakkosāpetvā samussitasetacchatte rājapallaṃke nisīdāpetvā 20 nānaggarasabhojanaṃ bhojetvā anumodanāvasāne atirekataraṃ pasīditvā „khaṃ bhante gacchathā“ ’ti pucchitvā „vassāvasanaṭṭhānaṃ upadhārema mahārājā“ ’ti vutte „sādu bhante“ ti bhuttapātārāso taṃ ādāya uyyānaṃ gantvā tassa¹⁶ tattha rattitṭhānadivāṭṭhānādīni kāretvā¹⁷ uyyānapālaṃ paricārikaṃ 25 katvā datvā¹⁸ vanditvā nikkhami. Mahāsatto tato paṭṭhāya nibaddhaṃ rājagehe¹⁹ bhuñjanto dvādasa vassāni tattha²⁰ vasi. Ath’ ekadivasam rājā paccantaṃ kupitaṃ vūpasametum gac-

¹ Bḍ appasādo. ² Bḍ omits taṃ. ³ Bḍ kilamissati, C^k kilesamessati. ⁴ Bḍ saṃbhāretāva, B^s saṃbhāretvā. ⁵ Bḍ -ñānānāya anu-. ⁶ Bḍ pañca a-. ⁷ Bḍ upaṭṭhā-. ⁸ Bḍ cassa. ⁹ Bḍ tissa. ¹⁰ Bḍ -sīlaṃ gantvā. ¹¹ Bḍ upādakā. ¹² Bḍ adds isipappajjaṃ. ¹³ Bḍ pañca abhiññāyo. ¹⁴ Bḍ omits vana. ¹⁵ Bḍ -natthāya. ¹⁶ Bḍ omits tassa. ¹⁷ Bḍ -nāni kāretvā. ¹⁸ Bḍ omits datvā. ¹⁹ Bḍ rañño ge-. ²⁰ C^k Bḍ omit ta-.

chanto „amhākaṃ puññakkhettaṃ mā pamajjīti“ Mahāsattaṃ
 deviā niyyādetvā agamāsi. Tato paṭṭhāya sā Mahāsattaṃ
 sahaṭṭhā parivisati. Ath' ekadivasam sā bhojanaṃ sam-
 pādetvā tasmiṃ cirāyamāne gandhodakena nahātvā saṇhaṃ
 5 maṭṭasāṭakaṃ¹ nivāsetvā sīhapañjaraṃ vivarāpetvā sarīraṃ²
 vātaṃ paharāpentī muṭṭhimaṇḍake³ nipajji. Mahāsatto pi⁴
 divātaraṃ sunivattho supāruto bhikkhābhājanaṃ ādāya ākā-
 senāgantvā sīhapañjaraṃ sampāpuni⁵. Deviā tassa vākacīra-
 saddaṃ sutvā vegena uṭṭhahantiyā maṭṭasāṭako bhassi. Ma-
 10 hāsattassa visabhāgārammaṇaṃ cakkhuṃ paṭihaññi, ath' assa
 anekavassakoṭṭisatasahassakālabbhantare⁶ nivutthakilesa⁷ ka-
 raṇḍake sayitaāsiviso viya uṭṭhahitvā jhānaṃ antaradhāpesi.
 So satim upaṭṭhapetum asakkonto gantvā devim⁸ hatthe gaṇhi,
 tāvad eva sāniṃ parikkhipimsu. So tāya saddhim lokadham-
 15 maṃ sevitvā bhuñjitvā uyyānaṃ gantvā tato paṭṭhāya deva-
 sikaṃ tath' eva akāsi. Tassa tāya saddhim lokadhamma-
 patisevanam⁹ sakalanagare pākaṭaṃ jātaṃ. Amaccā „Hārita-
 tāpaso¹⁰ evam akāsīti“ rañño paṇṇaṃ paṇṇimsu. Rājā
 „maṃ¹¹ bbinditukāmā evam vadantīti“ asaddahitvā paccantaṃ
 20 vūpasametvā Bārāṇasim¹² paccāgantvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ
 katvā deviā santikaṃ gantvā „saccaṃ kira mama ayyo
 Hāritatāpaso¹³ tayā saddhim lokadhammaṃ patisevīti¹⁴“ puc-
 chi. „Saccaṃ devā“ 'ti. So tassāpi asaddahitvā „tam eva
 pucchissāmīti¹⁵“ uyyānaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā
 25 taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Sutaṃ m' etaṃ¹⁶ mahābrahme: kāme bhuñjati Hārito¹⁷,
 kacc' etaṃ vacanaṃ tuccham, kacci suddho iriyasīti¹⁸. 41.

Tattha kaccetan ti kacci etaṃ Hārito kāme paribhuñjatīti anhehi suta-
 vacanaṃ tuccham abhūtaṃ, kacci tvaṃ suddho iriyasīti vīharasīti.

¹ Bā matha-. ² Bā -re. ³ Bā khuddakamañjuke ⁴ Bā enuts pi ⁵ Bā omits
 sam. ⁶ Bā -kāle abbh- ⁷ Bā nivatta- ⁸ Bā deviā ⁹ all three MSS.
 -dhammaṃ, Bā -patī- ¹⁰ Bā haritacatapaso jana ¹¹ Bā tam. ¹² C⁹ -siyam,
 Bā -sī ¹³ Bā haritaca-. ¹⁴ Bā patisevatīti. ¹⁵ Bā paṭipū-. ¹⁶ Bā sutametaṃ.
¹⁷ Bā ha-. ¹⁸ C⁹ iriyya-, Bā iriya-.

So cintesi: „ayaṃ rājā ‘nāhaṃ paribhuñjāmīti’ vutte pi mama saddahissat’ eva, imasmiṃ pana¹ loke saccasadiṣi² pa-tiṭṭhā nāma n’ atthi, ujjhitasaccā³ hi bodhitale⁴ nisīditvā bodhiṃ pāpūṇitūṃ na sakkonti, mayā saccam eva kathetūṃ vaṭṭatīti⁵. Bodhisattassa hi ekaccesu⁶ ṭhānesu⁷ pāṇātipāto⁸ pi⁹ adinnā-
dānam pi¹⁰ micchācāro pi¹¹ surāpānam¹² pi hoti yeva, attha-
bhañjakavisaṃvādaṃ¹³ pana¹⁴ purakkhatvā musāvādo nāma na
hosi¹⁵, tasmā so saccam eva kathento dutiyaṃ gātham āha:

२. Evam etaṃ¹⁶ mahārāja yathā te vacanaṃ sutam,
kummagge paṭipanno ‘smi mohaneyyesu mucchito ti. 42. 10

Tattha mohaneyyesū ‘ti kāmaguṇesu, kāmaguṇesu hi loko muyhati¹⁷,
te ca¹⁸ lokam mohenā¹⁹, tasmā mohaneyyā ti vuccanti

Taṃ sutvā rājā tatiyaṃ gātham āha:

3. Ādu²⁰ paññā kimatthikā²¹ nipuṇā sādhu-cintanā²²
yāva²³ uppatitaṃ rāgaṃ kiṃmano na vinodaye ti. 43. 15

Tattha ādū²⁴ ‘ti nipāto, idaṃ vuttam hoti: bhante gilānassa nāma²⁵
bhesajjam pipāsitaṃ²⁶ pāṇiyam patissaranam²⁷, tumbākam pan’ esā nipuṇā
sādhūnam²⁸ attānam²⁹ cintanā³⁰ paññā kimatthiyā³¹ yā³² puna³³ uppatitaṃ
rāgaṃ kiṃmano na vinodaye ti kiṃcittam pi³⁴ nāma vinodetum nāsakkhiti.

Ath’ assa kilesabalaṃ dassento Hārito catuttham gā-
tham āha: 20

4. Cattāro ‘me mahārāja loke atibalā³⁵ bhusā
rāgo doso mado moho yattha paññā na gādhatīti. 44.

¹ Bā omits pana ² Bā -sā ³ Bā uccita- ⁴ Bā bodhimūle. ⁵ Bā -cce. ⁶
Bā omits thā- ⁷ Bā -tā. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā dānā kamesu. ¹⁰ Bā surā-
merayamajjapanam ¹¹ Bā atthabhedakavisaṃvādanam ¹² Bā omits pana. ¹³
Bā hoti. ¹⁴ Bā evam. ¹⁵ Bā lokā muyhanti. ¹⁶ Bā omits ca ¹⁷ Bā mu-
yhanā. ¹⁸ Bā a-. ¹⁹ Bā kimattiyo, Bā -itthiyo, Bā kimattiya ²⁰ Bā -nā.
²¹ Bā yāva ²² Bā omits nāma. ²³ C^s pipāsitaṃ. ²⁴ Bā besajjam patissa-
ranam udakam pipāsitaṃ patissaranam ²⁵ Bā sādhuṇam ²⁶ C^s Bā attānam.
²⁷ Bā na, Bā cintana ²⁸ C^s kimattiya. ²⁹ C^s kimattiya. ³⁰ Bā kimattiyo. ³¹
C^s pana, Bā omits puna. ³² C^s kimattiyo Bā ki cittaṃ, omitting pi. ³³
Bā -phalā.

Tattha yatthā 'ti yesu pariyutthānappattesu¹ mahoghe² patitā² viya paññā gādham paṭiṭṭham na labhati.

Tam sutvā rājā pañcamam gātham āha:

5. Arahā³ sīlasampanno suddho carati Hārīto
5 medhāvī paṇḍito c' eva, iti no sammato bhavan ti. 45.

Tattha iti no sammato ti evam amhākaṃ sammato sambhāvito⁴ bhavam⁵.

Tato Hārīto chaṭṭham⁶ gātham āha:

6. Medhāvinam⁷ pi himsanti isiṃ⁸ dhammaguṇe ratam
10 vitakkā⁹ pāpakā¹⁰ rāja subhā rāgūpasanhitā¹¹ ti. 46.

Tattha subhā ti subhanimittagahaṇena pavattā.

Atha nam kilesappahāne¹² ussāhento¹³ rājā sattamam gātham āha:

7. Uppann' āyam sarīrajo
15 rāgo vaṇṇavidūsano tava¹⁴,
tam pajaha, bhaddam atthu te,
bahunn' āsi¹⁵ medhāvī sammato ti. 47.

Tattha vaṇṇavidūsano¹⁶ ti tava sarīraṇaṇassa ca gunavaṇṇassa ca vidūsano, bahunnāsīti bahunnam asi¹⁷ medhāvīti sammato ti.

- 20 Tato Mahāsatto satim paṭilabhitvā kāmesu ādīnavam sallakkhetvā aṭṭhamam gātham āha:

8. Te andhakaraṇe¹⁸ kāme bahudukkhe mahāvise
tesam mūlam gavesissam, checcham¹⁹ rāgam sabandhanan²⁰
ti. 48.

- 25 Tattha andhakarane²¹ ti paññācakkhuvīnāsanato andhakare²², bahudukkhe²³ ti ettha appasāda kāmā ti ādīni suttāni āharitvā tesam bahudukkhatā dassetabbā, mahāvise ti sampayuttakilesavisassa c' eva²⁴ vipākavisassa²⁵ ca²⁶ mahantatāya mahāvise, tesam mūlan ti te vuttappakāre kāme pahātum tesam²⁷

¹ Bā -nampa- ² Bā -o. ³ Bāf -hā. ⁴ Bā omits sambh-. ⁵ Bā -vanti. ⁶ Bā chaṭṭhamam. ⁷ Cks -vī-. ⁸ Bā iti. ⁹ Cks -o, Bā -a. ¹⁰ Cs -a. ¹¹ Bā rāgūpasanhitā, Bf -upasanhitā. ¹² Bā -pahārena. ¹³ Bā usāham karonto. ¹⁴ Cks taca. ¹⁵ Bā bahudhāpi, Bf bahunāpi. ¹⁶ Cks add tavan. ¹⁷ Ck āsī, Bā bahunāpiti bahunā api. ¹⁸ Cs Bāf -kā-. ¹⁹ Ck Bāf chejjan. ²⁰ Cks -nā. ²¹ Bā -kā-. ²² Cs andhakakare, Bā andhabhāvakare. ²³ Cks -o. ²⁴ Cks -kile-sassa ceva, Bā -lesavisayassa, omitting ceva. ²⁵ Bā vipākassa. ²⁶ Cks omit ca. ²⁷ Bā tesu.

mūlaṃ gavesissam¹ pariyesissāmi², kiṃ pana tesaṃ³ mūlaṃ ti: ayoniso-
manasikāro, checcham⁴ rāgaṃ sabandhanan ti mahārāja idān' eva
paññākhaggena paharitvā subhanimittabandhanena sabandhanam⁵ rāgaṃ
chindissāmīti.

Idaṃ ca pana vatvā „mahārāja okāsaṃ tāva me karohīti“ 5
okāsaṃ kāretvā paṇṇasālaṃ pavisitvā kaṣiṇamaṇḍalaṃ oloketvā
puna jhānaṃ⁶ uppādetvā paṇṇasālato nikkhamma⁷ ākāse pal-
laṃkena nisīditvā rañño dhammaṃ desetvā „mahārāja, ahaṃ
atṭhāne⁸ vutthakāraṇa⁹ mahājanamajjhe garahappatto, appa-
matto hohi, puna dāni ahaṃ anitthigandhavanasaṇḍam eva 10
gamissāmīti“ rañño rodantassa paridevantassa Himavantam
eva¹⁴ gantvā aparibhīnajjhāno brahmalokūpago¹⁰ ahosi.

Satthā taṃ kāraṇaṃ ūtvā¹¹

9. Idaṃ vatvāna Hārīto¹² isi saccaparakkamo (Alwis, Nirvāna 191.)

kāmarāgaṃ virājetvā brahmalokūpago ahū ti 49.

abhisambuddho hutvā imaṃ gāthaṃ¹³ vatvā saccāni pakāsetvā jāta- 15
kaṃ samodhānesi (saccapariyosāne ukkaṇṭhitabbikkhu arahatte paṭiṭ-
ṭhaḥ): „Tadā rājā Ānando ahosi, Hārīto pana¹⁴ ahaṃ evā“¹⁵ ti.
Hārītajātakaṃ¹⁵.

6. Padakusalamāṇavajātaka.

20

Bahussutan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto ekam
dārakaṃ ārabha kathesi. So kira Sāvatthiyaṃ kuṭumbiyaputto¹⁶
sattavassakāle yeva padakusalo ahosi. Ath' assa pitā „imaṃ vi-
maṃsissāmīti“ tassa ajānantass' eva mittagharaṃ¹⁷ agamāsi. So pitu
gataṭṭhānaṃ apucchitvā va¹⁸ tassa padānusārena gantvā pitu¹⁹ san- 25
tike atṭhāsi. Atha naṃ pitā ekadivasam pucchi²⁰ „tāta tvaṃ mayi
taṃ²¹ ajānāpetvā gate pi kathaṃ²² mama gataṭṭhānaṃ²³ jānāsīti“.

¹ B*d* -sissāmīti. ² B*d* omits pa-. ³ C*ks* panesaṃ ⁴ C*ks* B*d* chejjan. ⁵ B*d*
-nimittamattena sampandham. ⁶ B*d* nathajhā-. ⁷ B*d* -mitvā ⁸ B*v* imasmim
thāne. ⁹ B*d* vutta- ¹⁰ B*d* -tam, omitting eva. ¹¹ B*d* omits ūtvā ¹² B*d*
hiriko. ¹³ B*d* idam in the place of i g. ¹⁴ B*d* haritacatāpaso ¹⁵ B*f* harita-
cajā-. B*d* harikacajā - - pañcamam. ¹⁶ B*d* -bika- ¹⁷ B*d* pitā- ¹⁸ B*d* ca
¹⁹ C*ks* omit pitu. ²⁰ C*ks* pucchitvā ²¹ B*d* tvaṃ ²² B*d* omits ka-. ²³ B*d*
vasanathānaṃ ki

„Tāta¹ padam te sanjānāmi², padakusalo ahan“ ti. Ath’ assa vī-
 mamsanattāya pitā bhuttapātārāso gharā nikkhamitvā anantarapaṭi-
 vissakagharā³ gantvā tato dutiyam⁴ pavisitvā tatiyagharā nikkha-
 mitvā⁵ puna attano gharadvāram⁵ āgantvā tato uttaradvāram gantvā
 5 dvārena nikkhamitvā nagaram vāmaṃ karonto Jetavanam⁶ gantvā⁷
 Satthāram vanditvā dhammaṃ suṇanto nisīdi. Dārako „kahaṃ me
 pitā“ ti pucchitvā „na jānāmā⁸“ ’ti vutte⁹ tassa padānūsārena anan-
 tarapaṭivissakagharā¹⁰ ādim katvā pitu gataṭṭhānamaggen’ eva¹¹
 10 Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā pitu santike aṭṭhāsi, pitarā
 ca¹² „katham tāta mama idhāgatabbhāvaṃ aṇṇāsīti“ puṭṭho „padāni¹³
 sanjānitvā padānūsārena āgato ’mhīti“ āha. Satthā „kiṃ kathesi
 upāsakā“ ’ti pucchitvā „bhante ayam dārako padakusalo, aham¹⁴
 imam vīmamsanto iminā nāma upāyena āgato, ayam pi maṃ gehe
 adisvā mama padānūsāren’ eva¹⁵ āgato“ ti vutte „anacchariyam upā-
 15 saka bhūmiyam padasañjānanam¹⁶, porāṇakapaṇḍitā ākāse¹⁷ padam
 sanjāniṃsu“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 tassa aggamaheṣī aticaritvā raṇṇā pucchitā „sace aham tumhe
 aticarāmi assumukhī¹⁸ yakkhinī homīti“ sapatham katvā kāla-
 20 katā¹⁹ ekasmiṃ pabbatapāde assumukhī¹⁶ yakkhinī hutvā lena-
 gūhāya²⁰ vasamānā mahāataviyam pubbantato²¹ aparantaga-
 manamaggaṃ²² anusāṇcarante manusse gahetvā khādanti. Sā
 kira tīṇi vassāni Vessavaṇam upaṭṭhahitvā²³ āyāmato tiṃsa-
 yojane vitthārato pañcayojane²⁴ ṭhāne manusse²⁵ khāditum
 25 labhi. Ath’ ekadivasaṃ eko addho²⁶ mahaddhano²⁷ abhirūpo
 brāhmaṇo bahūhi manussehi parivuto taṃ maggaṃ abhirūhi²⁸.
 Taṃ disvā yakkhinī hasitvā²⁹ pakkhandi³⁰, parivāramanussā
 palāyimsu. Sā vātavegena³¹ gantvā brāhmaṇam gaṇhitvā³²

¹ B^d omits tāta ² B^d -mīti. ³ B^d -rampa-. ⁴ B^d tatiyam. ⁵ B^d adds na
⁶ B^d uttaradvāre nikkhamitvā jetavanam ⁷ C^s āg-. ⁸ C^s jānā ⁹ C^{ks} -o. ¹⁰
 B^d -kassa gharā ¹¹ B^d gataṇag-. ¹² B^d omits ca. ¹³ B^d padam te ¹⁴
 B^d ayam ¹⁵ B^d -sārena. ¹⁶ C^{ks} palamsaṇ-, B^d padasañjānakam ¹⁷ B^d -sena.
¹⁸ B^d assa- ¹⁹ B^d tato kālam katvā. ²⁰ C^k lena-, B^d -yam. ²¹ C^s pubbanto
 (corr. to pubbantā, B^d pubbatanato corr. to pubbantato. ²² C^{ks} -magge, B^d
 -tamgamanam. ²³ B^d upaṭṭhā etvā. ²⁴ B^d -na ²⁵ B^d -am. ²⁶ B^d addho ²⁷
 B^d adds mahā bhogo ²⁸ B^d -rūyhi. ²⁹ B^d tussitvā, C^k hamsitvā. ³⁰ B^d
 adds taṃ disvā. ³¹ B^d -nā. ³² B^d gahetvā.

piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā guhaṃ gacchantī¹ purisasamphassaṃ
 paṭilabbhivā kilesavasena tasmiṃ sinehaṃ uppādetvā taṃ
 akhādītva² attano sāmikaṃ akāsi. Te aññaṃaññaṃ samagga-
 vāsaṃ³ vasiṃsu. Tato paṭṭhāya ca yakkhinī manusse gaṇ-
 hantī⁴ vatthataṇḍulatelādīni pi⁵ gahetvā tassa nānaggarasa- 5
 bhojanaṃ upanetvā attanā manussamaṃsaṃ khādati, gamana-
 kāle ca⁶ tassa palāyanabhayaena mahatiyā silāya guhādvāraṃ
 pidahitvā gacchati. Evaṃ tesu sammodamānesu⁷ vasantesu
 Bodhisatto nibbattaṭṭhānā cavitvā brāhmaṇaṃ paṭicca tassā
 kucchismim⁸ paṭisandhiṃ gaṇhi. Dasamāsaccayena puttāṃ 10
 janetvā⁹ putte ca brāhmaṇe ca balavasinehā hutvā ubho pi po-
 sesi. Sā aparabhāge putte vuddhippatte¹⁰ puttāṃ pi¹¹ pitarā
 saddhiṃ antokaritvā¹² dvāraṃ pidahati. Ath' ekadivasaṃ
 Bodhisatto tassā gatabhāvaṃ¹³ ñatvā silaṃ apanetvā pitaraṃ
 bahiakāsi. Sā āgantvā „kena silā apanītā“ ti vatvā „amma 15
 mayā apanītā, andhakāre nisīdituṃ na sakkomā“ 'ti vutte
 puttāsinehena na kiñci avoca¹⁴. Ath' ekadivasaṃ Bodhisatto
 pitaraṃ pucchi: „tāta mayhaṃ mātu mukhaṃ aññasadisāṃ¹⁵
 tumhākāṃ¹⁶ aññasadisāṃ¹⁷, kiṃ nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Tāta,
 tava mātā manussamaṃsakhādakayakkhinī¹⁸, mayā ubho ma- 20
 mussā“ ti. „Yadi evaṃ¹⁹ idha kasmā vasāma, ehi manussa-
 pathaṃ gacchāmā“ 'ti. „Tāta sace mayāṃ palāyissāma ubho
 pi ambe tava mātā māressatīti²⁰“. Bodhisatto „mā bhāyi
 tāta, tava²¹ manussapathaṃ sampāpanaṃ mama bhāro“ ti
 pitaraṃ assāsetvā²² punadivase mātari gatāyaṃ²³ pitaraṃ ga- 25
 hetvā palāyi. Yakkhinī āgantvā te adisvā vātavegena pak-
 khanditvā te gahetvā „brāhmaṇa, kiṃ palāyasi, kiṃ te²⁴ idha
 n' atthīti“ vatvā „bhadde, mā mayhaṃ²⁵ kujjhi, putto te

¹ all three MSS -ti ² C's add di, for pi? ³ B'd te ubho pi samaggasaṃ-
 vāsaṃ. ⁴ B'd omits pi. ⁵ B'd omits ca. ⁶ B'd -nā. ⁷ C's B'd -imhi. ⁸ B'd vi-
 jāyevā ⁹ B'd vuddhi-. ¹⁰ B'd omits p. p ¹¹ B'd antoguhāyaṃ pesetvā. ¹²
 B'd gatakāle. ¹³ B'd -caṃ ¹⁴ C's añña-. ¹⁵ B'd adds mukhaṃ. ¹⁶ B'd ma-
 nussakhādakā-. ¹⁷ B'd tāta in the place of y e. ¹⁸ B'd khādisatīti ¹⁹ C's va.
 B'd omits tava. ²⁰ B'd samasāsetvā ²¹ C's B'd -ya ²² B'd omits te. ²³ B'd mam.

mañ¹ gahetvā yātīti²“ vutte puttasiñehena kiñci avatvā te
 assāsetvā attano vasanaṭṭhānam eva³ te gahetvā⁴ gantvā evaṃ
 puna⁵ katipaye divase palāyante ānesi. Bodhisatto cintesi
 „mayhañ mātu paricchinnena⁶ okāsenā bhavitabbaṃ, yañ nū-
 5 nāhañ imissā ānāpavattiṭṭhānasīmañ⁷ puccheyyaṃ, atha nañ
 atikkamitvā palāyissāmīti⁸“ so ekadivasāñ mātarāñ gahetvā
 ekamantañ nisinnō „amma, mātu santakañ nāma puttānañ
 pāpuṇāti, akkhāhi tāva⁹ me attano santakāya bhūmiyā paric-
 chedan“ ti āha. Sā sabbadisāsu pabbatādinimittā¹⁰ñi kathetvā
 10 āyāmato tiṃsayojanañ vitthārato pañcayojanaṭṭhānañ¹¹ put-
 tassa kathetvā „idañ ettakañ¹² ṭhānañ sallakkhehi puttā“ ti
 āha. So dve tayo divase atikkamitvā mātu aṭaviñ gatakāle
 pitarañ khandhe āropetvā mātara¹³ dinnasaññāya vātavegena
 pakkhanditvā paricchedanadītirañ sampāpuṇi. Sāpi āgantvā
 15 te apassantī¹⁴ anubandhi. Bodhisatto pitarañ gahetvā nadi-
 majjhañ agamāsi. Sā āgantvā nādītire ṭhatvā attano pa-
 ricchedañ atikkantabhāvañ ṇatvā tatth¹⁵ eva ṭhitā¹⁶ „tāta
 pitarañ gahetvā ehi, ko mayhañ doso, tumhākañ¹⁷ mañ¹⁸
 nissāya kiñ nāma na sampajjati, nivatta¹⁹ sāmīti“ puttañ
 20 ca patiñ ca yāci. Atha brāhmaṇo nadiñ uttari. Sā
 puttāñ eva yācantī „tāta, mā evaṃ kari, nivattāhīti“ āha.
 „Amma, mayhañ manussā, tvañ yakkhinī, na sakkā sabba-
 kālañ tava santike vasitun²⁰“ ti. „N²¹ eva nivattissasi²² tāta“
 ti. „Āma amma“ ti. „Yadi²³ na nivattissasi — manussaloke
 25 jīvitun nāma dukkhañ, sippañ ajānantā jīvitun na sakkonti —
 ahañ ekañ cintāmaṇiñ nāma vijjañ jānāmi, tassānubhāvena
 dvādasasañvaccharamatthake gatānañ pi²⁴ padānupadañ sakkā
 gantun²⁵, ayañ te jīvikā bhavissati. gaṇha²⁶ tāta anaggha-
 mantan“ ti tathārūpena dukkhena abhibhūta²⁷ puttasiñehena

¹ Bḍ sañ. ² C^s ya-, Bḍ palāya-. ³ Bḍ -naññeva ⁴ Bḍ omits te g. ⁵ Bḍ pi.
⁶ Bḍ -cchannena, C^s -ccha- corr. to -cchi-. ⁷ Bḍ -ṭhānamimāñ. ⁸ Bḍ -mā ti.
⁹ Bḍ omits tāva. ¹⁰ Bḍ -yojanañ. ¹¹ Bḍ omits e-. ¹² Pḍ tassā. ¹³ all three
 MSS. -ti. ¹⁴ Bḍ tatvā. ¹⁵ Bḍ omits tu-. ¹⁶ C^s me. ¹⁷ Bḍ nivattatu ¹⁸
 Bḍ nisīditun. ¹⁹ C^k -ttissa, C^s -ttissati corr. to -ssasi. ²⁰ Bḍ tāta yadi. ²¹
 Bḍ hatabhañlampi. ²² Bḍ jānitun. ²³ Bḍ ki ukkanha-. ²⁴ Bḍ ajjagatāpi.

mantam adāsi. Bodhisatto nadiyā ʃhitako va mātaram vanditvā
 hatthakacchapakam¹ katvā mantam gahetvā mātaram vanditvā
 „gacchatha ammā“² 'ti āha. „Tāta tumhesu anivattantesu³
 mayham jīvitam n' atthīti“⁴ vatvā⁵ yakkhini⁶ uram pahari⁷,
 tāvad ev' assā⁸ puttāsokena hadayaṃ phali, sā maritvā tatth' 5
 eva patitā. Bodhisatto tassā matabbhāvaṃ nātvā pitaram pak-
 kositvā⁹ mātu santikaṃ gantvā citakaṃ katvā jhāpetvā¹⁰ ālā-
 hanam nibbāpetvā¹¹ nānāvaṇṇehi pupphehi pūjetvā¹² roditvā pari-
 devitvā pitaram ādāya Bārāṇasim gantvā¹³ „padakusalamānavo
 dvāre ʃhito“¹⁴ ti raṇṇo paṭivedetvā „āgacchatū“¹⁵ 'ti vutte pavisitvā¹⁶ 10
 vanditvā „tāta kim sippam jānāsīti“¹⁷ vutte „deva dvadasa-
 samvaccharamatthake haṭṭabhaṇḍam¹⁸ padānupadam gantvā¹⁹
 gaṇhitum jānāmīti“²⁰ āha. „Tena hi mam upaṭṭhahīti“²¹ āha.
 „Devasikaṃ²² sahaṣsam labhanto upaṭṭhahissāmīti“²³. „Sādhu
 tāta upaṭṭhahā“²⁴ 'ti rājā devasikaṃ sahaṣsam dāpesi²⁵. Ath' 15
 ekadivasam purohito rajānam āha: „mahārāja, mayam tassa
 mānavassa sippānubhāvena kassaci kammassa akatattā 'sippam
 atthi vā n' atthi vā' ti na jānāma, vīmaṃsāma²⁶ tāva nan' ti.
 Rājā „sādhū“²⁷ 'ti sampatīcchitvā ubho pi nānāratanaḡopa-
 kānam²⁸ saṇṇam datvā ratanasāram²⁹ gahetvā pāsādā oruḡha 20
 rājanivesane³⁰ tikkhattum andhitvā³¹ nisseṇim attharitvā pā-
 kāramatthakena³² bahi otaritvā vinicchayasālam pavisitvā tattha
 nisīditvā puna gantvā nisseṇim attharitvā pākāramatthakena
 otaritvā antopure³³ pokkharaniyā tīram gantvā pokkharaniṃ
 tikkhattum padakkhiṇam katvā otaritvā antopokkharaniyam 25
 bhaṇḍakam³⁴ ʃhapetvā pāsadam abhirūhiṃsu³⁵. Punadivase

¹ I'd -kacchakam. ² B'd nivattesu. ³ B'd adds gāthamāha: Ehi putta nivattassa.

mā anātham karohi me, Ajja puttam apassanti yakkhiṇi maraṇam gūṭa ti

⁴ B'd adds pi. ⁵ B'd -ritvā. ⁶ I'd eva. ⁷ B'd -sāpetvā. ⁸ B'd omits jhā-

B'd nithāpetvā. ¹⁰ I'd adds vanditvā. ¹¹ B'd adds rājadvāre thatvā. ¹² B'd adds

rājānam. ¹³ B'd hatthabhaṇḍam. ¹⁴ B'd omits gantvā. ¹⁵ B'd deva deva-.

¹⁶ B'd adāsi. ¹⁷ B'd vīmaṃsissāma. ¹⁸ B'd janāratana- ¹⁹ B'd adds bhaṇḍikam.

²⁰ B'd -sanadvāre. ²¹ so C¹; C² āndhicakkhitvā. B'd āvīñcetvā. B² āvīñchetvā?

²² B'd -mattake. ²³ B'd antepureneva. ²⁴ B'd bhaṇḍi-. ²⁵ I'd -rūyhisum.

„rājanivesanato kira ratanam harimsū“ 'ti ekakolāhalaṃ ahosi. Rājā ajānanto viya hutvā Bodhisattam pakkositvā¹ „tāta, rājanivesanato bahum ratanabhaṇḍam haṭam“²; anuvijjituṃ vaṭṭa-titi“ āha. „Mahārāja, dvādasasamvaccharamatthake haṭa-
⁵ bhaṇḍam corānam³ padānupadam gantvā āharaṇasamatthassa mama anacchariyam aṭṭhāntim⁴ haṭabhaṇḍam āharitum, āharissāmi⁵ tam⁶. mā cintayitthā“ 'ti. „Tena hi tāta āharā“ 'ti. So „sādhū devā“ 'ti gantvā mātaram vanditvā mantam parivattetvā mahātale ṭhito va „mahārāja dvinnam corānam
¹⁰ padam paññāyatīti“⁷ rañño ca purohitassa ca padānusārena sirigabbham pavisitvā tato nikkhamitvā pāsādā oruyha rājanivesane⁸ tikkhattum parigantvā⁹ padānusāren' eva pākārasamīpam gantvā pākāre ṭhatvā „mahārāja, imasmim ṭhāne pākārato mucchitvā¹⁰ ākāse padam paññāyati, nissenim dethā“ 'ti nisse-
¹⁵ nim attharāpetvā pākāramatthakena otarivā padānusāren' eva vinicchayasālam gantvā puna rājanivesanam āgantvā nissenim attharāpetvā pākāramatthakena oruyha pokkharanim gantvā tikkhattum padakkhiṇam katvā „mahārāja corā imam pokkharanim otinnā“ ti vatvā attanā ṭhapitam viya bhaṇḍakam¹¹ nī-
²⁰ haritvā rañño datvā¹² „mahārāja, ime dve corā abhiññāta-mahācorā¹³, iminā maggena rājanivesanam abhirūḷhā¹⁴“ ti āha. Mahājano¹⁵ haṭṭhatutttho¹⁶ aṅguliyo poṭhesi¹⁷, celukkhepā pavattimsu¹⁸. Rājā cintesi: „ayam māṇavo padānusāren' eva¹⁹ gantvā corehi ṭhapitabhaṇḍaṭṭhānam²⁰ eva maññe jānāti, core
²⁵ pana gahetum²¹ na sakkotīti“²². Atha nam āha: „corehi haṭabhaṇḍam tāva no tayā āhaṭam, core pana no gahetvā dātum sakkhissasīti“²³. „Mahārāja, idh' eva corā, na²⁴ dūre“ ti²⁴.

¹ Bā -sāpetvā. ² Bā adds handa nam. ³ Bā omits co-. ⁴ Bā omits ra-. ⁵ Bā sakkhissāmi. ⁶ Bā na-, B⁹ nam, C⁸ ta. ⁷ Bā adds vatvā. ⁸ Bā adds dvāre. ⁹ Bā parigahetvā. ¹⁰ Bā muñci. ¹¹ Bā bhaṇḍi-. ¹² Bā dassesi. ¹³ Bā -tā-. ¹⁴ Bā -rūhisum. ¹⁵ Bā -ā. ¹⁶ Bā tuthapahathā. ¹⁷ Bā pātesum, Bā poṭhe-sum. ¹⁸ Bā -vattayisum, B⁹ -yimsu. ¹⁹ Bā -rena. ²⁰ C⁸ -tam bh-. ²¹ Bā gahitum. ²² C⁸ -tīti, Bā core pana na āhatī ti ko attho. ²³ Bā nam, B⁹ nam corr. to na. ²⁴ Bā add te.

„Ko ca ko cā“¹ 'ti. „Mahārāja yo¹ icchati so va coro hotu². tumhākaṃ bhaṇḍakassa³ laddhakālato paṭṭhāya corehi⁴ ko attho, mā pucchathā“⁵ 'ti. „Tāta, ahaṃ tumhākaṃ⁶ devasikaṃ sahaṃsaṃ dammi, core⁷ me gahetvā dehīti“⁸. „Mahārāja dhane laddhe kiṃ corehīti“⁹. „Dhanato⁹ pi no tāta¹⁰ 5 core laddhum vaṭṭatīti“¹⁰. „Tena hi mahārāja 'ime nāma corā' ti tumhākaṃ na¹¹ kathessāmi, atīte pavattitakāraṇaṃ¹² pana vo āharissāmi, sace tumhe paññāvanto¹³ taṃ kāraṇaṃ jānāthā“¹⁴ 'ti. So evaṃ vatvā atītaṃ āhari:

Mahārāja, atīte¹⁵ Bārāṇasito avidūre nadītīragāma¹⁶ Pāṭalo¹⁷ nāma 10 eko naṭo vasati¹⁸. So ekasmiṃ divase¹⁹ bhariyaṃ ādāya Bārāṇasiṃ pavasiṭvā naccitvā²⁰ gāyitvā dhanam labhitvā ussavapariyosāne bahum surābhataṃ gāhāpetvā attano gāmaṃ gacchanto nadītīraṃ patvā navodakaṃ āgacchantaṃ disvā²¹ suraṃ pivanto nisīditvā matto attano balaṃ ajānanto „mahāvīraṃ gīvāya bandhitvā nadiṃ taritvā“²² ga- 15 missāmīti“²³ bhariyaṃ hatthe²⁴ gahetvā nadiṃ otari. Viñāchiddehi udakaṃ pāvisi. atha naṃ sā viṇā uduke osīdāpayi, Bhariyā pan' assa osīdanabhāvaṃ nātva taṃ vissajjetvā uttaritvā tīre atṭhāsi. Naṭa-Pāṭalo²⁴ sakim ummujjati sakim nimmujjati. udakaṃ pivitvā uddhumātodaro ahoṣi. Ath' assa bhariyā cintesi: „mayhaṃ sāmiko idāni 20 marissati, ekaṃ naṃ gītikaṃ²⁵ yācitvā parisamajjhe taṃ gāyanti“²⁶ jīvikaṃ kappessāmīti“²⁷ cintetvā „sāmi, tvaṃ uduke nimmujjasi. ekaṃ me gītikaṃ²⁷ dehi, tena jīvikaṃ kappessāmīti“²⁸ vatvā

1. Bahussutaṃ cittakathim²⁹ Gaṅgā vahati²⁹ Pāṭalam³⁰,

vuyhamānaka³¹ bhaddan te. ekaṃ me gāhi³² gāthakan ti gātham 25 āha³³. 50.

Tattha gāthakan ti khuddakam³⁴ gātham.

¹ Bā yo mahārāja. ² C^k hoti, C^s hoti corr to hotu, Bā hoti adding tato. ³ Bā bhaṇḍi-. ⁴ Bā coro hoti. ⁵ Bā pucchitthā. ⁶ Bā tuyhaṃ. ⁷ Bā -raṃ. ⁸ Bā corehi ki. ⁹ Bā -ko. ¹⁰ Bā tāva. ¹¹ C^s omits na. ¹² C^k vaṭṭita-. ¹³ Bā pañña-. ¹⁴ C^k jāna-. ¹⁵ Bā omits mahārāja. ¹⁶ Bā nadītīre. omitting gā-. ¹⁷ Bā -li. ¹⁸ Bā nāma samajjo vassāti. ¹⁹ Bā ussavadi-. ²⁰ Bā adds vīraṃ vāditvā. ²¹ Bā adds bhattaṃ bluñjanto. ²² Bā ota-. ²³ Bā omits ha-. ²⁴ Bā natapāṭali. ²⁵ C^s eka naṃ gītikā, Bā ekaṃ gītaṃ. ²⁶ all three MSS. -ti. ²⁷ C^k gīta-. Bā gītaṃ. ²⁸ Bā vikkattitaṃ. ²⁹ Bā vapati. ³⁰ Bā pāṭali. ³¹ Bā -kaṃ. ³² Bā dehi. ³³ C^k omit gāthamāha. ³⁴ C^s Bā -ka

Atha nam naṭa-Pāṭalo¹ „bhadde katham te² gītikam³ dassāmi⁴,
idāni maṃ⁵ mahājanassa paṭisaraṇabhūtaṃ udakam⁶ māretīti“ vatvā

2. Yena siṅcanti dukkhitam yena siṅcanti āturam

tassa majjhe marissāmi, jātam saraṇato bhayan ti 51.

5 gātham āha.

Bodhisatto imam gātham dassetvā⁷ „mahārāja, yathā⁸
udakam mahājanassa paṭisaraṇam tathā rājāno pi, tesam san-
tikā bhaye uppajjamāne⁹ tam bhayam ko paṭibāhissatīti“
vatvā „mahārāja, idam¹⁰ kāraṇam paṭicchannam, mayā pana¹¹
10 paṇḍitavedanīyam katvā kathitam, jāna¹² mahārājā“ ’ti āha.
„Tāta aham evarūpam pi¹³ paṭicchannakatham na jānāmi, core
me gabetvā dehīti¹⁴“. Ath’ assa Mahāsatto „tena hi ma-
hārāja idam sutvā jānāhīti“ aparam pi kāraṇam āhari:

Deva pubbe imissā va¹⁵ Bārāṇasiyā¹⁶ dvāragāme eko kumbha-
15 kāro bhājanatthāya mattikam āharanto ekasmiṃ űeva ṭhāne ni-
baddham gaṇhitvā antopabbhāram mahantaṃ āvātam khaṇi. Ath’
ekadivasam tassa mattikam gaṇhantassa akālamegho¹⁷ uṭṭhahitvā ma-
hāvūṭṭhim pātesi¹⁸, udakam avattharamānam āvāṭataṭam¹⁹ pātesi, ten’
assa²⁰ matthako²¹ bhijji. So paridevamāno²²

20 3. Yattha bijāni rūhanti sattā yattha paṭiṭṭhitā

sā me sīsam nipīleti²³, jātam saraṇato bhayan ti 52.

gātham āha:

Tattha nipīletīti patitvā²⁴ pīleti bhindati

„Yathā hi deva mahājanassa paṭisaraṇabhūtā mahā-
25 paṭhavi²⁵ kumbhakārassa sīsam bhindī evaṃ²⁶ mahāpaṭhavi-
same²⁷ sabbalokassa paṭisaraṇe²⁸ narinde²⁹ uṭṭhāya corikam²⁹
karonte ko paṭibāhissati, sakkhissasi mahārāja³⁰ evaṃ paṭic-

¹ Bā -pāṭali. ² Ck kathente, Cs kathenti, Bā katham tava. ³ Cks gīta-, Bā gitam.

⁴ Bā dassessāmi. ⁵ Bā omits maṃ. ⁶ Bā adds maṃ. ⁷ Bā vatvā. ⁸ Bā adds

hi deva ⁹ Bā upanne. ¹⁰ Bā imam. ¹¹ Pā omits pana ¹² Pā -nāhi. ¹³ Bā

-pam, omitting pi ¹⁴ Pā adds āha. ¹⁵ Bā yeva. ¹⁶ Cs Bā -yam. ¹⁷ Bā

akālamahāmegho. ¹⁸ Bā pāvisi. ¹⁹ Bā tam āvātam. ²⁰ Bā tassa in the place

of tenassa. ²¹ Cs -ke, Bā mattakam. ²² Bā -vanto. ²³ Bā nipīleti, Ck ni-

pīlesi, Cs nipīlesi. ²⁴ Bā nippati. ²⁵ Pā omits mahā. ²⁶ Bā adds me. ²⁷ Bā

pathavisamena, omitting mahā. ²⁸ Bā -ena ²⁹ Bā corakammam. ³⁰ Bā adds na.

chādetvā kathitaṃ coraṃ jānitun¹ ti. „Tāta mayhaṃ paṭi-
channena kāraṇaṃ n' atthi, 'ayaṃ coro' ti evaṃ me coraṃ
gahetvā dehīti². So rājānaṃ rakkhanto „tvam coro“ ti ava-
tvā aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhari:

Mahārāja pubbe imasmiṃ yeva nagare ekassa purisassa gehaṃ¹ 5
ādittaṃ. So „anto pavisitvā bhaṇḍakaṃ² nīharā“ ti aññaṃ āṇāpesi.
Tasmiṃ pavisitvā nīharante gehadvāraṃ pidahitaṃ³. So dhūmandho⁴
hutvā nikkhamanamaggaṃ alabhanto uppannāḍāhādukkho⁵ anto ṭhito
va pavidevanto⁶:

4. Yena bhattāni paccanti⁷ sītaṃ yena vihaṇṇati 10
so maṃ ḍahati⁸ gattāni, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 53.
gātham āha.

Tattha so maṃ ḍahatīti⁸ so me ḍahati⁹, ayaṃ eva vā pātho.

„Mahārāja, aggi viya mahājanassa paṭisaraṇabhūto eko
manusso ratanabhaṇḍikaṃ hari, mā maṃ coraṃ pucchā“ 'ti. 15
„Tāta mayhaṃ coraṃ¹⁰ dehi yevā“ 'ti. So rājānaṃ „tvam
coro“ ti avatvā aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhari:

Deva pubbe imasmiṃ yeva nagare eko puriso atibahuṃ bhuñjitvā
jīrāpetuṃ asakkonto vedanāmatto¹¹ hutvā paridevanto

5. Yena bhuttena yāpenti puthubrāhmaṇakhattiyā 20
so maṃ bhutto vyāpādi¹², jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 54.
gātham āha.

Tattha so maṃ bhutto vyāpādi¹² so odano bhutto maṃ vyāpādeti
māreti¹³.

„Mahārāja, bhattaṃ viya mahājanassa¹⁴ paṭisaraṇabhūto eko 25
bhaṇḍakaṃ¹⁵ hari, tasmiṃ laddhe kiṃ coraṃ pucchasi¹⁶.
„Tāta sakkonto coraṃ me dehīti“. So tassa saññāpanatthaṃ¹⁷
aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhari:

¹ Bḍ -he. ² Bḍ bhandi-. ³ Bḍ pidahi. ⁴ C^s dhumanto, Bḍ sādhumāyanto.

⁵ Bḍ uppannamahādukkho hutvā. ⁶ Bḍ adda āha. ⁷ C^s paca-, Bḍ bhajanti

⁸ Bḍf ḍayha-. ⁹ so me ḍahati wanting in Bḍ ¹⁰ Bḍ -re. ¹¹ Bḍ -nappatto.

¹² Bḍ vyāpādihi, Bḍf vyāpādeti ¹³ C^k omits māreti. ¹⁴ Bḍ mahārājassa. ¹⁵

Bḍ -daihi. ¹⁶ Bḍ paccāsisasi. ¹⁷ Bḍ omits t. s

Mahārāja pubbe¹ imasmim̐ ñeva nagare ekassa vāto uṭṭahitvā gattāni bhañji², so paridevanto³

6. Gimhānaṃ pacchime māse vātaṃ icchanti paṇḍitā,

so me bhañjati gattāni, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 55.

5 gātham āha.

„Iti mahārāja saraṇato bhayaṃ uppannaṃ, jān' etaṃ⁴ kāraṇaṃ“ ti. „Tāta coraṃ eva⁵ dehīti“. So tassa saññāpanatthaṃ aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhāri:

Deva atīte Himavātapasse⁶ viṭapasaṃpanno⁷ mahārukkho ahoṣi⁸
10 anekasaḥassānaṃ⁹ saṇuānaṃ nivāso, tassa dve sākā aññamaññaṃ ghaṭṭesum̐¹⁰, tato dhūmo uppajji, aggicuṇṇāni paṭimsu, taṃ disvā saṇuajetṭhako

7. Yaṃ nissitā jagatiruhaṃ¹¹ [vihaṅgamā] so¹² 'yaṃ aggiṃ pamuṇcati¹³, disvā bhajatha vakkāṅgā, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 56. (= J. Ip. 216.)

15 gātham āha.

Tattha jagatiruhaṃ ti mahāruhaṃ¹⁴.

„Yathā hi deva rukkho pakkhīnaṃ paṭisaraṇaṃ evaṃ rājā mahājanassa¹⁵, tasmim̐ corikaṃ¹⁶ karonte ko paṭibāhissati, sallakkhehi devā“ ti. „Tāta mayhaṃ coraṃ eva¹⁷ dehīti“. 20 Ath' assa so aparaṃ pi udāharaṇaṃ āhāri:

Mahārāja ekasmim̐ Kāsīgāme¹⁸ aññatarassa kulagharassa¹⁹ pacchimabhāge kakkhaḷasum̐saraṇadī atthi, tassa ca kulassa eko va putto, so pitari kālakate mātaraṃ paṭijaggi. Tassa mātā aniccha-mānass' ev' ekaṃ kuladhītaraṃ ānesi. Sā pubbhāge sassum̐ sam- 25 piyāyitvā⁰ pacchā puttadhītāhi vaḍḍhamānā taṃ nīharitukāṃā ahoṣi. Tassāpi pana mātāpi tasmim̐ ñeva²¹ ghare vasati. Sā sāmikassa santike sassuyā nānappakāraṃ dosaṃ vatvā paribhinditvā „ahaṃ te mātaraṃ posetuṃ na sakkomi, mārehi na“ ti vatvā „manussamaraṇaṃ

¹ B^d adds pi ² B^d sambhañji ³ B^d adds gāthamāha ⁴ B^d jāna taṃ ⁵ P^d coraṃ me. ⁶ B^d -īadeṣe. ⁷ B^d sākāvi- ⁸ L^d adds pubbhaphalasaṃpanno. ⁹ B^d omits an- ¹⁰ B^d samghate-. ¹¹ P^d jagatirūpā. ¹² P^d diso, B^f svā ¹³ all four MSS. aggi, L^d samuccaṃti, B^f pamuccati. ¹⁴ B^d sārūhi. ¹⁵ B^d rājamahārājassa. ¹⁶ B^d paṭissaraṇaṃ in the place of tasmim̐ corikaṃ ¹⁷ L^d core meva. ¹⁸ B^d kāsikagā-. ¹⁹ B^d kulassa. ²⁰ B^d omits sam. ²¹ B^d yeva

nāma bhāriyam¹, katham nam² māremīti³ rutte³ „niddokkamanakāle
nam⁴ mañcaken' eva gahetvā suṃsumāranadiyam khipissāma, atha
nam suṃsumārā māressantīti⁵ āha. „Tuyham pana mātā kuhin⁶“
ti. „Tassā⁷ yeva santike sayatīti⁸“. „Tena hi gaccha, tassā ni-
pannamāñcake⁹ rajjūm bandhitvā saññam karohīti¹⁰“. Sā tathā katvā 5
„katā me saññā¹¹“ ti āha. Itaro¹⁰ „thokaṃ adhiyāsehi, manussā tāva
sayantū¹¹“ ti niddāyanto viya nipajjitvā gantvā tam rajjukam bhari-
yāya mātu mañcake bandhitvā bhariyam pabodhetvā ubho pi gantvā
tam mañcaken' eva saddhim ukkhipitvā nadiyam khipimsu. Tattha
nam¹² suṃsumārā viddhamsetvā khādimsu. Sā punadivase mātu pari- 10
vattitabhāvam¹³ ātvā „sāmi mama mātā va māritā. idāni tava mā-
taram māremā¹⁴“ ti vatvā „tena hi sādhu“ ti rutte „susāne citakam
katvā aggimhi nam pakkhipitvā māressamā¹⁵“ ti āha. Atha nam
niddāyamānam ubho pi susānam¹⁵ netvā ṭhāpayimsu. Tatra¹⁶ sāmiko
bhariyam āha: „aggi te ābhato¹⁷“ ti. „Pammutṭhā sāmiti¹⁸“. 15
„Tena hi gantvā ānehīti¹⁹“. „Na sakkomi sāmi gantum, tayi gate pi
ca¹⁹ ṭhātum²⁰ na sakkhissāmi, ubho pi²¹ gacchissamā²²“ ti. Tesu
gatesu²³ mahallikā²⁴ sītavātena pabodhitā susānabhāvam ātvā „ime
mam māretukāmā, aggiatthāya gatā“ ti ca²⁵ upadhāretvā „na me balam
jānantīti²⁶ ekam kalebaram²⁶ mañcake nipajjāpetvā²⁷ upari²⁸ pilotikāya 20
paṭicchādetvā sayam²⁹ palāyitvā tatth' eva lenagubam³⁰ pāvisi.
Itare³¹ aggin āharitvā mahallikā ti saññāya kalebaram³¹ jhāpetvā
pakkamimsu. Ekena ca³⁴ corena tasmim guhāleṇa bhaṇḍikā ṭhapitā,
so „tam gaṇhissāmīti³²“ āgantvā mahallikam disvā „ekā yakkhinī
bhavissati³³, bhaṇḍikā me amanussapariggahitā jātā³⁴“ ti ekam bhūta- 25
vejjam ānesi. Vejjo mantam karonto guham pāvisi. Atha nam sā
āha: „nāham yakkhinī, ehi ubho pi mam dhanam khādissamā³⁵“ ti.
„Katham saddhātabban“ ti. „Tava jivham mama jivhāya ṭhāpehīti³⁶“.
So tathā akāsi. Ath' assa sā jivham ḍasitvā³⁶ chinditvā³⁷ pātesi.
Bhūtavejjo „addhā esā yakkhinīti³⁸“ jivhāya lohitaṃ paggharantiyā 30

¹ Bā bha-. ² Bā omits nam. ³ Bā -ā. ⁴ Bā na. ⁵ Bā ka han. ⁶ Bā khādissan-
tīti. ⁷ Bā kassa. ⁸ Bā supajjati. ⁹ Ck -tūnā-, Bā nippannam pañcake. ¹⁰ Bā -rā.
¹¹ Bā niddāyantu. ¹² Bā adds niddāyamānam. ¹³ Bā maritabhā-. ¹⁴ Bā mārehi.
¹⁵ Bā -ne. ¹⁶ Bā tattha. ¹⁷ Cā āhato, Bā ācākā, Bā ābhātā. ¹⁸ Bā pamut-
thasmim sāmiti. ¹⁹ Bā omits ca. ²⁰ Bā kātum. ²¹ Bā adds mayam. ²² Bā
gacchāmā. ²³ Bā adds mātu. ²⁴ Bā -kāpī. ²⁵ Bā omits ca. ²⁶ Bā matakah-
garām gahetvā. ²⁷ Bā omits mañ - - mpa - -. ²⁸ Bā adds pi. ²⁹ Bā omits sa-
³⁰ Cks leua. ³¹ Bā kaliṅgarām. ³² Bā omits ca. ³³ Bā -tīti. ³⁴ Bā omits
jātā. ³⁵ Bā bhājessa-. ³⁶ Bā upāsiṣṣitvā. ³⁷ Bā omits chin-

viravamāno palāyi. Mahallikā¹ punadivase maṭṭasātakam² nivāsetvā
 nānāratanabhaṇḍikam³ gahetvā va⁴ gharāṃ agamāsi. Suṇisā nam⁵
 disvā „kham⁶ te amma idam⁷ laddhan“ ti pucchi. „Amma etasmiṃ
 5 suṣāne dārucitakāya jhāpitā⁸ evarūpaṃ labhantīti“⁹. „Amma mayāpi
 sakkā laddhun“ ti. „Mādisi hutvā labhissasīti“. Sā piḷandhana-
 bhaṇḍakalobhena¹⁰ sāmikass¹¹ akathetvā tattha attānaṃ jhāpesi. Atha
 nam punadivase sāmiko apassanto „amma imāya hi¹² te¹³ velāya¹⁴
 suṇisā¹⁵ nāgacchatīti“ āha. Sā tam „are¹⁶ pāpapurisa kiṃ matā
 nāma āgacchantīti“ tajjetvā
 10 8. Yam ānayaṃ¹⁷ somanassaṃ māliniṃ candanussadaṃ
 sā maṃ gharā nicchubhati¹⁸, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 57.
 gātham āha.

Tattha somanassaṃ ti somanassaṃ uppādetvā, somanassa¹⁹ ti vā²⁰ pāṭho,
 somanassavati²¹ hutvā²² ti attho, idam vuttaṃ hoti: yam ahaṃ²³ imāṃ me
 15 m-sāya putto puttadhītāhi²⁴ vaḍḍhissati²⁵ maṃ ca mahallikakāle posessatīti²⁶
 maliniṃ candanussadaṃ²⁷ katvā aluṃkaritvā somanassajātāṃ²⁸ ānesiṃ sā maṃ
 ajja gharā niharati, saraṇato yeva²⁹ bhayaṃ uppannaṃ ti.

„Mahārāja³⁰, suṇisā viya sassuyā mahājanassa rājā³¹ paṭi-
 saraṇaṃ, tato bhaye uppanne kiṃ sakkā kātuṃ, sallakkhehi
 20 devā³²“ ti. „Tāta³³, nāhaṃ tayā āhaṭakāraṇāni³⁴ jānāmi,
 coram eva dehīti³⁵“. So „rājānaṃ rakkhissāmīti“ puna³⁶
 aparam pi kāraṇaṃ³⁷ āhari:

Deva pubbe imasmiṃ űeva³⁸ nagare eko puriso patthanaṃ katvā
 puttaṃ labhi. So tassa³⁹ jātakāle „putto me laddho“ ti pīti-
 25 somanassajāto⁴⁰ tam posetvā vayappattakāle dārena⁴¹ saṃyojetvā apa-
 rabhāge jaraṃ patvā kammantaṃ adhiṭṭhātum⁴² nāsakkhi. Atha nam
 putto „tvam kammaṃ kātuṃ na sakkosi, ito nikkhamā“ ti⁴³ gehato

¹ Bā -kāpi ² Bā maṭṭha-. ³ Bā -tanambhaṇḍikam katvā. ⁴ Bā omits va. ⁵ Bā omits nam. ⁶ Bā ku-. ⁷ Bā imāṃ ⁸ Bā -tāya. ⁹ Bā -bhatīti. ¹⁰ Bā sā laddhabhaṇḍika- ¹¹ C^s omits hi, Bā^s pi. ¹² Bā^s omit te. ¹³ C^s -yam. ¹⁴ Bā adds te ¹⁵ Bā hare ¹⁶ C^s -yī, Bā sāmanussi, B^f mānaya. ¹⁷ Bā ghari niharitā, B^f gharā nicchurati. ¹⁸ Bā adds jāta. ¹⁹ Bā pi. ²⁰ C^s -vatvā. ²¹ Bā somanassapakatitā. ²² C^s mayham, Bā^s yaṃ maṃ. ²³ Bā ime nissāya putta-
 dhītā, C^k puttadhītāya. ²⁴ Bā -issanti. ²⁵ Bā posissanti. ²⁶ C^s -hī-. ²⁷ C^s -to, Bā -tā ²⁸ Bā adds me. ²⁹ Bā -jā ³⁰ Bā omits rājā ³¹ Bā so. ³² Bā omits tāta ³³ Bā ānitakā ³⁴ C^s coremeva de-, Bā coram me de-. ³⁵ Bā omits puna. ³⁶ Bā udāharanaṃ. ³⁷ Bā yeva ³⁸ Bā puttassa. ³⁹ Bā omits pīti. ⁴⁰ Bā asabbhāyena. ⁴¹ C^s vdhīṭṭhi-. ⁴² Bā adds tam.

nihari. So kicchena kasirena bhikkhāya¹ jīvikaṃ kappento pari-devamāno

9. Yena jātena nandissam² yassa ca³ bhavam icchisam⁴

so maṃ gharā nicchubhati, jātaṃ saraṇato bhāny ti 58.

gātham āha.

5

Tattha so maṃ ti so putto maṃ gharato niharati, sv-āhaṃ bhikkhaṃ caritvā dukkhaṃ⁵ jīvāmi, saraṇato yeva me bhayaṃ jātaṃ⁶ ti.

„Mahārāja yathā pitā⁷ nāma mahallako paṭibaleṇa puttena rakkhitabbo evaṃ sabbo⁸ pi janapado⁹ raññā¹⁰ rakkhitabbo⁹, idaṃ¹¹ ca bhayaṃ uppajjamānaṃ sabbasatte rakkhantassa rañño 10 santikā uppannaṃ, iminā kāraṇena ‘asuko nāma coro’ ti jāna devā“ ‘ti¹² āha¹³. „Tāta nāhaṃ kāraṇaṃ vā akāraṇaṃ vā¹⁴ jānāmi, coraṃ vā me dehi tvaṃ ñeva vā coro hohīti¹⁵“ evaṃ rājā punappuna māṇavaṃ anuyuñji. Atha naṃ so evaṃ āha: „kiṃ pana mahārāja ekaṃsen’ eva¹⁶ coragahaṇaṃ rocethā“ 15 ‘ti¹⁷. „Āma tātā ‘ti. „Tena hi ‘asuko ca asuko ca¹⁸ coro’ ti parisamajjhe pakāsemīti“. „Evaṃ karohi tātā“ ‘ti. So tassa vacanaṃ sutvā „ayaṃ rājā attānaṃ rakkhituṃ na deti¹⁹, gaṇhissāmi idāni²⁰ coraṃ“ ti sannipatite mahājane āmantetvā

10. Suṇantu me jānapadā negamā ca samāgatā:

20

yat odakaṃ tad ādittāṃ, yato khemaṃ tato bhayaṃ, 59.

11. Rājā vilumpate raṭṭhaṃ brāhmaṇo ca purohito,

attaguttā viharatha, jātaṃ saraṇato bhayaṃ ti 60.

imā gāthā āha.

Tattha yaṭṭo dakaṃ tadādittāṃ ti yaṃ udakaṃ tad eva ādittāṃ, yato 25 khemaṃ ti yato rājato khemaṃ bhavitabbaṃ tato va²¹ bhayaṃ uppannaṃ, attaguttā viharathā ‘ti tumbe dāni²² anāthā jātā attānaṃ mā vināsetha,

¹ B^d omits bhi-. ² B^d nandibhayaṃ. ³ B^d ye sacce. ⁴ C^k icchiyāṃ, B^d icchayaṃ; cfr. Trenckner's excellent Pāli Miscellany p. 75. ⁵ C^k -ā, B^d -ena. ⁶ B^d uppannaṃ. ⁷ B^d omits pitā. ⁸ B^d -e. ⁹ B^d -ā. ¹⁰ B^ds add ca purohitena ca. ¹¹ B^d imaṃ. ¹² C^s nāma devā ti jāna devanā ti, B^d nāma corā ti jānāti devā ti. ¹³ C^k omits āha, B^d vatvā. ¹⁴ B^d omits vā ak - - vā. ¹⁵ C^k hotīti, B^d coraṃ eva dehiti tvaññe hi coro sīti. ¹⁶ B^d -sena. ¹⁷ B^ds -gahanaṃ coro me dethā ti vadeyya. ¹⁸ B^d omits ca asu - - ca. ¹⁹ C^k detīti, C^s detīti corr. to deti. ²⁰ B^d omits idāni. ²¹ C^k ca, B^d omits va. ²² B^d idāni.

attanā va guttā hutvā attano santakam dhanadhaññaṃ rakkhatha¹, rājā nāma mahājanassa patisaranam, tato va² tumhākam bhayaṃ uppannam, rājā ca purohito ca vilopakhāḍakacorā³, sace core gahetukāṃ⁴ attha⁴ ime dve ganhitvā⁵ kammakaranam karothā⁶ 'ti.

- 5 Te tassa katham sutvā cintayimsu: „ayaṃ rājā⁷ rakkha-
nāraho⁸ pi samāno idāni aññass⁹ upari dosaṃ āropetvā attano
bhaṇḍakam¹⁰ sayam eva pokkharaniyam t̐apetvā coraṃ pari-
yesāpeti, ito dāni patthāya puna corakammassa akaraṇatthāya
mārema naṃ pāparājānaṃ“ ti daṇḍamuggarādihatthā¹¹ utthāya
10 tatth' eva¹² rājānaṃ ca purohitaṃ ca pothetvā¹³ jīvitaṃ kkhayaṃ
pāpetvā Mahāsattaṃ abhisiñcitvā rajje patit̐hāpesuṃ¹⁴.

- Satthā imaṃ deṇaṃ¹⁵ āharitvā „anacchariyaṃ upāsaka paṭha-
viyaṃ padasañjānanaṃ. porāṇakapaṇḍitā tāva¹⁶ ākāse padaṃ sañjā-
nimū“ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi (Saccapari-
15 yosāne upāsako ca putto ca sotāpattiphale patit̐hitā): „Tadā pitā
Kassapo ahoṣi. padakusalamāṇavo¹⁷ aham evā“ 'ti. Padakusala-
māṇava jātakam¹⁸.

7. Lomasakassapajātaka.

- Assa Inda-samo rājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
20 haranto ekam ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kthesi. Tam hi
bhikkhuṃ Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ukkaṇṭhito¹⁹“ ti pucchitvā
„saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu²⁰ yaśasamaṅgino pi²¹ āyasyaṃ pā-
puṇanti²², kilesā nāma²³ ete²⁴ parisuddhasatte pi samkilitt̐he²⁵ karonti
pag eva tādisaṃ“ ti vatvā²⁶ atitāṃ āhāri:

- 25 Atite Bārāṇasi-rañño²⁷ Brahmadaṭṭassa putto Brah-
madattakumāro nāma purohitaputto ca Kassapo nāma²⁸

¹ Bḍ dhanam biraññaṃ rajatam vā rakkham vijñātha. ² Bḍ omits va. ³ C^s -khāḍacorakā. ⁴ Bḍ ganhitu-. ⁵ Bḍ gahe-. ⁶ Bḍ -karanam karissathā. ⁷ Bḍ omits rā-. ⁸ Bḍ rakkhito. ⁹ Bḍ -ssa. ¹⁰ Bḍ -li-. ¹¹ C^s -rāti-, C^s -rāni-
corr to -rādi-. ¹² Bḍ omits tattheva. ¹³ Bḍ t̐apetvā. ¹⁴ Bḍ patit̐ha-. ¹⁵ Bḍ dhammade-. ¹⁶ Bḍ omits tāva. ¹⁷ Bḍ adds pana. ¹⁸ C^s omits kusala. ¹⁹ Bḍ adds si. ²⁰ Bḍ sinerukampānavāto kim purāṇapantāni na kampaṇṇaṃ. ²¹ Bḍ omits pi and adds asappurisa. ²² Bḍ āyasaṃkham sampā-. ²³ C^s nomato, Bḍ nāmam. ²⁴ Bḍ -litham. ²⁵ Bḍ adds tena yacito. ²⁶ Bḍ Bārāṇasīyaṃ brahmadatte rajjam kārente. ²⁷ Bḍ lamakassapo nāma dve.

sahāyakā hutvā ekācariyakule sabbasippāni uggaṇhimsu. Aparabhāge kumāro¹ pitu accayena rajje patiṭṭhāsi. Kassapo cintesi: „mayhaṃ sahāyo rājā jāto, idāni me mahantaṃ² issariyaṃ³ dassati, kiṃ me issariyena, ahaṃ mātāpitaro ca rājānaṃ ca āpucchitvā pabbajissāmīti“ so rājānaṃ ca mātāpitaro ca 5 āpucchitvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ⁴ pabbajitvā sattame divase⁵ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya yāpento vihāsi. Pabbajitaṃ pana Lomasakassapo ti sañjānimsu. Parimāritindriyo⁶ ghoratapo tāpaso ahosi. Tassa pana tapatejena⁷ Sakkabhavanaṃ⁸ kampi. Sakko āvajjamāno 10 taṃ disvā cintesi: „ayaṃ tāpaso ativiya uggatejo Sakka-bhāvāpi maṃ cāveyya⁹, Bārāṇasirañña saddhiṃ ekato hutvā tapam assa¹⁰ bhindissāmīti“ so Sakkānubhāvena aḍḍharattasamaye¹¹ Bārāṇasirañño sirigabbhaṃ pavisitvā sakalagabbhaṃ sarīrappabhāya obhāsetvā rañño santike ākāse ṭhito „utṭhehi 15 mahārājā“ ’ti rājānaṃ pabodhesi „ko si nāma tvaṃ“ ti ca¹² vutte „Sakko haṃ asmiti“ āha. „Kimatthaṃ āgato sīti“. „Mahārāja sakala-Jambudīpe ekarajjaṃ icchasi na icchasīti¹³“. „Kissa na icchāmīti“. Atha naṃ Sakko „tena hi Lomasakassapaṃ ānetvā pasughātayaññaṃ yajāpehi, Sakka-samo 20 ajarāmaro hutvā sakala-Jambudīpe rajjaṃ karissasīti“ vatvā paṭṭhamaṃ gātham āha:

1. Assa Inda-samo rāja¹⁴ accantaṃ¹⁵ ajarāmaro

sace tvaṃ¹⁶ yaññaṃ yājeyya¹⁷ isiṃ Lomasakassapan ti. 61.

Tattha assā ti bhavissasi¹⁸, yājeyyā ti sace tvaṃ araññāyatanato isiṃ 25 Lomasakassapaṃ ānetvā yaññaṃ yajissasi¹⁹.

Tassa vacanaṃ sutvā rājā „sādhū“ ’ti sampatṭhehi. Sakko „tena hi mā papañcaṃ karīti“ vatvā pakkāmi. Rājā

¹ Bđ brahmadattaku-. ² Bđ -te ³ Bđ -ye. ⁴ Bđ omits isi. ⁵ Bđ adds pañca.

⁶ Bđ paramajitindri-. ⁷ Bđ omits pana tapa. ⁸ Bđ sakkassa- ⁹ Bđ sakka-bhavanampi maṃ cāveyya. ¹⁰ Bđ tāpasassa sīlam. ¹¹ Bđ -tti-. ¹² Bđ omits ca. ¹³ Bđ omits na icchasi. ¹⁴ Cks -jā. ¹⁵ Bđ -ta. ¹⁶ Cks tam. ¹⁷ Bđf ya-.

¹⁸ Bđ -ti. ¹⁹ Bđ yājeyyāsiti.

punadivase Sayhañ¹ nāma amaccañ pakkositvā² „samma³
mayhañ piyasahāyassa⁴ Lomasakassapassa santikañ gantvā
mama vacanena evaṃ vadehi: ‘rājā⁵ tumhehi yaññañ⁶ yajā-
petvā sakala-Jambudīpe ekarājā bhavissati, tumhākam pi
5 yattakañ padesañ icchatha tattakañ dassati, mayā saddhiṃ
yaññañ yajitum āgacchathā’⁷ ‘ti. So „sādhu devā’⁸ ‘ti tāpa-
sassa vasanokāsañ jānanatthañ nagare bheriñ carāpetvā ekena
vanacarakena⁹ „ahañ jānāmīti’¹⁰ vutte taṃ purato katvā ma-
hantena parivārena tattha gantvā isiṃ vanditvā ekamantañ
10 nisinno taṃ sāsanañ ārocesi. Atha naṃ so „Sayha¹¹ kiṃ
nāma’ etaṃ kathesi’¹² vatvā paṭikkhipanto catasso gāthā abhāsi:

2. Sasamuddapariyāyañ mahiṃ sāgarakuṇḍalañ (Cfr. p. 32.)
na icche saha nindāya, evaṃ Sayha vijānāhi. 62.

3. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhañ dhanalābhañ ca⁹ brāhmaṇa
15 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena vā. 63.

4. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
sā eva jīvika seyyā yā cādhammena esanā. 64.

5. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
aññañ ahimsayañ loke api rajjena taṃ varan ti. 65.

20 Tattha sasamuddapariyāyan ti sasamuddaparikkhepañ, mahiṃ sā-
garakuṇḍalan ti cattāro dīpe parikkhipitvā thitasāgarehi kannavalliyā thapita-
kuṇḍalehi viya samannāgatañ, saha nindāyā ‘ti iminā pasughātakammañ
katan ti imāya nindāya saha cakkavālapariyantañ mahāpaṭhavim¹⁰ na icchāmīti
vadati, yā vutti vinipātenā ‘ti narake vinipātakammena yā ca jīvika vutti¹¹
25 hoti taṃ dhiratthu, garahāmi taṃ vuttin ti dīpeti, sā jīvika ti pabbajitassa
mattikāpattam ādāya paragarāṇi upasaṃkamitvā āhārapariyesanajīvika yasa-
dhanalābhato satagunena varatarā ti attho, api rajjena taṃ varan ti anā-
gārassa sato aññañ avihiṃsanatassa¹² paribbajanañ¹³ sakala-Jambudīparaj-
jena¹⁴ pi varan ti attho.

30 Amacco tassa kaṭhañ sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā
„anāgacchante kiṃ sakkā kātun’¹⁵ ti tuṇhī ahosi. Puna Sakko

¹ Bā se-. ² Bā pakkosāpetvā. ³ Bā amma. ⁴ Bā -hāyakassa, C^{ks} mayham
piśahāyassa. ⁵ Bā adda kira. ⁶ Bā tumhe pasughātayaññañ. ⁷ Bā -cā-. ⁸ Bā
so āha mayhañ. ⁹ Bā dhanalābhañ yasalā-. ¹⁰ Bā omits mahā. ¹¹ Bā ci
jivita-. ¹² C^{ks} ahimsanassa. ¹³ Bā pabbajjitānañ. ¹⁴ C^{ks} -dīpena rajjena.

adḍharattasamaye¹ āgantvā ākāse ṭhatvā „kiṃ mahārāja Lo-
 masakassapaṃ² ānāpetvā³ yaññam na⁴ yājāpesīti“ āha. „Pesite
 pi⁵ nāgacchatīti“. „Mahārāja, attano dhītaraṃ Candavati-
 kumārīṃ alaṃkaritvā Sayhassa⁶ hatthe⁷ pesetvā ‘sace kirā-
 gantvā yaññam yajissasi rājā te imaṃ kumārīkaṃ dassatīti’⁸
 vadāpehi, addhā so kumārīkāya paṭibaddhacitto⁹ āgacchissatīti“.
 Rājā „sādhū“ ‘ti sampāṭicchitvā punadivase Sayhassa⁹ hatthe
 dhītaraṃ pesesi. So dhītaraṃ¹⁰ gahetvā tattha gantvā isiṃ
 vanditvā paṭisanthāraṃ katvā devaccharāpaṭibhāgaṃ¹¹ rāja-
 dhītaraṃ tassa dassetvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. So indriyāni¹⁰
 bhinditvā taṃ olokesi, sah’¹² olokanen’ eva paṭibaddhacitto
 hutvā jhānā¹³ parihāyi. Amacco tassa paṭibaddhabhāvaṃ¹⁴
 ñatvā „bhante sace kira yaññam yajissatha rājā vo¹⁵ imaṃ
 pādaparicārikaṃ¹⁶ katvā dassatiti“. So kilesavasena kam-
 panto¹⁷ „imaṃ kira me dassatīti“ āha. „Āma yaññam yajan-¹⁵
 tassa te dassatīti“. So „sādhū, imaṃ labhanto yajissāmīti“
 vatvā taṃ gahetvā sah’ eva jaṭāhi alaṃkatarathaṃ abhiruyha
 Bārāṇasīṃ agamāsi. Rājāpi „āgacchati kirā“ ‘ti sutvā va¹⁸
 yaññāvāṇe kammaṃ paṭṭhapesi. Atha naṃ āgataṃ disvā
 „sace¹⁹ yaññam yajissatha ahaṃ²⁰ Inda-samo bhavissāmi²¹,²⁰
 yaññapariyosāne vo²² dhītaraṃ dassāmīti“ āha. Kassapo
 „sādhū“ ‘ti sampāṭicchi. Atha naṃ rājā punadivase ādāya
 Candavatiyā saddhiṃ yeva yaññāvāṇaṃ gato. Tattha hatthi-
 assausabhādisabbacatuppadā²³ paṭipāṭiyā ṭhapitā va ahesuṃ.
 Kassapo te²⁴ sabbe hanitvā ca²⁵ ghātetvā ca²⁶ yaññam yajitum²⁵
 ārabhi. Atha naṃ tattha sannipatito mahājano disvā²⁷ „idan

¹ Bā -tti- ² Bā lomaka-. ³ Bā ānetvā. ⁴ Bā omits na. ⁵ C^k yājāpesi te pi,
 Bā yājāpesīti ahaṃ pesito pi. ⁶ C^s sahāyassa, Bā seyhaṃ ⁷ Bā tattheva. ⁸
 Bā adds hutvā. ⁹ Bā seyassa. ¹⁰ Bā rājadhī- ¹¹ Bā -ra-. ¹² Bā saha. ¹³
 Bā thānā. ¹⁴ Bā -bhandhacittabhā-. ¹⁵ Bā te. ¹⁶ Bā imaṃ dārikaṃ pari-
¹⁷ C^k -pe-. ¹⁸ Bā omits va. ¹⁹ C^s sve, C^k veyava corr. to yeva? Bā omits
 sace. ²⁰ Bā yajissāhi athāham. ²¹ C^k -mīti. ²² Bā te. ²³ C^k -dī-, C^s omits
 sabba, Bā -catukkapādāya. ²⁴ Bā omits te. ²⁵ Bā anetvā va. ²⁶ Bā omits ca.
²⁷ Bā omits di-.

te¹ Lomasakassapa² ayuttaṃ appatirūpaṃ, kin nām' etaṃ karo-
sīti³ vatvā paridevanto dve gāthā abhāsi:

6. Balaṃ cando balaṃ suriyo balaṃ samaṇabrāhmaṇā
balaṃ velā samuddassa balātibalam itthiyo. 66.

5 7. Yathā uggaṭapaṃ santaṃ isiṃ Lomasakassapaṃ
pitu atthā³ Candavatī vācāpeyyaṃ⁴ ayājayīti⁵. 67.

Tattha balaṃ cando balaṃ suriyo ti mahāndhakāraḍḍhamane⁶
aṇṇaṃ balaṃ nāma⁷ n' atthi, candimasuriyā va tattha⁸ balavanto⁹ ti attho.
samanabrāhmaṇā ti itthānīthavisayavegasahane¹⁰ khantibalaṇṇapabalena sam-
10 annāgatā samitapāpā bāhitapāpā¹¹ samaṇabrāhmaṇā, balaṃ velā samud-
dassā¹² ti mahāsamuddassa uttaritum adatvā¹³ udakaṃ āvaritvā ṭhānasamattha-
tāya¹⁴ velā balaṃ¹⁵ nāma, balātibalaṃ ti itthiyo pana visadaṇṇe¹⁶ pi avīta-
rāge attano vasaṃ¹⁷ ānetvā vināsetum samatthātāya etehi sabbehi balehi atibala
nāma, sabbabalehi itthibalaṃ eva mahantaṃ ti attho, yathā ti yasmā, pitu
15 atthā ti pitu vaḍḍhiatthāya¹⁸, idaṃ vuttaṃ hoti yasmā imaṃ uggaṭapaṃ
samānaṃ sīlādīnaṃ guṇānaṃ esitattā isiṃ ayaṃ Candavatī nissīlaṃ katvā
pitu atthāya¹⁹ vācāpeyyayaṇṇaṃ²⁰ yājeti²¹ tasmiṃ jānītabbam etaṃ: balāti-
balaṃ itthiyo ti.

Tasmiṃ samaye Kassapo yaṇṇaṃ yajanatthāya „mañ-
20 galahatthiṃ gīvāya paharissāmīti“ khaggaratanaṃ ukkhipi.
Hatthi taṃ disvā maraṇabhayaṭṭajjito mahāviraṇaṃ viravi²².
Tassa ravaṃ sutvā sesāpi hatthiassausabhā²³ maraṇabhayena
viraviṃsu, mahājano pi viravi. Kassapo taṃ mahāviraṇaṃ²⁴
sutvā samvegappatto hutvā attano jaṭṭadīni²⁵ olokesi. Ath' assa
25 jaṭṭaṃ massu kucchilomāni²⁶ uralomāni²⁷ pākāṭāni ahesum. So
vippiṭṭisārī hutvā „ananurūpaṃ vata me pāpakammaṃ katan“
ti samvegaṃ pakāsento aṭṭhamāṃ gāthā āha:

¹ Bā kandante. ² Bā lomaka-. ³ Ck^s -am, Bf attā. ⁴ Ck^s vācāpeyyaṃ, C^s vācā-
peyya, Bf vādhapeyya. ⁵ Bā sayājesīti, Pf ayāyasi, Ck^s ayāca-. ⁶ Bā andha-.
⁷ Bā omits nāma. ⁸ C^s vattha, Bā vettha in the place of va tattha. ⁹ Ck^s bala-
vābalavanto. ¹⁰ Bā -yasaṃvega-. ¹¹ Bā omits bā-. ¹² Bā addhivā. ¹³ Bā
-tum ānetvā vināsesum samatthātāya. ¹⁴ Bā velāya-, C^s velāya- corr. to velā-
¹⁵ Pā vitarāge. ¹⁶ Bā attanā balaṃ. ¹⁷ Bā vudhi-. ¹⁸ Bā vudhiat-. ¹⁹ Bā
-yyaṇṇa-, Ck^s vaca-. ²⁰ Bā ya-. ²¹ Bā mahāravam ravi. ²² Bā -bhādayo. ²³
Bā mahāra-. ²⁴ Ck^s -ṭāni. ²⁵ Bā jata-. ²⁶ Bā omits ura-.

8. Tam¹ lobhā pakataṃ kammaṃ kaṭukaṃ kāmahetukaṃ,
tassa mūlaṃ gavesissam, checchaṃ² rāgaṃ sabandhanan
ti. 68.

Tass¹. attho: mahārāja, yam etaṃ mayā Candavatiyā lobhaṃ uppādetvā
tena lobhena pakataṃ kāmahetukaṃ³ pāpaṃ⁴ taṃ⁵ kaṭukaṃ tikkhavipākaṃ, 5
tassāhaṃ ayonisomanasikārasaṃkhātāṃ mūlaṃ gavesissam, alam me iminā khag-
gena, paññākhaggaṃ⁶ nīharitvā subhanimittabandhanena saddhiṃ sabandhanaṃ
rāgaṃ chiudissāmīti

Atha naṃ rājā „mā bhāyi samma, idāni te Candavati-
kumārīṇ ca⁷ raṭṭhaṇ ca sattaratanarāsīṇ ca dassāmi⁸, yajāhi 10
yaññaṃ“ ti āha. Tam suttvā Kassapo „na me mahārāja iminā
kilesen’ attho⁹“ ti vatvā osānagātham āha:

9. Dhi-r-atthu kāme subhū pi loke,
tapo va seyyo kāmagaṇehi rāja,
tapo karissāmi¹⁰ pahāya kāme, 15
tav’ eva raṭṭhaṃ Candavati ca hotū ’ti. 69.

Tattha subhūpīti¹¹ atibabuke pi¹². tapo karissāmīti sīlasamyama-
tapam¹³ eva karissāmīti

So evaṃ vatvā kasiṇaṃ¹⁴ samannāharitvā raṭṭhaṃ vi-
sesaṃ uppādetvā ākāse pallaṃkena nisīditvā rañño dhammaṃ 20
desetvā¹⁵ „appamatto hohiti“ ovaditvā yaññāvātaṃ viddhaṃ-
sāpetvā mahājanassa abhayadānaṃ¹⁶ dāpetvā rañño yācantass’
eva¹⁷ uppatitvā attano vasanaṭṭhānam eva gantvā yāvajjivam
Brahmavihāre bhāvetvā¹⁸ Brahmalo-ka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa- 25
modhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhita bhikkhu arahatte²⁰ paṭiṭṭhaḥi):
„Tadā Sayhamahāmacco Sāriputto ahosi. Lomasakassapo²¹ aham evā“
’ti. Lomasakassapajātakaṃ².

¹ so all four MSS. ² C^k chejjaṃ, C^s checcha, B^d chijjaṃ ³ B^d omits kām-

⁴ C^k papā. ⁵ B^d kataṃ. ⁶ C^k maññā-. ⁷ C^k -rī ca, C^s -rīva, B^d -tikumārī
ca. ⁸ C^k -mīti ⁹ B^d -sena attho ¹⁰ B^d cari-. ¹¹ B^d adds te ¹² C^k ti.

¹³ B^d -yamam. ¹⁴ C^k -na ¹⁵ B^d omits dh- de-. ¹⁶ C^k abhayaṃ-, B^d ādāya-

¹⁷ B^d yācanta yeva ¹⁸ B^d -jivam thatvā āyuhapariyosāne. ¹⁹ B^d dhammade-

²⁰ B^d sotāpattiphalo ²¹ B^d lomakas- ²² E^d lomakas-. B^d adds sattamaṃ.

8. Cakkavākajātaka.

- Kāsāyavatthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
 lolabhikkhum ārabba katesi. So kira lolo ahosi paccayaluddho
 ācariyupajjhāyavattādini chaḍḍetvā pāto va Sāvattim pavisitvā Vi-
 5 sākāya gehe anekakhādaniyaparivāvarayāgum¹ pivitvā divā² nā-
 naggarasaṃ³ sālīmaṃsodanaṃ⁴ bhuñjitvāpi tenātitto⁵ tato Cullaanātha-
 piṇḍikassa Kosalarañño ti tesam tesam niveśanāni⁶ sandhāya vicarati⁷.
 Ath⁸ ekadivasaṃ tassa lolabhāvaṃ ārabba dhammasabhāyaṃ katham
 samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
 10 kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte taṃ bhik-
 khum pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ⁹ lolo“ ti pucchitvā „saccaṃ
 bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā lolo si⁹, pubbe pi tvaṃ lola-
 bhāvena Bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīhi¹⁰ atitto tato nikkhamitvā
 Gaṅgākūle¹¹ vicaranto Himavantaṃ pavittḥo“ ti vatvā atitāni āhari:
 15 Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente eko
 lolakāko Bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīni khāditvā caranto¹² tehi
 atitto „Gaṅgākūle¹¹ macchamedam¹³ khādissāmīti“ vatvā¹⁴ tat-
 tha¹⁵ matamacche khādanto katipāhaṃ vasitvā Himavantaṃ
 pavisitvā nānāvidhāni¹⁶ phalāphalāni khādanto pahūtamaccha-
 20 kacchapam¹⁷ mahantaṃ padumasaraṃ patvā tattha suvaṇṇa-
 vanne dve cakkavāke sevāle¹⁸ khāditvā vasante disvā „ime
 ativiya vaṇṇasampannā sobhaggappattā, imesaṃ bhojanaṃ
 manāpaṃ bhavissati, imesaṃ bhojanaṃ pucchitvā aham pi
 tad eva¹⁹ bhuñjitvā suvaṇṇavaṇṇo bhavissāmīti“ cintetvā tesam
 25 santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekasmiṃ sākāpariyante
 nisīditvā tesam pasamsanapaṭisaṃyuttaṃ paṭhamam gātham āha:
 1. Kāsāyavatthe sakuṇe vadāmi
 duve duve nandimane²⁰ carante,
 kaṃ aṇḍajaṃ aṇḍajā²¹ mānusesu
 30 jātiṃ pasamsanti, tad iṃgha brūthā²² 'ti. 70.

¹ Bā -niyaṃ vā yāgum vā. ² Bā omits di-. ³ Bā -sa. ⁴ Bā -mamsādini. ⁵ Bā tena a-. ⁶ Bā -nam. ⁷ Bā -ri. ⁸ Bā adds bhikkhu. ⁹ Cks n. ¹⁰ Bā -pādīni khāditvā vicaranto tehi. ¹¹ Cks -kule, Bā -tīre. ¹² Bā 'vica-. ¹³ Bā -mamsam. ¹⁴ Bā gautva. ¹⁵ Bā adds pi. ¹⁶ Bā omits vidhāni. ¹⁷ Bā bahu-macchakacchapasevitam. ¹⁸ Bā -lam. ¹⁹ Bā tatheva. ²⁰ Bā nanda-. ²¹ all four MSS. -ja. ²² Bā brūhi

Tattha kāsāyavattthe ti suvaṇṇavanne kāsāyavattthanivatthe viya, duve
duve ti dve dve hutvā, nandimane¹ ti tuṭṭhacitte, kaṃ aṇḍajam aṇḍajā²
mānusesu jātiṃ paṣaṃsanti ti ambho aṇḍajā tumhe mānusesu paṣaṃsantā
kaṃ aṇḍajan ti katarān nāma aṇḍajan ti vatvā paṣaṃsanti, kaṃ sakunaṃ nāma
'ti³ vatvā tumhe manussānaṃ antare vaṇṇenti ti attho, kaṃ aṇḍajam aṇḍaja- 5
mānusesu 'ti pi pāṭho, tass' attho: tumhe aṇḍajesu ca manussesu ca katarān
aṇḍajan ti vatvā paṣaṃsanti.

Taṃ sutvā cakkavāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhe manussesu manussahiṃsa

anubbate⁴ cakkavāke vadanti,

10

kalyāṇabhāv' amha⁵ dijesu sammatā,

abhītarūpā vicārāma aṇṇave ti. 71.

Tattha manussahiṃsā 'ti kāko manusse hiṃsati viheṭṭeti, tena taṃ⁶
evam ālapati, anubbate⁴ ti aññamaññaṃ anugate sammodamāne⁷ piyaṃ-
vāse, cakkavāke ti cakkavākā nāma⁸ sā aṇḍajājātīti paṣaṃsanti vaṇṇenti 15
kathenti, dijesu 'ti yattakā pakkhino nāma tesu mayam kalyāṇabhāvā ti
pi manussesu sammatā, dutiye atthavikappe: manussesu amhe cakkavākā ti pi
vadanti, dijesu pana mayam kalyāṇabhāvā ti sammatā⁹, kalyāṇabhāvā ti no¹⁰ dijā
vadanti, aṇṇave ti imasmiṃ bhāne saro aṇṇavo ti vutto, imasmiṃ padumasare
mayam¹⁰ eva dve janā paresam ahimsanato abhītarūpā vicārāmā ti attho, 20
imissā pana gāthāya catuttham pādaṃ¹¹: na ghāsahetu pakaroma¹² pāṇan ti
paṭṭhanti¹³, tass' attho: yasmā mayam ghāsahetu pāṇān na karoma tasmā ka-
lyāṇabhāvā ti amha¹⁴ manussesu ca dijesu ca sammatā ti.

Taṃ sutvā kāko tatiyaṃ gātham āha:

3. Kiṃ, aṇṇave kāni phalāni bhuñje

25

maṃsaṃ kuto khādatha cakkavākā,

kiṃ bhojanam bhuñjatha vo anomā¹⁵,

balāṇ ca vaṇṇo¹⁶ ca anapparūpo¹⁷ ti. 72.

Tattha kiṃ ti pucchavasena ālapanam, kiṃ bho cakkavākā ti vuttam hoti,
aṇṇave ti imasmiṃ sare, bhuñje ti bhuñjtvā¹⁸ ti attho, maṃsaṃ kuto 30
khādathā 'ti katarapāṇinam¹⁹ sarīrato maṃsaṃ khādatha, bhuñjatha vo²⁰

¹ Bā nanda-. ² all three MSS -ja. ³ Bā kaṃ aṇḍajam katarān vā akatarān
vā aṇḍajanti ki sagupā nāma ti. ⁴ Bā anupubbake. ⁵ Bā -he. ⁶ Bā naṃ. ⁷
Ck^s -no. ⁸ Bā cakkavakkanāmake ⁹ Bā omits kaly - - ti sam-. ¹⁰ Bā sayam.
¹¹ Bā pa-. ¹² Ck^s pakaroma, Bā pika-. ¹³ Ck^s paṭṭhanti. Bā omits pa-. ¹⁴ Ck^s
amhe, Bā ambhākam. ¹⁵ Bā abhinham. ¹⁶ Bā rupaṇ. ¹⁷ Bā -pā. ¹⁸ Bā ki bhuñce.
¹⁹ Ck^s -pāṇinam, C^s -tānam corr. to -nīnam, Bā -ram pāṇinam. ²⁰ Bā te.

ti vokūro nipātamattañ vā¹ parapadena vāssa² sambandho: balañ ca vo vanno³ ca anapparūpo⁴ ti

Tato cakkavāko catutthañ gātham āha:

4. Na añṇave santi phalāni vaṃka⁵
 5 maṃsañ kuto khādituñ cakkavāke,
 sevālabhakkh' amha⁶ avākabhojanā,
 na ghāsaheṭū⁷ pakaroma⁸ pāpan ti. 73.

Tattha cakkavāke ti cakkavākassa, avākabhojanā ti vakkalarahitaunda-kabhojanā⁹, amhākañ hi sevālo¹⁰ c' eva udakañ ca bhojanan ti dasseti, na
 10 ghāsaheṭū ti tumhādisā viya mayam ghāsaheṭu pāpan na karoma¹¹.

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

5. Na me idañ ruccati cakkavākā¹²,
 asmim bhava bhojanasannikāso
 ahosi me pubbe, tato me¹³ aññathā,
 15 icc-eva me vimati ettha jātā. 74.
 6. Aham pi maṃsāni¹⁴ phalāni bhuñje
 annāni ca¹⁵ loṇiyateliyāni,
 rasañ manusseṣu labhāmi bhottuñ¹⁶
 sūro va saṃgāmamukhañ vijetvā¹⁷,
 20 na ca me tādiso vaṇṇo
 cakkavāka yathā tavan ti. 75.

Tattha idan ti¹⁸ tumhākañ bhuñjanabhojanam mayham na ruccati, asmim bhava bhojanasannikāso ti asmim bhava abhojanasannikāso, yañ asmim cakkavākabhava bhojanam na tvañ tena¹⁹ sannikāso²⁰ taṇhasdiso²⁰ tada-
 25 nurūpo na hosi²¹, ativiya sampannasarīro sīti attho²², tato me aññathā ti²³ mayham pubbe tumhe disvā va ete ettha nānāvidhāni phalāni c' eva macchamaṃsañ ca khādanti tena evaṃ²⁴ sobhaggappattā ti ahosi²⁵, idāni me²⁶ tato aññathā hoti attho, icceva me ti eten' eva me²⁶ kīranena ettha tumhākañ

¹ Bā omits vā. ² Bā omits vāssa. ³ Bā vannañ ⁴ Bā -pā. ⁵ Bā caṃka, Bf dhaṃka.

⁶ Bā sevālaṃ pakkhima. ⁷ Cs Bā -tu ⁸ Cs pakā-, Bā karoma. ⁹ Ck vakkalajahita-, Bā sakalapātita- ¹⁰ Bā -laṃ ¹¹ Bā -mā ti ¹² Bāf -e. ¹³ Bā pi.

¹⁴ Bā -nañ va. ¹⁵ Bā va ¹⁶ Bā bhattañ. ¹⁷ Cs mukhamhi chetvā, Bā saṃgāmam mukhañ vijetvā. ¹⁸ Cs idam, omitting ti ¹⁹ Bā -kāso ti imasmim

cakkavakkabhava bhojanatthañ tena. ²⁰ Bā adds vā ²¹ Bā akāsi. ²² Bā pa-sannasa-. ²³ Bā adds yañ. ²⁴ Bā ke in the place of tena evaṃ. ²⁵ Bā -ppatā-nīti apagacchi. ²⁶ Bā omits me.

sarīravanne¹ vimati jātā: kathan nu kho ete evarūpaṃ lūkhāṃ² bhojanaṃ
 bhuñjantā vannaṃvanto jātā ti³. ahaṃ pīti ahaṃ hi⁴ ayam eva vā pātho,
 bhuñje ti bhuñjāmi, annāni ca 'ti bhojanāni ca, loṇiyateliyānīti lona-
 telayuttāni, rasan ti manussesu manussaparibhogāṃ⁵ paṇītarasaṃ, vijetvā⁶
 ti yathā sūro vīrayodho⁷ saṃgāmamukhaṃ vijaṭetvā⁸ vilumpitvā paribhuñjati 5
 tathā vilumpitvā paribhuñjāmīti attho, yathā tavaṃ ti evaṃ paṇītabhojanaṃ⁹
 bhuñjantassāpi mama tādiso vaṇṇo n' atthi yādiso tava, tena te vacanaṃ na
 saddahāmīti dīpeti.

Ath' assa¹⁰ vaṇṇasampattiyā abhāvakāraṇaṃ attano ca
 bhāvakāraṇaṃ kathento cakkavāko sesagāthā abhāsi: 10

7. Asuddhabhakkho si khaṇānupātī,
 kicchena te labbhati annapānaṃ,
 na tussasi rukkhaphalehi vaṃka¹¹
 maṃsāni vā yāni susānamajjhe. 76.
8. Yo¹² sāhasena adhigamma bhoge 15
 paribhuñjati vaṃka khaṇānupātī
 tato upakkosati naṃ sabhāvo,
 upakkuttho vaṇṇabalaṃ jahāti. 77.
9. Appam pi ce nibbutiṃ bhuñjati yadi
 asāhasena aparūpaghātī¹³ 20
 balaṃ ca vaṇṇo ca tad' assa hoti,
 na hi sabbo āhāramayena vaṇṇo ti. 78.

Tattha asuddhabhakkho sīti tvaṃ¹⁴ thenetvā¹⁵ vañcetvā bhak-
 khanato¹⁶ asuddhabhakkho¹⁷, khaṇānupātīti pamādakkhane anupatanasīlo,
 kicchena te ti tassa tava dukkhena annapānaṃ labbhati, maṃsāni vā ti 25
 yāni vā susānamajjhe maṃsāni tehi na tussasi¹⁸, tato ti pacchā, upakkosati
 naṃ¹⁹ sabhāvo ti attā va²⁰ taṃ puggalaṃ garahati, upakkuttho ti evaṃ²¹
 attanāpi parehi pi akkuttho²² garahito vippatisāritūya vaṇṇaṃ ca balaṃ ca jahāti,
 nibbutiṃ bhuñjati yadīti yadi pana paraṃ aviheṭetvā appakam pi dham-
 maladdhaṃ nibbutabhojanaṃ²³ bhuñjati, tadassa hotīti tadā assa paṇḍitassa 30

¹ C^s -o ² B^d lūkha. ³ B^d omits ti. ⁴ B^d āhaññi. ⁵ B^d omits manussa.
⁶ C^k chetvā, C^s jetvā, B^d pijitvā ⁷ B^d viriyayodho ⁸ B^d vijetvā, ⁹ B^d -taṃ-
 bho-. ¹⁰ C^k aṭṭha. ¹¹ C^k caṃka, C^s cakka, B^d vaka, B^f vaṅga. ¹² C^k so.
¹³ C^k -ti, B^d anupaghatino, B^f anumanupaghātī. ¹⁴ C^k adds ta and C^s taṃ. ¹⁵
 C^s netvā. ¹⁶ B^d kakkhalato. ¹⁷ B^d adds asi. ¹⁸ B^d tussi, C^k tussati. ¹⁹ C^k
 taṃ. ²⁰ C^s vā. ²¹ B^d omits e-. ²² B^d upa- ²³ B^d nibbūti-.

sarīrabalañ ca vaṇṇabalañ ca¹ hoti, āhāramayenā 'ti nānappakārena āhārena, idaṃ vuttam hoti: bho kāka vaṇṇo nāma' esa catusamuttāhāno, so na āhāramatten' eva hoti, utucittakammehi pi hoti yevā 'ti.

Evam cakkavāko anekapariyāyena kākam garahi. Kāko
5 garahāyitvā² „na mayham tava vaṇṇena attho“ ti³ kā kā ti⁴
vassanto palāyi.

Satthā imaṃ desanam⁵ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi (Saccapariyosāne lolabbikkhu anāgāmiphale patitṭhahi): „Tadā kāko lolabbikkhu ahoṣi, cakkavākī Rāhulamātā, cakkavāko⁶
10 aham evā“ 'ti. Cakkavākajātakam⁷.

9. Haliddiragajāta.

Sutitikkhan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto thullakumārīpalobhanam ārabha kathesi. Vatthum Terasanipāte Cullanāradajātake āvibhavissati.

15 Atītavatthumhi pana sā kumārikā tassa tāpasakumārassa⁸
silaṃ bhinditvā attano vase tṭhitabhāvaṃ űatvā „imaṃ vañcetvā
manussapatham nessāmīti „cintetvā“ rūpādīkāmagaṇarahite
araññe rakkhitasilaṃ nāma na mahapphalaṃ hoti, manussapathe
rūpādīnam paccupaṭṭhāne mahapphalaṃ hoti, ehi mayā sad-
20 dhiṃ tattha gantvā silaṃ rakkha⁹, kin te araññenā“ 'ti
vatvā¹⁰ paṭhamam gātham āha:

1. Sutitikkham araññamhi pantamhi¹¹ sayanāsane,
ye ca gāme titikkhanti te ulāratarā tayā ti. 79.

Tattha sutitikkhan ti suadhivāsam¹², titikkhantīti sitādīni
25 adhivāsenti.

Tam sutvā tāpasakumāro „pitā me araññam gato, tasmim āgate tam āpucchitvā¹³ gamissāmīti“ āha. Sā cintesi: „pitāpi

¹ B^d sarire balañca vaṇṇaṇca. ² so C^{ks}; B^d palāyitvā. ³ B^d omits ti. ⁴ B^d has added vassanam. ⁵ B^d dhammade-. ⁶ B^d adds pana. ⁷ cfr. vol. II ³¹⁸
I ²⁴¹; B^d adds athamam. ⁸ B^d omits tāpasa. ⁹ B^d -āhi. ¹⁰ C^k vattitvā, C^s
vattitvā corr. to vatvā. ¹¹ C^k pantampi, C^s pampi corr. to panthambi, B^d man-
tamhi. ¹² C^s adhivāsam, omittīng su, B^d suthuadhivāsam. ¹³ C^s pucch-, B^d apu-.

kir' assa atthi¹, sace mañ so passissati kācakotiṇā² va³ po-
thetvā vināsañ pāpessati, mayā paṭhamam eva gantabban⁴ ti.
Atha nañ āha: „tena hi ahañ magge⁵ saññañ kurumānā
paṭhamataram gamissāmi, tvañ pacchā āgacchā⁶ 'ti. So
tassā gatakāle⁷ n' eva dārūni āhari na pāṇiyam upaṭṭhāpesi, 5
kevalam pajjhāyanto⁸ nisīdi, pitu āgamanakāle⁹ paccuggamanam
pi¹⁰ na akāsi. Atha nañ pitā „itthivasam¹¹ gato eso“ ti¹²
nātvāpi „kasmā tāta n' eva dārūni āhari na¹³ pāṇiyam na¹⁴
paribhojanīyam upaṭṭhāpesi¹⁵, pajjhāyanto yeva pana nisinno
sīti“ āha. Tāpasakumāro „tāta, arañne kira¹⁶ rakkhitasīlam 10
na mahapphalañ hoti manussapathe mahapphalañ, ahañ tattha
gantvā sīlam rakkhissāmi, sahāyo mañ 'āgaccheyyāsīti' vatvā
purato gato, ahañ¹⁷ ten' eva¹⁸ saddhiñ gamissāmi, tattha
pana vasantena mayā kathamrūpo¹⁹ puriso sevitaḥ²⁰ ti puc-
chanto dutiyam gātham āha:

15

2. Araññā gāmam āgamma kiñsīlam kiñvatañ ahañ
purisam tāta seveyyam, tam me akkhāhi pucchito ti. 80.
Atha assa pitā kathento sesagāthā abhāsi: (supra p. 148.)

3. Yo te vissāsaya²¹ tāta vissāsañ ca kameyya te
sussūsī ca titikkhī ca tam bhajehi ito gato. 81. 20
4. Yassa kāyena vācāya manasā n' atthi dukkatañ
urasīva paṭiṭṭhāya tam bhajehi ito gato. 82.
5. Yo ca dhammena carati caranto pi na maññati
visuddhakāriṇ²² sappaññañ²³ tam bhajehi ito gato. 83.
6. Haliddirāgañ kapiṇṇam purisam rāgavirāginam 25
tādisam tāta mā sevi nimmanussam²⁴ pi ce siyā. 84.
7. Āsīvisam va²⁵ kupitam mīlhalittam²⁶ mahāpatham
ārakā parivajjehi yānīva visamam patham. 85.

¹ Bḍ pitā te atthi. ² Bḍ kāja-. ³ Bḍ omits va. ⁴ Bḍ magga. ⁵ Bḍ -āhi. ⁶ Bḍ gatāgata-. ⁷ Bḍ adds va. ⁸ Bḍ adds pi. ⁹ Bḍ -nañ, omitting pi. ¹⁰ Cḥ itthi-, Bḍ itthinam-. ¹¹ Cḥ omit ti. ¹² Cḥ omit na. ¹³ Bḍ upaṭṭha-. ¹⁴ Bḍ omits kira. ¹⁵ Bḍ omits ahañ. ¹⁶ Bḍ tena. ¹⁷ Bḍ katara. ¹⁸ Cḥ vissāsase, Bḍ visāsate, Bf visatesaye. ¹⁹ Cḥ -rī, Cḥ Bḍ -ri. ²⁰ Bḍ -nāno. ²¹ Bḍ nidha-
nusso. ²² Bḍ pa. ²³ Bḍ pilhilitam.

8. Anattā tāta vaḍḍhanti bālaṃ accūpasevato.

māssu bālena saṃgañchi¹ amittenēva sabbadā. 86.

9. Taṃ t' āhaṃ² tāta yācāmi, karassu vacanaṃ mama,

māssu bālena saṃgañchi¹, dukkho bālehi saṃgamo ti. 87.

- 5 Tattha yo te vissāsaya³ ti yo tava vissāseyya, khameyya te ti yo
tava attani⁴ tayā katanā vissāsaṃ khameyya, sussūsī ca titikkhī cā⁵ 'ti tava
vacanaṃ sussūsāya c' eva vacanadhivasatena ca samannāgato yo bhaveyyā⁶ 'ti
attho, urasīva patitthāyā⁷ ti yathā mātu⁸ urasi putto patitthūti evaṃ patit-
thahitvā viya attano mātaram viya maññamāno taṃ bhajeyyāsītu vadati, yo ca
10 dhammena caratīti yo tividhasucaritadhammen⁹ eva¹⁰ iriyati, na mañña-
tīti tathā¹¹ caranto pi ca¹² ahaṃ¹³ dhammam carāmiti mānaṃ na karoti, vi-
suddhakārin¹⁴ ti visuddhēnaṃ dasannaṃ¹⁵ kusalakammupathānaṃ kārakam,
ragavirāgīnaṃ ti rāgīnaṃ ca virāgīnaṃ ca, rajjivā¹⁶ tamkhaṇam eva¹⁷ vi-
rajjanasabhāvaṃ¹⁸, nimmanussam¹⁹ pi ce ti sace pi sakala-Jambudīpatalam
15 nimmanussam¹⁵ hoti so yeva eko¹⁶ manusso titthati, tathāpi tādīsaṃ mā sevi,
mahāpāthan ti gūḍhamakkhitamaggam viya ca¹⁷, yānīvā¹⁸ 'ti yānena gac-
chanto viya, viśamaṃ ti nimmaṇṇatakhānupāsānādīvisamaṃ, bālaṃ accū-
pasevato ti bālam apaññaṃ atisevantaṃ, sabbadā ti tāta bālena saddhīm
samvāso nāma amittasamvāso viya sabbadā niccakālam eva dukkho, tantāhaṃ¹⁹
20 ti tena kāraṇena taṃ ahaṃ.

So evaṃ pitarā ovadito „tāta ahaṃ manussapathaṃ gan-
tvā tumhādise paṇḍite na labhissāmi²⁰, tattha gantuṃ bhā-
yāmi. idh' eva tumhākaṃ santike vasissāmīti“ āha. Ath' assa
pitā bhiyyo pi ovādaṃ datvā kaṣiṇaparīkammaṃ ācikkhi. So
25 nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā²¹ saddhīm
pitarā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Sattā imāṃ desanaṃ²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ sa-
modhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito sotāpatti-phale patiṭṭhahi):
„Tadā tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi, kumārīkā kumārīkā
30 ca²³. pitā²⁴ pana ahaṃ evā²⁵ ti. Haliddirāgajātakam²⁶.

¹ Bā - gaccha. ² C' taṃ nāhaṃ, Bā bandāhaṃ. ³ Cks vissāsate, Bā visāsase.

⁴ Bā yoca attano. ⁵ Bā omits mātu. ⁶ Bā - dhena - - tena dhammena. ⁷ Bā yatha. ⁸ Bā omits ca. ⁹ Bā haṃ. ¹⁰ Cks - rikan. ¹¹ Bā dasa. ¹² C' omits virāgīnaṃ; Bā ti rāgaṇa vijjivā. ¹³ Bā - maññeva. ¹⁴ Bā omits sa. ¹⁵ Bā manusso. ¹⁶ Cks ko. ¹⁷ Bā omits ca. ¹⁸ Bā yānīvā, Cks yānicā. ¹⁹ Bā ta-
thāhaṃ. ²⁰ Bā - miti. ²¹ Bā nibbattvā. ²² Bā dhammade- ²³ Bā thullaku-.

²⁴ Bā tāpaso. ²⁵ C' haliddhirājā-, Bā haliddhijātakaṃ navamam.

10. Samuggajātaka.

Kuto nu āgacchathā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Tam¹ hi Satthā „saccam kira tvaṃ ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kasmā bhikkhu mātugāmaṃ patthesi, mātugāmo nāṃ' esa 5 asabbho akataññū, pubbe dānavarakkhasā gilitvā kucchinā pariharantāpi² mātugāmaṃ rakkhituṃ ekapurisanissitam³ kātuṃ nāsakkhimsu, tvaṃ katham sakkhissasīti“ vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto kāme pahāya Himavantaṃ pavisitvā⁴ pabbajitvā 10 abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā phalāphalena yāpento vihaṣi. Tassa paṇṇasālāya avidūre eko dānavarakkhaso vasati, antarantarā Mahāsattaṃ upasamkamitvā dhammaṃ suṇāti, aṭaviyaṃ pana manussānaṃ saṅcaranamagge ṭhatvā⁵ manusse⁶ gahetvā khādati⁷. Tasmim kāle ekā Kāsiraṭṭhe⁸ kuladhītā uttamarūpa- 15 dharā aññatarasmim paccantagāme nivṛṭṭhā⁹ hoti. Tassā ekadivasam mātāpitunnaṃ dassanatthāya āgantvā¹⁰ paccāgamanakāle parivāramanusse disvā so dānavo bheravarūpena pakhandi. Manussā gahitāvudhāni¹¹ chaḍḍetvā palāyimsu. Dānavo yāne nisinnaṃ abhirūpaṃ mātugāmaṃ disvā paṭibaddha- 20 citto hutvā¹² attano guhaṃ netvā bhariyaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya ca¹³ sappitaṇḍulamacchamaṃsādini c' eva madhura-phalāni¹⁴ ca āharitvā taṃ posesi, vatthālaṃkārehi ca naṃ alaṃkaritvā rakkhanatthāya ekasmim karaṇḍake nipajjāpetvā karaṇḍakam gilitvā kucchinā pariharati. So ekadivasam na- 25 hāyitukāmatāya ekaṃ saraṃ gantvā karaṇḍakam uggilitvā¹⁵ tato niharitvā nahāpetvā vilimpetvā¹⁶ alaṃkaritvā „thokaṃ tava sarīraṃ utuṃ gaṇhāpehīti“ taṃ karaṇḍakasamīpe ṭhatvā sayam nahānatitthaṃ otaritvā¹⁷ anāsamkamāno thokaṃ dūraṃ

¹ B^d tañ. ² B^d -to, omitting pi. ³ B^d -sasanni-. ⁴ B^d adds isipabbajjam, ⁵ B^d adds āgatāgate. ⁶ B^d adds disvā ⁷ B^d -di. ⁸ B^d kāsikarathe. ⁹ B^d nibbattā. ¹⁰ B^d gantvā. ¹¹ B^d bhītā gahitagahitā-. ¹² B^d adds tam. ¹³ B^d omits ca. ¹⁴ B^d -phalāphalāni. ¹⁵ B^d vāmitvā. ¹⁶ B^d -pitvā. ¹⁷ C^k add tam.

gantvā nahāyi. Tasmiñ samaye Vāyussa putto nāma vijjā-
 dharo sannaddhakhaggo ākāseṇa gacchati. Sā taṃ disvā
 „ehīti“ hatthamuddaṃ akāsi. Vijjādharo khippaṃ otari.
 Atha naṃ sā karaṇḍake pakkhipitvā dānavassa āgamanam
 5 olokonti¹ karaṇḍakūpari² nisīditvā taṃ āgacchantaṃ disvā tassa
 attānaṃ dassetvā tasmiñ karaṇḍakasamīpaṃ asampatte yeva
 karaṇḍakaṃ vivaritvā anto pavisitvā vijjādharaṃ upari ni-
 pajjitvā attano sātakaṃ pārupi⁴. Dānavo āgantvā karaṇḍakaṃ
 asodhetvā va⁴ „mātugāmo yeva me“ ti saññāya karaṇḍakaṃ
 10 gilitvā attano guhaṃ gacchanto antarāmagge⁵ „tāpaso me
 ciradittho“⁶, ajja tāva naṃ⁷ gantvā vandissāmīti“ tassa santi-
 kaṃ agamāsi. Tāpaso pi naṃ dūrato va⁸ āgacchantaṃ disvā
 dinnam janānam kucchigatabhāvaṃ ñatvā ālapanto⁹ paṭhamam
 gātham āha:

- 15 1. Kuto nu āgacchatha bho tayo janā,
 svāgataṃ¹⁰ ettha nisīdathāsane,
 kacci 'ttha¹¹ bhonto kusalam anāmayam,
 cirassam abbhāgamanam¹² hi¹³ vo idhā 'ti. 88.

Tattha bho ti ālapanam, kaccitthā¹⁴ 'ti kacci bhotha bhavatha¹⁵,
 20 bhonto ti puna pi ālapanto va āha, kusalam anāmayam ti kacci¹⁶ tumhā-
 kam kusalam ārogyam, cirassam abbhāgamanam hi vo¹⁷ idhā 'ti ajja
 tumhākam idha abbhāgamanam ca cirassam¹⁸ jātām.

Tam sutvā dānavo „aham imassa tāpasassa santikam
 eko¹⁹ va āgato, ayañ ca²⁰ 'tayo janā' ti vadati, kin nām' esa
 25 katheti, kin nu kho sabhāvaṃ ñatvā katheti udāhu ummattako
 hutvā vippalapatīti²¹“ cintetvā tāpasam upasamkamitvā van-
 ditvā²² ekamantaṃ nisīditvā tena saddhim sallapanto dutiyam
 gātham āha:

¹ all three MSS. -ti. ² Bd -kakuppe. ³ Ck pāru, Bd parumpi. ⁴ Bd omits va.

⁵ Bd adds cintesi. ⁶ Bd ciram na ditho. ⁷ Bd omits nam. ⁸ Bd omits

va. ⁹ Bd sallapento. ¹⁰ Bd -tā. ¹¹ Bd kiñcitthā. ¹² Ck cirassam vambhāga-

Cs cirassam vagāmanam, Bs cirassam cabbhā-. ¹³ Cks omit hi. ¹⁴ Bd kiñ-

citthā ¹⁵ Bd adds vijjatha. ¹⁶ Bd kiñci. ¹⁷ Cks cirassam vabbhāgamanam

hitvā. ¹⁸ Bd ciram. ¹⁹ Bd ekako. ²⁰ Bd adds tāpaso. ²¹ Bd vilapasiti. ²²

Bd omits va-.

2. Aham eva eko idha-m-ajja¹ patto
na cāpi me dutiyo koci vijjati,
kim eva sandhāya te bhāsitaṃ ise:
kuto nu āgacchatha bho tayo janā ti. 89.

Tattha idhamajjā 'ti idha ajja, kimeva sandhāya te bhāsitaṃ ise 5
ti bhante isi kin nān' etaṃ sandhāya tayā bhāsitaṃ, pakataṃ² tava³ me katvā
kathehiti.

Tāpaso „ekamsen' evāvuso sotukāmo sīti“ „āma bhante“
ti „tena hi suṇohiti“⁴ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. Tuvañ⁵ ca eko bhariyā ca te piyā 10
samuggapakkhittanikinṇa-m-antare⁶,
sā rakkhitā kucchigatā va te sadā⁷
Vāyussa puttena sahā tahiṃ ratā ti. 90.

Tuvañ⁵ ca eko ti pathamaṃ tava tvaṃ eko⁸, pakkhittanikinṇa-
mantare⁹ ti pakkhittā nikiṇṇā antare¹⁰. aha te bhariyaṃ rakkhitukāmena 15
sadā tayā¹¹ samugge pakkhittā saddhiṃ samuggena nikiṇṇā¹² antare, anto-
kucchiyaṃ ṭhapitā ti attho, Vāyussa puttena sahā ti evaṇṇāmakena¹³
vijjādharena saddhiṃ, tahiṃ ratā ti tattha tava antokucchiyaṃ ñeva kilesara-
tiyā ratā, so dāni tvaṃ mātugāmaṃ ekapurisanissitaṃ¹⁴ rakkhissāmiti¹⁵ kuc-
chinā¹⁶ pariharanto tassā jāraṃ pi¹⁷ ukkhipitvā carasīti. 20

Taṃ sutvā dānava „vijjādhara nāma bahumāyā honti, sac'
assa khaggo hatthagato¹⁸ bhavissati kucchim me phāletvāpi
palāyissatīti“ bhītatasito hutvā khippaṃ karaṇḍakam uggilitvā¹⁹
purato ṭhapesi.

Satthā abhisambuddho hutvā taṃ pavattinī pakāśento catuttham 25
gātham āha:

1. Saṃviggarrūpo asinā vyākato²⁰
so dānava tattha samuggam uggili²¹.

¹ Bā idhevavajja. ² Bā omits pā-. ³ Bā tava. ⁴ Bā -nā-. ⁵ C^{ks} tvañ, Bf evañ. ⁶ C^k -nikinna an-, C^s -nikiman-. Bf -pakkhittāṃ nikkhinnam-. ⁷ C^s satā. ⁸ Bā adds jano. ⁹ Bā -nikkinnam-. ¹⁰ C^k nikkhittānikinna an-, Bā omits pakkhittā - - - re. ¹¹ Bā sadā tassā. C^{ks} satā tayā. ¹² Bā nikkinnā. ¹³ C^{ks} -ke. ¹⁴ Bā ekaṃ puri-. ¹⁵ Bā karissāmiti. ¹⁶ Bā -nāpi. ¹⁷ C^k jarampi, Bā tassa jāraṃ, omitting pi. ¹⁸ C^k adds sa, Bā khaggahatto gato. ¹⁹ Bā ukkhipitvā. ²⁰ Bā byā-. ²¹ Bā uggīri.

addakkhi bhariyaṃ sucimālabhārinin
Vāyussa puttena sahā tahiṃ ratan ti. 91.

Tattha addakkhīti karaṇḍakaṃ vivaritvā addasa.

Karaṇḍake pana vivaṭamatte yeva vijjādharo vijjaṃ pari-
5 japitvā¹ khaggaṃ gahetvā ākāsaṃ pakkhandi. Taṃ disvā dā-
navo Mahāsattassa tussitvā thutipubbaṅgamā sesagāthā abhāsi:

5. Suddiṭṭharūṇ' uggatapānuvattinā²:

hīnā narā ye pamadāvasaṃ³ gatā,
yathā have⁴ pāṇa-r-iv' ettha⁵ rakkhitā
10 duṭṭhā mayī⁶ aññaṃ abhippamodati. 92.

6. Divā ca ratto ca mayā upaṭṭhitā
tapassinā⁷ jotir ivā vane vasaṃ,
sā dhammam okkamma adhammam ācari,
akiriyarūpo pamadāhi⁸ santhavo. 93.

15 7. 'Sarīramajjhamhi ṭhitā' ti maññi 'haṃ'⁹
'mayhaṃ ayan' ti asatiṃ¹⁰ asaññataṃ,
sā dhammam okkamma adhammam ācari,
akiriyarūpo pamadāhi santhavo. 94.

8. 'Surakkhitam me' ti kathan nu vissase,
20 anekacittāsu na h' atthi rakkhanā¹¹,
etā hi pātālapapātasannibhā,
ettha-ppamatto vyasanaṃ nigacchati. 95.

9. Tasmā hi te sukhino vītasokā
ye mātugāmāhi¹² caranti nissaṭṭā¹³,
25 etaṃ sivaṃ uttamam ābhipatthayaṃ¹⁴
na mātugāmāhi¹² kareyya santhavan ti. 96.

¹ B^d jappetvā. ² B^d sudithaṃ rūpapuggata-, P^f suditharupamugga-. ³ B^d napamuvasam. ⁴ C^k bhavē. ⁵ C^s pānarivena, P^d pānānivettha, B^f yadā me hata pānānivatta. ⁶ C^k P^f mayi, C^s mahi, B^d masi. ⁷ B^d -no. ⁸ B^d pamodāhi, P^f pamudāhi. ⁹ B^d sarīramajjhatitā ti maññāhaṃ, P^f sarīramajjhamhi kitā ti maññayaṃ. ¹⁰ C^s B^d -ti, C^k -ti. ¹¹ B^d -cittāpunahettharakkhaṇā, P^f -puna-hettharakkhaṇā. ¹² B^d -mehi. ¹³ B^d nissadā, B^f nissakā. ¹⁴ P^d abhi-

Tattha suddittharūpuggatapānuvattinā¹ ti bhante isivara uggatapa-
 anuvattanena² uggatapānuvattinā tayā sudittharūpam idam kūranam, hīnā ti
 nīcā, yathā have³ pānarivettha⁴ rakkhitā ti ayaṃ mayā attano pānā
 viya ettha antokucchiyaṃ paribarantena rakkhitā, dutṭhā mayīti idāni mayi⁵
 mittadubbikammaṃ katvā dutṭhā aññam purisaṃ abhippamodati, jotiriva vane
 vasaṇ ti vane vasantena tapassinā aggī viya mayā upaṭṭhitā paricaritā, sā
 dhammamokkammā⁶ ti sā⁷ esā dhammaṃ ukkamitvā⁸ atikkamitvā, akiri-
 yarūpo ti akattabbarūpo, sarīramajjhamhi thitā ti maññīham⁹ ma-
 yham ayaṇ ti asatiṃ¹⁰ asaṇṇatan ti imaṃ asatiṃ¹¹ asappurisadhamma-
 samannāgataṃ asaṇṇatan dussīlam mayham¹² sarīramajjhamhi thitā ti ca
 mayham ayaṇ ti ca¹³ maññāmi, surakkhitamme ti kathannu vissase ti
 ayaṃ mayā surakkhitā ti katham paṇḍito vissaseyya yatra hi nāma mādiso pi
 attano [kucchiyaṃ rakkhanto rakkhituṃ nāsakki]¹⁴, pātālapapātasanni-
 bhā¹⁵ ti lokassādena duppūranīyattā¹⁶ mahāsamudde¹⁷ pātālasamkhātena pa-
 pātena sadisā¹⁸, etthappamatto¹⁹ ti evarūpāsu etāsu uḍḍunāsu pamatto
 puriso mahāvyaasanam pāpuṇāti, tasmā hīti yasmā mātugāmasaṃ gatā mahā-
 vināsaṃ pāpuṇanti tasmā²⁰ ye mātugāmāhi nissatā²¹ hutvā caranti te sukhino,
 etaṃ si vaṇ ti yad etaṃ mātugāmato nissatānaṃ²² viśaṃsatthānaṃ²³ caranaṃ
 etaṃ jhānasukham eva sivaṃ khemaṃ uttamaṃ abhipatthetabbam, etaṃ pattha-
 yamaṇo mātugāmehi saddhim santhavaṃ na kareyyā²⁴ ti.

Evam²⁵ vatvā dānava Mahāsattassa pādesu patitvā
 „bhante, tumhe nissāya mayā jīvītaṃ laddham, maṇ' amhi²⁶
 imāya pāpadhammāya vijjādharena mārāpito“ ti Mahāsattaṃ
 abhitthavi. So pi 'ssa dhammaṃ desetvā „imissā mā kiñci
 pāpaṃ akāsi, silāni gaṇhā²⁷“ ti taṃ pañcasilesu patiṭṭhāpesi.
 Dānava „ahaṃ kucchinā pariharanto pi²⁸ rakkhituṃ na sak-
 komi, añño²⁹ ko rakkhissatīti³⁰“ taṃ uyyojetvā attano araṇ-
 ñam eva pāvīsi³¹.

Satthā imaṃ desanaṃ³² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
 dhānesi (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito³³ sotāpatti-phale patiṭṭhahi): „Tadā
 dibbacakkhukatāpa-so³⁴ aham eva aho sin“ ti. Samugga-jātakaṃ³⁵.

¹ Ck -ttā-, Bḍ sudittharūpamugga-. ² Bḍ omits ugga-. ³ Ck bhāve. ⁴ Ck
 pānir-, Cṣ pārivettha, Bḍ pānānivettha. ⁵ Bḍ omits ma-. ⁶ Ck omits sā. ⁷ Bḍ
 okka-. ⁸ Bḍ maññāham. ⁹ Cṣ Bḍ -ti, Ck -tī. ¹⁰ Ck -tī, Cṣ -ti, Bḍ asantaṃ.
¹¹ Bḍ mayam. ¹² Bḍ omits ca. ¹³ Cṣ -im, Bḍ -i? ¹⁴ Cṣ -lappapā-. ¹⁵ Bḍ
 -yatthā. ¹⁶ Bḍ -o. ¹⁷ Cṣ etta-. ¹⁸ Bḍ adds hi. ¹⁹ Bḍ mātugāmaṃ nissitā.
²⁰ Ck -na. ²¹ Cṣ nisamsa-, Bḍ nisatthānaṃ. ²² Bḍ evaṇca. ²³ Bḍ laddhi namhi.
²⁴ Bḍ -hāhi. ²⁵ Bḍ adds taṃ. ²⁶ Cṣ -e. ²⁷ Bḍ -titi, Cṣ -sīti. ²⁸ Bḍ agamāsi.
²⁹ Bḍ dhammade-. ³⁰ Bḍ -tabbikkhu. ³¹ Bḍ adds pana. ³² Bḍ adds dasamaṃ.

11. Pūtimamsajātaka.

Na kho me ruccatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
indriyasamvaram¹ ārabba kathesi. Ekasmim hi samaye bahu-
bhikkhū indriyesu aguttadvārā² ahesum. Satthā „ime bhikkhū ova-
5 ditum vaṭṭatīti“ Anandattherassa vatvā³ aniyamavasena bhikkhusam-
gham sannipātāpetvā alamkatapallamkavaramajjhagato⁴ bhikkhū
āmantetvā „bhikkhave, bhikkhunā nāmarūpādīsu subhanimittavasena⁵
nimittaṃ gaṇhitum⁶ na vaṭṭatī⁷, sace hi tasmim samaye kālaṃ karoti
nirayādīsu nibbattati, tasmā rūpādīsu subhanimittaṃ mā gaṇhittha⁸.
10 bhikkhunā nāmarūpādigocarena⁹ na bhavitabbam, rūpādigocarā hi
diṭṭhe va¹⁰ dhamme mahāvināsam pāpuṇanti, tasmā varam¹¹ bhik-
khave tattāya aṃsalākāya cakkhundriyaṃ sampalimaṭṭhan¹²“ ti
vitthāretvā „tumbhākaṃ rūpaṃ olokanakālo pi atthi anolokanakālo¹³ pi,
olokanakāle subhavasena anoloketvā asubhavasena¹⁴ eva¹⁵ olokeyyātha,
15 evaṃ attano gocarā¹⁶ na parihāyissatha, ko¹⁷ pana tumbhākaṃ gocarā¹⁷
ti: cattāro satipaṭṭhānā¹⁸ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo nava lokuttara-
dhammā¹⁹, etasmim hi²⁰ vo gocare carataṃ²¹ na lacchati Maro otā-
ram²², sace pana kilesavasikā²³ hutvā subhanimittavasena olokessatha
Pūtimamsasigālo viya attano gocarā parihāyissatha“ ti vatvā atī-
20 tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Himavantapasse²⁴ araṇṇāyatane pabbataguhāyaṃ anekasatā
eḷakā vasanti. Tesam vasanaṭṭhānato avidūre ekissā guhāya
Pūtimamsa nāma sigālo Veniyā²⁵ nāma bhariyāya saddhim
25 vasati. So ekadivasam bhariyāya saddhim vicaranto te eḷake
disvā „eken’ upāyena²⁶ imesaṃ maṃsaṃ khādītum vaṭṭatīti“
cintetvā upāyena ekekaṃ²⁷ eḷakaṃ māresi. Te ubho pi eḷaka-
maṃsaṃ khādantā thāmasampannā thūlasarīrā ahesum. Anu-
pubbena eḷakā parikkhayaṃ agamaṃsu²⁸. Tesam antare

¹ Ld -yam asam-. ² Ck gu-. ³ Bd adds ānandattherassa gantvā ⁴ Bd adds bahu ⁵ Bd omits nimitta. ⁶ Bd gaṇhetum. ⁷ Cs Bd -tīti. ⁸ Bd -hathā ti. ⁹ Bd -pādīsuge-. ¹⁰ Bd yeva. ¹¹ Bd tasmā caranti mā ¹² Cks samphali-, Bd sampalipathan. ¹³ Ck alok-, Cs ālo-, Bd anāro- ¹⁴ Bd omits ano - - asu - -. ¹⁵ Bd -ram. ¹⁶ Bd ke. ¹⁷ C- Bd -rā. ¹⁸ Bd adds cattāro samapathānā cattāro iddhi-
pādā ¹⁹ Bd -o ²⁰ Bd imasmim, omitting hi. ²¹ Bd carantānam. ²² Bd maro chiddam na lacchati maro okāsam ²³ Bd -vasena ²⁴ Bd -padese. ²⁵ Cs -yāya, Bd veniyā. ²⁶ Bd -na up-. ²⁷ Bd ekam. ²⁸ Bd āg-.

Meḷamātā¹ nāma ekā eḷikā vyattā ahoṣi. Upāyakusalo² sigālo
 taṃ māretuṃ asakkonto ekadivasam bhariyāya saddhiṃ sam-
 mantento „bhadde, eḷakā khīṇā³, imaṃ eḷikaṃ eken' upāyena⁴
 khādituṃ vattati, ayaṃ pan' ettha upāyo: tvaṃ ekikā va
 gantvā etāya saddhiṃ sakhikā⁵ hohi⁶, atha te⁷ tāya saddhiṃ 5
 vissāse uppanne ahaṃ matālayaṃ karitvā⁸ nipajjissāmi, tvaṃ
 etaṃ upasaṃkamitvā 'āḷi⁹, sāmiyo me mato ahañ ca anāthā,
 ṭhapetvā taṃ añño me nātako n' atthi, ehi roditvā kanditvā
 tassa sarīrakiccaṃ karissāmā' 'ti vatvā taṃ gaṇhitvā¹⁰ āgac-
 cheyyāsi, atha naṃ ahaṃ¹¹ uppatitvā gīvāya ḍasitvā māressā- 10
 mīti¹². Sā¹² „sādhū“ 'ti sampatīcchitvā tāya saddhiṃ sakhi-
 bhāvaṃ katvā vissāse uppanne eḷikaṃ tathā avoca. Eḷikā
 „āḷi¹³, tava sāmikena sabbe mama nātakā khāditā¹⁴, bhāyāmi,
 na sakkomi gantun“ ti āha. „Āḷi, mā bhāyi, matako kiṃ
 karissatīti¹⁵. „Kharamanto te sāmiko, bhāyāmi' evāhan“ ti sā 15
 evaṃ vatvāpi¹⁶ tāya punappuna yāciyamānā „addhā mato
 bhavissatīti“ sampatīcchitvā tāya saddhiṃ pāyāsi. Gacchantī¹⁷
 pi¹⁷ pana „ko jānāti kiṃ bhavissatīti¹⁸“ tasmiṃ āsaṃkāya¹⁹
 sigāliṃ purato katvā sigālaṃ parigaṇhanti²⁰ yeva gacchati²¹.
 Sigālo tesam padasaddaṃ sutvā „āgatā nu kho eḷikā“ ti 20
 sīsaṃ ukkhipitvā akkhīni²² parivattetvā olokesi. Eḷikā taṃ
 tathā kaṇṭhaṃ disvā „ayaṃ pāpadhammo maṃ vañcetvā
 māretukāmo²³ matālayaṃ dassetvā nipanno“ ti nivattitvā palā-
 yanti²⁴ sigāliyā „kasmā palāyasīti“ vutte taṃ kāraṇaṃ ka-
 thenti²⁵ paṭhamam gātham āha:

25

¹ C^s mela-, B^d mendikamātā. ² C^k -lā, C^s -lam, B^d -lo corr. to -lā. ³ C^k
 elakkhīnā, B^d ekā khīnā. ⁴ B^d -na up- ⁵ C^k sakkhikā, B^d sakhi. ⁶ C^s hoti,
 B^d lotha. ⁷ B^d tvaṃ. ⁸ B^d kāre-. ⁹ B^d eḷikā ¹⁰ C^k omits taṃ ga-; B^d
 taṃ gaṇhitvā. ¹¹ B^d panāham ¹² C^ks omit sā. ¹³ B^d omits āli. ¹⁴ C^k khā-
 ditā, C^s māditā. ¹⁵ B^d omits pi. ¹⁶ C^k -ti, C^s -to, B^d -taṃ. ¹⁷ B^d
 omits pi. ¹⁸ B^d karissatīti. ¹⁹ B^d asaṃkā. ²⁰ all three MSS. -ti. ²¹ B^d
 -anti. ²² B^d omits akkhīni. ²³ B^d -matāya. ²⁴ C^ks -ti, B^d nipanno nivattiyā,
 omitting palāyanti.

1. Na kho me ruccati¹ āli Pūtimanissassa pekkhanā,
etādisā sakhārasmā ārakā parivajjaye ti. 97.

Tattha ālīti ālapanāṃ, sakhi² sahāyike ti attho, etādisā sakhārasmā ti evarūpā sahāyakā apakkamitvā taṃ sahāyakaṃ ārakā parivajjethā 'ti attho.

- 5 Evañ ca pana vatvā sā nivattitvā attano vasanatthānam
eva gatā. Sigālī pi³ taṃ nivattetum asakkonti tassā kujjhāyitvā
attano sāmikass' eva santikaṃ gantvā pajjhāyamānā nisīdi.
Atha naṃ sigālo garahanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Ummattikā ayaṃ⁴ Venī⁵, vaṇṇeti patino sakhiṃ⁶,
10 pajjhāti paṭigacchantiṃ⁷ āgataṃ Melamātaraṃ⁸ ti. 98.

Tattha Venīti⁹ tassā nāmaṃ, vaṇṇeti patino sakhiṃ ti paṭhamam
eva attano sakhiṃ elikaṃ mayi sassinehaviṣṣāsikā āgamissati¹⁰ no¹¹ santikaṃ
matālayaṃ karohīti patino santike vaṇṇeti, aha naṃ idāni āgataṃ mama santi-
kaṃ anāgantvā va paṭigacchantiṃ¹² Melamātaraṃ¹³ pajjhāti anusocati.

- 15 Taṃ sutvā sigālī tatiyaṃ gātham āha:

3. Tvaṃ kho si samma ummatto dummedho avicakkhaṇo
yo tvaṃ matālayaṃ katvā akālena vipekkhasīti. 99.

Tattha avicakkhaṇo ti vicāraṇapaṇṇārahito, akālena vipekkhasīti
elikkāya attano santikaṃ anāgatāy' eva¹⁴ olokesīti attho

- 20 4. Na akāle vipekkheyya kāle pekkheyya paṇḍito.
Pūtimamso va¹⁵ pajjhāti¹⁶ yo akāle vipekkhatīti 100.
ayaṃ abhisambuddhagāthā.

- Tattha akāle ti kāmagine ārabha subhavasena cittupattikāle¹⁷, ayaṃ hi
bhikkhuno rūpaṃ oloketum akālo nāma, kāle¹⁸ ti asubhavasena anussativasena
25 kasinavasena vā rūpagahanakāle¹⁸, ayaṃ hi bhikkhuno rūpaṃ oloketum¹⁹ kālo
nāma, tattha akāle sārattakāle²⁰ rūpaṃ oloketto mahāvināsaṃ pāpunātīti²¹
Hāritajātaka-Lomasakassapajātakādīhi dipetabbaṃ, kāle asubhavasena oloketto²²
arahatte patitthahatīti²³ Asubhakammikatisstatheravathunā kathetabbam. Pūti-
mamso va pajjhātīti bhikkhave yathā Pūtimanissasigālo akāle elikaṃ oloketvā

¹ Bf ruggati ² Cks -ī. ³ Bd omits pi. ⁴ Cks -kāyaṃ. ⁵ Ck Bdf -ī. ⁶ Cks sakhi, Bd sana, Bf sakhi. ⁷ Cks Bd pajjhāyati, Ck Bd -gacchanti. Cs -gacchati, Bf paṭigacchanti. ⁸ Bdf menda- ⁹ Ck venīti. ¹⁰ Bd sinehā visāsikā ga-. ¹¹ Bd patino. ¹² Bd -gacchati. ¹³ Bd mendamā-. ¹⁴ Cks -gateyeva, Bd -gatāya. ¹⁵ Cs ca. ¹⁶ Bdf pajjhāyi. ¹⁷ Bd cittuppadakule. ¹⁸ Cks -lo ¹⁹ Bd -tu. ²⁰ Bd āsārattha-. ²¹ all three MSS. -nantīti. ²² Cks -te. ²³ Cks -hantīti.

attano gocarā parihīno pajjhāyati evaṃ bhikkhu akāle subhavasena rūpaṃ oloketvā satipaṭṭhānādigocarā¹ parihīno diṭṭhadhamme samparāye pi jhāyati² pajjhāyati kilamati.

Veṇī pi kho sigālī Pūtimamsaṃ samassāsetvā³ „sāmi, mā cintesi, ahaṃ taṃ puna pi upāyena ānessāmi, tvaṃ āgamana- 5
kāle⁴ appamatto gaṇheyyāsīti⁵“ tassā santikaṃ gantvā „āli,
tava āgatabhāvo⁶ yeva no atthāya⁷ jāto, tava⁸ āgatakālasmiṃ⁹
yeva hi¹⁰ me sāmiko satim paṭilabhi, idāni jīvati, ehi¹¹ tena
saddhiṃ paṭisanthāraṃ karohīti¹²“ vatvā pañcamaṃ gātham āha:

5. Piyāṃ kho āli me hotu, puṇṇapattaṃ dadāhi me, 10
pati sañjīvito mayhaṃ, eyyāsi piyapucchikā¹³ ti. 101.

Tattha puṇṇapattaṃ dadāhi me ti piyakkhānaṃ akkhāyikā¹⁴ mayhaṃ tuṭṭhidānaṃ dehi, pati sañjīvito ti mayhaṃ sāmiko sañjīvito utṭhito ārogo¹⁵ ti attho, eyyāsīti mayā saddhiṃ ñeva¹⁶ āgaccha.

Elīkā „ayaṃ pāpadhammā maṃ vañcetukāmā, ayuttaṃ 15
kho pana paṭipakkhakaraṇaṃ¹⁷, upāyen' eva naṃ vañcessā-
mīti“ cintetvā chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Piyāṃ kho āli te hotu, puṇṇapattaṃ dadāmi te,
mahatā ca¹⁸ parivārena esaṃ, kayirāsi bhojanan ti. 102.

Tattha esaṃ ti āgamiṣṣāmi, āgacchamānā ca attano rakkhaṃ¹⁹ katvā 20
mahantena parivārena āgacchissāmi.

Atha naṃ sigālī parivāraṃ pucchanti²⁰

7. Kīdiso tuyhaṃ parivāro yesaṃ kāhāmi bhojanaṃ,
kiṃnāmaka²¹ ca te sabbe, te²² me akkhāhi pucchitā ti 103.
sattamaṃ gātham āha. Sā ācikkhanti²³ 25

8. Māliyo Caturakkho ca²⁴ Piṅgiyo²⁵ atha Jambuko²⁶

edisō mayhaṃ parivāro, tesaṃ kayirāsi²⁷ bhojanan ti 104.
atṭhamaṃ gātham āha.

¹ C^s -nāgocārā corr. to -nādigocara, B^d -nāgocara. ² B^d socati. ³ B^d assā-. ⁴ B^d āgata-. ⁵ B^d adds vatvā. ⁶ B^d āgatakāle. ⁷ B^d attho. ⁸ C^{ks} tāva. ⁹ C^{ks} -lasmiṃhi (instead of -lami?) ¹⁰ B^d omits hi ¹¹ B^d nahi. ¹² B^d karosīti. ¹³ C^{ks} -pucchakā, B^d -pucchitā, B^f pissa pucchitā. ¹⁴ B^d piyakānaṃ āgatassā. ¹⁵ C^s B^d a-. ¹⁶ B^d omits ñeva ¹⁷ C^s -pakka-, B^d paṭipakkhakā-. ¹⁸ B^d omit ca. ¹⁹ B^d āra-. ²⁰ C^{ks} -ti, B^d -taṃ. ²¹ B^d kinā-, C^{ks} kinandāmaka. ²² B^d taṃ. ²³ C^{ks} B^d -ti. ²⁴ B^d caturakkhena, B^f -rakkhova. ²⁵ B^d migiyo, B^f piṅgiyo. ²⁶ B^d -uyo. ²⁷ C^l -rāhi, C^s -rāni, B^d -rāyi, B^f karirāpi.

Tattha te me¹ ti te parivāre² mayhaṃ ācikkha, Māliyo ti ādini catunnaṃ sunakhānaṃ nāmāni.

„Tattha ekekassa pañca sunakhasatāni³ parivāro ti⁴ evaṃ dvīhi⁵ sunakhasahashehi parivāritā āgamiṣṣāmīti“ vatvā „sace te⁶ bhojanaṃ na labhissanti tumhe pi dve jane māretvā khā-
5 dissantīti“ āha. Taṃ sutvā sigālī bhītā „alaṃ imissā tatthagamanena, upāyen’ assā⁷ anāgamanam eva karissāmīti“ cintetvā navamaṃ gātham āha:

9. Nikkhaṇṭāya agārasmā bhaṇḍakam pi vinassati,
10 ārogyaṃ ālino vajjaṃ, idh’ eva vasa, mā gamā⁸ ’ti. 105.

Tass’ attho: āli, tava gehe bahubhaṇḍakam atthi, taṃ te nikkhaṇṭāya⁹ agārasmā nirārakkhaṃ¹⁰ bhaṇḍakam vinassissati¹¹, ahaṃ eva te ālino saḥāyakassa ārogyaṃ vajjaṃ vadissāmi, tvaṃ idh’ eva vasa, mā gamā¹² ti.

Evaṃ ca pana vatvā maraṇabhayaabhītā vegena sāmikassa
15 santikaṃ gantvā taṃ gahetvā¹³ palāyi. Te puna taṃ ṭhānaṃ āgantum¹⁴ nāsakkhimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁵ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā ahaṃ tasmim’ ṭhāne vanajettharukkhe¹⁶ nibbattadevatā aho sin’ ti. Pūtimam’ sa jātakam¹⁷.

20

12. Tittirajātika.

Yo te puttake ti. Idaṃ Satthā Gijjhakūṭe viharanto vadhāya paṇisaṅkkaṇaṃ ārabba kathesi. Tasmim’¹⁸ hi samaye dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „aho¹⁹ āvuso Devadatto nillajjo anariyo evaṃ uttamagunādharaṇassa Sammāsambuddhassa Ajāta-
25 sattunā saddhim’ ekato hutvā dhanuggahapayojana-silāvijjhana-nālāgiri-vissajjanehi²⁰ vadhāya upāyaṃ karotīti“. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya

¹ B^d taṃ me. ² B^d kena parivārena. ³ E^d pañcapañcasu-. ⁴ B^d parivārenti. ⁵ E^d evaṃ hi dve. ⁶ B^d omits te. ⁷ B^d upāyenāhaṃ. ⁸ C^{ks} gatā, E^d idhe vasa māgatā, B^f idhe sa māgatā. ⁹ B^d atthite tayā nikkhantiyā. ¹⁰ E^d anā-. ¹¹ C^k -si, B^d vinassati. ¹² C^{ks} gatā, B^d idhevasamāgamāhi. ¹³ B^d omits taṃ ga-. ¹⁴ B^d gantum. ¹⁵ B^d dhammade-. ¹⁶ E^d -jetthakaru-. ¹⁷ B^d adds ekādasamaṃ. ¹⁸ E^d -ñ. ¹⁹ E^d omits aho. ²⁰ C^s B^d -silāpavi-.

nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakki¹, idāni pana me tāsamattam pi kātuṃ nāsakkhīti“² vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente eko disāpāmoḁkko ācariyo Bārāṇasīyaṃ pañcasatānaṃ māṇavakānaṃ 5 sippaṃ vācento ekadivasaṃ cintesi: „mayhaṃ idha vasantassa palibodho hoti, māṇavānaṃ³ pi sippaṃ na niṭṭhāti, Himavanta-padese araṇṇāyatanāṃ⁴ pavisitvā tattha vasanto vācessāmīti“⁵. So māṇavakānaṃ kathetvā tilataṇḍulatelavatthādīni gāhāpetvā araṇṇaṃ pavisitvā⁶ maggato avidūraṭṭhāne paṇṇasālaṃ karetvā 10 nivāsaṃ kappesi. Māṇavāpi attano attano⁷ paṇṇasālaṃ karīṃsu. Māṇavānaṃ nātaka⁸ taṇḍulādīni pesenti, raṭṭhavāsino pi „disāpāmoḁkhācariyo⁹ kira araṇṇe asukaṭṭhāne nāma vasanto sippaṃ uggaṇhāpetīti“¹⁰ tassa taṇḍulādīni abhiharanti, kantāra-paṭipannāpi denti, aṇṇataro puriso khīrapānathāya savaccaṃ¹¹ 15 dhenum pi¹² adāsi. Ācariyassa pana¹³ paṇṇasālāya santike dvihi potakehi saddhiṃ ekā godhā vasati¹⁴, siḥavyagghāpi 'ssa upaṭṭhānaṃ āgacchanti. Eko tittiro pi tattha nibaddhavāso ahoṣi, so ācariyassa māṇavānaṃ mante vācentassa sutvā tayo pi vede uggaṇhi. Māṇavā tena saddhiṃ ativissāsikā ahesuṃ. 20 Aparabhāge māṇavesu nipphattiṃ¹⁵ appattesu yeva ācariyo kālaṃ akāsi, māṇavā tassa sarīraṃ jhāpetvā vālukaṭṭhūpaṃ¹⁶ katvā nānāpupphehi pūjetvā rodanti paridevanti. Atha te¹⁷ tittiro „kasmā rodatha“ 'ti āha. „Ācariyo¹⁸ no sippe anitṭhite yeva kālakato, tasmā rodāma“ 'ti. „Evaṃ sante mā cintayittha¹⁹, 25 ahaṃ vo sippaṃ²⁰ vācessāmīti“. „Tvaṃ kathaṃ jānāsīti“. „Ahaṃ ācariye tumhākaṃ vācente sutvā va²¹ tayo vede paṇe akāsin“ ti. „Tena hi attano paṇabhāvaṃ amhe jānāpehīti“.

¹ Bā - sakkaṭṭī. ² Bā omits idāni pana - - - nāsakkhīti. ³ Bā - vakānaṃ. ⁴ Bā - ne, C^s - ne corr. to - naṃ. ⁵ tattha - - pavisitvā wanting in Bā. ⁶ C^s omits one attano. ⁷ Bā adds tesāṃ. ⁸ Bā - mokkha āc-. ⁹ Bā gan-. ¹⁰ C^s - a. ¹¹ Bā - nuṃ, omitting pi. ¹² Bā omits pa-. ¹³ Bā - anti. ¹⁴ all three MSS. nippa-. ¹⁵ C^k lukā-, Bā vālīkāya-, C^s vālūkā-. ¹⁶ Bā ne. ¹⁷ C^s - ye. ¹⁸ Bā - ocittha. ¹⁹ Bā omits si-. ²⁰ Bā omits va.

Tittiro „tena hi suṇāthā¹“ ’ti tesaṃ ganṭhigaṇṭhiṭṭhānam² eva pabbatamatthakā³ nadim otārento viya osāresi. Maṇavā haṭṭha-tuṭṭhā hutvā tittirapaṇḍitassa santike sippaṃ paṭṭhapesuṃ. So pi disāpāmokkhācariyaṭṭhāne⁴ ṭhatvā te⁵ sippaṃ vācesi.

5 Māṇavā tassa suvaṇṇapañjaraṃ karitvā upari vitānaṃ⁶ bandhitvā suvaṇṇataṭṭake madhulājādini upaharantā nānāvaṇṇehi pupphehi pūjentā mahantaṃ sakkāraṃ karimsu. „Tittiro kira araṇṇāyatane pañcasate māṇave⁷ mante vācetitī“ sakala-Jambudīpe pākato ahosi. Tadā Jambudīpe giraggasamajjasa-

10 disaṃ⁸ mahantaṃ chaṇaṃ ghosayimsu. Māṇavānaṃ mātāpitaro chaṇadassanattāyā⁹ āgacchantū ’ti pesesumi. Māṇavā tittirassa ārocetvā tittirapaṇḍitaṃ ca¹⁰ sabbaṃ ca assamapadaṃ godhaṃ paṭicchāpetvā¹¹ attano attano nagaraṃ gamimsu¹². Tadā eko niggaṭiko¹³ duṭṭhatāpaso tattha tattha vicaranto taṃ ṭhānaṃ

15 pāpuṇi¹⁴. Godhā taṃ¹⁵ disvā paṭisanthāraṃ katvā „asukaṭṭhāne taṇḍulā¹⁶ asukaṭṭhāne telādini atthi, bhattaṃ pacitvā bhuñjā¹⁷“ ’ti vatvā gocarattāyā gatā. So¹⁸ pāto va bhattaṃ pacitvā dve godhāputtaka¹⁹ māretvā rasaṃ katvā bhuñji²⁰, divā tittirapaṇḍitaṃ ca vacchakaṃ ca māretvā khādi,

20 sāyaṃ dhenuṃ āgataṃ²¹ disvā taṃ pi māretvā maṃsaṃ khādītva rukkhamaṇḍale nipajjitvā gharughurāyanto²² niddaṃ okkami. Godhā sāyaṃ āgantvā puttaka apassantī upadhārayamānā vicari. Rukkhadevatā godhaṃ puttaka adisvā kampamānaṃ oloketvā khandhavivare dibbānubhāvena ṭhatvā „godhe, mā

25 kampi, iminā pāpapurisena tava puttakā ca tittiro ca vaccho ca dhenu ca maritā, gīvāya²³ ḍasitvā jīvitakkhayaṃ pāpehīti“ sallapantī paṭhamāṃ gāthā āha:

¹ C¹ sunā, C² sunā corr. to sunāthā. ² B¹ omits one ganthi ³ B¹ -ke. ⁴ B¹ -yassathāne. ⁵ B¹ tesaṃ. ⁶ B¹ -ne. ⁷ B¹ -navake ⁸ C² -sambuccasa-disaṃ, B¹ giraggisamajjadivasāṃ, B² giraggasamajjadidivasāṃ. ⁹ B¹ chaṇaṃ. ¹⁰ B¹ -taṃ, omitting ca ¹¹ C¹ -cchādetvā, B¹ -cchāḍāpetvā. ¹² B¹ -rameva agamaṃsu ¹³ B¹ nikkārumko. ¹⁴ B¹ sampā-. ¹⁵ C² naṃ. ¹⁶ B¹ -laṃ. ¹⁷ B¹ -āhi. ¹⁸ B¹ tāpaso. ¹⁹ B¹ godha-. ²⁰ B¹ khādi in the place of rasaṃ k. bh. ²¹ C¹ -tā, B¹ dhenu āgacchantam ²² B¹ gharugharā. ²³ B¹ adds naṃ.

1. Yo te puttake akhādi dinnabhatto¹ adūsake
tasmiñ dāṭhañ nipātehi², mā te muccittha jīvato ti³. 106.

Tattha dinnabhatto¹ ti bhattañ pacitvā bhuñjā⁴ 'ti tayā dinnabhatto⁵,
a dūsake ti niddose niraparādhe, tasmiñ dāṭhan ti⁶ tasmiñ pāpapurise ca-
tasso pi dāṭhā⁷ nipātehi⁸ adhippāyo. mā te muccittha jīvato⁹ ti jīvanto⁹ 5
sajīvo hutvā tava hatthato esa¹⁰ pāpadhammo mā mucci¹¹ mokkhañ mā la-
bhatu. jīvitakkhayañ¹² pāpehi¹² attho.

Tato godhā dve gāthā abhāsi:

2. Ākiñṇaluddo puriso dhāticelañ¹³ va makkhito,
padesan tañ¹⁴ na passāmi yattha dāṭhañ¹⁵ nipātaye. 107. 10
3. Akataññussa posassa niccañ vivaradassino (I, 322: Dh.p. 149.)
sabbañ¹⁶ ce paṭhaviñ dajjā n'eva nañ abhirādhaye ti. 108.

Tattha ākiñṇaluddo ti gālhaluddo¹⁷, vivaradassino ti chiddani
otārañ pariyasantassa, neva nañ abhirādhaye ti evarūpañ puggalañ sa-
kalam paṭhaviñ dento¹⁸ pi tosetuñ na sakkuneyya, kimaṅga¹⁹, pañāhañ bhatta- 15
mattadāyikā ti dasseti.

Godhā evañ vatvā „ayañ pabujjhivā mam²⁰ pi khā-
deyyā“ 'ti attano jīvitañ rakkhamānā palāyi. Te pi pana
sīhavyagghā tittirassa sahāyakā va²¹. Kadāci²² pi²³ te āgantvā
tittirañ passanti, kadāci²⁴ so gantvā tesañ dhammañ desetvā 20
āgacchati. Tasmiñ pana divase sīho vyagghañ āha: „samma,
ciraḍiṭṭho no²⁵ tittiro, ajja sattaṭṭhadivasā honti²⁶, gaccha tāv'
assa pavattiñ ñatvā ehīti“. Vyaggho „sādhū“ 'ti sampa-
ṭicchitvā godhāya palātakāle²⁷ tañ ṭhānañ patvā tañ pāpa-
purisañ niddāyantañ passi. Tassa jaṭantare tittirapaṇḍitassa 25

¹ B^d -e. ² B^d tasmiñ adhe nupātehi ³ mā - - ti wanting in B^d, B^f muñcitta
jīvato, C^{ks} jīvito. ⁴ B^d -āhi. ⁵ B^d -am. ⁶ B^d tasmiñ adhe nipātehi ti. ⁷
B^d adhā. ⁸ C^{ks} jīvito, B^d muñcitta jīvato ⁹ B^d jito. ¹⁰ B^d eso. ¹¹ B^d
muñca. ¹² C^{ks} add na. ¹³ B^d dhāticelañ, B^d nativelañ. ¹⁴ C^k pādetamisañ,
C^s padesantañ ¹⁵ C^{ks} dāṭhan ¹⁶ C^k B^f sabbañ. ¹⁷ B^d kakkhalalu- ¹⁸ B^d
dadanto. ¹⁹ B^d -am. ²⁰ C^{ks} mama, B^d mañ. ²¹ B^d omits va. ²² B^d kathāci.
²³ B^d omits pi. ²⁴ pte - - kadāci wanting in C^s. ²⁵ B^d cirañ na dittho. ²⁶
B^d omits ho-. ²⁷ C^k B^d palāyana-.

lomāni paññāyanti, dhenuyā ca vacchakassa ca atṭhīni paññāyanti. Vyaggharājā taṃ sabbaṃ disvā suvaṇṇapañjare ca tittirapaṇḍitaṃ adisvā „iminā pāpapurisen' ete¹ māritā bhavissantīti“ taṃ pādena paharitvā utṭhapesi². So taṃ³ disvā
 5 bhūtatasito va ahosi. Atha naṃ vyaggho „tvam ete māretvā khādīti“⁴ pucchi. „N' ēva māremi na khādāmīti“⁵. „Pāpadhamma, tayi amārente añño ko māressati⁶, kathehi⁶, akathentassa te jīvitaṃ n' atthīti“⁷. So maraṇabhayaabhito „āma sāmi, godhapotake⁸ vacchakaṃ ca dhenuṃ ca māretvā khādīm⁹,
 10 tittiraṃ pana na māremīti“¹⁰. So tassa bahuṃ kathentassāpi¹¹ asaddahitvā „tvam kuto āgato sīti“¹² pucchitvā „sāmi Kālīngaratṭhe“¹³ vāṇijakānaṃ bhaṇḍikaṃ¹⁴ vahanto jīvikahetu¹⁵ idaṃ c' idaṃ ca¹⁶ kammaṃ katvā idāni 'mhi¹⁷ idhāgato“ ti tena sabbasmiṃ attanā katakamme kathite
 15 „pāpadhamma, tayi tittiraṃ amārente añño ko māressati, ehi sīhassa taṃ migarañño santikaṃ¹⁸ nessāmīti“ taṃ purato katvā tāsentō agamāsi. Sīho¹⁹ vyaggharājānaṃ²⁰ taṃ ānentaṃ disvā²¹ vyagghaṃ pucchanto catutthaṃ gātham āha:

1. Kin nu Subāhu taramānarūpo
 20 paccāgato si saha māṇavena,
 kiṃ kiccama²² atthaṃ idha-m-atthi tuyhaṃ,
 akkhāhi me pucchito etam atthan ti. 109.

Tattha Subāhu 'ti vyagghaṃ nāmenālapati, vyagghassa hi purimakāyo manāpo hoti, tena taṃ²³ evam āha, kiṃ kiccamatthaṃ²² idhamatthi
 25 tuyhaṃ ti kiṃ karanīyaṃ atthasambhitaṃ iminā māṇavena idha atthi tuyhaṃ, kikkiccamatthan²⁴ ti pi pātho, ayam eva attho

¹ Cs -senevate, Bđ -sena, omitting ete. ² Bđ uthā- ³ Bđ pi. ⁴ Bđ -dasīti, ⁵ Bđ māressatīti ⁶ Bđ kathehīti corr. to kathehi tāva karanāni. ⁷ Cks natthi, Bđ jīvitante panatthīti. ⁸ Bđ -puttake. ⁹ Bđ khādāmi? ¹⁰ Cks -mi ¹¹ Bđ -tassāpi. ¹² Bđ āgacchasīti. ¹³ Bđ kālīngaratthato. ¹⁴ Cs -āa-, Bđ bhaṇḍam. ¹⁵ Bđ jīvita-. ¹⁶ Bđ omits idaṃc. ¹⁷ Bđ omits mhi. ¹⁸ Bđ sīhāya mi - - santike taṃ. ¹⁹ Bđ sīharājā. ²⁰ Cks -jāna, Bđ omits vya-. ²¹ Bđ omits di-. ²² Cs kiki-, Fđ ki- corr. to kiṃ. ²³ Cks naṃ. ²⁴ Bđ kiki- corr. to kiṃki-.

Tam sutvā vyaggho pañcamam gātham āha:

5. Yo te sakkhā daddaro sādthurūpo
tassa vadham¹ parisamkāmi ajja,
purisassa kammāyatanāni sutvā
nāham sukhim² daddaram ajja maññe ti. 110. 5

Tattha daddaro ti tittiro, tassa vadham³ ti tassa tittira; anditassa imambā purisā⁴ ajja vadham parisamkāmi. nāham sukhim ti aham ajja daddaram sukhim ārogyam⁵ na maññami.

Atha siho chaṭṭham gātham āha:

6. Kāni 'ssa⁶ kammāyatanāni assu
purisassa vattisamodhānatāya⁷,
kam vā paṭiññam purisassa sutvā
parisamkasi daddaram māṇavenā⁸ 'ti. 111. 10

Tattha assū ti assosi, vattisamodhānatāya⁷ 'ti jīvitavuttisamodhānatāya⁸ kāni nāma iminā attano kammani tuyham kathitāniti attho, māṇavenā⁸ 'ti kim sutvā iminā māṇavena māritam parisamkasi. 15

Ath' assa kathento vyaggharājā sesagāthā abhāsi:

7. Ciṇṇā⁹ Kālīṅgā¹⁰, caritā¹¹ vañijjā¹²,
vettācāro samkupatho pi ciṇṇo¹³,
naṭehi ciṇṇam saha vākarehi¹⁴,
daṇḍehi¹⁵ yuddham pi¹⁶ samajjamajjhe. 112. 20
8. Baddhā kulīṃkā, mitam ālhakena¹⁷,
akkhā jitā, samyamo abbhatito,
abbūhitam¹⁸ pupphakam¹⁹ aḍḍharattam,
hatthā daḍḍhā piṇḍapaṭiggahena. 113. 25

¹ Bā vadhi. ² C^s -ī, C^s Bā -i ³ Bā vadhin. ⁴ Bā -samhā. ⁵ Bā arogam.

⁶ Bā kānitassa. ⁷ Bā vutti-. ⁸ Bā vutti-, C^{ks} -natthāsa. ⁹ C^s Bā -a ¹⁰ C^s -a, Bāf kalīṅgā. ¹¹ Bā vica-. ¹² C^s vāni-, Bā vāñijjāni, Bāf vāñijjā. ¹³ Bāf vi-cinno, C^{ks} ca dittho. ¹⁴ Bāf -ku-. ¹⁵ C^s -e, Bāf -ena. ¹⁶ Bā yuddham pi, Bāf yuddham vi, C^{ks} -amhi ¹⁷ Bā -mālakena, Bāf pitamālakena. ¹⁸ Bāf appahi-.

¹⁹ Bā agghigam, Bāf pupbakam.

9. Tāni 'ssa kammāyatanāni assuṃ¹
 purisassa vattisamodhānatāya²,
 yathā ayaṃ dissati lomapiṇḍo
 gāvo hatā, kiṃ pana daddarassā 'ti. 114.

5 Tattha ciṇṇā³ kāliṅgā⁴ ti vāṇijakānaṃ bhaṇḍam vahantena kira nena⁵
 Kālīngaraṭṭham⁶ cinnam, caritā⁷ vanijjā ti⁸ vāṇijjāpi tena katā, vettā-
 cāro ti vettehi saṇcaritabbo, saṃkupatho pi cinnō ti khānukamaggo pi
 valañjito, naṭṭehīti jīvītaḥetu yeva natehi pi saddhīm cinnam, saha vākare-
 hīti⁹ vākārā¹⁰ vahantena vākarehi¹¹ pi saddhīm caritaṃ, daṇḍena yuddhan
 10 ti dandayuddham pi kira tena yujjhitaṃ, baddhā kulimkā ti sakunīkāpi
 kira tena baddhā¹², mitamālakenā¹³ 'ti dhaññamāpakakammam pi kira
 tena kataṃ, akkhājitā ti akkhadhuttānaṃ¹⁴ veyyavaccaṃ karontena akkhā
 hatā¹⁵, samyamo abbatāto ti jīvīkavuttiṃ¹⁶ nissāya pabbajanten' eva
 sīlasamyamo atikkanto, abbūhitaṃ¹⁷ thapitaṃ appaggharakaṃ kataṃ¹⁸,
 15 pupphakaṃ¹⁹ ti lohitaṃ, idaṃ vuttaṃ boti: iminā kira jīvīkaṃ²⁰ nissāya
 rājāparādhikānaṃ²¹ hatthapāde²² chinditvā te²³ ānetvā sālāyaṃ²⁴ nīpajjā-
 petvā vanamukhehi paggharantaṃ lohitaṃ adḍharattasamaye tattha gantvā kuṇḍa-
 kadhūmaṃ nāma datvā²⁵ thapitaṃ ti, hatthā daḍḍhā ti ājīvīkappabbajānaṃ
 pabbajitakāle unhapinḍapaṭṭigghanaena²⁶ hatthāpi kir' assa daḍḍhā, tānissa
 20 kammāyatanāni ti tāni assa²⁷ kammāni, assuṃ²⁸ ti assosiṃ, yathā ayaṃ
 ti yathā²⁹ etassa jaṇantare tittiralomapiṇḍo³⁰ dissati iminā kāraṇena veditabbam
 etaṃ: eten' eva so mārito ti, gāvo hatā kiṃ pana daddarassā 'ti gāvo
 pi etena hatā, daddarassa pana kiṃ kathetabbaṃ³² atthi, kasmā esa taṃ na
 māressatīti.

25 Sīho taṃ purisaṃ pucchi: „mārito te tittirapaṇḍito³¹“ ti.
 „Āma sāmīti“. Ath' assa saccavacanāṃ sutvā taṃ vissajjetu-
 kāmo ahosi, vyaggharājā pana „māretabbayuttako³³ esa
 pāpo³⁴“ ti³⁵ tatth' eva³⁶ naṃ dāṭhāhi paharitvā³⁵ āvātaṃ

¹ Cks assa, Bdf assu. ² Bdf vutti-. ³ Cks -a. ⁴ Ck Bā kaliṅgā. ⁵ Ck -nena, Bā kinānena. ⁶ Bā kaliṅgaratthe. ⁷ Ck -taṃ. ⁸ Ck ni? Bā niti, Ck omits vāṇij-
 jāpi. ⁹ Bā vākū-. ¹⁰ Cks vākūrā, Bā vākūram. ¹¹ Cks vākā-, Bā vākū-. ¹²
 Bā bandhā, Cks vaddhā ¹³ Bā pitamālakenā. ¹⁴ Ck -ni. ¹⁵ Bā akkhāhipijā-
 pitā. ¹⁶ Bā jīvita- ¹⁷ Ck abyū-, Ck abyūhī-. ¹⁸ Bā appahita agghanti ap-
 pagghanakāṃ, omitting kataṃ. ¹⁹ Bā puppekaṃ. ²⁰ Bā jīvitaṃ. ²¹ Bā -na.
²² Cks -dehi. ²³ Bā taṃ. ²⁴ Bā -ya. ²⁵ Bā kanukathupaiṃ katvā. ²⁶ Cks -ṇe.
²⁷ Bā tānissa. ²⁸ Cks assaṃ, Bā assu. ²⁹ Bā adds esa. ³⁰ Bā adds pi. ³¹
 Bā kiṃ na hanitabbam. ³² Cks -tassā. ³³ Cks add pana. ³⁴ Bā omits esa
 pāpo. ³⁵ Bā adds vatvā. ³⁶ Bā adds māretvā.

khaṇitvā pakkhipi. Māṇavā āgantvā tittirapaṇḍitaṃ adisvā
roditvā paridevitvā pakkamiṃsu¹.

Satthā imaṃ desanaṃ² āharitvā „evaṃ bhikkhave Devadatto
pubbe pi mayhaṃ vadhāya parisakkīti³“ vatvā jātakaṃ samodhānesi :
„Tadā jaṭilo⁴ Devadatto ahosi, godhā Kisāgotamī⁵, vyaggho Mog- 5
gallāno, sīho Sāriputto, disāpāmoḁkhācariyo⁶ Kassapo, tittira-
paṇḍito aham evā“⁷ ti. Tittirajātakaṃ⁷. Navanipāta-
vaṇṇanā niṭṭhitā⁸.

¹ Bā nivattisun. ² Bā dhammade-. ³ Pā -khatīti. ⁴ Bā kuṭaja-. ⁵ Bā up-
palavaṇṇo. ⁶ Bā -mokkho ā-. ⁷ Bā adds dvādasamaṃ, Bf daddarajā-. ⁸ Bā
navanipātaṃ jātakaṃ niṭṭhitaṃ. Yattha yattva bhava jāto puriso homi paṇḍito
abhirūpo mahāpuṇṇo dhāreṃ piṭakattayaṃ. Sakkarāj 1150 etc.

Dec 13/17

3rd / 2/2/33

